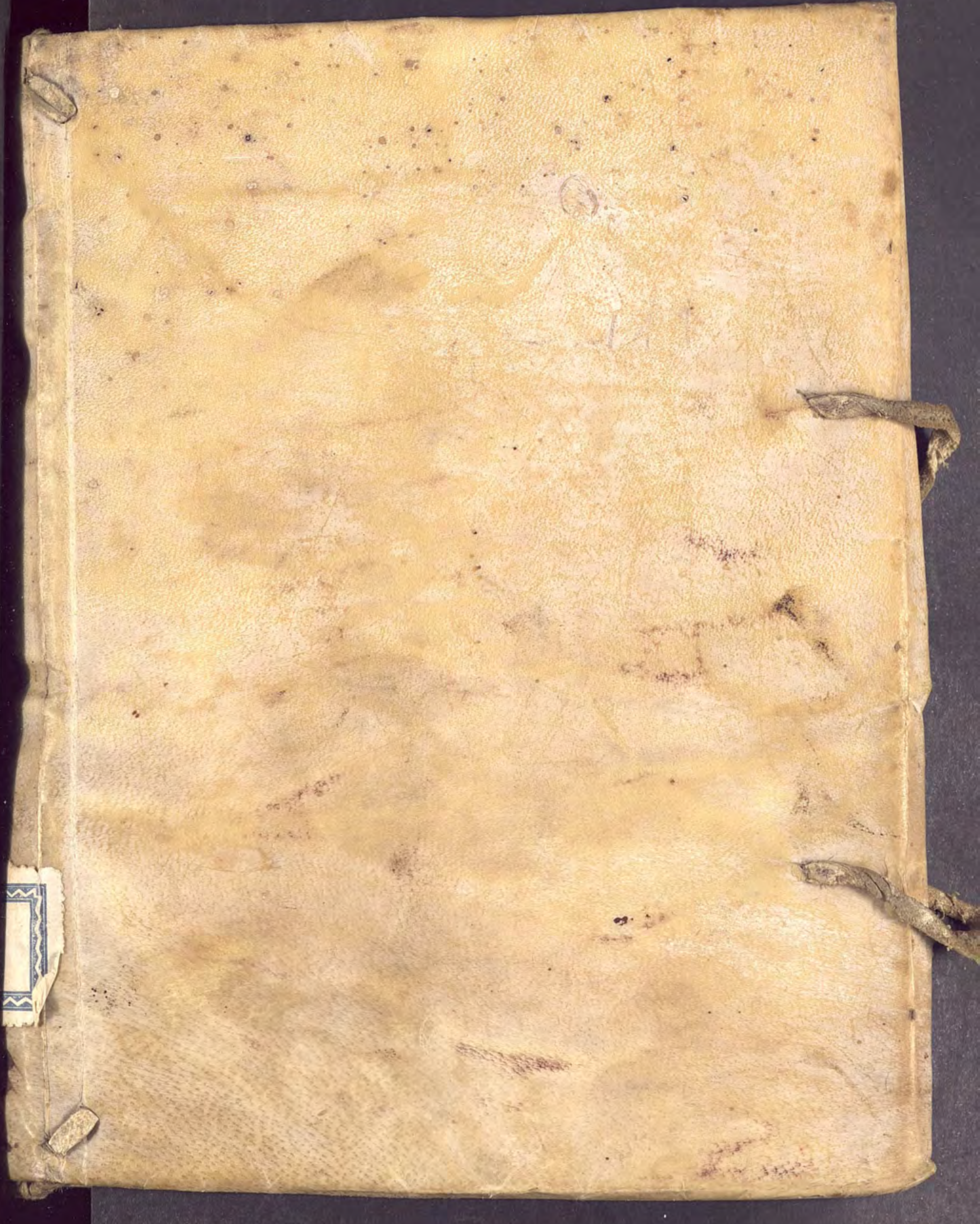

1

M-411

Fr. Froylan Lopez [flourish]

CVRSVS AR
TVM DICTATVS
A SAP.^{MO} P. M. F. BE^{R}
NARDO SOMOZA:
ET EXARATVS A
MINIMO EIVS DIS
CIPVLO F. RA
MIRO Aguilera.

IN Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Etsi adolescentibus in lucem literarum
positis non tam placeant solida, quam
pulchra, etsi picta non tam
argentia diligam, quam romantica: ut
non sine causa dixerit Ambrosius:
magis florum amenitate gaudere
consuevere, quam fructuum ubertate nu-
triri; ne tamen immemor meorum
paedagogorum operam, quam nonnulli inducta-
ras in tribus Italiae Patriae solidis
rationibus fulcitas, et absque verborum fuco tibi exponam.
Curis vero in ipsis enucleandis mihi cura erit, ne verbis
ad earum perfectam intelligentiam necessariis omittere, nec penitus
superfluis introducere.

Ut quae per fas, vel nefas congere-
re possit in intus officina tribus libri flores, fructus, et
grana, eadem claritate dicemus, expressionum familiari-
tate, sensibilium necnon exemplorum frequentia, quod non
modo tironibus doctrinae universae perviae fore operem,
sed et omnibus facile iudicem. Solet autem in primis libri
utilitas volentibus illam addiscere commendare, sed praeter-
quam quod nemini vestrum tam utilis esse addiscere, ut

eiusdem utilitati, et dignitati ipsorum non consultum esset, ab hoc dictitando properare abstinere. Hoc autem dum non placeat: quem non labor ipse gravaberit, sed hoc integro primo anno totis viribus studio incumbuerit, cum per totam logicam perfecte didicerit, quidquid inde surrexerit facile quisque meditando quae post haec alacritate, et dulcedine dentata ex ipsis principiis logicalibus iam bene notum percurrendi, et in odorem aliarum scientiarum potius quam ineundo curratur, nec ab invectando carum seminis poterit avelli, denique dum sacro ex suavissimis floribus poterit coronari: Itaque:

> Tempore quisquis amas florenti ornare corona,
> atque cupis vario cingere flore comas,
> ingredere hos Hortos.

TRACTATUS 1us DE LOGICA PARVA, QUAM Vulgus summulas iure vocat.

Cum propositum nostrum logicae sit operationes intellectus dirigere, ante omnia numerum, et naturam praedictarum operationum debemus tradere. Triplex igitur est intellectus operatio. 1a dicitur simplex apprehensio, et est ille actus, quo intellectus simpliciter apprehendit rem, nihil de illa affirmando, aut negando. 2a operatio appellatur iudicium, et est actus intellectus, quo de re iam apprehensa aliquid affirmamus, aut negamus: qui quidem actus etiam appellatur compositio, dum aliquid affirmat, et divisio, dum aliquid negat: ex eo scilicet, quia dum aliquid affirmat, componit, seu coniungit praedicatum subiecto, dum autem negat, tunc dividit ab illo.

3.a tandem intellectus operatio nominatur discursus, et est actus, quo intellectus ex cognito apprehenso, et iudicato aliquid infert: v.g. cum intellectus de homine iam apprehenso, et cognito per iudicium, ut parte infert hanc consequentiam: ergo est risibile. De tribus his operationibus intellectus deberemus agere in hoc primo tractatu, et ut meliori ordine procedamus, prius de termino logico, et de alijs ad primam operationem spectantibus, postea vero de reliquis agemus. Disputatio 1.a exhibet definitionem termini logici, quasdamque ut insufficientes refutat.

Disputatio 1.a

Exhibet definitionem termini logici, quasdamq. ut insuficientes refutat.

Tot sunt fere termini logici definitiones, quot Doctores ipsum explicantes. Ill.mus Froylan sic ipsum definit: signum ex quo simplex conficitur propositio. Sed haec definitio multiplici ex capite deficit. 1.o quia non convenit vocibus non significativis, de quibus constabit esse terminos logicos. 2.o quia in propositione complexa reperiuntur termini logici; et his praedicta definitio non convenit: ergo mala est. Propter eosdem defectus hanc etiam definitionem reicimus: Vox significativa ad placitum ex qua simplex conficitur propositio. Et similiter definitionem traditam a Philosopho, hanc scilicet: signum propositionis cathegoricae constitutivum. Nec magis placet nec altera, quam tradit Mag. Villalpando: signum ponibile in propositione: duobus enim vitijs inficitur. 1.o quia convenit unioni, et multis alijs rebus, quae nec sunt termini, nec partes propositionis: in hac enim propositione Petrus amat Deum, ly Deum ponitur ut signum, et tamen non est terminus, nec pars illius. 2.o deficit, quia non convenit omni termino logico, vocibus scilicet non significativis, de quibus constabit esse terminos: ergo.

Sectio 1.a

Tradit esentialissimam definitionem termini.

nec omnia pertinentia ad Dialecticam. Ssũ logus prior est, quia est primum elementum in linea logali; sic que definitur: Pars per se constituens artefactum logum: quae definitio recta dicitur, quia constat genere, et differentia: nam per illam particulam pars per se constituens convenit Ssũ logus cum partibus physicis totius physici per se componentibus, et ab illis differt per duas posteriores artefactum logum: ergo ex hoc capite bona est nostra defin. Praeterea: tradita definitio convenit omni, et soli Sso logo: ergo bona est. Ant. quoad primam partem constat, et quoad secundam probatur: dicta definitio convenit soli partibus per se componentibus quodlibet artefactum logale; sed omnis pars per se componens quodlibet artefactum logale est Ssũ logus: ergo data definitio convenit soli Sso logo.

Sed dices 1º: nostra definitio convenit alliis a definito: ergo non est bona. Probatur ant.: nostra definitio convenit propositioni; sed haec non est definitum: ergo. Probatur maior: Nam maxima propositio alliis componit, est pars illius: ergo praedicta definitio convenit propositioni. Respondeo negando ant., et ad eius probationem distinguo maiorem: convenit propositioni sub munere totius, nego maiorem, sub munere, seu formalitate partis concedo maiorem, et distincta minori, nego cons. Itaque propositio dupliciter considerari potest, vel in quantum est totum logale in sua linea completum, vel in quantum subordinatur rationi partis respectu alterius artefacti, seu totius logi; sub secunda consideratione itaque propositioni convenit nostra definitio, non vero sub prima.

Dices 2º: nostra definitio Ssi convenit vocibus non significativis; sed istae voces non sunt Ssi: ergo convenit alliis a Sso: ac per consequens alliis a definito. Antequam ad hoc argumentum respondeam sciendum est, quaedam voces esse significativas, ut vox homo, quae significat hominem, et vox leo leonem, quaedam vero non significativas, ut Blictiri, Nondagur, et alliae, quae nihil a se distinctum significant. Hoc autem praenotato respondeo: voces non significativas esse Ssos logos. Probatur: Blictiri (et idem de alliis) est pars constituens hanc propositionem: Blictiri est vox non significativa: ergo Blictiri est Ssũ. Probatur ant.: Blictiri in praedicta propositione gerit munus subiecti; sed subiectum est pars per se constituens propositionem: ergo Blictiri est pars constituens praedictam propositionem.

Si dicas, Blictri in dicta propositione solum supponere materialiter, et pro se ipso: ideoque talem propositionem non esse formalem, nec Blictri in illa reperiri esse terminum nisi materialiter. Contra est: subiectum propositionis formalis est terminus formalis; sed propositio in exemplum adducta, in qua Blictri est subiectum, est propositio formalis: ergo Blictri in illa est terminus formalis. Probo minorem: omnis propositio debet esse identica, vel formalis; at propositio in exemplum adducta, in qua Blictri est subiectum, non est identica: ergo. Maior est evidens, quia propositio in communi debet habere rationem materiae identicae, et formae; minor autem constat ex definitione propositionis identicae suo loco ponenda.

Sed replicabis: de ratione propositionis est significare verum, vel falsum; sed Blictri nec verum, nec falsum significat, sed omnino nihil: ergo Blictri nequit esse pars propositionis, nec terminus formalis. Praeterea terminus debet esse aptus locutioni; at Blictri, et aliae voces nihil significantes non sunt aptae locutioni: ergo. Respondeo, neminem posse negare, hanc propositionem Blictri est vox non significativa verum significare: nam aliud est, quod Blictri ratione sui nihil dicat, et aliud, quod propositio ex ipso constituta nihil manifestet: sicut aliud est, quod partes ~~[struck]~~ constituentes hominem sint incorruptibiles, et aliud, quod homo ex ipsis constitutus incorruptibilis evadat: primum in utroque casu est verum, et secundum falsum.

Quare sicut satis est, quod unio animae, et corporis sit corruptibilis, ut totus homo corruptibilis dicatur, ita ut propositio dicat verum, sufficit quod tota copulata verum dicat. In forma distinguo minorem: nec verum, nec falsum dicat ratione sui, concedo minorem: ratione copulae, nego minorem, et consequentiam. Ad secundum replico, nego minorem; nam Blictri, et aliae voces similes deserviunt ad manifestandos conceptus, quos de ipsis vocibus efformamus, et ad docendam notitiam aliarum vocum.

Si quaeras, an voces extra actum factum sint actu termini? Respondeo negative, quia extra actum factum non sunt partes illud constituentes. — Si autem opponas, verba in definitione termini posita non dicere actum, sed aptitudinem: et sic ut haec vox homo sit terminus logicus, satis est posse propositionem componere, quin illam actu componat. Respondeo, verba in definitione cuiuscumque rei apposita dicere actum, quando ens definitum est de linea actus secundi, ut patet in definitione unionis, relationis, et actionis; huiusmodi autem est ens termini logici.

Sectio 2a. Proponens quandam termini divisionem.

Sectio 2.a
Proponens quasdam signi divisiones

Explicata jam natura signi in communi, eam oportet dividere, ut eius species magis ac magis innotescant. Dividitur autem 1.° Signum in significativum, et non significativum. Significativum est quod extra artefactum, et ratione sui aliquid a se distinctum significat, ut haec vox homo. Non significativum est quod extra artefactum, et ratione sui nihil a se distinctum significat, ut blictiri. Utrumque tum significativum nempe, et non significativum dividitur 1.° in mentale, vocale, et scriptum. Primum est pars per se constitutiva artefacti logici mentalis. 2.um pars per se artefacti logici vocalis. 3.um vero pars per se artefacti logici scripti. Signum mentale dividitur in formale, et objectivum. 1.um est cognitio objecti. 2.um objectum cognitionis.

Signum mentale formale dividitur in intuitivum, et abstractivum. 1.um est cognitio rei praesentis. 2.um est cognitio rei absentis. Praeterea dividitur signum formale mentale in directum, et reflexum. 1.um est cognitio directe lata ad objectum distinctum a cognitione. 2.um est cognitio directe lata ad cognitionem eiusdem potentiae: sic dum cognosco lapidem, mea cognitio appellatur directa, seu signum mentale directum; quando vero cognosco me cognoscere lapidem, haec cognitio dicitur reflexa, seu signum mentale reflexum. Item dividitur signum mentale significativum in ultimatum, et non ultimatum: 1.um est cognitio signi, et rei significatae. 2.um est cognitio solius signi, non vero rei per illud significatae: sic dum video imaginem, quam nescio quem repraesentet, efformo conceptum, seu signum non ultimatum; dum vero cognosco imaginem, et simul rem per illam repraesentatam concipio, signum ultimatum efformo. Insuper dividitur signum mentale significativum in signum primae intentionis, et secundae intentionis: 1.um est quod rem repraesentat secundum esse quod habet a parte rei, ut conceptus homo. 2.um est quod repraesentat rem secundum esse quod habet dependenter ab intellectu, ut conceptus subjectum, species. Sectio 3.a exhibens reliquas signi divisiones.

Sectio 3a

Exibens reliquas tri divisiones.

Quia terminus quoad significationem vario in Dialectica sumitur, illis consulto praetermissis, terminum significativum tantum dividere intendimus. Dividitur ergo in cathegorematicum, et syncathegorematicum. 1us est, qui per se, et sine consortio alterius aliquid significat, ut homo, leo &c. 2us est, qui solum in consortio alterius aliquid significat, ut nullus, et aliquis, qui nihil determinate significant nisi aliis terminis conjuncti. Terminus cathegorematicus dividitur in complexum, et in incomplexum: 1us est cujus partes significant separatim, ac conjunctim, ut animal rationale. 2us est econtra ut Dominus, cujus partes divisim longe diversam habent significationem, ac conjunctim, ut cuilibet patet.

Adhuc dividitur terminus cathegorematicus in communem, et singularem, colectivum, et divisivum: communis est, qui significat rem pluribus communem, ut homo. Singularis est, qui significat unum tantum, ut Petrus. Colectivus est, qui significat plura copulatim, ut populus, et civitas. Divisivus autem est, qui significat unum tantum, aut plura divisim, ut Petrus, et homo. Et observandum est, quod licet omnis terminus communis sit divisivus, non tamen econtra; et similiter licet omnis terminus colectivus sit singularis, non tamen econtrario. Terminus autem singularis dividitur in singularem determinatum, ut Petrus, vagum, seu indeterminatum, ut quidam homo. Demonstrativum, ut hic homo: et ex suppositione ut Filius Virginis, qui pro Christo Domino solum accipitur. Terminus communis dividitur in univocum, equivocum, et analogum: univocus est, qui significat rem a pluribus equaliter participabilem, ut homo significans naturam humanam eque participabilem a Petro, et Paulo.

Terminus analogus est qui significat rem a pluribus inequaliter participabilem, ut sanum, cujus significatum non eque participatur ab animali, urina, et medicina: hoc autem adverte, quod analogum per se sumptum semper stat, sive accipitur pro famosiori significato. Equivocus est in cujus voce plura conveniunt,

in re dexo vicata proxime differunt, ut canis respectu caelestis, terrestris, et marini. Terminus ita communiter dividitur in transcendentalem, non transcendentalem, et supertranscendentalem. 1us est cuius significatum in quacumque re reperitur, sicut sex termini: Res, Ens, Verum, Bonum, Aliquid, Unum, quorum significatum divagatur per omnia genera rerum. Terminus non transcendentalis est cuius significatum coarctatur ad aliquod determinatum genus, ut homo; et animal. Supertranscendentalis est cuius significatum non solum enti reali, sed etiam ficto adaptari potest, ut opinabile, et cogitabile.

Postea dividitur terminus cathegorematicus in concretum, et abstractum, quibus terminis saepe usus in Dialectica dictum: 1us est qui significat subjectum et formam, ut Justus, Album. 2us est qui significat solam formam, ut Justitia, albedo. Iterum dividitur terminus cathegorematicus in absolutum, et connotativum: 1us est qui significat aliquid per modum per se stantis, quod est significare aliquid per modum substantiae, id est ac si subjecto non inhaereret, sive significata sive sit substantia, sive non, ut homo, et albedo. Connotativus est, qui significat per modum alteri adjacentis, ut album significans formam, seu albedinem in ordine ad subjectum, cui inhaeret. Ex quo colliges terminum connotativum duplex habere significatum, unum materiale, scilicet subjectum pro quo supponit, et aliud formale, scilicet formam subjecto inhaerentem. Colliges etiam omnem terminum connotativum esse concretum, non vero e contra: et similiter omnem terminum abstractum esse absolutum, et non e contrario.

Dividitur insuper terminus cathegorematicus in terminum finitum, et infinitum: 1us est, qui nulla afficitur negatione ut homo leo: 2us est cui anteposita negatio, ut non homo, non leo. Quare advertendum est negationem debere immediate poni ante terminum ut ipsum reddat infinitum; non si postponatur, sed longe anteponatur, tunc negative sumitur, quia afficit copulam, non vero infinitanter. Etiam dividitur terminus cathegorematicus in positivum, privativum, et negativum: 1us est qui significat formam positivam, ut lapis, homo. 2us est qui significat formam in subjecto capaci privationem formae ut caecus connotans animal. 3us est qui significat carentiam formae in ordine ad subjectum incapax illius, ut caecus connotans lapidem.

Post praedictas divisiones terminorum notare oportet terminos explicatos alios esse pertinentes, et alios impertinentes: primi generis sunt quorum unus alterum infert, aut illi repugnat, ut caecus, insibilis, animal, et lapis; et similes termini sunt ad omnia idonei

Impertinentes sunt, quorum neuter alterum infert, nec illi repugnat; et hi dicuntur disparati, et inconnexi, ideoque non deserviunt ad recte argumentandum, ut doctus, justus. Termini autem pertinentes alii dicuntur pertinentes sequela, quorum unus alterum infert: alii vero dicuntur pertinentes repugnantia, quorum unus alteri repugnat. Item ex his primi dicuntur mutuo convertibiles, ut discursivum, et homo: alii non mutuo convertibiles ut homo, et vivens. Tandem termini pertinentes repugnantia alii sunt contrarii; ut album, et nigrum: alii contradictorii ut homo, non homo: alii privativi ut videns, caecus: alii relativi ut pater, filius, in quorum explicatione incongruum esset nos amplius immorari. Sectio 4a expendit omnes termini proprietates, rapto licet calamo.

Sectio 4a
Expendit proprietates termini omnes rapto licet calamo.

Proprietates termini logice sic a Dialecticis numerantur: suppositio scilicet, ampliatio, restrictio, diminutio, alienatio, remotio, et appellatio. Suppositio est acceptio termini pro aliquo, de quo verificatur: sic in hac propositione Petrus est homo, ly Petrus accipitur pro homine determinato, pro quo supponit. Ex qua definitione colligere potest non sufficere ad supponendum, quod terminus accipiatur pro aliquo, sed insuper requiritur quod de illo verificetur, quod dico extra propositionem nequit habere; siquidem non potest extra illam pro aliquo supponere. Dividitur 1o suppositio in materialem, et formalem: 1a est acceptio termini pro voce ipsa, ut in his propositionibus: homo est nomen: Blictiri est vox. 2a est acceptio termini pro suo significato, ut in hac propositione homo est animal rationale, in qua ly homo sumitur pro natura humana, quam significat. Materialis suppositio alia est intrinseca, quae est acceptio termini pro eo, quod habet ex natura sua, ut dum dicitur homo est vox: alia est extrinseca, et est acceptio termini pro eo quod ei convenit ex libera hominum impositione, ut dum dicitur homo est nomen.

Suppositio formalis alia est propria, et impropria alia: 1a est acceptio termini pro re quam proprie significat: 2a est acceptio termini pro re quam significat improprie, et analogice, ut dum accipitur leonem ad significandum

hominem fortem, et Neronem ad ponderandum hominem crudelem: hinc enim leo, et Nero improprie supponunt. = Suppositio formalis propria alia est simplex, et alia personalis: 1a est acceptio termini pro re significata sub esse secundae intentionis, ut in hac propositione homo est species, ubi hic homo accipitur pro natura humana, ut induta 2a speciei intentione. Suppositio personalis est acceptio termini pro re significata secundum esse quod habet a parte rei, ut si dicas homo currit, Petrus disputat. Suppositio personalis dividitur in naturalem, et accidentalem: 1a est acceptio termini pro omnibus pro quibus potest accipi, ut in hac propositione homo est animal. 2a est acceptio termini pro aliquibus tantum illorum de quibus potest verificari, ut homo in hac propositione homo currit.

Item suppositio personalis dividitur in communem, et singularem: Communis est acceptio termini pro significato communi, ut homo est animal. Singularis est acceptio termini pro suo significato singulari, ut Petrus est albus. Et quia per ordinem ad signa, quibus afficiuntur, signis dividatur alia suppositio, nos quoque ut explicemus postquam signa ipsa denumeraverimus, Itaque signa quaedam sunt universalia affirmativa, et negativa, ut omnis, quilibet, nemo, nullus, quaedam particularia ut aliquis, quidam, quaedam media, ut alter, neuter, et uterque quando incomplete accipiuntur, quod fit quando nec pro universaliter, neque pro particulariter supponunt.

Nunc autem dividitur suppositio communis in distributivam, copulativam, determinatam, et confusam: suppositio distributiva est acceptio termini communis pro omni contento sub illo, ut omne animal est sentiens. Copulativa est acceptio termini communis pro suo significato collective accepto, ut in hac propositione omnes Apostoli Dei sunt duodecim. Determinata est acceptio termini communis pro aliquo ex suis significatis ad quod determinatur ratione alicuius particularis signi, ut si dicas aliquis homo currit, vel quidam homo legit. Tandem suppositio confusa est acceptio termini communis affecto aliquo signo universali, vel aliquo signo speciali confusionis, qualia sunt haec tantum, requiritur, promitto, debeo, quae propterea specialis confusionis dicuntur, quia faciunt terminum confuse tantum supponere. Ut autem sciatis quomodo supponant termini, dum in una propositione una, aut plures negationes ponuntur, hoc advertite, quod in omni propositione supponunt termini eodem modo quo supponunt in altera cui aequivalet, aequivalentia pensanda est ex nota regula: prae contradic, post contra, praepostque subalter, infra explicanda.

Hic etiam libet explanare quosdam arguendi modos qui appellantur ascensus et descensus. Ascensus est argumentatio a singularibus sufficienter enumeratis ad universale, ut si dicas hic homo currit, et ille, et ille: ergo omnis homo currit. Descensus est argumentatio ab universali ad particularia, ut si dicas omnis homo currit: ergo hic homo currit, et ille, et ille. Uterque modus arguendi est quadruplex, copulativus nempe, et copulatus, disjunctivus, et disjunctus. Copulativus est in quo singularia numerantur per propositiones copulativas, ut in exemplis immediate relatis.

Disjunctivus ascensus et descensus est in quo singularia numerantur per propositiones disjunctivas, ut si dicas vel hic homo disputat, vel ille: ergo homo disputat, aut econtra. Ascensus et descensus copulatus est, in quo singularia numerantur per terminos collective sumptos, ut si dicas omnes Apostoli sunt duodecim: ergo Petrus, Joannes, Andreas, et reliqui (omnes numerando) sunt duodecim. Tandem ascensus, et descensus disjunctus est, in quo singularia numerantur per terminos affectos signo conjunctionis, vel disjunctionis, ut si dicas equus requiritur ad iter agendum: ergo iste, vel ille requiritur.

Secunda proprietas termini, ampliatio scilicet, sic definitur: extensio termini a minori ad majorem significationem. Est tamen duplex ampliatio, vel quantum ad significata, vel quantum ad tempora. Prima est acceptio termini in ordine ad plura significata, ut in hac propositione homo disputat. Hujus autem ampliationis solum est capax terminus communis accidentaliter supponens. Ampliatio quantum ad tempora est acceptio termini in ordine ad plures temporum differentias, ut in hac propositione homo est, vel fuit, et hujus ampliationis capax est terminus singularis, necnon et terminus communis simpliciter, aut materialiter supponens.

Tertia termini proprietas est restrictio, quae est coarctatio termini a majori ad minorem significationem, ut in hac propositione homo rudis disputat, in qua ly homo restringitur ad significandum hominem determinatum per ly rudis. Est tamen duplex restrictio quantum ad significata scilicet, et quantum ad tempora, ut dictum est de ampliatione. Fit autem restrictio vel per additionem substantivi ut animal leo, vel per additionem adjectivi ut homo niger, vel per augmentum casus obliqui ut equus Petri, vel denique per additionem alicujus relativi ut scholasticus, qui incumbit literis, est carus Magistro, et in aliis exemplis.

Ad restrictionem debent reduci diminutio, alienatio, et remotio: diminutio enim est coarctatio termini a totali ad partialem significationem, ut Aethiops est albus secundum dentes. Alienatio vero est distractio termini a propria ad impropriam significationem, ut si dicas homo est pictus. Remotio autem est distractio termini ab omni sua significatione, ut in hac propositione homo insensibilis currit, in qua terminus homo ratione illius adiectivi insensibilis sibi adiuncti distrahitur, et remotus est ab omni sua significatione.

Tandem appellatio, quae in omni materia sive methaphysica, sive theologica valde necessaria censetur, sic definitur: applicatio significati formalis unius termini ad significatum formale alterius, ut in hac propositione Petrus est magnus logicus, in qua terminus magnus, qui dicitur terminus appellans, applicatur supra terminum logicus qui est terminus appellatus. Unde in hac propositione ista particula applicatio ponitur loco generis, quia per illam conveniunt termini appellantes cum non appellantibus, seu cum his quorum significata applicantur ad materialia significata alterius, ut in his: homo est albus: album est dulce: aliae vero particulae ponuntur loco differentiae.

Dividitur appellatio in realem, et rationis: realis est applicatio significati formalis realis, ut in hac propositione Petrus est magnus Doctor: appellatio autem rationis est applicatio significati formalis, quod est aliquid rationis: ut in his: animal est genus: homo est species, in quibus significatum formale generis, quod est aliquid rationis, applicatur subiecto ut abstracto ab individuis. Sectio 5ta explicat definitionem signi in communi, ipsumque dividit in suas species.

Sectio 5a

Explicat definitionem signi in comuni ipsumque dividit in suas species.

Signum iuxta magnum parentem nostrum Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum est, quod indicat aliud praeter se, quod videtur. Et apud magnum Augustinum lib. 2o de Doctrina christiana signum est quod praeter speciem, quam ingerit sensibus, facit nos in alterius cognitionem

servire. Sed huiusmodi definitiones signi instrumentalis potius explicare videntur, nunc vero signum in communi quod sic a Dialecticis solet definiri: quod potentiae cognoscitivae aliquid aliud a se repraesentat, ut fumus qui repraesentat ignem, et imago regis ipsum Regem.

Haec autem definitio recta videtur, constat enim genere, et differentia; nam illa particula quod repraesentat ponitur pro genere, cum per illud conveniat signum cum quolibet alio repraesentante, et cum causa quaelibet repraesentante suum effectum: altera vero particula potentiae cognoscitivae aliquid aliud a se loco differentiae ponitur. Et advertere illam particulam potentiae cognoscitivae debere intelligi de omni cognitione, sive perfecta, qualis est hominis, sive imperfecta, qualis est brutorum.

Signum igitur, cum sit medium ducens potentiam intellectivam in cognitionem signati, duplicem dicit respectum, unum quidem ad potentiam, et alterum ad signatum. Ratione itaque ad potentiam dividitur signum in formale, et instrumentale: primum est quod immediate repraesentat signatum, ut species expressa, aut verbum mentis, quae immediate repraesentant obiecta sua. Signum instrumentale est, quod praeexistente cognitione sui aliud a se repraesentat intellectui, ut imago Philippi Regis, quae prius cognita, ipsum Regem nobis quasi praesentem facit.

Ratione vero ad signatum dividitur signum in naturale, ad placitum, et ex consuetudine: signum naturale est quod ex sua natura aliquid repraesentat, sicut fumus ignem. Signum ad placitum est, quod ex impositione aliquid repraesentat, ut vox homo, quae ex libera hominum impositione hominem repraesentat. Signum autem ex consuetudine est, quod ex usu quodam, et consuetudine aliquid repraesentat: sed signum hoc coincidit cum naturali si consuetudo fundetur in natura, ut sic canis semel suum dominum naturaliter, et ex consuetudine repraesentat, quia consuetudo comitandi dominum fundatur in ipsius natura; si vero consuetudo in libera hominum voluntate fundetur, tunc tale signum coincidit cum signo ad placitum, ut ramus positus ante tabernam.

Ad obiicies 1°: haec vox homo scripta in libro est vere signum; et tamen non repraesentat potentiae cognoscitivae aliud a se, ut libro clauso: ergo. Probo minorem: id quod non est praesens intellectui nequit repraesentare aliud a se potentiae cognoscitivae; sed vox homo in dicto casu non est praesens intellectui: ergo. Respondeo concessa maiori distinguendo minorem: non repraesentat actu concedo minorem,

aptitudine nego minorem, et consequentiam: quam distinctio applicanda est maiori, et minori sequentis syllogismi. Dices: ergo dox illa in praedicto casu non repraesentat actualiter aliud a se, quia est orta sensibus, qui sunt tunc deferentes ad intellectum species rerum sensibilium; repraesentat tamen proxime, et aptitudinaliter, quod sufficit, ut obtineat rationem signi.

Obicies 2°: omnis causa repraesentat suum effectum; sed non omnis causa habet rationem signi: ergo male definitur signum. Distinguo maiorem: omnis causa repraesentat, id est signat, nego maiorem: repraesentat, id est ducit in cognitionem effectus, concedo maiorem. Quamvis causa prius cognita ducat in cognitionem sui effectus, vel econtra; effectus tamen non signat suam causam: et ratio est, quia esse signum, aut imaginem alicuius, vel oritur ex natura rei, vel ex libera hominum impositione; causa autem non repraesentat effectum nec illo, nec alio modo, ut patet.

Obicies 3°: signum formale non obtinet rationem signi: ergo male dividitur signum in formale, et instrumentale. Probo antecedens: signum est, quod aliquid aliud a se repraesentat; sed signum formale non repraesentat aliud a se: est enim eiusdem naturae cum signato: ergo. Nego antecedens, ad probationem distinguo maiorem: aliud a se repraesentat vel quantum ad substantiam, vel quantum ad modum, concedo maiorem: quantum ad substantiam praecise nego maiorem, et sic distincta minore, nego consequentiam. Dices: eadem natura sit in signo formali, ac in obiecto per illud repraesentato; est tamen diverso modo in obiecto, ac in signo: ibi enim est modo naturali, et secundum suum esse naturale, in signo autem formali v.g. in specie expressa, est eadem natura modo intentionali, et secundum suum esse intelligibile, quod sufficit, ut signum formale repraesentet aliud a se. Disputatio 2a de oratione, eiusque partibus, et divisione. Sectio 1a de nomine.

Disputatio 2a

De oratione, eiusq partibus, et divisione

Sectio 1a

De Nomine.

Communiter Dialectici nomen definiunt per ea verba Philosophi lib. 1° Interpret. cap. 2°: Vox significativa ad placitum sine tempore, cujus nulla pars significat separata, finita, et recta. Verum haec definitio, utpote diminuta, nequit admitti, eo quod non explicet nisi nomen vocale. Itaque hac definitione cum aliis relicta, sic debet nomen definiri: signum ad placitum sine tempore significans, incomplexum, finitum, et rectum. Signum est genus, in quo convenit nomen cum verbo, et aliis significativis; ad placitum excludit a ratione nominis signa naturalia: dicitur etiam sine tempore significans, ut excludatur verbum, et voces tempus significantes: dicitur autem incomplexum, ut distinguatur a nomine complexo, et oratione: dicitur finitum, ut distinguatur a nomine infinito; et tandem dicitur rectum, ut excludantur casus obliqui a ratione nominis, qui non tam proprie significant aliquid, quam cujus, cui, vel a quo sit aliquid per nomen significatum.

Ex his habes, participia, et alias voces consignificantes, et significantes tempus, ut sunt dies, mensis, cena, prandium rationem nominis vere sortiri, quia non significant cum tempore: nam aliud est significare tempus, vel illud connotare, et aliud significare cum tempore: primum est partem determinatam temporis indicare, quod faciunt istae voces, dies, et mensis: connotare tempus est significare rem, quam solet fieri pro aliquo determinato tempore, ut prandium, et cena: significare vero cum tempore est actionem, vel passionem per modum actualiter egredientis, vel intraeuntis indicare, et hoc soli verbo potest convenire.
Sectio 2a. De verbo.

Sectio 2a
De Verbo.

Verbum pluribus modis definiri solet, sed omissis aliis, hanc tanquam legitimam definitionem vobis propono: est igitur signum ad placitum significans cum tempore incomplexum, finitum, et rectum, et est nota earum, quae de altero praedicantur. Per illam particulam cum tempore distinguitur verbum a nomine, et per illam finitum excluditur verbum infinitum: altera particula rectum excludit omne tempus praeter praesens indicativi modi; et tandem ultima verba excludunt participium, et denotant verbum esse unionem inter subjectum, et praedicatum. Sectio 3a. de oratione.

Sectio 3a.

De Oratione.

Non loquimur in praesenti de oratione grammaticali, sed de logicali, quae sic communiter explicatur: artificiosa consequentia plurium dictionum inter se. Vel ita: plures dictiones artificio logicali inter se dispositae; in quibus definitionibus facile percipies, quid munus generis, quid vero differentiae rationem habeat. Sed dices: haec definitio convenit alteri a definito, scilicet termino complexo: ergo non est bona. Praeterea: dicta definitio non includit verbum; at hoc est de essentia cuiuslibet orationis: ergo. Probo minorem: oratio est signum logicale: atque adeo constat partibus signi; sed partes cuiuslibet signi logici sunt nomen et verbo: ergo verbum est de essentia cuiuslibet signi logicalis.

Respondeo negando antecedens, et ratio est, quia terminus complexus, etsi constet pluribus dictionibus, semper de formali importat consequentiam partis per se ad alteram ordinatam; et ideo artificiosa consequentia, quae reperitur in termino complexo, non est consequentia dictionum inter se: oratio vero pro formali dicit rationem signi, atque proinde artificiosa orationis consequentia est partium ipsius inter se sumptarum. Ad 2um distinguo minorem: est de essentia cuiuslibet orationis grammaticalis concedo minorem; logicalis nego minorem, et consequentiam. Ad conjungendas partes constitutivas orationis logicalis non requiritur verbum, sed sufficit aliud signum consistens in quadam forma artificiosa praedictas partes seu sic vel sic disponente, easque per rationem copulante.

Dividitur oratio in perfectam et imperfectam. Prima est quae generat perfectum sensum in audiente. Secunda est quae sensum imperfectum facit, ut homo albus. Insuper dividitur oratio in enuntiativam, et non enuntiativam. 1a est quae verum vel falsum affirmat, seu significat. Secunda est quae nihil affirmat, aut negat. Etiam dividitur oratio in orationem quae est modus sciendi, de qua statim loquemur, et in orationem, quae non est modus sciendi, ut homo currit. Disputatio 2a comprehendens notitiam modi sciendi tam in communi, quam in particulari.

Disputatio 3ª

Complectens notitiam modi sciendi tam in communi, quam in particulari

Modus sciendi in communi est oratio logica ignoti manifestativa, in qua definitione oratio logica habet rationem generis; in hac enim omnes orationes ad Dialecticam spectantes conveniunt; et ignoti manifestativa ponitur loco differentiae; per hoc enim differt modus sciendi ab alliis orationibus, quae modi sciendi non sunt. Dividitur modus sciendi in communi in definitionem, divisionem, et argumentationem.

Si autem dicas, hanc propositionem homo est animal rationale manifestare essentiam hominis, quin tamen sit definitio divisio aut argumentatio; ex quo fit, vel definitionem modi sciendi esse diminutam; vel divisionem traditam non esse adequatam. Respondeo, quod licet manifestet quodam modo essentiam hominis per illam propositionem, quatenus nempe praedicatum animal rationale affirmatur de homine tanquam essentia; non tamen manifestat per illam modo perfecto, et scientifico formaliter, declarando scilicet, quid sit, quotuplex sit, aut quo modo sua habeat in ordine ad suas proprietates, et hoc erat necessarium ut propositio inter species modi sciendi stricte sumpti computaretur: ex quo tandem fit, ut definitio modi sciendi sit bona, et divisio adequata. Sectio 1ª de definitione.

Sectio 1ª

De Definitione.

Definitio est modus sciendi explicans quid sit res: particula modus sciendi est genus in hac definitione, quia per illam convenit definitio definita cum divisione, et argumentatione, a quibus differt per illam particulam explicans quid sit res; hoc enim soli definitioni convenit.

Dividitur definitio in formalem, instrumentalem, et obiectivam: definitio formalis consistit in actione intellectus dirigentis in modum definitionis: instrumentalis consistit in vocibus, aut scriptis, quibus utimur instrumentaliter ad explicandam definitionem formalem: obiectiva vero consistit in ipsis conceptibus obiectivis, qui correspondent definitioni formali. Totum hoc percipietur hoc exemplo sequenti: videlicet: homo definitur ita: animal rationale: itaque actus intellectus, quibus ego mentaliter dico, vel quasi dico animal rationale (si ita liceat dicere) vocatur definitio formalis: voces vero quibus vocaliter pronuntio animal rationale, vocatur definitio instrumentalis: et tandem animal, et rationale realia homini vocatur definitio obiectiva.

2°. dividitur definitio in essentialem, et descriptivam: 1ª explicat essentiam rei per praedicata essentialia qualis est definitio hominis supra apposita. 2ª explicat essentiam rei per proprietates ab ea dimanantes, ut si definias hominem per animal risibile, vel admirativum. Dividitur definitio essentialis in physicam, et methaphysicam: 1ª explicat essentiam rei per suas partes physicas; ideoque homo physice sumptus definitur sic: compositum constans corpore, et anima rationali: 2ª explicat essentiam rei per praedicata methaphysica, ut animal rationale, essentiam hominis. Definitio descriptiva alia est propria, quae explicat rem per accidentia propria, ut cum definitur homo animal risibile: alia est causalis, quae explicat rem per causas extrinsecas, ut cum definitur homo factus a Deo propter beatitudinem: alia accidentalis, quae explicat rem per accidentia communia, ut cum definitur homo animal album.

Ad rectam definitionem tres conditiones requiruntur: 1ª conditio est, quod constet genere, et differentia, non tamen requiritur necessario, quod constet genere rigoroso, seu proximo, quod est illud praedicatum, quod intelligimus contrahi immediate per differentiam constitutivam, et distinctivam rei; sed sufficit, si constet praedicato communi, in quo definitum conveniat cum aliis; debet tamen in illo ultimo convenire: alias non erit bona definitio; et propterea non recte definirem hominem per corpus naturale, quia per hoc non convenit ultimo cum aliis, sed solum in ratione animalis.

2ª conditio est, quod definitio sit clarior suo definito: et inde patet, non posse tradi definitionem rei per nomina aequivoca, vel absurda, alias clarior non erit re definita. 3ª conditio est, quod definitio nec sit redundans, nec diminuta; id est quod explicet omnia praedicata essentialia definiti, et nihil amplius: sic diminute definirem hominem per animal, redundanter vero per animal rationale mortale.

Sed replicabis ex proxime dictis: definitio debet esse clarior suo definito, ut sit bona; sed definitio defi-

nitionis

non est clarior suo definito: q. probo minorem: definitio definitionis non est clarior se ipsa; sed ipsa est definitum: q.º Ad explicam nego minorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: non est clarior se ipsa sub hac expressione definitio, concedo maiorem; sub hac expressione modus sciendi explicans quid sit res, nego maiorem, et sic distincta minori, nego consequentiam. Definitio definitionis est clarior suo definito, et ratio est quia habet conceptum definitionis sub conceptu modus sciendi explicans quid sit res, qui quidem conceptus, seu expressio est clarior, quam haec definitio, et sub hac habet rationem definiti. Sectio 2.ª de Divisione.

Sectio 2.ª
De Divisione.

Divisio ut ad logicam attinet est modus sciendi explicans quotuplex sit res: Tria autem reperiuntur in qualibet divisione, et res quae dividitur, quae nominatur divisum, et partes in quas dividitur, quae membra dividentia dicuntur, et modus quo fit explicandi rem, et hic est divisio formaliter sumpta: quae quidem duplex est, scilicet divisio nominis, et divisio rei: 1.ª explicat quotuplex sit nominis significatio: 2.ª explicat quotuplex sit res significata per nomen.

Divisio rei etiam est triplex, potentialis scilicet, actualis, et accidentalis: divisio potentialis explicat quotuplex sit pars totius potentialis: actualis vero, quotuplex sit pars totius actualis: et accidentalis totius accidentalis. Si autem inquiras, quid sit totum potentiale? quid actuale? quid accidentale? Dico totum potentiale esse totum aptum in multis reperiri, et de illis praedicari: sive esse quandam rationem abstractam ab inferioribus divisibilem, et contrahibilem per illa, ut animal abstractum ab homine, et leone. Totum actuale est quod actu continet plures partes, ut Petrus actu continens corpus, et animam. Accidentale vero est, quod constat partibus accidentaliter unitis, ut acervus lapidum.

Divisio actualis alia est physica, et explicat partes compositi physici: alia methaphysica, et explicat partes compositi methaphysici. Divisio physica alia est essentialis explicans, et dividens partes essentiales compositi physici: alia est integralis explicans, et dividens compositum physicum in partes integrantes, ut cum homo dividitur in caput, manus, et pedes, quae sunt partes ipsius integrantes. Divisio integralis alia est homogenea, quando partes totius divisi sunt eiusdem rationis, ut partes aquae:

alia est heterogenea, quando partes sunt diversae rationis, aut dissimiles, sicut sunt in Petro brachia, caput, et pedes.

Ut autem divisio apta fiat, tres conditiones requiruntur. 1.º est quod singula membra dividentia non adaequent totum divisum. 2.ª est quod nihil contineat divisum quod non inveniatur in membris dividentibus. 3.ª quod membra dividentia distinguantur inter se realiter, vel saltem formaliter. Potest autem tribus modis argui a parte in divisione formali, arguendo scilicet vel a diviso ad omnia membra dividentia, vel ab illis ad divisum, sive affirmative, sive negative. Quare si ita discurras: homo est animal; ergo vel rationale, vel irrationale. Aut ita: Petrus non est rationale, nec irrationale; ergo non est animal, optime argues.

Atque argues bene a toto diviso ad negationem unius membri dividentis, vel plurium ad alterius, quod solum restet: ut si dicas: est animal et non rationale; ergo irrationale. Similiter erit bona consequentia a positione unius membri dividentis ad negationem alterius, quando realiter distinguuntur: ut si dicas: est rationale; ergo non irrationale; atque bene valet consequentia negative a diviso ad quodlibet membrum dividentium; si vero affirmative arguas, mala consequentia est. Et ideo mala est haec: est animal; ergo homo; si vero negative arguas, bona est. Et denique bene arguitur a quolibet membrorum dividentium ad divisum affirmative, male autem negative. Sectio 3.ª de argumentatione.

Sectio 3.ª
De argumentatione.

Argumentatio est modus sciendi inferens unum ex alio: sunt autem quinque species argumentationis, syllogismus scilicet, enthymema, inductio, exemplum, et dilemma. Syllogismus est argumentatio, in qua positis duabus propositionibus (maiori scilicet, et minori) infertur alia, quae appellatur conclusio, seu consequentia, cuius forma est haec: omnis homo est animal; sed Petrus est homo; ergo Petrus est animal. Enthymema est argumentatio, in qua ex una propositione infertur altera, in hunc modum: omnis homo est animal; ergo Petrus est animal.

Inductio est argumentatio a singularibus sufficienter enumeratis ad universale, vel e contra, ut si dicas: hic ignis calefacit, et ille, et ille: ergo omnis ignis calefacit, vel e contra. Primum modum arguendi dicitur ascensus, secundum descensus, ut supra explicuimus. Exemplum est argumentatio ab uno simili ad aliud, ita: sed Deus pepercit latroni poenitentiam agenti: ergo et parcet mihi, si poenitens fuero. Dilema vero est argumentatio duplex constans duplici propositione, per quarum quamlibet premitur respondens: qua arguendi modo utimur praecipue ad probandum propositionem disjunctivam: ut si haec propositio mihi arguenti negaretur: vel nunc est dies, vel nox, sic illam probarem: vel nunc sol lucet, vel non: si primum dicas, dies est, si secundum, nox est: ergo vel nunc est dies &c.

In qualibet autem argumentatione tria inveniuntur: antecedens, consequens, et nota illationis: antecedens est illa propositio ex qua sequitur consequens; consequens est illa propositio, quae infertur ex antecedente, et appellatur conclusio: nota autem illationis est quaedam particula, per quam antecedens jungitur cum consequente, quae solet esse ergo, vel igitur. Et advertite aliud esse consequens, et aliud consequentiam: consequens enim est veritas, seu propositio illata ex antecedente: consequentia vero est nexus, seu connexio propositionis illatae cum alia, ex qua infertur.

Insuper notate, consequens debere dici verum, vel falsum; consequentiam vero debere dici bonam, vel malam; et propterea cum ultima propositio argumentationis distinguenda est ob eius ambiguitatem, non debemus dicere distinguo consequentiam, sed potius distinguo consequens: et ratio est, quia cum consequentia sit bona, vel mala, et alioquin inter bonum et malum non sit medium, non potest cadere distinctio supra consequentiam, sed potius supra consequens, cuius veritas ambigua, vel dubia est. Quod autem inter distinguendum dicamus concedo, vel nego consequentiam, ideo est, quia in aliquo sensu approbamus rectitudinem illationis, et in alio sentimus malam esse illationem consequentis.

Ex dictis infertur, posse dari consequens verum simul cum consequentia mala, et similiter consequens falsum cum bona consequentia: quorum exempla obvia sunt cuilibet, vel parum reflectenti. Sed quia jam de consequentia tractare tentavimus, illam oportet dividere, quae quidem alia est materialis, et formalis alia: haec ultima est, quae valet ratione formae, et dispositionis syllogisticae, et haec valet in omni materia, sive necessaria, sive contingenti, sive impossibili. Quare non minus valet consequentia huius syllogismi:

omnis homo est equus: sed Petrus est homo: ergo Petrus est equus; quorum huius: omnis homo est animal: sed Petrus est homo: ergo Petrus est animal.

Contra vero in materia naturali solum valet ratione materiae, non autem ratione formae, et ideo non est bona simpliciter in quacumque materia, sed in materia determinata dumtaxat, sicut haec bona est ratione materiae homo est animal: ergo omnis homo est animal, quia est in materia naturali; si vero dicas homo est albus: ergo omnis homo est albus, non bene infert, quia arguitur a propositione indefinita ad universalem in materia contingenti; de quibus infra.

Prima, et valde regula pro consequentia est, quod in bona consequentia non potest dari antecedens verum, et consequens falsum: quia bona consequentia consistit in connexione antecedentis cum consequenti, quorum autem connectuntur, neutrum valet existere sine altero. Ex quo principio aliae regulae deducuntur. 1.a est, quod ex antecedenti falso aliquando sequitur consequens verum. 2.a est, quod si antecedens est necessarium, consequens debet esse necessarium. 3.a quod ex antecedenti contingenti non potest sequi consequens impossibile. 4.a quod ex antecedenti impossibili potest sequi consequens necessarium, contingens, seu impossibile. Ultima,

quod quidquid sequitur ad consequens bonae consequentiae, sequitur etiam ad eius antecedens, et quidquid repugnat consequenti bonae consequentiae, repugnat etiam eius antecedenti. Ex quibus constat, veritatem, vel falsitatem consequentiae non consistere in artificio logicali, nec artificium logicum in veritate propositionum, sed veritas consistit in connexione praedicati cum subiecto, et bonitas, seu artificium in recta dispositione praemissarum; et propterea possunt esse recte dispositae praemissae, et esse falsae, et etiam possunt esse verae, male autem dispositae. Vide sectio 2.a de propositione.

Sectio 2.a

De Propositione.

Propositio est artefactum logicum enuntians unum de altero: in qualibet autem propositione tria invenies, subiectum scilicet, copulam et praedicatum: subiectum est illud extremum, de quo dicitur praedicatum: copula est verbum uniens praedicatum cum subiecto: praedicatum vero est illud extremum, quod dicitur de subiecto: quod totum videbis in

hac propõe homo est aal, in qua ly homo est subjm, ly est est copula, et ly aal prãtum. Præterea advertendum est, quod omnis propõo constat ex mãa, et fõa, quantitate, et qualitate: subjm, et prãtum sunt mãa respectu copulæ, quæ est fõa illorum: et insuper subjm, copula, et prãtum possunt dici mãa respectu fõæ totalis propõis, quæ consistit in dictorum dispositione; quantitas propõis est eius totalitas, vel partialitas, qualitas autem est eius veritas, vel falsitas.

Ratiõe mãæ dividitur propõo in identicam, et formalem: 1ª est, in qua idem de seipso prãtr, ut in hac homo est homo. 2ª est in qua prãtum aliquomodo distinguitur a subjo, ut in hac homo est aal. Propõo formalis alia est directa, in qua superius prãtr de inferiori, vel fõa de subjo, ut in his homo est aal: homo est albus: alia est indirecta in qua subjm prãtr de fõa, vel inferius de superiori, ut aal est hõ: albus est homo. Etiam dividitur propõo ratiõe mãæ in nariam, contingentem, et impossibilem: naria est in qua prãtum essentialiter convenit subjo: contingens est in qua prãtum contingenter convenit subjo: impossibilis autem est, in qua prãtum repugnat subjo.

Ratiõe fõæ etiam dividitur propõo in affirmativam, et negativam: 1ª est in qua prãtum affirmatur de subjo, ut ista Petrus est homo: 2ª est quæ negat prãtum de subjo, ut ista lapis non est homo. Insuper dividitur propõo ratiõe fõæ in cathegoricam, et hipoteticam: cathegorica, seu simplex est, quæ constat subjo, copula, et prãto tanquam ex partibus principalibus, et immediatis, ut Petrus est homo. Hipotetica vero, sive composita est, quæ constat duobus cathegoricis tanquam ex partibus principalibus, et immediatis ut Petrus est homo est recta propõo.

Propositio cathegorica una dicitur de secundo adiacente, in qua non exprimitur prãtum, ut homo currit, quæ equivalet huic: homo est currens: alia dicitur de tertio adiacente, in qua prãtum exprese ponitur distinctum a copula. Iterum propositio cathegorica dividitur in absolutam, et modalem, exponibilem, et exponentem: propõo absoluta est, quæ aliquid absolute affirmat, ut hæc homo est aal, de aliis vero infra redibit sermo. Nunc autem propõo hypotetica etiam dividitur in conditionalem, rationalem, causalem, copulativam, et disiunctivam: 1ª significatur per particulam si, qua afficitur: 2ª per ergo: 3ª per quia: 4ª per et, et 5ª per vel.

Notandum vero est, quod ut propõo copulativa vera sit, requirit veritatem ex utraque parte copulata; ut vero tota disiunctiva sit vera, sufficit unam partem esse veram: inde bene arguitur a parte disiunctivæ ad totam disiunctivam

ut si dicas Petrus currit, ergo currit, vel loquitur; male autem arguitur a tota divisiva ad partem, ut patet. Et similiter male arguitur a parte copulativae ad totam copulativam; bene vero a tota copulativa ad partem.

Dividitur propositio ratione quantitatis in particularem, indefinitam, et universalem: particularis est cuius subjectum afficitur aliquo signo particulari, ut aliquis homo disputat. Indefinita est cuius subjectum est terminus communis nullo affectus signo, ut homo est animal, quae quidem propositio in materia naturali aequivalet propositioni universali, particulari vero, si fiat in materia contingenti. Propositio autem universalis est cuius subjectum est terminus communis signo universali affectus, ut omnis homo currit: signa universalia quibus afficitur subjectum sunt omnis, et nullus: particularia vero quidam, et aliquis. Ultimo ratione qualitatis dividitur propositio in veram, et falsam. Prima est cuius praedicatum vere convenit subjecto: econtra secunda. Sectio 5ª de proprietatibus propositionis.

Sectio 9ª

De proprietatibus ppõnis

Proprietates propositionis sunt oppositio, aequipollentia, et conversio: oppositio vero, ut propria est affirmatio, et negatio ejusdem, de eodem, et secundum idem, ut Petrus currit: Petrus non currit. Ad hujus definitionis intelligentiam notandum est, requiri ad oppositionem, quod una propositio sit affirmativa, et altera negativa: quod praedicatum, et subjectum in utraque propositione sint idem re, voce, et ordine: quare non opponuntur: omnis canis est latrabilis: aliquis canis non est latrabilis: nec istae gladius occidit: ensis non occidit: et tandem requiritur quod hi in utraque propositione servent eamdem suppositionem, ampliationem, seu restrictionem, et eamdem appellationem.

Haec autem oppositio dividitur in contradictoriam, contrariam, et subcontrariam: oppositio contradictoria datur inter duas propositiones, quarum una sit universalis, et altera particularis, una affirmativa, et altera negativa, ut omnis homo disputat: aliquis homo non disputat, quae propositiones, et omnes aliae contradictorie oppositae non possunt esse simul verae, nec simul falsae. Oppositio contraria datur inter duas propositiones universales, quarum una sit affirmativa, et altera negativa, ut sunt omnis homo currit: nullus homo currit: et propositiones sic oppositae non possunt esse simul verae, bene tamen simul falsae.

Oppositio subcontraria datur inter duas propositiones particulares, sive indefinitas oppositae qualitatis, ut aliquis homo disputat: aliquis homo non disputat, et ideo possunt esse simul verae, licet nunquam simul falsae. Alia assignatur oppositio, quae dicitur subalterna, et datur inter propositiones eiusdem qualitatis, et diversae quantitatis, haec autem non est oppositio in rigore, cum propositiones sic oppositae non excludantur, sed potius inferantur; quae omnia videre poteris in sequenti figura.

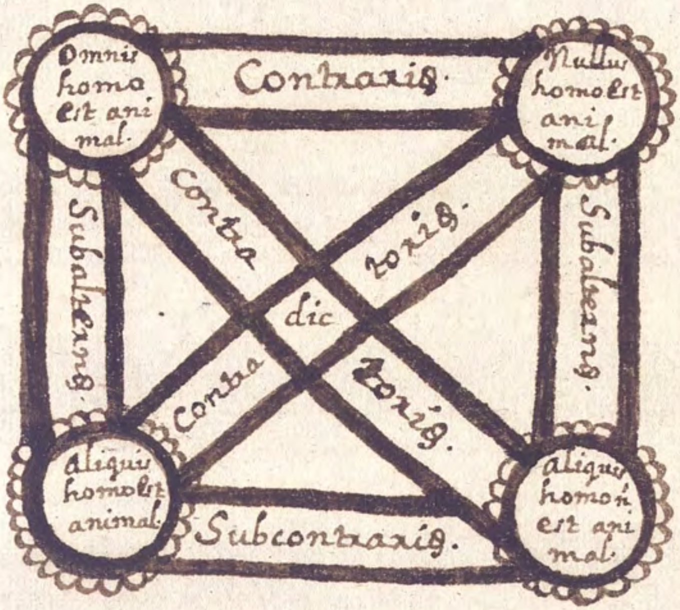

Aequipollentia est aequivalentia quoad sensum, et veritatem duarum propositionum oppositarum, quae obtinentur, et fit beneficio alicuius negationis antepositae, aut postpositae cuicumque ex propositionibus oppositis iuxta ordinem sequenti carmine praescriptum:

Prę contradic, post contra, prę postq subalter

Cuius sensus est quod in contradictoriis anteposita negatione subiecto cuiuslibet, fiunt mutuo aequivalentes: in contrariis vero postposita negatione, et in subalternis quod anteposita, et postposita subiecto cuiuslibet, fiunt aequipollentes. Iterum flectite lumina in propositum stemma, et videbitis, quamlibet propositionem contradictoriam, si eius subiecto anteponatur negatio, aequivalere alteri; et similiter quamlibet propositionem contrariam aequivalere suae contrariae, si eius subiecto postponatur negatio; et eodem modo subalternam aequivalere alteri subalternae, si cuiuslibet subiecto ante, et postponatur negatio; subcontrariae vero nequeunt fieri aequipollentes.

Conversio tertia propositionum proprietas est unius propositionis in alteram consequentia formali per transmutationem extremorum servata eadem qualitate: ut in hac nullus homo est albus: ergo nullus albus est homo: in qua quidem consequentia antecedens dicitur propositio convertibilis, et consequens propositio conversa. Observandum est, quod a convertibili ad conversam est bona consequentia, licet quandoque non valeat e contra. Dividitur conversio in simplicem, per accidens, et per contrapositionem. Prima est mutatio subjecti in praedicatum, et praedicati in subjectum servata eadem quantitate; et convertuntur simpliciter propositio universalis negativa, et particularis affirmativa: ut nullus homo est leo: ergo nullus leo est homo: aliquis homo est albus: ergo aliquod album est homo.

Conversio per accidens est mutatio unius propositionis in alteram, id est subjecti in praedicatum, et praedicati in subjectum variata sola quantitate; et ita convertuntur propositio universalis affirmativa, et universalis negativa, ut hic: omnis homo est albus: nullus homo est albus, quae sic convertuntur: ergo aliquod album est homo: ergo aliquod album non est homo. Conversio per contrapositionem est mutatio unius propositionis in alteram servata eadem quantitate, et mutatis terminis finitis in infinitos, et ita convertuntur propositio universalis affirmativa, et particularis negativa: mutantur autem termini de finitis in infinitos, quando cuilibet ipsorum anteponitur negatio, ut bene ita convertitur haec propositio omnis homo est animal, scilicet ergo omne non animal est non homo, quod totum innuunt hi versiculi sequentes:

Simpliciter feci convertitr, eva per acci:
Asto per contra, sic fit conversio tota.

Quae quidem carmina denotant propositiones signatas per dictionem illam Feci debere converti simpliciter; quae vero signantur per dictionem Eva debere converti per accidens, et quae signantur per dictionem Asto debere converti per contrapositionem. In praedictis autem dictionibus inveniuntur quatuor vocales A, E, I, O: vocalis A signat universalem affirmativam, E universalem negativam, I particularem affirmativam, O vero particularem negativam, ut haec carmina declarant:

Aserit A, negat E ss vniversalitr ambo.
Aserit I, negat O ss particulariter ambo

Sectio 6ª

De ppone modali, et exponibili

Propositio modalis dicitur talis a modo determinante incluso in ipsa, ut si dicas Petrum velociter currit: modus autem aliquando determinat rem, de qua locutio procedit, ut in exemplo apposito: aliquando determinat tempus, ut in hac propositione Petrus diu vixit; et quandoque determinat compositionem, ut in hac Petrum currere est necessarium: nunc vero solum de propositione, in qua modus determinat compositionem, breviter dicemus, quae sic definitur, quae importat modum determinantem convenientiam, vel disconvenientiam praedicati ad subjectum.

Modi propositionum afficientes, et determinantes compositionem sunt quatuor, necesse scilicet, impossibile, possibile, et possibile non, vel contingens non, et isti modi ita qualificant propositionem, ut propterea propositiones modales, cum modus est negativus, dicantur negativae, et affirmativae, si modus est affirmativus, particulares, si modus est particularis: vel universales, si modus est universalis. De quo notandum est, modum necesse esse universalem affirmativum, et idem ac omnis: modum vero impossibile universalem negativum, et idem ac nullus: possibile autem esse particularem affirmativum, et idem quod aliquis: et tandem possibile non esse particularem negativum, et idem valere quod quidam non, vel aliquis non, ut indicant haec duo carmina:

Omnis necese valet, valet imposibile nullus
Posibile quidam, quidam ñ posibile non.

De propositione exponibili late, et confuse nimis loquuntur Auctores, sic tamen illam definimus communiter: quae ratione alicujus termini obscurum sensum implicantis indiget expositione, et est triplex, exclusiva, exceptiva, et reduplicativa. 1a est quae modificatur aliquo ex adverbiis exclusivis, ut sunt tantum, solum, duntaxat etc. 2a est quae modificatur aliqua particula, vel termino exceptionem significante, ut praeter, nisi: reduplicativa est, quae modificatur termino seu particula reduplicativa, ut quatenus, inquantum, prout, et similibus quae significant rationem, et causam, quare praedicatum conveniat subjecto, ut in hac homo inquantum rationalis est risibilis.

Huiusmodi autem particulae reduplicativae tripliciter possunt accipi, scilicet specificative, diminutive, et reduplicative formaliter: sumuntur specificative, quando denotant conditionem requisitam, ut praedicatum conveniat subjecto, vel quando significant, ubi convenire absolute alicui subjecto, ut si dicas ignis ut applicatus calefacit, vel lignum ut tale comburitur. Diminutive sumuntur, quando denotant praedicatum convenire subjecto non absolute, sed secundum quid, ut si dicas Aethiops est albus secundum dentes. Sumuntur vero reduplicative formaliter, quando significant adaequatam causam, ob quam praedicatum convenit subjecto, ut si dicas paries ut albus disgregat visum, ubi ly ut denotat causam disgregationis esse albedinem.

Disputatio 4ª

De divisione silogismi, eiusque principijs.

Licet silogismus sit species modi sciendi, eaque praecipua, praecipue tamen magis et praecipuum, tota quae nobis declarandum, speciale instrumentum disputandi: quare praetermissa pro nunc cum definitione, quam dedimus supra, ad alia procedere nunc nobis opus est. Igitur silogismus dividitur in expositorium, demonstrativum, topicum, et sophisticum: expositorius est cuius medium est terminus singularis: ut Petrus disputat, sed Petrus est homo: ergo homo disputat.

Silogismus demonstrativus est, cuius praemissae sunt evidentes, et hic generat scientiam. Topicus est, cuius praemissae sunt probabiles, et hic generat opinionem. Sophisticus vero est, cuius praemissae sunt falaces, et hic generat errorem. — Quilibet autem silogismus debet constare tribus propositionibus, quarum prima dicitur maior, secunda minor, et tertia conclusio; praeterea prima et secunda propositio vocantur praemissae, quia praemittuntur ad inferendam consequentiam.

Et observandum est, in quolibet silogismo inveniri dumtaxat tres terminos, nimirum maiorem extremitatem, medium, et minorem extremitatem: medium est terminus, qui locatur in utraque praemissa; maior extremitas est terminus, qui ponitur cum medio in maiori propositione, et minor extremitas est ~~medium~~ terminus qui coniungitur cum medio in minori propositione: quod ut percipiatis, exemplum accipite in hoc silogismo: omnis homo est animal; sed Petrus est homo: ergo Petrus est animal, in quo hic homo dicitur medium, quia ponitur in utraque praemissa; hic animal dicitur maior extremitas, quia solum coniungitur cum medio in maiori; et hic Petrus est minor extremitas, quia solum coniungitur cum medio in minori.

Principia regulantia silogismum alia sunt intrinseca, videlicet recta dispositio, quam quilibet silogismus debet habere secundum aliquem modum, et figuram, ex explicandis: alia sunt extrinseca, nimirum dici de omni, dici de nullo, quae universaliter dicta, sunt idem inter se. Ex quibus principiis per se notis alia minus nota postulant ad rectam constructionem silogismorum valde necessaria: 1um est quod ex puris negativis, et particularibus nihil sequatur: 2um quod termini praemissarum non sint aequivoci: 3um quod medium non ingrediatur in conclusione. 4um quod non ponatur in conclusione terminus, qui non est positus in praemissis. 5um quod conclusio sequatur debiliorem partem,

idest in una premissa sit particularis, conclusio debere particularis, et negativa, si aliqua fuerit negativa.

Sillogismus autem ut opus intellectuale artefactum constat ex materia, et forma, et utraque est duplex, proxima scilicet et remota: materia proxima sillogismi sunt tres propositiones, ex quibus componitur: remota autem sunt tres termini propositionum: forma proxima sillogismi est quae informat propositiones, et appellatur modus, sicque definitur: apta dispositio propositionum secundum debitam quantitatem, et qualitatem. Remota est quae informat terminos, et definitur sic: apta dispositio terminorum secundum debitam subiectionem, et praedicationem, et haec forma remota sillogismi appellatur figura, quae quidem triplex est: 1a in qua medium est subiectum maioris et praedicatum minoris, vel e contra: 2a est, cuius medium in utraque premissa praedicatur. Tertia vero est, cuius medium in utraque premissa subiicitur iuxta hoc carmen:

Sub pre 1a, 2a. bis pre, 3a. bis sub.

Istis tribus figuris conveniunt novemdecim modi, iuxta quos diversimode construendi sunt sillogismi, hi autem sunt qui sequuntur:

Barbara, Celarem, Darij, Ferio, Baralipton,
Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum,
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti,
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Ex his modis novem priores pertinent ad primam figuram: quatuor sequentes pertinent ad secundam, et sex ultimi ad tertiam. Verum quatuor priores modi primae figurae dicuntur perfecti, et concludunt directe; quinque sequentes concludunt indirecte; alii vero secundae, et tertiae figurae concludunt directe. Concludere directe est, quod maior extremitas praedicatur de minori in conclusione: concludere autem indirecte est, quod minor extremitas praedicatur de maiori in conclusione.

Observandum tamen est in praedictis modis inveniri vocales seu ex his literis A, E, I, O quae signant quantitatem, et simul qualitatem propositionum ex quibus construendus est sillogismus iuxta regulam traditam circa A, E, I, O. 1a quidem vocalis indicat quantitatem, et qualitatem maioris, 2a minoris, et 3a conclusionis, sive consequentis: quare si 1a vel 2a vel 3a vocalis cuiuslibet modi fuerit A, denotat propositionem illi correspondentem debere esse universalem affirmativam, si fuerit E denotat universalem negativam, si fuerit I particularem affirmativam, si fuerit O particularem negativam. Si autem in aliqua dictione inveniantur aliae vocales praeter assignatas, tres priores attende: nam aliae solum ponuntur ad metri complementum.

Ut omnia facilius intelligantur, ponamus exempla. Primum itaque modum primae figurae, qui est Barbara cuius vocales literae denotant propositiones sillogismi construendi debere esse tales

affirmativa; et merito quia hic modus est unus de perfectis primae figurae, oportet, ut medium in una praemissa subjiciatur, et in altera praedicetur, et similiter, ut maior extremitas praedicetur de minori in conclusione ad concludendum dicere quod patet inveniri in hoc silogismo: omne rationale est risibile; sed omnis homo est rationalis: ergo omnis homo est risibilis.

Sit secundum exemplum in Cesare, cuius litterae vocales denotant, silogismum in eo factum debere constare maiori universali negativa, et minori universali affirmativa, et conclusione similiter universali negativa in hunc modum: nullus lapis est homo; sed omne risibile est homo: ergo nullum risibile est lapis; in quo silogismo medium praedicatur in praemissis eo quod Cesare sit modus secundae figurae. Tertium exemplum sit in Darapti, quod est modus primus tertiae figurae, cuius vocales denotant, silogismum in eo formatum debere constare maiori et minori universalibus affirmativis, et conclusione affirmativa particulari, et medium in utraque praemissa subjiciendum iuxta regulam: [illegible], ut si dicas: omnis homo est risibilis; sed omnis homo est animal: ergo aliquod animal est risibile.

Sectio 2a. De reductione silogismorum.

Sectio 2a.

De reductione silogismorum.

Deservit reductio silogismorum, ut bonitas consequentiae clarius innotescat, quae duplex est, altera quidem ostensiva, et altera per impossibile. Reductio ostensiva, seu per ostensionem est mutatio silogismi imperfecti ad perfectum per transmutationem praemissarum, aut conversionem alicuius ex praemissis. Quod ut perfecte calleas nota 1o. quatuor priores modos primae figurae non posse reduci ad alios; sed potius alios omnes ad illos esse reducendos. 2o. nota, quemlibet modum ex imperfectis incipere aliqua ex his litteris B. C. D. F. quae indicant silogismum in modo imperfecto formatum reducendum esse ad perfectum habentem eandem litteram initialem, ut Baralipton ad Barbara, Celantes ad Celarent, Dabitis ad Darii.

3o. advertendum est praeter litteras initiales, reperiri in modis imperfectis has quatuor consonantes S. P. M. C. non quidem in omnibus omnes, sed unam in uno, alteram in altero: S vero inventa propositionem designatam per vocalem antecedentem, debere converti

simpliciter. L. vero propositionem designatam per vocalem antecedentem debere converti per accidens. M. mutandas esse praemissas, itaut minor fiat maior, et maior minor: littera C, si inveniatur in dictionibus, denotat modum in quo reperitur, ut Baroco et Bocardo non posse reduci per ostensionem, sed solum per impossibile, ut explicant haec carmina:

Simplicitr verti vult S, L vero per acci
M vult transponi, C per imposibile duci

Quare si iuxta dicta fiat syllogismus in Disamis ita dg. aliquis homo est albus; sed omnis homo est animal: ergo aliquod animal est album, debet reduci ad Darii habentem similem literam initialem; quod ut recte fiat, debebis considerare praedictum modum imperfectum habere M, quod indicat mutandas esse praemissas de maiori in minorem, et e contra; similiter quia maiorem dicti syllogismi debere converti simpliciter, quia designatur per literam I ad quam sequitur S. Inde sic reducitur: omnis homo est animal; sed aliquod album est homo: ergo aliquod album est animal.

Reductio per impossibile ad hoc deservit, ut si quis negat conclusionem recte illatam ex praemissis, cogatur negans, ut eam concedat, vel affirmet duas propositiones contradictorias posse esse simul veras, quod est impossibile. Ad promptitudinem eiusdem reductionis advertendum est, quod in quinque modis imperfectis primae figurae debet poni contradictoria conclusionis negatae pro maiori et maior concessa in syllogismo imperfecto pro minori, et ex eis sequitur contradictoria minoris prius concessae. Excipitur Celantes, in quo contradictoria conclusionis negatae assumitur pro minori, et ipsa minor pro maiori, et ex eis infertur contradictoria, vel contraria minoris concessae: ex quo dandum fit, ut sustentans negata concedere duplex contradictorium, vel fateatur plane conclusionem negatam, seque conclusum.

Ceterum in quatuor modis secundae figurae aliter fit reductio per impossibile: namque contradictoria conclusionis negatae sumitur pro minori, et servata maiori, quae erat in syllogismo imperfecto, infertur contradictoria, vel contraria minoris prius concessae. Et denique syllogismi formati in modis tertiae figurae reducuntur per impossibile assumendo contradictoriam conclusionis negatae pro maiori, et conservando eandem minorem, quae erat in syllogismo imperfecto, et ex his infertur contradictoria, forte vel aequivalens maioris concessae. Quae omnia his versiculis declarantur:

Maior fit minor in 1ª, et fit contradictio maior
Dempto Celantes in quo prevertitur ordo
Serrat maiorem, variatque 2ª minorem,
3ª maiorem variat, servatque minorem

Ut tamen exemplum in Darii, in quo si daretur syllogismus: omnis homo est animal; sed aliquis homo est albus: ergo aliquod album est animal, et si quis illa conclusione negata inferat, [illegible] contradictoriam illius in hunc modum: ergo nullum album est animal: et posita hac propositione pro maiori, retenta atque minori illa aliquis homo est albus statim inferet, quod aliquis homo non est animal quae propositio contradictorie opponitur illi maiori iam concessae scilicet omnis homo est animal. Haec ad propositum reducendo syllogismos alias regula necessaria est, nam ex dictis facile percipies an conclusio inferenda debeat esse universalis, an particularis, affirmativa, aut negativa, in quo tamen potest esse difficultas. Sectio 3a de falaciis.

Sectio 3a.

De Falatijs.

Ut syllogismos facile possis dissolvere, necesse habeo aliquos falaciarum modos declarare, quae ad duo capita reducuntur, nempe ad falacias in dictione et extra dictionem. 1a tamen consistit in dictionibus, aut in solis verbis, non vero in rebus significatis, econtra secunda. 1a falacia in dictione est aequivocationis, et accidit quoties ponitur in syllogismo terminus aequivocus. 2a est amphibologiae, et provenit ex multiplici sensu orationis, ut in hoc syllogismo: quod est Stellae ab illo possidetur; [illegible] sunt Stellae: ergo ab illo possidentur. Altera est falacia compositionis, et accidit, quando simul ponuntur in propositione ea, quae debent semper separari, ut cum dicitur, quicumque quiescit potest ambulare; at sedens quiescit: ergo sedens potest ambulare, quae conclusio est falsa, quia dicit coniungere ambulationem cum sessione.

Alia est falacia accentus, et oritur ex eo, quod eadem vox materialiter plura significet, et propter pluralitatem [illegible], quae etiam dicitur falacia figurae dictionis, quia provenit ex apparenti dictionum similitudine, ut si dicas: animal est genus; at homo est animal: ergo homo est genus, quae aliquando dicitur, et est falacia accidentis, eo quod oriatur ex convenientia accidentali duorum extremorum in uno tertio, ex quo arguens [illegible] inferre convenientiam illorum inter se, ut in exemplo immediato. Aliae etiam sunt falaciae [illegible] et [illegible], quas propterea omitto, et quia communiter propalantur in variis disputationibus. Brevis notitia de arte inveniendi medium:

Brevis notitia de arte inveniendi medium.

Medium, ut diximus, est ille terminus, qui bis ponitur in praemissis, et de quo maxime debet esse cura dialectico ad probandam qualibet propositionem. Quare oportet eligere medium, quod proprie de subjecto propositionis negatae, seu probandae, et de quo simul proprie illius praedicatum: unde ad probandam illam propositionem omnis homo est visibilis, oportet eligere medium, quod vere praedicetur de homine, qui est subjectum dictae propositionis, et de quo medio vere dicatur praedicatum visibilis: sic quia rationale vere dicitur de homine, simulque visibile de rationali, hinc iste erit medium optimum ad probandam illam propositionem sic: omnis homo est rationalis; sed omne rationale est visibile: ergo.

Si vero propositio probanda sit negativa, v.g. haec nullus homo est lapis, quaerendum est medium de quo praedicatum lapis gradatim negetur, et quod simul de homine, quod est subjectum, dictae affirmetur; quod invenitur in hoc praedicato vivens, et ideo est aptum medium ad illam propositionem probandam, quae ita fiet: nullum vivens est lapis; sed omnis homo est vivens: ergo nullus homo est lapis. Et absolute loquendo omnis terminus, qui convenit uni extremitati, et alteri repugnat, erit medium aptum ad probandam propositionem negativam, et similiter omnis terminus, qui convenit utrique extremo propositionis affirmativae, erit medium oportunum ad illam suadendam. His ergo duxtaxat regulis instructi, assiduaque meditatione divinorum et logicalium praeceptorum perpoliti, percipiet quisque omnium notitia mediocriter ornatus medium feliciter inveniri ad disputandum in quacumque materia.

Nunc autem huic Dialecticae rudimentis finem imponamus gratias agentes Deo Patri, Verbo unico Filio eius, dulcissimaeque illius Matri, per Maximo Doctori, pariterque Patri nostro Benedicto, eiusque praeclarissimis filiis Bernardo, Gregorio, et Anselmo, per Stephano Protomartyri, Thomae scholarum Duci, et Magnae Gertrudi, quorum tutelae dicatione in loco totius Collegii huius Protectoribus, quibuscumque et aliis caelicolis gratiter pro tot beneficiis alternantibus modulis cantemus.

Te Deum Laudamus.

COMMENTARIA IN UNIVERSAM ARISTOTELIS LOGICAM

Diuturnis votis expetitus Lôga magna pervenit, quæ licet acquisitione difficili, labores in eâ comparanda impensos ita dulces plerumque facit, ut non sint condigni de futuram requiem, ad quam suaviter animum nostrum rapiet. Ducit enim sæpe, sæpius mentem nostram in tam elevatas, subtilesque cogitationes, ut quo magis ingenium in eis detinetur, magis gaudeat, quasi qui de negotio suo magnum lucrum reportat. Licet ergo labore fessos vos quandoque, aut mærore confectos experiamini, exigite vosmet ipsos, et ad studia alacri animo revertimini, quoadusque in illa perficiatis, ut fausto numine, transactis summulisticis rudimentis ad altiora procedamus. Tractatus 2us de Lôga magna, et agit de proœmialibus. Disputatio 1a naturam, finem, et munera Logæ complectens.

TRACTATUS 2us DE LOGICA MAGNA, & AGIT DE PROEMALIBUS

Disputatio 1a

Naturam, Finem, & Munera Logæ Complectens.

Nonnullos vidi auctores, qui ab ortu Logæ exordium sumendum putant, et alios, qui hospite insalutato, de ipsa, utrum sit scientia, vel non disputare incipiunt. Ego vero seduló

michi consuleni, prius premittere decrevi quandam breve notitiam naturæ logæ, ne de reperientibus incognita sit inter vos locutio omnino insipida, unde nomine logæ intelligimus artem recte disserendi: sic enim definiebatur ab antiquis Phis; oportet tamen scire, ly disserendi non accipi pro disserere, aut eleganter loqui, sed significare idem, ac discurrendi, sive delarandi obta, quod optinet logâ, tunc zelse in propria materia, tunc per allias scientias quibus prebet suas regulas, ut recte discurrant de propriis obtis.

Facultas hec disserendi apelatur logâ a logos voce greca, quæ idiomate latino significat idem quod ratio, seu sermo; eo quod dirigit rationem, seu sermonem, quo intus loquimur, idest, dirigit menti locutionem elicitam per conceptus. Et hinc nosces, munus proprium logæ esse dirigere humanam mentem, ut artificiose, et debita rectitudine eliciat suos actus, ut amotis erroribus posit intus accipere notiam claram, et liberam ab errore, circa id quod cupit inteligere; hanc itaque rectitudinem actuum intus tanquam proprium sibi scopum afigit logica, ut infra videvimus ex Agustino, et ex Doc. Ang.

Suposito pro nunc dari logam in rerum naâ, illam dividimus cum ceteris Phis in naturalem, et artificialem; naturalis est vis nativa intus indita menti sine studio et labore naturam excitante, et hec naturaliter dirigit intus ad rectam compositionem suorum actuum: multoties enim reperiuntur aliqui ingenio ita prestantes, ut sine preceptore, et sine studio regularum artis pingendi, aprime pingant; et sicut isti immerito pictores naturales apelantur, ita similiter dicuntur logi naturales, qui sine studio regularum logalium silogismos, et allias operationes logales recte conficiunt.

Loga artificialis est quæ per molestissimos regularum circuitus

et amplius docet efformare rectitudinem actuum intus, ut menti adequate id quod agerit erga obiecta, definire scilicet, dividere, et demonstrare; hec autem facultas numquam absque laboribus accipitur, et huic consequendæ animum adicere devemus: dividitur autem in actuales, et habituales; hæc est facilitas relicta in intellectu ex repetitione actuum definiendi, dividendi, et demonstrandi, ad allios similes actus eliciendos, ut volunt Jesuitæ; vel est facilitas relicta in intellectu ex prima demonstratione ad allia arte facta logalia elicienda, ut propugnant Thomistæ. Actualis vero loga est colectio, sive acervus omnium preceptorum, et regularum logalium, quibus ut facibus ducimur ut sine casu, nec offendiculo actus artificiosos elicere valeamus. Exemplum vobis sint istæ regulæ, definitio devet esse clarior suo definito: non devet convenire allijs a definito: devet constare genere, et differentia: divisio devet distribuere totum in suas partes: unum membrum dividens non devet adequare totum divisum; et idem de allijs regulis exibitis pro divisione, et argumentatione, cumulus igitur omnium omnino regularum logalium loga actualis nuncupatur, et est. Altiras funtiones subijt loga, de quibus postmodum nobis agendum erit. Questio 1.ª utrum loga sit scientia, et secundum quam rationem id optineat.

Quæstio 1.ª

Utrum Loga sit scientia, et secundum quam rationem id optineat.

Pro huius primæ questionis inteligentia notandum est, logam dividi in docentem, et utentem: loga docens sunt actus illi, seu regulæ, docentes nos quemadmodum conficere deveat actus definitivos, divisivos, et demonstrativos; et quia

uti actus sunt regulæ logales docentes, apelantur loga actualis docens: facilitas autem ad similes actus eliciendos apelatur loga habitualis docens. Loga autem utens dicuntur actus quibus reducuntur ad praxim regulæ logales, v.g. definit modum sciendi, et dicit: est oratio loga ignoti manifestativa, cum in hac definitione observet quidquid loga præcipit ad bonam definitionem, utique hic actus apelatur loga actualis utens; facilitas vero acquisita per hunc actum ad alios eliciendos, apelatur loga habitualis utens.

Præterea advertendum est, logam alliam esse demonstrativam, quæ nititur principiis certis, et evidentibus, alliam esse topicam, quæ principiis tantum probabilibus nititur; et alliam sophisticam, quæ etiam nititur principiis erroneis, et falsis. Licet autem dubitari soleat de loga non solum in parte demonstrativa, sed etiam in parte topica, et sophistica, an sit scientia? quia tamen quæstio quoad has duas partes est de nomine illam lubet pro nunc omittere. Sed etiam oportet advertere scientiam sicut et logam alliam esse habitualem, et alliam actualem: scientia habitualis est habitus certus, et evidens per demonstrationem adquisitus; actualis vero est cognitio, sive assensus certus, et evidens, quem per demonstrationem habetur.

His prenotatis, prima sententia logam sub nullo munere esse scientiam: ita plures Phi antiqui cum Ezechiele Romano, Simplicio, et Villalpando. Secunda docet logam solum esse scientiam ut docentem, minime vero ut utentem: ita Ill.mus noster Moneda, Ioannes a S.to Thoma, Soto, Lerma, et alli. Tertia denique propugnat, logam tam ut docentem, quam ut utentem esse simpliciter scientiam: ita noster Eminentissimus Aguirre disp. 1.a de nostra logæ, quem communiter sequuntur nostri doctores in manuscriptis a quibus sit. Sectio 1.a loga tam ut docens, quam ut utens est simpliciter scientia.

Sectio 1.a

Loga, tan ut docens, quam ut utens est simpliciter Scientia

Probatur conclusio eficaci ratione: omnis facultas per demons-

trationem adquisita est simpliciter scientia; sed loğa tam ut docens, quam ut utens est facultas per demonstrationem adquisita: g.º Consequentia est in Darij, maior est certa, et minor probatur: imprimis loğa ut docens est habitus adquisitus per demonstrationem; aliunde ut utens: g.º Probo maiorem: plures sunt demonstrationes quae docent modum construendi artefacta logicalia; sed per ipsas adquiritur loğa docens: g.º maior est innegabilis, et minor probatur: per demonstrationes docentes modum construendi artefacta logicalia adquiritur necessario aliqua scientia; sed non alia nisi loğa docens: g.º

Probatur etiam minor illa efficaciter: omnis actus recte utens regulis demonstrandi est demonstratio; sed habitus logicae ut utentis adquiritur per actus recte utentes regulis demonstrandi: g.º Maior patet ex terminis, et minor suadetur: habitus logicae ut utentis est facilitas in intellectu, ad construendum artefacta logicalia; sed haec facilitas adquiritur per actus recte utentes regulis demonstrandi: g.º Probo minorem: haec facilitas nec est, nec esse potest in intellectu pro priori ad usum rectum regularum demonstrandi: g.º antecedens patet, quia haec facilitas solum est in intellectu per quam ipse cognoscit perfecte naturam artefactorum logicalium; haec autem solum cognoscitur perfecte per usum rectum regularum demonstrandi: g.º

Confirmatur: facilitas construendi artefacta logicalia est ipsamet facilitas tradendi regulas demonstrativas; sed haec facilitas nequit dari in intellectu pro priori ad usum rectum regularum demonstrandi: g.º facilitas construendi artefacta logicalia nequit esse in intellectu. Maior supponitur pro nunc, et minor suadetur: facilitas tradendi regulas demonstrativas manet in intellectu, vel ex prima demonstratione procedente, vel agente de regulis demonstrandi, ut volunt Thomistae, vel manet ex repetitis demonstrationibus, per quas declarantur regulae, quae traduntur pro aliis artefactis ut volunt Jesuitae; sed tam prima demonstratio quam aliae, sunt usus rectus regularum demonstrandi: g.º

Respondebis, logam utentem solum entitative, et realiter sump-
tam adquiri per demonstrationem; non vero reduplicative
ut utens, nisi ad summum secundario, et per resultantiam, non
vero primario, et per se; quare non infertur, quod loga ut utens
sit formaliter scientia: nam licet omnis habitus adquisitus per
demonstrationem sit scientificus realiter absolute, et sim-
pliciter, non tamen secundum omnem considerationem, sive
formalitatem: sicut enim methaphisica est realiter, et simpliciter
scientia, quin hoc ipsi conveniat secundum rationem habitus,
qualitatis, vel principii productivi suorum actuum, in quorum
ñ distinguitur methaphisica ab habitibus non scientificis:
sic similiter, licet loga utens sit scientia absolute, non autem
secundum rationem utentis, seu reduplicative. Sed contra est 1.º:
loga reduplicative ut utens est habitus primario demon-
strativus: g.º ut talis est habitus adquisitus per demons-
trationem per se primario, probo ant.: loga ut utens est ha-
bitus per se primario constructivus demonstrationis; sed
habitus per se primario constructivus demonstrationis
est primario demonstrativus: g.º 2.º: licet loga non sit sci-
entia secundum omnem conceptum, vel considerationem, ut in-
tendebat responsio, est tamen scientia ut docens formaliter:
g.º etiam est scientia ut utens: probo conseq.: ideo scientia est
ut docens formaliter, quia tradit regulas cognoscendi, et
demonstrandi conformitatem illarum cum principiis; sed
loga ut utens aplicat regulas cognoscendo, et demonstran-
do conformitatem illarum cum principiis: g.º Probo minorem:
loga ut constructiva huius demonstrationis v.g. omnis
explicatio debet esse clarior re explicata; sed omnis de-
finitio est explicatio definiti: g.º omnis definitio debet
esse clarior suo definito, est loga ut utens formaliter; sed
loga ut constructiva huius demonstrationis huius

demonstrationis circa hanc regulas (et idem dicendum de loga ut demonstrantis omnium alliarum regularum) cognoscit et demonstrat conformitatem illarum cum principijs: q.° per hoc impugnata manet solutio asserentium logam ut constructibam artefactorum logalium non esse cognoscitivam illorum, cum hoc proprium sit solius loge ut docentis; ideoque ut utentis non esse scientiam: manet inquam, quia nequit assignari ratio, quare loga ut tradens regulas debeat esse cognoscitiva illarum, non vero ut utens illis, cum utraque sit idem habitus, et virtus in re lecteali. Sectio 2.a enodantur obiectiones adversariorum.

Sectio 2.a
Enodantur obiectiones Adver-
=sariorum=

Argues 1.° ex Pho 2.° meth. cap. 3.° sic aiente: absurdum est simul quaerere scientiam, et modum sciendi: g.° cum loga sit modus sciendi, non erit scientia; alias nullum absurdum esset utrumque simul quaerere. Et 1.° Rethoricae capite 12: advertit, quod si quis Retoricam, et Dialecticam, ut scientias pertractet, imprudens est, g.° Dialectica sive loga, ex Phum, non est scientia.

Ad 1.um Respondeo, Phum advertere ordinem observandum in adquisitione scientiarum: et propterea docet, nequis temere, et repente velit adquirere alliquam scientiam, quin prius investiget metodum, et normam, quae in illa adiscenda debet servare: primiquam enim qui adquirat logam, v.g. oportet studere regulas definiendi, dividendi, et argumentandi, et insuper optimum magistrum eandem explicantem adire. Vel possumus dicere, absurdum esse, quaerere simul modum sciendi, et scientiam, quando inter se distinguuntur realiter, sed non quando sunt realiter

ідуу, ut accidit in praesenti. Et ad 2.um dic, Logicam loqui de Dialectica, prout in parte topica, et sophistica elicit silogismos topicos, et sophisticos, non vero de ipsa prout demonstrativa.

Argues 1.o in ratione probativa: loga non est habitus per demonstrationem adquisitus: g.o non est scientia. Probo ant.: omnis demonstratio est effectus logicae, consequenter quae praesupponit logicam: g.o Patet consequentia, quia nullus habitus adquiritur per actus ad ipsum subsequutos. Nego ant., et ad probationem distinguo ant.: est effectus logicae naturalis, l. artificialis concedo ant., artificialis praecise, nego ant., et consequentiam. Loga alia est naturalis, et alia artificialis, ut constat ex dictis: dicimus ergo logicam naturalem, supra explicatam, causare primam demonstrationem, vel demonstrationes per quas loga artificialis adquiritur, et hoc potius inclinat, ad exorna[n]dum artificiose naturam omnium artefactorum logicalium.

Argues 2.o scientia demonstrat proprietates, et passiones de suo obiecto; sed hoc non habet loga: g.o Probo minorem: loga non demonstrat proprietates de ente rationis fictio, quod eo explicando; sed hoc est ipsius obiectum, ut supponimus: g.o Probo maiorem: ens rationis fictum nullas habet proprietates: g.o Probo ant.: non entis nullae sunt proprietates; sed ens rationis fictum est non ens: g.o Confirmatur 1.o omnis proprietas demonstratur a priori per essentiam suam, tanquam per veram causam; sed nihil potest demonstrari per essentiam entis rationis ficti a priori et tanquam per veram causam: g.o 2.o quod non est simpliciter scibile, nec est demonstrabile; sed ens rationis non est simpliciter scibile: g.o Probo minorem, quod non est simpliciter ens non est simpliciter scibile; ens rationis non est simpliciter ens: g.o Probo maiorem: quod nullo modo est ens, nullo modo est scibile: g.o &c.

Hoc argumentum quod multis reflexionibus exigi solet, nullam vim habet contra sententiam dicentium, ens rationis fictum non posse esse logicae obiectum: sed ad mentem pronunc contrariae opinione, respondeo negando minorem, et ad probationem

nego maiorem ad hujus probationem distinguo ant.: nec illa habet proprietates physicas concedo ant.: nulla habet proprietates logicas, idest, ab ipso prout spectat ad logicam dimanantes, nego ant., et ad ultimam probationem distinguo maiorem: non entitatem praedicamentaliter, quam praedicabiliter nullae sunt proprietates concedo maiorem; non enim praedicamentaliter praecise nego maiorem sub distinctione data de proprietate physica, et logica.

Cum enim sint quaedam proprietates physicae, et realiter profluentes ab entibus, ut risibilitas a rationalitate, frigiditas ab aqua, et calor ab igne, et aliae, quae tamen logice, et intelligibiliter possunt dimanare, ut verum, et bonum ab ente; inde est, quod licet ens rationis fictum non habeat proprietates ab ipso physice, et realiter profluentes, et quae de ipso possint per veram causam demonstrari, habet tamen proprietates logice, et virtualiter ab ipso dimanantes, quod sufficit, ut possint demonstrari de ipso a priori. Quaenam autem illae sint, etsi ad nostrum praesens non attineat, dico tamen esse, posse verificari, et constituere veram propositionem, posse instruere et dirigere in nostris disponere artificiose obiecta.

Ex hac doctrina patet in proprietatibus entis realis, quas metaphysica scientifice demonstrat, et a priori; cum tamen non conveniunt ab ente, nec ab illo distinguantur nisi penes implicitum, et explicitum: idem liquet in divinis attributis, quae demonstrat theologia a priori per divinam essentiam, non tanquam per veram causam, sed tanquam per rationem formalem prius cognitam saltem pro ex parte. Quare logica sufficientes ad inveniendum proprietates in ente rationis ficto, quas vere demonstrat a priori, atque adeo ex hoc capite non est cur neget ipsi conceptus scientiae. Per quod patet solutio ad primam confirmationem.

Ad secundam concedo maiorem et nego minorem, ad probationem distinguo maiorem: quod non est simpliciter ens, vel praedicamentaliter, vel

predicabiliter concedo maiorem: quod non est simpliciter ens predicamentaliter praecise nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam: bifarie ens considerari potest; uno modo methaphisice, et predicamentaliter, quatenus sicat esse reale aptum ad existendum simpliciter: allio modo logice, et predicabiliter, quatenus sicat esse utcumque capax, ut de ipso verificetur, et fiat aliqua propositio: quo suposito dicimus, quod licet ens rationis fictum non sit simpliciter ens in primo sensu, bene tamen in secundo.

Cuius ratio est, quia eque verificatur de ente rationis opositum enti reali, et habere esse obiective in intellectu fingente, ac de ente reali, quod vere existat in rerum natura, et quod non habeat dependentiam ab intellectu, et cognitione; nec minus certo demonstrat logica de illo predicabilitatem, quam methaphisica de ente reali veritatem, et bonitatem; quia conexio illius logicum predicabilitate tam necesaria est, quam conexio bonitatis, et veritatis cum ente reali. cum ergo ad scibilitatem simpliciter talem nichil alliud requiratur, quam haec conexio, seu hic modus essendi, (nam scibile formaliter est illud, de quo aliquid potest cognosci demonstrative, et scientifice) inde est, ens rationis fictum esse simpliciter scibile, quamvis non sit simpliciter ens predicamentale.

Replicabis: quod non est simpliciter cognoscibile, nequit esse simpliciter scibile; sed ens rationis fictum non est simpliciter cognoscibile: ergo. Probo minorem: quod non est cognoscibile per se, non est simpliciter cognoscibile; sed ens rationis fictum non est cognoscibile per se, quia semper cognoscitur per speciem entis realis: ergo = Respondeo distinguendo cum Eminentissimo Aguirre duplicem cognoscibilitatem: unam incomplexam, et absolutam, quae sequitur entitatem, et veritatem trancendentalem rei absolute consideratam: alliam vero complexam, et respectivam, quae sequitur veritatem, et entitatem rei, non quidem absolute

consideratas, sed prout conexa cum suis proprietatibus, sive prout complexo, et respectivo modo cum his se habet.

Itaque, prima cognoscibilitas est propria solum enti reali; secunda vero etiam convenit enti rationis: quia ad cognoscibilitatem complexam, et respectivam solum attenditur conexio entitatis, qualiscumque illa sit, cum suis proprietatibus; quae quidem non solum convenit enti reali per ordinem ad proprietatem realem, sed enti rationis per ordinem ad proprietatem rationis. Haec autem conexio licet sit ficta phisice, sicut et extrema, inter quae datur, est tamen conexio vera, et propria logica, et enuntiative, ut patet ex dictis.

Arguet 1.º loga saltem in parte topica, et sophistica non est scientia: ergo vel debemus admittere plures habitus logicales, vel debemus dicere logam non esse scientiam adhuc in parte demonstrativa. Probo ant.: loga in parte topica, et sophistica versatur circa silogismum probabilem, et falacem; sed in hoc sensu non est scientia, cum silogismi probabiles, et falaces scientifici non sint. ergo. Confirmatur: solus habitus opinativus elicit silogismos probabiles: ergo vel logica non elicit silogismos probabiles, vel est habitus opinativus, non vero scientificus.

Relicta opinione plurium distinguentium triplicem habitum in loga unum pure demonstrativum, alium pure topicum, seu tentativum, et alium sophisticum: respondeo negando ant., et ad probationem distinguo maiorem: versatur circa silogismos probabiles, et falaces demonstrative, et reflexe concedo maiorem: opinative, et directe nego maiorem, et distincta minori nego conseq. Loga dupliciter versatur circa silogismos probabiles, et falaces: vel illos directe efficiendo, et construendo, vel reflexo quodam modo evidenter demonstrando proprietates illorum, ut quando probat, silogismum topicum generare opinionem, et sophisticum falsitatem: unde licet loga non exprimat conceptum scientiae secundum priorem modum procedendi, quia sic procedit opi-

natiue; beneta[illegible] secundum posteriorem, quatenus exercet se per actus scientificos docendo modum construendi silogismos Topicos.

Ad confirmationem distinguo ant: solus havitus opinativus elicit silogismos probabiles primario concedo ant: secundario, nego ant: et distinguo consequens, vel non elicit silogismos provabiles primario, vel est havitus pure opinativus, concedo consequentiam: vel non elicit adhuc secundario &c nego consequentiam. Nullum est inconveniens in eo, quod idem havitus primario, et per se inclinans in actus scientificos, efficiat secundario actus opinativos: ut patet in methaphisica, et in quolibet havitu scientifico, a quibus non solum fiunt actus scientifici, sed etiam Topici, et per hos plerumque exercentur; Quare licet loga actus opinativos efficiat, scientia tamen erit.

Ex quo colligere poteris, omnes actus doctrinae, et usus logae in parte demonstrativa esse scientificos, quia omnes demonstrative procedunt: at vero in parte Topica, et Sophistica solos illos actus usus esse scientificos, qui simul sunt actus doctrinae, quales sunt isti: omnis silogismus constans premisis probabilibus recte dispositis generat opinionem; sed silogismus Topicus (signato quolibet) est huiusmodi: ergo. Omnis silogismus constans premissis apparentibus generat falaciam; sed silogismus Sophisticus est huiusmodi: ergo. Alii vero silogismi pure probabiles, et Sophistici, qui solum directe tendunt ad aliquid provandum vero similiter, vel apparenter, non sunt scientifici, quia deficiunt a processu verae argumentationis. Quaeritur 2a utrum loga docens, et utens sint idem realiter havitus?

Quaestio 2a

Vtrum Loga, tam ut docens, quam ut vtens sint idem realiter havitus?

Cum Doctor Angelicus 4°. Methap. lect. 4a. logam par-

[margin:] ... inimus

tinus sit in docens, et utens inquirimus, quenam distintio intercedat inter eadem membra dividentia: an scilicet sit realis, sicut illa distintio, quae datur inter logam, et theologiam? an vero sit rationis distintio, sicut illa, quae datur inter logam in esse scientiae, et logam in esse havitus intelectualis? Et licet iam constet, quid utraque sit, adhuc advertendum est, logam docentem dici prout tradit, et explicat regulas definiendi, dividendi, et demonstrandi, alliaque instrumenta loga conficiendi; utentem vero dici, prout easdem regulas reducit in praxim, et in rectam executionem.

Insuper advertendum est, questionem procedere non de loga actuali, sed havitualia: ita ut sensus sit, utrum idem met havitus facilitans intellectum ad tradendum scientifice precepta logalia, faciliter etiam ad illa exequendas, an vero distincti havitus realiter requirantur? Hoc ultimum tenet Peter Varquez cum Araujo, Hurtado, et allijs: oppositum defendit noster Emin. Aguirre cum Moneda, et allijs pluximis in manuscriptis, cum quibus sit nostra resolutio: Sectio 1.ª loga docens, et utens sunt idem realiter havitus.

Sectio 1.ª

Loga docens, et vtens sunt idem realiter havitus

Probatur conclusio ratione efficaci: illi havitus sunt realiter idem, quorum unus nequit adquiri sine altero; sed havitus logae docentis nequit adquiri, quin simul loga utens adquiratur: ergo loga docens, et utens sunt idem realiter havitus. Maior est certa, et minor probatur: havitus logae docentis est facilitas intelectualis tradendi regulas demonstrativas, et scientifice ad construenda artefacta logalia; sed haec facilitas nequit adquiri, quin simul loga utens adquiratur: ergo

Probo minorem: haec facilitas nequit adquiri nisi per actuale exercitium demonstrandi; ~~sed facilitas~~ sed per actuale exercitium demonstrandi adquiritur logica utens: ergo. Probo maiorem: quia dicta facilitas nequit adquiri nisi per cognitionem perfectam naturae ipsorum artefactorum logicalium; sed cognitio perfecta ipsorum artefactorum solum adquiritur per actuale exercitium demonstrandi: ergo.

Confirmatur 1º: nequit dari actus per quem adquiratur logica docens, quin per ipsum comparetur et utens: ergo. Probo antecedens: nequit intelligi traditio scientifica regularum logicalium absque usu, et executione earumdem, vel alliarum: ergo. antecedens constat; nam traditio scientifica regularum logicalium est actuale exercitium demonstrandi bonitatem illarum; hoc autem exercitium est formaliter usus, et executio regularum logicalium: ergo. Nunc sic; sed per traditionem scientificam regularum logicalium adquiritur logica docens, et per executionem illarum adquiritur utens: ergo nequit dari actus, per quem adquiratur logica docens, quin per ipsum comparetur et utens. Secundo: implicat, augeri, et perfici habitum logicae docentis, quin simul augeatur, et perficiatur habitus logicae utentis: ergo implicat unum adquiri sine altero: consequentia liquet a paritate; Probatur vero antecedens: habitus logicae docentis augetur, et perficitur, quoties intus maiorem habet notitiam regularum; sed implicat, intus habere maiorem notitiam regularum, quin augeatur, et perficiatur habitus logicae utentis: ergo. maior est certa; et minor probatur: implicat, intus habere perfectiorem notitiam regularum, quin reddatur facilior, et promptior ad executionem earum, ut experientia patet; sed in hac maiori facilitate, et promptitudine consistit augmentum, et perfectio habitus logicae utentis: ergo.

Explicari duobus modis potest intra se exercere in indagatione, et cognitione regularum: vel scientifice, demonstrando conformitatem illarum cum primis principiis: vel enuntiative pure, multoties repetendo, definitionem debere esse clariorem suo definito, debere constare genere, et differentia &c. quin conformitatem harum regularum cum principiis cognoscat; sed per hoc exercitium nullus habitus logicae adquiritur, sed prævie, et dispositive se habet: per primum autem utique habitus comparatur, ut ex dictis constat: ergo logica docens nunquam sine utente adquiritur, vel augetur. Sectio 2a. solbuntur argumenta contraria.

Sectio 7a.

Solvuntur Argumenta

Arguet 1°. iuxta Divum Thomam 1a. 2æ. quest. 54a. habitus distinguuntur per actus; sed actus logicæ docentis realiter distinguuntur ab actibus utentis: ergo et habitus. Probatur minor: actus logicæ docentis respiciunt obiectum diversum ab eo, quod respiciunt actus logicæ utentis; sed diversitas obiectorum facit distinctionem, et diversitatem actuum: ergo. Minor est Divi Thomæ loco nuper alegato art. 1° ubi hec habet: diversitas autem obiectorum secundum speciem facit diversitatem actuum secundum speciem, ac per consequens habituum. Maior vero probatur: actus logicæ docentis respiciunt pro obiecto modum sciendi ut dirigibilem, actus vero utentis ut operabilem; sed dirigibile ut tale diversum est ab operabili ut tali: ergo.

Distinguo maiorem: distinguuntur per actus secundarios, nego maiorem; per actus primarios, subdistinguo: materialiter, et entitative acceptos, nego maiorem, formaliter acceptos, concedo maiorem, et distinguo minorem: actus

primarij logæ docentis realiter distinguuntur ab actibus primarijs utentis, nego minorem; actus secundarij ab actibus primarijs concedo minorem: ad probationem nego maiorem, et ad huius probationem distinguo maiorem: respiciunt pro obiecto modum sciendi, ut dirigibiles, actus vero utentis, ut operabiles dirigibilitate, et operabilitate se habentibus de materiali, et ut quo ad logam concedo maiorem, se habentibus ut quo, et de formali, nego maiorem, et sic distincta minori nego consequentiam. Ex distinctione materiali, et entitativa actuum nulla sequitur distinctio in habitu, a quo procedunt; nam quilibet habitus, quamvis in se indivisibilis sit, potest, imo, et necessario elicit actus entitative et materialiter distinctos: ut patet in ipsa logã docente, a qua profluunt actus docentes definire, et demonstrare, qui quidem valde entitative distinguuntur: unde, ex distinctione entitativa actuum logæ docentis, et utentis nulla distinctio in habitu, a quo profluunt, ponenda est: solum ergo debet sumi distinctio habituum ex distinctione formali suorum actuum; ceterum, quia in qualibet scientia alij sunt actus primarij, ad quos principaliter inclinat, et alij secundarij ad quos minus propendet; non secundum horum actuum diversitatem a primarijs taxanda est diversitas habituum, sed secundum diversitatem actuum primariorum inter se. Videamus igitur qui sint actus primarij logæ docentis, et utentis, ut quæ distinctio inter illos inveniatur. Certe actus primarij logæ docentis sunt illi, per quos perfecte innotescunt in hui regulæ logales; sed implicat actus, per quos perfecte innotescant in hui logicales regulæ, qui non sit simul actus logæ utentis, et primarius eiusdem: ergo nulla invenitur distinctio inter actus primarios logæ docentis, et utentis nisi distinctio virtuali, et numerali, quam etiam fatemur inter habitum docentem, et utentem.

Nec contra hanc doctrinam aliquid evincit, quod actus logicae docentis respiciant proobiecto modum sciendi ut dirigibilem, actus vero utentis, ut operabilem; nam si qua est distinctio inter obiectum ut dirigibile, et ut operabile, insufficiens tamen est, ad diversificandum logicam docentem ab utente; non enim dirigibilitas, vel operabilitas modi sciendi se habet ad actum logicae, tanquam ratio formalis sub qua, et specificativa, sed tanquam ratio quae, materialis, et terminativa; ad modum quo se habet albus et nigrum respectu potentiae visivae, quorum distinctio, quia de materialiter habet ad potentiam, propterea non exigit distinctionem formalem nec in potentia, nec in actibus albus, et nigrum attingentibus.

Argues 2.º iuxta Divum Thomam 2.ª 2.ª quaest. 51.ª artic. 2.º prudentia est virtus, et habitus distinctus ab eubulia; sed haec distinctio praecipue oritur ex eo, quod eubulia ordinatur solum ad consiliandum de opere, prudentia autem ad imperandum voluntati, ut opus exequatur: ergo pariter debet esse realiter distinctus habitus logicae docentis, qui deservit, ad cognoscendum, et iudicandum de conclusionibus, et regulis logicae, ab habitu logicae utentis, qui ad illas exequendas ordinatur.

Nego consequentiam: et ratio disparitatis est, quia in moralibus post cognitum, et consiliatum bonum per virtutem eubuliae, adhuc restat nova dificultas in aplicanda voluntate ad eius executionem; saepe enim experientia comprobatur, qui de opere exequendo recte iudicat, adhuc dificilem invenire, ad imperandum illud voluntati, propter libertatem, et resistentiam eiusdem potentiae: unde, praeter eubuliam, ad quam attinet iudicare, et consiliare de opere, debet dari virtus prudentiae, quae imperet voluntati, ut exequatur opus consiliatum: enim vero, quia habens habitum logicae docentis, non invenit novas dificultates in usu, et aplicatione regularum, nisi ad summum materialiter defectu facultatis

materiam ministrantis, non requirit habitum distinctum ad tales aplicationes, et usus.

Ex hoc aliqui retorquent objectio: quia post consilium operis restat dificultas ad exequendum opus, posita, iam contrarios, nobis habitus: ergo quia post doctrinam, et certum iudicium regularum logalium non datur nova dificultas in aplicatione earum, nequit dari novus habitus ad usum. Quare habitus logicae docentis, et utentis solum per rationem distinguuntur, quatenus ipse habitus prout docens, et regulas conferens distinctus aparet a se ipso ut utente, et regulas aplicante: ad modum quo homo conceptus in ordine ad sensationem, sive in quantum est animal, distinguitur a se ipso concepto in ordine ad discursum, sive in quantum est rationalis. Quaestio 3.a an loga sit qualitas simplex an vero composita?

Quaestio 3.a

An Loga sit qualitas simplex, An vero Composita?

Non procedit quaestio de loga actuali, sed habituali: nec de loga habituali docente prout divinis abutente, iam enim diximus logam docentem, et utentem esse eundem met habitum realiter: dubium ergo est, an habitus docens definire, et utens regulis definiendi sit distinctus realiter ab habitu docente dividere, atque utente regulis dividendi, et sic de aliis? an vero atque habitus docens, et utens tam in ratione definitionis, quam divisionis indistinctus sit, atque entitas, seu qualitas simplex?

Et advertere oportet, quod iam ex experientia vobis innotescit: nempe, ex frequentia, et continuatione eliciendi definitiones, generari in nobis quamdam facilitatem, et promptitudinem, ad definitiones postea eliciendas, quae quidem facilitas apelatur habitus definitivus, et etiam hic dicitur qualitas intellectualis, et similiter ex aviditate conficiendi

divisione gignitur habitus divisibus, et sic de alliis; facilitas igitur ad omnes actus logos eliciendos apelatur logâ habitualis, et de hac quæritur in præsenti an sit qualitas composita ex diversis habitibus? an vero sit simplex qualitas, ita ut unicus habitus logalis sufficiat, ad omnes actus logos facile, et prompte eliciendos.

Logam esse unicum habitum, seu simplicem qualitatem constituentem intellectum promptum, ad omnes actus logos eliciendos, propugnat thomistica schola, et ex Jesuitis sapientissimus P. Vasquez, et P. Quiros cum alliis: Contraria tamen sententia habet in patronos omnes doctores scotistas cum suo subtili Magistro, et ex Jesuitis Eximium Doctorem, alliosque ex thomistis, et quosdam ex nostris, cum quibus sit. Sectio 1.ª logâ non est qualitas simplex, sed constat ex pluribus habitibus realiter distintis.

Sectio 1.ª

Logâ non est qualitas simplex, sed constat ex ~~partibus~~ pluribus habitibus realiter distintis.

Probatur conclusio ratione communi: actus formaliter, et in specie diversi producunt habitus formaliter, et in specie diversos; sed in logâ dantur actus formaliter, et in specie diversi: ergo et habitus, de per consequens non est qualitas simplex; Maior patet ex quæstione anti, Minor vero probatur, nam actus logæ, definitio debet convenire omni, et soli definito; membrum dividens nequit adequare totum divisum: propositiones contradictoriæ nequeunt esse simul veræ, nec simul falsæ (et idem dicendum de alliis) sunt actus formaliter, et in specie diversi: ergo in logâ dantur actus formaliter, et in specie diversi.

Probo antecedens; actus, per quos diversæ proprietates de diversis objectis per principia diversa demonstrantur, sunt formaliter, et in specie diversi; sed tales sunt prædicti actus: ergo. Probo minorem: primus illorum demonstrat proprietates definitionis, secundus divisionis,

et Tertius propositionis; sed hoc faciunt per principia diversa: g. predicti actus demonstrant diversas proprietates. Pr. Maior satis constat, et minor probatur: primus illorum actuum fundatur in hoc principio, perfecta explicatio rei debet explicare totam rem, secundus vero fundatur in hoc altero principio, Totum est maius sua parte, et Tertius in illo, impossibile est idem simul esse, et non esse: sed hec principia sunt diversa, ut patet: g.

Respondent contrarij, predictos actus non esse formaliter specifice diversos, sed tantum materialiter; quia cum omnes illi actus tendant sub eadem ratione formali artificij logicalis, seu modi sciendi nulla diversitas formalis, sed pure materialis potest inter ipsos inveniri: et ratio huius diversitatis materialis est, quia materia circa quam illi actus versantur est distincta: primus enim habet pro materia definitiones, secundus divisiones, et ultimus propositiones: g. habitus geniti per tales actus non erunt specifice distincti.

Sed contra: imprimis ex hac doctrina sequitur, actus omnium scientiarum esse pure numerice, et materialiter distinctos, quia omnes tendunt sub eadem ratione formali scibilis: imo per colligitur actus omnium virtutum non esse formaliter diversos, sed unice materialiter, quia omnes tendunt in sua obiecta sub eadem ratione formali boni honesti: consequenterque unicus habitus scientificus sufficiet ad omnes scientias, et unicus habitus virtutis ad omnes virtutes, quod est absurdum.

Dicimus ergo, quod licet illi actus tendant sub ratione formali artificij logicalis, sive modi sciendi; hec tamen ratio est admodum generica atque vaga: tendunt vero etiam sub ratione magis determinata, nimirum sub ratione talis, vel talis modi sciendi, sive artificij definitivi, divisivi, et enuntiativi. Unde quantumvis conveniant in illa ratione communi, non tollit, quominus differant in specie ratione illius determinati modi sciendi: cum igitur actus generent habitus non sub illa ratione communi, sed sub ratione determinata talis modi sciendi, si in hac ratione differunt formaliter, et specifice, sane generabunt habitus diversos formaliter, et in specie. Sectio 2a. Solvuntur argumenta contraria.

Sectio 7a
Solvuntur Argumenta

Arguitur 1o. si habitus productus ex actibus circa definitiones

facilitaret in̂ny ad eliciendos actus circa silogismus, propositiones &c nulla erat ratio multiplicandi habitus logae; sed habitus productus circa defiones facilitat in̂ny modo dicto: g.° Probo minorem habitus productus ex actibus circa definitiones facilitat in̂ny ad omnes actus tendentes sub eadem ratiõe formali, qua ipsi tendunt; sed actus tendentes circa silogismus, propositiones &c tendunt sub eadem ratiõe formali, qua tendunt actus circa definitiones: omnes enim tendunt sub ratiõe specifica modi sciendi: g.°

Confirmatur: posito habitu definiendi in in̂ny hic redditur intrinsece facilis ad eliciendos actus tandiusivos quasdem demonstrativos: g.° non est cur ponantur in logâ plures habitus. Probo añs: posito habitu definiendi in in̂ny solum huic deficit aplicatio habitus definitivi ad actus divisivos &c: g.° Probo añs: sicut ignis est intrinsece potens comburere lignum, antequam sit igni aplicatus, ita potentia intelectiva ornata habitu definitivo erit intrinsece potens elicere actus divisivos: g.°

Sed hoc argumentum subiacet clarissimis instantiis nuper insinuatis: quia pari iure michi licebit dicere habitum genitum ex actibus theologicis reddere intrinsece facilem in̂ny ad actus phisicos, methaphisicos, mathematicos, &c: potero enim dicere, solum deesse aplicationem illius habitus ad mãas phisicas, et ad alias: ex quo sequeretur unicum habitum scientificum posse facilitare in̂ny ad actus scientificos omnium scientiarum. Et similiter possem defendere unicum habitum virtutum ex actibus pacientiæ genitum facilitare intrinsece voluntatem ad actus omnium virtutum, quod est manifeste falsum. Precor has duas instantias in memoria retineas, ut sint armentarium, ex quo possis tela deprometere in adversarios.

Respondeo igitur negando minorem, et ad probationem distinguo maiorem: facilitat in̂ny ad omnes actus tendentes sub eadem ratiõe formali specifica, concedo maiorem: generica, nego maiorem, et distincta minori implicita que probatione, nego conseq: itaque in̂ny non redditur facilis intrinsece per habitum definitivum, ad actus divisivos, vel argumentativos eliciendos, imo tardus, et ad hunc implicatus invenitur ad tales actus licet aplicetur mãa per species immissas

circa illos, quod patet ex experientia, et ratio est, quia actus circa divisiones sunt omnino diversæ speciei, ac actus circa diffinitiones, valde distant ab sphæra habitus diffinitivi. Exemplum igni nichil urget: ideo enim est intrinsece potens comburere, quia independenter ab applicatione habet sufficientem virtutem ad comburendum: siquidem effectus combustionis proprius, et peculiaris est, imo necesario secutus ad activitatem ignis, ejusdem speciei; actus vero dividendi, et demonstrandi non sunt ejusdem speciei cum habitu definiendi, sed longe distant ab eius activitate; et ideo hic habitus nequit reddere intellectum intrinsece potentem, seu facilem ad actus divisivos v.g. eliciendos; sicut qui habet habitum pulsandi citaras, non ideo intrinsece facilis invenitur ad cetera instrumenta pulsanda: quia licet omnes habitus musicales respiciant pro ratione formali sonitum acordem, hæc tamen ratio diversa est pro diversis habitibus, et instrumentis: ergo pariter in nostro casu.

Arguitur 2º argumento a simili: unicus intellectus sufficiens est ad omnes mentis actus: unicus habitus fidei ad credenda omnia misteria fidei: unicus habitus temperantiæ, ad omnes actus abstinentiæ: ergo unicus habitus logicæ sufficiens erit ad omnes actus logicæ. Probo consequentiam: ideo intellectus unicus sufficiens est ad omnes suos actus, quia omnes tendunt sub eadem ratione veri, (et idem dicendum de fide, et temperantia (sua servata proportione) sed omnes actus logicæ tendunt sub eadem ratione modi sciendi: ergo.

Nego consequentiam, et ad probationem distinguo minorem: tendunt sub eadem ratione generica, concedo minorem, specifica, nego minorem cum consequentia: ratio enim, quare unica potentia intelectiva sufficit ad omnes actus tendentes sub ratione veri, est, quia intellectus non producitur ab actibus, estenim virtus vastissima anima clara, non vero ex actibus orta, ac proinde nec ad unam tantum speciem actuum limitata; habitus vero oriuntur ab actibus, tanquam a sua causa: ac proinde si actus fuerint talis,

vel talis speciei, talis, vel talis speciei erit habitus, per quod patet discrimen ad primam, et secundam paritatem. Ad 3am respondeo, unicum habitum temperantiæ sufficere ad omnes actus abstinentiæ, si motibus abstinendi sit idem in omnibus; si autem non fuerit idem motibus, ad abstinendum a cibo, et potu v.g. unicus habitus temperantiæ non sufficit ad utrumque: nam si abstines a potu, quia tibi nocet, si cibus tibi non noceret habitus abstinendi a potu non constitueret facilem abstinendi a cibo, quia non est eadem ratio alliciens voluntatem ad unum, et alterum. Dices: ratio modi sciendi non est generica, sed specifica in esse scibilis: g.o erit a fortiori. Probo ant: ratio modi sciendi est specificativa logicæ; sed logica est una in specie: g.o Negant Scotistæ, logicam esse unam in specie atoma, pluresque id negant de Phisica, et omnes de Mathematica. Sed hoc præmisso ad mitto, distinguo ant: non est generica, sed specifica in esse scibilis respectu logicæ partialis, nego ant: respectu logicæ integræ, et totalis concedo ant. Ad probationem distinguo maiorem: est specificativa logicæ totalis, concedo maiorem: partialis, nego maiorem: et distinguo minorem: logica partialis est una in specie, nego minorem, totalis subdistinguo: est una in specie unitate indivisibilitatis, nego minorem: unitate ordinis, concedo minorem, et nego consequentiam. Est quidem logica integra, et totalis una in specie, non unitate indivisibilitatis, aut compositionis, sed ordinis, vel, coordinationis ad eundem finem, qua maior non requiritur, ut sit una in specie infima, sive athoma: ut patet in logica actuali, quæ unica erat in Agustino, quam bis includeret actus specie distinctos: sic etiam exercitus dicitur simpliciter unus, et regnum Hispaniæ licet constent rebus valde diversis: et tandem patet in habitu scientifico, et probabili ipsius logicæ, qui licet iuxta plures ex adversariis, sint realiter inter se distincti unicam scientiam logicam constituunt.

Unde licet ratio modi sciendi ut sic specificet logicam tota-
lem, et praestet ipsi hanc unitatem, tanquam objectum attributionis,
ad quod ordinantur singuli habitus partiales; ratio vero
specificans habitum definiendi non est ita lata, et communis,
sed est modus sciendi talis, scilicet artificium definitio-
nis. = Si vero dicas, unitatem ordinis repertam in logica sat esse,
ut haec dicatur una sola scientia: ergo unitas ordinis reperta in
omnibus scientiis ad scibile ut sic, satis erit ut omnes scientiae
dicantur unica scientia; hoc autem est absurdum: ergo et illud ex quo
sequitur.
Respondeo, unitatem ordinis, quam servant omnes habi-
tus logicae, sufficientem esse ad unitatem scientiae: respiciunt enim
idem objectum attributionis, quod constituit limites cujuslibet scien-
tiae, ultra quos nulla potest exire, et ad quod omnes actus, et habitus,
si plures sint in scientia, ordinantur; aliae vero scientiae non re-
spiciunt idem objectum attributionis, ut patet. Ergo et alias instantias in-
sinuatas immediate supra, quaerere ab adversariis, cur habitus
simplex logicae extendatur ad omnes actus tendentes sub ratione
modi sciendi, non vero ad omnes tendentes sub ratione veri, vel
scibilis? Sane respondebunt, quia modus sciendi ut sic est ob-
jectum attributionis omnium actuum logicae: non autem ratio veri, nec
ratio scibilis: ergo pariter possumus nos dicere. Quaestio 4.a Utrum
Loga sit simpliciter ars?

Quaestio 4.a

Utrum Loga sit simpliciter Ars?

Cum plane constet ex superioribus, logicam esse virtutem intellec-
tualem, sive habitum intellectum perficientem, nunc placet examinare,
sub quo genere virtutis loga collocanda sit? nam juxta Philosophum
6.° Ethic. cap. 3.° dividitur virtus intellectualis in quinque genera
habituum, scilicet intellectum, sapientiam, scientiam, prudentiam, et artem. No-
mine intellectus in praesenti non intelligitur potentia intellectiva, sed ha-
bitus primorum principiorum, quo intellectus disponitur ad assentien-
dum primis principiis per se notis, qualia sunt: dici de omni:
dici de nullo: quodlibet est, vel non est &c.

Sapientia est habitus inclinans intellectum ad cognoscendas res per altissimas et sublimissimas causas: scientia etiam est habitus perficiens intellectum in cognitione certa, et evidenti alicujus rei illatae ex primis principiis: non enim quaevis cognitio evidens est scientia actualis, sed illa dumtaxat quae mediate, vel immediate infertur ex primis principiis. Prudentia est habitus cum ratione agens in his quae bona, vel mala sunt. Ars denique est habitus cum vera ratione efficiens, vel ut ait D. Thomas, recta ratio operum faciendorum. Et ut communiter explicatur, ars est habitus per certas, et constantes regulas dictans modum faciendi opus, non pertinens ad bonos mores. Et per hoc differt ars a prudentia.

Dividitur autem ars juxta Philosophos in factivam, et activam: prima est, quae docet, et ducit ad efficiendas aliquas operationes, quibus transactis permanet factum aliquod opus externum: ut Architectura, quae dirigit actiones, quibus lapides, et ligna parantur ad aedificium erigendum, quibus transactis, adhuc manent erecti parietes. Ars activa est, quae mediis suis regulis dirigit actiones, quibus transactis nullum remanet opus externum: sic musica quae suis regulis dirigit ad armoniosas voces, et concentus, quibus transactis, nullum opus externum manens resultat.

Ars factiva coincidit cum mechanica, et ars activa cum liberali, ideoque supersedeo ab ulteriori earum explicatione, solum quae placet earum numerum recensere: itaque artes mechanicae sunt septem, quae in hoc carmine continentur:

Rus, nemus, arma, rates, vulnera, lana, faber.

Idest Agricultura, Venatoria, Militaris, Nautica, Chirurgia, Textoria, et Fabrilis. Artes vero liberales etiam in hoc carmine recitantur:

Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Tonus, Angulus, Astra.

Id est Grammatica, Rectorica, Logica, Arithmetica, Musica, Geometria, et Astrologia. Quibus positis duplex est opinio principalis. Thomistae aiunt nullam artem liberalem participare conceptum artis simpliciter talis, sed solum secundum quid, et per quandam similitudinem; quod idem affirmant de logica, dicunt enim non esse artem simpliciter talem, quamvis aliunde sit ars liberalis simpliciter talis: communis opinio apud Jesuitas et nostrates tenet logicam esse artem proprie, et simpliciter talem, et haec nobis placet, inde sit.

Sectio 1ª.

Logica est Ars proprie, & simpliciter dicta.

Probatur ex Divo Thoma 1° post. lect. 1ª ubi ait: ars quaedam necessaria est, quae sit directiva actus rationis: et haec ars est logica: ergo. Probatur autem conclusio ratione: ars proprie, et simpliciter dicta est habitus per certas, et rectas regulas dictans modum faciendi opus; sed totum hoc facit logica: ergo. Probo minorem: logica dictat per certas, et rectas regulas modum faciendi silogismum v.g. sed silogismus est opus: ergo. = Respondebis: silogismum, et alia artefacta logicalia esse opus secundum quid, et per similitudinem ad opus externum: quare cum facultas participet conceptum artis, secundum quod est factiva operis, si logica respicit opus secundum quid tale, erit etiam ars secundum quid.

Responsio ista tangit difficultatem alibi examinandam; nunc autem confirmatur ratio precedens: habitus cum vera ratione efficiens est simpliciter ars; sed logica est habitus cum vera ratione efficiens: ergo. Probo minorem: habitus cum vera ratione regulativus alicuius operis est cum vera ratione efficiens; sed logica est huiusmodi: ergo. Probo minorem: logica est habitus cum vera ratione directivus suorum artefactorum, precipue intra propriam materiam; sed omne artefactum intra propriam materiam logicae est opus: ergo. Probo minorem: omnis operatio extrinseca intellectus, sive consistens in speculatione, est praxis, seu opus; sed omne artefactum intra materiam logicae est operatio extrinseca intellectus, sive consistens in speculatione: ergo. Probo minorem: omne artefactum intra materiam logicae dirigitur in ipsum ut recte valeat efficere artefacta per ipsum directa: ergo. Sed de hoc infra redibit sermo. Sectione 2ª solvuntur argumenta.

Sectio 2ª

Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1° ex Ang. Precep. 1ª 2ª quaest. 57 artic. 3° ad 3um: in speculabilibus invenitur aliquid per modum cuiusdam operis, puta constructio silogismi, opus numerandi, et mensurandi: et ideo quicumque habitus speculativi ad huiusmodi opus ordinantur, dicuntur artes per quamdam similitudinem. Ex quibus sic.

habitus ordinatus ad constructionem silogismi est ars duntaxat per similitudinem; sed logica est huiusmodi: ergo. Respondeo, dupliciter posse aliquam facultatem ordinari ad constructionem silogismi: vel tanquam ad medium, et instrumentum aptum ad speculandum obiectum distinctum ab ipso, propriumque ipsius facultatis: vel tanquam ad obiectum ultimum ipsius facultatis, et ad quod exequendum dirigit suis regulis.

Quicumque habitus primo modo ordinantur ad silogismum, utique dicuntur artes impropie, et per quamdam similitudinem, quia non sunt regulativi, vel directivi eiusdemmet silogismi: facultas autem secundo modo respiciens silogismum, qualis est logica, licet comparata cum mechanicis artibus sit ars minus proprie, et per similitudinem ad illas; ipsa tamen est vere simpliciter ars: quippe quae totam se trahit ad ipsummet silogismum regulandum, quod munus unice convenit artibus simpliciter dictis. In forma sic authoritatem explicabis: quicumque habitus ad huiusmodi opus ordinantur modo directivo, et per se dicuntur artes per similitudinem, nego: modo pure executivo, et propter alliud, concedo.

Sed dices: ars simpliciter talis est principium factionis, seu actionis introducentis formam in materiam externam, manentisque extra ipsum operantem; at nichil minus convenit logicae: ergo. Nego totum assumptum, nempe quod sit de conceptu artis proprie talis introducere formam in materiam externam, vel extraneam operantis: nec quidquam simile invenies in deffinitione, vel definitionibus nuper adductis ex Divo Thoma, et Philosopho pro artis explicatione. Quare distinguo maiorem: ars simpliciter talis, et mechanica concedo maiorem; liberalis nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam.

Arguitur 2º logica est scientia: ergo non est simpliciter, et proprie ars. Probo consequentiam: scientia, et ars inter se opponuntur: ergo si logica est scientia, non est simpliciter, et proprie ars. Probatur antecedens 1º scientia procedit modo resolutorio, ars vero modo compositorio; sed tales modi procedendi inter se opponuntur: ergo scientia, et ars inter se opponuntur. 2º omnis scientia agit de re communi, et incorruptibili; sed ars agit de re corruptibili, et particulari: ergo. 3º Philosophus distinxit virtutes intellectuales

in scientias, et artes tanquam in species oppositas: quocirca ante, nego consequentiam, ad probationem distinguo antecedens: scientia, et ars mechanica inter se opponuntur, concedo antecedens: scientia, et ars liberalis subdistinguo antecedens: opponuntur oppositione negativa, concedo antecedens; positiva, nego antecedens, et consequentiam. Solum ars mechanica est, quae habet oppositionem positivam cum scientia: ars vero liberalis solum habet oppositionem negativam, quae quidem in hoc consistit, quod conceptus artis liberalis, et conceptus scientiae disparate se habeant, quin mutuo se inferant, nec mutuo sibi repugnent. Quod genus oppositionis est inter species dividentes bonum ut sic, et inter sapientiam, et scientiam, in quas divisit Philosophus ibidem virtutem intellectualem. Ad 1am probationem dico procedere modo compositorio mechanice oppositionem importare cum processu resolutorio: minime vero inter se opponi processum compositorium liberalem, et resolutorium; nam omnes scientiae practicae procedunt his duobus modis. Ad 2am probationem dico antecedens esse omnino falsum: ars enim pariter, ac scientia agit de re communi, et objecto incorruptibili, prout ab ipsa consideratur: nam nec architectonica regulas praebet pro hac, vel illa domo in particulari, sed pro omni aedificio ut sic: nec medicina pro hoc, vel illo homine sanando, sed pro omnibus ut sic, idemque de alia quacumque arte dicendum est. = Ad 3am. Jam constat, Philosophum divisisse virtutem intellectualem in scientias, et artes, tanquam in ratione disparatas, et quae quandoque adunantur, quandoque vero disjunctae inveniuntur: ad modum quo bonum dividitur in honestum, utile et delectabile, quae quidem differentiae non semel adunantur in eodem subjecto. Quaestio 9a. An detur praxis in intellectu?

Quaestio 9a.
An detur Praxis in intellectu?

Praxis idem sonat, ac opus, sive operatio apta regulari per principium practicum, sive per aliquam notitiam, aut cognitionem practicam. Unde, quod inquirimus in praesenti est, an aliquis actus intellectus possit esse opus factum, vel factibile ex directione alterius?

Ad quod affirmativè respondeo, et probatur: practicum est opus, ad quod efficiendum dirigit suis regulis aliqua scientia, vel ars; sed actus intus potest esse opus ad quod efficiendum dirigat aliqua scientia, vel ars: ergo. Maior est definitio practici ab omnibus admittenda; minor vero probatur: hic actus intus, divisio est modus sciendi explicativi quotiplex sit res, est opus intellectuale artificiosum, factum iuxta regulas logicae traditas pro recta definitione: ergo actus iste est opus, ad quod efficiendum dirigit aliqua ars, vel scientia, scilicet logica: ergo actus iste est practicus.

Confirmatur: Statua marmorea ideo dicitur practica, quia est opus factum iuxta regulas artis statuariae: ergo pariter actus intus respectu logicae. Similiter pictura ideo est practica, iuxta omnes, quia est opus constructum conformiter ad regulas dirigentes in eius perfecta adumbratione: ergo actus intus constructi in modum definitionis conformiter ad regulas logicae, poterunt esse practici. Praeterea: ideo actus voluntatis sunt practici respectu philosophiae moralis, quia haec est illorum directiva, et regulativa; sed logica est regulativa, et directiva actuum intus: ergo actus intus sunt practici respectu logicae.

Sed respondebis, et simul replicabis: actus intus adhuc ut directi a logica in modum definitionis &c. non sunt practici simpliciter: ergo ruit doctrina. Probo antecedens: intus sola extensione fit practicus, ut ait Divus Thomas quaest. 1a de verit. artic. 2. atqui solummodo dicitur intus, dum dirigit ad actum alterius potentiae extra intus v.g. ad amorem, et odium, qui sunt actus voluntatis, vel ad visionem, et locutionem, qui sunt actus potentiae visivae, et loquutivae; non potest intelligi, quomodo intus aliter se extendat, si intra proprios limites sese contineat: igitur actus intus nequeunt esse practici, nisi ut summum secundum quid.

Sed contra: extensio intus sufficienter salvatur, cum ex una cognitione ad aliam dicendam procedit, ut dum hausta hac regula, sive cognitione, definitio debet constare genere, et differentia, progreditur intus, ad eliciendam definitionem cum eadem regula conformem: sic merito diceremus, voluntas

extendi cum ex habitu amore Dei progredin ad amandum proximum, vel inimicum, qui extra propriam regionem peregrinetur. 2º praxis proprie, et simpliciter dicitur quilibet actus hauitus practici; sed plures sunt hauitus intellectuales practici: ergo plures actus intus sunt praxes. Quare reiicienda est definitio Scoti sic praxim explicantis: actus alterius potentiæ, quam intus, naaliter posterior intellectione, natus elici conformiter rectæ raoni.

Dices 2º nullus actus intus est praxis: ergo non datur praxis in intus. Probo antecedens: si aliquis actus intus esset praxis, cognitio directiva illius esset practica; sed hoc repugnat: ergo. Maior est certa, nam cognitio dirigens ad praxim est practica. Probo minorem: omnis cognitio dirigens intus, sive actum intus, illum dirigit ut obiectum recte cognoscat; sed cognitio dirigens actum intus, ut obiectum recte cognoscat, nequit esse practica: ergo. = Distinguo maiorem ultimi silogismi, ut obiectum recte cognoscat ex fine primario, vel secundario concedo maiorem: primario precise nego maiorem, et distincta minori, nego consequentiam. Solutio constabit ex quæstione sequenti. Quæstio 6ª utrum Loga sit facultas practica, an vero speculativa?

Quæstio 6.ª
Vtrum Loga sit Facultas practica, An vero speculativa?

Notandum est 1º facultates alias esse practicas, quæ ordinantur ad efficiendum aliquod opus, alias vero speculativas, quæ ordinantur ad speculandum essentiam, et proprietates suorum obiectorum: et ideo dixit Philosophus 2º methap. cap. 1º loquendo de his facultatibus, quod speculativæ finis est veritas, practicæ autem opus. Finis cuiuslibet artis facultatis est duplex: alius intrinsecus atque scientia, vel hauitus ex naa sua ordinatur: alius extrinsecus atque scientia, vel hauitus non ex naa sua, sed pro libito illam hauentis ordinatur. Clarissimum est exemplum in Medicina, cuius finis intrinsecus est corpus sanare; extrinsecus vero commodum vitam agere.

Notandum est 2.° scientiam, sive facultatem speculativam differre à scientia, et facultate practica ex triplici capite, ex fine scilicet, ex obiecto, et ex modo procedendi: ex fine, quia scientia speculativa sistit in contemplatione sui obiecti, nec aliud intendit, quam ipsum cognoscere, et perfecte scire. Practica vero principaliter intendit efficere proprium obiectum media directione, et praeceptis suis: sic metaphysicae finis quae est scientia speculativa, solum est cognoscere, et contemplari essentiam, et proprietates entis ut sic, quod est eius obiectum; finis vero medicinae, quae scientia practica dicitur, est sanitatem efficere, mediisque alexipharmacis homines sanos reddere.

Ex obiecto differunt huiusmodi habitus, quia scientia practica respicit pro obiecto quid operabile, et dirigibile ab ipsa: speculativa vero omnino e contra. Et tandem differunt ex modo procedendi: nam speculativa procedit modo resolutorio demonstrando essentiam, et proprietates sui obiecti per causas, et principia; practica autem procedit modo compositorio, scilicet conferendo regulas, quibus instruatur intellectus, ut recte circa obiectum conficiat.

His itaque positis prima sententia docet, logicam esse simpliciter practicam, et speculativam, quam defendunt Patres Vazquez, Hurtado, Lince, et alii quam plurimi ex doctoribus Societatis. Secunda affirmat, logicam nec esse practicam, nec esse speculativam: sed haec communiter deiicitur. Tertia propugnat, esse simpliciter speculativam, et secundum quid practicam: et est communis inter Thomistas. Quarta tuetur, logicam esse simpliciter practicam, et nullo modo speculativam: ita Patres Complutenses, Oviedo, Lerma, et Arriaga. Ultima sententia docet, logicam esse simpliciter practicam, et secundum quid, sive minus principaliter speculativam: ita plures Iesuitae, plurimique ex nostris in manuscriptis, cum quibus sit. Sectio 1.a logica tam ut docens, quam ut utens, est simpliciter practica, et secundum quid speculativa.

Sectio 1.a

Logica tam ut docens, quam ut utens est simpliciter practica, et secundum quid speculativa.

Probatur conclusio ex Angelico Magistro 1.° post. lect. 1. ubi ait

in speculativis scientijs nichil aliud quaeritur, quam cognitio generis subti: in practicis autem scientijs intenditur quasi finis constructio ipsius subti; sed in logâ intenditur quasi finis constructio ipsius subti: ergo. Maior est Divi Thomae, et minor probatur: subm logae est silogismus demonstrativus, et alia instrumenta sciendi; sed in logâ intenditur quasi finis constructio silogismi, et aliorum instrumentorum sciendi: ergo. Maior est communis in omni schola, et minor probatur: in logâ intenditur quasi finis id, ad quod dirigit suis regulis; sed dirigit suis regulis constructionem silogismi, et aliorum instrumentorum sciendi: ergo.

Confirmatur: ideo logâ non esset simpliciter practica, etsi haberet pro fine constructionem instrumentorum sciendi, quia haec instrumenta non sunt opus, nec praxis simpliciter, et proprie; sed totum hoc est falsum: ergo. Minor probatur 1°: ideo hec instrumenta non sunt praxis simpliciter, quia non sunt opus alterius potentiae ab intus; sed causalis est falsa: ergo. Probo minorem: opus, seu praxis simpliciter dicitur quidquid est factum, vel factibile media directione cognitionis practicae; sed dantur actus ipsius intus ita facti scilicet hic actus âal râale prout dirigitur ab illa cognitione practica, omnis definitio debet constare genere, et differentia: ergo.

Secundo probatur illa minor: ideo instrumenta sciendi non essent praxis simpliciter, et proprie, quia quodlibet ipsorum est vera speculatio; hoc autem non impedit: ergo. Probo minorem: quaelibet haec definitio âal râale, et idem intelligendum quocumque alio instrumento sciendi, sit vera speculatio pectoris hominis, est tamen praxis simpliciter respectu dictaminis, sive iudicij logalis dirigentis ad ipsam: ergo. Probatur: non minus repugnat, eundemmet actum esse practicum, et speculativum simpliciter, quam speculationem, et praxim; sed primum non repugnat: ergo. Probo minorem: hic actus Deus summum bonum super omnia diligendus est ab hominibus, est speculativus in ordine ad Deum, et practicus ad amorem eliciendum: ergo.

Praeter alias solutiones minoris nostrae inter arguendum inpugnatas, dicunt Contrarij, quod etsi

omnia instrumenta logâ; sintoque, et gradiis simpliciter, et quybus logâ confexat regulas pro illorum constructione, minime ex hoc deduci, logâ esse simpliciter practicam; quia omnia hec, scilicet regulas, et operationes instrumentorum conformiter ad illas ordinat logâ ad hoc unum, ut intus magis, ac magis cognoscat, et speculetur nâm eorum de arte factorum, et in hac contemplatione ultimum sistit gradum: proindeque aiunt, logam esse simpliciter speculativam.

Sed contra 1°. juxta Divum Thomam in proem. ethic. logâ comparatur ad actus intus, sicut philosophia moralis ad actus voluntatis; sed hec ita comparatur ad actus voluntatis, ut non sistat tanquam in fine, in ipsorum contemplatione, sed ulterius dirigat ad eorum executionem: ergo. Vel philosophia moralis ideo est practica per se, quia non sistit ultimo in contemplatione virtutis, sed progreditur ad dirigendam voluntatem, ut recte efficiat actus virtutis; sed etiam logâ progreditur a contemplatione instrumentorum sciendi ad dirigendum intus, ut recte valeat eadem instrumenta efficere, quia non explicat nâm, et proprietates silogismi v.g. ut intus sistat in earum contemplatione; sed ut recte silogismum efficiat: ergo.

Secundo: quia executio actus virtutis moralis apetibilior est, quam contemplatio illius, ideo omnis virtus moralis respicit pro fine ultimo suos actus practice, ut exequibiles; sed executio instrumentorum sciendi apetibilior est, quam eorum contemplatio: nam hec nichil prodest, nisi quatenus inhabet intum, ut possit in quacumque materia eadem instrumenta construere: ergo. = Quarto: nulla facultas habens pro fine ens artificiosum ut tale sistit in pura illius speculatione: sed logâ habet pro fine ens artificiosum ut tale: ergo. Probo maiorem: tum quia nullam aliam facultatem assignabis preter logam (de qua est dificultas) que cum sit speculativa habeat pro obiecto ens artificiosum: tum etiam, quia ens artificiosum ut tale debet esse per se inventum ab aliqua arte; sed nulla ars sistit in contemplatione entis artificiosi ab ipsa per se inventi: ergo.

Probatur conclusio quoad secundam partem: omnis scientia practica habet aliquos actus speculativos; sed logâ est scientia practica; ut

probatum est: ergo habet aliquos actus speculativos; nunc sic: sed scientia quae tantum habet aliquos actus speculativos, est secundum quid speculativa: ergo contra est in Damj, maior est certa, et minor probata manet; nunc autem obstenditur minor subsumpta: scientia, quae habet aliquos actus practicos, et plurimos speculativos est practica secundum quid: ergo antecedens patet in Mathematica; et consequens in philosophia morali, et Medicina. ~~scientia practica~~

Explicatur: ad quamlibet scientiam practicam spectat, non solum docere, qua lege eius objectum exequendum sit, sed et considerare, vel examinare ipsum postquam executum est, an conformiter ad regulas praescriptas, an non; sed huiusmodi reflexiones sunt actus speculativi: ergo quaelibet scientia practica habet aliquos actus speculativos. Sectio 2a. diluuntur argumenta opposita.

Sectio 2a.

Diluuntur Argumenta opposita.

Obiciunt 1º. adversarii Divum Thomam 1ª. 2ª. quaest. et artic. supra relatis, et alijs in locis, in quibus saepissime appellat logicam, habitum, scientiam, artem, et facultatem speculativam, et praecipue opusc. 70. quaest. 5ª. artic. 1º. ubi aperte docet, artes liberales esse theoricas, sive speculativas, serviles vero practicas: ergo logica iuxta D. Thomam est simpliciter speculativa. = Respondeo Angelicum Praeceptorem non agere omnibus illis locis de speculativo proprie, et stricte accepto, sed de speculativo, prout opposito practico mechanico ordinato ad opera externa, et servilia.

Itaque, brevius practico, licet opponatur logica quia non est facultas ordinata ad opera externa; hoc non impedit, quominus sit simpliciter practica, et ratio, quia esse speculativum in hoc sensu unice dicit, non esse facultatem ad opus servile, et mechanicum dirigentem. Quod autem Praeceptor Angelicus loquatur de facultate speculativa in hac lata, et minus propria acceptione, patet ex ultimo loco, contra nos alegato, ubi omnium docet esse speculativam quamlibet scientiam, sive artem liberalem: quod si aliter

inteligendum foret, nec musica, nec medicina, nec philosophia moralis essent habitus practici, quod est contra sententiam eiusdem sancti Doctoris.

Obiciunt 2º. Scientia cuius principalis finis est recta speculatio, est simpliciter speculativa; sed finis principalis logicae est recta speculatio: ergo. Probo minorem: finis principalis logicae est cognitio conformis cum praeceptis logicalibus; at haec est recta speculatio: ergo. Confirmatur 1º. Logica primario intendit artificiosam obiectorum cognitionem; sed artificiosa obiectorum cognitio est recta speculatio: ergo. Probo maiorem: logica primario intendit definitionem, divisionem, argumentationem, aliaque instrumenta logicalia; sed haec omnia sunt artificiosa obiectorum cognitio: ergo. Maior est communis, minor certa apud omnes, contra autem infertur ex praemissis.

2º. Scientia perficiens intellectum ut speculativum est simpliciter speculativa; sed huiusmodi est logica: ergo. Probo minorem: scientia perficiens intellectum ut cognoscitivum, illum perficit etiam ut speculativum; sed logica per sua instrumenta perficit intellectum ut cognoscitivum: ergo. Probo minorem: logica per definitionem perficit intellectum ad cognoscendum recte definitionem alicuius rei, per divisionem autem ad cognoscendum eius partes, et per argumentationem proprietates, idemque suo modo dicendum de aliis instrumentis: ergo logica per sua instrumenta perficit intellectum ut cognoscitivum.

Ad hoc argumentum concessa maiori, nego minorem, ad probationem concessa maiori distinguo minorem: est recta speculatio respectu suorum obiectorum concedo minorem; respectu regularum, quibus dirigitur, nego minorem, et consequentiam: cognitio artificiosa, et conformis cum regulis logicae dupliciter potest considerari; vel prout dicit ordinem ad obiectum artificiose cognitum, et in hoc sensu est recta speculatio: vel prout dicit ordinem ad regulas logicae, quibus dirigitur, et in hoc sensu quaelibet cognitio est veluti opus intellectuale, et ex consequenti practica, ut probavimus; cum autem finis principalis logicae sit recta cognitio in secundo sensu, et non in primo, hinc oritur, quod non sit finis

principalis ipsius recta speculatio ut talis, sed ut sit quoque ipsius conformetur suis regulis. Et per hoc patet solutio ad primam confirmationem.

Ad secundam distinguo maiorem: scientia perficiens ex fine intrinseco, et primario intellectum ut speculativum est simpliciter speculativa, concedo maiorem: perficiens ex fine extrinseco, vel secundario, nego maiorem: et distincta minori nego consequentiam: Ad probationem minoris concessa maiori, distinguo minorem: perficit ex fine extrinseco concedo minorem: ex fine intrinseco subdistinguo minorem: perficit ex fine intrinseco intellectum, ut cognoscitivum extranei obiecti, nego minorem: ut cognoscitivum obiecti proprii, iterum subdistinguo: perficit ex fine intrinseco, et primario, nego minorem: secundario, concedo minorem, et nego consequentiam. Finis logicae alius est intrinsecus, et alius extrinsecus, quos supra explicatos reperies.

Itaque logica ex fine extrinseco perficit intellectum ut cognoscitivum in qualicumque materia quia regulis, et praecepta logicalia equipat dirigitque, ut intellectus mediis illis recte speculetur, et cognoscat ens ut sic, vel ens mobile, ac modum ipsum sciendi. At vero ex fine intrinseco primario logica solum perficit intellectum ut practicum, quatenus ipsum determinat ad artificiosam constructionem instrumentorum sciendi intra propriam materiam, quae sunt eius obiectum primarium. Certum quia est medium, vel valde utile, vel indispensabile notitia, et cognitio naturae instrumentorum sciendi, ut intellectus huiusmodi instrumenta valeat recte conficere, ideo etiam logica ex fine intrinseco secundario tamen intendit intellectum ipsum instruere in hac ipsa notitia et cognitione.

Dices V.

Ergo logica ideo est practica simpliciter, quia dirigit intellectum, ut recte conficiat instrumenta speculandi: ergo omnis scientia est simpliciter practica. Probo hanc consequentiam: dirigere intellectum, ut recte conficiat instrumenta speculandi sufficit, ut logica sit simpliciter practica; sed omnis scientia dirigit intellectum ad hoc, quin imo conficit ipsa instrumenta, ut patet in Methaphisica dirigente intellectum ut eliciat actus, quibus tanquam instrumentis speculetur

suiy obiy: g.° 2.° omnis artificiosa cognitio intra propriã mãã
logæ est vera speculatio obti logæ; sed loga ex fine intrinseco
primario respicit omnem artificiosam cognitionem intra propriam
mãã: g.° ex fine intrinseco primario respicit veram speculationem
obti logæ: g.° est simpliciter speculativa. g.°

3.° cognitio definitiva,
aut demonstrativa est speculativa in quacumque mãa: g.°
in mãa logæ erit speculativa obti logæ; sed cognitio definitiva,
et demonstrativa in mãa logæ est finis intrinsecus ipsius logæ:
g.° Quarto: vel loga in definitione D.g. respicit artificium, vel
actum, vel utrumque simul; sed totum hoc est de linea speculativa:
g.° loga per ordinem ad hoc artefactum, et consequenter ad alia, erit
simpliciter speculativa. Maior patet, et minor etiam constat: quia
tam modus speculandi, quam speculatio sunt de linea specula-
tiva; sed actus definiens est speculatio, et artificium modus specu-
landi: g.°

Respondeo ad V.am replicam distinguendo primum conse-
quens: quia dirigit intellectum, ut recte conficiat instrumenta spe-
culandi, habetque pro fine ipsa instrumenta, concedo consequens:
si haberet pro fine obiectum ipsum speculatum, nego consequentias primas,
et secundas: et ad probationem distinguo maiorem: respicit, quia
sunt eius obiectum, concedo maiorem: si non essent, nego maiorem: et
distinguo minorem: omnis scientia dirigit intellectum ad hoc, tanquam
ad obiectum ultimum, nego minorem: tanquam ad medium atingendi
obiectum ultimum, concedo minorem, et nego consequentiam. Discrimen inter
logam, et allias scientias stat in eo, quod loga dirigit instrumenta
speculandi, tanquam obiectum dirigibile, venitque eius directionem,
et regulas eius de operabile; alliæ vero scientiæ speculativæ diri-
gunt intellectum, ut conficiat instrumenta speculandi, non regulan-
do, nec respiciendo ipsa instrumenta tanquam obiectum, sed tanquam
medium atingendi proprium obiectum ultimum.

Ex hoc autem discrimine
constat, logam esse principium effectivum sui obti, scilicet instrumen-
torum sciendi, quorum existentiam, et effectiones suis regulis procu-
rat: habitus vero speculativi non intendunt efficere proprium obiectum,

sed unice causant actum, quibus obtum ipsum speculantis; nec infexas, sufficere efficientiam actuum, ut habitus speculativi practici denominentur: quia non sufficit efficientia operis ad rationem principij practici, sed requiritur, quod habitus efficiat actus, qui sint regulae dirigentes ad opus, quare licet causa physica producat suos effectus, non dicitur practica: dicitur autem practica philosophia moralis, et prudentia.

Ad 2am replicam nego maiorem: nam cum logica sit practica ad minus secundum quid, quosdam importare debet actus artificiosos, simul et practicos: igitur non omnis artificiosa cognitio erit vera speculatio. Praeterea: plures sunt actus artificiosi in logica nichil omnino speculantes saltem ex fine primario: nam hic silogizemus: explicatio rei debet constare genere, et differentia; sed definitio est explicatio rei: ergo constare debet genere, et differentia, et alij actus pertinentes ad logicam unice ostendunt modum operandi, praescribendo regulas pro artefactorum constructione: ut patet ex modo tendendi regulativo, et praeceptivo: ergo huiusmodi actus non sunt vera speculatio obti logicae saltem ex fine primario.

Ad 3am replicam distinguo antecedens: est speculativa ex fine primario, vel secundario, concedo antecedens: primario praecise, nego antecedens, et distinguo consequens eodem modo, minoremque subsumptam sic: est finis intrinsecus logicae inesse operis artificiosi, concedo minorem: inesse speculationi, subdistinguo minorem: est finis intrinsecus primarius nego minorem, secundarius concedo minorem, et consequentiam sub eadem distinctione. Sicut enim cognitio definitiva in materia philosophiae moralis alteriusve scientiae practicae, non est speculativa ex fine primario, sed potius practica simpliciter, ita dicendum est de cognitione definitiva in materia logicae, eadem enim est utrobique ratio. Ad 4am dico, logicam in quolibet artefacto utrumque respicere, artificium scilicet, et actum, quod totum est de linea speculativa in scientijs

speculativis, et de linea practica in practicis. Sed adhuc replicabis: finis primarius logicæ est sola veritas, quia sec. Augustinum logica est propter veritatem diiudicandam; at veritas est finis scientiæ speculativæ: ergo. Præterea: hic actus silogismus constat tribus terminis, est opus logicæ; sed non est practicus, quia nec regulat constructionem silogismi, nec ostendit modum operandi: ergo. Respondeo distinguendo maiorem: est veritas de obiecto extraneo nego maiorem, de proprio obiecto, sub distinguo: est veritas de proprio obiecto, ut speculabili, nego maiorem, ut artificiale operabili, concedo maiorem, minorem, et nego consequentiam. Finis intrinsecus logicæ, ut diximus, sunt instrumenta sciendi, ut vere, aut bene factibilia, non autem precise ut vera: nam et si construas silogismum ex veris propositionibus, male autem dispositis, nequaquam finem logicæ obtinebis. Ad 2am replicam dico, predictum actum esse vere practicum, quia satis ostendit modum construendi silogismum quatenus per talem explicationem intellectus instruitur de suo opere, ut securius procedat ad illum regulandum, et exequendum.

Obiciunt 3o logica nititur principiis unice deservientibus ad speculandum, scilicet, dici de omni: dici de nullo &c.: ergo logica est simpliciter speculativa. = Retorqueo argumentum: logica nititur principiis primario deservientibus ad operandum, scilicet, definitio debet constare genere, et differentia: debet esse clarior suo definito &c.: ergo logica est simpliciter practica. Quare respondeo negando antecedens: illa enim et alia principia æque deserviunt ad operandum, et speculandum, prout fuerint aplicata: sicque prout deserviunt conclusionibus speculativis, sunt principia speculativa, et prout deserviunt conclusionibus practicis, practica; preterquam quod logica habet alia principia propinquiora, et propriora, scilicet suas regulas, quæ quidem practicæ sunt, ac per consequens logica his immediate nitens practica simpliciter est.

Obiciunt 4o: nullus habitus naturalis potest esse practicus simpliciter, et speculativus secundum quid; sed logica est habitus naturalis: ergo. Probo maiorem: differentiæ essentialiter oppositæ nequeunt in eadem scientia vere adunari; sed

—

practicus, et speculativus sunt differentiæ essaliter oppositæ: ergo. Maior est certa, et minor probatur a Divo Thoma 1a. par. quest. 1a. artic. 4. aiente, practicus, et speculativus in habitibus naturalibus alias, et alias scientias constituere. Confirmatur: habitus practicus, et speculativus respiciunt diversa objecta, et procedunt erga ipsa diverso modo: ergo. Probo antecedens: habitus practicus respicit ut objectum res ut operabiles, et modo compositorio; speculativus autem respicit res ut speculabiles, et modo resolutorio; sed modus compositorius, et resolutorius, et res ut operabilis, et ut speculabilis sunt modi procedendi essaliter oppositi, et objecta essaliter diversa: ergo.

Argumentum hoc valet instare in hunc modum: non magis opponuntur practicus, et speculativus, quam scientificus, et opinativus; at iuxta doctores ex adversariis idem habitus logicæ est scientificus simpliciter, et opinativus secundario, et secundum quid: ergo. 2a. essalis oppositio inter practicum, et speculativum provenit ab adversariis ex fine, et ex modo procedendi circa proprium objectum; sed in his habitibus supernaturalibus practicis, et speculativis idem est finis et modus procedendi, ac in naturalibus: ergo si practicus, et speculativus non opponuntur in habitibus supernaturalibus, nec in naturalibus.

Respondeo igitur negando maiorem, et ad probationem concessa maiori distinguo minorem: practicus et speculativus ex fine primario sunt differentiæ essaliter oppositæ concedo minorem; practicus ex fine primario, et speculativus ex fine secundario, nego minorem, et consequentiam: quæ solutio, et explicatio adhibenda est auctoritati Divi Thomæ. Ad confirmationem concesso antecedenti nego consequentiam, et ad eius probationem concessa maiori distinguo minorem eadem distinctione. Argumentum probat, logicam non esse simpliciter primario simul practicam, et speculativam, quod certissime iudicamus contra Patres Adquer, et Alios; ad suadendum vero, logicam esse supposito quod sit scientia practica simpliciter, non posse etiam esse speculativam secundario, et minus principaliter, nec minimam vim facit; nec etiam confirmatio plus evincit.

Quæstio 3a. Utrum logica sit simpliciter necessaria ad alias scientias adquirendas?

Quaestio 7.ª

Utrum Loga sit simpliter necesaria ad allias scientias adquirendas?

Pro faciliori captu quaestionis, advertendum est, posse aliquid esse necessarium dupliciter ad aliquem finem obtinendum, simpliciter scilicet, vel secundum quid: necessarium simpliciter est illud, quod absolute requiritur, sive methaphisice, sive phisice, sive moraliter ad aliquid obtinendum: sic anima rationalis est necessaria methaphisice, ut homo existat, cibus vero phisice requiritur, ut vivat, innumerque requiritur simpliciter moraliter ne multum temporis permaneat in praelio, et incolumis evadat. Secundum quid est aliquid necessarium, quando non requiritur, nisi ut melius, et facilius aliquid comparetur; et sic est necessarius equus ad longum iter.

Secundo advertendum est quaesitum procedere maxime de loga artificiali actuali docente, sive de cumulo regularum logicalium, quas de habituali majori de loga habituali loquamur, certum est, ad huc iuxta plerosque adversarios, necessariam simpliciter non esse, ad allias scientias adquirendas: quia habitus naturales, qualis est loga, non requiruntur absolute, et simpliciter ut intellectus possit operari, sed ut facile possit, et ut expedite operetur.

His itaque positis, plerique Thomistae censent, logicam artificialem actualem ita necessariam esse ad allias scientias comparandas, ut nec unam solam cognitionem valeat intellectus elicere sine ipsa. Alii tamen praeclare Thomistae cum Ioanne a S.to Thoma, dicunt, logicam esse simpliciter necessariam, ad adquirendas allias scientias perfecte et adequate, idest ad penetrandas omnes scientificas rationes; non vero ad obtinendas scientias imperfecte, idest aduna vel alteram conclusionem scientificam. Sed logicam non esse simpliciter necessariam ad comparandas allias scientias, sive imperfecte, sive perfecte propugnant recentiores Thomistae, plurerque Jesuitae, cum quibus sit. Sectio 1.ª: loga artificialis non est simpliciter necessaria ad allias scientias, nec pro statu imperfecto, nec perfecto, sed tantum secundum quid.

Sectio 1ª

Loga artificialis non est simpliciter necesaria ad allias scientias adquirendas, nec pro statu imperfecto, nec imperfecto, sed tantum secundum quid.

Probatur conclusio quoad primam partem: intellectus evidenter cognoscit prima principia scientiarum absque logica; sed per hoc precise, quod illa evidenter cognoscat potest scientiam alicuius conclusionis obtinere: ergo et poterit scientiam in statu imperfecto sine logica adquirere. Maior est certa; probo minorem: per hoc precise quod intellectus illa principia evidenter cognoscat potest ea aplicare ad aliqua particularia sub illis contenta [illegible] et per sensus iam cognita; sed intellectus per aplicationem principiorum istorum ad aliqua particularia, sive ad conclusiones particulares, scientiam earum optinet: ergo.

Et maior et minor sunt Divi Thomae 1ª part. quest. 117ª artic. 1° in corpore ubi hec habet: inest unicuique homini quoddam principium scientiae, scilicet lumen intellectus agentis per quod cognoscuntur statim a principio naturaliter quedam universalia principia omnium scientiarum. Cum autem aliquis huiusmodi universalia principia aplicat ad aliqua particularia, quorum memoriam, et experimentum per sensum accipit, per inventionem propriam adquirit scientiam eorum que ignorabat.

Confirmatur: iuxta Philosophum 1° post. cap. 2° scientia actualis, sive conclusio scientifica est cognitio rei per causas; sed intellectus absque presidio logicae potest cognoscere res per causas: ergo absque presidio logicae potest adquirere aliquam scientiam in statu imperfecto, sive aliquas conclusiones scientificas. Probo minorem: illud principium totum est maius sua parte est causa huius conclusionis: corpus est maius manu; sed intellectus habens illud principium potest sine presidio logicae eandem conclusionem ex ipso deducere: ergo. Cetera constant, et minor etiam patet: cur enim non poterit intellectus ita discurrere: totum est maius sua parte; sed manus est pars corporis, et corpus totum: ergo corpus est maius manu: ergo.

Confirmatur 2°: intellectus humanus non minus est potens ad discurrendum, quam ad iudicandum, sed nichil-

ominus potest aliqua iudicia evidenter efformare absque regulis logae: ergo potest aliquos discursus, sive conclusiones scientificas absque eisdem regulis elicere. 3º rustici sepe discursus evidentes efformant; sed in ipsis loga artificialis non invenitur: ergo confirmatur. 4º intellectus efformat primum actum scientificum in materia logae independenter a loga artificiali actuali: ergo etiam sine illa potest elicere unam, vel alteram conclusionem in materia alterius scientiae. Consequentia est evidens, nam intellectus non minus est potens efformare primum actum scientificum in materia cuiuscumque scientiae, quam in materia logae, ut docent plerique ex adversariis: ergo.

Praeterea: ideo intellectus sine loga actuali non posset unam, vel alteram conclusionem scientificam in materia alterius scientiae elicere, quia omnis conclusio scientifica debet fieri cum actuali atentione ad regulas logae; sed hoc non requiritur: ergo. Probo minorem: vel hec requisita atentio ad regulas supponit ignaram cognitionem scientificam, vel solum experimentalem, aut ex fide magistri; sed hec atentio ad regulas requisita ad primum actum scientificum non supponit regularum cognitionem scientificam, ut patet; cognitio vero experimentalis, aut ex fide Magistri earumdem regularum, nequit conducere ut conclusio scientifica evadat: ergo.

Similiter probatur primum argumentum quarte confirmationis: intellectus efformans primum actum scientificum in materia logae, vel dependeret a loga actuali, tanquam a causa actum scientificum precedente, vel tanquam a causa simul cum intellectu ad actum scientificum concurrente; sed nullo ex his modis dependet intellectus a loga actuali in efformatione primi actus scientifici intra materiam logae: ergo. Minor quoad primam partem patet: nam ante primum actum scientificum logae repugnat actualis loga: ergo intellectus in efformatione primi actus scientifici intra materiam logae non dependet a loga actuali tanquam a causa precedente.

Probatur minor quoad secundam partem: suponamus conclusionem huius silogismi, omnis explicatio debet esse clarior re explicata; sed definitio

est explicatio definiti: ergo definitio deservit clarior definito, esse primum actum scientificum; sed intus in effor-mation huius actus non dependet a logica actuali, tanquam a causa simul cum intus concurrente: ergo probo minorem: hic actus est pronum esse totius logicae actualis; sed intus in ad-quisitione primi esse totius logicae actualis non dependet a logica actuali tanquam a causa simul concurrente, ut pa-tet ex prima nostrarum apprensione: ergo Quidquid huic ratiocio-nio respondeant adversarii facili negotio ex doctrina tra-dita, et infra fulcienda poterit convellere. Probata iam satis prima parte nostrae conclusionis, aperte constat, logicam artificialem non esse necessariam simpliciter ad alias scientias adquirendas in statu perfecto, quod in secunda parte con-clusionis dicebamus, et ita probatur: intus potest adquire-re unam, vel alteram demonstrationem alicuius scientiae si-ne logica actuali, ut iam supponimus: ergo et omnes. patet conse-quentia intus, adquisita una, vel altera demonstratione in materia alicuius scientiae, non minuitur, sed magis perpo-litur acumen illius ad alias adquirendas: ergo magis, et magis discursibus remigando, alias poterit obtinere, et hac progressione alias, et alias, et consequenter omnes. Expli-catur: intus, comparata prima demonstratione, vel esset minus potens ad alias ex parte sui, vel ob difficultatem materiae, vel prop-ter dissimilitudinem formae; sed ex nullo capite invenitur mi-nus potens: non quidem ex parte sui, quia intus non debilitatur pereundum cognitionem evidentem ad alias eliciendas; nec ob diffi-cultatem materiae: quia haec difficultas ex parte materiae potest omni-no vinci per maiorem applicationem intus, vel per maiorem expe-ditionem, et facilitatem iam adquisitam per primam demonstra-tionem; restat ergo est minus potens ex ultimo capite: nam forma alterius demonstrationis est eiusdem rationis, et omnino simi-lis primae: ergo

Dicet hic modo arguendi, in hu potest sine loga elicere unus, scilicet alterius demonstrationis: ergo omnes, et primus, sed in hunc modum probatur nostra conclusio: ergo male. Probatur maior: male arguitur sic: petrus alteas iactavit quater cum duodecim punctis: ergo semper potest alleas iactare cum totidem punctis: ergo a simili. Respondeo maiorem inter esse discrimen inter alleas et actus scientificos intus: siquidem iactus unius cum duodecim punctis, non facilitat manum ad iactum alterius cum totidem punctis, quia ipso nec ratio, nec consilium facit quidquam, sed totidem puncta quater proiecisse casu est. Contra vero una demonstratio facilitat mentem ad alteras eliciendas: unde non tenet paritas.

Probatur conclusio quoad tertiam partem: facultas dirigens intus, ne erret in suis actibus, multum iuvat ad iudicandum et discurrendum in qualibet materia; sed haec facultas est loga: ergo haec multum iuvat ad iudicandum et discurrendum in materia obiecta. Ergo est necessaria secundum quid. Maior est certa, et minor patet, quia loga docet conficere instrumenta sciendi; sed haec dirigunt intus, ne erret, et adiuvant ad recte iudicandum, et discurrendum in qualibet materia: ergo. Praeterea: ab experientia constat praeceptis logalibus instructos ante cadere allijs equalis ingenij eisdem non imbutis: ergo loga multum iuvat etc. Et ideo dixit Augustinus lib. 2º de ordine cap. 13º loquens de loga, haec docet docere, haec docet scire, sola haec scientes facere potest. Sectio 2ª occurrit argumentis.

Sectio 2ª
Ocurritur Argumentis

Arguitur 1º ex Ang. Poster. 1º post. Lec. 1ª ubi haec habet: ars quaedam necessaria est, quae sit directiva actus rationis, per quam homo in ipso actu rationis ordinate, faciliter, et sine errore procedat: et haec ars est loga; ex quibus sic: procedere sine errore est simpliciter necessarium ad adquirendam scientiam; sed loga est

simpliciter necesaria, ad procedendum sine errore: g.º Probo minorem: eodem modo est necesaria ad procedendum sine errore, ac ad procedendum faciliter, et ordinate, sed ad procedendum faciliter, et ordinate est simpliciter necesaria: g.º Maior est Divi Thomæ, et minor patet, quia loga est simpliciter necesaria ad id, quod sine ipsa nullo modo optineri potest; sed intus nullo modo potest procedere faciliter, et ordinate sine logâ: g.º

Ad argumentum respondeo, loqui Angelicum Præceptorem de necesitate secundum quid; ait enim, logam esse necesariam, ut homo faciliter, ordinateque in actibus ratiis procedat: in his autem verbis clare supponit intum habere sufficientem virtutem independenter a logâ, ad recte procedendum in suis actibus, solum que illam desiderare, ut in adquisitione alliarum scientiarum faciliter, ordinateque procedat, et absque tot erroribus, quot sunt, qui intum illa destitutum sepissime obumbrant; quod declarat D.^us^ Doctor allio loco his verbis: erat congruum ordo adiscendi, ut primo quidem pueri logalibus instruantur: perpendite verba illa congruus ordo, et quare non dixerit necesarius ordo?

Quare ad argumentum in forma respondeo negando minorem, ad probationem concesa maiori nego minorem, vel potius implicationem; quia idem est dicere, logam esse simpliciter necesariam, ad procedendum faciliter, et ordinate, ac aserere, esse simpliciter necesariam ad aliquid secundum quid necesarium, ad alias scientias adquirendas: nam ad hunc finem optinendum, procedere faciliter, et ordinate solum est necesarium secundum quid, ut patet ex explicatione huius necesitatis in notabilibus tradita. Quare argumentum simile est huic Æthiops est albus secundum quid; g.º est simpliciter albus secundum quid, quod quam ridiculum sit nemo non videt.

Arguitur 2.º implicat dari scientiam aliquam absque demonstratione; sed implicat dari demonstrationem absque logâ artificiali actuali: g.º Probo minorem; implicat

dari demonstrationem absque actu cognoscente bonitatem conseq; sed talis actus implicat sine logica artificiali actuali: ergo. Probo minorem: actu cognoscere bonitatem conseq. cognoscit praecise eius conformitatem cum regulis logicae; sed actu cognoscere conformitatem conseq. cum regulis logicae implicat sine logica artificiali actuali: ergo. Confirmatur: omnis demonstratio est effectus logicae; ergo. Probo antecedens: omnis demonstratio est artificiosa; sed omnis demonstratio artificiosa est effectus logicae: ergo. Respondeo ad argumentum negando minorem, et ad probationem distinguo maiorem: absque actu cognoscente exercite bonitatem conseq. concedo maiorem, cognoscente signate, nego maiorem: et distinguo minorem: talis actus cognoscens exercite implicat, nego minorem, cognoscens signate, concedo minorem, et nego conseq. Ad probationem distincta maiori eodem modo, et concessa minori, nego conseq. Dupliciter potest cognosci bonitas conseq., exercite scilicet, et signate: cognoscitur exercite, quando intellectus conficit demonstrationem cum advertentia, et cognitione connexionis conclusionis cum praemissis, sive quando intellectus, etsi pro priori ad actualem exercitium demonstrandi nesciret, quomodo disponenda esset demonstratio; tamen ita illam conficit, et disponit, ut exercite cognoscat, conclusionem esse omnino infallibilem, quia connexam necessario cum praemissis certo cognitis. Cognoscitur autem signate bonitas conseq., quando intellectus pro priori ad exercitium demonstrandi penetrat non solum praemissas, sed etiam principia, et regulas particulares ex ipsis deductas ad disponendum recte praemissas in qualibet materia, ut syllogismus legitime concludat. Itaque priori modo bene potest intellectus cognoscere sine logica bonitatem conseq., ad hoc enim sufficit, scire certissime, extrema identificata cum tertio debere identificari inter se: nam cognito hoc principio, statim intellectus elicit, extrema syllogismi, quia identificata cum medio in praemissis, debere etiam identificari inter se in conclusione; unde sine intellectus potest

torum hoc cognoscere sine logâ, pariter poterit scire experti-
te saltim consequentiam bonam esse.

Ad confirmationem nego antecedens; ad proba-
tionem distinguo maiorem: est artificiosa, vel in actu primo,
vel in actu secundo, concedo maiorem, precise in actu secundo,
sive quoad nos, nego maiorem, et distinguo minorem: omnis
demonstratio artificiosa in se precise est effectus logicae, nego
minorem, artificiosa in se, et quoad nos, concedo minorem, et
nego consequentiam. Demonstrationem esse artificiosam in actu primo, et
in se, nichil alliud est, quam habere rectitudinem ipsi debitam,
sive esse capacem, ut si cum preceptis logicalibus comparetur, ita dis-
posita inveniatur, ac si fieret a sedulo consideratore regularum.
Enimvero esse artificiosam in actu secundo, et quoad nos, est,
premissas esse recte dispositas in tali modo, et figura ab intus
comparante in actu secundo ipsas premissas simulque conclu-
sionem cum regulis logicae; onde dico, quod omnis demonstratio
artificiosa in actu secundo, et quoad nos est effectus logicae ac-
tualis; demonstratio vero artificiosa in se, et in actu primo, quae
unice necessaria est, ad adquirendam scientiam nullam depen-
dentiam habet a logâ, sed ab intus.

Sed obicies contra hanc so-
lutionem: implicat demonstratio, quae non sit artificiosa in
actu secundo, et quoad nos: ergo ruit solutio. Probo antecedens: demons-
tratio, cui defficit in actu secundo dispositio artificiosa, non
est demonstratio: ergo. Probo antecedens: talis demonstratio nequit esse
silogismus faciens scire; hic enim essentialiter exigit habere in
actu secundo comformitatem cum regulis logicae; sed omnis demons-
tratio est essentialiter silogismus faciens scire: ergo.

Praeterea: nequit
dari demonstratio scientifica in actu secundo, quin in ipso
actu resolvat, vel saltim sit proxime potens resolvere conclu-
sionem ad sua principia; sed huiusmodi resolutio nequit
fieri sine logâ: ergo nequit dari demonstratio scientifica in
actu secundo sine logâ. Insuper: ille solum scit, iuxta
Philosophum, qui scit, se scire: sed quod idem est, ille tantum scit, qui
potest reddere rationem, quare veritas ita se, et illam aliter se habere

nonposit; sed tantum hoc non potest reddere, qui connexionem veritatis illatæ cum præceptis logalibus ignorat: ergo. Ad primam replicam nego antecedens; ad probationem distinguo antecedens: cui deficit in actu secundo dispositio artificiosa in actu primo concedo antecedens: cui deficit in actu secundo dispositio artificiosa in actu secundo, nego antecedens, et consequentiam; sicque distincta maiori alterius silogismi, et eius implicita probatione concedo minorem, et nego consequentiam. Aliud est omnes demonstrationes habere in actu secundo dispositionem artificiosam, et longe aliud, omnem demonstrationem habere dispositionem artificiosam in actu secundo: hoc ultimum est omnino falsum, quia prorsus accidentale est demonstrationem esse artificiosam in actu secundo, vel non; primum autem est verum sub distinctione data, quam quidem, supposita explicatione artificiositatis in actu primo, et in actu secundo facile quisque percipiet. Ad secundam replicam distinguo maiorem: quin in actu resolbat, vel sit proxime potens resolbere conclusionem ad sua principia intrinseca, concedo maiorem: extrinseca, nego maiorem, et distinguo minorem: si conclusio sit logica, concedo minorem: si sit phisica, vel methaphisica nego minorem, et consequentiam. Principia intrinseca cuiuslibet conclusionis sunt illa, ex quibus ipsa conclusio immediate dependet, scilicet premissæ, vel quæ connectuntur mediate, vel immediate cum premissis quoad substantiam considerata: vel clarius principia intrinseca conclusionis decent esse propria illius scientiæ, ad quam expectat conclusio quoad substantiam; principia vero extrinseca sunt illa, ex quibus ipsa conclusio tantum dependet quoad modum, et dispositionem artificiosam, et hæc sunt præcepta logalia: unde resolutio ad huiusmodi principia nequit fieri sine logica; secus vero ad illa. Ad ultimam replicam iam constat minime requiri ad actum scientificum cognitionem connexionis conclusionis cum logalibus preceptis, sed sufficere cognitionem directam conclusionis tantum ex principijs intrinsecis. sicut enim non requiritur, ut videas aliquod obiectum, reflexe cognoscere, te videre illud: sic pariter

ut aliqua sit recta demonstratio, minime requiritur, ut cognoscatur per alias cognitiones illas esse rectas demonstrationes. Nec inde, semel habita demonstratione alicuius obti, vacillabit circa illud, quas bi reflexe non cognoscat, se habere tales demonstrationes: nam cognitio directa adquisita per demonstrationem habita est ex principijs, sive premissis ita patentibus, ut omne dubium circa obtum cognitum procul abigat. Arguitur 3.° ita ut necessaria saltem actus intus evadant scientifica, sicut prudentia, ut actus voluntatis evadant moraliter honesti; sed nullus actus voluntatis valet esse moraliter honestus absque previo dictamine prudentiæ: ergo. Maior videtur certa, et minor est Divi Thomæ 1.a 2.æ quæst. 57. artic. 5.° dicentis: dicendum, quod prudentia est virtus maxime necessaria::: ad bene vivendum: consequens legitime est. Confirmatur: ideo actus cuiuslibet virtutis moralis dependet necessario a prudentia quia hæc est causa universalis in dirigendo actus virtuosos; sed logica est causa universalis in dirigendo actus scientificos: ergo.

Ad argumentum aliqui respondent distinguendo triplicem prudentiam, infusam scilicet, adquisitam, et inditam, sive cum potentia intellectiva congenitam: primam plures dant actus virtuosos etiam in voluntate, ut patet in homine ad gratiam se disponente; sine secunda, quæ est naturalis, et adquisita etiam affirmant dari actus virtuosos, saltem illos per quos ipsa adquiritur. Unde solum tertia, quæ coincidit cum lumine rationis practico, sive cum habitu primorum principiorum moralium, dicitur quæ ... est necessaria simpliciter ad actus virtutis. Eo hoc casu nihil contra nos sequitur, qui fatemur, habitum primorum principiorum speculativorum necessarium esse ad omnes actus scientificos. Sed quoniam argumentum videtur procedere de prudentia in secundo sensu, scilicet de naturali et adquisita, quam necessariam asstruit, ut quilibet actus voluntatis sit bonus; hoc gratis concesso nego paritatem: et ratio discriminis est, quia cum voluntas sit potentia cæca, impotens que attingere obtum, quod ipsi non fuerit prius ab intellectu ostensum

et propositiones: practica nequit recte operari nisi adjutamine rationis, quod est actus prudentiae, dirigatur. Intellectus vero sicut potens est absque dependentia ab alio, ad cognoscendum objectum absolute: sic et poterit saltem cum difficultate, et labore illud cognoscere scientifice: quapropter prudentia necessaria erit ad omnes actus rectos voluntatis, secus logica ad actus scientificos intellectus.

Ex his ad confirmationem nego causalem: conveniunt equidem logica, et prudentia in esse causarum extrinsecarum dirigentium, haec ad actus rectos voluntatis, illa ad actus scientificos intellectus; quoniam vero potentia volitiva absque directione intellectus impotens est non solum ad operandum honeste, sed etiam ad amandum absolute, quam impotentiam non habet intellectus adhuc destitutus directione logicae, ad recte, et absolute cognoscendum: hinc admittimus directionem prudentiae esse absolute necessariam ad actus rectos voluntatis, quin ex hoc sequatur, directionem logicae esse absolute necessariam ad actus scientificos intellectus.

Arguitur 2º omnis scientia in statu perfecto est facilitas demonstrandi proprium objectum, sed repugnat facilitas demonstrandi aliquod objectum absque logica: ergo. Maior est certa, et minor ex rationibus allegatis pro tertia parte conclusionis videtur manifesta, et tandem consequentia est legitima. Respondeo concessa maiori negando minorem, quam non evincunt implicita praeparationes: si semel intellectus potest conficere unam demonstrationem naturaliter, et postea aliam, et postea alias, et alias circa aliquod objectum, utique poterit acquirere absque logica facilitatem demonstrandi illud. Unde quando dicimus, logicam esse necessariam secundum quid, et ad facilitatem, minime volumus, esse simpliciter necessariam ad facilitatem demonstrandi obtinendam, sed ad hoc deservire, ut facilius, et commodius haec facilitas consequatur.

Quaeritur utrum logica efficienter concurrat ad actus aliarum scientiarum, an directive solum?

Quæstio 8.ª

Vtrum Loga efectibe concurrat ad actus alliarum scientiarum, aut directibe tantum!

Pro tituli explicatione notare oportet, in actibus cuiuslibet scientiæ duo inveniri, substantiam, scilicet actuum, et artificium, siue dispositionem eorum: logam non concurrere efectiue ad actus alliarum scientiarum quoad substantiam, nemo dubitat: quo circa tota circumvolutæ disputatio ad hoc tenditur, utrum loga concurrat ad sua artificiosa in actibus alliarum scientiarum reperta directiue tantum, id est, dando regulas, et ostendendo modum, quo allie scientiæ se gerant, ut tam actus, quam eorum artificium producant, et eficiant: an vero supra artificiosa prædictorum actuum efectivi, et immediate ab ipsa loga proveniat? Hoc ultimum opinantur plures ex Thomistis, et aliqui ex nostris; sed Recentiores Thomistæ, et maior pars Jesuitarum unice concedunt logæ concursum directiuum in supra artificiosa actuum alliarum scientiarum cum quibus sit. Sectio 1ª. loga non eficit artificium repertum in actibus alliarum scientiarum.

Sectio 1ª.

Loga non eficit artificium repertum in actibus aliarum scientiarum.

Probatur conclusio ratione: loga non eficit substantiam actuum alliarum scientiarum: ergo. Probatur consequentia: artificium quid indistinctum est a substantia, siue entitate actuum: ergo si loga non eficit substantiam actuum, nec eficit artificium eorum. Consequentia est certa, et antecedens probatur: artificium actuum stat in conformitate ipsorum cum regulis logæ; sed hanc conformitatem dicunt ipsi actus per propriam entitatem: ergo. Explicatur: actus cuiuscumque scientiæ sunt formaliter in actu secundo artificiosi, per hoc, quod fiant cum atentione ad regulas logæ; sed actus physici nequeunt fieri a loga cum atentione ad regulas logæ: ergo. Maior est certa, et minor constat ex suppositione facta.

Dicunt contrarij Physicas, et Theologicas, sicque de allijs scientijs, producere suos actus artificiosos quoad substantiam, minime vero quoad dispositionem artificiosam: et ratio eorum est, quia artificium est extra eorum spheram, et activitatem earum. Unde sicut logica per nos nequit producere actus alliarum scientiarum quoad substantiam, quia sic considerati sunt extra eius spheram; ita nec alliæ scientiæ possunt producere suos actus quoad formam, propter eandem rationem: relinquitur (aiunt) quod prout sic a sola logica effective proveniant.

Sed contra: et inprimis responsio innititur, ex duabus formalitatibus realiter identificatis unam posse subterfugere causalitatem alterius; ita quod una possit realiter produci ab aliqua causa, quin altera formalitas realiter producatur ab eadem causa; sed hoc est omnino falsum: ergo. Minor est certa, implicat enim, idem realiter produci, et non produci realiter, quod sequeretur, si minor foret vera. Maior vero probatur: substantia actus scientifici physici, et eius artificium realiter identificantur, ut dictum est; sed per nos, substantia actus physici debet a physica realiter produci, minime vero eius artificium: ergo.

Deinde non magis est extra spheram physicæ artificium suorum actuum, quam vitalitas, et bonitas eorum; sed vitalitas, et bonitas actuum physicæ, etsi sint extra spheram obiecti eiusdem, secus extra effectivam, nam ipse formalitate ab illa fiunt ~~..........~~ ergo similiter artificium. Item: eodem modo concurrit logica ad formam artificiosam actuum physicæ. V.g. sicut ars pingendi ad formam imaginis depictæ; sed hæc tantum directive concurrit, scilicet pingendo facultate externa, sive manus, a qua dicitur immediate fit: ergo. Sectio 2ª solvuntur argumenta.

Sectio 2ª
Solvuntur Argumenta.

Obicies 1º: forma artificiosa ab alliqua arte debet effective provenire; sed artificium demonstrationis physicæ forma artificiosa

est: ergo nunc sic; sed philosophia non est ars: ergo artificium non provenit a philosophia: ergo a logica effective. Cetera constant, et maior probatur: forma artificiosa debet effective provenire a principio activo sui generis; sed principium activum eiusdem generis cuius forma artificiosa unice est ars: ergo. Confirmatur: artificium in actibus philosophiae repertum est artificium logicum; sed artificium logicum nequit fieri a philosophia, est enim extra sphaeram obiecti ipsius; nulla autem scientia progreditur extra suum obiectum: ergo. Respondeo distinguendo maiorem: ab aliqua arte debet effective provenire praecise, nego maiorem; effective, et directive concedo maiorem, minorem, et consequentiam; ad probationem maioris concessa maiori nego minorem: verum est, intellectum humanum a logica mutuare regulas, et praecepta, quibus tanquam lucerna ducitur, et sine offendiculo recte elicere possit actus in quacumque materia; supposita vero hac directione, quaelibet scientia potest conficere definitiones, divisiones, vel demonstrationes rectas, et artificiosas in propria materia ipsius; hoc enim est de conceptu cuiuslibet scientiae; atque adeo quaelibet scientia est principium activum eiusdem generis cuius forma artificiosa suarum demonstrationum. Ad confirmationem concedo maiorem, et nego minorem, vel illam distinguo: nequit fieri a philosophia intra materiam philosophiae, nego minorem, extra illam concedo minorem, et implicitam probationem distinguo: est extra sphaeram obiecti, et activitatis ipsius nego, extra sphaeram obiecti praecise concedo maiorem, et sic distincta minori nego consequentiam. Et si philosophia, et omnes aliae scientiae praeter logicam non habeant pro obiecto artificiosas dispositiones in propriis actibus repertas; illas tamen debent causare in propriis actibus, utpote identificatas realiter cum ipsis: nec propterea inferas philosophiam et alias scientias extra sphaeram suorum obiectorum prosilire; non enim respiciunt artificium tanquam obiectum, sed

tanquam effectus, et medium attingendi obiectum earum.

Replicabis: artificium demonstrationis physicae, v.g. est obiectum logicae; sed haec efficit proprium obiectum: ergo. Probo minorem: quaelibet ars, sive scientia practica efficit proprium obiectum, in hoc enim distinguitur facultas practica a speculativa; sed logica est ars sive scientia practica: ergo. — Respondeo non pertinere ad conceptum artis, sive scientiae practicae, proprium obiectum semper efficere, sed ipsum regulare, et eius existentiam dirigere, et procurare, ut recte fiat non ab ipsa, sed ab alijs potentibus, et potentijs: ut patet, tum in logica docente, quae regulat artefacta a logica utente exequenda, et non a se ipsa, tum etiam in quibus arte mechanica, et liberali, quae quia residet in intellectu non potest facere imperata, et opera externa, sed unice potest illa dirigere. Adhuc replicabis: artificium repertum in actibus cuiuscumque scientiae est eiusdem speciei cum illo, quod reperitur in actibus logicae; ergo a sola logica valet produci. Probo consequentiam: effectus eiusdem speciei nequeunt produci a causis diversae speciei; sed logica, et aliae scientiae sunt causae diversae speciei: ergo sic artificium etc. Respondeo concesso antecedente negando consequentiam, et ad probationem distinguo maiorem: nequeunt produci a causis diversae speciei si verae, vel aequivocae sint, nego maiorem, si particulares, vel univocae sint concedo maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Solutio constat clarissime in ipsa luce, quae eadem est specifice, sive profluat a lumine, sive a sole, scientiae autem sunt causae verae, et aequivocae in ordine ad suos actus: et ideo licet artificium actuum omnium scientiarum sit eiusdem rationis, non impedit, ne fieri possit ab omnibus scientijs.

Obiicies 2.º vel superfluum omnino logica utens, vel concurrit effective ad artificium actuum aliarum scientiarum, sed primum non dicendum: ergo secundum. Probo maiorem: idea ad artificium actuum aliarum scientiarum nequit concurrere effective logica utens,

quia omnis scientia potest efficere artificium suorum actuum, supposita directione logicae; sed si hoc ita est, logica etiam nequit concurrere effective ad proprios actus, atque adeo superfluit omnino: ergo. Probo minorem: quemadmodum supposita directione logicae, quaelibet scientia potest efficere artificium suorum actuum, ita intus per se met ipsum potest efficere artificium actuum logalium; sed propter primum nequit logica effective concurrere ad actus artificiosos aliarum scientiarum: ergo propter secundum nequibit concurrere effective ad proprios actus, et consequenter superfluit omnino. Respondeo: male probari, logicam scientiam inutilem esse, ex eo quod ad actus artificiosos aliarum scientiarum nequeat effective concurrere, ideo enim ad illos non concurrit effective, quia quaelibet scientia exigit ex proprio conceptu proprios actus scientificos, atque artificiosos efficere, et ex hoc potius sequitur, logicam utilissimam esse ad actus artificiosos in propria materia exercendos, necessarioque concurrere effective ad illos, semel ac intus sit habitu logicali ornatus: nec ideo negamus logicam concurrere effective in omnes actus aliarum scientiarum, fatemur enim, ad aliquos syllogismos, ad quos non solum dat regulas, sed etiam propria principia, quibus ipsi immediate fundentur ad aliquid concludendum in qualibet materia, logicam effective concurrere. Disputatio 2a. Explicatur essentia obiecti in communi, eiusque divisiones breviter traduntur.

Disputatio 2ª.

Explicatur essentia obiecti in comuni eiusque divisiones breviter traduntur.

Priusquam implexas disputationes de obiecto logicae ordiamur, consultius erit exponere, quid desideretur ad rationem obiecti in communi, praescindendo ab hoc, vel illo obiecto alicuius particularis scientiae, vel potentiae, quae duntaxat obiecta habere dicuntur; scias igitur, obiectum in communi esse id, quod obiicitur scientiae, vel potentiae, sive id, quod attingitur per actum alicuius libet scientiae vel potentiae: sic obiectum voluntati est bonum, et intellectui est verum,

color potentiæ visivæ, sonus auditivæ &c. quia quælibet ex his potentiis attingit aliquam rationem ex enumeratis per suos actus.

Dividitur 4° obiectum in communi in totale, et partiale: primum est agregatum omnium obiectorum partialium, quæ attingi possunt a scientia, vel potentia: sic agregatum, seu cumulus omnium colorum erit obiectum totale potentiæ visivæ. Obiectum partiale est aliquod particulare obiectum ex illis, quæ attingi solent per actus potentiæ, ut albedo, vel nigredo respectu eiusdem potentiæ visivæ. = Secundo dividitur obiectum in communi in potentiale, vel in actu primo, et in actuale, vel in actu secundo: primum est quod actualiter non attingitur ab habitu, vel potentia, est tamen capax, et potens attingi. Secundum vero est, quod actualiter attingitur a potentia vel habitu.

Tertio dividitur obiectum in formale, et materiale: formale est, quod attingitur propter se a potentia, vel habitu; materiale vero est, quod attingitur propter aliud v.g. optat sumere farmacum amarum propter sanitatem recuperandam: sanitas ergo erit obiectum formale sui desiderii, et farmacum materiale. Item subdividitur obiectum materiale in proximum, et remotum: materiale proximum est, quod in se ipso immediate attingitur quamvis non propter se, sed ratione alterius: remotum est, quod etiam attingitur propter aliud, sed remote, et mediate v.g. cupit sumere farmacum propter salutem, et propter totum hoc desiderat farmaci confectionem: confectio igitur erit obiectum materiale remotum, et sumptio farmamaci materiale proximum, et salus formale. Obiectum formale etiam dividitur in formale quod, et formale quo: primum, quod alio nomine apelatur ratio formalis quæ, est illa ratio, quæ attingitur per se a potentia, quam bis subalterna ratione magis communi, et extri: secundum, quod etiam dicitur ratio formalis sub qua, est ratio illa communis sub cuius attingitur obiectum formale quod. ~~Sic albedo~~ Sic albedo est obiectum formale quod potentiæ visivæ, quia attingitur ab ab ipsa ratione coloris, quæ dicitur ratio formalis sub qua eiusdem potentiæ. Unde advertite obiectum formale quod posse dici materiale in ordine ad rationem formalem sub qua, et formale quo in ordine

ad obbiectum quod attingit ratione illius. Praeterea cribiungitur praedictis allia ratio, quae dicitur communiter ratio formalissima sub qua: et haec est clarissima expressio capacitatis, quam habet obiectum formale quod, ut attingatur a potentia, ceterum aliud non est solum quae addit ad rationem formalem sub qua expressum respectum ad potentiam: sic amabilitas est ratio formalissima sub qua respectu voluntatis, visibilitas respectu potentiae visivae, audibilitas auditivae etc.

Rursus dividitur obiectum in attributionis, et attributum: obiectum attributionis est quod principaliter intenditur a scientia, vel potentia, et ad quod per se diriguntur cetera minus principaliter intenta, ut Deus respectu Theologiae. Obiectum attributum est quod minus principaliter intenditur, et ad obiectum attributionis per se ordinatur: quare obiectum attributionis cum formali adequato coincidit, attributum vero cum materiali convenit. Etiam dividitur obiectum in motivum, et terminativum. Primum est, quod media sui specie movet potentiam ad actum: sic albedo parietis erit obiectum motivum visionis. Secundum est, quod non movet, sed tantum terminat actum: et sic paries erit eiusdem visionis obiectum terminativum; ceterum haec divisio etiam parum differt a divisione obiecti in formale, et materiale.

Quia vero obiectum formale adequatum cuiuslibet scientiae, vel potentiae ipsas specificat saltem extrinsece, et per modum signi, quo ducimur in illam, ad cognoscendam speciem, habitudinem, et reinitatem intrinsecam ipsarum, observare debemus, quas conditiones exigat obiectum formale cuiuscumque potentiae, vel scientiae: Prima enim est, quod sit unum; nam ab ipso dicitur una scientia, vel potentia: ceterum ad hoc sufficiens erit unitas ordinis. Secunda conditio est, quod sit reale, et necessarium; nam de particularibus, et contingentibus non datur scientia: Hoc autem non debet intelligi de realitate formali, sed de fundamentali: Allias nunquam potentia visiva v.g. suum specificativum attingeret, cum rationem communem coloris videre non possit: sufficit ergo ad obiectum formale, ut sit reale, quod ratio

specificativa inveniatur in omnibus partibus obti potentiæ, vel scientiæ. Quæro 1.º quodnam sit obtum primarium, et adequatum logæ:

Quæstio 1.ª
Quodnam sit obiectum [illegible] primarium, & adequatum logæ?

Explicata natura obti in communi, quæstiones instituimus de obto logæ: pro cuius decisione supono 1.º ex communium consensu, logam respicere pro obto modum sciendi, qui quidem dividitur in modum sciendi formalem, et obiectivum: primus consistit in actibus intus artificiose dispositis: secundus consistit in rebus, sive obtis per quandam formam rationis artificiose ordinatis. Supono 2.º unumquemque modum sciendi posse dividi in modum sciendi strictissimum, strictum, latum, et latissimum: Modus sciendi strictissimus solam demonstrationem comprehendit: strictus dicit definitionem, divisionem, et argumentationem: latus præter dicta propositionem ambit: latissimus autem etiam quinque predicabilia comprehendit.

Inquirimus ergo quodnam ex dictis sit obtum adequatum logæ? circa quod Albertus Magnus, et subtilis Doctor asserunt, esse obiectum adequatum logæ modum sciendi, ut includentem duntaxat silogismum demonstrativum, et probabilem. Doctores Societatis, et etiam Thomistæ communiter dicunt, obtum adequatum logæ esse modum sciendi stricte sumptum: sed fere omnes Auctores domestici propugnant, obtum adequatum et primarium logæ esse modum sciendi latissime acceptum. cum quibus sit. Sectio 1.ª obtum adequatum, et primarium logæ est modus sciendi in omni sua latitudine.

Sectio 1.ª
Obiectum adequatum Logæ est modus sciendi in omni sua latitudine.

Probatur ratione: illud est obtum adequatum, et primarium logæ, quod continet omnia, de quibus tractat per se loga; sed modus sciendi in omni sua latitudine continet omnia, de quibus

tractat per se logâ: g.o Probo minorem: modus sciendi in tota sua latitudine praeter definitionem, divisionem, et argumentationem continet, etiam propositionem, et quinque praedicabilia; sed de his omnibus tractat per se logâ: g.o Minor, quatenus asserit logâ agere per se de quinque praedicabilibus, et propositione in quo stat difficultas probatur: propositio, et quinque praedicabilia per se attingunt a logâ: g.o Probo ant.: omne instrumentum sciendi completum attingitur per se a logâ; sed propositio, et quinque praedicabilia sunt instrumenta sciendi completa: nam in definitione ipsorum non explicatur ordo ad aliud: g.o

Respondent aliqui, omnia instrumenta spectantia ad primam, et secundam intus operationem ordinari per se ad demonstrationem, tanquam partes ex quibus demonstratio construitur: ut patet in hac demonstratione: omnis homo est animal rationale: sed Petrus est homo: g.o Petrus est animal rationale; in qua inveniuntur non solum tres propositiones, sed definitio, et divisio, genus, et differentia, tanquam partes demonstrationem per se constituentes: atque adeo haec omnia per se ad illam ordinantur. = Sed vicerra est responsio, neque exit totum logale complexum et ipsa demonstratio: nam multoties invenies integram demonstrationem tanquam subiectum, vel partem alicuius propositionis, et non semel gerentem vices in altero syllogismo maioris, aut minoris extremitatis:

Quare instrumenta sciendi ad primam, et secundam operationem expectantia dupliciter considerari possunt: Primo modo quatenus sunt instrumenta completa in propria linea, in quo sensu nullatenus ordinantur ad demonstrationem: nam propositio (et idem dicendum de alliis) quatenus concipitur, ut arte factum logicum enuntians unum de allio, non exprimit munus partis demonstrationis, sed totius constituti ex subiecto, copula, et praedicato: allio modo concipi possunt dicta instrumenta, quatenus gerunt munus partium alliorum instrumentorum; hoc autem est ipsis omnino accidentale: et ideo bene possunt in primo sensu attingi per se a logica, licet non in secundo.

Tertio respondent allij, predicabilia omnia esse quid incompletum; siquidem per se ordinantur ad alliud, scilicet ad sua inferiora: ex quo inferunt, quinque predicabilia non attingi per se a loga, sed esse omnino extra eius primarium, et adequatum obtum. Sed contra est, quod ordo predicabilium ad sua inferiora non est ordo partis ad totum, sed ordo totius, sive superioris ad sua inferiora; sed talis ordo non arguit, predicabilia esse artefacta incompleta, sed oppositum: ergo. Probatur minor: modus sciendi stricte sumptus etiam dicit ordinem ad suas species, et demonstratio ut sic ad demonstrationem a priori, et a posteriori; sed talis ordo non arguit, demonstrationem, aut modum sciendi stricte sumptum esse artefacta incompleta: ergo. Sectio 2ª. Solvuntur argumenta

Sectio 2ª
Solvuntur Argumenta

Arguitur 1º. Respicit loga tanquam obtum primarium, et adequatum, ad quod cetera omnia instrumenta logalia per se ordinantur, sed omnia hec ordinantur per se ad demonstrationem: ergo. Probatur minor: omnia hec ordinantur per se ad ultimum, et adequatum finem logae; sed ultimus, et adequatus finis logae est sola demonstratio: ergo. Probatur minor: ultimus, et adequatus finis logae est perfecta, et adequata intus instructio; sed sola demonstratio est perfecta, et adequata intus instructio: nam sola illa reddit intus formaliter scientem in qualibet materia: ergo. Explicatur: obtum adequatum logae est medium sciendi proprie tale; sed sola demonstratio est huiusmodi: ergo. Probatur minor: medium sciendi proprie tale est, quo obtum scitur vere; sed hoc solum scitur vere media demonstratione, cum sola haec generet scientiam: ergo. Et argumentum profligare valeas, scito duplicem esse scientiam adquisitam proprio labore, diu versantes que sedoribus, et utrasque posse dici ex pleno scientiam: allia quidem, que strictissimo iure scientia est, et est illa, qua mens discernit per aliquam demonstrationem, que, quia

est argumentatio in qua deducitur conclusio ex premissis certis, et evidentibus (ut iam diximus) producit in mente strictissimam scientiam, clarissimamque noticiam circa rem demonstratam. Altera scientia est, et vere talis, que menti nostre non ita claram noticiam ingerit deo bto, ac demonstratio, sed revera scientificam noticiam causat in intellectu de obiecto: et huiusmodi est, que per definitiones, vel divisiones acquiritur.//

Huius assertionis apello Phyl. 2. post. Cap. 2. sic aientem: definitiones habens sine demonstratione scit. ergo ex Phyl. definitio talis est, ut habens illam, licet non habeat demonstrationem circa obiectum, sciat: atque adeo definitio precisive a demonstratione, et etiam divisio et continuant intellectum formaliter scientem in quacumque ma., simulque modum sciendi proprie talis, plus minus, et minus independenter a demonstratione. His precognitis sic argumentis diluendis omnia ordinantur per se, et primario ad demonstrationem nego minorem: per accidens, et secundario concedo minorem, primum, secundum, et tertium (*cetera minora*), et ultimam probationem distinguo: sola demonstratio reddit intellectum formaliter scientem scientia strictissima, et in toto rigore tali, concedo, scientia vera, et proprie tali, sed non strictissima, nego. Ex quo patet ad explicationem solutionis

fr.ae Itaque definitio, divisio, et quinque predicabilia non ordinantur ad demonstrationem per se primario, hoc est, ex proprio conceptu, sed solum secundario, et per accidens, hoc est, sub conceptu medii, vel sub munere talis, vel talis extremitatis, aut premisse: sub his autem conceptibus etiam una demonstratio ordinatur ad aliam. Unde quemadmodum hic ordo non obest, quominus demonstratio sit totum per se atingibile a loga: ita nec impedit, ut et cetera instrumenta sint pariter per se atingibilia.

Sed dices 1.º definitio (et idem esto de aliis instrumentis) per se primario ordinatur ad demonstrationem. ergo. Probo ant.: definitio ordinatur ad demonstrationem, quatenus explicat essentiam rei; sed hoc ipsi convenit per se primario,

et ex proprio conceptu: q.º 2.º Totum per se nequit constitui ex partibus accidentaliter ordinatis ad ipsum constituendum; sed demonstratio est totum per se: q.º 3.º logica ultima, et adequate sistit in perfecto discursu; sed sola demonstratio, est perfectus discursus: q.º Probo maiorem: logica unice sistit ultimo in illa operatione, quam ultimo agit intellectus; sed intellectus ultimo agit perfectum discursum: q.º Minor patet nam intellectus ultimo agit cognitionem perfectiorem.

Ad primum dico, definitionem ordinari per se ad demonstrationem, non quidem quatenus essentiam rei explicat, sed quatenus secundam intentionem medii, aut extremitatis subinduit; et ratio est, quia solum in hoc sensu potest facere, ut inferatur conclusio. Quapropter aliud est, definitionem debere explicare essentiam rei, ut possit ordinari per se ad demonstrationem per modum medii, vel extremitatis: et aliud, definitionem ordinari per se ad demonstrationem, quatenus illa explicat essentiam rei precise, et formaliter: primum est verum, secundum autem falsum. Quare sic distinguo maiorem: quatenus explicat precise, nego: quatenus explicat, et ulterius subinduit secundam intentionem medii, vel extremitatis, concedo, vel aliter quatenus explicat pro subiecto, seu explicatio est subiectum induens conceptum partis, concedo: quatenus explicat formaliter, nego.

Per quod patet ad secundum explicationem licet definitio, et alia instrumenta absolute sumpta accidentaliter ordinentur ad demonstrationem; verum tamen ex suppositione, quod secundam intentionem medii, premissae, vel extremitatis subinduant, ad illam per se, et primario ordinantur, atque adeo ex ipsis sic vestitis, et ordinatis potest resultare unum per se. = Ad tertium nego maiorem, et ad probationem distinguo maiorem: quam ultimo agit intellectus, ut simpliciter intellectibus concedo maiorem: ut precise discursivus, nego maiorem, et sic distincta minori nego consequentiam.

Cum intellectus sit triplicis intellectionis, scilicet per apprehensionem, iudicium, atque discursum, similiter gaudet triplici agentis, apprehensivo nempe, iudicativo, et discursivo. Et quidem primum, et secundum agentem complet intellectus, quatenus recte apprehendit, et iudicat de obiecto, quod fit per instrumenta ad primam, et secundam operationem spectantia, nempe definitionem, divisionem, propositionem et quinque praedicabilia. Tertium vero agentem facit per syllogismum demonstrativum, seu quatenus optime discurrit circa obiectum. Unde sicut intellectus, ut apprehensivus sistit in apprehensione, ut iudicativus in iudicio, et ut discursivus in discursu: sic logica, ut trium operationum directiva sistit in instrumentis ad triplicem operationem spectantibus: ac per consequens non in sola demonstratione.

Arguitur 2º: obiectum adequatum logicae est id, quo error adequate vitatur; sed error adequate vitatur per modum sciendi stricte sumptum: ergo. Probo minorem: error adequate vitatur per id, quo cognoscitur obiectum, quantum cognoscibile est; sed hoc fit per modum sciendi stricte sumptum: ergo. Probo minorem: quidquid est cognoscibile in obiecto, vel essentia, vel partes, vel proprietates; sed essentia obiecti cognoscitur per definitionem, partes per divisionem, et proprietates per argumentationem: ergo. Nego minorem, et ad probationem distinguo maiorem: per id, quo cognoscitur obiectum quantum cognoscibile est, et omnibus modis, quibus cognosci potest concedo maiorem: hoc, vel illo modo tantum nego maiorem, et sic distincta minori, nego consequentiam. Et ad ultimum syllogismum concessis praemissis distinguo consequens eodem modo. Obiectum adequatum logicae est quo error omnino, et omnibus modis excluditur erga obiectum; cum autem errandi ratio possit erga obiectum non solum in definiendo, dividendo, et argumentando, sed in enuntiando, et cognoscendo per modum generis, speciei etc.: illud erit utique adequatum obiectum

logꝰ, quo auferatur error ab omnibus his modis cognos-
cendi; hoc autem fit non solum per definitiones, divisiones
et argumentationes, sed etiam per propositiones, et quinque
prædicabilia: nam licet non sint ita perfecta, et principalia (sint)
hæc ultima instrumenta, sicut cætera ad modum sciendi
stricium expectantia; tamen cum illis habeant rectam cognitio-
nem independenter ad aliis, unde fit ut attingantur à logꝰ
per se. Sit argumentum instans sic: per demonstrationem cog-
noscitur res, quatenus est cognoscibilis demonstrative, et tamen
demonstratio non est adæquatum objectum logꝰ, quia adhuc res
potest definitive, vel divisive cognosci: ergo. Arguitur 3.º
propositio non est modus sciendi: ergo non est objectum primarium
logꝰ adhuc partiale: probo antecedens: propositio non est oratio logꝰ
ignoti manifestativa: ergo. Probo antecedens: propositio solum enun-
tiat unum de alio; sic non est manifestativa ignoti: ergo. Probo
minorem: est actus enuntians unum de alio totum supponit cog-
nitum, subjectum scilicet, et prædicatum: ergo. Confirmatur: propositio
vel prædicat essentiam rei, vel eius proprietates, vel aliquid acci-
dentale, vel tandem totum in suas partes divisum; sed sub tri-
bus primis modis prædicandi reducitur ad definitiones es-
sentiales, descriptivas, et accidentales, sub ultimo vero ad di-
visiones: ergo propositio in quacumque consideratione semper
reducitur ad aliquam speciem stricti modi sciendi.
Respon-
deo distinguendo antecedens: non est modus sciendi stricte, con-
cedo antecedens; late, nego antecedens, et ad probationem distinguo antecedens: non est
ignoti manifestativa suo modo, hoc est, enuntiative, nego
antecedens: aliter, concedo antecedens: et distincta similiter minori alte-
rius silogismi distinguo ultimum antecedens in hunc modum: totum
supponit cognitum per apprehensionem, concedo antecedens: per iu-
dicium nego antecedens, et consequentiam. Propositio est modus sciendi
late sumptus, quod sufficit, ut pertineat ad objectum prima-
rium logꝰ: quia licet propositio non sit manifestativa

ignoti, nec explicet essẽ rei explicatione stricta, et proxima, dirigit tamen intẽ, ut illã cognoscat. quatenus enuntiando unũ de allio, discernit intẽ, quid subito conveniat, quid vero repugnet. Ad confirmationẽ nego minorẽ quoad utramque partẽ: quia propositio habet ex suo conceptu essẽ enuntiare unũ de allio, quod quidẽ non habet definitio, nec divisio, et ideo nec ad definitionẽ, nec ad divisionẽ reducitur; imo potiori iure deberent reduci ad propositionẽ definitio, et divisio, quas e converso: nã propositio multories eas includit tanquã partes, ut patet in hoc: homo est aal raale: partes hominis physice sumpti sunt corpus, et anima; ninime vero e contra.

Pro adequata expeditione huius quæstionis, inquires, an secunda intentione subti, et præti sint obiẽ primariũ saltẽ partiale logæ? Dicendũ, quod non. Et ratio est: quia secunda intentione subti et præti per se primario, seu ex proprio conceptu ordinantur ad propositionẽ; sed quod ita ordinatur ad allium nequit esse obiẽ primariũ logæ: ergo. Maior probatur 1º: subtũ, et prætũ ut talia definiuntur in ordine ad propositionẽ: ergo. Probo ant: prætũ ita definitur: quod dicitur de subto, et subtũ ita: id, de quo dicitur prætũ: ergo definiuntur in ordine ad artefactũ, in quo dicitur unũ de allio; hoc autẽ est propositio: ergo. 2º probatur illa maior: subtũ ut tale est pars propositionis, et similiter prætũ: quia ut talia constituunt propositionẽ: ergo.

Sed dices: subtũ ut tale non ordinatur per se ad propositionẽ, sed ad prædicatũ, et e contra: ergo. Probo ant: ordo subti ad prætũ non est ordo partis ad totũ, sed totius ad totũ: ergo. Probo ant: subtũ respicit prætũ non ut partẽ eiusdẽ, sed ut extremũ, cui subicitur: ergo. Confirmatur: ita ordinatur subtũ ad prætũ, sicut prætũ ad subtũ, sed prætũ ordinatur ad subtũ tanquã ad suũ totũ: ergo. Probo minorẽ: prætũ ordinatur

ad subiectum, sicut prædicabile ad subiicibile; at prædicabile ordinatur ad subiicibile, tanquam ad purum terminum: ergo = Respondeo negando antecedens, eiusque implicationes ad probationes nego antecedens, et ad probationem distinguo antecedens quo ad primam partem non ut pars eiusdem, nec propositionis, nego antecedens: respicit ut pars propositionis, concedo antecedens quo ad primam partem, et distinguo secundam: subiectum respicit prædicatum ut extremum propositionis concedo, hac in ordine præcise, nego antecedens, et consequentiam. Subiectum itaque ordinatur per se ad propositionem; semper enim respicit prædicatum, tanquam partem compartem, ex quibus fit tota propositio: nec potest perciperi, quomodo prædicatum, et subiectum prescindant, aut prescindere valeant ab ordine ad propositionem: quandoquidem sub ea præcisissima ratione subiecti, et prædicati, illam componunt. Unde numquam se respiciunt ad invicem tanquam purum terminum, sed ut habent ad invicem ordinem compartium. Per quod patet ad confirmationem: nam aliud est prædicabile, aliud prædicatum, primum est quid completum in propria linea, et per modum superioris comparatur ad sua inferiora: secundum vero pro formali quid incompletum est, et tanquam pars ordinata per se ad propositionem componendam. Dices: prædicatum ut tale dicitur de subiecto: ergo est totum quod est subiectum: pars enim non prædicatur de toto. Respondeo distinguendo antecedens: dicitur de subiecto, penes substractum, concedo antecedens: penes secundam intentionem prædicati, qua induitur, nego antecedens, et consequentiam sub eadem distinctione. Id quod dicitur de subiecto non est secunda intentio prædicati, sed substractum, sive natura subinduens illam secundam intentionem, quæ quidem natura est totum in se, certum generis per extremum partis, quatenus constituit propositionem ratione prædicationis secundæ intentionis. Quæstio 2a quinam modus sciendi formalis nempe an obiectivus sit obiectum primarium, et adequatum logicæ.

Quæstio 7a

Quisnam modus sciendi, formalis, nempe, an obiectivus sit obiectum primarium, & adequatum Logicæ?

Pro faciliore expeditione controversiæ propositæ, oportet

aliqua in eius limine prenotare: et in primis notandum est, modum sciendi, ut sic, et in communi esse modum recte, et artificiose intelligendi: seu esse artificium instruens, dirigens, et regulans intellectum, ne erret in atingendo, et cognoscendo objecta. Dividitur autem modus sciendi in formalem, et objectivum, ut dictum manet: modus sciendi formalis est artefactum mentale, sive actus intellectus dispositi in modum definitionis, divisionis &c.a Artefactum vero objectivum, sive objecta physica, et realia logicali artificio, et secundis intentionibus generis, aut differentiæ induta, modus sciendi objectivus apelatur ab omnibus. Sic ut actus intellectus animal rationale, quibus cognoscitur homo, dicuntur definitio formalis, et modus sciendi formalis definitivus; ipsa vero predicata animal rationale, hominem methaphisice constituentia, quæ quæ manent per definitionem formalem representata, et explicata, dicuntur modus sciendi objectivus definitivus, seu definitio objectiva: et idem dicendum de allijs speciebus modi sciendi proportione servata.

Ut autem omnimoda claritate posibili procedamus, notandum est secundo, actus intellectus apelari communiter à Logicis intentiones rationis: duplex autem hæc est, prima nempe, et secunda: prima intentio rationis est cognitio atingens objectum, secundum suum esse reale, et physicum: secunda vero est cognitio reflexa atingens objectum secundum esse intentionale permitum à prima intentione. Prima autem intentio, et similiter secunda allia dicitur formalis, et allia objectiva: sicut enim propositio mentalis dicitur formalis, et objectum atactum propositio objectiva: sic cognitio ipsa apelatur intentio formalis, et objectum cognitionis intentio objectiva. Unde objectum primæ intentionis formalis dicitur prima intentio objectiva, et objectum secundæ intentionis formalis dicitur secunda.

Explicantur omnia: ista cognitio directa apelatur prima intentio formalis, quia per illas cognoscit intellectus esse physicum, et reale ipsius animalis: animal vero secundum suum esse physicum, et reale, quia terminat primam intentionem formalem dicitur prima intentio obiectiva, vel entitas animalis prima intentionaliter sumpta. Quando autem intellectus reflectens supra naturam, vel esse physicum animalis concipit ipsum, ut abstractum a rationali, et irrationali in priori cognitione, tunc ita reflectens format hos conceptus animal abstractum, animal unum, universale, genus, praedicabile etc. qui quidem conceptus, quia sunt cognitiones reflexae, habentes pro obiecto ipsum animal secundum esse intentionale generis, et praedicabilis, apelantur secundae intentiones formales, et ipsum animal sic a cognitione reflexa attactum dicitur secunda intentio obiectiva, sive animal secundo intentionaliter sumptum.

Quapropter, secundae intentiones obiectivae, seu obiecta secundo intentionaliter sumpta, sunt quaedam concreta intrinseca, quae constant ex subiecto, et forma: subiectum est natura physica animalis v.g. vel cuiuslibet alterius rei: forma vero est secunda intentio obiectiva in abstracto sumpta, quae respectu naturae animalis constituit in modum generis, universalis, praedicabilis, subiecti, vel praedicati dicitur generalitas, universalitas, praedicabilitas, subiectio, vel praedicatio. Et haec quidem forma nichil aliud est, quam cognitio directa ipsius intellectus, quae si comparetur ad obiectum in quod tendit directe, dicitur prima intentio formalis; si vero ad cognitionem reflexam comparetur, dicitur secunda intentio in abstracto, sive forma secundae intentionis obiectivae in concreto.

His itaque positis, in praesenti controversia triplex est praecipuus opinandi modus: Thomistae enim communiter sentiunt omnem adequatum logicae esse modum sciendi obiectivum, quibus adhaerent ex nostris Eminentissimus Aguirre, Illustrissimus Moneda, pluresque alii: Pro modo sciendi formali stat tota Societatis schola, quibus accedunt nonnulli ex nostra

familiæ. Cæterum allij recensitas opiniones conciliare volentes media via incedunt, et asserunt utrumque modum sciendi forlis, scilicet, et obiectum constituere adequatum logicæ obiectum: proqua sententia stabilienda, multum laboravit Magnus ille vir morum integritate, et doctrina conspicuus R. P. N. M. Fr. Manuel Semoza, quem secuuntur plurimi ex domesticis, et aliqui ex Jesuitis, ut Quiros, Hurtado, et Echalaz; discrepant tamen dicti Patres a nostris, quatenus renuunt admittere formam rationis intrinsecam fictam generis, differentiæ, definitionis obiectivæ, et aliorum artefactorum constitutivam. Sed quid in hac re facilius capi, veriusque sentiam, sequenti assertione exponam. Sectio 1.a modus sciendi forlis, sive actus intus artificiosi sunt obiectum forle primarium, et adequatum logicæ.

Sectio 1.a

Modus sciendi forlis, siue actus intus artificiosi sunt obiectum forle primarium, et adequatum logicæ.

Probatur 1.o conclusio ex expresso testimonio Angelici Præceptoris 1.o post. lect. 1.a sic aientis: ars quædam necessaria est, quæ sit directiva actus rationis::: et hæc ars est logica, idest, rationalis scientia quæ non solum est rationalis, quia est secundum rationem, quod est omnibus artibus commune; sed etiam quia est circa ipsum actum rationis, tanquam circa propriam materiam: ergo iuxta D. Thomam, actus rationis sunt propria materia logicæ; sed obiectum forle primarium, et adequatum logicæ est artificium versans intra propriam materiam ipsius, et illam informans: ergo. Prima consequentia expressa est in textu D. Thomæ, minor subsumpta patet ab exemplo aliarum artium, et ultima consequentia est etiam legitima. Respondent contrarij Divum Thomam inteligendum esse, quasi loquatur de materia causali, et pure dirigibili; minime vero de materia

obiecta, et denominabili; tanquam si diceret, logicam esse circa ipsum actum rationis, sicut circa propriam materiam causaliter effective, et per modum signi se habentem ad eius obiectum formale; quod verum est: nam actus rationis artificium obiectis causant, et repraesentant: hoc autem non est, actum rationis esse propriam materiam logicae absolute, seu materiam obiectam, et denominabilem, quae quidem materia sunt illae res, in quibus logica intendit introducere per suos actus artificiosas dispositiones, quod totum aiunt constare ex eodem Ang. Praecep. ibidem asserente, eodem modo se habere logicam ad actum rationis, sicut se habet ad actiones manuum ars aedificatoria, et fabrilis; atqui actiones manuum non sunt materia propria obiecta, et denominabilis praedictarum artium, sed tantum vialis, causalis, pure dirigibilis, et effectiva, quatenus per illas introducunt formam artificiosam in propria materia: ergo.

Sed haec solutio sic impugnatur 1°. id dicitur materia propria, et denominabilis respectu logicae, in quo ipsa intendit introducere suum artificium primo, et per se; id sunt actus intellectus: ergo. Probo minorem; logica intendit introducere suum artificium primo, et per se in illa materia, per quam ut ita artificiosam constituit formaliter intellectum recte, et artificiose cognoscentem proprium obiectum logicae; sed hoc obtinet logica per actus intellectus ut artificiosos: ergo. Maior est certa: etenim logica procurat introducere suum artificium primo, et per se in illa materia, quam ut ita artificiosam, ultimum finem habet; sed ultimus finis logicae est materia illa, per quam ut artificiosam constituit formaliter intellectum recte, et artificiose cognoscentem proprium obiectum: ergo. Minor etiam constat: nam intellectus constituitur recte, et artificiose cognoscens formaliter per rectas, et artificiosas cognitiones ut tales; sed omnis artificiosa cognitio est actus intellectus artificiosus: ergo logica constituit intellectum etc.

Secundo: illa est principalis materia logicae, quam primo, et per se ordinat, et disponit; haec sunt actus intellectus: ergo isti sunt principalis materia logicae: atque adeo ipsi ut artificiosi

sunt obiectum forte primarium ipsius. Probo minorem: id primo, et per se ordinat, et disponit logica, cuius est primo, et per se ordinativa, et dispositiva; sed logica est primo, et per se ordinativa, et dispositiva actuum intellectus: ergo. Probo minorem: logica primo, et per se est ordinativa, et dispositiva illius magis, ad cuius ordinationem, et rectitudinem inventa est; sed iuxta D. Thomam logica inventa est, ut intellectus in ipso actu rationis ordinate, et sine errore procedat: ergo. Secundo probatur eadem minor ex Eminentissimo Caietano in proemio praedicabilium sic aiente: logica, cum nihil alliud sit, quam ars rationis directiva, ordinatur ad ipsum rationis opus, ut proprium finem: et ita logicae negotium, intentioque primaria est reddere rectas operationes rationis: ergo. Impugnatur 3.º praedicta solutio: logica nullum artificium intendit introducere in rebus per actum rationis ab illa directos: ergo hos actus non respicit logica. Probo antecedens: quamquam magis causales, viales, effectivas, et quasi dirigibiles. Probatur: logica nullum artificium intendit introducere in natura per hoc, quod ca[?] aliis per actum rationis ipsas facientes genus (ergo et eadem est ratio de alliis) sed actus faciens genus est a logica directus: ratio de alliis) sed actus faciens genus est a logica directus: ergo. Probo maiorem: hoc artificium introducendum in natura aliis per actum rationis esset artificium oblibus, ficticium et distinctum a cognitione, per quod actu, et formaliter ipsa natura genus constitueretur; sed totum hoc est falsum: ergo. Maior est adversariorum doctrina, et minor traditur a D. Thoma opusc. 56.º ubi sic loquitur de cognitione coelis facta: ita quod talis cognitio faciat, coelum esse in actu coelum, et est quodam forte in coeli: ergo. Confirmatur: facultas directiva actuum rationis ex proprio munere unice intendit rectam dispositionem, et artificium eorundem actuum primo, et per se; sed logica est facultas huiusmodi: ergo. Probo maiorem: facultas directiva actuum rationis ex proprio munere unice intendit primo, et per se artificium quo excludit omnis error; sed omnis error excluditur per rectam dispositionem, et artificium

actuum rationis: ergo. Probo minorem: omnis error stat in disconformitate actuum rationis cum obiecto, et cum regulis logicae; at omnis haec disconformitas excluditur per rectam dispositionem, et artificium eorumdem actuum: ergo. Maior est certa, et minor etiam patet: nam idem est, cognitionem esse rectam, et artificiosam, ac esse conformem cum regulis logicae, et cum re per cognitionem attacta.

Dicunt contrarii, errorem alium esse obiectivum, et alium formalem: primus consistit in eo, quod obiecta disponantur male, et non conformiter ad praecepta artis: secundus vero in eo consistit, quod actus intus sint disconformes tum obiectis, tum regulis artis. Unde aciunt, quod licet omnis error formalis excludatur per artificium residens in ipsis actibus rationis, non tamen per hoc excluditur error obiectivus, nisi causaliter, et effective; sed vero excluditur formaliter per secundam intentionem obiectivam intrinsece disponentem rem conformiter ad regulas logicae: Quare licet logica conetur utrumque errorem vitare, unum tamen propter alium, formalem scilicet propter obiectivum: ex quo sequitur logicam sistere in rectitudine, qua excluditur error obiectivus, nempe obiectiva; non in formali, qua excluditur error formalis.

Sed contra: error obiectivus, quem logica per se horrescit, et per se conatur vitare est ille, qui in propria eius materia valet inveniri; sed materia propria logicae sunt actus intus, ut ostensum est: ergo logica per se primo vitare conatur errorem intus. Nunc sic; sed error intus vitatur formaliter per artificiosam dispositionem actuum ipsius: ergo hanc per se primo intendit logica: atque consequens in rectitudine formali ultimo sistit, non in obiectiva. Deinde: logica eodem ordine intendit errorem vitare, quo dari potest; sed unice potest dari in obiectis per resultantiam: ergo. Probo minorem: eo modo potest dari error in obiectis, quo et rectitudo; sed haec unice potest dari per resultantiam: ergo. Probo minorem: rectitudo unice potest dari in obiectis, eo modo quo fit a sua causa; sed fit a actibus artificiosis per resultantiam.

est enim effectus secundarius ipsorum actuum, adhuc iuxta Thomistas: ergo = Paritas autem in proxima responsione adversariorum alegata pro nobis est: nam sicut ars pingendi v.g. habet pro obiecto artificium imaginis, non vero obiectum per ipsam representatum: sic et logica habet pro obiecto artificium actuum intellectus, non vero obiectum attactum per ipsos actus. Nisi forte actus isti attingant modum sciendi formalem in communi, vel in particulari, tunc enim tam actus, quam eorum obiecta sunt obiectum logicae: siquidem in eo casu non solum actus, sed eorum obiecta sunt actus intellectus artificiosi. Ratio autem quare logica ultimo sistit in actu definiendi, et non procedit in actu pingendi, infra constabit ex Arte.

2.º probatur conclusio ratione: nichil praeter actus intellectus participat formaliter rationem formalem sub qua logicae: ergo solum actus intellectus sunt obiectum formale primarium, et adequatum logicae. Probo antecedens: ratio formalis sub qua logicae est modus sciendi formaliter, et proprie talis; sed nichil praeter actus intellectus participat formaliter modum sciendi proprie tales: ergo. Probo minorem: modus sciendi formaliter, et proprie talis est forma intrinsece constituens intellectum formaliter scientem; sed nichil praeter actus intellectus constituit intellectum formaliter scientem: ergo. Minor est certa, et maior probatur: modus sciendi formaliter talis est modus taliter cognoscendi, nempe scientifice; sed intellectus constituitur scientifice cognoscens a forma intrinseca: ergo.

Denique probatur nostra conclusio paritate, et exemplo alliarum artium: ita respicit logica actus intellectus, sicut philosophia moralis actus voluntatis, musica actus psalendi, saltatoria operationes saltandi, et ars chitaristica actus citharicandi; sed philosophia moralis (et idem esto de alliis artibus enumeratis proportione servata) respicit tanquam obiectum formale primarium, et adequatum actus voluntatis: ergo. Minor, quae ab aliquibus negatur expresse videtur

ex Divo Thoma in proemio ethicorum, ubi asserit subiectum philosophiæ moralis esse operationem humanam ordinatam ad finem maiorem: atque præter quam quod traditur ibidem ab Angelico Præceptore, sic probatur: ita respicit logica id, quod intellectum constituit recte, et scientifice cognoscentem, sicut philosophia id, quod voluntatem constituit honeste operantem; sed totum hoc eque fit respective ad suas potentias per actus intellectus, et voluntatis: ergo Sectio 2.a Solbuntur agumenta oppositæ sententiæ.

Sectio 7.a
Solvuntur argumenta oppositæ Sententiæ.

Arguitur 1.o ex Angelico Magistro 1.o post. lect. 1.a equiparante logicam ad edificatoriam artem in eo, quod sicut logica respicit actus intellectus, ita edificatoria actiones manus; sed nulla ars edificatoria respicit actiones manus pro obiecto formali, et primario: ergo Confirmatur: obiectum formale logicæ est id, in quo ultimo sistit; sed non sistit ultimo in actibus intellectus artificiosis: ergo Probo minorem: logica non sistit ultimo in actibus, quibus attingit proprium obiectum; sed hoc facit logica mediis actibus intellectus artificiosis: ergo Maior patet a paritate omnium artium, scientiarum, et potentiarum: minor etiam constat: nam logica artificiose attingit proprium obiectum.

Respondeo distinguendo maiorem, hoc est sicut dicentem omnimodam similitudinem nego maiorem, aliqualem proportionem concedo maiorem, et permissa minori, nego consequentiam: Divus Thomas solum comparat artem edificatoriam cum logica, quantum ad hoc, quod sicut edificatoria inventa est, ad dirigendas actiones manuales, ita logica ad dirigendos actus intellectus: in quo quidem conveniunt; differunt tamen in eo, quod ars edificatoria quæcumque sit, non respicit tanquam propriam materiam actiones manus, respicit autem logica tanquam propriam materiam actus intellectus. Unde, quemadmodum ex aducta

paritate male accidet contrarijs contra inferens, logicam esse simpliciter practicam, itaparitec, et multo minus deducitur contra in argumento aposita. Et ut confirmationes, alliasque reflexiones similes dilucare possim, pariterque paritatibus frequenter ab adversarijs inculcatis discrimen adhreas, observare expedit, iuxta Phil., allias esse artes factivas et allias activas: ars factiva dirigit, ad eliciendas aliquas operationes, quibus transactis, resultat, et permanet factum opus externum ab ipsis distinctum, ut arquitectonica, quæ dirigit suis regulis actiones manuales lapides, et ligna disponentes ad ædificium erigendum: ars autem activa est, quæ per suas regulas dirigit aliquas actiones, quibus transactis nullum remanet opus externum ab ipsis distinctum; sic Musica medijs suis regulis edere docet armoniosas voces, quibus finitis, nullum remanet opus ab eis distinctum. Do verba Phi lib. 1º magnorum moralium Cap. unico (apud quemdam Doctorem) sic aientis: Facientium, et agentium non idem factile, et actile: nam factivum præter facturam, finis superest allius, sicut domificativæ finis præter factionem domus est; at in eis, quæ sub actione cadunt:::: præter actionem nullus est allius finis: ut præter citharæ modulationem finis non est allius, sed id est finis exercitium, et actio. His itaque positis, cum logica sit quædam ex artibus activis, iam constat, quomodo possit esse immediatius in actibus internis artificiatis; necnon, logicam per actus artificiosos attingere proprium obiectum: nam optime quoberet, logicam medijs illis respicere obiectum, et illos pariter ut obiectum respicere: sicut diximus definire definitionem in communi per particulares, hanc respicit tanquam medium cognoscendi definitionem in communi, et tanquam obiectum attactum, et contentum in illa colectione. Sed dices 1º: actus interni artificiosi, quibus logica attingit proprium obiectum

sunt via, et tendentia ad ipsum; sed loga non sunt ultimo in via, et tendentia ad proprium obtum, sed in proprio obto: go Maior patet, nam de ratione actus cuiuslibet artis est tendere in proprium obtum: minor etiam constat ex prima apprehensione tantum. 2o: loga respicit actus intus sub ratione modi sciendi: sed actus intus solum sunt modus sciendi, quatenus recte repraesentant obta: go loga solum respicit actus intus, quatenus recte repraesentant obta: atque adeo non quiescit in ipsis actibus, sed in obtis. 3o: loga vel respicit actus intus sub ratione modi sciendi praescindentis a formali, et obtivo, vel sub ratione modi sciendi formalis praecise; si primum utcumque modus sciendi erit obtum logae, quod non dicimus: si secundum, loga solum respicit actus intus ut sunt via, causalitas, et repraesentatio artificii obtivi: go Minor quoad primam partem constat, quoad secundam probatur: modus sciendi formalis comparatur ad obtiva tanquam via, causalitas, et repraesentatio ipsius, et per hoc praecise distinguitur ab illo: go si loga respicit actus sub ratione modi sciendi formalis &c. Sed quot huiusmodi argumenta efformant contrarii, tot sagittas parant, quibus se ipsos feriant: nam artificium obtivum, v.g. definitio, aut demonstratio obtiva, quibus loga attingit esse, et proprietates modi sciendi obtivi in genere, vel specie sunt via, et tendentia ad ipsum; et tamen loga sistit ultimo in definitione, demonstratione, et aliis instrumentis obtivis, quibus attingit ipsius modi sciendi obtivi esse, et proprietates, annuentibus adversariis: go pariter poterit ultimo sistere in actibus intus artificiosis, sive in modo sciendi formali, quin obstet in ipsis actibus ratio viae. Deinde: plures sunt artes, et nonnullae scientiae, quarum obta sunt operationes, vel instrumenta, vel res ad aliud ordinatae: sic imago repraesentativa Caesaris est obtum pictoriae, frenum ad moderandum equum frenifactoriae, recta loquutio grammaticae, et metaphysicae, actus, quibus

ipsa contemplatur ens, et intu, etiam actu, quibus contemplatur natam intellectionis ut sic, et tandem phia moralis, actus voluntatis; quare sicut in his non obstat ratio vir, ne attingantur a suis facultatibus respectivis per modum obtij: ita nec removet artificium forte a dignitate proprij obti logq.

Itaque ad primam replicam distinguo maiorem: sunt via, et tendentia intu, concedo maiorem, logq, subdistinguo: quatenus artificiosi sunt precise, nego maiorem, quatenus sunt tales actus in particulari, seu quatenus tendunt in proprium obtum logq, concedo maiorem, et distincta minori nego consequentiam: actus intus artificiosi, et a loga directi sunt in duplici differentia: allij enim respiciunt obtum omnino logq extraneum, ut definitio lapidis, aut alius: allij vero respiciunt proprium obtum logq, nempe modum sciendi formalem in communi, vel in particulari, ut definitio definitionis, vel modi sciendi: ex his primi actus non sunt via, et tendentia logq, sed intus, quatenus ipsos ordinat ad cognoscendum aliquod particulare obtum, et ita potest loga in eis ut artificiosis ultimo sistere, nam specialitas ipsorum se habet ad logam secundario, extrinsece, et de materiali.

Secundi vero, de quibus procedit argumentum, sunt via, et tendentia logq in proprium obtum, simul que terminus, et obtum sui ipsorum: via quidem quia medijs ipsis tendit loga in suum obtum, nempe in modum sciendi formalem; terminus vero, et obtum, quatenus artificiosi, et regulis logq conformes, sub qua ratione non exprimunt formaliter conceptum vir. Ad de quo sunt preclara exempla in definitione obtiva, mediante qua, totum modum sciendi obtive explicat, atque attingit ipsa loga, iuxta adversarios: similiter in actibus methaphisicis, quibus ipsa attingit suum obtum, quod est ratio entis, quam rationem participant ipsi actus, ac per consequens sub diversa ratione sunt via, et term methaphisicae: et idem patet in allijs duobus

exempli Deitatis, et Philosophia morali nuper insinuati.

Ad secundam concessa maiori distinguo minorem claritatis gratia: tum quatenus dicente rationem a priori, nego minorem, dicente rationem a posteriori, concedo minorem, et nego consequentiam. Caeterum, ita connexam esse in actibus intus rectam repraesentationem obiectorum cum ratione modi sciendi, ut nequeat una ratio sine altera in ipsis inveniri; caeterum ratio formalis, et a priori, quare actus interni sint modus sciendi, est, quia sunt conformes cum regulis logicae, et ex hac conformitate ipsis advenit esse rectam repraesentationem obiecti: attamen si velis, concede maiorem, et minorem cum prima consequentia, nega tamen secundam, propter doctrinam saepe repetitam; et explica solutionem in imagine repraesentativa Caesaris, in qua quidem ultimo quiescit ars pingendi.

Ad tertiam concessa maiori nego minorem quoad secundam partem, ad probationem distinguo antecedens: tanquam via, causalitas, et repraesentatio ipsius per se a logica intenta, nego antecedens, intenta per accidens, et omnino extrinseca logicae, concedo antecedens, et nego consequentiam. Itaque permisso pro nunc, modum sciendi formalem causare, et repraesentare artificium obiectivum; nempe secundas intentiones generis, vel speciei, quas permittimus resultare in homine, aut in animali vi, extrinsece cognitionis cognoscentis naturam realem hominis, aut animalis, ut unam, et universalem, modo in sequentibus explicando; attamen logica minime considerat praedictam causalitatem, et repraesentationem repertam in modo sciendi formali, sed unice conformitatem, quam habet cum regulis logicae.

Nec in eo praecise distinguuntur modus sciendi formalis, et obiectivus, quod ille se habeat per modum repraesentationis, et causalitatis, et alter per modum repraesentati, et causati, sed distinguuntur potius, quia ille est modus sciendi stricte formaliter, et proprie; obiectivus autem denominative, late, et improprie.

Prueterquam quod argumentum manifeste instatur in sententia contraria, formando argumentum in modo sciendi obiecto eisdem terminis, quibus contra factum procedit replica.

Arguitur 2.º actus interni nequeunt participare rationem factibilis sub qua logicae: ergo. Probo antecedens: id potest participare rationem factibilis sub qua logicae, quod est ab ipsa dirigibile; sed actus interni non sunt a logica dirigibiles: ergo. Minor probatur 1.º ex Philosopho 6. ethic. cap. 4.: ars (inquit) non est eorum, quae sunt secundum naturam: ergo logica non erit directiva actuum rationis, qui vere sunt secundum naturam, sive actiones naturales. 2.º quidquid est dirigibile ab arte indifferens est, ut fiat bene, vel male; at in actibus internis non datur haec indifferentia: ergo. Probo minorem: omnis actus internus vel est rectus secundum naturam, vel pravus; at qui rectus est, nequit male fieri, et si pravus est, nequit bene fieri: ergo.

Diximus alibi, actus interni non solum participare rationem factibilis sub qua logicae, sed hanc participare ipsos unice; et secundum ibi dicta, negata prima propositione argumenti, ratio differtur. Nunc autem quod actus interni, licet operationes naturales sint, a logica tanquam ab arte dirigantur, expresse tradit Angelicus praeceptor verbis pro conclusione nostra adductis. Quare ad illa dicta devenientes dicimus, impedicta auctoritate ab ipsis adversariis debere exponi; quoniam contra ipsos, et contra omnes probabit, grammaticam, musicam, et rhetoricam non esse artes: nam vocibus sicadere, loqui, et canere, actiones naturales sunt; nulla que ars circa illas versabit, si Philosophus absque sana interpretatione intelligendus sit.

Itaque Philosophus docet, artem non esse eorum, quae sunt secundum naturam, hoc est, non dirigere operationes naturales, quae semper eodem modo fiunt, quaeque uniformiter sine illa directione semper eveniunt:

ūg audire, videre, et sentire, quę semper uniformiter, et eodem modo procedunt a suis principijs, sive potentijs, quę, quia sunt incapaces erroris, non indigent directione alicuius artis; et de his libere intelligendum est, non vero de illis operationibus, quę licet naturales sint, difformiter, seu dissimiliter elici possunt: istę enim, cum indiferentes sint, ut bene, vel male fiant, debent dirigi ab aliqua arte, ne aberrantes evadant.

Ad secundam probationem distinguo maiorem: quidquid est dirigibile subiective, concedo maiorem; obiective, sub distinguo maiorem: est indiferens ex conceptu generico, concedo maiorem, ex conceptu specifico, aut diferentiali, nego maiorem, et distinguo minorem: non datur hec indiferentia ex conceptu specifico, concedo minorem; generico nego minorem, et conseq. Dupliciter potest aliquid esse dirigibile ab arte, subiective scilicet, et obiective: dicitur dirigibile subiective, quod postquam existit, adhuc est capax recipiendi formas artificiales, vel non, sic ferrum est dirigibile ab arte ferraria. Dirigibile obiective est illud, cuius existentia potius quam opus sit prescribitur, et regulatur ab arte, sive quod ex suo conceptu specifico rectum est, indiferens tamen ut existat, vel non: et sic actus intellectus sunt dirigibiles a logica, actus voluntatis a philosophia morali, actus cuiuslibet virtutis a prudentia, et virtute immediate effectiva, quatenus istis habitibus dictant, ut eliciantur actus recti, et omittantur inordinati.

Arguitur 3.º obiectum formale logicę est forma artefactorum logicarum definitionum, divisionum, generum, specierum etc., sed forma horum artefactorum non sunt actus intellectus, sed secundę intentiones obiectivę: ergo. Probo minorem: forma generum est illa, quę constituit naturam ex se, et predicabilem; at forma ita constituens, et disponens

naq nonsunt actu intus, sed secundæ intentiones obiectæ:
concipiunt enim per modum formæ receptæ in ipsa natura: Con-
firmatur 1°: actu intus non sunt proprie definitio: ergo Probo
ant: actibus intus non convenit proprietas veræ definitionis:
ergo Probo. ant: proprietas veræ definitionis est, quod convertatur
cum suo definito; sed hoc non convenit actibus definitivis:
non enim valet: homo est actu intus definiens: actus intus de
finiens est homo; bene vero: homo est animal rationale: animal rationale est
homo: ergo

Confirmatur 2°: propositio non salvatur proprie in ac
tibus intus: ergo actus intus non constituunt aliquod artefactum
logicum; ac per consequens non sunt logicæ primarium obiectum. Probo
ant: actus intus non sunt proprie subiectum, nec praedicatum: non enim
sunt id, quod dicitur de alio, nec quid, de quo aliud dicitur in pro-
positione: ergo Confirmatur 3°: actus intus non sunt medium, nec
extrema in demonstratione; quia non identificantur cum tertio,
nec inter se: ergo actus intus non constituunt demonstrationes:
atque adeo non sunt obiectum formale primarium logicæ. Cum omnia ar-

tefacta logicalia praecipue consistant in actibus intus artificialiter,
non autem in rebus secundo intentionaliter sumptis, sive per
secundas intentiones ratione extrinsece denominatis: res namque
potius obiectum artefactorum, quæ artefacta logicalia dicuntur, et
sunt; ideo dicimus, formas eorundem artefactorum non esse secun-
das intentiones obiectivas, nec magis actus ipsos ratione entitatis
sumptos, in quo adest equivocatio argumenti; sic enim sunt
substractum, sive subiectum formæ, quæ unice consistit in confor-
mitate actuum cum regulis logicæ, ex qua simul, et ex actibus
definitivis fit artefactum definitionis, et sic de aliis. Et ut

omnis equivocatio tollatur de medio, notare oportet, actus intus
definitivos, enuntiativos, et constituentes speciem, aut genus

conformiter ad regulas logę esse quędam concreta intrinseca artificialia; et insuper se habere unumquodque per modum formę alterius concreti extrinseci: sic actu definiens se habet per modum formę obiecti definiti, quod est concretum extrinsecum, ex ratione definitione formali constitutum: sic etiam actu constituenti aliud esse, seu generis, est forma extrinseca talis concreti, et si illa ipse actu sit in se concretum integrum ex entitate, et artificio logo constitutum.

Ex his concretis, sive artefactis, logica solum respicit per se primario intrinseca, et formalia; obiectiva vero, et extrinseca omnino per accidens, et secundario nam logica eodem modo respicit hec concreta definitum, divisum, genus, vel subiectum, sicut pictoria item, homo pictum. Unde infra distinguo maiorem: est forma artefactorum formalium, concedo maiorem, obiectivorum, nego maiorem, et distinguo minorem: forma artefactorum obiectivorum nego minorem, formalium, subdistinguo: non sunt actu entitative, et materialiter, nego minorem formaliter, concedo minorem, et nego consequentiam; ad probationem distinguo maiorem: forma generis est, quę constituit rationem esse intrinsece, nego maiorem, extrinsece, concedo maiorem, minorem, et implicitam probationem sub eadem distinctione.

Ad primam confirmationem nego antecedens, ad probationem nego iterum antecedens, et ad huius probationem distinguo maiorem: est quod convertatur ut quod, et in essendo, nego maiorem, ut quo, et in repręsentando concedo maiorem, et distincta similiter minori nego consequentiam. Proprietas vera definitionis est, quod convertatur cum suo definito ut quo, et repręsentative, non vero ut quod; et ratio est, quia cum definitio sit propria explicatio rei, eo modo debet converti cum definito, quo explicatio debet converti cum re explicata, at explicatio proprie talis non potest identificari, nec converti

ut quod cuyxe explicata: est enim explicatio clara, et expresta manifestatio rei, et hoc proprie convenit actibus intus, quibus per se convenit claritas, vel obscuritas: ergo ita debet converti definitio.

Praeter quam quod, definitiones, propositiones, et alia instrumenta logalia proprijssime consistere in conceptibus intus, tradit Divus Thomas quest. 8.ª de potentia artic. 1.º per haec verba: intus conceptiones rei insistat, ut res intellectas cognoscat::: sua enim actione format rei definitiones, vel etiam propositiones: ergo definitio, propositio, et alia artefacta sunt proprie conceptus, sive conceptiones rerum, quas format intus ipse ut res cognoscat. Unde, sicut ex eodem Angelico Praeceptore 1.ª parte, quest. 32. artic. 1.º in corp. primo, et principaliter interiormentis conceptus, verbum dicitur::: et figurative, idest improprie verbum, quod verbo significatur: ita definitio, et alia instrumenta quibus intus proprijssime significat, et explicat res, quaeque perconsequens sunt quaedam species verborum mentalium primo, et principaliter dicuntur de conceptibus mentis definitionum, et enuntiationum, et figurative, seu improprie de rebus significatis.

Ex quo patet ad secundam, et tertiam confirmationem: nam actus intus sunt subiectum, et praxim, secundum quod haec logica respicit: non enim potest logica respicere tanquam obiectum formale, id, quod dicitur de alio, sed potius rectam repraesentationem, et signum illius, quod proprijssime competit actibus intus. Nec contrarium poterit argumentum placere, prout formatum est: nam in eorum sententia, logica non habet pro obiecto formali subiectum et praxim obiectiva secundum substractam, sed generis formam, et ordinem eorum.

Haec autem forma, sive consistat in secunda intentione ficta, ut ipsi volunt, sive in cognitione reali obiecto extrinsece denominante

ut nostri patroni sentiunt, numquam est id, quod dicitur de alio, idest, praedicatum, sed sola praedicata, et tamen secundae intentiones sicut in illorum sententia, sunt obiectum formale logicae: ergo paritur actus intellectus artificiosi potuerunt esse obiectum ipsius primarium, et formale. Unde ad illas propositiones, actus intellectus non sunt id, quod dicitur de alio, nec id, de quo aliud dicitur: non identificantur cum tertio, nec inter se, et alias similes, respondebis in forma: non sunt, non identificantur, ut quod et in esse rei, concedo, ut quo, et in esse signi, nego.

Sed dices: illud est obiectum formale logicae, de quo verificantur actus ipsius principales, et primarii; sed isti verificantur de conceptibus obiectis, sive de obiectis secundo intentionaliter sumptis: ergo. Probo minorem: isti sunt actus primarii logicae: genus est praedicabile de pluribus distinctis in specie: praedicatum propositionis affirmativae debet cum subiecto identificari: definitio debet converti cum suo definito: extrema syllogismi debent esse idem cum medio, et inter se; sed huiusmodi actus solum verificantur de rebus secundo intentionaliter sumptis: ergo.

Argumentum hoc inconsequentiae urgit thomistas asserentes, praedictas definitiones generis convenire in recto secundae intentioni, sive formae generis, ut constat in nostris; cum tamen hic asserant, verificari de natura secundo intentionaliter sumpta, et ut constante secundas intentiones. Si vero hoc ultimum non fateantur, tenentur quidem dicere nobiscum illos actus non habere pro obiecto formali, quod est praedicabile de pluribus ut quod, quod in propositione identificatur cum subiecto ut quod, quod in definitione convertitur cum definito ut quod, nec quod in syllogismo identificatur ut quod cum medio; sed tantum id quod est praedicabile ut quo,

quod identificatur cum subiecto repraesentative, et ut quo, quod convenit cum definito ut quo &c.a quod totum proprium est actuum intus.

Quare, vel illi actus habent pro obiecto formali id, de quo verificantur ut quod, et accepti ut sonant, vel id, de quo verificantur ut quo, et ut explicati ad intentionem logicae: si primum, obiectum formale logicae non sunt secundae intentiones obiectivae, quia de ipsis non verificantur ut quod: si secundum, actus intus artificiosi sunt earum obiectum: nam explicati ad intentionem logicae faciunt hunc sensum: forma generis est, qua constituitur natura praedicabilis de pluribus distinctis specie: forma propositionis affirmativae significat formam convenientiae rei per subiectum significatae: definitio debet explicare illa praedicata, quae cum definito identificantur, et conveniunt: extrema syllogismi debent significare formam, quae physice, et realiter identificentur cum re significata per medium, et etiam inter se: quod totum proprium est artefactorum formalium:

9.° Nec ex dictis inferas, logicam non solum intendere cognitiones prout artificiosas in semet ipsis, sed etiam prout praestantes rebus denominationes generis, subiecti, definiti &c.a iuxta reductiones ex eo, quod omnis ars intendit, ut forma artificialis sit in illa materia ex qua ut informata resultat artefactum per se intentum; in logica autem non est alia materia, praeter obiectum recte cognitionum: siquidem cognitio ipsa non est materia, sed forma artefactorum logicalium scilicet generis, subiecti &c.a Non inquam hoc inferas: nam cum logica inventa sit, ut intus in suis actibus sine errore procedat; habita ab intus cognitione artificiosa definitiva v.g. aut abstractiva, obtinet logica id, ad quod inventa est, et si per impossibile, non resultaret in obiecto denominatio generis, vel definiti, quam praeter dicas, cognitionem ipsam entitative sumptam esse subiectam conformitati, seu artificii consistenti in conformitate cum

regulis, ex quo simul, et cognitione fiunt artefacta for[t]e, quæ unice intenduntur a logica.

Sed quæres, an artificium actuum animi distinguatur realiter ab eorum entitate? pro cujus resolutione suppono breviter, alliud esse artificium activum, et allius passivum: artificium activum sunt regulæ logicales præscribentes modum, quo actus definitivus v.g. formandus sit: passivum autem, quod etiam apelatur directum, effectum, et dirigibile, est ipsum artificium repertum in actuali definitione, v.g. animal rationale, in qua inveniuntur conceptus repræsentantes essentiam hominis conformiter ad regulas logicæ: et in hac conformitate stat artificium passivum. Quo posito negative respondeo loquendo de artificio passivo.

Probatur assertum: artificium repertum in actu, sive passiva directio actuum est modus, quo ipsi attingunt proprium objectum; sed hic modus est idem realiter cum entitate actuum: ergo. Probo minorem: gradus specifica, et individualia idem sunt realiter, juxta omnes; sed entitas actuum est gradus specificus, et modus attingendi objectum est gradus individuale: ergo. Minor constat: nam entitas actus attingentis objectum modo definitivo, comparata ad talem modum, dicitur species ad differentiam. Confirmatur: actus intuitivus per suam met entitatem est clarus, et abstractivus obscurus: ergo actus definitivus v.g. per suam met entitatem est artificiosus. 2º actus intus v.g. definitivus per suam met entitatem est conformis regulis logicæ; sed in hac conformitate stat ejus artificium: ergo.

Ex dictis colige, rationem formalissimam sub qua logicæ esse dirigibilitatem objectivam actuum intus: et rationem formalem sub qua, sive objectum formale quo esse modum sciendi ut sic, sive artificium ut sic: rationem quæ, sive objectum formale quod fore artificiosas partes, scilicet artificium

definitionum, seu divisionum &c. quod per se attingitur a loga sub ratione modi sciendi ut sic: obiectum vero materiale proximum, actus intellectus secundum proprias entitates: obiectum materiale remotum voces artificiosas: magis remotum res secundum esse intentionale: et remotissimum, res ipsas secundum suum esse physicum. Sed dices aliquid est attingibile a loga, quod non est ab ipsa dirigibile: ergo dirigibilitas actuum intellectus non est ratio formalissima sub qua loga. Probo antecedens: actus simplicium apprehensionum sunt per se a loga attingibiles, quia in ipsis consistit forma generum, specierum, subiecti, et praedicati; sed isti actus non sunt a loga dirigibiles: in hiis enim non est dabilis error: ergo. Nego implicationem [illegible]: implicat enim, quod ars quaecumque illa sit, habeat pro obiecto, sive attingat aliquid incapax directionis eiusdem artis. Quare in apprehensione etiam potest error inveniri, non quidem iudicativus, qui proprius est iudicii, sed apprehensivus consistens in eo, quod apprehendat aliter, ac loga praecipit: sicut erraret, si quis intendens definire hominem explicaret eum etiam per hoc conceptum substantia vitalis, seu animal ergo. Quaestio 3a. Utrum artificium tam formale, quam obiectivum logae sit ens reale, vel rationis?

Quaestio 3a.

Utrum artificium tam formale, quam obiectivum sit ens reale, vel rationis?

Audivimus fortasse Thomisticas scholas semper sapientes, semper quae plausibus dignas, cum Jesuitica acriter decertare, pro ente rationis fecto evehendo ad dignitatem obiecti. Et ego quidem placatis fluctibus uti vellem, ante quam ad certamen venirem; sed quia res haec ad concordiam aduci minime potest, pro utriori causa decertare fateor: et priusquam in concertationem deveniamus, quid, et quotuplex sit ens tam reale, quam rationis praeexplicari praestat.

Igitur ens reale est, quod vere, et realiter existit, vel potest existere independenter ab intellectu: ens autem rationis est, quod ab intellectu fit, nec alibi existere potest: quod triplex est, effectivum scilicet, subjectivum, et objectivum: ens rationis effectivum est, quod vere ab intellectu efficitur, ut eius actus, et species intentionales objectivum: dicitur effectivum, quia efficitur ab intellectu, et quoniam intellectus ab Aristotele apelatur ratio, ideo dicitur ens rationis. Subjectivum est, quod vere recipitur, et subiectatur in intellectu, ut sunt etiam eius actus, vel habitus intelectuales. Ens rationis objectivum est, quod tantum habet esse objective in intellectu: et quia hoc ens nullum aliud esse habet, praeter pure cognosci, et obici intellectui, ideo apelatur ens rationis objectivum: et etiam dicitur ens rationis fictum, quia cum non sit verum ens, ad modum entis concipitur. Hoc autem ens rationis etiam dividitur in ens rationis cum fundamento, quod apelatur rationis ratiocinatae; ut dum concipimus tenebras, ad modum formae positivae gibnasium obscurantis, cum tamen tenebrae nichil sint, nisi carentia lucis; sed hoc concipimus cum fundamento desumpto a luce, quae est vera forma positiva gibnarum illuminans. Et ulterius dividitur in ens rationis fictum sine fundamento, quod etiam dicitur rationis ratiocinantis: et hoc fingitur, dum concipimus aliquid, quod revera non est, nec esse potest, absque aliquo fundamento, ut dum concipitur mons aureus, hircocervus, aut alia chimera. Nec de hoc ente rationis sermonem texere, praesentis controversiae est: sed tota concertatio, totaque pugna exercetur circa ens rationis fictum cum fundamento.

Nec propterea iudices, dubium procedere de ente rationis ficto in tota sua latitudine: plura namque figmenta fundata reperiuntur, quae nullatenus ad logicam pertinent, ut patet in Angelo concepto ad modum iuvenis, in caecitate concepta ad modum formae positivae, in tenebris, et pluribus alijs; sed dividium intenditur de tali ente rationis, quod invenitur (ut aiunt Thomistae)

in logicis artefacti, v.g. de generalitate, quæ est forma constituti-
va generum, et de forma constitutiva definitionis, et aliorum arte-
factorum logicalium tam formalium, quam obiectivorum. Et quidem formam arte-
factorum formalium, aut modi sciendi formalis esse ens rationis fictum,
pauci tenent ex Thomistis cum Lerma, et sapientissimo Magistro
Joanne a Sancto Thoma; sed omnes unanimiter asserunt, arti-
ficium obiectivum, seu formam modi sciendi obiectivi esse quamdam
relationem, seu formam rationis fictam in obiecto, quæ intrinsece dispo-
nunt in modum generum, definitionis, aut divisionis: at vero
schola Societatis nullum admittens fictum nec in actibus
intellectus artificiosorum, nec in obiecto secundo intentionaliter
sumpti: Illi adherent quantum ad primam partem omnes
fere domestici, et quantum ad secundam etiam non pauci.
Sectio 1.a actus intellectus non constituuntur formaliter artificiosi
a relatione ficta, sive ab ente rationis.

Sectio 1.a

Actus intus non constituuntur fliter artificiosi a relatione ficta, sive ab ente raois.

Supposita identitate reali actuum intellectus cum eorum artificio,
quam nuper probavimus, dubitare non licet de veritate
huius conclusionis; ad mea tamen opposita sententia sic
efficaciter suadetur conclusio nostra: omnis causa produ-
cens effectum realem est realis; sed actus intellectus, ut formaliter
artificiosi causant effectum realem, nempe habitum logicæ: ergo
eorum artificium est reale: ac per consequens actus intellectus non
constituuntur formaliter artificiosi a relatione ficta, sive ab
ente rationis.

Dices cum Complutensibus, rationem formalem causandi
in actibus intellectus esse propriam entitatem eorum; artificium esse
meram conditionem, ut causent effectum realem, scilicet habitum

logcæ, vel alliis similis: cum aures conditio ad causandum non semper debeat esse realis, ut patet in sacramentis, causantibus gratiam dependenter a significatione eorum, quæ pro formis essent rationis, similiter dicunt accidere in præsenti. Sed contra: conditio requisita ad causandum supponit in causa virtutem præcontentivam totius effectus; sed hanc virtutem non supponit artificium in actibus entitative sumptis: ergo. Probo minorem: totus effectus est realiter, et entitative artificiosus; sed in actibus entitative sumptis, et præcisive ab artificio eorum non est virtus præcontentiva effectus realiter, et entitative artificiosi: ergo. Maior est certa nam effectus de quo loquimur, est scilicet habitus logicæ est realiter artificiosus, minor autem, et consequens liquent. Iterum probatur conclusio nam ratione in hac definitione mentali ad rationale nulla intercedit relatio ficta, nec ens rationis fictum; sed eadem est ratio de alliis: ergo. Probo maiorem: illa ficta relatio, quæ intercederet in hac definitione, vel fieret exercitæ per eundem met actum definiendi, vel per allium actum reflectentem supra ipsam definitionem; sed a nullo ex his fit: ergo. Probo minorem quoad primam partem: ille actus definiendi solum habet repræsentare grata essentia hominis conformiter ad regulas logicæ; sed ex hac repræsentatione nulla relatio ficta resultat in ipso actu: si enim ita accideret, eadem cognitio repræsentativa esset obiectum sui ipsius; cum omnis ficta relatio sit obiectum cognitionis, ex qua resultat: ergo illa ficta relatio non fit exercitæ per eundem met actum definiendi.

Si forte dixeris, actum ipsum supra sese reflecteret sic que optime posse eundem met artificium efficere, et simul pro obiecto illud habere. Contra est: quia licet gratis concedamus, supra sese reflectere, quod pluribus ex adversarijs ingratum erit, qui asserunt nullum actum posse

proprio reflectere supra semetipsum: atque adeo ens rationis, in quo iuxta ipsos consistit artificium formale, deberet fieri per alium actum reflexum, attingentem illud ens rationis, tanquam quid intrinsecum primis actibus: licet (inquam) hoc gratis concedamus, nulla relatio ficta resultat ex illa reflexione: ergo. Probo antecedens: illa ficta relatio, aut consisteret in ordine actus ad regulas, aut ad obiectum, aut tandem in ordine unius actus ad alium; sed omnis hic ordo realis est, quia in nullo sensu dependet ab intellectu fingente: ergo.

Quoad secundam partem suadetur illa minor: licet aliquis actus reflectatur supra primum, scilicet actualiter realem, et comparet illum cum regulis definiendi, vel cum obiecto, vel tandem cum partibus eius ad invicem, haec tamen comparatio nullam involvit fictionem: ergo. Probo antecedens: dum philosophia moralis reflexe respicit suos actus in ordine ad regulas morales, vel ad obiecta, sive dum ipsos comparat inter se, similis comparatio nullam involvit fictionem: ergo a simili. Deinde: dum pictor considerat imaginem adumbratam, et comparat illam, sive ad regulas, sive ad obiectum, sive illius partes ad invicem nulla fictio latet in illa reflexione, et comparatione: ergo pariter in nostro casu. Sectio 2.a artificium obiectivum, sive forma modi sciendi obiectivi non est ens rationis fictum, sed consistit formaliter in actibus intus obiecta extrinsece denominantibus.

Sectio 7.a

Artificium obiectivum, sive forma modi sciendi obiectivi non est ens rationis fictum, sed consistit formaliter in actibus intus obiecta extrinsece denominantibus.

Probatur assertio tam communi, quam efficaci ratiocinio: artificium obiectivum, seu forma modi sciendi obiectivi est illa, quae denominat, et constituit obiecta formaliter definita, divisa, genus, species &c.a sed haec forma non est ens rationis fictum, sed actus intus: ergo. Probo minorem: hic actus actualiter realis et idem dic de aliis,

sua servata proportione] denominat, et constituit hominem formaliter definitum: ergo forma, quae denominat &c. Probo antecedens: hic actus denominat hominem formaliter artificiose cognitum definitive; sed idem est, hominem esse formaliter artificiose definitive cognitum, ac esse formaliter definitum: ergo. Utraque praemissa probanda est, et primo maior: hic actus denominat intus formaliter artificiose definitive cognoscentem hominem: ergo antecedens est omnium adversariorum, et consequentia legitima apparet: namque eadem est forma denominandi formaliter intus artificiose definitive cognoscentem hominem, et denominandi hominem formaliter artificiose definitive cognitum ab intus. Probatur iam minor: idem est, intus esse formaliter artificiose definitive cognoscentem hominem, ac esse formaliter definientem hominem: ergo. Probo consequens: ideo antecedens est verum, quia intus per eandem formam est formaliter artificiose definitive cognoscens, et definiens; sed etiam homo per eandem formam est formaliter artificiose definitive cognitus, et definitus: ergo. Respondent Thomistae, per hanc definitionem formalem a parte rei denominari hominem definitum solum causaliter, initialiter, in fieri, seu fundamentaliter; non vero ultimo, et complete, sive formaliter: admodum quo paries denominatur albus ab actione dealbandi. Et ratio eorum est, quia concreta ista definitum, divisum genus, et alia similia sunt concreta artificiosa; atque adeo indigent forma intrinseca, quae cum realis non sit, debet esse ficta, seu apprehensa ex parte subiecti horum concretorum ab ipsa cognitione artificiosa. Unde quando intus per hunc actum v.g. a parte rei signate, et speculative attingit praedicata essentialia hominis, exercite, et practice fingit (aiunt) relationes, seu formas rationis inter eadem praedicata, ratione cuius homo denominatur formaliter, et complete definitus. Transfere ad literam collegium complutense.

Sed hec responsio, quæ præcipua est pro sententia oposita, præoccupata manet ex nostro modo arguendi, et ulterius impugnatur sic: ut homo v.g. denominetur formaliter, seu ultimo et complete definitus, non requirit aliquam formam fictam resultantem ex cognitione definientis: ergo solutio est nulla. Probo antecedens: ut homo denominetur formaliter, et complete visus, et recte visus, seu volitus, et ordinate volitus non requirit aliquam formam fictam, a qua proveniat formaliter talis denominatio; non enim potest hec forma resultare ex visione in homine visio, nec ex volitione in homine volito, nec etiam a bintine: unde cum denominatio extrinseca non sit ens rationis fictum, ut nunc cum contrarijs suppono: ergo. Probo consequentiam: non minus est extrinseca denominatio definiti formaliter ac denominatio recte voliti, et visi, nec opositum potuerunt unquam suadere contrarij: ergo. Et ex hoc patet disparitas a exemplum actionis dealbantis.

Deinde: concreta ista formaliter definitum, divinum, genus &c.ª sunt extrinseca, et sic artificialia; sed concreta extrinseca non indigent intrinseca forma; ut patet: ergo. Maior constat ex dictis, et ulterius suadetur: concretum istud formaliter definitum consurgit ex re definita, et definitione formali (et idem dicendum de allijs servata proportione) at definitio formalis est forma extrinseca rei definitæ, atque adeo concretum illud est omnino extrinsecum: ergo. Minor, et consequentia liquent, maior vero probatur: concretum istud formaliter definitum consurgit ex re definita, atque ex forma, qua res definitur; at forma, qua res definitur est definitio formalis: ergo.

Preterea:

permisso quod resultet in re definita aliqua forma rationis ex definitione formali, illa non constituit, sed supponit rem formaliter, et complete definitam: ergo illud concretum formaliter definitum non constituitur per aliquam formam fictam, et intrinsecam: sicque est concretum extrinsecum. Probo antecedens: facta determinatione, forma

rationis resultans in homine v.g. ex eius definitione formali, supponit definitionem formalem explicantem hominem per conceptum genericum, et specificum; sed conceptus genericus, et specificus constituunt rem formaliter, et complete definitam: ergo permitto, quod resultet ficta.

Secundo probatur eadem conclusio: hic actus *homo est animal* nullum ens rationis fingit in obiecto exercite, et practice, per quod formaliter ipsummet obiectum constituatur in esse, et ratione proprii: ergo. Probo antecedens: ens rationis, quod fingeretur in actu, esset relatio, et distinctio intrinseca inter hominem, et animal; sed hanc non fingit: ergo. Probo minorem: actus concipiens identitatem inter hominem, et animal, non concipit, nec fingit distinctionem intrinsecam, vel relationem in ipsis; sed praedictus actus concipit identitatem inter hominem, et animal, cum illam expresse affirmet: ergo. Probo maiorem: implicat eundem met actum concipere simul identitatem, et distinctionem inter eadem extrema; esset enim concipere chimeram: ergo.

Tandem probatur, et breviter assertio: artificium obiectum est obiectum formale logicae, iuxta adversarios; sed ens rationis fictum non est obiectum formale logicae: ergo. Probo minorem: logica non docet fingere; sed docet facere suum obiectum formale: ergo. Probo maiorem: logica docet unice quomodo actus intellectus disponendi sunt, ut res cognoscant, ut sunt in se: ergo. Antecedens est certum, alioquin nec doceret scire, ut patet: consequentia autem probatur: fingere est cognoscere rem aliter ac est; sed si logica unice docet quomodo actus intellectus disponendi sint, ut cognoscant res ut sunt in se, non docet cognoscere rem aliter ac est: ergo. Quare si aliquod figmentum resultet ex cognitione rei ut est in se, id erit omnino praeter intentionem logicae. Sectio 3a Solvuntur argumenta primam conclusionem opugnantia.

Sectio 3a

Solvuntur argumenta 1am conclusionem opugnantia.

Arguitur 1o: artificium ~~formale~~ actuum intellectus consistit in ordine

unius ad alium; sed hic ordo est fictus: ergo. Probo minorem: unus actus non ordinat vere, et realiter ad alium: ergo ordo unius ad alium est ordo fictus. Confirmatur: si artificium silogismi esset forma realis, esset realiter una, et realiter plures; hoc implicat: ergo. Probo maiorem: esset una realiter, quia unum totum, seu unicum artefactum realiter informaret; aliunde esset plures: quia informaret tres actus realiter distinctos, scilicet tres propositiones, ex quibus conficitur silogismus.

3.º Respondeo permissa maiori negando minorem; et ad probationem distinguo ant.: non ordinat ex se, permitto ant., ex intentione logici, nego ant. Licet unus actus intrinsece, et ex sua natura non ordinetur ad alium, quod nunc gratis admitto, illos tamen vere disponit, ordinatque inter se ad invicem, suposita directione logici, ut hoc, vel illud artefactum conficiat: sic apprehensiones istas homo, et animal ordinat inter se ad invicem, ut propositiones formales ex eis conficiat: quemadmodum lapides, et ligna ordinantur ab arquitectura, et disponuntur ad domum construendam. Quare sicut ordo lapidum, et lignorum realis est, quamvis ab intrinseco fiat, ita similiter ordo actuum: praeterquam quod, simili argumento possumus defendere formam, vel artificium cuiuslibet alterius artis, activae praecipue, esse entis rationis.

Ad confirmationem distinguo maiorem quoad primam partem: esset realiter una unitate compositionis, et ordinis, concedo maiorem; unitate simplicitatis, et indivisibilitatis nego maiorem; et si unitas simplicitatis excludat pluralitatem entitatibus, minime vero unitas ordinis, quam unitatem unice petit forma silogismi; quae quidem una est unitate ordinis, et plures pluralitate divisibilitatis, seu partialitatis. Et hoc patet in forma cuiuscumque artefacti ex

distinctis partibus compositi: nam sicut fabricium integrae domus unica est unitate ordinis, quatenus ex fabricium gibnasi, ecclesiae, et claustri ad invicem ordinati constituitur, et si quaelibet ex enumeratis distinguatur ab allia, sic in nostro casu.

Arguitur 2.° in hac propositione Petrus est homo, Petrus est subiectum, et homo praedicatum; sed quod Petrus hic et nunc sit subiectum, et homo praedicatum, non habent ratione sui, nec ratione alicuius sui realis, realiter illos conceptus determinantis ad unius muneris potius quam ad allud: ergo = Respondeo, quod conceptus ille Petrus hic et nunc sit subiectum, et conceptus homo praedicatum, oriri fortiter a copula, a qua tanquam a forma afficiente ipsos conceptus, iuxta voluntatis imperium, provenit uni munus subiecti, et alteri munus praedicati: redigitur a quo provenit, quod illa propositio fiat hic et nunc iuxta regulas logicae est imperium voluntatis, quo situs illuminatus regulis enuntiandi concitatur, ad illam sic potius quam aliter disponendam. Quod in lapidibus, et lignis cuiuscumque edificij patefactum.

Arguitur 3.° ex Divo Thoma in proemio ethicorum ita asserente: ordo, quem ratio considerando facit in proprio actu, puta cum ordinat conceptus suos ad invicem, pertinet ad philosophiam rationalem, sive ad logicam; sed ordo quem ratio considerando facit in proprio actu, est ens rationis fictum: ergo. Probo minorem: talis ordo non est entitas realis actu, nec quid reale distinctum ab ipso actu: ergo restat ut sit aliquid fictum. Probo antecedens: quoad primam partem: talis ordo est effectus logicae; sed nequit esse effectus logicae entitas realis actu: ergo. Probatur etiam antecedens quoad secundam partem: ordo quem ratio facit in proprio actu, nec est allius actus, nec allia forma realis distincta ab omni actu: ergo talis ordo non est quid reale distinctum ab ipso actu.

Hoc argumentum probat artificium huius domus, aut cuiuslibet alterius artefacti reale esse ens rationis fictum, etenim artificium musei nostri nec est entitas naturalis lapidum, et lignorum, propter rationem argumenti, nec facile assignabitur aliud quid reale distinctum ab illorum entitate, in quo tale artificium posit consistere. Igitur primus modus arguendi est hic: intellectus logica instructus ordinat, et disponit ad invicem proprios actus: ergo talis ordo, et dispositio est ens rationis fictum: sicut etiam iste: intellectus instructus arte domificandi, et pingendi ordinat, et disponit pro domo fabricanda lapides, cementum, et ligna, et pro imagine colores etc.: ergo talis ordo est ens rationis fictum.

Pessimus (inquam) est: nam sicut intellectus potest disponere materiam externam propriam artifactivae absque fictione, quare non poterit absque illa proprios actus ordinare in forma modi sciendi? praecipue cum talis ordo, et forma nichil aliud sint, quam ipsa entitas actuum prout conformis cum regulis logicae, ut ostensum est. Igitur in forma concessa maiori, nego minorem, ad probationem nego antecedens quoad primam partem, et ad eius probationem distinguo minorem: entitas naturalis actus secundum suum esse naturale, concedo minorem, secundum suum esse artificiale, nego minorem, et consequentiam: sicut pictoria entitatem materialem colorum constituit in forma imaginum, et arquitectonica entitatem ligni in forma cathedrae, aut sellae; sic et logica entitatem actuum intellectus in forma modi sciendi, cum sola differentia dirigibilitatis subiectivae, et obiectivae, quam nuper expendimus. Sectio 9a. Solvuntur obiectiones adversantes secundae conclusioni.

Sectio 9a

Solvuntur obiectiones adversantes 2ae Conclusioni.

Sanguinem signiferum sententiae oppositae proclamant

adversarij Divus Thomas sic loquentes 4. meth. lecc. 4.: ens est duplex, ens rationis, et ens naturae: ens autem rationis dicitur proprie de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis, sicut intentio generis, et speciei, et similium, quae quidem non inveniuntur in rerum natura, sed considerationem rationis consequuntur: et huiusmodi scilicet ens rationis est proprie subiectum logicae. Ex quibus sic arguunt: secundae intentiones, quas ratio adinvenit in rebus consideratis, sunt artificium obiectum; at huiusmodi secundae intentiones sunt ens rationis fictum, quia cum non sint in rerum natura, concipiuntur, ac si essent in rebus: ergo. Ad hanc authoritatem Divi Thomae in qua maxime fidunt adversarij facile respondetur, supposita divisione entis rationis in subiectum, effectivum, et fictum, cum divisionis singula membra maneant in limine quaestionis explicata. Dicimus enim, Angelicum Praeceptorem locutum fuisse loco alegato de ente rationis subiectivo, quod scilicet esse quamlibet cognitionem intus: et hoc ens rationis subiectivum artificio logicali disponitur, nimirum cognitio ista aal, (et sic de alijs) quae est fra constituens naturale veri, seu generis, quatenus illas abstrahit a suis speciebus homine, equo, et leone, hoc, in quo ens censuit Divus Thomas esse subiectum, sive obiectum logicae, minime autem ens rationis fictum. Sed dices: Divus Thomas loquitur de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis; sed ens rationis subiectivum, sive actu rationis non inveniuntur in rebus consideratis, sed in intus: ergo. 2.: Divus Thomas loquitur de ente rationis, ut contradistincto ab omni ente reali, ut conspicuis verbis patet; sed ens rationis ut contradistinctum ab omni ente reali est ens fictum: ergo. 3.: Divus Thomas loquitur de illis intentionibus, quae non inveniuntur in rerum natura;

Sed actu ipsi inveniunt in rerum natura, nam vere, et realiter inveniunt in nostro ipsi: quod Hi, et alii, reflexionibus ducti dicunt Thomistae, nostram interpretationem violentissimam esse; oleum tamen, et operam perdunt, dum illam laeve factare conantur.

Explicato igitur quidquid in praedicta authoritate anima porrigit oppositae sententiae: ideo quemillis verbis, *quae ratio adinvenit in rebus consideratis* vult dicere Sanctus Doctor, quod in rebus consideratis per cognitionem directam, v.g. in natura humana considerata per cognitionem istam *homo* adinvenit rationem intentionem *speciei*; non quidem in natura humana primo intentionaliter sumpta, et prout est obiectum eiusdem cognitionis directae, sed solum quatenus est obiectum cognitionis reflexae, seu quatenus intellectus reflectens supra naturam humanam iam cognitam per conceptum *homo*, adinvenit ipsam, idest apprehendit, et cognoscit eam constitutam unam, vere, et speciem praedicabilem, vi cognitionis directae *homo*, quae quidem cognitio est forma, seu fons, ex qua tales promanant denominationes extrinsecae in humana natura.

In memoriam revoca, quae diximus quaestione 2a praesentis disputationis, et secundum ibi dictam solutionem explica: in forma distinguo maiorem: quae ratio adinvenit in rebus per cognitionem directam, nego maiorem, per reflexam subdistinguo, quae ratio adinvenit per cognitionem reflexam in rebus subiective, et intrinsece, nego suppositum, extrinsece, et solum denominative, concedo maiorem, et distinguo minorem: non inveniuntur in rebus intrinsece, et subiective concedo minorem, extrinsece, et pure denominative nego minorem. Ipsi adinvenit in rebus secundam intentionem *generis*, aut *speciei* modo quo in obiectio vero

adinvenit intellectus, et in objecto cognito cognitionem. Sed adver-
tendum est, cum Sanctus Doctor dicit intentiones generum,
specierum &c. esse subjective logicae, non loqui de illis intentioni-
bus concretive sumptis scilicet pro re objecta denominata,
sic enim sunt objectum materiale, et remotum ipsius, sed loqui de
illis intentionibus abstractive sumptis, seu generis proprie, ut
conceptum denominantem.

Dum vero Angelicus Praeceptor
dicit, ens esse duplex, ens naturae, et ens rationis, non dividit ens
generalissime sumptum, sed ens reale ut sic, et de hoc asserit,
aliud esse ens naturae, hoc est, extra animam, aliud esse ens rationis, seu
ens in anima, nam Sanctus Doctor frequenter sibi satis familia-
re dicit esse in rerum natura illa entia quae sunt extra intellectum, ut
lapidem, ignem, equum &c. et non esse in rerum natura illa quae licet rea-
liter sint, sunt tamen intra intellectum, ut cognitiones. Et juxta
hunc modum loquendi Sancti Doctoris recte admodum dici
potest, entia rationis subjectiva non existere in rerum natura.

Quod lo-
quendi genus satis innuit Sanctus Doctor quando certo loco
asserit, nomen rationis non significare aliquid quod in re sit extra
animam, sed quod sit in anima tanquam in subjecto, ut ipsi in-
terpretationem adaptatam verbis Sancti Doctoris mittere possim,
observa, non loqui Angelicum Praeceptorem de ente rationis ficto,
quando asserit, quod ens rationis proprie dicitur de intentionibus
generum, et specierum: nam opusc. 42. cap. 4. hoc habet: cum
autem formatio generum, et speciei, quae est actu intellectus, non
sit fictitia, sicut quando fingit non entia &c. at si hujus
rationis prolatum a Divo Thoma in auctoritate adducta debe-
ret intelligi de ente rationis ficto, et non de subjectivo, formatio
generum, et specierum foret fictitia, seu ficta ut patet: 3°

Sed adhuc explicabitur: Divus Thomas loquitur de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus subjective, et intrinsece: ergo. Probo antecedens: loquitur de forma constitutiva generis, speciei, et similium; sed has adinvenit intellectus in rebus subjective, et intrinsece: ergo. Probo minorem: has adinvenit intellectus in rebus eo modo quo sunt in ipsis; sed sunt in ipsis subjective, et intrinsece: ergo. Probo minorem: ita sunt in ipsis rebus, ut eas constituant, sive disponant artificiose; sed implicat rem disponi artificiose a forma extrinseca: ergo. = 2º. dum intellectus concipit animal ut genus attingit genereitatem ex parte animalis: ergo genereitas erit subjective, et intrinsece in ipso animali; non esse, et realiter: ergo fide.

Ad explicationem distinguo maiorem ultimi syllogismi: ut eas disponant artificiose intentionaliter, pure denominative, et extrinsece, concedo maiorem: physice, subjective, et intrinsece, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Concreta, sive composita artificialia sunt in duplici differentia, altera quidem intrinseca, et subjectiva, et altera extrinseca, et pure denominativa; ex his prima concreta, cujus generis sunt domus, et statua petunt formas intrinsecas, per quam perficiatur, et disponatur artificiose eorum materia; minime vero secunda, qualia sunt visum, dilectum, cognitum &c. et hujusmodi etiam sunt animal commune, seu homo communis; non enim haec communitas, idest, e[?]litas, (in qua consistit tota eorum concretorum artificiosa dispositio) afficit intrinsece naturam animalis, vel hominis, sed hanc communitatem accipit natura animalis, secundum quod est in intellectu, qui unam naturam multis communem facit in quantum eam abstrahit a conditionibus individuantibus, ait Divus Thomas opusc. 55.

Et opusc. 56 loquens de ratione, et de forma constitutiva generis asserit: ratio est universalis cognitione :::: et quia respexit idem est ens, et unum, oportet, quod

esse sit esse per praedicatam unitatem; ita quod nam talis cognitio, faciat esse esse in actu esse, et est quaedam forma in esse; est igitur esse omnium unitate cognitionis; ita quod de ratione esse non requiratur nisi illa unitas rationis, et propter hoc dicitur Arist. quod est unum in multis. Ex quibus manifeste constat formam constitutivam cuiuslibet esse, omnemque eius artificiositatem esse omnino extrinsecam rebus, consistere in sola cognitione.

Ad secundam replicam nego consequentiam: nam dum intellectus concipit animal ut genus (quod facit per cognitionem reflexam, non vero per cognitionem directam, et abstractivam) attingit genereitatem ex parte animalis, non quidem subiective, et intrinsece, sed solum extrinsece, et pure denominative, sicut Deus concipit Petrum ut cognitum, et animal ut visum, in quibus non attingit, nec eis attribuit cognitionem, aut visionem quasi formas intrinsecas: unde intellectus concipiens animal ut genus nihil fingit, nec genereitatem falso apprehendit ex parte ipsius; non enim tribuit genereitatem animali, secundum quod est extra animam, sed solum secundum quod est in intellectu, quam prout sic vere, et realiter habet, idest, extrinsece, et absque fictione.

Quod totum declarat sanctus Doctor quaest. 7a de potentia art. 6 his verbis: nihil est in rebus quae sunt extra animam cuius similitudo sit ratio generis, aut speciei; nec tamen intellectus est falsus, quia ea, quorum sunt istae rationes (scilicet genus et species) non attribuit rebus, secundum quod sunt extra animam, sed solum secundum quod sunt in intellectu: ex hoc enim quod intellectus in se ipsum reflectitur, sicut intelligit res existentes extra animam, ita intelligit eas esse in intellectu; et sic, sicut est quaedam conceptio, vel ratio, cui corres-

pondet rei ipsa, quæ est extra animam, ita est quædam conceptio, vel ratio, cui correspondet res intelecta, secundum quod hujusmodi sicut rationi hominis, vel conceptioni hominis respondet res extra animam; rationi vero, vel conceptioni generis, vel speciei respondet solum res intelecta.

[illegible]

Unde quando Divus Thomas afirmat intentiones generis, speciei, et similes alias non inveniri in rerum natura, vult dicere, non inveniri intrinsece in rebus: ergo in natura humana realiter existente non invenitur, tamquam forma intrinsecum ipsius, denominationem speciei sed hanc consequi considerationem rationis, idest provenire sive oriri ab actu rationis abstrahente naturam a suis individuis, tamquam a forma talis denominationis: quemammodum possumus dicere denominationem calidi consequi calorem, et denominationem visi consequi visionem; quod est dicere, talis denominationes oriri a calore, et visione, tamquam a forma, et constitutivo intrinseco formali earum, non tamquam a causa physica, quæ prior sit.

Arguitur 2.o artificium obiectum est forma rei artificiose dispositæ; sed hæc forma est ens rationis fictum: ergo. Probo minorem: id, quod tantum habet esse obiective in intellectu, est ens rationis fictum; sed forma rei artificiose dispositæ tantum habet esse obiective in intellectu: ergo. Probo minorem: hæc forma est secunda intentio subiecti, prædicati, generis, differentiæ &c; sed istæ tantum habent esse obiective in intellectu: ergo. Probo minorem: forma, quæ cum non sit in rebus, apprehenditur in illis ac si esset, tantum habet esse obiective in intellectu; sed secunda intentio subiecti, prædicati, generis &c. apprehenditur in rebus, in quibus vere non est, ac si esset: ergo.

Confirmatur 1º: forma generum obiectiva est superioritas, et ratio, per quam animal v.g. ordinatur ad sua inferiora hominem, equum, leonem, &c; sed similis ordo est ens rationis fictum: ergo. Probo minorem: ordo inter extrema realiter identificata est ens rationis fictum; sed animal identificatur realiter cum suis inferioribus homine, equo, et leone: ergo = 2º: nam ratio animal v.g. respicit relatione superioritatis species sibi inferiores; at similis relatio est ens rationis fictum: ergo. Probo minorem: similis relatio non existit in rerum natura: ergo. Probo antecedens: similis relatio est respectus, quo animal v.g. constituitur in esse ratio; sed hic respectus non existit in rerum natura, cum non detur ratio a parte rei: ergo.

Idem argumentum fieri potest in alijs artefactis: nam in hac propositione rationale est animal, artificium stat in quodam ordine, et unione, quam intellectus apprehendit inter animal, et rationale, dum ordinat unum per modum subiecti ad aliud per modum praedicati; sed ordo, et unio inter animal, et rationale nequit esse realis: quia animal, et rationale non distinguuntur realiter: ergo = Distinguo maiorem: est forma res artificiose disponens intrinsece nego maiorem, extrinsece concedo maiorem, et nego minorem, ad probationem nego minorem, ad huius probationem nego etiam minorem, et ad ultimam distinguo maiorem: forma, quae, cum non sit in rebus, apprehenditur in illis ac si esset intrinsece, concedo maiorem: quae cum non sit in rebus apprehenditur in illis extrinsece nego maiorem, et distincta minori eodem modo nego consequentiam.

Artificium obiectivum, seu secundae intentiones obiectivae subiecti, praedicati, generis, aut differentiae abstractive sumptae, seu forma constituens obiective esse subiecti praedicati, generis, aut differentiae, hoc in quam artificium, haec forma, iste secundae intentiones, cum nihil aliud sint, quam actus intellectus res extrinsece afficientes, et disponentes, ut

sepenumero reperiry est) utque entia rationis subiectiva, non vero obiectiva, aut ficta dicuntur, et sunt; licet enim in rebus denominatis non inveniantur intrinsece, inveniuntur tamen realiter extrinsece, nec aliter apprehenduntur ab intellectu: atque adeo in hac apprehensione nulla intervenit fictio. Si lecte lumina in authoritate praescripta a Divo Thoma.

Ex his iam constat solutio ad confirmationem, nam universalitas, et superioritas cuiuslibet naturae non consistit in relatione ficta, et intrinsece in ipsa natura per fictionem concepta, sed consistit fortiter in cognitione abstraente naturam a suis differentiis: natura intellecta, inquit Divus Thomas, unam naturam multis communem facit, in quantum eam abstrahit a conditionibus individuantibus. Nunc igitur actu ille intellectus abstraens naturam a aliis actu differentiis, et considerans eam in esse universali, nec considerat naturam ut superiorem, nec ut inferiorem, nec negat naturam esse a parte rei in suis inferioribus, nec tandem affirmat, esse per inhy distinctam, sed solum attingit praecise naturam, nihil affirmando, vel negando de natura abstracta et praecisa.

Quamobrem natura considerata in esse universali habet superioritatem, et separationem ab inferioribus, in quibus realiter existit, non solum extrinsecam, sed pure praecisivam a cognitione abstractiva attingente modo praecisivo eam ipsam naturam: consequenterque talis superioritas, et relatio, et talis separatio, seu praecisio nullam involvit fictionem. In forma vero distinguo maiorem secundi syllogismi: ordo extrinsecus consistens in cognitione nego maiorem, ordo intrinsecus, permitto maiorem, et concessa minore, nego consequentiam. Ad 2am confirmationem nego minorem, ad probationem distinguo maiorem: non existit in rerum natura a parte rei, extra animam, et independenter ab intellectu,

concedo maiorem, in rerum natura, idest, realiter intra animam dependenter ab intellectu, et sine fictione nego maiorem. Solutio constat ex dictis, ad id quod additur distinguo maiorem: consistit in unione quam intellectus apprehendit intrinsecam, aut quam intrinsecam, nego maiorem, extrinsecam, subdistinguo, quam intellectus apprehendit per cognitionem directam nego, per reflexam concedo maiorem, et distincta minori, nego consequentiam.

Iudicium illud rationale est animal, aut quodcumque aliud nec apprehendit, nec repraesentat ordinem, unionem, aut compositionem inter subiectum, et praedicatum obiecta antea existentem, nec exercite facit fingendo aliquam compositionem subiecti cum praedicato obiectivo: imo tamquam procul abest a compositione fingenda inter subiectum, et praedicatum obiectiva ut longe contrario modo se habeat, nam ex suo modo tendendi iudicium illud affirmat omnimodam identitatem inter animal, et rationale, quae quidem affirmatio penitus excludit compositionem in obiecto attacto.

Igitur iudicium illud per ipsummet exercitium cognoscendi, et exercite unice conficit praedicati cogniti unionem, et compositionem extrinsecam, pendentem omnino a statu intentionali: quae quidem compositio in eo consistit, quod intellectus tendens in terminos per hos conceptus animal, et rationale, repraesentet illum, prout subiacet uni conceptui, quam distinctum, unitum, et ordinatum ad se ipsum prout subiacet alteri: hanc autem distinctionem, unionem, et ordinem cognoscit intellectus per actum reflexum, ut dictum est. Et eodem modo respondebis si argumentum fiat in definitione; nemirum totam compositionem cuiuslibet definitionis consistere in unione, seu ordine duorum conceptuum, quorum unus sit genericus, et alter specificus, ex quibus resultant in obiecto, prout ab illis repraesentato denominationes, et respectus diversi.

Sed dices: cognitio definiens objectum ordinat illud in modum definitionis: ergo attingit ordinem definitionis in ipso objecto, consequenterque talis ordo est quid fictum. Probo consequentiam: implicat definitivè cognoscere objectum, et non attingere ordinem definitionis in ipso: ergo = Distinguo antecedens: ordinat extrinsece, et ut quo, Concedo antecedens, intrinsece, et ut quod, nego antecedens cum consequentia et sua probatione. Cognitio definitiva non aliter est ordinativa objecti, quam cognoscitiva, et repraesentativa ejusdem: Unde, sicut non attingit in objecto cognitionem, et repraesentationem a se distinctam, et intrinsecam ipsi objecto, sed solum ut quo, et in genere causae formalis extrinsecae, constituit objectum repraesentatum, et cognitum, ita constituit ipsum ordinatum. Nec magis implicat cognoscere objectum definitivè, quin attingat in ipso ordo definitionis, quam cognoscere ipsum vitaliter, spiritualiter, et comprehensivè, quin attingat in ipso vitalitas, spiritualitas, et comprehensio; at in hoc nulla est repugnantia, sed potius ita semper contingit: ergo.

Arguitur 3.o contra Aristoteles 9.o metaph. textu 5.o agere de omni ente distributivè inter methaphysicam, et logicam; sed agere de omni ente reali pertinet ad methaphysicam: ergo et ad logicam agere de ente rationis: ergo artificium objectivum de quo agit logica est ens rationis. = Instabis: methaphysicae est agere de omni omnino ente reali: ergo logicae erit agere de omni omnino ente rationis: ergo ens fictum sine fundamento erit etiam objectum logicae, quod nec contrariis admittet. Deinde: Methaphysica non solum agit de ente reali, sed etiam de ente rationis, ut docet Illustrissimus Palanco cum aliis: ergo logica debet agere non solum de ente rationis, sed etiam de ente reali, quod nostri viribus impugnant Thomistae.

Oportet ergo praedictam distributionem, mentemque Aristotelis solliciti ore indagatione explanare: itaque ad logicam, et methaphysicam pertinent omnia entia indiscriminatim, hoc est, omnia ad unam, et omnia ad aliam; non tamen

eodem ordine, nec sub eadem ratione formali, sed aliter, et aliter: nam ad logam solum pertinent secundario, et ratione alterius, quatenus Cadunt, scilicet, sub consideratione rationis artificiosam que potest omni enti convenire: ut docet Divus Thomas 4º Post. lect. 2ª dicens, quia circa omnia que sunt habet negotiari ratio :::: loga erit de his, que communia sunt omnibus, id est, de intentionibus rationis, que ad omnes res se habent; cum ergo loga immediate dirigat omnes artificiosas Cognitiones, dicitur etiam versari circa omnia entia saltem indirecte, secundario, et mediate; attamen ad methaphisicam attinent sub ratione entis ut sic, et consequenter immediate, primario, et per se, eo quod hec ratio est principale constitutivum essentiale et forme cuiuscumque rei, et sic distribuitur, idest sub hac duplici consideratione, inter methaphisicam, et logam agere de omni ente. Tractatus 2us de ente rationis

Tractatus 2.us

De Ente Raois

Licet pecculiari munus methaphisice sit de ente rationis pertractare, eam fere omnium Doctorum consuetam res est, hic essentiam entis rationis investigandam proponere: cuius posibilitatem, et causam breviter licet explicare vobis tentabo, ne a tam plausibili discendam methodo. Disputatio Unica De entis rationis posibilitate, et causa. Questio 1ª Utrum dentur entia rationis ficta cum fundamento, vel etiam sine illo?

Disputatio Unica de entis raois posibilitate, et causa.

Questio 1ª

Utrum dentr entia raois ficta cum fundamento, vel etiam sine illo?

Ens rationis idem sonat, ac ens dependens a nostro intellectu, quod

triplex est, scilicet subiectivum, effectivum, et obiectivum, ut in ingressionibus diximus, caeterum in praesenti solum de ente rationis obiectivo, quod et fictum dicitur, disputamus, de illo videlicet, quod cum in se non sit ens, apprehenditur ab intellectu ac si esset ens: quod quidem etiam est duplex aliud cum fundamento, aliud sine illo, ut vobis omnibus notum censeo. Ita que eius existentiam negant Mirandulanus, Valles, Ill.mus Charamuel, et aliqui ex nostris in manuscriptis: opposita autem sententia est communis Thomistarum cum Arle, et Doctoribus nostris Anselmo, et Thoma, a quibus recedere nefas esset. Sit ergo. Sectio 1.a datur entia rationis ficta, tam cum fundamento in re, quam absque tali fundamento.

Sectio 1.a

Datur entia rationis ficta, tam cum fundamento in re, quam absque illo.

Probatur conclusio ex Magno Doctore nostro Anselmo sic aiente in prosologio Cap. 3.o multa namque quae cogitamus non esse, quae scimus esse, et multa esse, quae non esse scimus, non existimando, sed fingendo ita esse cognoscimus. Idipsum tradit Angelicus Mag. opusc. 42. Cap 1.o ubi haec habet: tunc efficitur ens rationis, quando intellectus nititur apprehendere, quod non est ens, et ideo fingit illud, ac si esset ens; sed intellectus quandoque ita se gerit cum fundamento, quandoque sine illo: ergo.

Probatur deinde nostra conclusio ratione communi: ens rationis est, quod tantum habet esse obiective in intellectu fingente; sed plura sunt, quae tantum habent esse obiective in intellectu fingente, haec cum fundamento, haec etiam sine illo: ergo. Probo minorem: (praecisione est de finito entis rationis de quo disputamus) plura sunt, quae cogitamus

esse, tum cum fundamento, tum etiam sine illo, et sanum non esse; sed hec tantum habent esse obiective in intellectu fingente: ergo. Probo maiorem: intellectus apprehendit, seu cogitat, licet sine fundamento, hominem irrationalem esse, tricorporeum, et alias chimeras, quas scit non esse: et similiter cogitat, seu apprehendit cum fundamento cecitatem esse in oculo caeci, et tenebras esse fratrem positivum aerem obscurantem, quod totum scit non esse: ergo. Probo antecedens: intellectus cognoscit hominem irrationalem etc. sed quidquid intellectus cognoscit habet esse saltem obiectivum, vel cum fundamento, vel sine illo: ergo. Maior patet: aliter enim adversarii non cognoscerent id quod impugnant, Minor etiam ex terminis constat. Sectio 2a. Solvuntur argumenta.

Sectio 2a.

Solvuntur Argta.

Arguitur 1o: nulla res tribuit fundamentum, ut cognoscatur aliter ac est; sed ens rationis fictum cum fundamento stat in cognitione rei aliter ac est cum fundamento praestito ab ipsa re: ergo. Probo maiorem: omnis res tribuit fundamentum, ut cognoscatur sicuti est: ergo. Antecedens est certum: nam ab esse rei oritur fundamentum, ut res cognoscatur sicuti est. Consequentia vero probatur: rem tribuere fundamentum, ut cognoscatur aliter ac est, est non tribuere fundamentum, ut cognoscatur sicuti est; sed omnis res tribuit fundamentum, ut cognoscatur sicuti est: ergo. Confirmatur: rem cognosci aliter ac est, est rem ipsam non cognosci; sed nulla res tribuit fundamentum, ut non cognoscatur: ergo. Probo maiorem: non cognosci esse rei, est rem non cognosci; sed rem cognosci aliter ac est, est non cognosci esse rei: ergo. Maior est certa, et minor probatur: rem cognosci aliter ac est, est cognosci cum alio esse ab eo, quod habet; sed hoc non est esse rei: ergo.

Argumentum hoc, quod equè acutum, ac ingeniosum est, facili negotio evanescit distinguendo maiorem: nulla res tribuit fundamentum, ut cognoscatur aliter ac est, intuitu cognoscentium per species claras, et adequatas ipsius, concedo maiorem, intuitu cognoscentium per species obscuras, et inadequatas, subdistinguo maiorem: secundum quod hec primario, et fortiter representat concedo maiorem, secundum quod representat secundario, et virtualiter, nego maiorem, et concessa minori, nego consequentiam. Quas distinctiones eo ibidem ad alia in argumento adducta.

Duplici ter potest res aliqua ab intuitu cognosci, vel cognitione clara, et adequata, que in eo consistit, quod species deserviens cognitioni sit clara representatio omnium pratorum, que in ea re sunt, tam de linea phisica, quam de methaphisica; vel cognitione confusa, et inadequata, que in eo consistit, quod species ipsi deserviens representet primario hoc, vel illud pratum rei clare, fortiter, et expresse, cetera vero secundario, virtualiter, et obscure, sive confuse.

Itaque cognitione clara, et adequata necessario debet cognosci res ut est in se, et secundum omnia prata, que habet: atque adeo nulla res tribuit fundamentum ut per similes cognitiones cognoscatur aliter ac est; eum vero cognitione confusa, et inadequata, poterit omnino aliter ac est in se cognosci: quia cum species deserviens eidem cognitioni solum representet unum, vel alterum pratum rei primario, et clare, cetera vero secundario, et obscure, poterit intuitus, et si non circa pratum clare representatum, saltem circa alia, falli. Unde ad confirmationem distinguo maiorem: res cognosci aliter ac est, est non cognosci cognitione clara, et adequata concedo, cognitione obscura, et inadequata nego maiorem, et distinguo minorem: ut non cognoscatur saltem obscure, et inade quate

concedo, adequate, et clare precise negaminorem, et consequentiam.

Arguitur 2º:

nequit dari causa productiva entis rationis: ergo nec ens rationis. Probatur antecedens: si aliqua causa daretur, foret intellectus; sed intellectus nequit esse causa effectiva illius: ergo. Probo minorem: causa realis nequit esse productiva entis rationis; sed intellectus est causa realis: ergo. Probo maiorem: causa realis, siquid efficit, est per causalitatem realem; sed per causalitatem realem nequit fieri ens rationis: nam huiusmodi causalitas necessario trahit ad effectum realem: ergo. = Ad argumentum nego antecedens, ad probationem nego minorem, ad huius probationem nego maiorem, et ad ultimam distinguo maiorem: siquid efficit est per causalitatem realem entitative, concedo maiorem, influxive, nego maiorem, et distincta minori, et simplicita probatione, nego consequentiam.

Ens rationis

fictum, cum nullum habeat esse reale, sed pure intelligibile, non exigit causam, quae realiter communicet illi esse, sed solum exposcit causam, quae cognoscendo id, quod non est, ac si esset, tribuat illi esse obiectivum, seu fictum, quod antea non habebat. Quare causalitas illius, et si debeat esse realis entitative, nam intellectus per eamdem mei causalitatem, per quam realiter cognoscit rem aliter ac est, efficit ens rationis, nequit autem esse realis influxive, nam huiusmodi causalitas necessario debet trahi ad effectum realem: quod patet in actione, qua Deus producit quamlibet creaturam: sicut enim nulla creatura exigit causalitatem infinitam influxive, sive formaliter expressive, sed tantum requirit, quod sit infinita entitative, materialiter, et praesuppositive; ita de ente rationis ficto, et de eius causalitate dicendum est.

Arguitur 3º, et potest esse replica indicta: ens fictum nullam habet proportionem, nec similitudinem cum intellectu: ergo nequit ab illo causari. Probo antecedens: quod non est vere, et realiter cognoscibile, nullam habet proportionem cum intellectu; sed ens fictum non est vere, et realiter cognoscibile: ergo. Probo minorem: non est vere, et realiter cognoscibile, quod non est vere, et realiter ens; sed ens fictum non est vere, et realiter ens: ergo. Probo maiorem: unumquodque in tantum est cognoscibile, in quantum est ens: ergo. = Confirmatur: quod est vere, et realiter cognoscibile, precedit suam cognitionem, tanquam eius obiectum; sed ens fictum non potest precedere suam cognitionem: ergo. Probo minorem: ens fictum est effectus suae cognitionis; sed effectus cognitionis nequit precedere suam cognitionem: ergo.

Argumentum instari potest in Deo, qui nullam habet similitudinem, nec proportionem cum intellectu creato adhuc in esse entis, ut docent plures ex adversarijs; et tamen est ab intellectu creato vere cognoscibilis: ergo. Deinde distinguo antecedens: nullam habet proportionem cum intellectu, prout hic est potentia intellectiva formaliter, nego antecedens: prout est potentia realis concedo antecedens, et nego consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: quod non est vere, et realiter cognoscibile cognoscibilitate subiectiva, et intrinseca nego maiorem, cognoscibilitate saltem obiectiva, et extrinseca concedo maiorem, et distincta similiter minori, et allijs probationibus nego consequentiam. Itaque, ut intellectus possit causare ens rationis, solum requiritur in ipso ratio entis intellectualis, sive intelligibilis, quae quidem intelligibilitas est duplex: alia subiectiva, et intrinseca, quae sequitur ad ens predicamentaliter sumptum, seu prout dicit ordinem ad esse, in quo sensu ens rationis, sicut non est vere ens, ita nec est vere intelligibile. Alia est intelligibilitas, seu cognoscibilitas obiectiva, et extrinseca, quae sequitur ad ens

logice, et prædicabiliter sumptus, seu prout capax est verificandi aliquas propositiones: et in hoc sensu ens rationis fictus est vere scibile, et intelligibile, sicut vere dicitur ens prædicabiliter, et logice. Vide dicta quæstione 1.a proœmiali ad tertium argumentum. Ad confirmationem distinguo maiorem: cognoscibile subiective, et absolute, vel intrinsece præcedit sui cognitionem concedo maiorem, cognoscibile obiective, et extrinsece, subdistinguo maiorem: præcedit sui cognitionem speculativam concedo maiorem, practicam, etiam subdistinguo: præcedit modo quo effectus ut possibilis præcedit suam causam concedo maiorem: allio præcedentiæ modo, nego maiorem, et distinguo minorem: non potest præcedere sui cognitionem speculativam, nego minorem: practicam, subdistinguo modo quo effectus ut possibilis præcedit suam causam, nego minorem: allio modo, concedo minorem, et nego consequentiam. Cognitio speculativa entis rationis illa est, qua cognoscimus esse quid fictum ab intellectu, et adequate distinctum ab omni ente reali, aut vere possibili; quæ cognitio nullum ens fingit, sed iam fictum, vel fictibile supponit: ideoque cognitionem huiusmodi debet ens fictum omnino præcedere. Cognitio vero practica eiusdem entis rationis est illa, a qua fit, et a qua actualiter dependet in suo qualicumque esse: cognoscitur enim practice ens rationis, cum intellectus cog. intendens attingere absque confusione præcise essentiam hominis, attingit animal ut distinctum a rationali distinctione quidem intrinseca, quæ nequit in ipso animali reperiri absque fictione. Hec autem distinctio intrinseca, sive hoc ens rationis, cum non sit obiectum primarium, et signatum prædictæ cognitionis, sed secundarium, et exercitum, non petit illam præcedere, sed potius exigit ad ipsam subsequi.

Arguit 4.° vel repugnat omne ens rationis, vel dantur duae propositiones contradictoriae simul verae; sed hoc ultimum implicat: ergo. Probo maiorem: data possibilitate entis rationis sunt verae istae propositiones: negatio entis rationis non est ens rationis: negatio entis rationis est ens rationis; sed propositiones istae sunt contradictoriae: ergo. Probo maiorem: in primum propositio negativa est vera, quia negatio formae non est ipsa forma; aliunde propositio affirmativa est etiam vera, nam omnis negatio est ens rationis, semel ac sit possibile: ergo. — Respondeo, negationem entis posse sumi dupliciter, remotive scilicet, et positive, seu fundamentaliter, et formaliter: sumitur remotive, et fundamentaliter quando accipitur ut removens ab existendo ipsum ens rationis, in quo sensu vera est negativa propositio: nam negatio entis rationis sic sumpta ipsum negat, et removet.

Sumitur vero negatio entis rationis positive, et formaliter, cum concipitur ad modum formae positivae, seu ad modum entis: et in hoc sensu negatio entis rationis est ens rationis: sicut aliis quibusvis negatio est etiam ens rationis, si sumatur ad modum entis. Quare, ut vides, illae propositiones sunt simul verae in diverso sensu: nam prima vera est, sumpta negatione remotive, et fundamentaliter, falsa vero si sumatur formaliter; secunda autem propositio vera est, sumpta negatione formaliter, falsa vero si sumatur remotive, et fundamentaliter. Sed dices: negatio non est id quod negat: ergo negatio entis rationis adhuc formaliter sumpta non est ens rationis. Nego consequentiam nam negatio entis rationis solum fundamentaliter sumpta, non vero formaliter negat ens rationis, ut dictum est. Quaestio 2.a utrum denominatio extrinseca, sit ens reale, vel rationis.

Quaestio 7.a

Utrum denominatio extrinseca sit ens Reale vel rationis?

Non loquimur in praesenti de denominationibus, quae rebus conveniunt ex libera hominum impositione, quo genere denominationis quis ex nobis nominatur Petrus, quis vero Antonius: sed de illis, quae rebus conveniunt ex formarum communicatione, quemadmodum paries denominatur albus ab albedine, et visus a visione. Denominatio in hoc secundo sensu adhuc est duplex: alia quidem intrinseca, quae provenit a forma intrinsece communicata subjecto denominato, ut praedicta denominatio albi, et aliae hujusmodi. Alia vero est extrinseca, quae provenit a forma extrinsece tantum tracta ad objectum denominatum, ut denominatio visi, aut cogniti, quae provenit parieti, per hoc quod visio, et cognitio attingunt illum tantum extrinsece. Quare, ut vides, ex forma intrinsece communicata subjecto, et ex subjecto ipso resultat concretum intrinsecum, et etiam substantiale, si forma sit substantialis, vel accidentale, si forma sit accidentalis: et similiter ex forma tracta, vel communicata extrinsece subjecto, et ex subjecto ipso resultat concretum accidentale, et extrinsecum, cum constet ex subjecto, et forma accidentali ipsi communicata solum extrinsece. His suppositis prima sententia affirmat omnem denominationem extrinsecam esse ens rationis: ita Collegium Complutense, Joannes a S. Thoma, et alii. 2a docet, denominationem extrinsecam provenientem ab actibus intellectus esse ens rationis, et omnem provenientem ab actibus aliarum potentiarum esse ens reale, quam defendit Durandus. 3a denique docet, omnem denominationem extrinsecam a quacumque forma reali provenientem esse quid reale. Pro hac stat Eminentissimus Cardinalis de Aguirre, cum Eximio Doctore, et aliis ex utraque schola doctissimis viris, cum quibus sit Sectio 1a omnis denominatio extrinseca est ens reale.

Sectio 1a.

Omnis denominatio extrinseca est ens reale.

Sectio 1.ª

~~In̂um denominationem visionis, et cognitionis facta,~~
~~rationi visibilia cognoscibilia, vel aliquo modo~~
~~facti.~~

Probatur conclusio ratione: denominationes visi, et cogniti sunt denominationes extrinsecae; sed denominationes istae sunt entia realia: ergo. Probo minorem: omnis denominatio proveniens formaliter a forma reali est ens reale; sed denominationes istae proveniunt formaliter a forma reali: ergo. Probo minorem: istae denominationes proveniunt formaliter a visione, et cognitione; sed istae sunt formae reales: ergo. Maior est certa: non enim valet excogitari altera forma, a qua proveniat denominatio visi, et cogniti praeter visionem, et cognitionem: Minor etiam constat, et consequentia legitima est.

Confirmatur, et explicatur ratio: omni fictione seclusa, obiectum denominatur formaliter visum: ergo. Probo antecedens: omni fictione seclusa potentia visiva denominatur videns formaliter obiectum: ergo. Probo consequentiam: istae propositiones, potentia est formaliter videns obiectum. obiectum est formaliter visum a potentia, tantum differunt grammaticaliter, seu genere vocis activae, et passivae: ergo si una, alia. 2.º probatur idem antecedens: implicat, me realiter formaliter videre Petrum, et Petrum non esse realiter formaliter a me visum; sed omni fictione seclusa ego sum realiter formaliter videns Petrum per visionem: ergo omni fictione seclusa, Petrus est formaliter realiter visus a me: et consequenter quodlibet obiectum absque omni fictione intercedente denominatur formaliter visum. Minor, et consequentia sunt, maior vero constat ex dictis.

Respondent adversarij obiectum non denominari formaliter visum, et cognitum a cognitione, et visione, quatenus formae reales sunt, seu quatenus concipiuntur ut egredientes a potentia, et tendentes in obiectum; sed quatenus concipiuntur se habere ex parte obiecti, ipsique inhaerentes, et communicare intrinsece, sub quo munere sunt

fictè fictè: non enim valet visio, aut cognitio realiter inhaerere, nec communicari intrinsece obiecto. Quare, distinguunt triplicem conceptum in visione v.g. nempe conceptum in, seu inhaerentiae, conceptum ab, seu egressionis, et ad, seu tendentiae, et ordinis ad obiectum: et aiunt, visionem sub his duobus conceptibus ab, et ad solum denominare obiectum fundamentaliter, seu virtualiter visum; formaliter vero sub conceptu in, sub quo tamen conceptu visio non est vere, et realiter in obiecto denominato, sed tantum ficte.

Haec autem solutio sic impugnatur 1°: sed paries v.g. denominatur formaliter visus visione, quatenus fictè realis est: ergo ruit solutio. Probo subsumptum: paries denominatur formaliter visus visione, prout haec afficit extrinsece parietem, seu prout trahitur extrinsece ad ipsum; sed afficere, et trahi extrinsece ad parietem convenit visioni, quatenus fictè realis est: ergo. Probo maiorem: paries denominatur formaliter extrinsece visus visione; sed nequit denominari extrinsece visione, prout haec ipsum parietem afficit intrinsece: hoc enim esset confundere denominationem extrinsecam cum intrinseca: ergo.

Impugnatur 2°: visio non denominat parietem formaliter visum sub conceptu in: ruit ergo iterum solutio. Probo ant.: visio sub conceptu in denominat formaliter videns subiectum, in quo est: ergo. 3° calefactio denominat solem realiter formaliter calefacientem; at non denominat ipsum sub conceptu in ergo paritèr. Maior si negetur, sic probatur: calefactio denominat solem calefacientem modo quo calefacit; sed calefacit realiter formaliter: ergo. Minor autem probatur: calefactio non denominat solem realiter formaliter calefacientem sub conceptu repugnante ipsi calefactioni realiter formaliter in ordine ad solem; sed calefactioni concepte in ordine ad solem repugnat realiter

formaliter conceptu in: non enim est, nec recipitur calefactio realiter formaliter in sole, sed in paleis: ergo sectione 2.a solduntur argumenta.

Sectio 2.a

Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1.o denominatio extrinseca visionis V.g. provenit à visione, ut communicata, et unita objecto ita denominato; at visio nequit uniri, aut communicari realiter, sed solum ficte objecto denominato: ergo denominatio extrinseca visionis provenit a visione, ut communicata, et unita ipsi objecto ficte: itaque denominatio extrinseca non est ens reale. Probo minorem: visio nequit uniri, aut communicari realiter subjecto, in quo non est realiter; sed visio non est realiter, sed tantum ficte in objecto, quod visum denominat: alias non visum, sed videns denominaret: ergo. Distinguo maiorem: ut communicata, et unita extrinsece, concedo maiorem, intrinsece, nego maiorem, et distinguo minorem: nequit communicari realiter intrinsece, concedo minorem, extrinsece, nego minorem, et similiter distinguo maiorem, et minorem alterius silogismi.

Pro solutione advertendum est, alias esse formas absolutas, quae solum denominant subjectum, in quo reperiuntur intrinsece, ut nigredo, albedo &c.a et alias respectivas, quae non solum denominant subjectum, cui inhaerent, sed etiam objectum, quod respiciunt, ut cognitio, visio, et aliae. Itaque huiusmodi formae respectivae ad distinctionem formae absolutae non solum uniuntur, et communicantur realiter subjecto, cui inhaerent, quin etiam objecto, ad quod tendunt; aliter tamen, et aliter: nam objecto uniuntur extrinsece, subjecto autem, vel potentiae intrinsece: et propterea diversimode denominant subjectum, et objectum, licet utrumque realiter: subjectum quidem realiter intrinsece videns, et cognoscens, objectum vero realiter extrinsece visum, et cognitum. Unde nec sequitur, quod visio concepta

intrinsece communicata obto, ut ipsum denominet extrinsece visum, nec alterum satis est, quod sit realiter ipsi obto communicata extrinsece ut ipsum videri constituat.

Replicabis: ut paries denominetur formaliter visum, debet visio informare parietem; sed visio non informat realiter parietem: ergo. Probo maiorem: ut paries denominetur visus debet recipere effectum formalem visionis; sed hunc effectum paries non recipit, quin visio informet parietem: nam effectus formalis est ipsa forma communicata: ergo. Distinguo maiorem utriusque silogismi in hunc modum: ut paries denominetur formaliter intrinsece visus, debet, concedo maiorem, ut denominetur formaliter extrinsece visus, debet, nego: vel distinguo sic: debet visio informare parietem extrinsece, concedo maiorem, debet informare intrinsece nego maiorem primi, et secundi silogismi.

Licet utrumque modum aplicandi distinctionem in idem incidant, diversimode tamen explicantur: posterior quidem ut in solutione principalis argumenti; prior autem explicatur dicendo, quod quemadmodum ad denominationem extrinsecam non requiritur forma intrinseca, ita nec requiritur forma quae informet eum denominatum: informatio enim extra dictum intrinsecam inhaerentiam formae cum subiecto informato, et ex hac necessario sequitur intrinseca denominatio.

Quapropter, ut paries v.g. denominetur formaliter extrinsece visus non est necesse, quod ipsi inhaereat visio, sive quod ipse sit subiectum informationis: sed satis est, quod visio tendat ad ipsum, sive quod ipse sit subiectum denominationis. Et instatur argumentum in denominatione fundamentaliter visi, quae provenit a visione in pariete, absque intrinseca visionis inhaerentia, per hoc precise, quod ad ipsum parietem tendit, iuxta adversarios. Instatur etiam in actione praedicamentali, seu transeunte, quae, et si non recipiatur in agente, iuxta plures ex adver-

sariis,

denominat ipsum fortiter agens.

Arguitur 2°: quod nequit existere, nisi dependenter ab intellectu, est ens rationis; sed denominatio cogniti, et aliae, quae proveniunt ab actibus intellectus nequeunt existere, nisi dependenter ab intellectu: ergo tales denominationes sunt entia rationis. Confirmatur: quodlibet ens reale vel est substantia, vel accidens; sed denominatio cogniti v.g. nec est substantia, nec accidens: ergo. Distinguo maiorem: quod nequit existere nisi dependenter ab intellectu fingente, concedo maiorem, absolute cognoscente, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam.

Actus intellectuales, actus ipsius intellectus, et species repraesentativae objectorum non possunt ullomodo existere independenter ab intellectu, et tamen hoc nihilominus est ens reale: ergo et si denominatio cogniti dependeat ab intellectu, ut de facto accidit, erit ens reale: ratio autem est, quia denominatio cogniti, ut supra diximus, non dependet ab intellectu fingente, nec existit tantum objective in intellectu, sed realiter subjective: unde erit ens rationis subjectivum, non vero objectivum, seu fictum, de quo loquimur. Et ad confirmationem dico, denominationem cogniti pro formali esse accidens, nempe cognitionem ipsam; pro materiali autem esse substantiam, si res cognita sit substantia, vel esse accidens, si res cognita sit accidens.

Sed dices: denominatio cogniti non provenit a forma reali: ergo nequit existere nisi dependenter ab intellectu fingente. Probo antecedens: cognitio non est forma realis rei cognitae: ergo. Probo antecedens: cognitio non informat realiter rem cognitam: ergo. Ad hoc iam constat ex superioribus, et iterum dicimus, praedictam denominationem provenire a cognitione, quae forma realis est, non quidem realiter informans rem cognitam, nisi late, et extrinseca, sed realiter denominans: nam generaliter de ratione formae respectivae est posse denominare realiter subjectum

in quo est, et simul objicitur ad quod tendit.

Arguitur 3.° denominatio dextri, aut sinistri, qua Petrus v.g. denominatur respectu mei dexter, aut sinister, est denominatio extrinseca; sed haec denominatio non est realis: ergo Probo minorem: ut esset realis deberet provenire a forma reali extra applicata subiecto denominato, vel intrinsece, vel extrinsece; sed manus mea, a qua Petrus denominatur respectu mei dexter, vel sinister, nullo modo applicatur ipsi, sed omnino disparate se habet ad illum: ergo Confirmatur in denominatione extrinseca quo coexistentiae, quae provenire non potest a forma reali: per hoc enim, quod Petrus existat simul cum Paulo, nullam dicit realem habitudinem ad Paulum: ergo etc.

Respondeo negando minorem, ad probationem concessa maiori nego minorem: nam manus mea dextera sufficienter applicatur Petro, ad illum denominandum dextrum, per hoc quod proximior, et vicinior sit illi, quam sinistra; maior autem proximitas, aut vicinitas Petri ad unam manum, potius quam ad alteram, realis habitudo est, nec ullo modo dependet ab intellectu; quare, et realis erit talis denominatio. Ad confirmationem respondeo, quod denominatio quo coexistentiae sumitur a tempore, tanquam a forma, et mensura extrinseca reali, per quam dicuntur res quo coexistere mutuam, et realem habitudinem. Quaestio 3.a in quo consistat esse entis rationis.

Quaestio 3.a

In quo consistat essentia entis rationis

Diximus iam, esse entis rationis non consistere in aliqua extrinseca denominatione, omnes enim proveniunt a forma

reali? nunc quaerimus, utrum consistat in agregato ex extre-
mis realibus, et cognitione per quam falso adunantur, ut aliqui
volunt: an vero in aliquo esse pure ficto, omnino distincto ab
omni ente reali?? Pro hac ultima sententia decertant com-
muniter Thomistae, quibus adhaerent Jesuitae, et doctores nostri,
contra Magistrum Verna, Patrem Lincum, et alios: verum quia
quaestio haec parvi momenti est, ab illa breviter me expediam.
Unde sit. Sectio 1.a ens raôis consistit in esse pure ficto, et ade-
quate distincto ab omni esse reali, non vero in agregato ex extre-
mis realibus, et falsa cognitione.

Sectio 1.a

Ens raônis consistit in esse pure ficto, & adequate distinto ab omni ẽẽ reali, non vero in agregato ex extrĩmis realibus, & falsa cognitione.

Probatur conclusio quoad primam partem: ens raôis est, quod tan-
tum habet esse obiective in intellectu fingente: ergo. ista est definitio entis
raôis ab omnibus admissa. Probo consequentiam: omne ens praeter fictum
consistit in esse reali: ergo ens raôis consistit in esse pure ficto, et
adequate distincto ab omni esse reali. Probo consequentiam: ideo ens est
verum, quia ens reale convenit cum esse reali; sed ens raôis, de
quo loquimur, convenit cum esse ficto, et adequate distincto ab
omni esse reali: ergo. Confirmatur: ens ut sic dividitur in ens rea-
le, et raôis; sed ens reale consistit in esse reali adequate distinc-
to ab omni ente raôis: ergo. Deinde: ideo ens raôis non consisteret
in esse pure ficto, adequate distincto ab omni esse reali, quia hoc
non posset ab intellectu cognosci; sed hoc est falsum: ergo. Maior est
doctrina adversariorum, minor autem probatur: intellectus potest
apprehendere identitatem inter hominem, et equum, sed talis iden-
titas est pure ficta, adequate distincta ab omni esse reali: ergo.

Ex his
autem manifesta est secunda pars conclusionis, et ulterius
suadetur: ens raôis non potest existere realiter; sed quaelibet
extrema realia et cognitio illa falso adunans possunt

existere realiter: g.º ens rationis non consistit &c. Probo minorem: nulla extrema magis repugnantia, ad existendum, quam hircus compositi hirco-cervi; sed haec realiter existunt, et cognitio illa falso adunans potest realiter existere: g.º Probo minorem: duorum quae hirco-cervum apprehendunt, seu fingunt tanquam unum natum, datur cognitio falso adunans extrema praedicta; aliunde haec possunt realiter existere, et de facto existunt: g.º extrema praedicta, et cognitio ea falso adunans possunt realiter existere: igitur in ipsis non potest consistere ens rationis. Sectio 2.ª solvuntur argumenta.

Sectio 2.ª

Solvuntur Argumenta.

Obiicies 1.º et immediate contra hanc rationem: stat quod ens rationis consistat inadequate in aliquo reali, quin possit existere realiter penes inadequatum suum: g.º stat etiam, quod consistat adequate in aliquo reali, sive in extremis realibus, quin inferatur posse realiter adequate existere. Consequentia infertur, et antecedens probatur: hoc aggregatum mons-aureus nec inadequate valet existere; et tamen consistit inadequate in aliquo reali: g.º Probo minorem: consistit inadequate in partibus ipsius; nam solummodo partium non est totum aggregatum; sed partes ipsius sunt realis mons, et reale aurum: g.º Argumentum hoc implicatoria continguit, quatenus asserit, partes inadequate constituentes aggregatum montis aurei esse realem montem et reale aurum, quae vere existunt realiter, et tamen aggregatum illud non existere realiter penes inadequatum, quod est impossibile.

Unde ad argumentum nego antecedens, ad probationem nego maiorem, si sumatur aggregatum secundum quod dicit tanquam formali, quam pro subiecto, secus vero si tantum pro formali sumatur: in quo sensu explicanda est minor, et

eius probatio. Itaque concedo, quod verum moni, et verum aurum sint partes illius agregati, nullatenus sequitur, quod ens rationis consistat inadequate in aliquo reali; nam agregatum illud non secundum omne, quod dicit tamquam subtractio, quam pro formali est ens rationis (in qua falsa suppositione procedit argumentum) sed secundum quod dicit pro formali praecise, scilicet seu unionem, sive identitatem fictam extremorum, quam includit; cum autem identitas illa, sive unio nullo modo sit realis, inde fit, quod ens rationis nec inadequate consistat in esse reali: et ideo non mirum, quod ens rationis nec inadequate possit existere realiter. Obijcies 2°:

Si ens rationis consisteret in esse pure ficto, et adequate distincto ab omni esse reali, non esset vere, et realiter cognoscibile; sed hoc est falsum: ergo. Distinguo maiorem: non esset vere, et realiter cognoscibile cognoscibilitate subiectiva, et intrinseca concedo maiorem: obiectiva, et extrinseca nego maiorem, et distincta minorem nego consequentiam, quam solutionem explicatam habemus quaestione 1.a huius tractatus in responsione ad sextum argumentum. Sed replicabis: ens rationis esse vere, et realiter cognoscibile cognoscibilitate extrinseca, obiectiva, non vero intrinseca, et subiectiva, est ipsum posse realiter cognoscere ens rationis, ipsum vero ens rationis esse intrinsece incapax, ut realiter cognoscatur; sed hoc est implicatorium: ergo et solutio. Nego maiorem: quia non dicimus, quod ens rationis sit intrinsece incapax, ut cognoscatur realiter, sed quod capacitas intrinseca ipsius, ut cognoscatur, non sit realis, nec realiter in ipso detur, sed tantum ficte, sicut et ipsum. Aliud enim est, quod capacitas intrinseca entis ficti non sit realis, et aliud, quod non sit capacitas, ut cognoscatur realiter; primum est verum secundum autem falsum: quia ad hoc ut possit cognosci

realiter, sufficit, quod sit capax trahendi realis cognitionis, ad quod demaali sehavet, quod sit ens fictum, vel reale.

Sandes obiicies: cum intus affirmat, hominem esse equum, facit ens rationis, conveniens in identitate, quam affirmat; sed talis identitas non est ficta: ergo ens rationis non consistit in esse pure ficto. Probo minorem: identitas, quam affirmat intus inter hominem, et equum, est illa, in cuius affirmatione falsum arsuit: ergo. Probo consequentiam: hominem, et equum identificari ficta identitate non est falsum: ergo sit veritas. Deinde: intus affirmat identitatem revera impossibilem inter illa extrema; sed sola vera, et realis identitas est impossibilis inter illa extrema: ficta enim identitas de facto datur inter illa: ergo. Nego minorem; ad probationem concesso antecedente, nego consequentiam, et ad probationem concesso antecedente, distinguo consequens: talis identitas non est ficta affirmata, et concepta ut talis, concedo consequentiam, non est ficta affirmata ut vera, nego consequentiam.

Ut intus falsum arsuit, dum affirmat hominem esse equum, non requiritur, quod identitas affirmata inter illa extrema sit vera, et realis, sed quod identitas, quam affirmat ut veram, sit identitas ficta: nam illa propositio eatenus est falsa, quatenus per illam affirmatur ut vera identitas, quae solum est identitas ficta. Ad id quod additur, distinguo consequens modo, quo supra, vel ita: affirmat identitatem veram, idest, quae apparet vera, concede, quae est vera, nega. Intus arsuit, dari inter hominem, et equum identitatem, quae sibi realis, et vera apparet; cum autem impossibile sit, dari inter illa extrema identitatem, quae sit vera, et realis tantum apparenter; ideo affirmat intus identitatem impossibilem, ideoque propositio est falsa. Quaestio 3a. quaenam sit causa entis rationis effectiva?

Quæstio 4.ª

Quænam sit causa entis raōis efectiva?

Ad quodlibet effectum quatuor causas semper necessario debere concurrere, docent omnes Philosophi, materialem scilicet, et formalem, efficientem, et finalem: et cum dubitet nemo, causam materialem entis rationis esse subjectum illud, in quo fingitur fictio rationis ab aliqua potentia, et causam formalem esse ipsam fictam fictionem, finalem vero vel rectam, et artificiosam directionem intellectus, vel perfectiorem cognitionem entis realis; idcirco dubium praesens solum procedit de eius causa efficiente: et inquirimus an solus intellectus possit illud efformare? an etiam voluntas, sensusque tam interni, quam externi valeant illud efficere? At ut optata brevitate procedamus sit. Sectio 1.ª solus intellectus potest facere entia rationis, non vero voluntas, nec sensus interni, aut externi.

Sectio 1.ª

Solus intellectus potest facere entia raōis, non vero voluntas, nec sensus interni, nec externi.

Hæc conclusio est communis inter Auctores, et probatur percurrendo per singulas partes: illa potentia potest facere ens rationis, quæ potest attingere non ens, ut ens; sed solus intellectus potest attingere non ens, ut ens: ergo. Maior est certa: tunc enim fit ens rationis, quando attingitur non ens admodum entis: Probatur minor: sola illa potentia, quæ potest attingere ens, ut ens, potest etiam attingere non ens, ut ens; sed solus intellectus potest attingere ens, ut ens: ergo. Minor est evidens: nam ens ut ens est obiectum solius intellectus. Ex hoc autem probatur maior: dum attingitur non ens, ut ens potentia attingens specificatur ab ente ut tali, et si tendit ad non ens; sed sola illa potentia specificatur ab ente ut tali, et si tendit ad non ens, quæ potest attingere ens, ut ens: ergo.

Confirmatur excludendo praecise voluntatem ab efficientia entis rationis: facere ens rationis est tribuere non enti esse objectivum et fictitium; sed voluntas nequit tribuere non enti esse objectivum fictitium: ergo. Probo minorem: potentia, quae si attingit esse objectivum fictitium, tale esse supponit per se, et ex modo tendendi rationis fictitium nequit illud fingere, nec esse objectivum ipsi tribuere; sed si voluntas attingit esse objectivum fictitium, tale esse supponit per se, et ex modo tendendi rationis fictitium: ergo. Maior est certa: quia nulla causa potest facere, quod per se, et ex suo modo tendendi factum supponit. Minor etiam constat: voluntas semper fertur in objectum, ut sibi ab intellectu propositum, iuxta illud, nichil volitum, quin praecognitum: ergo si D.ª

Deinde probatur, sensus, sive internos, sive externos nullum posse formare ens rationis: ens rationis est objectum illius potentiae, a qua fit; habet enim esse objectivum in illa; atqui ens rationis nequit esse objectum alicuius sensus, sive interni, sive externi: ergo. Probo minorem: objectum cuiuslibet sensus existit realiter, et independenter ab ipso; sed ens rationis nequit existere realiter, et independenter a potentia cuius objectum est: ergo. Probo maiorem: objectum cuiuslibet sensus est intrinsece realiter sensibile, atque adeo existit priusquam realiter sentiatur; sed nequit existere priusquam sentiatur dependenter a sensu, ut patet: ergo. Sectio 2.ª solvuntur argumenta.

Sectio 2.ª
Solvuntur argta.

Obijcies 1.° pro voluntate: omnis ordo rationis est ens rationis; sed voluntas facit ordinem rationis: ergo. Probo minorem: voluntas ordinat unum ad aliud, ad quod nequit realiter ordinare; sed talis ordo est ordo rationis: ergo. Minor est certa, et maior probatur: voluntas Dei pecat, ordinat Deum ad creaturas, cuius amore flagrat; sed Deum nequit ad creaturas realiter ordinare

g.° confirmari: facere ens rationis est attingere rem aliter ac sunt in se; sed voluntas sepe attingit rem aliter ac sunt in se: g.° Probo minorem: voluntas sepe attingit ut bonum, quod in se non bonum, sed malum est: g.° Nego minorem, ad probationem nego maiorem, vel illam distinguo: ordinat affective, et prosecutive concedo, effective nego maiorem. Voluntas solum prosequitur obiecta eo ordine quo sibi proponuntur ab intellectu quare dum peccat, etsi pro ultimo fine creaturam recipiat, nullum facit ordinem inter Deum, et creaturam, sed factum supponit ab intellectu, cuius munerum est obiecta ordinare, et ordinata proponere voluntati, ut ea prosequatur. Ad confirmationem distinguo maiorem: est attingere rem aliter ac sunt in se, alliciente facta, seu ficta a potentia attingente concedo maiorem: alliciente non facta, sed praesupposita a potentia, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Licet voluntas aliquando tendat in bonum, quod tantum sit bonum apparens, non sequitur voluntatem ipsam facere ens rationis, quia illa bonitas apparens, in quam tendit, fingitur ab intellectu minime vero a voluntate. = Sed dices: multoties voluntas tendit in bonum, quod iudicat intellectus esse malum: g.° bonitas illa prosecuta fingitur a voluntate. Distinguo antecedens: quod iudicat tantum speculative, concedo antecedens, practice nego antecedens, et consequentiam. Intellectus saepe iudicat, esse bonum, atque conveniens hic, et nunc aliquod obiectum, quod alias scit, esse revera malum; quod quidem contingit, quoties homo peccat ex malitia; tunc autem intellectus practice fingit in obiecto bonitatem, quam voluntas prosequitur. Adhuc etiam dices: in attingentia mali ut boni datur ens rationis; sed hoc non potest fieri ab intellectu g.° a sola voluntate. Probo minorem: nequit fieri ab intellectu ens rationis consistens in attingentia obiecti, quod est extra spheram intellectus, sed malum ut bonum est extra

sphaeram intus, et extra objectum solius voluntatis: g.° ens rationis consistens in attingentia mali ut boni nequit fieri ab intus. Distinguo maiorem: in attingentia prosecutiva, nego maiorem; effectiva concedo maiorem, et distinguo minorem: sed hoc, idest, consistens in attingentia prosecutiva nego suppositum; consistens in effectiva, nego minorem, et consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: Consistens in attingentia obiecti, quod est extra sphaeram intus sub ratione veri nego suppositum; quod est extra sphaeram intus sub alia ratione, nego maiorem, et distinguo minorem: malum ut bonum, lo ut dicente rationem quae, nego minorem, dicente rationem sub qua, concedo minorem, et nego consequentiam.

Attingere prosecutive malum ut bonum est illud amare; attingere effective est illud facere, seu fingere: in hac autem attingentia stat ens rationis minime vero in illa. Et ex hoc dico, quod dum attingitur malum ut bonum effective, lo ut non reduplicat rationem sub qua, sed solam rationem quae intus, quod evenit dum intus fingitur bonitas in malo, illam attingendo sub ratione veri in quo nulla apparet repugnantia: sicut nulla est in eo, quod voluntas prosequatur omne verum, illud attingendo sub ratione boni.

Obicies 2°,

cum Patre Arriaga provenit idem ex textu: utrinque plura obiecta attingunt aliter ac sunt in se: g.° faciunt entia rationis. Probatur antecedens ab experientiis: gustus febricitantis percipit ut amarum, quod revera est dulce: visus percipit in collo columbae, in cauda Pavonis, et in Iride colores apparentes, ac si essent veri colores: passeres, ut aiunt, spicam vere, et uvas pictas ac si reales essent, quia re voluerunt: g.° Pro responsione argumenti notare placet, non sufficere ad efformandum entia rationis, quod res attingantur aliter ac sunt, sed praeter hoc requiri, quod ipsi tribuatur aliquod esse omnino repugnans, et absolute impossibile. Hoc supposito,

nego antecedens, et ad primam experientiam de gustu febricitantis dico,

percipere veram, et realem amaritudinem humoris biliosi, sive colerici, quo lingua eius infecta est: et ob id nequit dulcedinem cibi percipere. Ad id, quod dicitur de iride, respondeo, tunc visum percipere in columba, iride, et Pavone veram, et realem similitudinem coloris, quae ibi ex reflexione lucis sic, vel sic dispositae, formatur: licet non sit verus color naturalis, seu permanens. Et per hoc constat, quid dicendum ad alias experientias, quae solent aduci de passeribus uvas depictas gustare conantibus, de baculo recto in aqua apparente tortuoso, et de alijs.

Sed replicabis: color ut sic, seu in communi est ens rationis; visus attingit colorem ut sic: ergo. Probo minorem: dum quis videt corpus a longe, quin discernat utrum sit album, aut nigrum, attingit quidem ibi colorem; at non colorem particularem: ergo. Distinguo maiorem: color in communi communitate formali, permitto maiorem, fundamentali, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Color in communi communitate formali est color praecisus perinde ab albedine, et nigredine, sub qua communitate non attingitur a visu, sed ad summum sub communitate fundamentali, quae in eo consistit, quod omnes colores sint a parte rei similes, et eodem modo attingibiles unus, et alter: permisso autem, primam communitatem esse ens rationis, nullus est, qui de secunda hoc valeat affirmare. Quare etsi quis nequeat discernere, utrum obiectum, quod videt, sit album, vel nigrum, non est, quia colorem particularem non attingat, sed quia illum confuse attingit.

Obijcies 3.° pro imaginativa, quae est virtus residens in anima, et deservit ad efformandas species, seu imagines rerum corporearum, quae obiecta repraesentant, non quoad praedicata essentialia, sed unice quoad accidentalia, colorem nempe, quantitatem, figuram &c.: imaginativa attingit plura quae non sunt ac si essent: ergo. Probo antecedens: imaginativa, illusta

Divus Thomas, esse apprehendit presentem rem, quæ est absens. Confirmatur: iuxta eiusdem sancti Doctoris 1.ª part. quest. 12.ª artic. 9.º ad 2.um imaginatio ex preconceptis speciebus montis et auri, format speciem montis aurei; sed mons aureus nec est, nec esse potest: ergo imaginativa attingit aliquid, quod nec est, nec esse potest: ergo.

Ad argumentum dico, quod imaginativa non facit ens rationis, etsi rem absentem, ut presentem attingat, et ratio est, quia talis presentia non est rei absolute impossibilis, quod erat necessarium, ut faceret entia rationis, ut supra diximus. Ad confirmationem similiter dicimus, imaginativam nichil impossibile attingere, etsi formet speciem representativam montis aurei, siquidem et imaginatio sola accidentia exteriora cognoscunt, non vero statum rerum, nec temporum differentias percipiunt. Unde per talem speciem solum percipit imaginativa quoddam aggregatum, quod habeat apparentiam montis, et colorem auri, quod nullam dicit impossibilitatem, cum non solum Deus valeat illud producere, sed pictor etiam in tabula depingi. Media autem illa specie sumit intellectus ocasionem ad concipiendam identitatem omnino impossibilem inter naturam montis, et auri, in quo stat fictio.

Questio 5.ª Utrum Deus cognoscat et faciat universim omnia entia rationis?

Questio 5.ª

Utrum Deus cognoscat, et faciat universim omnia entia raois?

Doctores santi patres, ne cogerentur fateri, Deum fingere, negarunt pariter, posse ipsum Deum entia rationis ficta cognoscere: non enim distinguebant cognitionem entis rationis facti ab eius fictione. Hij sunt sapientissimus Magister Vazquez, Illmus Charamuel, et Cabero, quos secuntur pauci. Alij econtra

dicunt, Deum non solum cognoscere, sed et formare posse generatim omnia entia rationis. Ita Subtilis Doctor, Magister Durand. Noster Purpuratus Aguirre, et ex domesticis quamplurimi. Quidam vero Deo concedunt vim effectivam duntaxat aliquorum entium rationis respectivorum videlicet idealium, quos aliqualiter explicabimus. Concors vero Bonmutarum, et Jesuitarum sententia defendit, Deum omnia entia rationis cognoscere, nullum tamen illorum posse facere, cui libenter subscribimus. Sectio 1.a intellectus Divinus omnia entia rationis facta, vel factibilia cognoscit, nullum vero facit.

Sectio 1.a

Intellectus Divinus omnia entia rationis facta, vel factibilia cognoscit, nullum vero facit.

Probatur conclusio quoad primam partem clarissimis verbis Angelici Praeceptoris, qui 1.a parte quaest. 14.a artic. 9.o hec habet: quaecumque quae igitur possunt per creaturam fieri, vel cogitari, vel dici, et etiam quaecumque ipse facere potest, omnia cognoscit Deus: ergo quaecumque quae entia rationis facta, vel factibilia a creatura omnia cognoscit Deus, iuxta Divum Thomam. Deinde probatur haec prima pars conclusionis ratione efficacissima: intellectus divinus cognoscit quidquid est vere cognoscibile; sed omnia entia rationis facta, vel factibilia a creatura sunt vere cognoscibilia: ergo. Probo minorem: omne id de quo intellectus potest aliquam veritatem affirmare, aut negare, est vere cognoscibile; sed de omni ente rationis facto, vel factibili a creatura potest intellectus aliquam veritatem affirmare, aut negare, nempe quod sit ens fictum, quod non sit in rerum natura, et alia huiusmodi: ergo.

Confirmatur 1.o

Deus comprehendit cognitionem creatam factivam entis rationis: ergo etiam cognoscit entia rationis. Probo consequentiam: nequit Deus comprehendere cognitionem creatam, quin cognoscat id, ad quod tendit tam primario, quam secundario; sed cognitio factiva entis rationis tendit saltem

secundario ad entis rationis: ergo. Probo maiorem: comprehensio est cog-
nitio rei quantum cognoscibilis est; sed cognitio creata est cognos-
cibilis, necdum prout respicit suum terminum primarium, sed prout ordi-
natur ad secundarium: ergo. Confirmatur 2.º ideo intellectus divinus
non potest cognoscere entia rationis, quia haec cognitio argueret im-
perfectionem in Deo; hoc autem est falsum: ergo. Probo minorem: non ma-
gis arguit imperfectionem in cognoscente cognitio entis rationis, quam
cognitio peccati, vel mendacii; sed haec nullam arguit imperfectio-
nem in Deo: ergo. Maior patet, vel proferant contrarii, quare illa
cognitio prae ista dicat imperfectionem.

Probatur conclusio quoad
secundam partem: repugnat Deo cognitio imperfecta; talis est cog-
nitio entis rationis effectiva: ergo repugnat Deo cognitio entis rationis
effectiva: ergo Deus nullum efficit ens rationis. Probo minorem: cognitio
entis rationis effectiva est cognitio rei aliter ac est in se; sed haec est
cognitio imperfecta: ergo. Probo minorem: cognitio disconformis
rei cognitae est imperfecta; sed talis est cognitio rei aliter ac est
in se, ut patet ex terminis: ergo. = Respondent adversarii, cognitionem rei
aliter ac est cognoscibilis esse imperfectam, et Deo repugnantem, non
vero cognitionem rei aliter ac est in se physice; praecipue quando res
non habet esse physicum in se, potentem trahere cognitionem, quod accidit
in ente rationis, quod tantum habet esse obiective in intellectu: unde cognitio
illius, ut perfecta sit, debet trahi ad illud, ut est in se pure obiective,
et ut cognoscibile, nam et hoc ipso cognitio erit praecise conformis suo
obiecto. Sed contra, et imprimis noto, dum solutio asserit, esse imperfectam
cognitionem rei aliter ac est cognoscibilis, non loqui de cognoscibilita-
te pure passiva, et trahitiva rei, id est, de capacitate, quam habet, ut
cognoscatur: non enim est possibilis cognitio rei aliter ac habet ca-
pacitatem, ut cognoscatur: atque adeo nec perfecta, nec imperfecta
erit; sed loqui de cognoscibilitate activa, et exactiva rei, seu de
exigentia, quam habet res ut cognoscatur recte. Hoc supposito sic
argumentor: cognitio rei aliter ac est cognoscibilis, seu aliter

ac exigit cognosci, est imperfecta, et Deo repugnans; talis est omnis cognitio factiva entis rationis: ergo

Probo minorem: omnis cognitio factiva entis rationis attingit proprium objectum cum esse ficto distincto ab eo quod habet proprio ad ipsum; sed cognitio attingens objectum cum alio esse ab eo, quod habet pro priori ad ipsum, est cognitio rei aliter ac est cognoscibilis, seu aliter ac exigit cognosci: ergo Major est certa, etenim cognitio attingens objectum cum esse, quod habet pro priori ad ipsum, nichil fingit, consequenter quae non facit ens rationis: ergo Minor vero probatur: omnis res est cognoscibilis, et exigit cognosci cum esse quod habet proprio priori ad cognitionem qualecumque sit illud esse: ergo

2° plura entia rationis petunt fieri per cognitionem rei aliter ac est cognoscibilis; sed haec cognitio est imperfecta, iuxta solutionem: ergo plura petunt fieri per cognitionem imperfectam: ergo ista nequeunt fieri a Deo: ergo nulla. Omnia praeter maiorem propositionem sunt manifesta, illa vero suadetur: cognitio rei phisice existentis aliter ac phisice est, est cognitio rei aliter ac est cognoscibilis; sed plura entia rationis petunt fieri per cognitionem rei phisice existentis aliter ac phisice est: ergo Maior est certa: nam res phisice existens est cognoscibilis, ut phisice est: ergo Minor autem probatur: ens rationis consistens in cognitione actualis v.g. phisice identificati cum reali, ut distincti objective a reali, petit fieri per cognitionem ipsius actualis phisice existenti aliter ac phisice est; sed plura alia sunt huiusmodi: ergo

3° quando cognoscitur objectum nullum habens, nec potens habere esse reale, vel cognoscitur ad modum entis realis, vel non? Respondebunt contrarii, cognosci ad modum entis realis. Sed iterum inquiro: quando cognoscitur predictum objectum ad modum entis realis, vel fit per cognitionem directam, et practice tribuentem ipsi objecto esse ad modum entis realis, vel per reflexam, et speculative cognoscentem ex parte ipsius objecti esse ad modum entis realis, praevium ab alia cognitione? at primum si-

per cognitionem fingentem in obiecto esse, quod non habet, quae quidem cognitio Deo repugnat; secundum autem, et si Deus, et homo faciant, non faciunt ens rationis: ergo

Probatur 2.º conclusio nostra evertendo praecipuum contrariae sententiae fundamentum: potest Deus cognoscere entia rationis, et entes negationes, et chimeras, quin propterea teneatur facere entia rationis: ergo fundamentum praecipuum sententiae contrariae, quod est contradictorium huius antecedentis, est prorsus falsum. Probo antecedens: potest Deus cognoscere entia rationis, ut facta, aut factibilia ab alio intellectu; at sic illa cognoscere, non est ea facere: ergo. Probo minorem: cognitio entis rationis ut facti, vel factibilis, solum dat ipsi extrinsecam realem denominationem, seu esse extrinsecum cognitum; sed hoc non est illud facere: nam ens rationis unice fit per cognitionem ipsi tribuentem suum esse intrinsecum fictum: ergo. Ex his autem maxima aequivocationem, qua laborat solutio praecipui, et amplius ex solutione adhibenda adhuc contrariis cabilis. Sectio 2.ª solvuntur praecipua argumenta contraria.

Sectio 2.ª
Solvuntur praecipua Argumenta contraria.

Obiicies 1.º Deus cognoscit omnia entia rationis: ergo illa facit. Probo consequentiam: facere entia rationis est dare ipsis existentiam obiectivam; sed Deus cognoscens omnia entia rationis eis tribuit existentiam obiectivam: ergo. Distinguo antecedens: cognoscit omnia entia, ut facta, vel factibilia ab intellectu creato, concedo antecedens: independenter ab eo, quod facta, vel factibilia sint ab intellectu creato, nego antecedens, et consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: est dare ipsis existentiam obiectivam primam, et intrinsecam, concedo maiorem: secundam, et extrinsecam, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Ut fiat ens rationis non sufficit, quod de novo adquirat quodlibet esse obiectivum

a aliquo intellectu; sed requirit, quod adquirat suum esse objectivum primum et intrinsecum: quod quidem non resultat ex cognitione illud attingente, ut factum, vel factibile, haec enim cognitio ipsum supponit primum illum esse, et solum praestat ipsi esse extrinsecum cognitum: resultat ergo esse intrinsecum entis rationis ex cognitione imperfecta, qua id, quod non est ens concipitur ad modum entis.

Dices: cognitio, qua concipitur, quod vere non est ens ad modum entis, juxta dicta, efficit ens rationis; sed cognitione, qua Deus cognoscit ens rationis, ut factum, vel factibile, cognoscitur quod vere non est ens ad modum entis: ergo. Probo minorem: cognitione illa cognoscitur ens rationis, ut est cognoscibile; at ens rationis, * non est cognoscibile, nisi ad modum entis, et aliunde non est vere ens: ergo. Deinde: Deus ab aeterno cognoscit esse objectivum intrinsecum cujusque entis rationis; sed non cognoscit esse objectivum intrinsecum, quod habeat ens rationis ab aeterno a se, nec a creatura aliqua: ergo a Deo: ergo Deus facit entia rationis.

Distinguo majorem: qua concipitur ad modum entis ex parte objecti cogniti nego majorem, qua concipitur ad modum entis ex parte ipsius cognoscentis, concedo majorem, et distincta minori nego consequentiam. Ad probationem concessa majori distinguo minorem: non est cognoscibile practice, nisi ad modum entis, concedo minorem, non est cognoscibile speculative, sub distinguo: nisi ad modum entis ex parte objecti, concedo minorem, ex parte cognoscentis, nego minorem, et consequentiam. Vel aliter explico majorem primi syllogismi: efficit ens rationis, si causet illam cognitionem quod vere non est ens habeat esse ad modum entis, concedo majorem: si ipsum supponat habens esse ad modum entis, nego majorem, et distincta minori, nego consequentiam.

Haec secunda distinctio est praecedentis explicatio, quam ut recte percipias, dico, cognitionem attingere non ens ad modum entis ex parte objecti esse attingere non ens ad modum entis, quia ipsum exstat ad modum entis independenter ab illa cognitione; attingere autem non ens ad modum entis ex parte cognoscentis fit per cognitionem practicam,

ut cuius ipsius non entis habeat esse admodum entis, quod prius non habebat. Itaque cognitio haec facit ens rationis, quia concipit, et fingit in non ente quasi quoddam ens, seu esse, quod in re non habet: caeterum ista cognitio, ut pote diiconformis cum obiecto, et tanquam imperfecta repugnat Deo; prima vero, et si Deo conveniat, non facit ens rationis, quia est cognitio omnino speculativa, et attingens non ens admodum entis [redacted] ex parte obiecti, idest, attingens, non ens habere esse obiective tanquam creato admodum entis. Ad secundam replicam dico, Deum ab aeterno cognoscere esse obiectivum intrinsecum cuiuscumque entis rationis factibilis, sicut ab aeterno cognoscit esse a nobis factibile; caeterum hoc non probat, Deum praestare ipsi aliquod esse intrinsecum actuale, sed solam extrinsecam denominationem cogniti ut patet in creaturis possibilibus. Sed dices: Deus cognoscit non entia admodum entis ex parte modi cognoscendi: ergo solutio est nulla. Probo ant: Deus cognoscit omnia admodum obiecti specificativi sui intellectus, et per species illius; sed obiectum specificativum intellectus divini est ens: ergo. Respondeo, divinum intellectum omnia cognoscere ratione proprii obiecti, et per species illius, non vero admodum illius: sicut cognoscit creaturas, et omnia possibilia ratione sui esse, in quo repraesentantur, minime vero, ad modum sui esse, quam vere non repraesentant, nec imitantur. 2°.

obicies, sicque in dicta replicabis: Deus ex propria perfectione et independenter ab alio intellectu exigit perfecte cognoscere hircocervos, et caetera entia chimerica, et impossibilia; sed nequit illa cognoscere independenter ab alio intellectu, quin faciat ens rationis: ergo. Probo minorem 1°. nequit illa cognoscere independenter ab alio intellectu, quin habeant aliquod esse intrinsecum, per quod terminent cognitionem; sed praedictum esse non potest esse verum, et reale, nec ab alio intellectu dependere: ergo debet esse fictum, et ab intellectu divino factum. 2°. nequit illa cognoscere independenter ab alio intellectu, quin prout sic sint cognoscibilia, et entia; sed nequeunt prout sic esse entia realia:

ergo exurgunt entia rationis ficta, et a solo Deo dependentia. 3º: nequeunt intellectus divinus illa cognoscere independenter ab alio intellectu quin habeant esse aliquod obiectivum in intellectu divino, praescindendo ab eodem intellectu, sed esse aliquod obiectivum in intellectu est ens rationis fictum: ergo. Argumentum hoc, quod acutissimis reflexionibus expediri solet, nec dum probat Deum omnia entia rationis efformare, sed etiam posse fingere, et chimeras ad modum entis cognoscere, quod nec aliquibus adversariorum accidet. Quare ad argumentum concessa maiori, nego minorem, ad primam huius probationem distinguo maiorem: quin habeant aliquod esse intrinsecum, vel in recto, vel in obliquo, concedo maiorem; in recto praecise nego maiorem, et minorem eius consequentia. Ex quo patet quid in forma dicendum sit ad secundam, et tertiam probationem.

Itaque licet hircocervus, et quaelibet chimera non sit formaliter ens, nec formaliter, secundum quod dicit in recto, contineat subjective; indirecte tamen, et secundum quod chimera dicit in obliquo, seu de connotato, est verum ens, verumque cognoscibile independenter ab omni fictione: etenim cum chimera, et quodlibet impossibile dicat in obliquo, seu connotet verum ens possibilibus, v.g. alter Deus Deum optimum maximum, quod est verum ens, caecitas visum, et quaelibet privatio formam, qua privat, bene possunt ab intellectu cognosci, ut sunt in se, seu ut nihil, in ordine tamen ad propria connotata positiva: quatenus scilicet intellectus directe cognoscens, unum Deum esse ens summe necessarium, indirecte cognoscit, alterum Deum esse quid impossibile. Ad hoc autem nulla fictio necessaria est, non solum respectu intellectus divini, sed nec respectu intellectus nostri, qui non tenetur fingere, semper ac chimeram nititur apprehendere: possumus enim cognoscere tamquam apprehensionem, quam per iudicium alterum Deum ut repugnantem, et sic non fingimus, quia nullum esse intrinsecum ei tribuimus, sed potius ex ipso modo tendendi intellectus removetur ab ipso omnis entitas, et quidquid quod esse. Tunc autem fingit intellectus noster et

faciens rationis, quando nititur apprehendere alterum Deum, hirco-cervum, et allia huiusmodi, quae nichil omnino sunt, perinde ac si essent, sui ad modum entis: hic vero modus procedendi propter suam imperfectionem maxime repugnat Deo. Obicies 3.º Angelicum praeceptorem 1.ª part. quaest. 15. artic. 1.º ad 3.um sic aientem: respectus ideales, quibus multiplicantur ideae, non causantur a rebus, sed ab intellectu divino comparante essentiam suam ad res; sed respectus praedicti sunt respectus rationis: ergo causantur a Deo respectus rationis: ergo. Si dicas, loqui Angelicum Magistrum de respectibus idealibus fundamentaliter sumptis, et non designari formaliter acceptis: Contra est 1.º Divus Thomas loquitur de respectibus, qui causantur a Deo comparante essentiam suam rebus; sed respectus fundamentaliter sumpti non causantur a Deo, sic enim sunt essentia divina, ut diversimode immitabilis a creaturis: ergo 2.º respectus ideales fundamentaliter sumpti sunt reales; at respectus, de quibus loquitur Divus Thomas, non sunt reales: ergo.

Ad testimonium Angelici Praeceptoris bene ibi; et distinguo minorem ex illo desumptam: respectus praedicti fundamentaliter sumpti, nego minorem; formaliter accepti concedo minorem. Ad primam impugnationem distinguo maiorem: qui causantur a Deo fundamentaliter concedo maiorem, formaliter nego maiorem, minorem, et consequentiam, et eodem modo ad secundam impugnationem respondeo. Respectus ideales triplicitur considerari possunt: primo fundamentaliter remote, qui prout sic unice consistunt in divina essentia absolute, seu secundum suam entitatem cognita. 2.º fundamentaliter proxime, suntque ipsamet divina essentia cognita per modum ideae, et causae exemplaris omnium creaturarum. 3.º vero formaliter, et sunt quidam formales respectus, quibus essentiam divinam in ordine ad creaturas affectam concipimus, quam tamen revera non afficiunt.

Sed quia intellectus divinus cognoscens suam essentiam, ut diversimode immitabilem

a creaturis, prestat nobis fundamentum, ut illas cum eis de respectibus concipiamus, eo quod fingamus in ipsa supremam esse in ordine ad diversa factibilia: ideo predicti respectus fundamentaliter diuntur causari a Deo comparante connexionem, sive essentiam suam cum rebus connexam cognoscente; formaliter vero solum fieri possunt a nostro intellectu: atque adeo non existunt formaliter sed tantum fundamentaliter ab æterno in Deo.

Pro complemento huius tractatus, inquirimus per quem actum nostri intellectus fiant entia rationis? Ad quod resolutorie dicimus, entia rationis posse fieri per quamlibet operationem intellectus, quæ sunt simplex apprehensio, iudicium, et discursus. Probatur autem assumptum ratione singula percurrendo: simplici apprehensione cognoscit intellectus non entia ad modum entis: ergo. Probatur antecedens: simplici apprehensione cognoscit intellectus omne quod attingit, quin de ipso aliquid affirmet, vel neget; sed intellectus attingit tenebras, et alia non entia ad modum entis, quin de ipsis multoties aliquid affirmet, vel neget: ergo.

Quod vero per iudicium fiant entia rationis sic probatur: intellectus per hoc iudicium homo est irrationalis, et per alia similia concipit aliquid, quod tantum habet esse obiective in intellectu: ergo. Probatur antecedens: conceptus unionis hominis cum irrationalitate; sed hec tantum habet esse obiective in intellectu: ergo. Tandem suadetur fieri quedam entia rationis per discursum: connexio ficta unius praedicati cum alio est ens rationis; sed discursus fingit connexionem unius praedicati cum alio: ergo. Probatur minor: dum ex hoc antecedenti, Petrus est animal infert intellectus Petrum esse insensibilem, aliquam fingit connexionem inter animal, et insensibilitatem; sed hoc fit per discursum: ergo.

Sed dices 1º: cognitio factiva entis rationis componit unum cum alio; sed hoc nequit facere simplex apprehensio, quæ compositiva non est: ergo. 2º: cognitio factiva entis rationis nequit esse conformis cum obiecto; et propter hoc diximus, Deum non posse facere entia rationis, quia

cum cognitio necessario conformatur cum obiecto; sed simplex apprehensio semper conformatur cum obiecto, in illa enim nec error, nec falsitas cadere potest: ergo = Respondeo distinguendo maiorem: compositio, affirmando unum de alio nego maiorem, ordinando unum ad alterum concedo maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Universalitas semper fit per cognitionem comparativam, seu ordinativam, id est, per actum cognoscentem unum in ordine ad aliud: sic autem unum ad aliud ordinare convenit apprehensioni, ut cum Romam apprehendimus ad urbem Vallisoleti; secus autem unum de altero affirmare; et ideo est compositiva per modum connotationis unius ad alterum, non vero per modum affirmationis unius de alio.

Ad secundam concessa maiori nego minorem, et implicitam probationem: sicut tres sunt operationes intellectus, sic tripliciter possunt conformari, vel disconformari cum rebus: uno modo per simplicem repraesentationem illarum, aliter vero per enuntiationem alicuius praedicati, et tandem per illationem, bene aut male inferendo unum ex alio. Primo modo conformari, vel disconformari cum obiecto pertinet ad apprehensionem; multoties enim per hanc operationem repraesentantur intellectui obiecta ad invicem distincta indistincte, ut dum concipimus montem, et aurum quasi constituentes compositum unum: quare non semper, et necessario simplex apprehensio conformatur cum obiecto. Tractatus 3.us de universalibus in communi.

TRACTUS 4.us

ÐVniversalibus in cmni.

Plurimas arduas, per quae difficiles de universalibus ordiamur controversias praemittere libet, qui fuerint fontes, a quibus tractatus iste deducit originem. Floruit itaque Romae, regnante S Aurelio celeberrimus quidam philosophus nomine Marcus Porphyrius, patria Tyrius, sanguine praeclarus, qui cupidus inveniendi

quemdam discipulum, ut ad Vrlii predicamenta discurrenda feliciter procederet, concignavit opus, in quo sermonem initiavit de quinque predicabilibus, ut eorum notitia prelucente facilius posset discipulus ille Vrlii predicamenta penetrare. Huic textui operis allij libri aliqua adiunxere, ex quibus cuncti hic sati impleam immersum tractatum: et quamvis materia hec sit difficilis, et methaphisica, quia eius cognitio sati conducit ad logicum, ut sciat, quomodo Vrlia de singularibus, et de suis inferioribus predicentur, hic discurrenda proponitur. Disputatio unica exponens quid, et quotuplex sit Vrle?

DISPVTATIO VNICA

Exponens quid, et quotuplex sit Vrle.

Vrle, ut nominum ethimologia docet, dicitur unum versus plura, vel unum respiciens plura: et est triplex in causando, in representando, et in essendo: primum est causa diversos effectus respiciens, seu producens, ut Deus, et Sol. Secundum dicitur illud, quod plura representat, seu significat, ut iste voces homo, animal &c. Tertium est illa natura, seu res, que potest esse in multis: ut natura animalis. Relicto itaque Vrli in causando, de quo methaphisica, et Vrli in representando, de quo logica parva, de Vrli in essendo pertractabo presenti disputatione: quod etiam est duplex, methaphisicum, et logicum: primum est unum aptum ad essendum in multis: secundum vero est unum aptum predicari de multis. Et ne herreas, adverte, quod Vrle in essendo solum distinguitur distinctione ex parte a methaphisico, et logico: nam eadem natura est Vrlis in essendo, quia potest esse in multis, et dicitur Vrle methaphisicum, quia ad methaphisicam spectat omnium natura Vrlium, et dicitur etiam Vrle logicum, quia etiam ad logicam attinet quelibet natura predicabilis.

Et notare oportet, quas duas conditiones requirit, ut aliqua natura possit esse Vrlis tantum essendo, quarum

in praedicando: prima est, quod natura sit una unitate univoca, et perfecta: et propterea non faciunt universale tam transcendentia aequivoca, quam analoga de quibus in methaphysica. Secunda conditio est, quod natura universalis possit esse in multis per suas divisiones, et multiplicationes in ipsis: et propter defectum huius conditionis natura divina nequit esse logice, aut methaphysice universalis. Tertia conditio est, quod possit esse in multis per realem identitatem cum illis, alias non posset de illis praedicari, nisi cum illis non esset identificata; et ideo materia prima nequit esse universalis, cum sit in pluribus formis. His ita praemissis sit: Quaestio 1a. an, et in quo sensu dentur naturae universales a parte rei?

Quęstio 1a.

An, et in quo sensu dentur naturae Vrles a parte rei?

Non minoris notae fuit error Platonis existimantis dari a parte rei, scilicet in concavo lunae, naturas universales, necessarias, aeternas, et incorruptibiles, quas ipse vocabat ideas, ex quarum participatione singularia fundarentur: v.g. ex participatione ideae hominis, hic, et ille homo, et ex idea leonis hic, et ille leo; ad quos illas communes naturas putabat descendere, et suo tempore per modum cuiusdam sigillationis, aut impressionis in ipsis introduci: non (inquam) error iste minoris est notae, quam alter Heracliti, et Cratili existimantium, omnia, quae inveniuntur in rerum natura esse singularia, et contingentia; quandoquidem omnes scientias destruebant, ille vero creaturas necessarias, et aeternas, a Deo distinctas consignabat. Quare contra praedictos doctores, et simul contra Nominales admittentes a parte rei solum universale in repraesentando dicendum est cum communi sententia dari a parte rei naturas universales fundamentaliter cum suis inferioribus identificatas.

Probatur haec conclusio ratione: natura, quae dat fundamentum ut fiat una apta ad essendum in multis, est fundamentaliter universalis;

sed existunt nam a parte rei humana v.g. et leonina, cum suis individuis identificatae, quae dant fundamentum, ut fiant unum aptum ad essendum in multis: ergo Maior est certa: quia natura apta ad essendum in multis est universalis. Minor probatur: natura humana, et leonina dant fundamentum intellectui, ut illas praescindat a suis individuis, cum quibus identificantur; sed per praecisionem, et abstractionem suam ab individuis fit unaquaeque earum una apta ad essendum in multis: ergo Consequentia liquet, maior autem cum minori amplius ex dicendis constabit.

Confirmatur: natura humana v.g. vere praedicatur de Petro, et Paulo: vere enim sunt istae praedicationes, Petrus est homo, Paulus est homo; sed nequit vere praedicari de pluribus, quin sit apta ad essendum in illis per identitatem: ergo natura humana a parte rei est apta ad essendum in multis per identitatem: ergo est fundamentaliter saltem universalis. Explicatur iuxta Philosophum 1.o de anima, textu 66.o eadem natura diaphanitatis est in aere, et aqua; sed non potest dicere esse in aere, et aqua eamdem nam numero, nec eamdem specifice formaliter a parte rei: ergo dixit esse eamdem, sive unam specifice fundamentaliter; nunc sic: sed nam esse unam specifice fundamentaliter in aere, et aqua est esse fundamentaliter universalem, et communem ad plura: ergo. Patet haec minor subsumpta, et quoad primam partem eius est certa minor altera; quoad secundam vero quaestione sequenti patefiet. Sectio unica solbuntur argumenta.

Sectio Unica

Solvuntur Argumenta.

Obiices I.o a parte rei sunt naturae universales, et necessariae, seu invariabiles, nempe obiecta scientiarum; sed nequeunt esse invariabiles, et necessariae, si cum singularibus identificantur: ergo probo minorem: quidquid est singulare, est contingens, et defectibile: ergo Confirmatur:

naã extri fundamentaliter potest fieri apta ad essendum in multis; sed naã cum aliquo singulari identificata nequit fieri apta ad essendum in multis: ergo vel aparte rei non dantur naã extri fundamentaliter, vel non sunt cum singularibus identificatae: Probo minorem: singulare nequit fieri aptum ad essendum in multis: ergo

Respondeo distinguendo maiorem: sunt necessariae physice, et quoad existentiam, nego maiorem, quoad connexionem praedicatorum essentialium, seu methaphysice, concedo maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Inmutabilitas physica et quoad existentiam soli Deo convenit, caetera vero sunt physice ex propria conditione defectibilia, solum que methaphysice, et quoad connexionem suorum praedicatorum dicuntur indefectibilia, et necessaria: et hanc indefectibilitatem petit unica obiectum cuiuslibet scientiae, quam habet naã humana, et quibus alia, ad hunc praestantum, quod est cum singularibus identificata. sed dices: obiectum scientiae debet esse necessarium physice, et quoad existentiam: ergo ruit solutio. Probo antecedens: obiectum scientiae debet esse necessarium, modo quo non est singulare, aliter etiam singulare posset esse obiectum scientiae; sed singulare est necessarium methaphysice, et quoad connexionem cum aliquibus praedicatis, solum que est defectibile quoad existentiam: ergo

Replica continens fundamentum Platonis est contra omnes Philosophos, qui constanter asserunt, obiectum physicae naturalis esse ens mobile, sive substantiam mobilem: consequenter que non debere esse necessarium physice, et quoad existentiam, sed maxime variabile: idemque dicunt de obiecto cuiuslibet scientiae, excepta theologia. Unde ad replicam nego antecedens, ad probationem distinguo maiorem: debet esse necessarium modo quo non est singulare ex exercite sumptum, concedo maiorem, signate acceptum, nego maiorem, et distinguo minorem:

singulare signate sumptus concedo minorem, exercite accepta sub distinguo: est necessarium quoad connexionem praedicatorum, quae ipsi conveniunt ratione naturae specifice, concedo minorem, quae ipsi conveniunt ratione sui, et qua singulare, nego minorem, et consequentiam.

Quamvis

Petrus (et idem esto de quolibet individuo naturae humanae exercite, et physice sumpto) sit necessario admirativus, et risibilis: haec tamen connexio cum his praedicatis, non convenit Petro, quia talis, sed quia homini quare individuum cuiuslibet naturae exercite sumptum, et qua tale est omnino contingens, et defectibile. Si tamen individuum consideretur signate, et in communi, ut exprimitur his vocibus, individuum, singulare est quidem indefectibile, necessarium, et invariabile: et in hoc sensu potest esse obiectum scientiae.

Ad confirmationem concessa maiori nego minorem, ad probationem concesso antecedenti, nego consequentiam. Natura identificata cum quolibet singulari potest ab illo intentionaliter praescindi per actum considerantem eius praedicata essentialia, nihil de singularitate cogitando; et hoc quidem cum fundamento: natura enim non est (?) formaliter, seu essentialiter singularis, quaelibet autem res dat fundamentum, ut praescindatur, et consideretur absque eo, quod non est de eius essentia. Unde cum singularitas sit, quod unice impedit naturam, ne possit esse in multis: per eandem met actionem, seu formam per quam denudatur natura ab hoc impedimento, fit universalis, seu apta ad essendum in illis; hoc autem maxime alienum est a quolibet singulari, quod est formaliter unum, et essentialiter indivisibile.

Obicies 2.° si

aparte rei esset aliquod universale distinctum ab universali in repraesentando, esset natura humana v.g. ut repraesentata per hanc vocem homo; sed natura humana, ut ita repraesentata, non est universalis: ergo. Probo minorem: natura humana, ut ita repraesentata, non est una, sed plures: ergo. Probo antecedens: natura humana, ut ita repraesentata, est natura Petri,

et naã Pauli, sed naã Petri, et Pauli non est una, sed plures: 2.° = Nego minorem, ad probationem distinguo ant: non est una numero, concedo ant, specie, subdistinguo ant: non est una in specie formaliter aparte rei, concedo ant, fundamentaliter, nego ant, et consequentiam. Vox homo representat naã humanam Petri, et Pauli, quæ multiplex est in ipsis multiplicitate numerica, cum hoc tamen compositum, quod sit in ipsis fundamentaliter specifice una, propter similitudinem, quam dicit aparte rei naã Petri, et naã Pauli, consequenter quæ sit fundamentaliter, ut amplius ex dicendis constabit. Quæritur 2.° Vtrum naã aparte rei habeat unitatem communem, seu universalem formaliter?

Quæstio 7.ª
Vtrum naã aparte rei habeat vnitatem cmnem, seu Vnirlem?

Pro faciliori capite propositæ controversiæ scire oportet, quid sit unitas, et quid sit unum: et communiter expenditur ab omnibus unum in concreto in hunc modum, unum est indivisum in se, et divisum a quolibet alio: unum vero in abstracto, sive unitas est, indivisio rei in se, et divisio a quolibet alio: una ergo res est illa, quæ non est divisibilis in alias res sibi equales; sic Petrus, quamvis sit physice divisibilis in corpus, et animam, est tamen vere unus, quia non est divisibilis in plures Petros, quod erat necessum, ut non diceretur unum, et indivisum.

Vnitas hec multifariam accipi potest: alia enim est unitas per agregationem, qua alia aliis adherent, seu accedunt absque aliqua unione physica; quo genere unitatis acervus lapidum dicitur unus, et etiam exercitus. Alia est unitas physica, qua dicitur unum quodlibet compositum ex materia, et forma: sic compositum ignis dicitur unum unitate physica, quia constat

ex materia, et forma ignis physice inter se unitis. Alia denique est unitas methaphisica, quae apelatur una ratione identitatis: sic animal, et rationale conveniunt realiter unum unitate identitatis, sunt enim realiter idem.

Haec unitas methaphisica, quae mentis nostrae ad sui examen advocat etiam, dividitur in unitatem singularem, formalem, et universalem. Unitas singularis sic solet definiri: carentia divisionis per principia materialia, et est illa, ratione cuius res nequit dividi in plura singularia: sic Petrus habet unitatem singularitatis, est namque indivisibilis in alia individua: et haec est ultima indivisio, seu maxima unitas, utpote dicens carentiam omnium divisionum etiam numericam; unitas haec apelatur materialis, quia in ordine ad scientias de materiali se habet, et etiam apelatur numerica quia solum auget numerum, non autem speciem: sic in specie humana Petrus, et Paulus solum augent numerum participantium naturam, non vero speciem, omnes enim sunt eiusdem speciei. Et tandem dicitur unitas individualis, quia ratione illius Petrus est unum individuum naturae humanae, et Paulus aliud &c.

Unitas formalis, quae essentialis nuncupatur sic etiam definitur: Carentia divisionis in praedicatis formalibus; et est illa, vi cuius aliquid est indivisibile in plures essentias, sive naturas: sic natura humana est una unitate formali, quia non est divisibilis in plures naturas specie diversas: sic etiam Petrus est unus unitate formali, et materiali, quia non est divisibilis in plures naturas, nec specie, nec numero distinctas. Observandum tamen est, quod cum in Petro v.g. inveniantur plura praedicata, alia quidem aliis superiora, seu universaliora, et alia aliis inferiora, secundum quodcumque eorum potest dici unus, vel unum; et sic quia Petrus est individuum dicitur unum individuum, quia est homo, dicitur unus homo, quia est animal, dicitur unum animal &c.

Hoc autem est discrimen inter unitatem formalem, et numericam, quod formalis admittit latitudinem, et est maior, vel minor, prout praedicata formalia fuerint magis, vel minus universaliora, aut contractiora: unitas vero numerica semper est maxima: sic unitas, qua

Petrus dicitur unus individuus et maxima unitas, quia differentia individualis ut potestatis magis contractum, et determinatum, dicit carentiam omnis divisionis; unitas vero, qua dicitur dicitur unus homo, est minor respectu illius, propter oppositam rationem, et est maior respectu aliarum, quibus dicitur unum animal, unum corpus, unum ens. Denique unitas universalis est illa, qua dicitur natura realiter dispersa in variis speciebus, seu individuis, sit una, et apta, sive capax formaliter ad essendum in multis, aptitudine, et unitate simul amico foedere in eadem natura componitur: et de hac unitate quaestio nostra procedit, et inquirit, an conveniat naturae a parte rei?

Partem affirmativam tenent Scotistae cum Subtili Doctore, dissident tamen aliquantulum in modo opinandi: pauci quidem sentiunt naturam a parte rei habere unitatem communem positivam actualem, in eo consistentem, quod natura sit positive formaliter una, et in multis actu sive in eo, quod natura manens inter unam et individua, actu reperiatur in pluribus. Alii opinantur naturam habere a parte rei unitatem positivam non actualem, sed aptitudinalem in eo sitam, quod natura, licet non sit actu in pluribus, sit tamen actu apta pro statu physico ad essendum in illis. Et denique alii etiam opinantur, naturam in statu physico solum habere unitatem [illegible] negativam, quae consistit in non repugnantia, seu indifferentia naturae, ut sit in multis: et sic dicunt, naturam humanam Petri ex se indifferentem esse, ut sit Pauli, vel Antonii. Pro ultima quaestionis decisione sit Sectio 1.a natura a parte rei nullam habet unitatem communem nec negativam, nec positivam.

Sectio 1.a

Natura a parte rei nullam habet unitatem communem nec negativam, nec positivam.

Probatur conclusio quoad utramque partem hoc brevi ratiocinio: natura a parte rei, v.g. natura Petri, est essentialiter, et positive singularis; sed natura pro statu, quo est essentialiter, et positive singularis nullam habet unitatem communem nec positivam, nec negativam: ergo. Consequentia est legitima, minor etiam est certa, cum unitas sin-

gularis pugnet ex diametro cum unitate communi: Maior vero probatur: natura a parte rei, v.g. natura Petri, est ipsa entitas Petri; sed entitas Petri est realiter positive singularis: ergo

Confirmatur: unitas communis positiva, aut negativa, actualis, vel aptitudinalis in eo stat (iuxta explicationem communiter receptam) quod natura in se indivisa manens, actu sit positive in multis, vel sit positive apta ad essendum in illis, vel saltem non dicat impedimentum, sed mere indifferentiam ad essendum, vel non in illis; sed natura a parte rei, v.g. natura Petri, non est actu positive in multis, quia non est nisi in solo Petro: nec est apta ad essendum in illis, quia natura Petri non potest esse in Paulo, ne incidat in delirium Pithagoricum de transmigratione animarum: nec tandem est indifferens, et libera ab impedimento essendi in multis, cum sit contracta, et determinata ad solum Petrum: ergo

Dices cum Scotistis, naturam Petri, et cuiuslibet alterius individui a parte rei esse quidem singularem identice, et materialiter sumptam, non vero formaliter, et specifice acceptam: nam in hoc sensu, distincta cum sit a singularitate, non est singularis, nec est potius natura Petri quam Pauli: manet ergo utique communis, vel positive, si eadem natura, quae realiter est in Petro, ipsamet est, aut potest esse realiter positive in Paulo; vel tantum negative, ut opinantur alii; si natura illa solum dicatur communis, quia prout distincta a singularitate, nulli est appropriata individuo, sed cuique indifferens.

Sed ista solutio, quae unica est pro contraria sententia multipliciter impugnatur 1° quia falsum supponit: ergo substineri non debet. Probo ant: supponit naturam Petri distingui formaliter ex natura rei a Petreitate, seu individuatione; sed hoc est falsum: ergo Minor probabitur ex professo suo loco, et ex eo patet, quia in eodem sensu, in quo natura Petri distinguitur a Petreitate, foret una, et eadem cum natura Pauli, et aliorum, adhuc iuxta adversarios; sed natura Petri non est una, et eadem formaliter ex natura rei cum natura Pauli, et aliorum: ergo Probo minorem: Unitas, vel identitas formalis ex natura rei est unitas vera, et realis; sed natura

Petri non est una, et eadem cum natura Pauli, et aliorum, vera unitate, et identitate reali: tunc quia natura Petri esset absolute una cum natura Pauli; tunc in super, quia excelentissimum Trinitati misterium in eo consistit, quod natura divina, una sit vera unitate, et identitate reali in tribus personis realiter distinctis: ergo natura Petri non est una, et eadem cum natura Pauli, et aliorum vera unitate, et identitate reali: aliter salvaretur misterium Trinitatis in qualibet natura creata.

2º: Petro deficiente, iuxta solutionem deficeret aliquid Pauli, et Petro incipiente aliquid Pauli inciperet esse; hoc autem est falsum: ergo. Minor est certa, aliter enim Deus non posset anichilare Petrum, quin simul Paulum, et alios homines destrueret: nec posset Petrum producere, quin simul et aliorum naturam producat: nec pariter natura Petri nunc nascentis potest dici, proprie loquendo, nunc incipit esse: iam enim incepit in Adamo ab initio mundi si vera est illa minor. Maior vero probatur: deficiente eadem natura Pauli deficeret aliquid Pauli; sed deficiente Petro, deficeret eadem natura Pauli: ergo. Probo minorem: deficiente eo, quod est unum, et idem vera unitate, et identitate reali cum natura Pauli, deficit eadem natura Pauli; sed deficiente Petro, deficit id, quod est unum, et idem vera unitate, et identitate reali cum natura Pauli, scilicet natura Petri: ergo.

3º: Supposita distinctione formali ex natura rei inter naturam, et singularitatem Petri, sic argumentor: natura Petri ut in re distincta formaliter a Petreitate, est essentialiter realiter appropriata Petro: ergo ut sic distincta a Petreitate non manet cuique indifferens, aut communis negative. Probo antecedens: natura Petri, ut in re distincta formaliter a Petreitate, essentialiter excludit realem entitativam separabilitatem sui a Petro; sed in sensu, quo essentialiter excludit realem entitativam separabilitatem sui a Petro, est essentialiter realiter appropriata Petro: ergo. Consequentia est bona, minor autem ex eo constat, quia id est essentialiter realiter appropriatum alicui, quod est ab illo essentialiter realiter, vel entitative inseparabile. Maior vero sic probatur: natura Petri est essentialiter realiter, vel entitative idem cum Petro: ergo. Probo consequentiam: distinctio formalis naturae a Petreitate non aufert

essale, et reale, seu entitativa identitate naturae cum Deitate: ergo

Deinde probatur conclusio ex Divo Thoma opusc. 27. dicente: animal commune, seu homo communis non sunt aliqua substantia existens in rerum natura, sed hanc communitatem accipit a forma animalis natura secundum quod est in intellectu, qui unam naturam multis communem facit, in quantum eam abstrahit a conditionibus individuantibus; sed si natura animalis, seu hominis haberet a parte rei unitatem communem positivam, aut negativam, essent aliqua substantia existens in rerum natura, animal commune, seu homo communis: ergo ex quibus deduces plures alias reflexiones, ad praedictam solutionem impugnandam; nunc autem sit. Sectio 2a. Solvuntur argumenta.

Sectio 2a.
Solvuntr Argta.

Obicies 1°: natura Petri est formaliter una in re cum natura Pauli: ergo natura humana v.g. habet a parte rei aliquam unitatem communem, et realem. Probo antecedens: natura Petri non distinguitur formaliter intra a natura Pauli: ergo. Probo antecedens: distinctio formalis ut distinctio specifica, sed natura Petri non distinguitur specifice intra a natura Pauli: ergo. Confirmatur: non minus proprie dicitur Petrus esse a parte rei eiusdem speciei cum Paulo, ac esse diversae speciei ab equo, sed Petrus dicitur, et est a parte rei speciei formaliter diversae ab equo: ergo Petrus dicitur eiusdem speciei formaliter cum Paulo: atque adeo natura humana in eis est formaliter una, et realis.

Ad argumentum nego antecedens, ad probationem nego antecedens, et ad eius probationem distinguo maiorem: distinctio formalis ut quo, seu intra formam, concedo maiorem: distinctio formalis ut quod, seu exercita in formis, nego maiorem, et concessa minori distinguo consequens eadem distinctione. Distinctio formalis duplex est, una, quae oritur a principiis, seu praedicatis formalibus, et specificis extremorum, quae distinguuntur: et haec dicitur distinctio formalis ut quo; Alia vero est, quae oritur a praedicatis materialibus extremorum, scilicet a singularitatibus eorumdem, exercetur tamen in praedicatis formalibus: et haec dicitur distinctio formalis ut quod.

Hoc supposito, cum distinctio formalis sit quod non auferat similitudinem ab extremis, sed solum identitatem impediat, invenitur valet inter individua eiusdem speciei humanae, ex quo cum non solum distinguat extrema, sed etiam causet dissimilitudinem, seu diversitatem inter illa, ideo dicitur distinctio specifica quia petit extrema specifice diversa, qualia sunt homo, et equus, qui non praecise fundamentum ut ab intus adveniens sub eodem conceptu formali specifico: econtra vero Petrus, et Paulus. Ad confirmationem distinguo maiorem: non minus proprie dicitur sumpta specie fundamentaliter, concedo maiorem, sumpta formaliter nego suppositum, et distincta minore nego consequentiam. Petrus a parte rei nec est speciei formaliter diversae ab equo, nec formaliter eiusdem, si loquamur de specie formaliter sumpta: haec enim non datur a parte rei, cum species formaliter sumpta, (et idem est de quolibet alio universali) dicat unitatem rationis, quam solum potest accipere natura, secundum quod est in intellectu.

Sed dices: unitas formalis, et specifica est carentia divisionis per principia formalia, et specifica; sed Petrus, et Paulus a parte rei carent divisione per principia formalia, et specifica; quia non sunt distinctae speciei: ergo habent unitatem formalem, et specificam. Concessa maiori distinguo minorem: carent divisione per principia formalia formaliter, et metaphysice sumpta, concedo minorem, realiter, et physice accepta, nego minorem: et distinguo probationem simpliciter: non sunt distinctae speciei, sumpta specie fundamentaliter, concedo: sumpta formaliter, subdistinguo: non sunt distinctae speciei per negationem oppositi, id est, quia species formaliter sumpta non datur a parte rei concedo; per participationem speciei in qua conveniant, nego antecedens, et consequentiam.

Cum Petrus, et Paulus a parte rei non participent rationem speciei formalis, quae ex defectu sui constitutivi, nempe unitatis rationis, seu cognitionis, a parte rei non existit, propterea male arguitur ex eo, quod non sint diversae speciei a parte rei, habere unitatem formalem, et specificam, seu esse eiusdem speciei, et instat argumentum: Petrus, et Paulus a parte rei non sunt plures lapides: ergo sunt unus lapis vel male arguitur. Praeterea: Deus, et creatura a parte rei non sunt diversae speciei: ergo vel male arguitur, vel sunt eiusdem speciei.

hoc autem ultimum est falsum, quia Deus sub nulla specie est: ergo corruit argumentum. Igitur Petrum non esse a parte rei distinctum specie a Paulo non arguit esse a parte rei eiusdem speciei cum illo, nisi tantum fundamentaliter.

Replicabis: ergo Petrus, et Paulus a parte rei sunt eiusdem speciei fundamentalis: ergo sunt idem in natura realiter formaliter. Probo hanc consequentiam: hominem, et equum non esse a parte rei eiusdem speciei fundamentalis, arguit non esse idem in natura realiter formaliter: ergo Petrum, et Paulum esse a parte rei eiusdem speciei fundamentalis, arguit, esse idem in natura realiter formaliter. Distinguo secundum consequens: sunt idem, identitate late sumpta, seu unitate similitudinis, concedo consequentiam: identitate stricte accepta, seu unitate identitatis, nego consequentiam. Et distinguo antecedens: arguit non esse idem, non identitate sumpta pro dissimilitudine, seu diversitate, concedo antecedens: non identitate sumpta pro carentia identitatis proprie, nego antecedens: et distinguo consequens: arguit esse idem, identitate, seu unitate similitudinis concedo consequentiam; unitate identitatis proprie, nego consequentiam.

Sicut aliqua extrema non esse eiusdem speciei fundamentalis, arguit non esse unum unitate ad hue impropria, sumpta pro similitudine, sed potius esse dissimilia: ita ab opposito, aliqua duo extrema v.g. Petrum, et Paulum, esse eiusdem speciei fundamentalis, solum arguit esse unum, et idem in natura unitate, et identitate improprie, et late sumpta, identitate scilicet conformitatis, seu similitudinis, quae tantum improprie est identitas, non vero infert, Petrum et Paulum esse proprie idem unitate identitatis, quod erat necessum, ut natura Petri, et Pauli haberet a parte rei illam unitatem communem, de qua loquimur.

Obicies 2.º natura omnium hominum definitur hac unica definitione animal rationale: ergo est una a parte rei vel aliter: natura, quatenus tantum sub definitione, est una, et universalis: sed singularia entia ut talia non definiuntur; sed tantum sub definitione, ut est a parte rei: ergo. Distinguo antecedens: natura omnium hominum methaphisice sumpta, concedo antecedens: phisice, et realiter accepta, nego antecedens, et distinguo consequens eodem modo. Natura humana, seu quaelibet alia natura non definitur, prout est a parte rei, et in statu phisico, sic enim plura involvit accidentia, seu prata

accidentalia, quæ nequeunt per essentialem definitionem explicari. Igitur natura humana solum tradit istam definitionem ut est realis, quatenus est per intellectum a singularibus abstracta, per quod parat ad explicationem: quia licet definiatur natura, quæ est a parte rei, non tradit definitionem, prout est a parte rei, sed prout est præcisa a differentijs individualibus.

Obicies 3.º natura in statu secundum se est una negative: ergo natura a parte rei habet unitatem negativam. Probatur consequentia: quod convenit naturæ in statu secundum se consideratæ, in omni statu ipsi convenit: ergo si natura in statu secundum se est una negative, etiam a parte rei, et in statu physico. Permitto antecedens, nego consequentiam, ad probationem distinguo antecedens: quod convenit negative, nego antecedens, quod convenit positive concedo antecedens, et nego consequentiam. Dupliciter potest aliquod prædicatum convenire naturæ secundum se sumptæ, vel positive, essentialiter, seu ratione sui, vel negative, accidentaliter, et ratione status: quod primo modo convenit naturæ secundum se sumptæ eam comitatur in omni statu: secus vero quod convenit ipsi secundo modo, et sic dicimus, convenire naturæ secundum se unitatem negativam, de qua loquimur, ut magis ex dicendis constabit. Quæstio 3.ª utrum natura in statu secundum se habeat aliquam unitatem communem positivam, aut negativam?

Quæstio 3.ª

Utrum natura in statu secundum se habeat aliquam unitatem communem positivam, aut negativam.

Quælibet natura in triplici statu potest considerari, et de facto consideratur a Philosophis: scilicet in statu physico, et contractionis, in statu logico, seu præcisionis, et in statu methaphysico, sive secundum se. Primus est, in quo natura invenitur diversa realiter in suis inferioribus, et ex ercitè contracta ad quodlibet illorum: ad modum quo nunc est natura humana in omnibus nobis. Secundus est, in quo natura præscinditur ab intellectu a suis inferioribus, et induit unitatem communem positivam, ex qua fit apta ad essendum in illis.

Tertius, qui etiam apelatur status solitudinis, et essentialis, est in quo natura ratione sui, et signate sumpta unice dicit

sua prædicata essentialia tam positiva, quam negativa: quamvis aliunde exercite accepta natura secundum se, seu ratione status alicujus impartet prædicata accidentalia, scilicet cognitionem præscindentem naturam ab inferioribus, et constituentem ipsam indifferentem ad hoc, vel illud, ipsamque indifferentiam, et alia; et propterea dicitur, illa prædicata, quæ conveniunt naturæ in statu secundum se ratione sui, et signate semper, de veritate in omni statu convenire; secus vero, quæ ipsi conveniunt ratione status secundum se, et exercite considerate: prædicata enim, quæ conveniunt naturæ ratione cujuslibet status, deficiente illo statu, etiam illa deficiunt.

Sed Pater Fonseca libro 5.° methaphisicæ cap. 48.° docet, statum hunc, quem apellamus methaphisicum, et secundum se, esse omnino realem, et ab intellectu prorsus independentem, nempe statum ille, in quo natura (ut ipse fingit) præcedit realiter omnia individua, et est realiter indifferens, apta quæ ut ad quodlibet illorum contrahatur: proinde quæ asserit, naturam in hoc statu habere unitatem communem positivam, et realem ante omnem intellectus operationem. Sed hic modus dicendi statim corruit: quia nichil est realiter prius se ipso; natura autem v.g. naturæ Petri est realiter ipsa singularitas Petri, annuente Fonseca: ergo non est realiter prior ipsa, nec ad illam indifferens. Præterea, admissa reali præcedentia, et indifferentia naturæ Petri, v.g. ad paternitatem, adhuc non habere unitatem communem positivam, et realem; ad hoc enim exigitur, ut eadem natura indivisa manens habeat veram aptitudinem, ut a chæ... simul contrahatur per plura singularia. Itaque intellecto statu secundum se modo a nobis explicato sit. Sectio 1.ª naturam in statu secundum se non habet aliquam unitatem communem positivam, sed solum negativam.

Sectio 1.ª
Natura in statu secundum se non habet aliquam unitatem communem, positivam, sed solum negativam.

Probatur conclusio quoad primam partem: natura secundum se habere unitatem communem positivam, est esse essentialiter, et positive extrem...; sed natura non est essentialiter, et positive ... ergo. Minor est certa, aliter enim in nullo statu posset esse singularis. Maior autem probatur: natura secundum se semper habere unitatem communem positivam, est illam essentialiter habere, sed illam essentialiter habere, est esse essentialiter

et pariter talis, ita patet: g.º Probo maiorem: quod convenit naturae secundum se pariter, et convenit essentialiter: g.º naturae secundum se sumptam habere unitatem communem positivam, est illam essentialiter habere.

Probatur conclusio quoad secundam partem: unitas communis negativa stat in eo, quod natura, nec sit singularizata, nec multiplicata, sed hoc habet natura secundum se: g.º Maior est explicatio unitati communi negativae. Probo minorem: naturam esse singularizatam, est esse contractam ad unum, et esse multiplicatam, est esse divisam in pluribus; sed natura secundum se nec est contracta ad unum, nec divisa in pluribus: g.º secundum se nec est singularizata, nec multiplicata. Maior est certa, et minor ex eo patet, quod natura secundum se nec est una, nec plures: nam si quaeratur (ait Divus Thomas cap. 4. de ente, et essentia) utrum ista natura sit una, vel plures? neutrum dicendum est, quia utrumque est extra intellectum humanitatis, et utrumque potest sibi accidere: g.º

Praeterquam quod: natura secundum se contracta ad unum esset semper, et essentialiter singularis, et una: similiter natura secundum se divisa in pluribus esset semper, et essentialiter divisa, et multiplex: quod enim convenit naturae secundum se, semper ipsi convenit, et in omni statu: g.º natura secundum se nec est singularizata, nec multiplicata, sed hoc est habere communitatem negativam: g.º Minor subsumpta, in qua unice potest esse dubium, explicatur, et probatur: quia homo secundum se, seu essentialiter nec est albus, nec non albus, dicimus hominem secundum se esse album negative: g.º naturam secundum se nec esse singularizatam, nec multiplicatam, est habere communitatem negativam. 2.º quia aer secundum se nec est lucidus, nec tenebrosus, utrumque dicitur negative, et idem patet mille aliis exemplis: g.º a simili. Sectio 2.ª solvuntur argumenta.

Sectio 2.ª
Solvuntur Argta.

Arguitur 1.º plura conveniunt naturae secundum se, quae ipsi non conveniunt in omni statu: g.º stat quod natura secundum se habeat unitatem communem positivam, quin illam habeat in omni statu

Probatur ant. unitas negativa, seu non pluralitas convenit naturae secundum se; sed hec et allia hujusmodi non conveniunt ipsi in omni statu, nam a parte rei est positive multiplex: ergo 2.° plura conveniunt naturae in aliquo statu determinato, que non conveniunt ipsi secundum se: ergo et e converso. = Respondeo distinguendo ant: plura conveniunt naturae secundum se ratione sui, que ipsi non conveniunt in omni statu, nego ant: ratione status concedo ant: ad primam probationem distinguo maiorem eodem modo, et concessa minore, nego conseq. Recolite dicta questione anti pro ultimo argumento.

Nunc autem addimus, unitatem negativam, seu non pluralitatem, et allia hujusmodi convenire naturae secundum se sumptae ratione talis status, dependenter que ab operatione intellectus, et accidentaliter: quia quamvis natura secundum se signate sumpta, dicat sola praedicata essentialia; exercite vero ratione praecisionis naturam in eodem statu collocantis, dicit accidentalia relata, et allia similia; et hec quidem deficiunt, quando natura amittit hunc statum, quia quod convenit naturae ratione alicuius status, non sequitur ipsam quocumque existit. Ex quo ad secundam probationem dicendum est, quod sicut homo, cui in singulari convenit albedo, secundum se non est albus nisi negative: sic natura, cui plura conveniunt praedicata ratione alicuius status determinati, poterit illa non dicere secundum se, nisi negative; enimvero natura semper debet retinere praedicata, que ipsi conveniunt secundum se positive, hec enim sunt praedicata essentialia naturae: sed que non tenet paritas.

Replicabis: unitas negativa convenit naturae secundum se ratione sui; sed non convenit ipsi in omni statu: ergo. Probo maiorem: unitas negativa est non divisio; sed naturae secundum se ratione sui convenit non divisio: ergo. Probo minorem: natura secundum se ratione sui est non divisa; sed cuilibet convenit id, quod est: ergo. Probo maiorem: natura non dicens divisionem est non divisa; sed natura secundum se ratione sui non dicit divisionem: ergo. = Ad replicam nego maiorem, ad probationem nego minorem, et maiorem sequentis syllogismi, ad cuius probationem distinguo maiorem: natura non dicens divisionem pure praecisive est non divisa, nego maiorem: non dicens divisionem positive, seu per exclusionem, et repugnantiam illius est non divisa, concedo maiorem, et eodem modo distincta minori, nego conseq.

Nam non dicere divisionem, seu esse non divisum, duplicitèr valet accipere: vel praecisive, et per indifferentiam, vel positive, seu per exclusionem, et repugnantiam: primum idest, non dicere divisionem praecisive, est omnino divisionem non importare: secundum vero est dicere, seu importare aliquid excludens divisionem; ex eo autem quod ratio divisionem non dicat, male deducitur, divisionem excludere, vel esse non divisum, si sermo sit de ratione praecisivè, et secundum se sumpta: sicut ex eo, quod homo secundum se non dicit album, male infertur, albedinem excludere, vel esse non album. Sed adhuc dicis: ratio secundum se rationis non dicit divisionem pure praecisive; sed non dicere praecisive divisionem, est permittere carentiam divisionis, in quo stat unitas negativa: ergo ratio secundum se rationis dicit, seu permittit unitatem negativam. Probo minorem: non dicere divisionem praecisive, est dicere indifferentiam ad divisionem, et ad eius oppositum; sed dicere indifferentiam ad divisionem, et eius oppositum, est permittere carentiam divisionis, in quo stat unitas negativa: ergo non dicere divisionem praecisive, est permittere carentiam divisionis, in quo stat unitas negativa.

Ad replicam concessa maiori distinguo minorem: est permittere ratione sui carentiam divisionis, nego minorem: est permittere negative, ratione status, concedo minorem, et nego consequentiam sicut ex eo, quod ratio secundum se rationis sui non dicat divisionem, male infertur quod ratione sui dicat non divisionem, ut saepe repetitum est: sic pariter, namque non dicere divisionem praecisive male infert, permittere carentiam divisionis, nisi iterum addatur hoc adverbium praecisive. Si autem ex hoc inferas, namque secundum se ratione sui permittere carentiam divisionis praecisive solemnem committis implicationem, implicat enim, namque praescindere ab eo, quod dicit secundum se, et ratione sui. = Sed iterum replicabis: ideo ratio secundum se est negative una ratione status, quia non est singularium ratione illorum; sed nec ratio est singularium ratione sui: ergo

Distinguo maiorem: quia non est singularium praecise nego maiorem: quia non est singularium, et simul per dicit carentiam singularitatis, seu divisionis, concedo maiorem, et distinguo minorem: sed nec est singularium ratione sui, nec dicit carentiam singularitatis,

concedo minorem: et dicit carentiam singularitatis, nego minorem, et consequentiam. Natura secundum se rationem sui nec est singularis, nec caret singularitate, quocumque enim eorum diceret ratione sui, id semper, et in omni statu haberet: et hinc oritur, quod natura ratione sui in illo statu non sit negative una, aut plures, cum pluralitas, seu unitas negativa sita sit, non in eo, quod natura non sit essentialiter singularis, sed in eo, quod dicat carentiam singularitatis, et multiplicationis; quam carentiam nec dicit natura secundum se rationem sui, nec permittit, sicut nec eius oppositum permittit, nec excludit, quando quidem sola, et nuda praedicata essentialia involvit.

Et ut ipsimum replicam huius argumenti, et alias perfecte dissolvas, adverte, quod licet modus ille arguendi a propositione negativa ad affirmativam, variato praedicato definito in infinitum, optimus sit, si procedat in sensu negativo, et absoluto in hunc modum, Petrus non est albus: ergo est non albus; secus vero si procedat in sensu reduplicativo ita v.g. Petrus secundum se non est albus: ergo secundum se est non albus. Et ratio est, quia cum in propositionibus reduplicativis non affirmetur, nec negetur absolute praedicatum de subiecto, sed sub interposita reduplicatione fieri valet, quod ipsi subiecto deficiat sub illa reduplicatione utrumque contradictorium, ut patet in exemplo immediate relato, et alliis quamplurimis: et propterea idem dicendum est a fortiori in casu argumenti.

Arguitur 2.º natura secundum se ratione sui est ens: ergo secundum se ratione sui est una: unitas enim est proprietas totius entis; nunc sic: sed aliunde natura secundum se dicit aptitudinem ad essendum in pluribus, non enim dicit aliquod impedimentum ad essendum in illis: ergo natura secundum se ratione sui est una, et apta ad essendum in pluribus; sed unum aptum ad essendum in pluribus est universale formaliter, unum quae unitate communitatis: ergo. Distinguo consequens: est una unitate transcendentali, concedo consequens: unitate communi, et praedicamentali, nego consequentiam. Natura secundum se habet unitatem transcendentalem, quae sola est proprietas entis in communi; non vero unitatem communem, et praedicamentalem, seu praecisionis, haec enim non convenit omni enti, nec in omni statu; sed solum convenit naturis creatis logice, vel in statu praecisionis constitutis, ut ex dicendis adhuc clarius apparebit.

ex dictis iam colliges discrimen reperiri inter statum secundum se, et statum præcisionis, seu logicum: nam status secundum se unice importat in recto per modum obiecti cogniti, sive signate prædicata essentialia naturæ, in obliquo vero, sive exercite eiusdem dicit actum intellectus attingentis ea prædicata essentialia quasi nuda, et solitarie accepta: præscindit enim natura secundum se sumpta ab omni accidenti, tanquam a prædicato signate cognito, et ideo signate sola prædicata essentialia apparent. Cum autem nequeant apparere sola essentialia, quin attingantur præcisive a singularibus cum quibus realiter identificantur, ideo necessarium est, hunc statum exercite importare cognitionem denudantem naturam * ab ..., et singularitate, per quam cognitionem natura fit una negative. Status vero præcisionis importat in recto per modum obiecti cogniti, sive signate, non sola prædicata essentialia, sed ipsa ut denudata a singularitate, et superinducta secunda intentione generis, vel speciei; quare natura prout in statu præcisionis significatur his conceptibus genus, species, et similibus, natura vero secundum se significatur his conceptibus directis homo, animal, et aliis. Quæstio 4ª utrum universale constituatur per operationem intellectus?

* gularitate

Quæstio 4ª.

Utrum Universale constituatur per operationem intellectus

Omnes propemodum conspirant Discipuli Thomistæ, et Jesuitæ ad stabiliendum, nullam rem posse fieri, vel denominari universalem, nisi virtute operationis intellectus, contra subtilem Doctorem, et Scotistas opinantes unitatem præcisionis, sive unitatem convenientiæ naturæ a parte rei, et independenter ab intellectu, quam sententiam sequitur universa pene Franciscana familia, ut iam vobis constat ex superioribus; mihi autem longe probabilior apparet sententia eorum, qui negant posse dari universale a parte rei, pro qua sit sectio 1ª universale constituitur formaliter per operationem solius intellectus.

Sectio 1ª.

Universale constituitur formaliter per operationem solius intellectus.

Probatur 1º conclusio ex Philosopho 1º de anima textu 8º, ubi ait: universale animal, aut nihil est, aut posterius anima est; sed his verbis innuit, animal non

esse vxle nisi dependenter ab intris. Idignis docet Ang. Præcipit a opusc. 56. per hæc verba: cognitio facit vxle esse in actu vxle, et est quodam fale in vxle; sed cognitio est operatio solius intus: g. Insuper prima part. quæstione 85. artic. 2. ad 2um ait, quod cum dicitur vxle, duo intelliguntur, scilicet ipsa natura rei, et abstractio, sive vxlitas: g. abstractio, et vxlitas, quæ est fma constituens vxle sunt idem, iuxta D. Divum Thomam; sed abstractio est actus, sive operatio solius intus: g.

Probatur conclusio ratione: vxle formaliter est unum proxime aptum esse in multis, vel prædicari de multis; sed hoc solum potest competere naturæ humanæ v.g. per operationem intus: g. Probo minorem: natura humana nec a parte rei, nec secundum se est unum proxime aptum esse in multis, vel prædicari de multis: g. Ante constat ex dictis in præcedentibus, et ulterius probatur quoad primam partem: natura humana a parte rei est multiplex: g. non est una, sive unum proxime aptum esse in multis, vel prædicari de multis. Probatur idem ante quoad secundam partem: natura secundum se, solum habet unitatem negativam: g. Ante constat ex quæstione ante, et consequentia liquet: nam unitas naturæ coniuncta cum aptitudine proxima ad essendum in multis est unitas positiva communis.

Confirmatur: natura humana Petri v.g. fit una, et apta esse in multis per operationem solius intus: g. Probo ante: eatenus natura Petri fit una, et apta esse in multis, quatenus desinit esse propria solius Petri; sed desinit esse propria solius Petri per operationem solius intus: g. Maior patet: quia natura propria solius Petri, nequit convenire alteri. Minor vero probatur: natura Petri desinit esse propria illius, quatenus repræsentatur sine petreitate, sive quatenus ab illa præscinditur; sed repræsentatur, et præscinditur a petreitate per operationem intus, scilicet per cognitionem istam homo vivens cuius ita nudatur natura humana a petreitate, pauleitate, et alliis individuationibus, ut appareat una, indifferens quæ potentive ad essendum in Petro, et Paulo, et omnibus alliis: g.

Ex quo facile percipies naturam humanam v.g. non accipere ab intus unitatem aliquam intrinsecam fictam, per quam constituatur formaliter in esse vxli, ut volunt Thomistæ; sed solum accipere unitatem extrinsecam ortam ab aliqua extrinseca cognitione præcisive attingente eam,

et illas extrinsece adiuvante, cum prius erat realiter dispersa in omni individuo, quod totum fit per cognitionem istam homo modo iam dicto: proinde quod huiusmodi cognitio non supponit naturam humanam unam ante cognitionem, sed illam reddit unam, quatenus exercite attingit, et exprimit naturam, non attingendo expressive, aut ex parte actus differentias individuorum. Sectio 2a. solvuntur argumenta.

Sectio 2a.

Solvuntr Argta.

Obicies 1o: multiplicitas opponitur cum unitate; atqui natura, quae praescinditur, v.g. natura humana, est realiter multiplex, et divisa in varia individua: ergo nec per praecisionem potest fieri una. Confirmatur: si natura humana posset fieri una apta esse in multis, posset simul esse una, et multiplex; sed hoc implicat, quia tunc esset, et non esset multiplex: ergo. = Ad argumentum distinguo maiorem: multiplicitas opponitur cum unitate in eadem linea, et in eodem sensu, concedo maiorem; in diversa linea, et diverso sensu nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam.

Unitas, sive indivisio naturae humanae v.g. est in statu praecisivo, et omnino de linea intentionali, et extrinseca ipsi naturae, ut pote proveniens a cognitione homo tali unitate illi praestante: cum vero multiplicitas, sive divisio est in statu reali, convenit quae ipsi naturae physice et simpliciter, ut bene dicebat minor propositio eiusdem argumenti. Quare cum unitas, et multiplicitas, seu pluralitas conveniant naturae in diversis sensibus nulla intervenit oppositio: sicut nulla invenitur in eo, quod Petrus sit unus unitate esse, et sit multiplex accidentaliter, sive multiplicatione suorum accidentium. Ex quo patet ad confirmationem: nam quod natura sit una per rationem, et multiplex realiter, nulla est implicatio, ut patet est.

Obicies 2o: intellectus faciens unitatem, vel attingere naturam humanam v.g. ut realiter unam, vel ut multiplicem; sed neutrum facere potest: ergo. Probo minorem: in primis non attingit naturam humanam, ut

realiter unam; aliunde nec ut multiplicem: ergo. Probo maiorem, probatur deinde minorem: intellectus attingeret naturam ut realiter unam mentitur, quia falsum est, ipsam esse realiter unam; sed intellectus in consideratione abstractionis non debet mentiri: ergo. Minorem iam probo: natura abstracta postulat aptitudinem, ad se multiplicandum, et excludit actualem multiplicationem; sed hoc est falsum, si intellectus faciens abstractionem attingat naturam ut multiplicem: ergo.

Respondeo, quod intellectus dum facit naturam humanam, seu quamlibet aliam abstractam, nec attingit illam ut unam numerice, nec ut multiplicem, quia suo modo tendendi praescindit a singulis, et omnibus individuis; sed solum attingit naturam humanam pro ea parte, eamdem quae facit unam unitate praecisionis: nec ideo fingit, aut mentitur intellectus, quia talem unitatem non attingit signate, nec repraesentat in natura, sed illam exercite causat, dum naturam ab individuis praescindit, ut supra dictum est.

Obiicies 3º: Unitas universalis est vera, et propria unitas; sed unitas per se non est vera, et propria: ergo non fit universale per se. Probo minorem: homo tantum per se non est verus, sed fictus homo: ergo a simili. Deinde: unitas universalis est spiritualis, quia universale definitur per essentiam; sed unitas per se convenit naturae solum accidentaliter, et extrinsece: ergo unitas per se non sufficit ad universale. Ad solutionem argumenti sciendum oportet, alia esse praedicata convenientia rebus intrinseca, sicut convenit homini, et equo esse vivens sensibile, et alia esse praedicata convenientia rebus tantum ab extrinseco, sic convenit homini esse cognitum, et visum.

Nunc autem respondeo, unitatem universalem non esse intrinsecam naturae, sed extrinsecam, factam per cognitionem praescindentem; et licet haec unitas non sit propria in linea physica, seu comparata cum unitate reali, est tamen propriissima de linea rationis: etenim proprie excludit omnem diversitatem, seu distinctionem de linea rationis, consistentem in expressione pluralitatis ut plurium. Nec natura dicitur una (ut tacite occurras cuidam replicae) quia cognitio illam attingens sit una, quemadmodum licet cognitio sit vitalis, et spiritualis, non ideo obiectum cognitum spirituale, et vitale; sed dicitur una, quia cognitio illam attingens habet modum tendendi ad unationem, seu quod idem est, quia uni-

1

formiter repraesentat omnia individua, in quantum habet rationem uniformem ad omnia, ut opusc. 66 ait Divus Thomas.

Ad 2um vero quod addit distinguo maiorem: est ipsi essentialis connotatio,* et adequate sumpta: concedo maiorem, subtractive, et inadequate accepta nego maiorem, concessa que minori nego consequentiam. Universale est quodam conceptus accidentale, et extrinsecum, quod dicitur de eo, sicut quodlibet aliud, naturam nempe que denominatur universalis, et cognitionem denominantem: quemadmodum paries cognitus dicit parietem et cognitionem: itaque toti concreto non est accidentalis unitas, sive cognitio; licet aliunde accidentaliter conveniat naturae, quae universalis denominatur, ut patet plusquam mille exemplis.

*Concretivae

Tandem obicies: Universale formaliter est unum aptum esse in multis unitate positiva; sed intuitu per cognitionem nequit facere naturam humanam v.g. unam unitate positiva: ergo. Probo minorem: intuitu per hanc cognitionem homo v.g. solum potest tribuere naturae humanae unitatem praecisionis: sed haec non est unitas positiva: ergo. Maior patet: nam per illam cognitionem praescindit natura ab unitate, et multiplicitate. Minor etiam constat: quia quod est unum positive non praescindit ab unitate.

Concessa maiori nego minorem, ad probationem distinguo minorem: non est unitas positiva intrinseca, et realis, concedo minorem: extrinseca, et rationis nego minorem, et consequentiam. Intuitu per illam cognitionem homo certe praescindit naturam humanam ab unitate numerica reali, et intrinseca, quam habet realiter in Petro, et etiam praescindit a multiplicitate reali, quam habet in Petro, et Paulo: sed sic praescindendo praestat naturae positivam unitatem extrinsecam; nec cognitio illa praescindens naturam praescindit ab unitate extrinseca, quam efficit exercite, licet verum sit, quod illam non attingat signate: quemadmodum quaelibet cognitio tracta ad Petrum non attingit, nec signate repraesentat Petrum cognitum, sed hanc denominationem praestat nihilominus Petro per modum formae extrinsecae.

Quaestio 5.a quodnam sit obiectum actus facientis universale.

Quaestio 9.ª

Quodnam sit obiectum actus facientis Vle?

Cum iste conceptus homo v.g. repraesentet naturam humanam, quae realiter a parte rei est identificata cum suis singularitatibus petreitate scilicet, et pauleitate, suboritur non facile sedanda difficultatis tempestas, in assignando eiusdem conceptus obiecto, dubitatur enim, an obiectum illius sit natura humana, et simul individuationes realiter identificatae cum eadem natura? an vero sit sola natura secundum sua praedicata formalia, et essentialia? Pro quo notandum est 1.º quod non semel audivimus, scilicet Vle esse quoddam concretum ex subiecto, et forma qualescens: subiectum est natura illa, quae constituitur Vlis, et appellatur substractum Vlitatis: forma vero est illa unitas rationis, seu praecisionis, de qua supra loquuti sumus, per quam constituitur natura Vlis, et una.

Notandum est 2.º dubium procedere de obiecto actus facientis Vle tam metaphysicum quam logicum: non quidem de obiecto reduplicative, ut abstracto per actum, in quo reperiuntur plura adhuc praedicata accidentalia nempe denominationes ab actu derivatas, sed de ipso specificative accepto, in quo veniunt solum dicta sua praedicata essentialia a parte rei, et independenter ab intellectus existentia. Circa quod Thomistae, et Scotistae asserunt, obiectum cuiuslibet actus facientis Vle v.g. cognitionis homo esse naturam humanam secundum sua praedicata essentialia metaphysica, nullis abstractis differentiis cum quibus realiter identificatur, scilicet petreitate, et pauleitate. Jesuitae vero communiter asserunt obiectum illius conceptus homo esse naturam humanam, et omnia sua individua, utpote identificata realiter cum natura: et idem dicendum de obiecto cuiuslibet alterius actus praescindentis, et facientis Vle, proportione servata. Sit concl.ª natura ab inferioribus abstracta, sive prout una non est obiectum actus facientis Vle, sed est ipsa natura realiter in omnibus individuis reperta, et divisa.

Sectio 1.ª

Naa ab inferioribus abstracta, sibe prout una non est obiectum actus facientis Vle, sed est ipsa naa realiter in omnibus individus reperta, et diuisa.

Probatur conclusio quoad primam partem: natura ab inferioribus abstracta est tam natura universalis; sed natura tam universalis non est obiectum actus facientis universale: ergo. Probo minorem: naturae tam universali non advenit de novo universalitas; sed obiectum actus facientis universale est, cui advenit de novo universalitas: ergo. Minor est certa, quia obiectum actus facientis universale est, quod de novo fit, et denominatur universale; sed hoc est cui advenit de novo universalitas: ergo. Maior vero probatur 1°: universalitas solum advenit de novo naturae nondum illam habenti: ergo naturae iam universali non advenit de novo universalitas. 2°: natura tam universalis est tam induta universalitate; sed naturae tam indutae universalitate non advenit de novo universalitas: ergo. 3°: universalitas solum advenit de novo illi naturae, ad quam actus faciens universale directe tendit, quamque ad ipsum actum praesupponit; sed actus faciens universale non tendit directe ad naturam iam universalem, nec ita ad illam praesupponit, sed potius subsequitur: ergo.

Probatur conclusio quoad secundam partem ex Ang. Praecep. opusculo 56. ubi hec habet: universale est unum in cognitione: quia licet plura, secundum quod plura, non constituant unum in intellectu, tamen plura, secundum quod similia sunt, unum constituunt in intellectu: ita quod intellectus non potest distinguere inter similia, in quantum sunt similia; et ideo intellectus apprehendit hominem, et asinum, in quantum conveniunt in una operatione, scilicet sensitiva. Et opusculo 70 ante loquens de cognitione facientis universale hec habet: est illa in solo intellectu singularis, et est universalis, in quantum habet rationem unius formae ad omnia individua, prout equaliter est similitudo omnium: ergo actus faciens universale attingit plura similia illa reddendo unum; sed plura, quae sunt similia, sunt realiter omnia individua unius naturae: ergo actus faciens universale attingit omnia individua unius naturae, illa reddendo unum unitate quidem extrinseca, in quantum scilicet habet rationem unius formae ad omnia, sive prout equaliter est similitudo omnium.

Probatur conclusio ratione: obiectum actus facientis universale est id, quod intellectus intentionaliter, et praecisive reddit unum; sed id quod intentionaliter, et praecisive reddit unum est ipsa natura realiter in omnibus individuis dispersa, et divisa: ergo. Maior est certa, probo minorem 1°: id reddit intellectus intentionaliter, et praecisive unum, quod erat realiter intrinsece mul-

triplex; sed quod erat realiter intrinsece multiplex est natura realiter in omnibus individuis dispersa, et divisa; ergo talis actus faciens unile, id intentionaliter, et precisive reddit unum, ad quod directe tendit; sed directe tendit ad naturam realiter in omnibus individuis dispersam, et divisam: ergo. Maior cum consequentia liquet, probo minorem: directe tendit ad naturam realem; sed non ad naturam realem unius, vel alterius individui precise: ergo ad naturam omnium, sive ad naturam realiter in omnibus individuis dispersam, et divisam.

Sed advertendum est, quod licet dicamus, hanc cognitionem homo v.g. habere pro obiecto omnes naturas humanas, et singularitates cum ipsis identificatas, non tamen dicimus, illa attingere reduplicative ut multas, sed tantum specificative: quod est dicere, cognitionem illam habere pro obiecto naturam multiplicatam in Petro, et Paulo, et ad illam sic multiplicatam tendi, non tamen tendere in illam ut sic multiplicatam reduplicative; sed potius ex parte actus apparent natura Petri, et natura Pauli, quasi essent una, quia talis actus nec exprimit pluralitatem, nec singularitates earundem naturarum, et ideo hec habet in illa cognitione unitatem extrinsecam, quam unice requirit ad unile. Sectio 2.a solvuntur argumenta contraria.

Sectio 2.a
Solvuntur Argumenta varia.

Arguitur 1.o obiectum actus facientis unile, v.g. huius actus homo, debet esse unum; sed natura in omnibus individuis dispersa, et divisa, sive colectio omnium individuorum, non est una, sed multiplex: ergo. Distinguo maiorem: debet esse unum unitate intrinseca, et reali, nego maiorem, unitate extrinseca, et rationis, subdistinguo maiorem: unitate extrinseca praerequisita ad cognitionem precisivam, nego maiorem, facta per precisionem, concedo maiorem, et sic distincta minori nego consequentiam. Obiectum actus facientis unile debet esse unum, non unitate intrinseca, et reali, sed unitate extrinseca facta per ipsum, cui unitati minime opponitur multiplicitas realis naturarum.

Sed dices 1.o obiectum actus facientis

(Mart. in fol.

Vniversale deberet essentias independenter a cognitione: g.° Probo ant.: cognitio *homo* faciens Vniversale non concipit plura ut plura: g.° concipit plura ut unum: g.° concipit naturam unam obiective, et signate, seu unitatem independenter a cognitione. = Respondeo consequenter ad dicta, cognitionem *homo* attingere ex parte obiecti plura, non tamen ut plura reduplicative: illa namque actu non exprimit pluralitatem naturarum: nec attingere plura ut unum signate, sed solum exercite, quia illa cognitio non exprimit unitatem, sed exercite illam praestat, adunando naturam sub illo conceptu non expressivo multiplicitatis, seu praescindendo naturam a suis differentiis.

Dices 2.°

cognitio attingens naturam, et omnia individua nequit esse factiva Vniversalis: g.° natura, et simul omnia individua non sunt obiectum actu facienti Vniversale. probo ant.: cognitio attingens formam, per quam natura redditur fortiter multiplex, nequit constituere naturam unam, nec Vniversalem; sed cognitio attingens naturam, et omnia eius individua est huiusmodi: g.° = Nego ant., ad probationem distinguo maiorem: attingens clare, et expresse, concedo maiorem, attingens confuse, et praecisive nego maiorem, et distinguo minorem; attingit vel expressive, vel praecisive, concedo minorem, expressive praecise, nego minorem, et consequentiam. Dupliciter valet attingi forma, per quam natura humana v.g. multiplicatur, vel cognitione clara multiplicitatis, nempe ista *omnis homo*, et aliis similibus, vel cognitione obscura, et praecisiva, ut est ista *homo*: prima cognitio non praescindit naturam a pluralitate, nec constituit igitur fortiter unam, et ideo nequit esse factiva Vniversalis; bene vero secunda propter oppositam rationem.

Arguitur 3.°

obiectum actu facienti Vniversale est unum aptum praedicari de omnibus inferioribus sigillatim acceptis, non sic collectio individuorum, sive naturae in omnibus individuis realiter diversa: g.° Probo minorem: collectio omnium individuorum naturae humanae v.g. nequit praedicari de Petro, falsa enim est haec propositio *Petrus est collectio omnium hominum, sive omnis homo*: g.° = Si respondeas, obiectum actu facienti Vniversale esse unum aptum praedicari inadequate, non vero adequate de omnibus inferioribus sigillatim acceptis. contra

est; ideo isti conceptus colegium, civitas, et acervus lapidum non faciunt u̅le obtum ipsorum, quia hoc non est adequate praedicabile de quolibet lapide, concolega, vel concive, et u̅ praedicatur inadequate:

3.°

Ad argumentum bene ibi, sic enim devendi distingui maior, et minor cum sua probatione. Licet obtum actus facientis u̅le sit aptum praedicari de omnibus inferioribus sigilatim accepti; non tamen est aptum praedicari adequate, idest, praedicatione aplicante cuilibet inferiori naturas omnium inferiorum, sed inadequate, idest, praedicatione aplicante cuilibet suam naturam: obtum ergo adequatum huius actus homo, porquem fit u̅lis natura humana, est colectio omnium naturarum humanarum, ex qua quidem colectione, seu cumulo potest praedicari de Petro una natura, et de Paulo allia, et sic de singulis individuis; quod sufficit, ut verificetur illa aptitudo, quae debet dari ad praedicationem in obto actus facientis u̅le.

Ad id quod additur respondeo, maximum inter esse discrimen inter conceptum homo facientem naturam humanam u̅lem, et inter conceptus istos colegium, civitas, vel acervus lapidum: et ratio est, quia expressio multiplicitatis est contra rationem u̅lis; conceptus vero isti non solum ex parte obti exprimunt multitudinem, sed etiam ex parte actus, et sic obtum cuiuslibet illorum non solum est multiplex realiter in se, sed etiam prout subest cognitioni: siquidem colegium exprimit multitudinem colegarum, civitas civium, acervus vero lapidum. Hoc autem minime invenitur in conceptu homo, qui licet ex parte obti multitudinem attingat, illam tamen ex parte actus non exprimit, et alliunde totum illius obtum, secundum quod representatur in actu, nimirum natura humana secundum sua praedicata est alia, praedicatur de quolibet individuo: latum igitur interest discrimen inter conceptus illos, et conceptum homo; atque adeo causalis est falsa.

Sed dices: in hac propositione Petrus est homo adequate praedicatur de Petro obtum huius conceptus homo; sed hoc est obtum actus facientis u̅le: ergo. Probo maiorem: in hac propositione praedicatur de Petro totum, quod significat conceptus homo; sed conceptus homo significat proprium obtum: ergo. Probo maiorem: in hac propositione anima est homo praedicatur de anima totum, quod significat conceptus homo; alias non esset

falsa propositio: ergo pariter = Nego maiorem, ad probationem distinguo maiorem: praedicatur totum quod sicat conceptus homo, secundum quod exprimitur ex parte actus, concedo maiorem, totum, quod sicat prout est in se, nego maiorem, et concessa minori, distinguo consequentiam eodem modo.

Fatemur, dum praedicatur de Petro totum, quod sicat conceptus homo, prout exprimitur ex parte conceptus; non vero totum id, ad quod ex parte obiecti tendit, sive totum obiectum, prout est in se: siquidem conceptus ille solum repraesentat expresse naturam humanam secundum sua praedicata essentialia, nimirum animal rationale; non tamen exprimit saltem clare totum id, quod attingit ex parte obiecti, nempe pluralitatem individuorum: proinde que totum, quod sicat clare, et expresse conceptus homo praedicatur de Petro, et de quolibet individuo; non vero praedicatur de quolibet individuo totum, quod attingit ex parte obiecti conceptus homo; quod est dicere: obiectum huius conceptus homo debere praedicari de Petro adequate intensive, idest, penes praedicata essentialia; non vero extensive, scilicet secundum totam extensionem, quam habet natura humana in individuis. Et ista in hunc modum: praedicatur de Petro totum, quod sicat conceptus homo; sed conceptus homo sicat omnem naturam humanam: ergo.

Arguitur 3.º cognitio attingens naturam humanam v.g. et simul individua, non praescindit naturam ab individuis; sed cognitio faciens universale praescindit naturam ab individuis: ergo cognitio faciens universale non attingit naturam, et simul individua. Minor est certa, quia cognitio faciens universale est praecisiva; Maior probatur: cognitio attingens naturam, et simul individua adunat per rationem naturam cum individuis: ergo = Distinguo maiorem: non praescindit adequate, concedo maiorem, inadequate, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam: et ad probationem maioris, concesso antecedenti, distinguo consequens eodem modo.

Distinctio ratio, sive praecisio adequate sumpta non consistit in unica cognitione, sed in duplici, quia petit duo extrema intentionalia, quae fieri nequeunt nisi per duas cognitiones; unitas autem rationis non petit duo extrema intentionalia: unde natura fit una et universalis per unicam cognitionem praecisivam, quae quidem licet

attingat simul naam, et individua, naam praecindendo inadequate ab individuis. Si vero dicas, quod si naa sit intentionaliter una, et inadequate distincta ab individuis, deberent non esse cognita individua: respondeo, deberent non esse cognita individua claro, et distincto modo, ideo, cognitione expressiva individuorum; quod vero cognoscantur cognitione praecisiva, et confusa, praedictam distinctionem, et naae unitatem non impedit.

Arguitur 2°: ex nostra doctrina sequitur, non dari univ̄le in essendo, nec in praedicando, sed solum in repraesentando; hoc autem est falsum: ergo. Probo maiorem: univ̄le, iuxta nostram doctrinam, nihil aliud est, quam colectio omnium individuorum alicuius naae, et cognitio confusa ad totam colectionem terminata; sed hoc complexum solum est univ̄le in repraesentando: ergo. Probo minorem: quod est unum praecise in repraesentando, solum est univ̄le in repraesentando; sed hoc complexum est unum praecise in repraesentando: ergo. Probo minorem: colectio omnium individuorum alicuius naae solum dicitur unum ab unitate cognitionis; sed unitas cognitionis est praecise unitas in repraesentando, sive repraesentativa unitati: ergo. = Respondeo, minime deduci posse legitime ex nostra sententia, quod intentat argumentum: siquidem non solum asserimus, conceptum homo v.g. esse univ̄le in repraesentando, sed insuper dicimus, obiectum, quod per ipsum attingitur, esse univ̄le, vereque aptum ad essendum in multis.

Etenim licet obiectum sit tota naa, quae multiplex est a parte rei, tamen ea prout apparent in illa cognitione homo, non est multiplex, sed una unitate extrinseca a cognitione orta. Quare cum naa prout subest illi cognitioni, non sit determinata ad aliquod individuum nec determinatione logica, nec methaphisica, quin potius prout sic indiferens est, ut praedicetur de individuis, et ut in illis sit: nulla enim deest ratio tollens unitatem, seu aptitudinem extrinsecam naae requisitam ad univ̄le in essendo, et in praedicando: longe itaque absumus a sententia nominalium, qui in obiecto nullam ponebant unitatem, nec aptitudinem ad plura, et consequenter nec indiferentiam in naa ad hoc, vel illud individuum, sine qua indiferentia nequit inteligi naa univ̄lis nec in essendo, nec in praedicando.

Argues 5º aliquod est discrimen, iuxta omnes, inter vrle specificum factum per conceptum homo, et vrle differentiale factum per hunc conceptum rationale; sed hoc est falsum, si vera est nostra doctrina: ergo. Probo minorem: iuxta nostram doctrinam idem obiectum habet conceptus homo, ac conceptus rationale, utrique enim habet pro obiecto colectionem hominum: ergo nichil est discriminis inter vrle specificum, et differentiale.

Respondeo tam conceptum homo, quam conceptum rationale respicere pro obiecto omnes naturas humanas, sive omnia individua naturae; nichilominus maxima inter utrumque intercedit differentia: nam cum utrumque sit quoddam concretum constans ex obiecto, et actu, qui se habet per modum formae; et actus sint diversi, ergo concreta illa vrlia diversa erunt. Quod ergo actus illi, qui sunt formae constituentes illa concreta, sint diversi, satis clare constat: nam conceptus homo representat, et exprimit omnia praedicata essentialia specifica naturae humanae; rationale vero non representat adequate speciem humanam, sed solum differentialem rationem methaphisicam eiusdem naturae: ergo diversitas quam maxima interest inter vrle specificum, et differentiale, diversitate orta a prius constitutivo eorum. Quaestio 6ª per quem actum intus fiat vrle tam methaphisicum, quam logicum?

Quaestio 6ª

Per quem actum intus fiat vrle, tam methaphisicum, quam logicum

Cognitionem precisivam esse necessariam, ut quaelibet natura constituatur, et fiat vrlis pro comperto habent aliqui Autores: solum ergo revocatur in dubium, an illa sufficiat? an simul requiratur alia cognitio ex tribus, quas intus solet efformare circa naturam vrlem? nam preter cognitionem abstractivam, quae apelatur abstractio simplex, datur alia cognitio, qua intus concipit naturam abstractam, ut convenientem pluribus, quae dicitur simplex comparatio: et preter has duas cognitiones datur alia, qua intus actualiter predicat naturam de suis inferioribus, quae dicitur comparatio composita.

Hec triplex cognitio ab intellectu pullulat ordine prescripto: intellectus enim non potest concipere naturam ut communem multis, quin prius illam abstrahat a multis: nec de illis multis poterit praedicare eamdem naturam, quin prius illam apprehendat ut communem ipsis. Quaeritur: an praeter cognitionem abstractivam requiratur alia ex comparativis, ut natura constituatur formaliter universalis tum logice, tum metaphysice? Sic autem sunt Auctores divisi, ut non solum praedicationibus, de quibus est specialis difficultas, sed etiam aliis, et maxime abstractioni intellectus agentis conferant eum effectivum universalis. Dico 1º. universale metaphysicum, et logicum fiunt per simplicem abstractionem intellectus passibilis perfecte, et adequate.

Sectio 1ª.

Vrle methcũ, & lgcũ fiunt per simplicẽ abstractionem inctus pasibilis perfecte, & adequate.

Probatur conclusio quoad primam partem: universale metaphysicum est unum aptum ad essendum in multis; sed per istam cognitionem precisivam homo, (quae dicitur simplex abstractio intellectus passibilis) constituitur natura humana perfecte, et adequate una apta ad essendum in multis: ergo. Probo minorem: per id constituitur natura humana perfecte, et adequate una, aptaque ad essendum in multis, per quod precinditur ab individuis; sed hoc fit per istam cognitionem precisivam homo: ergo. Maior probatur: per id constituitur natura humana perfecte una, aptaque ad essendum in multis, per quod ipsi formaliter advenit unitas precisionis; sed haec advenit ipsi formaliter per cognitionem, per quam precinditur ab individuis: ergo.

Confirmatur: per id constituitur natura humana perfecte una, aptaque ad essendum in multis per quod eximitur formaliter a pluralitate, et repugnantia ad essendum in multis; sed eximitur ab hac pluralitate, et repugnantia formaliter per cognitionem precisivam sui ab individuis: ergo. Maior est evidens, et minor etiam constat: nam vi cognitionis precisivae, nec uni, nec multis individuis manet appropriata natura; sed in appropriatione ad unum stat repugnantia ad plura, et in appropriatione ad plura stat pluralitas: ergo.

Probatur conclusio quoad

secundo parti: si fit esse methaphisicum per solam cognitionem abstractivam, nulla est ratio cur requiratur ad esse logicum cognitio comparativa; sed esse methaphisicum fit per solam cognitionem abstractivam, ut diximus: ergo. Probo maiorem: ideo natura humana v.g. fit esse methaphisica, sive una apta ad essendum in multis per solam cognitionem precisivam, quia ut sic precisa non involvit determinationem ad aliquod individuum, nec proinde sic praefert repugnantiam ut sit in multis; sed ea natura ut sic precisa nullam involvit determinationem ad aliquod individuum, nec praefert repugnantiam, ut predicetur de multis, in quo consistit esse logicum: ergo.

Confirmatur 1º: aptitudo naturae ad essendum in Petro, et Paulo, est capacitas eiusdem naturae, ut predicetur de Petro, et Paulo; sed natura per cognitionem abstractivam constituitur perfecte apta ad essendum in Petro, et Paulo: ergo et ut predicetur de Petro, et Paulo. Confirmatur 2º: esse methaphisicum, et logicum sunt idem realiter, solum quae distinguuntur per rationem; sed quae sunt idem realiter, debent habere eadem realiter constitutiva: ergo per naturam, quae eadem est, debet esse eadem prorsus constitutiva utriusque; sed prorsus constituens esse methaphisicum est cognitio precisiva: ergo 3º: cognitio comparativa supponit factum esse logicum: ergo. Probo antecedens: cognitio definitiva non efficit, sed supponit etiam definitum; at cognitio comparativa est definitiva esse logici, essentiae huiusmodi, natura una commune multis, apta predicari de multis: ergo.

Dices: per cognitionem precisivam unice constituitur natura remote praedicabilis, per comparativam vero proxime: at proinde, posita abstractione, dari esse logicum remote, non autem proxime, et perfecte, donec adveniat simplex comparatio. — Sed contra: essentia esse logici non consistit in proxima predicabilitate orta a cognitione comparativa: ergo. Probo antecedens: proxima praedicabilitas orta a cognitione comparativa supponit totam essentiam esse logici: ergo. Probo antecedens: supponit naturam intrinsece, et proxime comparabilem ad multa; at intrinseca, et proxima comparabilitas ad multa est intrinseca, et proxima praedicabilitas, in qua consistit tota essentia esse logici: ergo. Sectio 2ª. Solbuntur argumenta.

Sectio 2a.

Solvuntur Argta.

Arguitur 1o. ens logicum est proxime praedicabile de multis; sed constituitur proxime praedicabile de multis per simplicem cognitionem comparativam: ergo. Probo minorem: proxima praedicabilitas de multis consistit in respectu superioritatis naturae ad sua inferiora: sed hic respectus fit per simplicem cognitionem comparativam: ergo. Probo minorem: hic respectus fit per cognitionem attingentem ordinem naturae ad sua inferiora, et enim ordo rationis, seu cognitionis; sed haec cognitio est simplex comparativa: ergo. Argumentum instatur in ente metaphysico: nam ens metaphysicum etiam est proxime aptum esse in multis, ac per consequens etiam consistit in respectu superioritatis naturae ad sua inferiora; et tamen fit per simplicem abstractionem, adhuc iuxta adversarios ergo.

Duplex igitur est praedicabilitas proxima naturae entis, intrinseca videlicet, et extrinseca: prima, quae est constitutiva entis logici, consistit in mera non repugnantia naturae ad praedicationem de multis, sive in aptitudine ut sit in multis, quae oritur formaliter a cognitione praecisiva. Praedicabilitas secunda, et extrinseca consistit in ipso actu comparativo, referente ens logicum iam constitutum ad sua inferiora, a quo actu constituitur intrinsece, et proxime potens praedicare naturam de suis inferioribus, et natura constituitur extrinsece, et proxime praedicabilis de ipsis. Nec proxima praedicabilitas intrinseca naturae consistit in respectu praedicamentali superioritatis ipsius ad sua inferiora, sed in respectu transcendentali indistincto ab aptitudine, quam habet natura ad essendum in multis vi cognitionis praescindentis.

Replicabis: proxima praedicabilitas intrinseca consistit in respectu praedicamentali naturae ad inferiora: ergo solutio est nulla. Probo antecedens: praedicabilitas proxima constituit naturam actu communem, et superiorem ad inferiora; sed respectus actualis communitatis, et superioritatis est praedicamentalis: ergo. Nego antecedens, ad probationem concessa maiori nego minorem: nam praedicabilitas proxima constituit naturam actu superiorem superioritate transcendentali, quae consistit in cognitione praecisiva

ex primente nāa ut uny, et communy: et probare precisione
dicit nāa v̄xli relaõẽ intrinsecã constitutivã, fundamenta-
lẽ, et exercitã, quæ unicè requirit ad v̄xle; non vero extrin-
secã, formalẽ, et signatã provenientẽ a simplici compãraõẽ.

Sed repli-
cabis: respectus actualis superioritatis constituit v̄xle logicum
prãbile actu; sed non datur prãbile actu absque simplici com-
paraõẽ, atque adeo talis respectus est formalis, sive predicamen-
talis: g.º Probo minorẽ: prãbile actu non datur absque subi-
cibile actu; sed non datur subicibile actu absque simplici
comparaõẽ: g.º Maior, et minor ex eo constant, quod prãbile, et
subicibile sunt quorrelativa; sed quorrelativa sunt simul
tempore, nāa, et cognitione: g.º nec datur prãbile actu absque sub-
icibili, nec datur subicibile actu absque simplici comparaõẽ. =
Insta argumentũ: g.º ens nequit esse prãbile actu de omnibus po-
ssibilibus, quin hæc sint actu subicibilia; at hoc est falsum,
alias possibilia essent aliquid actu: g.º

2.º et urgentius: nequit
dari actu unus aptus ad essendum in multis absque simplici
comparaõẽ: g.º nec v̄xle methaphisicum. Probo ant.: nequit da-
ri actu unus aptus ad essendum in multis, quin dentur actu mul-
ta, in quibus aptus est esse; nam aptus esse in multis, et multa ad
quæ est aptitudo, sunt quorrelativa; sed non dantur actu multa in
quibus unus aptus est esse absque simplici comparaõẽ: g.º = Res-
pondeo itaque negando minorẽ, ad probaõẽ nego maiorẽ:
nam prãbile actu non petit subicibile actu, sed potentiã, sive
possibile: et ratio est, quia prãbile, ut iam dixi, dicit relationem
transcendentalem ad subicibile; relatio autem transcendentalis
non exigit terminum existentem, sed possibilem.

Unde sicut Deus ab
æterno dicit relaõẽ transcendentalẽ, et fundamentalẽ dominij
ad creaturas in tempore existentes: sic pariter nāa v̄xlis po-
test dicere relaõẽ transcendentalẽ superioritatis ad inferio-
ra, quin hæc sint actu, et exquisite cognita per cognitionẽ com-
parativã. Nec magis sunt quorrelativa prãbile, et subici-
bile, quam productivũ, et producibile, receptivũ, et receptibile;
sed hæc non sunt simul tempore, et nāa; quia omnipotentia est

actu ab eterno productiva, quia aliquid ab eterno actu producibile, ut tenet communis sententia: et similiter nãa prima est actu receptiva for̃z, priusquam fuerit actu receptibilis: g.º pariter de p̃rabili, et subicibili philosophandum est: atque adeo non sunt quorrelativa predicamentalia, nec sunt simul tempore, et nãa, nec etiam cognitione, nisi sumantur reduplicative, et signate.

Replicabis adhuc: p̃rabile ut tale consistit in cognosci, quia non datur nisi in intellectu; sed ut tale cognoscitur per cognitionem comparativam: g.º = Distinguo maiorem: in cognosci obti modo ad minus, et confuso, concedo maiorem, in cognosci ipsius p̃rabilis ut talis, sive signate, et exerce pariter, nego maiorem, et concessa minori, nego consequentiam. Quemadmodum cognitum ut tale consistit for̃liter in cognitione obti, non vero in cognitione ipsius cogniti reduplicative, et reflexe, sive signate: ita p̃rabile ut tale consistit in cognosci ipsius obti modo dicto, nec ergo exigit, ut fiat, cognitionem tantum ad p̃rabile ad ut tale.

Sandem replicabis: cognitio precisiva est prima intentio for̃lis, et cognitio comparativa est secunda intentio for̃lis; sed uñle logicum constituitur per secundam intentionem for̃lem; est enim tum secunde intentionis: g.º = Nego minorem, et distinguo eius implicitam probationem: est tum secunde intentionis respectu cognitionis, qua fit exercite, nego, respectu cognitionis, qua cognoscitur signate, concedo. Licet uñle, vel p̃rabile sit tum secunde intentionis, dicatur que secunda intentio obtiva; hoc ipsi uñli convenit, quatenus est obtum secunde intentionis for̃lis, sive cognitionis comparative, quam habet pro obto uñle ut tale, scilicet nãam ut cognitam per simplicem abstractionem: atque adeo priusquam uñle logicum tret cognitionem comparativam, iam supponitur per simplicem abstractionem constitutum.

Arguitur 2.º nãa humana, ut apparet in subiecta precisione homo, est indifferens ut sit species subicibilis per ordinem ad nãam, et ut sit p̃rabilis per ordinem ad Petrum, et Paulum: g.º a cognitione comparante ipsa cum nãa sit subicibilis, et cum Petro, et Paulo, p̃rabilis. Confirmatur: per abstractionem nãe ab individuis non fit uñle logicum: g.º per solam comparationem. Probo ant.

Ens logicum fit, quatenus cognoscitur natura vera individuata, sed per abstractionem ab individuis non cognoscitur natura vera individuata: ergo = Nego antecedens: enim natura humana, ut apparet sub hac cognitione homo est praedicabilis, species subjicibilis respectu animalis, et praedicabilis respectu individuorum: nam vi ejusdem cognitionis manet natura formaliter apta, ut praedicetur de Petro, et Paulo tanquam superior, et ut subjiciatur animali tanquam inferior. Ad confirmationem nego antecedens, ad probationem nego majorem nam cognitionaz ut dicit ordinem ad sua individua supponit ipsam entem, et formaliter praedicabilem.

Arguitur 3º praedicabile nequit actu praedicari absque simplici comparatione: ergo constituitur actu praedicabile per simplicem comparationem. = Nego consequentiam: nam simplex comparatio est necessaria, ut ens actu praedicetur, non ut constitutionem ipsius in esse praedicabili, sed tantum per modum conditionis; sic ignis non potest comburere lignum absque applicatione. Sed dices: ergo ens metaphysicum nullatenus distinguitur a logico: utrumque enim habet eandem constitutivam, scilicet naturam eandem, et eandem praecisionem. Respondeo, utrumque esse solum per rationem differre: quemadmodum quaelibet essentia metaphysica distinguitur a suis proprietatibus: nam ens metaphysicum est essentia, et logicum proprietas illius: primum enim concipitur natura apta esse in multis, quod concipiatur apta praedicari de illis.

Ex dictis infero clarissime, ens logicum non constitui formaliter per respectum rationis fictum, ut volunt Thomistae asserentes, ens logicum constitui fundamentaliter, et causaliter per simplicem comparationem; formaliter vero per relationem rationis, sive per entitatem rationis fictam relationem afficientem intrinsece ipsam naturam, provenientem ab intellectu perfectiva comparatione: sicque iuxta ipsos Thomistas unitas formalis entis non est extrinseca, sed intrinseca, nec est realis, sed ficta; nos vero dicimus, unitatem naturae entis esse ex parte extrinsecam ipsi naturae, omnino indistinctam a cognitione, ut patet ex dictis toto corpore huius quaestionis.

Si quaeras cur entia dicantur aeterna, ingenerabilia, et incorruptibilia? Respondeo, dici aeterna, quia cognitio entis abstrahit

ab omni differentia temporum: et dicuntur incorruptibilia, et ingenerabilia, quia nâl ut sic (et idem esto de qualibet alia nâ) utli sineganetatur, nec moritur, aut corrumpitur, sed solum corrumpitur hoc, vel illud nâl determinatum. Si quæras 2.º quænam sint causæ constituentes utle? Accipe: intellectus est causa efficiens: cognitio præcisiva est causa formalis: nâ, sive res cognita est causa materialis: et tandem scientiarum perfectio, cuius gratiâ intellectus efficit utle, est causa finalis. Quæstio 3.a An utle servetur in actuali prædicatione.

Quæstio 3.a
An Vtle servetur in actuali prædicatione?

Prædicatio potest esse de subiecto æquè utli, et communi, ut homo est rationalis: et potest prædicari utle de subiecto minus communi, ut homo est animal: et etiam potest prædicari de subiecto omnino singulari ut Petrus est homo: non inquirimus in præsenti, an in prædicatione equalis de equali valeat utle, necne? supponimus enim ibi manere, cum subiectum illius prædicationis non habeat per quod illud destruat: insistit itaque quæsitum de prædicatione specifica ut Petrus est homo, et dubitatur, an prædicatum homo, dum actu dicitur de Petro, permaneat utle, sicut erat ante prædicationem? Actualem prædicationem non destruere utle docent communiter Thomistæ, sed oppositum etiam est æquè commune. Sectio 1.a utle non servatur in actuali prædicatione.

Sectio 1.a
Vtle non servatur in actuali prædicatione.

Probatur conclusio ratione communi: utle est unum aptum prædicari de multis; sed in hac prædicatione Petrus est homo hoc homo, sive nâ humana, non manet unum aptum prædicari de multis: ergo. Probo minorem: nâ in actu secundo determinata, et appropriata ad aliquod singulare pro hoc statu, et in sensu composito non manet unum aptum prædicari de multis; sed in hac prædicatione hoc homo, sive nâ humana est in actu secundo determinata, et appropriata ad aliquod singulare, scilicet ad Petrum: ergo. = Confirmatur: nâ constituitur una, et utlis formaliter per cognitionem abstrahentem ipsam a singularibus: ergo per

cognitionem detrahentem, et appropriantem ipsam singularibus convenit, tribuitur formaliter divisa, et singularis: nunc vero, sed per actualem prationem naturae humanae, v.g. de Petro, et Paulo detrahitur, et appropriatur singularibus: ergo continuum divisa et singularis formaliter: ergo non manet una, et universalis formaliter. Sectio 2.a Solvuntur argumenta.

Sectio 7.a

Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1.o in hac pratione Petrus est homo praedicatur superius de inferiori: ergo praedicatum homo illi retinet superioritatem, sive extitatem. Probo antecedens: in hac pratione dicitur de Petro homo praecisus a Petro, et Paulo; sed homo praecisus a Petro, et Paulo est superior Petro: ergo = Distinguo antecedens: praedicatur superius praesuppositive, idest, quod antecedenter ad prationem erat superius, concedo antecedens, quod post prationem manet superius, subdistinguo antecedens: superius fundamentaliter, concedo antecedens, formaliter, nego antecedens; ad probationem distinguo maiorem: dicitur de Petro homo, qui antecedenter ad actualem prationem erat praecisus, concedo maiorem, qui est praecisus post prationem, nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam. In hac pratione Petrus est homo hic homo non remanet praecisus a Petro, et Paulo: implicat enim simul, et semel hominem esse detractum ad Petrum, et esse praecisum a Petro, et alliis individuis: cum ergo in hac per hanc prationem homo detrahitur ad Petrum, implicat quod sit actu praecisus a Petro, et alliis. Unde in hac pratione Petrus est homo solum est verum prati superius de inferiore, modo quo sunt verae prationes istae: Caecus videt, iustus pecat, scilicet per ampliationem terminorum, et quatenus faciunt hunc sensum: qui antecedenter erat Caecus, modo videt: qui erat iustus, modo pecat.

Dices: haec pratio, Petrus est homo, distinguitur ab ista Petrus est hic homo; sed in hac pratione homo est singularis, et contractus: ergo in prima pratione est extitas, et praecisus. = Dico, hanc prationem Petrus est

homo, distinguo ad istam, Petrus est hic homo: non quia in una conservetur homo superioritatem, et non in altera, sed quia in hac secunda lt hic homo non est, nec esse potest superius, vel esse respectu Petri, nec prestat fundamentum, ut valeat ab illo præscindi per intellectum, cum pronomen hic id impediat; quod non evenit in prima, sed potius totum accidit econtra.

Replicabis: ergo esse est, et non est præscindibile. Probo consequentiam quoad secundam partem: quod repugnat præscindi non est præscindibile; sed esse repugnat præscindi: ergo. Probo minorem: esse destruitur per actualem præcisionem: ergo repugnat præscindi. Explicatur: frustra est potentia, quæ non reducitur ad actum; sed esse non potest reduci ad actum, ut destruatur per actum: ergo non est præscindibile. Urgetur ab opposito: præcisio actualis est actus secundus præscindibilitatis esse; sed nullus actus secundus destruit actum primum, quin potius illum perficit: ergo esse, seu præscindibile non destruitur, sed permanet in actuali præcisione.

Nego consequentiam, et ad probationem concessa maiori nego minorem, et ad eius probationem concessa antecedenti, nego consequentiam, etenim esse est absolute præscindibile, licet per actualem præcisionem destruatur eius essentia: sic vivens est potens mori, sive mortale, morte vitam destruente: et sic lignum est combustibile, combustione destruente lignum: et sic etiam peccator est iustificabilis, iustitia destruente peccatum, et cæcus potest videre, visione destruente cæcitatem: et tandem ipsum esse potest coniungi nominibus istis omnis, nullus, aliquis eius essentiam destruentibus, idemque accidit in pluribus alijs.

Et omnium ratio est, quia potentia, sive capacitas ad aliquid est duplex: alia activa, et ad aliquid agendum, ut potentia intellectiva, et potentia visiva etc.ª et huiusmodi potentia semper petit coniungi cum suo actu, tanquam cum suo perfectivo. Alia vero est potentia passiva, et ad aliquid patiendum, ut patet in exemplis adductis: et hæc non semper petit, nec potest coniungi cum suo actu; huiusmodi autem est aptitudo esse ut præscindatur. Præterquam quod, sicut calor, et frigus, mors, et vita, peccatum, et gratia mutuo se expellunt ab eodem subiecto: sic etiam opponuntur in esse cognitio abstractiva simplex adunans, et cognitio comparativa compositam multiplicans.

Ad explicationem distinguo minorem: non potest

reduci ad actum ratione naturae nego minorem, ratione universali, et extremi sive naturae concedo minorem. Ex his quae inveniuntur in existentibus, quae sunt naturae, et cognitio abstractiva, sola natura est praedicabilis: et hoc quidem potest reduci ad actum praedicationis, imo per actum perficitur; cognitio vero abstractiva, sive existentia naturae non est praedicabilis: et ideo nihil mirum, quod non possit coniungi cum actuali praedicatione, et quod per actualem praedicationem destruatur. Quare sicut peccator est convertibilis ad gratiam, non ratione peccati, sed ratione naturae, quae sola potest coniungi cum gratia, et ideo non frustra est convertibilis: sic esse est praedicabile, non ratione existentiae, sed ratione naturae, quae sola potest coniungi cum praedicatione, et ideo non est frustra praedicabile. Et per hoc patet ad id quod superaddit.

Arguitur 2.º in hac propositione Petrus est animal rationale, ly animal est genus, et ly rationale differentia; sed genus est esse, et similiter differentia: ergo. Probo maiorem: in hac propositione ly animal, et rationale sunt esse metaphysica Petri; sed esse metaphysica Petri est genus, et differentia: ergo. Maior est certa, quia ly animal, et rationale sunt definitio metaphysica, et essentia Petri. Minor etiam constat: quia esse metaphysica cuiuscumque rei ideo est ingenerabilis, et incorruptibilis, quia est esse: atque adeo genus, et differentia. = Respondeo distinguendo maiorem: animal est genus, et rationale differentia fundamentaliter, concedo maiorem, formaliter nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: sunt esse metaphysica Petri contracta ad Petrum, concedo maiorem, abstracta a Petro, nego maiorem, et distincta similiter minori nego consequentiam.

Itaque in dicta propositione animal, et rationale solum sunt genus, et differentia fundamentaliter, quae constituuntur formaliter talia per actum praescindentes animal ab homine, et equo, et similiter rationale a differentijs specificis Petri, et Pauli. Appellantur autem illa praedicata animal rationale adhuc prout sunt in dicta propositione, esse metaphysica Petri, quia licet ibi concipiantur ut propria praedicata Petri possunt tamen ab illo praescindi: sub qua praecisione considerantur a metaphysica, quoniam habitus metaphysicae potissimum munus est considerare (~~[illegible]~~) naturas reales abstractas a suis accidentalibus differentijs. Tractatus 5.us de universalibus in particulari, idest, de quinque praedicabilibus.

Tractatus 9.us

De Universalibus in particulari deque eorum Praedicabilibus.

Iam ad praedicamentorum limina calcanda in ipsis pede, faustoque rumine accedimus: inscribitur enim liber iste a suo autore Porphirio Ysagoge ad Aristotelis cathegorias, id est, introductio, seu doctrina ad praedicamentorum intelligentiam valde necessaria. Si ergo vultis, et quae supra diximus amplius penetrare, et quae dicenda sunt in methaphisica recte percipere: expergiscimini, somnosque inertes discutite, et in singulis praedicabilibus perfecte discuciendis, totis viribus laborate. Disputatio 1.a expenditur numerus praedicabilium, et traduntur ea, quae ad genus primum praedicabile spectant. Quaestio 1.a quot sint praedicabilia?

Disputatio 1.a

Expenditur numerus praedicabilium, et traduntur ea, quae ad genus 1.um praedicabile spectant.

Quaestio 1.a
Quot sint Praedicabilia?

Praedicabile nichil aliud est, quam universale logice sumptum, seu prout unum aptum praedicari de multis: et propterea easdem conditiones requiruntur, ut aliquid sit praedicabile, prout de ipso nunc agimus, quas ad universale requiri supra diximus. Et advertere oportet, pro hac, et alliis quaestionibus huius tractatus dubiis non procedere de praedicabilibus pro substracto, seu de naturis, quae praedicabiles denominantur

et constituunt: nam prabilia in hoc sensu sunt pene infinita, et tot quot sunt entia in rerum natura; procedit ergo de intentionibus prabilium, seu de prabilibus formaliter sumptis, seu de modis, quibus natura vlis praedicatur de suis inferioribus, et de his quaeritur, an sint tantum quinque? ad quod cum communi sententia adversus Charamuelem dico, prabilia formaliter sumpta esse tantum quinque, nempe genus, species, differentiam, proprium, et accidens.

Probatur conclusio ratione: tot sunt prabilia formaliter quot sunt modi quibus natura vlis praedicatur de suis inferioribus; sed modi, quibus natura vlis praedicatur de suis inferioribus sunt tantum quinque: ergo. Probatur minor: natura vlis solum praedicatur de suis inferioribus per modum generis, vel speciei, vel differentiae, vel proprii, vel accidentis; sed isti modi praedicandi sunt tantum quinque: ergo. Explicatur: natura vlis non aliter est prabilis, nec aliter praedicatur de suis inferioribus, nisi essentialiter, vel accidentaliter; sed modus praedicandi essentialiter, dividitur in tres modos praedicandi specie diversos, et modus praedicandi accidentaliter dividitur in duos, ex quibus omnibus resultant quinque: ergo.

Probo minorem: id quod praedicatur essentialiter per modum superioris, vel praedicatur ut tota essentia inferiorum (quod est praedicari per modum speciei) vel ut pars materialis, et perfectibilis (quod est praedicari per modum generis) vel tandem ut pars formalis, et perficiens: (quod est praedicari per modum differentiae) et insuper id quod praedicatur accidentaliter, vel praedicatur, ut quid necessario conveniens subiecto, (quod est praedicari per modum proprii) vel ut quid contingenter conveniens, (quod est praedicari per modum accidentis communis) sed modi enumerati praedicandi essentialiter sunt tres, et modi praedicandi accidentaliter sunt duo ex quibus resultant quinque: ergo. Sectio unica solventur argumenta.

Sectio Unica
Solvuntur Argumenta

Arguitur 1.° tot sunt prabilia, quot praedicamenta; sed praedicamenta sunt decem: ergo. Probo maiorem: tot sunt praedicabilia per nos, quot

modi prandi; sed tot sunt modi prandi, quot pramenta: ergo a robo minori: tot sunt modi prandi, quot modi essendi: nam prabilitas sequitur ad esse; sed tot sunt modi essendi, quot pramenta: ergo = Respondeo distinguendo maiorem: tot sunt prabilia materialiter sumpta, quot pramenta, concedo maiorem, formaliter accepta, nego maiorem: et ad probationem distinguo maiorem ultimi silogismi quot modi essendi formaliter, et per modum superiorum concedo maiorem: quot modi essendi identice, et absolute, nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam.

Iam diximus, quaestionem non procedere de prabilibus pro subiecto, et materialiter sumptis, sed de ipsis formaliter acceptis, seu de modis, quibus aliquid valet praedicari per modum superiorum: quo supposito, licet prabilia materialiter sumpta, idest, naturae, quae prabiles denominantur, tot sint, quot pramenta; attamen formaliter sumpta tantum sunt quinque, quia tantum sunt quinque modi, quibus aliquid potest praedicari de inferioribus, nempe ut genus, ut differentia, ut species, ut proprium, et ut accidens. Ex quo colliges, res pertinentes ad diversa pramenta posse esse eodem modo prabilia, et pertinere ad idem prabile.

Sed dices 1º. in hac pratione Deus est homo illud homo praedicatur per modum totius, et superiorum; sed haec pratio non pertinet ad aliquod ex quinque prabilibus enumeratis: ergo. Probo minorem: si ad aliquod pertineret, maxime ad speciem; sed ad hanc non: ergo. Probo minorem: species praedicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid, idest, essentialiter; sed haec pratio non est essentialis cum pratum accidentaliter conveniat subiecto: ergo = Respondeo, hanc prationem pertinere ad secundum prabile, scilicet ad prabile speciei: ratio autem est quia illud Deus in hac propositione non supponit pro Deo absolute, et ut subsistit in natura divina, sed pro Deo ut trahente humanam naturam, et prout in ea subsistentem; de Deo autem prout subsistente in natura humana essentialiter praedicatur humanitas.

Dices 2º. quia genus praedicatur de pluribus differentibus specie, et species de pluribus differentibus solo numero, genus, et species sunt duo prabilia; sed hoc quidem accidit in specie subalterna, et infima: ergo species subalterna, et infima sunt

duo praedicabilia: illa ergo sunt plura quam quinque. Quod idem argumentum fieri valet de genere subalterno, et infimo, et de differentia subalterna, et differentia infima.

Nego consequentiam: quia genus constituit praedicabile distinctum a specie, quia praedicatur in quid incomplete, id est, ut pars materialis, et perfectibilis esse inferiorum; species vero praedicatur in quid complete, et ut tota essentia inferiorum; cum autem species subalterna, et infima eodem modo praedicentur de suis inferioribus, scilicet in quid complete de materiali se habet, quod inferiora earum differant solo numero, vel specie ut constituant diversa praedicabilia. Et idem dicendum de genere subalterno, et infimo, et de differentia proportione servata.

Arguitur 2.º contra dicta, tot sunt praedicabilia quot modi praedicandi; sed duo tantum sunt modi praedicandi, essentialiter scilicet, et accidentaliter: ergo tantum sunt duo praedicabilia. = Distinguo minorem: duo tantum sunt in specie subalterna, concedo minorem: in specie infima, nego minorem, et distinguo consequens eodem modo. Cum modus praedicandi essentialiter dividatur inter diversos modos praedicandi, et modus praedicandi accidentaliter in alios duos dividatur: inde fit, praedicabilia in specie infima non esse plura, vel pauciora, quam quinque, quamvis in specie subalterna solum sint duo praedicabilia.

Sed dices: modi praedicandi intrinsece, et extrinsece non faciunt duo praedicabilia, ut patet in his, homo est albus: homo est vivus: ergo nec modi praedicandi necessario, et contingenter facient diversa praedicabilia. = Nego consequentiam: nam albedo, et visus, etsi non afficiant hominem, nec ipsum denominent eodem modo; nihilominus eodem modo connectuntur cum ipso: e vero, quae praedicantur necessario, magis connectuntur cum subiecto, quam ea, quae tantum contingenter dicuntur de ipso. Quaestio 2.ª An utile sit genus ad quinque praedicabilia?

Quaestio 1.ª
An utile sit genus ad quinque praedicabilia?

Partem affirmativam amplectimur, quae sic probatur: genus

est quod præd. de pluribus differentibus specie in eo quod quid (ut infra videbimus) sed ita præd. univ.le de quinque prædicabilibus: ergo univ.le est genus ad quinque prædicabilia. Probo minorem: prædicari de pluribus differentibus specie in eo quod quid est prædicari de pluribus per modum partis essentialis contrahibilis, et determinabilis ad illa; sed univ.le præd. de quinque prædicabilibus, ut pars essentialis illorum contrahibilis, et determinabilis ad illa: ergo. Probo minorem: istæ prædicationes sunt essentiales, scilicet genus est univ.le: species est univ.le &c.; sed in his, et alliis præd. univ.le de genere, specie, et cæteris, ut pars contrahibilis, et determinabilis ad illa, eodem prorsus modo, quo animal præd. de homine, et equo: ergo.

Arguitur 2o: genus debet esse conceptus univocus respectu specierum; sed univ.le non est univocum respectu prædicabilium: ergo univ.le non est genus ad quinque prædicabilia. Probo minorem: quinque prædicabilia non conveniunt univoce: ergo. Probo antecedens: prædicabilia quædam prædicant essentialiter, quædam accidentaliter; sed quæ prædicant essentialiter, et accidentaliter non conveniunt univoce: ergo. Probo minorem: quæ prædicant essentialiter sunt in suis inferioribus per se, et quæ prædicant accidentaliter sunt in suis inferioribus per accidens; sed modus essendi per se, et modus essendi per accidens non conveniunt univoce: ergo.

Concedo maiorem; nego minorem, ad probationem nego antecedens, ad eius probationem nego minorem, et ad huius probationem concedo maiorem distinguo minorem: non conveniunt univoce in essendo absolute, concedo minorem: in essendo per modum superioris in inferiori nego minorem, et consequentiam. Quod omnia prædicabilia univoce conveniant, ex eo patet, quia omnia participant simpliciter, et proprie rationem univ.lis: omnia enim sunt unum aptum ad essendum in multis: licet ergo ex prædicabilibus quædam prædicent essentialiter, quædam vero accidentaliter, habeantque modos essendi in inferioribus essentialiter distinctos, unde desumitur diversitas specifica illorum; omnia tamen sunt simpliciter apta ad essendum in multis: atque adeo omnia participant equaliter rationem communem univ.lis.

Et ratio est, quia genus animal v.g. non ideo includit essentialiter, et proprie rationem univ.lis ut sic, quia potest prædicari de multis tanquam pars essentialis illorum, sed quia essentialiter dicit posse de multis prædicari; cum tamen accidens v.g. albedo ut sic dicat potentiam ut prædicetur de multis; quia quod convenit

multis per accidens aeque applicatur praedicari de illis, quibus convenit per accidens, ac illud, quod per se convenit multis: ideo omnia praedicabilia aeque participant rationem esse.

Arguitur 2°: si esse esset genus ad quinque praedicabilia contineret sub genere primo praedicabili, sub quo omnia genera particularia continentur; hoc autem est falsum: alias esset superius, et inferius respectu ejusdem: ergo. = Pro solutione advertere oportet, quod cum intellectus sit admodum reflexivus, potest supra unam secundam intentionem factam circa unam cognitionem fundare aliam, vel alias faciendas circa alterum: intellectus enim postquam cognoverit naturam animalis vestitam secunda intentione generis, et naturam humanam vestitam secunda intentione speciei, potest deinde insuper ab illis intentionibus abstrahere rationem esse, et hanc communem rationem superiorem ad illas contineri per aliam secundam intentionem genericitatis.

Cum enim secundae intentiones, quas dicunt pro fasti omnia praedicabilia, conveniant in ratione esse ut sic, bene potest intellectus hanc rationem ab illis abstrahere, illamque ut genus respectu omnium illorum concipere. Sed adhuc advertere oportet 2°, quod sicut secundae intentiones accidentaliter, et denominative praedicantur de primis, quod patet in his praedicationibus, animal est genus; homo est species: ita secunda intentio generis, quae praedicatur de esse ut sic, accidentaliter praedicatur de ipso. His animadversis distinguo majorem: contineret accidentaliter, et denominative, concedo majorem: essentialiter, nego majorem: et distincta minori eodem modo, probationem implicitam distinguo sic: esset superius, et inferius penes diversas considerationes, seu intentiones, concedo; secundum eamdem, nego.

Demum, quod esse ut sic contineatur sub genere primo praedicabili sub aliqua consideratione, non impedit, ne sit genus, et superius respectu illius, et aliorum praedicabilium: esse enim solum quatenus accidentaliter induit secundam intentionem generis est superius respectu omnium praedicabilium: cum hoc tamen stat, quod esse ut sic sub alia consideratione sit inferius respectu generis primi praedicabilis primo intentionaliter sumpti, et prout exprimit secundam intentionem generis ultimi, sub qua expressione esse ut sic, et omnia alia genera

particularia tanquam species sibi inferiores comprehendit.

Sed dices 1.º

ens ut genus est superius ad primum predicabile; sed ut genus est etiam inferius ad primum predicabile: ergo ens est superius, et inferius respectu eiusdem, et secundum eamdem considerationem, quod est impossibile. 2.º ens accidentaliter est genus; sed genus est ens: ergo ens est accidentaliter ens, consequens autem est falsum: ergo et maior ex qua sequitur. Distinguo maiorem: ens ut genus formaliter concedo maiorem: subtractive, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam: reduplicatio illa ut genus applicata enti potest sumi formaliter, et etiam materialiter, et subtractive: sumitur subtractive, quando intellectus concipit ens ut genus, tanquam subtractum, cui applicat secundam intentionem speciei contentam sub primo predicabili; sumitur vero formaliter, quando intellectus postquam abstraxit rationem communem entis ab hoc, et illo predicabili, illam contemplatur ut superiorem, atque communem omnibus predicabilibus.

Ad secundam replicam dico, quod cum talis modus arguendi nec modum, nec figuram observet, opus non est, ut nos ad eius veram, et rectam responsionem astringamur; precipue, cum obiiciens nec adhuc apparenter argumentetur. Ille enim modus arguendi est omnino similis huic: animal accidentaliter est homo; sed homo est animal: ergo animal accidentaliter est animal. Quare, vel concede totum sylogismum, quia ens est accidentaliter ens per secundam intentionem generis, quam intellectus illi confert per abstractionem ipsius entis a singulis predicabilibus. Vel nega consequentiam: tum propter defectum formae: tum etiam, quia huic concreto enti non advenit accidentaliter entitas, et si altera accidentaliter adveniat natura, quam entis continuitur. Quaestio 3.ª quid sit genus primum predicabile iuxta mentem Porphirii, et an exacta sit eius definitio?

Quaestio 3.ª
Quid sit genus 1.um prabile iuxta mentem Porphiri, et an exacta sit eius definitio?

Non loquimur in presenti de genere sumpto pro colectione multorum hominum, ab eodem parente descendentium, sub qua consideratione dicuntur Heraclidae, seu genus Heraclidarum, qui originem ducunt

ab Hercule, nec loquimur de illo sumpto pro patria, vel natione, in quo sensu dicitur Platonem fuisse ex genere Atheniensium: sed omnis processus noster de illo prout spectat ad logicam consideratio, idest, de illo, quod Porphyrius vocat genus Logicum; genus autem in hoc sensu sic definitur ab eodem Porphyrio: quod praedicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid: quam definitionem per singulas partes explicabo, priusquam eius ~~veritatem~~ bonitatem declarem in forma.

Itaque per has particulas quod praedicatur de pluribus (quae aequivalent his, quod est praedicabile, quia verba definitionis non dicuntur actu, sed aptitudine) convenit genus cum ceteris praedicabilibus: quodlibet enim est praedicabile de pluribus. per has differentibus specie differt genus ab specie infima, quae solum praedicatur de pluribus numero differentibus, et tandem per alias particulas in eo quod quid differt a differentia, proprio, et accidenti: differentia enim praedicatur in quale quid, proprium in quale necessario, et accidens in quale contingenter. sed advertere oportet, has in eo quod quid in hac definitione significare, genus non solum praedicari tanquam partem essentialem metaphysicam illarum specierum, quas sub se complectitur, sed etiam debere praedicari per modum per se stantis, et non per modum alteri adiacentis.

Sic quaerenti quid sit homo? respondetur sic: homo est animal: et si magis sciscitetur, quale animal sit homo? tunc respondebitur, rationale. En ibi quomodo rationale explicatur per modum adiectivi, seu per modum adiacentis alteri, scilicet animali; econtra vero animal. Haec est ergo differentia omnium praedicabilium inter se, quod genus licet praedicetur in quid idest, essentialiter, sicut species; haec tamen praedicatur ut tota essentia, genus vero ut pars eius: et sic in praedicato huius propositionis, Petrus est homo relucet tota essentia Petri; at vero in praedicato huius propositionis homo est animal solum apparet quasi dimidium essentiae hominis. differentia vero differt ab his duobus, quia praedicatur in quale quid seu non pure in quale, nec pure in quid de suis inferioribus: et per hoc etiam differt a proprio, et accidenti.

Sed adhuc adverte, quod praedicari in quale pure est praedicari ut quid extraneum subiecto, et adiacens ipsi: et praedicari pure in quid est praedicari ut quid est tale subiecto, et per modum substantivi, seu tanquam nomen substantivum; cum autem differentia non sit quid extraneum, sed potius quid est tale subiecto, de quo

prædicatur, et aliunde secet ut abstrahant alteri (ut dictum est) proinde prædicatur differentia, nec pure in quid, sicut genus, et species, nec pure in quale sicut proprium, et accidens: atque adeo ab his omnibus distinguitur. Denique proprium differt ab accidenti, quia licet utrumque prædicetur in quale pure primum prædicatur necessario, et secundum contingenter.

Insuper advertere oportet, genus posse sumi duplicitur, scilicet primo intentionaliter, et secundo intentionaliter: genus primo intentionaliter sumptum explicatur his primis intentionibus, nempe his: animal, substantia, corpus, vivens, &c.ª genus vero secundo intentionaliter sumptum explicatur his secundis intentionibus, nempe his: genus, prædicabile, universale &c. genus utroque modo sumptum hic definivit Porphirius. Sed adhuc maxime notare debemus, quod cum intentio supra genus secundo intentionaliter sumptum possit fundare alias secundas intentiones (ut diximus) possumus etiam loqui de genere secundo intentionato per priores secundas intentiones in ordine ad alias posteriores his his: genus primo intentionaliter sumptum: quia prior secunda intentio est quasi prima relate ad posteriorem.

Denique: genus primo intentionaliter sumptum est triplex: aliud infimum, et est illud sub quo nulla alia genera continentur sed tantum species ut animal. Aliud subalternum, et est illud, quod aliqua genera subse comprehendit, et illud etiam subiacet generi excellentiori, et superiori: ut vivens. et aliud supremum, et dicitur illud, quod sub se continet plura genera, illud vero non continetur sub alio: ut substantia, vel ens: nam substantia sub se plura genera continentur, supra illam vero nullum aliud agnoscimus. Quibus prænotatis sit. Sectio 1ª. Definitio generis logici a Porphirio tradita est bona.

Sectio 1ª.
Definitio generis Logici a Porphirio tradita est bona.

Probatur nostra conclusio ratione: illa est bona definitio, quæ constat genere, et differentia; sed definitio generis logici a Porphirio tradita constat genere, et differentia; ergo. Probo minorem: genus est prædicatum

commune, in quo plura specifice distincta conveniunt, et differentia est illud praedicatum, per quod quaelibet res essentialiter, et methaphysice sumpta differt ab omni alia; sed definitio a Porphirio tradita constat talibus praedicatis: ergo. Probo minorem: illa verba, quod praedicatur de pluribus significant praedicatum commune omnibus praedicabilibus, et altera subsequentia significant praedicatum, per quod genus essentialiter differt ab omnibus alijs, ut ex superioribus constat, et ex solutione argumentorum patefiet: ergo. Sectio 2a. solvuntur argumenta.

Sectio 2a.
Solvuntr Argta.

Arguitur 1o. genus non potest definiri: ergo definitio generis a Porphyrio tradita non est bona. Probatur antecedens 1o. solum potest definiri quod est species; sed genus non est species: ergo. Consequentia est legitima, et maior ex eo patet, quod solum potest definiri, quod constat genere, et differentia, et hoc solum convenit speciei: et tandem minor ita certa videtur, sicut quod primum praedicabile non sit secundum. 2o. probatur illud antecedens: genus est ens per accidens; sed ens per accidens non potest definiri, ut constat ex Aristotele 7o. methaphysicae: ergo. = Confirmatur: si genus posset definiri, vel definiretur per aliud genus, vel per seipsum; sed nullo ex his modis: ergo. Minor quoad secundam partem est certa, et quoad primam probatur 1o. si genus primum praedicabile definiretur per aliud, hoc aliud definiretur per aliud, et sic usque in infinitum; hoc implicat: ergo. 2o. genus primum praedicabile est genus supremum; sed genus supremum nequit definiri per aliud genus: ergo.

Nego antecedens, ad probationem distinguo maiorem clausulam praeteritam: quod est species vel constitutive, et essentialiter, vel denominative, et accidentaliter, concedo maiorem: praecise constitutive, et essentialiter nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Nam genus primum praedicabile, de quo in praesenti loquimur, dupliciter potest considerari: vel formaliter, et prout dicit ordinem superioritatis ad hoc, et illud genus particulare, seu ad suas species: vel materialiter, et prout est quid contentum sub ratione universalis: genus primo modo sumptum dicit constitutive, et essentialiter secundam intentionem generis, et sic non est formaliter species, sed genus primum praedicabile; attamen in secundo sensu, et prout est quid contentum

sub ratione entis ut sic subinduit secundam intentionem speciei, in quo sensu continet genere, et differentia, nempe ratione communi entis, et ratione differentiali talis entis, scilicet generativae: sicque in hoc sensu bene potest definiri.

Ad secundam probationem antecedentis respondeo, ens per accidens posse dupliciter intelligi: nonnunquam ens per accidens vult dicere conjunctionem casualem aliquarum rerum, ut cum in eodem individuo conjungitur facultas medicinae cum facultate Astronomiae, quae conjunctio facultatum adeo accidentaria dicitur ens per accidens: et in hoc sensu ens per accidens non potest definiri; aliter vero sumitur ens per accidens pro quolibet composito constituto ex subjecto, et forma accidentali sibi unita: sic dicuntur entia per accidens ista concreta album, dulce, et similia; hoc autem non negavit Aristoteles posse definiri, cum plura entia hujusmodi definierit: unde cum genus sit ex hujusmodi entibus per accidens, optime definiri potest.

Ad confirmationem concessa majori, nego minorem quoad primam partem, ad cujus primam probationem nego majorem, et ad secundam permissa majori, distinguo minorem: genus supremum primo intentionaliter sumptum concedo minorem: secundo intentionaliter acceptum nego minorem, et consequentiam. Genus primum praedicabile, quod est genus in communi definiri valet per aliud genus particulare, scilicet per illud, quod Porphyrius apposuit in relata definitione, cui accidentaliter convenit secunda intentio generis; hoc autem secunda intentio particularis generis definitur per definitionem generis in communi comprehendentem quodlibet genus particulare: et per hoc cessat processus in infinitum, et patet ad secundam probationem: nam sicut haec genera suprema quantitas, substantia, et qualitas secundo intentionaliter sumpta continentur sub genere primo praedicabili, possuntque proinde definiri: ita similiter dicendum de genere primo praedicabili.

Arguitur 2° definitio generis est diminuta: ergo. Probatur antecedens: plura sunt genera, quibus non convenit definitio tradita: ergo. Probatur antecedens: plura sunt genera, quae praedicantur de pluribus differentibus genere, ut patet in ratione entis, quae praedicatur tanquam genus de substantia, et accidenti: et in ratione substantiae, quae praedicatur tanquam genus de substantia corporea, et spirituali; sed his non convenit definitio tradita: ergo. = Confirmatur: genus non solum praedicatur de pluribus differentibus specie, sed etiam de pluribus differentibus numero.

nam sicut verę sunt istę prædicationes: leo est aal, equus est aal: sic enim istę: Petrus est aal: franciscus est aal: ergo illa definitio est diminuta, quandoquidem non explicat genus in ordine ad plura numero distincta.

Nego utramque ant., et ad probationem concessa maiori nego minorem: genus enim, ut diximus, subire potest munus generis, et munus speciei respectu diversorum: nam si genus comparetur ad sua inferiora genus est; si vero comparetur ad aliud genus superius, sub quo continetur, species est: sic vivens est ratio generica comparative ad viventia sensibilia, et insensibilia; et est ratio specifica, seu species comparative ad ens, et ad substantiam. Ad confirmationem dic, genus prædicari de pluribus differentibus numero non immediate, sed mediate: ideo enim aal prædicatur de Petro, et Paulo, quia uterque est homo, de quo aal prædicatur immediate; genus vero, seu quęlibet alia res non debet definiri secundum omnes respectus, et secundum omnia, quę ipsi conveniunt, sed secundum ea, quę ipsi conveniunt principalius, strictius, et immediatius; et ideo licet homo sit creatura, et existens, vel possibilis, solum definitur per aal rationale. Quęstio 4a. quid sit id, quod definitur per definitionem generis?

Quęstio 4a.

Quid sit id, quod definitur per definitionem generis?

Satis iam vobis notum censeo ex evidentibus dictis, genus ut tale ex duabus partibus constitutivis convergere, nempe ex natura, quę abstrahitur, et ibi constituitur, et ex cognitione abstrahente, et naturam ibi constituente. Ex quo manifestum est, genus esse concretum accidentale: constat enim ex subiecto, et forma ipsum accidentaliter afficiente: est ergo difficultas in decernendo, per definitionem generis traditam a Porphyrio, quid definiatur, et explicetur principalius, seu in recto? idest, an sit obiectum magis principale illius definitionis generis natura, quę abstrahitur, an vero cognitio, quę abstrahit naturam, vel denique, an utraque pars ęque principaliter, et in recto inspiciatur, et definiatur?

Sed adhuc pro facilitori quęstionis expeditione notare oportet, duplicem definitionem correl-

fondere definitioni generis, et cuilibet alterius concreti accidentalis, scilicet definitum quod, et definitum quo: primum est id, pro quo supponit, et de quo verificatur definitio: secundum est id, ratione cuius definitio verificatur de aliquo alio. Unde quidam vocant definitum quo definitum principale, et formale, et definitum quod vocant materiale, et minus principale; quidam vero econtra adhuc in schola thomistica: et sic dividunt inter se in assignando definitum quo, et definitum quod definitionis generis; sed nos supponimus definitum quod esse definitum principale, et in recto, et definitum quo esse minus principale, et in obliquo.

Cum autem Porphirius definierit genus in concreto, non enim definivit naturam, quae genus constituitur, nec generalitatem, sed genus ipsum; ideo difficultas volum devolvitur ad examinandum, utrum natura, et secunda intentio utraque in recto sint definitum formale, et aeque principale illius definitionis, vel utrum sola secunda intentio in recto, et natura in obliquo, vel tandem utrum natura in recto, et principaliter, et secunda intentio solum in obliquo definiantur? Pro prima sententia stat noster Ill.mus Moneda cum pluribus ex nostra familia: pro secunda stat tota fere schola thomistica, et ex scotistis non minor pars: et tandem pro tertia dimicant nobiliores Jesuitae, et ex nostra etiam non pauci, cum quibus sit. Sectio 1.a definitum quod, seu principale definitionis generis est concretum, prout dicit naturam in recto, et secundam intentionem in obliquo.

Sectio 1.a

Definitum quod, seu principale definitionis generis est concretum prout dicit naturam in recto, & 2.am intentionem in obliquo.

Probatur conclusio communi, et efficaci ratiocinio: illud principaliter definitur per definitionem generis, cui convenit, et de quo verificatur definitio generis: nempe esse quod praedicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid; sed haec definitio unice convenit, et verificatur de concreto, prout dicit naturam in recto, et secundam intentionem in obliquo: ergo. Maior conceditur a thomistis cum quibus disputamus, et insuper constat ab inductione: quia id definitur principaliter per hanc defi-

nitione animal rationale, cui convenit, et de quo verificatur hec definitio, scilicet homo: et id definitur principaliter per hanc orationem vivens sensibile, cui convenit, et de quo verificatur hec definitio, scilicet animal, et sic de alijs: ergo. Minor autem probatur: hec definitio non convenit, nec verificatur de concreto, prout dicit naturam, et secundam intentionem in recto, quia secunda intentio non est, quod praedicatur de pluribus: nec verificatur de concreto, pro ut dicit secundam intentionem in recto, et naturam in obliquo propter eamdem rationem: ergo.

Confirmatur: definitum principale huius definitionis non est forma constituens naturam praedicabilem de pluribus differentibus specie in eo quod quid, sed natura ut praedicabilis: ergo. Antecedens probatur 1°. definitum principale huius definitionis est illud, cui convenit id quod hec definitio; sed formae constituenti naturam praedicabilem, vel connotanti naturam non convenit id quod hec definitio, sed tantum id quo, ut patet; naturae vero ut connotanti formam convenit id quod: ergo. 2°. definitum principale huius definitionis est id, cuius esse, seu essentia explicatur per illam; sed non explicatur per illam essentia formae constituentis naturam praedicabilem, sed naturae praedicabilis: ergo. Probo minorem: essentia formae constituentis naturam praedicabilem non est vere praedicabilis, sed sola natura; at non explicatur per illam definitionem, quod non est vere praedicabile, ut patet: ergo.

3°. probatur illud antecedens, et simul impugnatur solutio tradenda ab adversarijs: forma constituens naturam praedicabilem de pluribus non est definitum essentiale quod huius definitionis, sed sola natura praedicabilis; sed definitum essentiale quod est definitum principale, ut supponimus: ergo. Probo maiorem: definitum essentiale quod cuiuslibet definitionis est illud, de quo essentialiter verificatur definitio; sed de forma constituente naturam praedicabilem de pluribus non verificatur essentialiter hec definitio (de qua loquimur) sed de sola natura praedicabili: ergo. Probo minorem: forma constituens naturam praedicabilem non est essentialiter (imo nec accidentaliter) id quod praedicatur de pluribus, sed tantum est id, quo natura praedicabilis constituitur: ergo.

Probatur 2°.

conclusio evertendo alliud contrariae sententiae fundamentum: illud est definitum quod, et principale definitionis generis quod dicatur in recto per hoc nomen genus; sed per hoc nomen genus dicatur in recto natura habens genereitatem: ergo. Minor constat. Sed natura habens genereitatem est concretum dicens naturam genericam in recto, et secundam intentionem in obliquo: ergo. Minor subsumpta patet, nam genereitas informans naturam est

concretum dicens secundam intentionem in recto, et naturam in obliquo: ergo e converso naturam habens generitatem. Nego Minorem, atque syllogismum sic retrorqueo: modo quo per nomen album significatur subiectum habens albedinem, ita per nomen genus naturam habens generitatem; sed per nomen album significatur in recto subiectum habens albedinem: quia quodlibet nomen concretum accidentale significat subiectum in recto, et ut habens, et formam in obliquo, et ut habitam: ergo. Sectio 2a. solvuntur argumenta.

Sectio 2a.

Solvuntur Argta.

Obicies 1o: id principaliter, et in recto definitur per definitionem generis, quod principaliter, et formaliter significatur per nomen genus; sed per nomen genus significatur principaliter, et formaliter secunda intentio generis, et naturam solum materialiter, et minus principaliter: ergo. Maior patet: quia quod significatur principaliter, et formaliter per nomen genus, idipsum significatur in recto; atque quod significatur in recto per nomen genus, definitur principaliter, et in recto per definitionem generis: ergo quod principaliter, et formaliter significatur per nomen genus, id principaliter, et in recto definitur per definitionem generis.

Minor vero probatur 1o: nomen concretum, et abstractum accidentale idem formaliter significant; sed nomen abstractum hoc generitas significat principaliter, et formaliter secundam intentionem generis, et naturam solum materialiter, et minus principaliter: ergo. 2o: per nomen concretum accidentale principaliter significatur forma, et subiectum minus principaliter; sed nomen genus est nomen concretum accidentalis: ergo. Confirmatur: id principaliter definitur per definitionem generis, quod per illam logica principaliter, et formaliter attingit; sed logica per illam definitionem principaliter attingit secundam intentionem generis, et naturam materialiter, seu minus principaliter: ergo. Probo minorem: logica per illam definitionem (sicut et per quemlibet proprium actum) principaliter, et formaliter attingit suum obiectum formale, et principale; sed obiectum formale, et principale logicae est secunda intentio generis; naturam autem materiale, et minus principale: ergo.

Ad argumentum nego maiorem, et ad eius probationem nego etiam maiorem: aliud enim est, quod principaliter, et formaliter significatur nomine concreto accidentaliter

aliud, quod in recto significat per ipsum: primum est forma concreti, ut pote pars principalis, et formalis illius; secundum vero est subiectum, seu natura a forma accidentali ipsius concreti denominata: illa enim est, quod vera praedicatione affirmatur in recto de subiecto, quando accidens in concreto praedicatur: quia quando dicimus: Petrus est iustus, solum affirmamus, Petrum esse habentem iustitiam; non vero, esse iustitiam sibi adiunctam. Unde id quod in recto significatur nomine concreto, idipsum est quod in recto, et principaliter definitur per definitionem concreti; videre hoc sequitur, per definitionem generis traditam a Porphyrio solam naturam definiri in recto, et principaliter, in obliquo vero secundam intentionem.

Vel aliter respondeo ad maiorem claritatem distinguendo maiorem: quod principaliter, et formaliter significatur, principalitate verificationis, concedo maiorem: principalitate claritatis, et expressionis nego maiorem, et sic distincta minori nego consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: quod significatur principaliter, et formaliter principalitate verificationis, concedo maiorem: claritatis, seu expressionis, nego maiorem, et concessa minori distinguo consequens eodem modo. Licet nominibus concretorum accidentalium v.g. album, nigrum, et similibus, clarius explicentur albedo, et nigredo, quam subiectum earum: ac proinde licet significent principaliter principalitate claritatis, minime vero principalitate verificationis, seu attributionis: quia huiusmodi nomina concreta non verificantur de forma, sed de subiectis: album enim non supponit pro albedine, sed pro subiecto albedinis. Quare licet nomen genus clarius significet secundam intentionem, quam naturam, hanc significat in recto, et non illam.

Ad primam probationem minoris dicimus, per nomen concretum accidentale significari idem formaliter, id est eandem formam, ac per nomen abstractum, sed valde diverso modo: itaque per concretum significatur forma in obliquo, et ut quo, seu per modum adiacentis, et connotati; per abstractum vero significatur in recto, et ut quod, seu per modum per se stantis, vel etiam connotantis, et haec diversitas sufficit ut per unum significetur in recto, quod per aliud significatur in obliquo: ac per consequens sufficit haec diversitas, ut nomen abstractum verificetur de forma ut connotante naturam, et concretum de natura ut connotante formam, et non econtra, ut patet in hoc: forma generis est generalitas: natura ut connotans generalitatem seu tertii cognitionem confusam, et praecisivam est genus: ex connotandum fit

ut per definitionem generis definiatur in recto, et ut quod natura ut cognoscitur generitatem, non vero generitas ut cognoscitur naturam.

Sed explicabitur: per nomen genus significatur in recto quid commune omnibus generibus, alias definitio generis non explicaret genus in communi, nec quid commune omnibus; sed sola secunda intentio generis est quid commune omnibus generibus, non vero natura, naturam hec alia est substantia, et alia est accidens: ergo explicatur id ipsum: genus animal, et genus color non sunt diversa in specie; sed essent, si quod significatur in recto genus animal esset distinctum in specie ab eo, quod significatur in recto genus color: ergo non est: ergo hec genera non significant in recto naturam.

* Consensum explicando

Concessa maiori nego minorem: qualiter naturam, quam in recto significantur per nomen genus, aliis sint substantia, aliis accidentia, aliis ens reale, et aliis ens rationis, quam quidem secundum se, et abstractive, seu seorsim a generitate valde differunt; illa vero concretive accepta, sive prout subsunt generitati, conveniunt in ratione predicabili de pluribus in eo quod quid: cum igitur per nomen genus significantur in recto naturam, ut subsunt generitati: ideo per tale nomen significatur in recto omnibus generibus quid commune.

Ad explicationem distinguo minorem: si quod significatur in recto genus animal esset distinctum in specie in consideratione logica ab eo, quod significatur in recto genus color, concedo minorem: si esset distinctum in specie in consideratione physica, vel methaphisica, nego minorem, et distinguo primum consequens eodem modo, et nego ultimum consequentiam: omnia genera sunt eiusdem speciei: qualiter naturam generica v.g. natura animalis, et natura coloris esse secundum se, et in consideratione physica distinguantur in specie, attamen prout considerantur a logica, sive prout subsunt generitati non sunt diverse speciei, omnes enim predicantur de suis inferioribus eodem specifico modo scilicet in eo quod quid.

Nunc autem ad confirmationem distinguo maiorem: quod per illam logica principaliter, et formaliter attingitur principalitate verificationis, seu tanquam id, de quo verificatur definitio, concedo maiorem: principalitate claritatis, seu tanquam id, ratione cuius verificatur de natura definitio nego maiorem, et sic distincta minori, nego consequentiam. Ad probationem minoris distinguo maiorem eodem modo, et concessa minori nego consequentiam. In concretis accidentalibus v.g. album, iustum, genus etc. per contradistinctionem a substantialibus, ut ignis, et homo, partilla

quæ formaliter, et clarius, attingit, non definit principaliter, et ut quod, seu in recto; sed tantum ut quo, et in obliquo: etenim pars illa non est ratio, de quo verificatur definitio, sed id ratione cuius definitio convenit, et verificatur de subiecto.

Vel nega maiorem: nam cum definitio generis intellecta ut iacet, non pertineat ad logicam directe, et per se; intentio quippe logicæ in illa definitione est exponere, qualis debeat esse actus, quo natura constituitur talis, et praedicabilis de pluribus: ideo aliud est, quod illa definitio principaliter explicat, et definit, et aliud quod logica attingit principaliter per illam: hoc est secunda intentio generis; illud vero est natura, sive subiectum secundæ intentionis: quod vero logica respiciat pro obiecto principali secundam intentionem, quin illam principaliter definiat, sed tantum de connotato, ideo est: quia definitio generis in concreto, sive explicatio naturæ, ut vestitæ secunda intentione generis multum confert ad melius dirigendam cognitionem per quam natura ipsa fit genus, seu ad speculandum melius, et clarius rectitudinem cognitionis abstrahentis, quam logica respicit tanquam obiectum principale.

Obiicies 2º, seu replicabis: illud est definitum quod, et principale definitionis generis cui essentialiter convenit talis definitio; sed hæc convenit essentialiter secundæ intentioni, ut connotanti naturam: ergo. Maior est certa, et minor probatur: hæc definitio non convenit essentialiter naturæ ut connotanti secundam intentionem: ergo. Probatur: hæc definitio non convenit essentialiter subiecto, cui non convenit essentialiter ratio generis; sed naturæ ut connotanti secundam intentionem, non convenit essentialiter ratio generis: ergo. Consequentia est bona, maior est certa, et minor probatur: eo modo convenit ratio generis naturæ ut connotanti secundam intentionem, quo ipsi convenit connotare illam; sed connotare secundam intentionem non convenit naturæ essentialiter: ergo.

Possemus dicere, quod cum in concreto hoc accidentali genus, sumpta sub qua natura definitur, solum conveniat illi accidentaliter, nullum fore inconveniens, si etiam definitio accidentaliter naturæ conveniat. Melius autem respondetur concessa maiore negando minorem, et ad probationem antecedentis, ad eius probationem etiam minorem, et maiorem ultimi silogismi. Quia licet definitio generis conveniat accidentaliter naturæ, sive subiecto denominato a generalitate sumpto specificative; ipsi vero formaliter, et reduplicative accepto, nempe prout substat generalitati, sive prout connotat secundam intentionem,

convenit definitio essaliter: sicut et in hoc sensu convenit ipsi essaliter ratio generis: est enim essalis haec ratio: nam ut substat generitati est genus. Quare non eodem modo convenit ratio generis naturae, ut cognotanti secundam intentionem, quo ipsi convenit illam cognotare: sicut non eodem modo convenit ratio coloris Petro ut albo, sive ut cognotanti albedinem, quo ipsi convenit albedinem cognotare.

Obicies 3º: definitum quod, seu principale huius definitionis est genus formaliter ut tale; sed genus formaliter ut tale dicit naturam, et secundam intentionem utramque in recto: ergo. Probo minorem: genus formaliter ut tale dicit in recto, quod illud constituit in esse tali; sed natura, et secunda intentio generis utraque in recto illud constituunt in esse tali: sicut albedo, et papirus constituunt concretum hoc in esse tali, scilicet, papirus albus: ergo. = Distinguo minorem: dicit constitutive, concedo minorem: attingibiliter, seu in ordine ad definitionem illius, nego minorem, et eodem modo distinguo maiorem sequentis silogismi, concessa que minori nego consequentiam.

Itaque etsi quodlibet concretum accidentale ut constituatur, requirat eque in recto, seu principaliter utramque partem constitutivam, sicut et substantiale; adhuc restat dificultas discutienda, utrum utraque pars constitutiva eque in recto, et principaliter attingatur, seu definiatur per actum definientem, necne? quam quidem resolvimus dicendo, quod non: nam licet substantia papiri, et albedo eque ingrediantur in recto ad constitutionem concreti huius, papirus albus; non tamen eque principaliter, et in recto attinguntur a visione, sed potius diversimode: albedo scilicet in recto, principaliter, et ratione sui, et substantia papiri in obliquo, minus principaliter, et ratione albedinis: ergo similiter licet concretum genus constituatur in esse tali eque principaliter per naturam, et secundam intentionem, poterit nichilominus eius definitio attingere naturam principaliter, et in recto, et secundam intentionem in obliquo.

Dices: genus formaliter ut tale dicit in recto attingibiliter, quod illud constituit in esse tali: ergo ruit solutio. Probatur antecedens: genus formaliter ut tale dicit in recto attingibiliter, id cui definitio convenit ut quod, et ut quo, seu essaliter; sed id, cui definitio convenit ut quod, et ut quo, seu essaliter, est quod illud constituit in esse tali: ergo. Consequentia est bona, minor est certa, et maior ex eo constat, quia id, cui definitio convenit ut quod est sola para generis, sive substractum illius, et id, cui convenit ut quo est etiam pars formalis; sed genus formaliter

ut tale dicit in recto attingibiliter partem materialem, et formalem; alias genus formaliter ut tale non esset attingibile: ergo

Nego antecedens, ad probationem nego maiorem, ad eius probationem concedo maiorem, nego minorem, quae non evincit implicita probatio, quam sic distinguo: non est attingibile genus utramque partem in recto, concedo: genus unam in recto, et aliam in obliquo nego. Licet per definitionem cuiuscumque concreti accidentalis semper attingatur non solum forma accidentalis, sed etiam subiectum receptivum illius; aliter tamen et aliter, id est, nunc subiectum in recto, et forma accidentalis in obliquo, nunc e converso, secundum diversitatem in modo significandi illud met accidens.

Cuius ratio est, quam assignat Divus Thomas 1a. 2ae. quaest. 53a. artic. 2o. ad 3um dicens: quomodocumque significetur accidens, habet dependentiam a subiecto; aliter tamen et aliter: nam accidens significatum in abstracto importat habitudinem ad subiectum, quae incipit ab accidente, et terminatur ad subiectum; et ideo subiectum in definitione accidentis per modum abstracti non ponitur quasi prima pars definitionis, quae est genus, sed quasi secunda, quae est differentia: (id est, ut postea exponemus, non importat subiectum in recto, sed in obliquo) sed in concretione (prosequitur) incipit habitudo a subiecto, et terminatur ad accidens: dicimus enim, album est, quod habet albedinem; et ideo in definitione huiusmodi accidentis ponitur subiectum tanquam genus.

Nunc autem sic; sed quando ponitur subiectum concreti accidentalis quasi prima pars definitionis, et tanquam genus, tunc subiectum importatur, et definitur in recto; quando vero ponitur per modum differentiae, importatur, et definitur in obliquo: ergo licet in definitione accidentis per modum abstracti importetur subiectum in obliquo, e contra vero accidit in definitione accidentis, quando significatur in concreto. Consequentia est legitima, et minor subsumpta est etiam expressa in Divo Thoma 6o. metaph. lect. 1a. ubi haec habet: oportet quod subiectum in definitione accidentis ponatur, quandoque in obliquo, quandoque in recto: in recto quidem quando accidens significatur in concretione ad subiectum, ut cum dico: simum est nasus curvus: ergo in definitione accidentis in concreto ponitur in recto subiectum, forma vero in obliquo: atque adeo non definitur utraque pars in recto. Nunc autem omissis aliis argumentis ne nimis protrahatur disputatio, expendantur alia ad genus primum praedicabile pertinentia.

Quaeritur itaque 1o. an genus formaliter ut tale exigat plures species de quibus praedicari possit?

Respondeo affirmative: et probatur ex Ang. Precep. 1º part. cap. 12º. ubi ait: non est possibile invenire aliquod genus, cuius una sit tantum species: genus enim dividitur in species per differentias oppositas. Idemque probatur ratione: essentia generis stat in aptitudine ad praedicationem de pluribus speciebus; sed implicat aptitudo ad praedicationem de pluribus speciebus, quin dentur plures species, de quibus genus praedicari possit: ergo. Deinde: de conceptu formali enim constitutivum in esse generis est quod non sit determinata ad aliquam speciem, sed potius indifferens ad plures; sed natura nequit esse indifferens ad plures species, si plures non sint: ac per consequens genus ut tale exigit plures species: ergo.

Dices: natura humana existente, alliisque naturis animalibus repugnantibus, animal praedicaretur de Petro, et Paulo per modum generis, seu in quid incomplete, et per modum partis materialis: ergo praedicabilitas de pluribus speciebus non est de conceptu generis. Respondeo: quod in predicta hypotesi praedicationes istae: Petrus est animal, Paulus est animal non essent praedicationes generis, sed speciei, non quidem formaliter, sed reductive: non formaliter, quia animal, quod praedicaretur de Petro, et Paulo, non foret tota essentia methaphisica eorum; essent vero praedicationes speciei deductive, quia cum enuntiaretur de Petro, et Paulo hoc praedicatum vivens sensibile inclusum formaliter in animali, quorum hoc vivens esset genus ad hominem, et plantam, et hoc sensibile esset differentia, quamvis inadequata constitutiva Petri, et Pauli, non esset aliud praedicabile, ad quod reduci possent illae praedicationes: nam ad solam speciem pertinet praepositio cuius praedicatum includit formaliter genus, et differentiam subiecti.

Quaeritur 2º an genus praedicetur per modum generis, idest in quid incomplete, seu ut pars materialis de individuis specierum quas immediate respicit? Pro quo suppono, individua alia esse completa methaphisice, et alia methaphisice incompleta: completa individua dicuntur, quae integram essentiam claudunt, scilicet, gradum genericum, et specificum: ut hoc animal rationale, hic homo, Petrus etc. incompleta autem sunt eadem individua, prout ex parte actus solum exprimunt gradum genericum affectum pronomine demonstrativo: ut hoc animal.

Nunc dico 1º genus praedicatur de individuis completis specierum, quas immediate respicit praedicatione propria generis: et probatur: genus animal v.g. praedicatur tanquam pars materialis de Petro, et Paulo, de Bucephalo, et Pegaso, et de alliis individuis completis specierum aliarum: ergo. Probo antecedens: in hac praedicatione Petrus est animal (et eadem est ratio de alliis similibus) hoc animal non praedicatur tanquam tota essentia methaphisica Petri, ut patet; ergo praedicatur ut pars essentiae

Petri; sed non ut pars formalis: ergo ut materialis: ergo genus animal praedicatur de Petro per modum generis. Deinde: genus praedicatur de suis speciebus, ut pars essentialis materialis earum; sed species sunt tota essentia methaphisica individuorum: ergo genus praedicatur, ut pars materialis essentialis individuorum: atque adeo praedicatur de ipsis praedicatione propria generis.

Dico 2º genus praedicatur de individuo complexo praedicatione mediata fundamentaliter. Et probatur: illa dicitur praedicatio mediata fundamentaliter, cuius praedicatum concipitur cum fundamento tanquam conveniens mediate subiecto; sed in praedicatione generis de individuo complexo praedicatum concipitur cum fundamento tanquam conveniens mediate subiecto: ergo. Probo minorem: in hac praedicatione Petrus est animal, hoc animal concipitur cum fundamento tanquam conveniens Petro, quia Petrus est homo, sive ratione humanitatis, per quam tanquam per medium, concipimus animal ad Petrum descendere: ergo.

Dico 3º genus praedicatur de individuo incomplexo praedicatione immediata non per modum generis, sed speciei. Probatur quoad utramque partem: animal v.g. praedicatur de individuo incomplexo, ut dicens adaequatam eorum essentiam; sed quod praedicatur de aliquo, ut dicens adaequatam eius essentiam, praedicatur praedicatione immediata, non per modum generis, sed speciei: ergo. Maior est certa, quia in hac praedicatione hoc animal est animal, hoc animal, quod est subiectum, unice dicit essentialiter, et ly quidditativum sentiendi; quod totum dicit ly animal, quod est praedicatum. Minor vero probatur: praedicatum dicens adaequatam essentiam rei praedicatur immediate de ipsa re: quia inter adaequatam essentiam rei, et rem ipsam nullum est medium; sed adaequata essentia rei praedicatur de re non per modum generis, sed speciei: ergo.

Quaeritur 3º: quomodo debeat intelligi prologuium illud: genus sumitur a materia, et differentia a forma? quod tradit Philosophus 7º methaph. Dico, debere intelligi per quamdam similitudinem, et proportionem, quam genus habet cum materia, et differentia cum forma: genus enim apelatur pars materialis, et differentia pars formalis compositi methaphisici, sicut in compositio phisico ignis e.g. subiectum recipiens formam ignis, quod est materia apelatur pars materialis, et forma pars formalis illius.

Et ratio proportionis stat in eo, quod sicut materia ratione sui indiferens est ut contrahatur, et determinetur per formam ignis, ut cum ipsa constituat ignem, vel per formam aquae, ut cum ipsa constituat aquam. Ita sic genus animal e.g. ratione sui indiferens est, ut contrahatur per differentiam rationale, ad constituendam essentiam methaphisicam hominis, vel ut contrahatur per differentiam rugibile, ad constituendum

tiam metaphysicam leonis simul cum ipsius: ob hanc igitur similitudinem, quam genus habet cum materia, et differentia cum forma, dicitur, genus sumi a materia, et differentia a forma; licet alias genus sumatur a tota entitate physica rei, prout exprimit gradum, seu perfectionem magis communem, et similiter differentia a tota entitate physica, prout exprimit gradum magis contractum, seu magis determinatam perfectionem.

Quaeritur 1°: an genus praedicetur de suis speciebus ut totum, vel ut pars? Quaesitum hoc non procedit de genere pro formali, sed pro subiectivo, non enim genereitas, sed unice natura denominata per genereitatem est, quae de speciebus inferioribus praedicatur. Nec istae praedicationes sunt verae: homo est animal, leo est animal: et istae sunt falsae: homo est genereitas, leo est genereitas: Quaeritur ergo an animal praedicetur de homine, et leone ut totum, vel ut pars?

Pro cuius resolutione adhuc sciendum est, quod animal si consideretur ut actu compositum, et constitutum metaphysice ex vivente sensibili tanquam ex partibus metaphysicis illius, in hoc sensu animal est totum metaphysicum actuale; si vero consideretur animal ut actu constituens metaphysica hominem simul cum rationali, in hoc sensu animal est pars actualis; et si consideretur ut contrahibile per rationale ad hominem, et per rugibile ad leonem etc. seu ut potens constituere cum rationali hominem, et cum rugibili leonem dicitur in hoc sensu pars potentialis; et tandem si animal consideretur, ut praecinens suis inferioribus, sive ut continens in potentia suas species, idest, si consideretur tanquam totum potens dividi in plures species, potensque praedicari de ipsis tanquam de partibus subiectivis, in hoc sensu dicitur totum potentiale, seu potestativum.

His intellectis, dicendum est 1°, genus esse praedicabile de speciebus, et individuis, ut totum potentiale; et probatur: genus est praedicabile de suis speciebus, et individuis earum, ut superius, et commune respectu illorum; sed in hoc sensu est totum potentiale, quia in hoc sensu non excludit, sed potius continet species ut partes subiectivas: ergo. = Dicendum 2°, genus actualiter praedicari de suis speciebus per modum partis, quae talis sit ex modo significandi in actuali praedicatione: et probatur: de ratione generis est praedicari in quid incomplete de suis speciebus; sed praedicari in quid incomplete, est praedicari per modum partis, quae talis sit ex modo significandi: ergo.

Explicatur: cum dicimus homo est animal ex modo significandi non praedicatur de homine totum quod est metaphysice homo, licet ex parte obiecti totum significetur per ly animal sicut per ly homo; sed hoc est, animal praedicari de homine per modum partis, quae talis sit ex modo significandi in actuali praedicatione: ergo. Si vero dicas, quod animal verae praedicatur

de homine; sed non praedicatur vere, si non esset totum, quod homo: quia pars non praedicatur de toto ut docet Divus Thomas cap. 3.o de ente, et essentia: ergo. Respondeo, dato quod praedicatur de homine, esse totum quod est homo; verum quia ex parte modi praedicandi non exprimit totam essentiam hominis: ideo dicimus non posse praedicari per modum totius, sed per modum partis, quae cum habeat realem, et adequatam identitatem cum toto in recto, vere praedicatur de ipso. Disputatio 7a de specie secundo praedicabili.

DISPUTATIO 7a

De Specie secundo Prâbili.

Specie. Non procedit haec nostra disputatio de specie pro pulchritudine, idest, pro membrorum eleganti dispositione, in quo sensu exat illud Psalmi: speciosus forma prae filijs hominum: et illud Euripidis apud ipsum Porphyrium: Species Priami digna est imperio: nec etiam loquimur de specie accepta pro imaginibus repraesentantibus obiecta, medijs quibus visus, et sensus interni, et externi sua obiecta percipiunt, de qua in libris de anima: itaque solum de specie, prout ad logicam pertinet, cum Porphyrio sermo texendus est.

Species sic accepta potest considerari, et prout subiicitur generi, sive in ordine ad genus, infra quod continetur: et prout respicit sua inferiora, sive in ordine ad individua, supra quae tanquam ratio superior ab illis abstracta collocatur: sub priori consideratione appellatur species subiicibilis, quam sic explicuit Porphyrius: quae proxime collocatur sub genere. Vel sic: ratio obiectiva, de qua genus in eo quod quid praedicatur: sub altera consideratione dicitur species praedicabilis, et sic definitur: quod praedicatur de pluribus numero differentibus in quid complete, idest, tanquam tota essentia methaphysica illorum.

Pro cujus definitionis intelligentia advertendum est, Porphyrium voluisse explicare dumtaxat speciem illam, quae absolute et simpliciter species est, illam nempe, quae sub se tantum complectitur individua, quae quidem species appellatur infima, ultima, seu atoma; non vero voluit explicare Porphyrius speciem subalternam, quia haec non constituit hoc secundum praedicabile: cum praedicetur de suis inferioribus per modum generis, et sit revera genus respectu eorum. Sed adhuc advertendum est 2o, eandem speciem atomam v. g. homo posse

esse subicibilem, et simul prædicabilem, secundum tum ad quem comparetur: si enim comparetur ad ãal, quod est genus suum, dicitur species subicibilis: et si comparetur ad sua individua, scilicet ad Petrum, et Paulum, dicitur species prædicabilis.

Et hinc colliges, omnem speciem subicibilem posse esse prædicabilem; quia eadem species quæ generi suo subicitur, respectu est superior, et prædicabilis respectu suorum inferiorum; non vero omnem speciem prædicabilem, uti dices, debere esse subicibilem: nam genus supremum, ut ens, vel substantia nequit esse species subicibilis, quia nulli alij generi subesse potest, valet autem esse species prædicabilis, cum de individuis incompletis prædicetur ens, vel substantia tanquam species, ut patet in his: hoc ens (signato lapide) est ens: illud ens (signato leone) est ens &c. quæ pertinent ad prædicabile speciei.

Stabilitaeta speciei, tam subicibilis, quam prædicabilis, definitione Porphirius, et communiter cum eo Dd. depingunt in suis manuscriptis arborem prædicamentalem, in qua prædicti respectus magis innotescunt. Sic autem illam disponunt, ut in vertice collocent genus supremum, et generalissimum, quod in unoquoque ordine reperitur, id est, in quolibet prædicamento reperitur, ut in prædicamento substantiæ substantia, in prædicamento quantitatis quantitas &c. genus autem supremum est illud, quod supra se non respicit aliud, ideoque ponitur in supremo loco, sub genere supremo statim ponuntur genera subalterna, seu intermedia, quæ duplici respectu gaudent, alio specierum ad superiora genera, et alio generum ad species sibi inferiores: infra genera intermedia ponitur genus infimum, et infra hoc locatur species athoma: et tandem in infimo loco, id est ad radicem arboris ponitur individuum in perpendiculum sub substantia, et allijs.

Insuper ad utrumque latus huius arboris ponuntur differentiæ genera superiora dividentes per hunc ordinem: ad latus dextrum differentiæ positivæ genus contrahentes, et species constituentes: ad sinistrum differentiæ negativæ genus dividentes, et speciei repugnantes, prout præcipuum erit in figura hica vobis depingenda. Et scias etiam, quod sicut in prædicamento substantiæ hæc arbor plantata est, sic facili negotio plantari potest allia, vel alliæ in quolibet accidentali prædicamento.

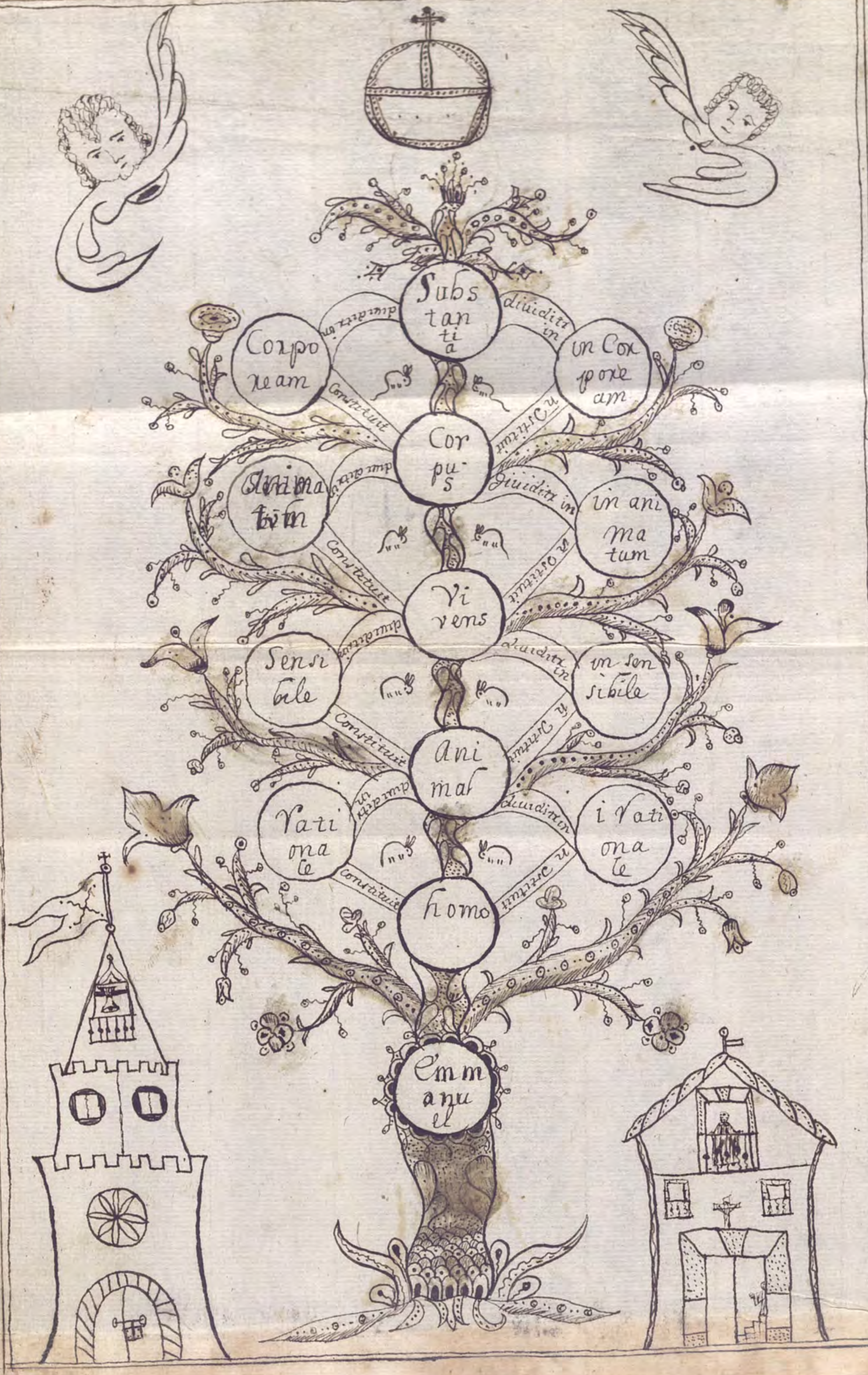
Subs tan ti a
diuiditr in
Corpo ream
in Cor pore am
Cor pu s
Anima tum
in ani ma tum
Vi vens
Sensi bile
in sen sibile
Ani mal
Vati ona le
i Vati ona le
homo
Emm anu el

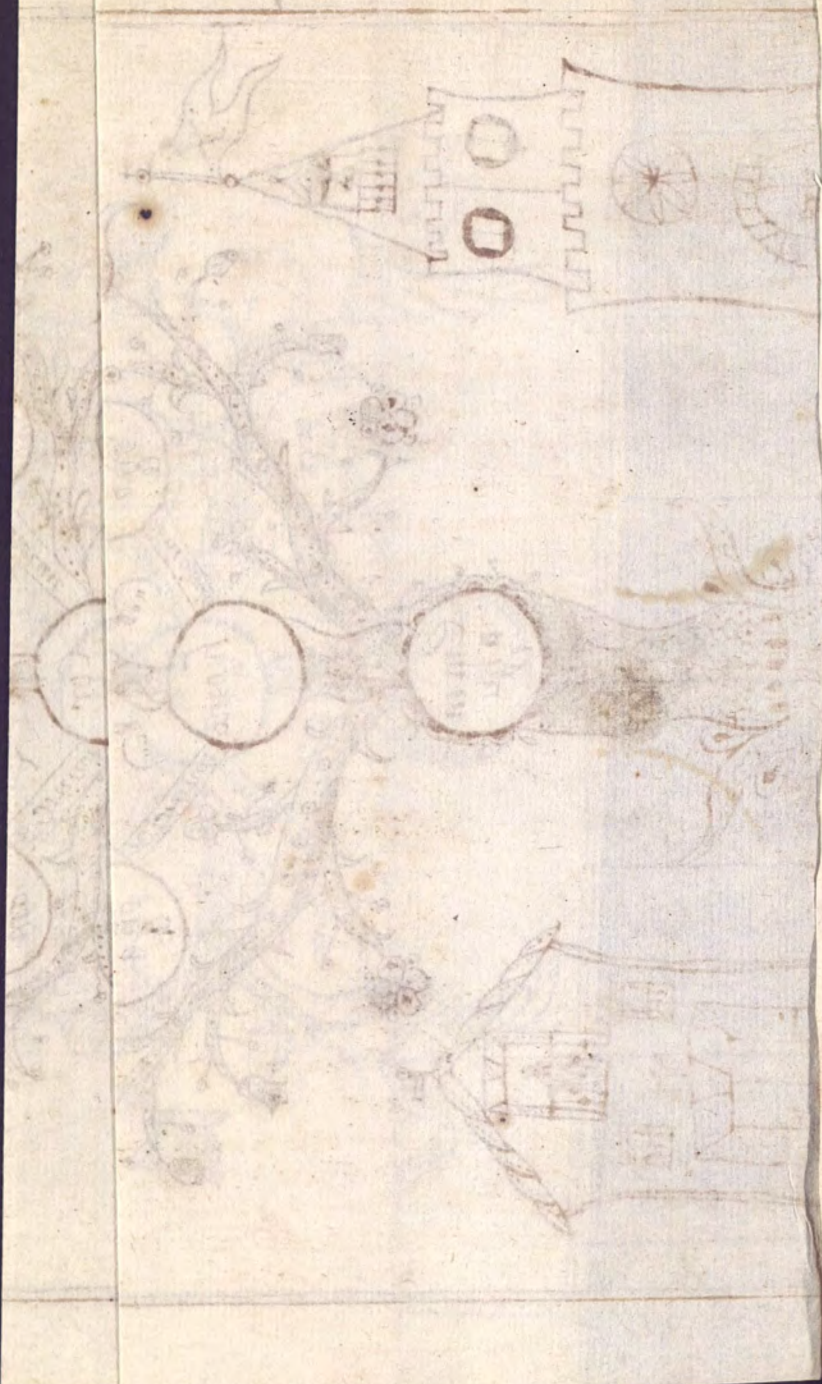

Questio 1.ª

Utrum respectus subicibilitatis, et prabilitatis in specie infima sint realiter formaliter inter se distinti, impertinentes et inconexi.?

Supposito ex nuper dictis duplicem respectum inveniri in qualibet specie, alterum superioritatis ad sua individua, et alterum inferioritatis ad superiora genera, quaeritur in praesenti, an isti respectus sint realiter formaliter inter se distincti: ita ut species per eundem met respectum subicibilitatis, quo respicit genus, respiciat etiam sua inferiora? vel an isti respectus non solum sint distincti realiter, et formaliter, sed etiam inconexi, ita ut omnino disparate se habeant? Prima sententia affirmat hos respectus in specie infima nec realiter, nec formaliter distingui: atque adeo speciem ut subicibilem esse formaliter praedicabilem. Caietanus docet, subicibilitatem radicare respectum praedicabilitatis. E contra Joannes a S.to Thoma defendit, respectum praedicabilitatis radicare subicibilitatem: atque adeo dicunt hos respectus esse inter se conexos, imo realiter identificatos. Communis autem sententia tenet hos respectus esse omnino distinctos, et inconexos, cui libenter subscribimus.

Sectio 1.ª

Respectus subicibilitatis, et prabilitatis in specie infima sunt inter se realiter formaliter distinti, impertinentes, et inconexi.

Probatur conclusio ratione efficaci: ea, quorum unum potest realiter separari ab altero, sunt omnino distincta, impertinentia, et inconexa; sed respectus subicibilitatis potest realiter separari a respectu praedicabilitatis speciei: ergo. Maior est certa, et minor probatur: potest species esse actu subicibilis, quin sit actu praedicabilis: ergo. Probatur antecedens: species constituitur actu subicibilis (subicibilitate formali praementali, de qua loquimur) per hoc quod intellectus illam comparet, concipiatque ut inferiorem respectu sui generis, et actu praedicabilis (praedicabilitate formali) per hoc quod intellectus illam concipiat ut superiorem, et communem suis individuis; sed intellectus potest concipere speciem ut inferiorem respectu sui generis, quin illam concipiat ut superiorem, et communem suis individuis: ergo. Minor constat, quia cum tri

superioritati, et inferioritati sunt diversi, vel potius oppositi bene potest inter conjugere speciem in inferiori respectu unius, quin eam conjugat in superiori respectu alterius.

2° probatur conclusio ex hoc quod species ut subjicibilis, non est formaliter praedicabilis: ergo respectu N. Probo ante: subjicibilitas speciei non est formaliter praedicabilitas: ergo. Probo ante: subjicibilitas speciei est respectus ipsius ad genus, praedicabilitas autem speciei est respectus ipsius ad sua individua; sed respectus speciei ad genus non est formaliter respectus speciei ad sua individua: ergo. Probo minorem: respectus specificantur, seu distinguuntur per distinctionem suorum terminorum; sed genus, et individua sunt valde diversa: ergo.

Confirmatur: subjicibilitas speciei non sequitur necessario ex praedicabilitate, nec praedicabilitas ex subjicibilitate, tanquam proprietas illius: ergo. Probo ante: potest dari praedicabilitas absque subjicibilitate, et etiam subjicibilitas absque praedicabilitate; sed non potest dari essentia absque proprietate necessario ad ipsam sequuta: ergo. Probo maiorem: genus supremum est praedicabile, non autem subjicibile: individuum speciei infimae, v.g. Petrus, est subjicibile, non autem praedicabile: ergo. = Dices, quaestionem procedere de praedicabilitate, et subjicibilitate speciei infimae, in qua isti respectus sunt necessario connexi: quamvis non connectantur in genere supremo, nec in individuo. Sed contra: etiam aliqua species infima est subjicibilis, quin sit praedicabilis, nempe natura Michaelis, seu cuiuslibet Angeli, ut infra constabit: ergo. Sectio 2a solvuntur argumenta.

Sectio 2ª
Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1°. Universale ut sic est genus ad quinque praedicabilia ut talia formaliter: ergo quinque praedicabilia ut talia formaliter subjiciuntur universali ut sic: ergo quodlibet praedicabile ut tale est subjicibile, ac per consequens species ut praedicabilis est formaliter subjicibilis. Probo ante: praedicabilia ut talia formaliter participant rationem universalis ut sic: ergo consequentia bona videtur, et ante probatur: praedicabilia ut talia formaliter participant eam rationem, quae vere praedicatur de ipsis ut talibus; sed vere de ipsis ut talibus praedicatur ratio universalis ut sic: ergo. Maior cum consequentia liquet, et minor probatur: istae praedicationes sunt verae, genus ut tale est universale: species ut talis est universalis &c.a ergo. Confirmatur: species ut talis subjicitur

genere; sed species ut talis est prædicabilis: ergo species ut prædicabilis subicitur generi; ergo ut prædicabilis est formaliter subicibilis.

Nego ant. ad probationem distinguo ant. ratione quæ talis ut sic, concedo ant. ratione qua nego ant., ad probationem concessa maiori distinguo minorem: prædicatum ratione talis ut sic generi ratione quæ, concedo minorem, generi ratione qua nego minorem, et tandem alias probationes distinguo similiter: genus ut tale est tale ut sic, species ut talis est talis ut sic, nego ant. similiter genus ut tale est tale determinatum, species ut talis determinata concedo ant., et nego consequentiam. Cum tale ut sic tantum sit genus ad quinque prædicabilia, vel quatenus intrinsece contrahit, et comparatur ut superius ad illa, vel quatenus in ratione abstrahit ratione talis ut sic ab omnibus illis, in quo sensu prædicabilia non sunt formaliter talia quia non respiciunt prout sic sua inferiora; quin potius prout sic subiciuntur generi superiori, scilicet tali ut sic: propterea manifestum est, tale ut sic non esse genus ad prædicabilia formaliter ut talia, unde falsitatis convincitur primum ant.

Et ad eius probationem dico, quod prædicabilia ut talia formaliter participant rationem quæ talis ut sic, non vero rationem qua: id est, participant talitatem, quæ est substractum, sive subiectum, quod denominatur genus ad ipsa prædicabilia; secus autem genereitatem. Nam sicut homo participat rationem animalis ut sic, quæ est ratio generica, quin participet genereitatem, sed solum substractum genereitatis: sic prædicabilia ut talia participant rationem talis ut sic, quæ respectu illorum est ratio generica, quin participent genereitatem: et hanc quidem deberent participare, ut prædicabilia prout talia forent subicibilia. Quare in nostris prædicationibus non dicitur de genere, et specie tale ut sic, generi ratione qua, id est, superioritas, sed generi ratione quæ, id est, talitas: nam generaliter de ratione inferioris est participare rationem quæ conceptus inferioris superioris, non vero superioritatem.

Sed dices: ergo quodlibet prædicabile ut tale est formaliter tale determinatum; sed tale determinatum est formaliter subicibile: ergo quodlibet prædicabile ut tale est formaliter subicibile. Probo minorem: ideo species infima est formaliter subicibilis, quia habet limitatam, seu determinatam talitatem: ergo = Concessa consequentia nego minorem subsumptam: nam talitas cuiuslibet naturæ determinata, est limitata magis, & minus per ordinem ad plura, vel pauciora inferiora sibi contenta: hinc ideo conceptus viventis est genus magis determinatum, quam substantiæ, quia iste plura continet inferiora, quam ille; quod ergo species infima habeat limitatam talitatem non arguit prout sic esse formaliter subicibilem: sicut etsi infimus Dux militiæ determinata gaudeat superioritate, quin non sit genera-

rationalissimus Dux, sic prout superior est ad milites regni sui, quibus imperare potest, non dicit formaliter subiectionem ad alium.

Vel aliter respondeo distinguendo minorem subsumptam: est formaliter subiicibile per respectum inferioritatis ad genus superius, concedo minorem: per respectum superioritatis ad sua inferiora, nego implicationem. Ratio est, quia importat duplicem respectum, unum prout formaliter est superius, et alium prout est formaliter inferius: primus est, quo respicit, et ordinatur ad sua inferiora per modum superioris: secundus est, quo per modum inferioris respicit ad aliud ut sibi superius; isti autem respectus, ut diximus, sunt impertinentes, et inconnexi. = Si vero dicas, quod relativa detracta sic comparatur ad superiorem, sicut potestas Praetorum ad Regiam; sed potestas Praetorum formaliter subicitur Regiae: ergo. Responde vel distinguendo duplicem respectum in Praetore ut supra; vel negando maiorem: nam potestas Praetorum ita comparatur Regiae ut ab ea dependeat: relativa autem detracta non dependet a superiori, sed ab infimo.

Ex his ad confirmationem argumenti distinguo maiorem: subiicitur generi per respectum subiicibilitatis, concedo maiorem: per respectum superioritatis, nego implicationem, et distincta sic minori, nego consequentiam. Solutio explicatur modo quo supra, et instabis argumentum ita: homo ut talis est animal; sed homo ut talis est rationalis: ergo homo ut rationalis est animal, quae consequentia a nemine potest admitti in sensu formali. Si adhuc dicas, quod genus, et species ut subiicibilis sunt correlativa; sed genus formaliter ut tale est formaliter praedicabile: ergo et species ut subiicibilis est formaliter praedicabilis, cum correlativa debeant esse in eodem genere. Nego consequentiam, et ad probationem implicitam respondeo, quod licet correlativa debeant esse in eodem genere remoto, scilicet relativo, seu relationis; non vero in eodem genere proximo, nempe relationis praedicabilis.

Arguitur 2º: quod prius concipitur in specie infima est esse eius, et radix omnium quae ipsam comitantur; sed in specie infima prius concipitur respectus subiicibilitatis ad genus, quam respectus superioritatis ad individua: ergo respectus subiicibilitatis ad genus est esse speciei infimae, et radix superioritatis ipsius ad individua. Probo minorem: in specie infima, sicut et in qualibet re prius concipitur ordo ad partem sibi intrinsecam, quam ad extrinsecam; sed subiicibilitas speciei ad genus est ordo ad partem sibi intrinsecam: nam genus intrinsece constituit speciem per modum partis illius, superioritas autem ad individua est ordo ad partem

extrinsecum speciei propter oppositam rationem. q. = Distinguo maiorem: quod prius concipitur per modum radicis caeterorum, concedo maiorem: quod prius concipitur absolute, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam, ad probationem concessa maiori nego minorem quam non convincit implicita probatio.

Itaque ratio cuiuscumque rei est illud, quod prius concipitur in re, tanquam radix caeterorum; non vero quod prius absolute concipitur in illa: ut patet in ratione entis, quae prius concipitur in homine, quam alia praedicata; sed quia haec ratio alia hominis praedicata non radicat, non dicitur eius essentia. Subicibilitas autem si forsan prius, quam praedicabilitas concipiatur in specie infima, numquam tamen potest concipi ut radix illius. Nec subicibilitas speciei ad genus est ordo ad praedicatum sibi intrinsecum: nam licet genus consideratum methaphysice, et per modum partis, sit praedicatum intrinsecum speciei; minime vero si consideretur logice, per modum superioris, et per modum totius potentialis: genus enim prout sic consideratum est correlativum speciei, et tunc extrinsecum ipsius in quantum subicibilis: unde species ut subicibilis numquam ordinatur ad genus, ut ad quid intrinsecum sui. Quaestio 2a utrum natura, cui plura repugnant individua possit fieri species praedicabilis, et universalis.

Quaestio 7a.

Utrum natura, cui plura repugnant individua posit fieri species universalis, et praedicabilis?

Solet institui praesens controversia, exhibendo in exemplum naturam Angelicam Divi Michaelis, vel Raphaelis &c. et ut in loco quaestione etiam supponi solet Thomistica sententia circa naturas Angelicas: scilicet repugnare omnino plures Angelos eiusdem speciei, quae opinio fundatur in hoc principio, cuius veritatem etiam supponimus, scilicet, quod sola materia est principium multiplicationis numericae. Nunc igitur supposita hac sententia, inquirimus, an natura Divi Michaelis v.g. quae sub se non habet, nec potest habere adhuc divinitus plura individua, possit fieri species universalis, et praedicabilis?

Plures Thomistae post Eminent. Caietanum, cum Araujo, Joanne a S.to Thoma, et aliis affirmativam defendunt sententiam; universa autem schola Jesuitica cum suo eximio Doctore tenet, naturam Angelicam Michaelis v.g. nequaquam posse fieri speciem praedicabilem, supposita repugnantia plurium individuorum eiusdem naturae, in qua suppositione semper se extenderet, nam si plures Angeli eiusdem speciei de facto

dente, vel sint possibiles, ut pluribus Doctoribus placet, hinc non est dubium, naam Angelicam posse fieri vrlem. Et hanc sententiam tanquam magis consonam, tum doctrinae divi Thomae supositae, tum principijs traditis pro logo vrlis, eiusque definitione, amplectuntur nostri doctores Ill.mi Lerda, Perez, et Moneda, cum Eminentissimo Aguirre, quorum vestigijs inhaerendo, et nos pro eadem sententia arma tractavimus. Sectio 1a. Naa Angelica, suposita repugnantia plurium individuorum, nequit fieri species vrlis, vel prabilis.

Sectio 1a.

Naâ Anglca, suposita repugnantia individuorum plurium, nequit fieri species vrlis, vel prędicabilis.

Probatur conclusio 1a. ex Divo Thoma in primum distin. 19 quaest. 4. artic. 2o. dicente: ideo Deus non est vrlis, quia vrle exigit pluralitatem individuorum, sive in actu, sive in potentia. Ex quibus sic: ut aliqua naa naa fiat vrlis, vel prabilis exigit habere plura inferiora, vel actualia, vel possibilia; sed naa Angelica Michaelis v.g. in facta supositione, nequit habere plura inferiora actualia, vel posibilia: ergo. Deinde, iuxta ipsum sanctum Doctorem quaestione unica de spiritualibus creaturis artic. 9. ad 2um naa Angelica prohibetur esse in multis ex eo quod non est nata recipi in aliquo subiecto. Ex quibus iterum sic: ideo naa Angelica posset fieri species vrlis, et prabilis de pluribus iuxta adversarios, quia repugnantia ad essendum in multis non oriretur ex conceptu naae, sed ex individuatione; sed hoc est falsum: ergo. Probo minorem: repugnantia ad essendum naae Angelicae ad essendum in multis oritur ex eo, quod non est nata recipi in subiecto, idest, in materia; sed non esse natam recipi in materia oritur ex conceptu naae: ergo.

Probatur conclusio ratione: naa illa, cui repugnat definitio vrlis, nequit fieri species vrlis, seu prabilis; sed naae Angelicae, in facta supositione repugnat definitio vrlis: ergo. Maior est certa, nam cui repugnat definitio, repugnat etiam definitum. Minor probatur: naae Angelicae in facta supositione repugnat esse, quod de pluribus natum est praedicari; sed haec est definitio vrlis, (quam tradit Philosophus 1o. per Hyermenias lect. 10 apud Divum Thomam) ergo. Minor cum Consequentia liquet, et Maior probatur: repugnat esse, quod de pluribus natum est praedicari, nisi id, quod pluribus inesse natum est, vel quod ex naa sua potest esse in pluribus participantibus eandem naam; sed naa Angelica Michaelis v.g. in facta supositione

non est id, quod pluribus inesse natum est, nec quod ex natura sua potest esse in pluribus, sed potius impotens, cum repugnent plura in quibus sit: ergo

confirmatur: natura Angelica Michaelis v.g. vel fieret vere praedicabilis de pluribus Angelis veris, vel fictis; sed natura Angelica Michaelis, nec de Angelis veris, nec de fictis potest fieri vere praedicabilis: ergo Minor quoad primam partem patet: quia plures Angeli veri, et reales, de quibus natura Michaelis possit praedicari, sunt prorsus repugnantes, ut supponimus, et absolute impossibiles. Quoad secundam partem sic probatur: natura vere praedicabilis de aliquibus individuis vere potest identificari cum illis; ideo enim natura humana est vere praedicabilis de Petro, quia potens est identificari cum ipso; sed natura Angelica Michaelis nequit vere identificari cum individuis fictis, ut patet: ergo

Respondebis, naturam Michaelis posse concipi secundum praedicata specifica, et essentialia praecise, praescindendo ab individuatione Michaelitati, cum qua realiter identificatur: et cum natura sub hac consideratione nullam dicat determinationem ad Michaelem, nec ad alliud individuum, sed sola praedicata specifica in statu praecisivo per intellectum collocata; idcirco prout sic, et quantum est ex conceptu specifico, nullam dicit repugnantiam, ut praedicetur de pluribus Angelis numero distinctis. Modo quo natura humana, quamvis realiter sit determinata ad sua individua, tamen in statu praecisivo collocata non dicit similem determinationem, sed potius indifferentiam ad multa: et ideo est universalis, et praedicabilis: ergo a simili.

Sed haec solutio sic impugnatur 1°: natura Michaelis concepta secundum sua praedicata specifica praecise dicit positivam repugnantiam, ut multiplicetur in pluribus individuis: ergo ruit solutio. Probo antecedens: natura Michaelis concepta secundum sua praedicata specifica praecise est essentialiter positive immaterialis; sed natura quaelibet essentialiter, et positive immaterialis dicit positivam repugnantiam, ut multiplicetur in pluribus individuis: ergo Maior est certa: quia natura Michaelis secundum sua praedicata specifica praecise est essentialiter positive substantia spiritualis completa, atque adeo positive immaterialis. Minor autem probatur: natura essentialiter positive immaterialis, essentialiter positive caret principio unico multiplicationis, quod unice est materia, ut supponimus; sed natura carens positive, et essentialiter principio unico multiplicationis, dicit positivam repugnantiam, ut multiplicetur in pluribus individuis: ergo

Impugnatur 2°: natura Michaelis nequit fieri species praedicabilis in sensu, quo non fit ad plura

individua fortiter indifferens; sed in nullo sensu valet fieri ad plura individua fortiter indifferens: g.o probo minorem: quomodocumque sumatur natura Michaelis semper dicit conceptum fortiter excludentem indifferentiam ad plura individua: g.o probo ant: quomodocumque sumatur, semper dicit sua prata fortia, et specifica, ab his enim nunquam potest praescindere; sed haec excludunt fortiter indifferentiam ad plura individua: g.o probo minorem: indifferentia ad plura individua stat in non repugnantia ad illa; sed prata essentia, et specifica naturae Michaelis dicunt essentialiter, et fortiter repugnantiam ad plura individua, ut supponimus: g.o

3.o vel natura Michaelis ita est immultiplicabilis, ut non solum conceptus methaphisicus naturae Angelicae, si eadem natura possit reperiri in multis individuis: vel manet ille prius conceptus naturae Angelicae, etiam si in pluribus individuis possit multiplicari? si primum, conceptus methaphisicus naturae Angelicae pugnat cum multis individuis: atque adeo natura Michaelis ex conceptu specifico repugnat esse in multis, et praedicari de multis: si secundum, destruis suppositionem, nam si manet ille prius conceptus naturae Angelicae cum multiplicabilitate in pluribus individuis, unde, vel quam repugnantiam pluribus individuorum illi conferes? Igitur falsum est, quod natura Angelica inadequate concepta, et quantum est ex conceptu naturae possit praedicari de multis, seu fieri esse.

Deinde: non minus repugnat naturae Angelicae Michaelis multiplicatio in individuis, quam lapidi conceptus viventis; sed lapidi ita repugnat conceptus viventis, ut nunquam possit ei competere, quomodocumque consideretur: g.o nec naturae Michaelis multiplicatio in individuis, quomodocumque consideretur: g.o nec potest praedicari de multis, nec fieri logice esse. = Ad paritatem adductam a contrariis de natura humana respondeo, quod haec natura in statu praecisionis nullam involvit repugnantiam ut multiplicetur in individuis: et sic non mirum, quod sit vere esse, vereque praedicetur de multis; contrarium penitus contingit in natura Angelica, quae adhuc in statu praecisionis a sua individuatione dicit repugnantiam ex conceptu specifico ut sit in multis, sicut ostensum est.

Si dicas, quod natura Angelica nequit in sua specie praescindere saltem praeimplicito a radice unius tantum singularitatis: neque quomodocumque consideretur semper dicit radicaliter, et intrinsece repugnantiam ad plura; attamen cum pro expresso omnino praescindat a singularitate

in hoc sensu illas repugnantias non dicit: unde prout sic erit universale= contra est: natura Angelica, et si pro ex parte a singularitate praescindat, et prout sic non dicat repugnantias ad plura, illas tamen essentialiter importat saltem pro implicito, ut patet solutio; sed hoc sufficit, ut ei absolute repugnet universalitas. ergo. Probo minorem: ideo iuxta Doctores quibuscum disputamus, ratio entis nequit esse univoca, et universale respectu differentiarum, quia haec ratio illas essentialiter importat, nec ab illis valet praescindere saltem pro implicito: ergo si natura Angelica &c.a

Confirmatur: natura Michaelis, iuxta solutionem, nequit in sua specie praescindere a radice omnium tantum singularitatis saltem pro implicito: ergo nequit concipi cum fundamento ut non repugnans, sed ut indifferens positive ad multa: ergo nec potest concipi ut universale, et praedicabile de pluribus logice, et per modum superioris. Haec consequentia infertur ex prima, quae sic probatur: nulla res potest concipi cum fundamento ut dicens positive aliquam formam, ad quam semper dicit ex aliquo capite positivam repugnantiam; sed natura Michaelis, si nunquam praescindit a radice omnium tantum singularitatis saltem pro implicito, semper dicit ex hoc capite positivam repugnantiam, ut sit indifferens ad multa: ergo. Minor cum consequentia liquet, et maior etiam constat: quia ideo Angelus non potest concipi cum fundamento, ut positive dicens materialitatem, quia ex aliquo capite semper dicit positivam repugnantiam ad illam: ergo.

Ex his 2.o probatur nostra conclusio: quamvis natura Michaelis praecisive concipiatur a Michaelitate (quod pro nunc permitto posse contingere) nunquam valet esse universale logicum: ergo nunquam valet fieri species praedicabilis. Probo antecedens: universale logicum, iuxta adversarios, constituitur per comparationem, quam facit intellectus cum fundamento in re naturae praecisae ad plura individua; sed nullum potest dari fundamentum, ut intellectus comparet naturam Michaelis praecisam ad plura individua, quae sunt, et supponuntur repugnantia: ergo. Probo minorem: solum potest dari fundamentum in re, ut intellectus comparet aliquam naturam praecisam ad illa, a quibus fuit praecisa; sed implicat, quod natura Michaelis fuerit praecisa, nisi ab unico individuo: ergo nullum potest dari fundamentum, ut intellectus comparet naturam Michaelis praecisam ad plura individua: sicque nunquam valet esse universale logicum. Sectio 2.a Solvuntur argumenta.

Sectio 2.a

Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1.o ex Divo Thoma 1.a parte quaest. 13.a art. 9 ubi dicit;

si naa solis nunc refulgentis abstraheret ab hoc unica singularitate qua habet, erit naa vlis, et consequenter poterit esse speciei prabilis de pluribus individuis: q° similiter, si naa Michaelis abstraheret a sua singularitate, Michaelitate scilicet, fiet naa vlis, et consequenter prabilis de pluribus individuis = Pro responsione argumenti notare oportet, quod vle duplex est: aliud enim dicitur vle per secundum rem, et rationem, et aliud dicitur vle secundum rationem tantum: primum exigit plura inferiora actu existentia, nec sufficit, quod sint possibilia; secundum vero in unico individuo salvatur, dummodo plura alia sint possibilia: de hac igitur vlitate loquitur argumentum, et dico, quod sicut naa solis est pariter vlis secundum rationem, ita naa Michaelis.

Sed immensa est disparitas inter naam Michaelis, et solis: quia licet detur unicus sol, ac proinde naa solis unicum habeat individuum; nulla tamen repugnantia apparet in ipsa naa solis, ut sint possibilia plura alia individua solo numero distincta participantia eamdem naam: quae enim repugnantia datur, ut Deus producat alia sole eiusdem naae cum sole nunc micante? Contrarium autem evenit in naa Michaelis, quae, ut supponimus, non solum non habet plura individua actualia, sed nec sunt possibilia plura individua eiusdem naae: cum quibus naa spiritualis completa pugnet essentialiter cum numerica pluralitate, sicque non tenet paritas.

Argumentum 2. ex eodem Angelico Praeceptore quaestione unica de spiritualibus creaturis articulo relato ubi sic habet: sicut haec albedo non prohibetur habere sub se multa individua ex hoc, quod est albedo, sed ex hoc quod est in hoc, quod pertinet ad rationem individui: ita naa huius Angeli non prohibetur esse in multis ex hoc, quod est naa in tali ordine rerum, quod pertinet ad rationem speciei, sed ex hoc, quod non est nata recipi in aliquo subiecto, quod pertinet ad rationem individui: ergo ex Divo Thoma naa Angelica non prohibetur esse in multis ex hoc quod est naa in tali ordine rerum, quod pertinet ad rationem speciei, idest, ex conceptu specifico: ergo ex conceptu specifico valet fieri vlis, et speciei prabilis.

Respondeo explicando Divum Thomam: non prohibetur esse in multis ex hoc, quod est naa in tali ordine rerum formaliter concedo ant: non prohibetur radicaliter, nego ant, et distinguo primum consequens eodem modo, et ultimum consequens nego. Naa Angelica, et spiritualis duplici ex capite prohibetur esse in multis, per contradistinctionem a naa materiali, quae solum repugnat multiplicationi ex concep-

individuali scilicet ex conceptu specifico, et ex conceptu individuali: et quidem ex conceptu specifico prohibet radicaliter, quia ex hoc conceptu essentialiter dicit exigentiam unius tantum singularitatis; ex conceptu vero individuali prohibet formaliter, quia individuatio unica naturæ est principium formaliter oppositum pluralitati numericæ. Et ratio omnium est, quia natura Angelica eodem modo prohibet esse in multis, quo dicit impedimentum, ad essendum in illis; sed dicit impedimentum radicaliter ex conceptu specifico, et formaliter ex conceptu individuali: ergo.

Dices: Divus Thomas comparat naturam Angelicam albedini abstractæ a singularitate; sed hæc albedo sub hac abstractione nec formaliter nec radicaliter prohibet esse in multis: ergo. = Nego consequentiam: nam Divus Thomas comparat naturam Angelicam albedini, quantum ad hoc, quod sicut albedo ex conceptu specifico non prohibet formaliter habere sub se multa individua, sed solum ex conceptu individuali: ita similiter natura Angelica, quod verum est; non autem comparat naturam Angelicam albedini, quantum ad alia. Et ratio huius interpretationis est, quia sanctus Doctor ibi voluit distinguere in Angelo conceptum specificum a conceptu individuali, sicut in albedine: ad hoc autem sufficit, quod sicut albedo non repugnat formaliter multiplicationi ex conceptu specifico, sed ex individuali, ita contingat in natura Angelica; licet alias hæc repugnet radicaliter ex conceptu specifico multiplicationi, quod albedo non habet.

Arguitur 3º inculcando argumentum iam prelibatum in corpore, quod nunc fusius agitamus: natura Angelica Michaelis valet præscindere a Michaelitate; sed natura Michaelis sic præcisa est communis: ergo. Probo minorem: natura Michaelis sic præcisa nullum importat impedimentum communitati; sed natura nullum importans impedimentum communitati est communis, ut patet: ergo. Probo maiorem: impedimentum communitati in natura Angelica unice oritur a singularitate, seu individuatione; sed natura Michaelis sic præcisa non importat singularitatem, seu individuationem: ergo.

Respondeo distinguendo maiorem: valet præscindere a Michaelitate formaliter, permitto maiorem: radicaliter, subdistinguo maiorem: valet præscindere pro exercitio, permitto maiorem, pro implicito, nego maiorem, et minorem, atque consequentiam; ad probationem nego maiorem, et ad eius probationem distinguo maiorem: unice oritur a singularitate formali, vel radicali expresse, vel implicite importata, concedo maiorem, a singularitate formaliter præcise, vel a radicali expresse importata nego maiorem, et distincta minori, nego consequentiam.

Impedimentum existitari in natura Michaelis non solum oritur a Michaelitate, seu singularitate formali, sed etiam a radicali, quae consistit in essentiali exigentia uniustantum singularitatis, a qua exigentia numquam valet perfecte praescindere natura Michaelis saltem pro implicito, ut est evidens est: ac per consequens non potest fieri universalis, cum nequeat denudari ab omni impedimento universalis.

Sed dices: ergo natura Angelica praescindit pro expresso a singularitate formali, et radicali: ergo praescindit pro expresso ab omni impedimento existitari: ergo ut sic praecisa saltem pro expresso est universalis. Probo hanc consequentiam: natura ut sic praecisa saltem pro expresso est potens esse in multis: ergo. Probo antecedens: id potest esse in multis, quod nullam dicit repugnantiam, nec impedimentum essendi in illis; sed natura sic praecisa, idest, pro expresso, a singularitate formali, et radicali nullam dicit repugnantiam, nec impedimentum saltem pro expresso essendi in multis: ergo. = Permitto primam, et secundam illationem, et nego tertiam, ad eius probationem nego antecedens, et ad huius probationem distinguo maiorem: quod nullam dicit repugnantiam absolute, idest, nec pro expresso, nec pro implicito, concedo maiorem: pro expresso praecisa, seu ex aliquo tantum capite, nego maiorem, et concessa minori, nego consequentiam.

Ut natura Michaelis v.g. sit potens pro expresso essendi in multis, non sufficit, quod pro expresso nullum impedimentum dicat, ad essendum in illis, sed ulterius requiritur, quod absolute nullum impedimentum importet: patet in natura divina, quae etsi prout praecisa ab aeternitate, et singularitate non dicat expresse impedimentum, ad existendum temporaliter, et in multis; numquam tamen prout sic dicit expresse aptitudinem, ad existendum temporaliter, vel in multis. Item Deus ut verax non dicit pro expresso esse summe verum in dicendo, et cognoscendo, qui tamen pro expresso dicat potentiam ad mentiendum, vel ad se fallendum: et idipsum patet in ente praeciso a differentiis, a quo adversarius, quod non ideo valet esse universale, et univocum respectu earum; et omnium ratio est, quia Deus sub quacumque expressione, licet non exprimat, semper tamen includit essentialiter aeternitatem, singularitatem, et omnem perfectionem immaginabilem: et similiter ens rationes differendi.

Igitur quod natura Michaelis ut a singularitate praecisa non exprimat repugnantiam ad pluralia, non arguit, quod prout sic praecisa possit esse in pluribus: etenim si ex non expressione repugnantiae alicuius entis argueretur illud esse possibile, nulla chimaera foret impossibilis: et sic

non repugnaret homo irrãali, Angelus mãali, equus intellectioni, Deus iniustus, peccator, et crudelis, quod tamen certe ratio immediate concurrit auxer. Itaque possibilitas cuiuscumque rei, ut pote de linea boni debet consistere in non repugnantia absoluta, et ex omni capite, quia bonum ex integra causa, ut fert communis proloquium, et quoniam malum ex quocumque defectu, ut etiam in proverbium est, et impossibilitas rei est de linea mali, hec in qualibet eius repugnantia valet consistere: sicque impossibilitas nãæ Michaelis ad essendum in multis federari potest cum non ex parte ... impedimenti ad essendum in illis.

Adhuc replicabis: sicut nãa Michaelis essentialiter importat immaterialitatem, seu radicem unius tantum singularitatis, sic nãa humana importat essentialiter mãalitatem, seu radicem plurium singularitatum; sed nãa humana ita precindit a materialitate, et radice plurium singularium, ut fiat vlis, et una per rationem: ergo nãa Michaelis sic valet precindere a immãalitate, et radice unius tantum singularitatis, ut fiat vlis, et apta per rationem ad essendum in multis. Distinguo maiorem: sic nãa humana importat ettã. idest, eodem modo, nego maiorem, sic proportionaliter, concedo maiorem.

Nãa Michaelis non eodem modo radicat unicam singularitatem, sicut nãa humana radicat plures: etenim nãa illa utpote spiritualis radicat unicam singularitatem per exigentiam determinatam illius, et tanquam terminum in quo debet necessario exerceri, et reperiri; ceterum nãa humana radicat plures singularitates non per positivam, et determinatam illius exigentiam, sed per meram non repugnantiam, idest, non eas determinate exigendo, sed eas permittendo tanquam terminum adequatum suæ capacitatis, in quo permittit se exercere.

Quare etsi nãa humana sic precindat a mãalitate radicante plura singularia, ut fiat una per rationem, non inde sequitur nãam Michaelis sic posse precindere ab immãalitate radicante unicam singularitatem, ut fiat apta ad essendum in multis: tum quia mãalitas radicat plura singularia se illis permittendo, et immãalitas unicam singularem se ipsi positive alligando, tum etiam, quia ut nãa humana fiat una per rationem, et extrinsece, minus requiritur, quam ut nãa Angelica fiat apta ad essendum in pluribus realiter, et intrinsece.

Arguitur 4°: nãa Michaelis ut precisa a sua singularitate est superior respectu illius: ergo est vlis. Probo ant: nãa Michaelis ut precisa a sua singularitate est contrahibilis, seu determinabilis per illam; sed ratio contrahibilis per singularitatem

est superior respectu illius: ergo. Minor cum conseq. liquet, et maior ex eo constat, quod natura Michaelis ut sic praecisa non est formaliter contracta, seu determinata per illam: ergo. Confirmatur 1°: haec praedicatio Michael est Angelus pertinet ad praedicabile speciei; sed quod hic praedicatur de Michaele est eius natura: ergo natura Michaelis praedicatur per modum speciei: ergo est species praedicabilis. Confirmatur 2°: Michael ponitur directe in praedicamento sub eius natura, tanquam sub specie praedicabili: ergo natura Michaelis est species praedicabilis de Michaele.

Negatur, ad probationem distinguo maiorem: est contrahibilis, et determinabilis methaphisice, et praedicamentaliter concedo maiorem: logice, et praedicabiliter nego maiorem et distincta minori, nego consequentiam. Contrahibilitas, seu determinabilitas unius praedicati ad aliud duobus modis potest contingere, scilicet logice, seu praedicabiliter, et methaphisice, seu praedicamentaliter: prima contrahibilitas petit in praedicato contrahibili, quod latius pateat, idest, quod sit superius respectu subiecti contrahentis; secunda vero contrahibilitas secunda et methaphisica unice exposcit, quod praedicatum contrahibile sit prius prioritate rationis subiecto contrahente, idest, quod contrahibile praeintelligatur ad contrahens, et si non latius pateat, quod illud dumtaxat modo prout ex parte eo determinationem importet: prima contrahibilitas unice convenit naturae logicae superiori; secunda vero convenit cuilibet praedicato pertinenti ad aliquam lineam, seu radium arboris praedicamentalis, quod accidit naturae Michaelis respectu suae individuationis.

Ad confirmationem nego maiorem: nam illa praedicatio pertinet ad genus, non ad speciem: et ratio est, quia Angelus est nomen generale ad omnes ordines, et species Angelorum: verum enim sunt istae praedicationes Gabriel est Angelus, Raphael est Angelus etc. Ordine ibi praedicatur de Michaele eius natura adequate saltem ex modo significandi, cum non exprimat, imo nec formaliter includat differentiam per quam Michael ab allijs distinguitur. Ad secundam confirmationem negatur, nam ut Michael ponatur in praedicamento sub eius natura, sufficit, quod haec ex conceptu naturae, et ex se minorem exprimat determinationem, quam ex conceptu individuali, licet non sit vere superior respectu illius.

Sed dices: praedicatio naturae Michaelis de Michaele non est praedicatio equalis de equali, cum non sit identica, sed formalis praedicatio: ergo est praedicatio superioris de inferiori = Nego antecedens, et adeius implicitam probationem dico, quod ad praedicationem formalem methaphisicam non est necessarium, quod praedicatum sit superius, quam subiectum, sed sufficit quod distinguatur penes expressionem unum ab allio: ut patet in hac praedicatione

homo est risibilis, quae est praedicatio formalis, cum tamen praedicatum non sit superius ad subjectum. Ex quibus infertur, ut occurras aliis replicis, quod natura Angelica Michaelis ponitur in praedicamento ut species subalterna suo generi, et ut species praedicabilis metaphysica, et per modum aequalis; non vero logice, et per modum superioris, nisi superioritate dialectica, et expressiva, seu ex modo significandi, quam non negamus naturae Michaelinae.

Arguitur 5°, seu replicabis: natura Michaelis quantum est ex se, et ut praecisa a Michaelitate est praedicabilis de pluribus individuis, si haec forent possibilia: ergo est praedicabilis per modum superioris de pluribus, adhuc supposito, quod sint impossibilia: nam quod plura individua sint possibilia, vel non, non variat conceptum naturae. Probo consequentiam: etsi nulla creatura esset possibilis, omnipotentia divina quantum est ex se posset illas producere, nec limitaretur virtus infinita ex earum repugnantia: ergo. Respondeo, quod si forent possibilia plura individua naturae Michaelis non se haberet tunc natura illa in statu abstractionis, sicut nunc: tunc enim non diceret repugnantiam essentialem ad sui multiplicationem, quam nunc habet: nec esset natura spiritualis completa, vel si esset, principia Thomistica non negarent, posse numero multiplicari.

Quare falsum est, quod si possibilia essent plura individua naturae Michaelis eodem modo se haberet, quo nunc se habet, seu quod pluralitas individuorum non variaret conceptum naturae, praecipue quoad fundandam universalitatem. Unde vel nega antecedens, quia admittit conditionem impossibilem, ex qua utrumque sequitur, vel nega consequentiam, quia arguit a propositione conditionata ad absolutam: vel tandem dic, argumentum solum probare in natura Angelica universalitatem conditionatam, et ex suppositione impossibili, non vero absolutam, de qua loquimur in praesenti. Ad probationem consequentiae, admisso antecedenti, reddo disparitatem: quia etsi omnes creaturae repugnarent, adhuc earum repugnantia non radicaretur, nec oriretur ex omnipotentia: unde haec quantum est ex se posset illas producere; e contra vero natura Michaelis radicat essentialiter repugnantiam plurium individuorum ex conceptu specifico: unde non est praedicabilis de pluribus adhuc possibilibus, vel quantum est ex se.

Arguitur 6°: natura Michaelis potest concipi a nobis, imo necessario concipitur ad instar naturae materialis; sed natura materialis potest esse specie universalis, et praedicabilis: ergo et natura Michaelis concepta quasi materialis. Confirmatur: ideo namque ens rationis est ens aliquo modo, quia ad modum entis a nobis concipitur. Hoc argumentum nihil probat: nam sicut naturam Angelicam posse concipi

ad instar naæ materialis, non probat, posse concipi ut materialem, nec probat posse fieri corporalem secundum rem, et radicem: ita nec probat, posse fieri absolute corporalem. Unde dicimus, naturam Angelicam concipi a nobis pro hoc statu ad modum rei materialis, non constitutive, et ex parte objecti, idest, non ut intrinsece constituta ex materia; sed cognoscitive, et ex parte cognitionis, idest, per conceptum dependentem a specie materiali, a qua intellectus noster dependet pro hoc statu in omni sua cognitione. Nec paritas entis rationis contrarium persuadet: non enim dicitur ens aliquo modo, quia per speciem entis realis cognoscitur; sed quia non habet verum, et realem cognoscibilitatem intrinsecam.

Ultimo arguitur: natura Angelica non minus est immaterialis secundum conceptum genericum, quam specificum; at secundum conceptum genericum non infert repugnantiam plurium individuorum: ergo. Distinguo minorem: non infert repugnantiam plurium individuorum, quæ specie simul, et numero differant concedo minorem; quæ solo numero differant nego minorem, et consequentiam. Cum pluralitas specifica includat numericam, ideo non potest hæc pluralitas excludi a principio illam admittente, quale est conceptus genericus naturæ Angelicæ: sola ergo distinctio, et multiplicatio pure numerica, quæ unice datur inter individua ejusdem naturæ est, quam propugnamus repugnare naturæ Angelicæ: hæc autem pluralitas pure numerica est tum primarium relationis speciei incomprabilis: sicque ipsa deficiente, necesse est, quod species prabilis deficiat.

Hactenus tractavimus arma contra communem sententiam Thomistarum defendentium naturam Michaelis, facta hypotesi immultiplicabilitatis in individuis, esse speciem positive prabilem. Et hanc sententiam tanto pere dignam Thomistica schola, et usque adeo propriam illi proclamant Patres Carmelitæ, ut asserant, non esse verum discipulum Divi Thomæ, qui talem positivam prabilitatem pro viribus non tueatur; licet alias nonnulli, quibuscum manus ingressentur non conserimus sequentes Magistrum Prado, negent naturæ Michaelinæ in facta suppositione prabilitatem positivam, solam que negativam concedant: sed cum arma arripiunt in aliquam opinionem semper oportet invadere castra magis munita, et communia. Disputatio 3.a explicatur quid sit individuum.

Disputatio 3ª

Explicatur

Quid sit individuum.

Individuum ex parte quorrelationis speciei infimae immediate sub ipsa colocatur a Porphyrio: quod propter esse inter praedicabilia non numeravit, eius naturam hic annimimus exponendam, itaque dupliciter potest institui sermo de individuo, possumus enim loqui de illo primo intentionaliter, idest, secundum ea, quae habet a parte rei, et ante operationem intellectus: et secundo intentionaliter, idest, secundum denominationes, quae ipsi conveniunt beneficio intellectus, ut dum consideramus illud in esse inferioris, et subiicibilis, vel praedicabilis. Primo modo sumptum sic definitur a Porphyrio: cuius collectio proprietatum non reperitur in allio: proprietates individui, quae indicant distinctionem unius ab allio, taliter canuntur his versibus

forma, figura, locus, tempus, cum nomine sanguis,
Patria, sunt septem, quae non habet unus & alter.

Vult dicere Porphyrius unum individuum posse distingui ab allio ratione formae, idest ratione pulchritudinis, ratione figurae, idest dispositionis totius corporis, et ratione loci, in quo est, vel in quo natus est, item ratione temporis, id est instantis in quo quis conceptus, vel natus est, ratione sanguinis, seu stirpis, et ratione Patriae, idest, provinciae, vel civitatis, in qua quis natus est: quae quidem proprietates cum non possint reperiri in duobus individuis, [illegible] satis discernunt unum individuum ab allio.

Sed clarius, et strictius definitur individuum primo intentionaliter sumptum a Divo Thoma, et alliis Thomistis sic: individuum in se, et divisum a quolibet allio, seu quod idem est, indistinctum in se, et distinctum a quolibet allio, quae quidem definitio vult dicere, individuum non posse dividi in plures partes subiectivas, et eiusdem rationis cum ipso individuo, per quod differt ab universali: licet possit dividi in partes integrales, et diversae rationis: v.g. Petrus dicitur individuum, quia non est divisibilis in plures Petros, licet possit dividi in caput, pedes, et manus &c. vel in animam et corpus. Unde deduci potest, individuum esse idem, ac unum realiter, quia utrumque definitur eodem modo.

Individuum secundo intentionaliter sumptum alliud dicitur subiicibile, alliud praedicabile: primum est quod immediate potest

subjici speciei infimæ: secundum dicendum, quod de uno tantum potest prædicari. nec obest, quod juxta Ar[istote]lem individuum de nullo prædicari potest: [illegible] Ibi debet intelligi in hoc sensu, quod scilicet non potest prædicari proprie loquendo, et tanquam superius de inferiori; bene vero prædicatur idem de eodem [illegible] materiali, et equale de equali. Cum autem individuum idem sit, ac singulare, non vacat eius divisiones in summulis præscriptas repetere.

Sed dices, nos inutiliter laborare in exquisitione rationis individui: nam scientiæ de universalibus agunt, non vero de individuis, et singularibus. Dico, quod licet hoc singulare, vel illud definiri nequeat, et consequenter de illo prout sic scientiæ non curent; ceterum id, quod pertinet ad rationem communem singularitati, definiri potest, et sic Porphirius definivit primam substantiam, et Boecius personam: et in hoc etiam nostra nunc operam navamus rationi communi individui discutiendæ, quod est agere de individuo signate sumpto, et prout significatur his conceptibus, individuum, singulare, prima substantia; non vero de illo exercite accepto, et prout significatur his, Petrus, Paulus.

Sed inquires, utrum ab individuo primo intentionaliter sumpto possit abstrahi ratio univoca, et utrique affirmativam sententiam amplectimur, et probatur: Petrus, et Paulus simpliciter conveniunt in esse individui humani: ergo potest ab illis abstrahi ratio univoca humani individui. Consequentia liquet, ideo enim potest ab illis abstrahi ratio univoca hominis, quia in hac ratione simpliciter conveniunt. Probo antecedens: ideo Petrus, et Paulus simpliciter conveniunt in ratione hominis, quia hæc ratio æque participatur ab illis, et de illis simpliciter, et uniformiter enuntiatur; sed ratio individui humani æque participatur a Petro, et Paulo, de illisque simpliciter, et uniformiter enuntiatur, ut patet: ergo.

Dices: individuum formaliter ut tale est essentialiter ratio differendi unum ab alio singulari; sed ratio essentialiter differendi unum ab alio singulari nequit fieri per abstractionem ratio utrique communis, et univoca: ergo ratio individui humani v.g. nequit fieri Petro, et Paulo communis, et univoca per abstractionem. Respondeo, individuationem realiter, et adequate, idest, determinate sumptam v.g. Petreitatem, vel Pauleitatem esse quidem rationem ultimo, et essentialiter differendi unum ab alio; ceterum rationem individui indeterminate, inadequate, et confuse acceptam, prout exprimitur his conceptibus, individuum, singulare, vel individuationis, et singularitatis non est rationem ultimo, et essentialiter differendi, quinimo potius ex parte obiecti attingunt isti conceptus rationem in qua

Petrus, et Paulus simpliciter conveniunt: non enim differunt inter se, quia individua, et singularia sunt, sed quia talia sunt.

Ex argumento instar in ratione differentiæ specificæ, in qua univoce conveniunt rationale, et risibile, et in ratione personæ in qua univoce conveniunt Petrus, et Paulus: et in ratione dissimilis, in qua univoce conveniunt hoc, et illud dissimile, et in alliis. Et cum allia facile dissolvantur. Adverte, individuum dupliciter posse accipi, scilicet personaliter, et simpliciter: sumitur personaliter, quando exprimitur aliquod individuum determinatum, ut Petrus; sumitur simpliciter, quando concipitur, seu exprimitur individuum vage. Individuum primo modo sumptum est ultima, et essentiali ratio differendi unum ab allio; secundo modo acceptum est ratio conveniendi, seu ratio communis individui contrahibilis uniformiter iam ad hoc, iam ad illud individuum. Disputatio 2.a exponitur differentia tertium prædicabile, et quomodo dividatur.

Disputatio 2.a

Exponitur Differentia 3.um prâbile, & quomodo dividatur.

Differentia ex textu nihil aliud dicit, quam forma diversificans extrema aliqua convenientia in aliquo prædicato, ut ait Philosophus 5.o meth. cap. 9.o sed per explicatione omnimoda differentia completam, scilicet differentiam communem, propriam, et propriissimam, in quas differentia ens adequate dividitur: differentia communis est forma accidentalis pluribus communis, et ab ipsis separabilis, per quam unum differt ab allio: sic aqua frigida differt a calida per frigiditatem, quæ est forma accidentalis, et communis terræ, aeri, et alliis, et ab ipsis separabilis. Differentia propria est forma accidentalis inseparabilis, per quam unum necessario differt ab allio: sic homo per risibilitatem differt ab equo. Propriissima differentia est forma, seu quasi forma, qua unum differt ab allio essentialiter, seu tanquam per gradum intrinsecum, et essentiale: sic homo differt ab equo per rationale.

Differentia propriissima dividitur in physicam, et methaphysicam: prima est forma constitutiva,

seu distinctiva compositi phisici: sic anima rationalis est differentia proxima phisica hominis, quia est forma constitutiva ipsius secundum esse phisicum. Secunda est forma, seu quasi forma constitutiva compositi methaphisici, et distinctiva ipsius ab omni allio: et sic rationalitas est differentia methaphisica, et proxima ipsius hominis, quia est ratio, qua homo methaphisice constituitur, et qua differt ab omni allio methaphisico composito. Differentia proxima dividitur in subalternam, et infimam, seu atomam: prima est quæ continet sub se allias differentias specificas: ut irrationale, quæ differentia continet sub se rugibile, latrabile, hinnibile etc.; secunda est, quæ sub se non continet allias differentias specificas: ut rationale, sub qua differentiæ allias specificas, seu species constitutivas non invenimus, sed solum individuales.

Differentia proxima potest definiri cum Porphirio per ordinem ad genus sic: est id in quo species genus excedit: vel sic: id quod dividit ea, quæ sunt sub eodem genere, et etiam per ordinem ad species quas constituit ut supra: et tandem per ordinem ad individua, seu inferiora sua in hunc modum: prædicabile de pluribus differentibus specie in quale quid: quam definitionem tradit Porphirius hic, sed per eam unice videtur voluisse explicare differentiam subalternam, non vero infimam: hæc enim melius definiri potest: prædicabile de pluribus numero differentibus in quale quid. Sed in hoc dubium aliqualiter examinemus. Quæstio 1.a utrum definitio differentiæ infimæ conveniat differentiæ infimæ.

Quęstio 1.a

Vtrum definitio diferentię a Porphirio tradita coueniat difenriæ infimæ?

Partem negativam amplectimur, quæ sic probatur: sola differentia subalterna est prædicabile de pluribus differentibus specie in quale quid: ergo non infima: ergo definitio differentiæ a Porphirio tradita etc. Probo antecedens: sola differentia continens sub se allias differentias specificas est prædicabile de pluribus differentibus specie in quale quid; sed hæc est differentia subalterna, ut patet: ergo. Maior est certa, quia quælibet differentia solum valet prædicari in quale quid de pluribus participantibus naturam, cuius est pars intrinseca, et essentiale; sed nequit esse pars essentiale pluribus naturis differentibus specie differentia infima, sed sola differentia continens

alliar specificar differentia: ergo.

Sed obiicies: vel definitio differentiae a Porphirio tradita convenit differentiae infimae, vel est diminuta, et mala; sed hoc non dicimus: ergo. Probatur maior: definitio differentiae a Porphirio tradita est definitio differentiae tertii praedicabilis; sed etiam differentia infima non minus, quam subalterna, pertinet ad tertium praedicabile: ergo. Confirmatur: vel definitio tradita a Porphirio convenit differentiae infimae, vel haec, et subalterna pertinent ad diversa praedicabilia; sed hoc secundum est falsum: ergo. Probatur maior: ea quibus non convenit eadem definitio, pertinent ad diversa praedicabilia, ut patet in genere, et differentia: ergo.

Respondeo nullum fore inconveniens dicere, quod Porphirium diminute processisse in ea definitione, cum tempore illo adhuc non essent notae infimae differentiae, ut constat ex diversis Auctoribus antiquis illas negantibus. Sed melius respondetur dicendo, Porphirium voluisse definire solam differentiam subalternam, ut pote notiorem, quam infimam: ex quo non sequitur quod diminute processerit, praecipue cum cognita differentia subalterna, facile quisque percipiat etiam infimae differentiae. Unde illa non est definitio differentiae tertii praedicabilis in esse talis, sed in esse subalternae; verum differentia in esse tertii praedicabilis sic debet definiri praedicabile de pluribus in quale quid, quae quidem definitio non minus convenit differentiae infimae quam subalternae.

Quare non infertur differentiam infimam, et subalternam pertinere ad diversa praedicabilia: quia licet ipsis in esse talibus, idest, in esse infimae, et subalternae non conveniat eadem definitio; bene vero quatenus constituunt tertium praedicabile, quia utraque servat eundem modum praedi[can]di, nempe in quale quid. Quod vero una de pluribus specie, et altera de pluribus numero distinctis praedicetur, hoc materiali se habet respectu tertii praedicabilis, ut etiam patet in alliis praedicabilibus. Unde in forma respondebis negando maiorem, ad probationem distingue maiorem: est definitio differentiae tertii praedicabilis in esse talis praecise, nego maiorem: in esse subalternae, concedo maiorem, et minorem: et ad confirmationem nego maiorem, et distingue antecedens probationis illius: quibus non convenit eadem definitio in esse praedicabilium, et talium, concedo: in subalternis rationibus nego.

Pro maiori notitia eorum, quae diximus, advertere oportet discrimen inter differentiam methaphisicam, et phisicam: illa enim non datur a parte rei formaliter, sed tantum fundamentaliter: namque cum differentia

methaphisica identificetur realiter cum grado generico v.g. rationalitas cum animalitate, et hec sit ratio conveniendi homini cum equo, inde est quod rationalitas (et idem intellige de alliis differentijs) ut potentia identificata cum ratione conveniendi, non est proprie, et formaliter ratio differendi: sicut nec ipsa animalitas est apta esse ratio conveniendi vere, et proprie, seu formaliter et perfecte homini cum equo: quia identificata, seu admixta est cum ratione differendi: solum ergo rationalitas v.g. erit proprie, et perfecte ratio differendi formaliter, idest, prout precisa intentionaliter ab animalitate.

Ceterum

differentia phisica est formaliter talis, aparte rei, seu realiter datur: quia hec, ut diximus, est forma phisica, que non identificatur realiter cum materia, que deheat ad constitutionem talis compositi phisici, sed cum ea tantum unitur: v.g. anima rationalis contrahit, seu determinat materiam ad constituendum etiam phisicum hominis, non quia identificetur cum corpore, vel materia, sed quia realiter cum ipsa unita, quam quidem in morte dissolvitur, cum anima a corpore separatur. Et pariter scire oportet, posse abstrahi rationem communem differentie specifice ab hac, et illa differentia specifica: nam cum omnes conveniant in esse differentie specifice, et solum differant in esse talium, vel talis differentie specifice constitutive talis, vel talis speciei, poterit abilles abstrahi ratio differentie specifice, que communis sit, et contrahibilis ad determinatas differentias specificas. Questio 2.a per ordinem ad quem trium differentia sit universalis, et praedicabilis?

Questio 7.a

Per ordinem ad quem trium differentia sit universalis et praedicabilis?

Ut clarius procedamus, supponendum est, differentiam rationale v.g. (et idem dic de alliis) non esse universalem, et praedicabilem loquendo per ordinem ad suum genus, scilicet animal, quia hoc non est inferius, sed potius superius respectu illius: nec etiam per ordinem ad sua individua incompleta, quia de illis non praedicatur in quale quid, sed in quid complete. Dubium igitur est, an differentia specifica rationale v.g. sit universalis, et praedicabilis loquendo per ordinem ad speciem quam constituit, scilicet ad homines, vel per ordinem ad individua speciei, scilicet, ad Petrum et Paulum. In hac re communi sententia utriusque scholae contra Eminentissimum Caietanum, Magistrum Prado, Soto, et Isledo, defendit

differentiis solum constitui Vlis per ordinem ad individua speciei. Sectio 1a differentia specifica solum potest esse Vlis per ordinem ad individua speciei, quam constituit.

Sectio 1a

Diferentia specifica solum potest esse Vrlis per ordinem ad individua speciei, quam constituit.

Probatur conclusio ratione communi, et efficaci: de conceptu formali cuiuscumque Vlis est esse quid superius per ordinem ad illa, erga quae Vle, et praedicabile est; sed differentia specifica nequit esse quid superius per ordinem ad speciem, sed solum per ordinem ad individua speciei, quam constituit: ergo. Maior est certa, et minor probatur: a superiori ad inferius non valet consequentia; sed valet a differentia specifica ad speciem, non vero ad individua speciei, quam constituit: ergo. Maior et consequentia constant, et minor patet; quia bene valet, est rationale: ergo est homo: non vero: est rationale: ergo est Petrus. Deinde: differentia specifica solum potest esse Vlis per ordinem ad plura formaliter; sed non dicit ordinem ad plura formaliter prout respicit speciem, sed solum prout respicit individua: ergo. Minor patet: quia species humana v.g. non est formaliter plura, sed unum per inde. Sectio 2a solvuntur argumenta.

Sectio 2a

Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1o differentia specifica est Vlis per ordinem ad id, respectu cuius exercet munus differentiae; sed hoc suum munus unice exercet respectu speciei: ergo. Confirmatur 1o differentia specifica unice est Vlis per ordinem ad id, quod prius, et immediatius respicit; sed prius, et immediatius respicit speciem, quam individua: ergo. Confirmatur 2o tum differentiae in esse praedicabilis debet esse distinctum a ratione speciei etiam in esse praedicabili; sed tum speciei in esse praedicabili sumitur ex individuis: ergo differentia specifica non est Vlis per ordinem ad individua speciei.

Respondeo distinguendo maiorem: respectu cuius ut sibi inferioris exercet munus differentiae, concedo maiorem; ut sibi equalis, nego maiorem, et distinguo minorem;

nega conseq. Quamvis differentia specifica exerceat munus differen-
di respectu speciei, non tamen illud non exercet per modum superioris,
sed ut equalis cujusque speciei, non enim est totalis respectu illius. vel aliter
distinguo maiorem: cujus est exercere munus differentiae metaphysice sumptae
nego maiorem; logice accepta, concedo maiorem, et distincta minori nego
conseq. Munus proprium differentiae metaphysice sumptae est facere di-
ferre ab omni alio id quod metaphysice constituit; et hoc quidem
munus exercet differentia respectu speciei: cujus vero munus diffe-
rentiae logice sumptae, seu in esse totalis, et probabilis est respicere plura
et praedicari de pluribus per modum superioris in quale quid; quod differen-
tia nequit habere respectu speciei.

Ad primam confirmationem distinguo
maiorem: quod prius, et immediatius respicit ut sibi inferius concedo,
ut sibi equalem nego; et sic distincta minori nego conseq. Cum de concep-
tu totali cujuslibet totalis ut totalis sit esse superius ad plura, inde constat
differentiam non esse totalem per ordinem ad speciem, respectu cujus non est
superior. Et adde, quod differentia logice sumpta non respicit immedia-
tius speciem, quam potius nullo modo respicit speciem, sed solum individua
sua specialia licet metaphysice considerata immediatius speciem, quam
individua respiciat. Replicas: differentia per eundem met respectum inspicit
speciem, et individua, illam tamen immediate, et ista mediate; sed respec-
tu differentiae ad individua est superioritati: ergo differentia inspicit
speciem, et individua respectu superioritatis, illam immediate, et ista me-
diate: ergo differentia solum est totalis per ordinem ad speciem non ad indivi-
dua: quod totum patet in genere; non enim est totale per ordinem ad individua
sed ad speciem, quam immediate respicit.

Distinguo maiorem: differentia
logice sumpta, nego maiorem; metaphysice accepta concedo maiorem, et dis-
tincta minori nego conseq. Differentia duplicem respectum importat, alium
per modum superioris ad sua inferiora, et alium per modum partis ad
totum, quod constituit simul cum alia. Primus respectus competit diffe-
rentiae logice sumptae: secundus metaphysice consideratae: per primum
respectum unice inspicit individua speciei, non vero speciem nec mediate,
nec immediate: et per secundum inspicit immediate speciem et mediate
individua; quia prius concipimus constituere speciem, quam individua;
genus vero cum sit superius ad speciem, et individua bene potest respice-
re ipsa mediante specie respectu superioritatis. Ad confirmationem
dico, tum differentiam in esse probabilis debere esse distinctam formaliter, non vero

maaliter año speciei in esse taliu ad quas distahuntur resficas, quod individua trent species ut prabiles per modum totius, et differentias ut prabiles per modum partis.

Arguit 2º differentia convenient speciei, et individuo illius: g.º est superiora et totalis respectu speciei, et individuo ejus. Confirmatur: hoc prædicato homo est rationali pertinet ad aliquod prædicabile: est enim prædicato forli: g.º Ad primum jam constat, differentias convenire speciei constitutive, methaphisica, et per modum equali, vel quia individui per modum superiorus. Ad confirmacionem nego ante, quod non convincit probarit: nam ut propositio sit forlis sufficit, quod praedicatum utrinque tr aliquomodo a subto, esse non sit superiori respecte illius. Sed dicit: differentia prædicatur de specie ut ipsi equalis; sed speciei est totalis: g.º et differentia respecte illius. Nego cons.: nam ex premissis unice sequitur differentiam esse totalis respecte eorum inferiorum, non vero respecte speciei: ut patet in ipsa specie, que prædicatur de differentia, quin sit totalis respecte illius. Quæstio 3.ª utrum differentia specifica importet, sive contineat forliter genus, et differentiam subalternam.

Quæstio 3.ª
Utrum differentia specifica inportet, sive contineat fl̂r genus, & diferentiam subalternam?

Non procedit quæstio de continentia, seu inclusione physica, et reali, id est in sensu reali: etenim in hoc sensu manifestum est, differentiam hanc rationale v.g. esse ãal, et sensibile, et etiam econverso, nam tria hec in sensu realiter sunt, nempe homo; procedit ergo diviso, ut patet ex titulo quæstionis, de continentia, seu inclusione forli unius in altio, id est, in sensu methaphisico, et præcisive, et prout quodlibet eorum consideratur ut perfectio distincta gradualis: et quærimus utrum ãal, et ~~diffe~~ differentia sensibile ita includantur in rationali, ut sint de forli, et methaphisico conceptu illius, usque adeo, ut nequeat definiri rationale, quin explicetur per ãal et sensibile?

Insuper adverte, rationale v.g. et quælibet differentia infima non includi forliter in genere, vel differentia subalterna: et ratio est, quia si rationale v.g. esset de conceptu forli ãalis, vel sensibilis, aut si includeret ea in ipsis forliter, ista non possent concipi sine rationali, eo quod nichil potest concipi sine eo, quod est de conceptu forli illius: ac proinde ãal, et sensibile non essent rationes communes, et univocæ, cum non possent prescindere a suis differentiis. Hujus solutio partem affirmationem

tuetur

Ochamus Nominaliu principes, et eas cum amplectuntur Flandria, Ponzinas, et Canterus aliquique Moderni: negativa autem sententia communis est in omni schola. Sectio 1ª differentia specifica seu infima non includit formaliter genus, nec differentiam subalternam.

Sectio 1ª

Diferentia specifica, seu infima non includit flr genus, nec diferentiam subalternam.

Probatur conclusio ex Arist. 3º metaph. ap. part. 4ª cap. 2º ubi hec habet: omne quod participat genus, vel species, vel individuum est; differentia autem nec est individuum, nec species: manifestum ergo est, quod differentia non participat genus, sed hoc non aliter potest intelligi, nisi dicendo, differentiam infimam non participare genus formaliter, id est, illud formaliter non includere, et idem dicendum de differentia subalterna: ergo. Confirmatur: nulla pars essentialiter constituens unum aliquid cum altera potest includere in se formaliter alteram; sed differentia infima v.g. rationale constituit metaphysice hominem cum animali, et sensibili: ergo rationale nequit includere formaliter animal, aut sensibile. Maior est certa, quia de ratione partis est excludere a suo conceptu formali alteram comparem, alias non pars, sed totum foret: minor cum conña non minus innotescit.

Confirmatur.

Semel quod rationale includeret formaliter animal (et idem dic de qualibet differentia infima in ordine ad suum genus, vel differentiam subalternam proportione servata) esset formaliter ratio simpliciter conveniendi hominem cum equo, et simul esset formaliter ratio simpliciter differendi hominem ab equo; hoc est impossibile: ergo. Minor est certa, quia ratio conveniendi simpliciter diversa est formaliter a ratione simpliciter differendi. Maior probatur: semel quod rationale includeret formaliter animal, esset formaliter principium sentiendi, et discurrendi; sed per principium sentiendi convenit simpliciter homo cum equo, et per principium discurrendi simpliciter differt ab illo: ergo &c.

Sectio 2ª solvuntur argumenta.

Sectio 2ª

Solvuntur Argumenta.

Arguit 1º rationale includit formaliter animal, sed animal est genus: ergo. Probo maiorem: rationale est formaliter vivens: ergo est formaliter animal. Probo antecedens: rationale est formaliter principium actus vitalis; sed quodlibet principium actus vitalis est formaliter vivens: ergo. Probo maiorem: rationale est formaliter principium discursus, sed discursus est actus vitalis: ergo. Quod idem argumentum fieri valet de rationali, vel altera differentia infima in ordine ad subalternas differentias.

Ad argumentum nego maiorem, ad probationem nego antecedens, et ad probationem distinguo maiorem: rationale substantive, et adequate sumptum concedo maiorem: adiective, et inadequate acceptum subdistinguo maiorem: est principium actus vitalis qua vitalis, nego maiorem, qua talis concedo maiorem, et distincta minori, et maiori a verum sillogismi, nego consequentiam.

Pro solutione argumenti notare oportet, rationale seu quaelibet infimam differentiam dupliciter posse sumi, vel substantive, et adequate, vel adiective, et inadequate, in primo sensu rationale accipitur pro tota specie, id est pro subiecto habente rationalitatem: in secundo accipitur rationale tanquam forma adiacens, et qualificans aliud, et prout distincta a subiecto, cui adiacere dicitur. Nunc autem respondeo, quod rationale primo modo sumptum includit formaliter animal, estque formaliter principium actus vitalis, at vero si secundo modo sumatur rationale (in quo sensu procedit de ipso nostra disputatio) licet sit principium discursus, seu actus vitalis non tamen prout vitalis, sed prout talis. Duplicem enim conceptum debemus distinguere in discursu, cuius rationale est principium, nempe conceptum actus vitalis, sub quo provenire ex posse a principio communi omnibus viventibus scilicet ab animali: et conceptum actus discursivi, sub qua ratione non petit, quod eius principium sit formaliter vivens, seu animal.

Replicabis: rationale est formaliter principium discursus prout talis: ergo etiam est principium discursus prout actus vitalis. Probo consequentiam: discursus prout talis est formaliter actus vitalis: ergo consequentia est bona, et antecedens constat nam discursus prout talis est actus, quo homo se movet ab intrinseco; sed actus quo quis se movet ab intrinseco est formaliter actus vitalis: ergo. = Nego consequentiam, ad probationem distinguo antecedens: actus vitalis identitative, et in quo concedo antecedens: ut quod, et denominative nego antecedens: ad probationem distinguo maiorem, est actus quo homo se movet ab intrinseco importat taleitatem motus vitalis, concedo maiorem: secundum quod importat rationem communem vitae, nego maiorem, distincta quae minori, nego consequentiam. Discursus qua talis, non importat vitalitatem omnibus viventibus communem, sed tantum importat taleitatem, seu determinationem vitalitatis,

seu taleitas discursus

qua homo differt ab allijs viventibus, sub qua talitate unice provenit a
rationalitate, sicut sub ratione sensitivi ab animalitate.

Obijcies 2°: rationale est formaliter vivens sensibile: ergo. Probatur antecedens hoc syllogismo in Darij: omnis homo est formaliter vivens sensibile; sed aliquod rationale est formaliter homo: ergo aliquod rationale est formaliter vivens sensibile. Explicatur: quae sunt idem formaliter cum tertio, sunt idem formaliter inter se; sed rationale, et vivens sensibile sunt idem formaliter cum homine: ergo. = Nego antecedens, ad cuius probationem distinguo maiorem: est formaliter vivens sensibile adaequate, nego maiorem; inadaequate, concedo maiorem, et distincta minori cum praemissis alterius syllogismi nego consequentiam.

Quando extrema non identificantur adaequate, sed tantum inadaequate cum tertio, ut accidit in extremitatibus adducti syllogismi, nam vivens sensibile tantum inadaequate identificatur cum homine, et similiter rationale, tunc non infertur identitas extremorum inter se: ut patet in his: omne lac est formaliter dulce; aliquod album vel omne lac est formaliter album: ergo aliquod album est formaliter dulce: omnis homo est formaliter rationalis; omnis homo est formaliter risibilis: ergo aliquod risibile est formaliter rationale, quae quidem consequentiae, etsi sequantur ex praemissis in Darapti, non bene sequuntur, eo quod ab inadaequata identitate partium cum toto inferant identitatem partium inter se.

Obijcies 3°: rationale nequit cognosci quin cognoscatur animal; sed quodlibet est cognoscibile absque eo quod non est de eius essentia: ergo. = Distinguo maiorem: quin cognoscatur animal tanquam cognotatum, concedo; tanquam eius constitutivum, nego maiorem, et distinguo minorem: absque eo, quod non est de eius essentia nec constitutive, nec cognotative, concedo; constitutive praecise, nego minorem, et consequentiam. Rationale, et quaelibet alia differentia ut talis essentialiter cognotat genus: propterea quae non potest concipi sine illo, non tamen sequitur illud includere: sicut licet creatura ut talis non possit cognosci absque creatore, non tamen sequitur illum in se formaliter includere: et idem patet in allijs exemplis.

Obijcies 4°: genus est formaliter de conceptu speciei: ergo etiam de conceptu differentiae. Probo consequentiam: differentia praedicatur formaliter de specie, et e contra: ergo quidquid est de conceptu speciei est etiam de conceptu differentiae: nam quod est de conceptu formalis praedicati, est etiam de conceptu formalis subiecti. Nego consequentiam, et ad probationem dicendum, quod cum differentia praedicatur de specie, vel e contra, tunc non consideratur ut divisiva generis, sed ut totum respectu speciei: sicut dum animal praedicatur formaliter praecisum a genere, sed ut totum respectu speciei, et est totum, quod homo saltem ex parte obiecti de homine continet actu rationale,

Nunc autem non loquimur de continentia potentiali, sed formali, et quatenus tale est gradus formaliter distinctus ab animali, in quo sensu solum inadequate dicitur de homine. Disputatio 4ª. de proprio, et accidenti.

Disputatio 4ª

De Proprio, et Accidenti

Hactenus locuti sumus de praedicabilibus pertinentibus ad constitutionem essentialem illorum inferiorum, de quibus praedicantur: nunc accedimus ad alia duo, quae non pertinent per modum constitutivi ad essentiam inferiorum. Primum dicitur proprium, quod est quadruplex iuxta Porphirium: primum est, quod convenit soli individuo, vel speciebus alicuius naturae, sed non omnibus: ut esse Doctum, et esse bipedem; quorum primum soli hominibus convenit, sed non omnibus: et secundum soli animalibus, non tamen omnibus. Secundum est, quod convenit omnibus inferioribus alicuius naturae, sed non soli illis: sic esse bipedem convenit omnibus hominibus, non tamen illis solis. Tertium est, quod convenit omnibus inferioribus alicuius naturae, et soli illis, sed non semper: sicut ridere, et canere humano modo convenit homini. Quartum denique est, quod convenit omnibus, et soli inferioribus alicuius naturae, et semper: ut esse risibile, et admirativum, quod convenit omni, soli, et semper homini.

De proprio quarto modo loquimur in praesenti, quod potest sumi dupliciter scilicet primo intentionaliter, et secundo intentionaliter: secundo intentionaliter sumptum sic definitur praedicabile de pluribus tanquam propria passio, sive in quale necessario, ex qua definitione satis constat differentia proprii ab aliis praedicabilibus. Proprium primo intentionaliter sumptum est quod per se, et necessario consequitur essentiam quam supponit constitutam: quod quidem aliud est physicum, et aliud metaphysicum: proprium physicum est, quod comitatur essentiam physicam, extra quam est, et a qua nequit realiter separari naturaliter, sed solum divinitus: sic calor ut octo est proprium physicum ignis, quod est extra eius essentiam, nunquam tamen naturaliter, sed solum divinitus potest ab essentia ignis separari.

Proprium metaphysicum est, quod est extra essentiam metaphysicam, illam tamen sic comitatur, ut nec divinitus possit separari ab essentia: sic risibile est proprium metaphysicum quod est extra essentiam metaphysicam hominis ab illa tamen nec divinitus potest

realiter separari. Hoc proprium dividitur in genericum, et specificum: genericum dicitur, quod radicatur, et exigitur a prâto generico essentiam constituente: sic hominem esse agentem, seu habere agentiam sensitivam est proprietas generica illius, quia radicatur in âali, quod est prâtum genericum constitutivum essentiae hominis. Proprium specificum est, quod radicatur, et exigitur a prâto specifico essentiam constituente, ut esse risibile, seu admirativum in homine. Sed quaeres utrum proprium solum in quarta acceptione constituat hoc quartum prabile?

Utrum Proprium solum in 4a acceptione constituat hoc quartum prabile?

Solet hic explicari in qua ex praedictis acceptionibus constituat proprium hoc quartum prâbile? id est, an solum in quarta, et ultima consideratione sit vere proprium ad hoc prâbile spectans, an etiam in allijs. Ad quod dico, quod proprium stricte hoc prabile constituens est quod convenit omni, soli, et semper, id est in quarta consideraôe, et non in allijs. Probatur ex Porphirio asserente: proprium in quarta acceptione est maxime proprium, in allijs vero secundum quid; sed proprium hoc prabile constituens est maxime proprium: ergo.

Deinde suadetur conclusio ratione deducta ex Ang. Mag. iuxta Divum Thomam opusc. 48o proprium est, quod causatur ex principijs essentialibus, et ad illa consequitur; sed solum proprium in quarta acceptione causatur ex principijs essentialibus, et ad illa consequitur, in tribus allijs quandoque commitatur essentiam, quandoque illam deserit, quandoque vero pluribus allijs convenit: ergo. Praeterea: proprium constituens quartum prâbile, est, cui convenit diversus modus prandi ab accidenti communi, sed soli proprio sub quarta consideraôe convenit diversus modus prandi ab accidenti communi: nam sub allijs consideraônibus prâtur in quale pure contingenter: ergo. Sic ceteri solventur argumenta.

Sectio Unica
Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1.º proprium stricte tale respectu alicuius est, quod nulli alteri convenire potest; sed esse Phys. v.g. risi convenit homini, et nulli alteri convenire potest: ergo esse Phys. est stricte proprietas hominis, sed non in quarto modo: ergo non solum proprium in quarto modo est stricte proprium. Nego maiorem: nam ut aliquid dicatur stricte proprium alicuius non sufficit, quod non possit convenire alteri, sed ulterius requiritur, quod conveniat ipsi necessario, et inseparabiliter; esse vero Phys. convenit homini omnino contingenter. = Dices: extensio localis est proprietas quantitatis stricte talis quantitati: calor est proprietas ignis: et lux solis; sed extensio localis non convenit inseparabiliter quantitati, nec calor igni, nec lux soli: ut patet in quantitate corporis Christi in sacramento Eucharistiae, in igne Babilonico, et in sole tempore mortis Christi Domini: ergo.

Respondeo omnia relata convenire inseparabiliter [illegible] suis subiectis respective, quamvis in predictis casibus sint per miraculum ab illis separata: quod non impedit, ut sint proprietates stricte tales, et ad quartum praedicabile spectantes: in hoc enim stat diversitas inter proprietates phisicas, et methaphisicas, ut ex dictis constat. = Sed adhuc dicis: ergo actus calefaciendi in igne, videndi in homine, et motus actualis deambulationis in animali erunt proprietates stricte tales saltem phisicae: et consequenter pertinentes ad hoc praedicabile. Nego consequentiam; nam predicti actus naturaliter separari possunt, de facto que separantur a suis subiectis: unde non in actuali calefactione (et idem dic visione, et ambulatione) stat proprietas ignis, sed in potentia proxima, et virtute calefactiva.

Arguitur 2.º esse dormitivum, vigilativum, visivum, locomotivum &c praedicantur de homine in quale necessario et consequenter sunt proprietates illius strictae, et rigorosae; sed non conveniunt soli homini, cum etiam reperiantur in alijs animalibus: ergo. = Distinguo maiorem: de homine in esse animali concedo, in esse rationali, nego maiorem, et concessa minori, nego consequentiam. Omnia relata in argumento, etsi de homine praedicentur, et sint stricte loquendo proprietates illius, conveniunt radicaliter in praedicato generico, scilicet animali, cui soli semper que conveniunt. Nam etsi talpae nunquam videant, catuli que per aliquot dies impediti sint ab eo actu videndi: hoc provenit non ex potentiae defectu, quam semper habent, sed ex defectu organicae dispositionis.

Ex quibus infertur 1.º discrimen inter proprium et accidens, de

quo statj dicemus, nam proprium semper oritur, et exigitur ab aliquo principio, seu principiato essentiali, vel generico, vel specifico, ratione cuius convenit necessario subiecto; accidens autem saltem consequitur materiam, idest, praeter seu individualia principia, seu hoc, vel illud temperamentum. Infertur 2°, quod esse proprium potest immediate de genere, vel de specie, cuius est proprietas, et mediate de individuis; non tamen est extra, et probabile loqui per ordinem ad genus, vel ad speciem, sed per ordinem ad individua: propter rationem adductam pro differentia. Infertur 3°, quod sicut datur proprium methaphisicum stricte sumptum respectu entis methaphisici*: sic etiam proprium phisicum respectu entis phisici, ut calor respectu ignis, qui competit omni, et soli enti ignis, et semper naturaliter loquendo. Quid sit accidens 5.um prâbile.

* ut risibile respectu hominis

Quid sit accidens 5.um prâbile.

Accidens stricte sumptum, et prout distinguitur a substantia dicitur ens in alio, seu entis ens: ut pulchritudo, aut calor in ultra hominis, albedo, vel nigredo parietis &c, in quo sensu etiam apelatur accidens phisicum, et praedicamentale, quod dividitur in novem praedicamenta, de quibus in methaphisica. Modo vero non de accidenti in tam stricta, et rigorosa acceptione loquimur, sed de omni eo, quod casualiter, et per accidens alicui competit subiecto, sive id quod illi competit sit in se substantia sive accidens, sive quid privativum, sive negativum: sic vestis substantia est, modo tamen in sensu, quo loquimur, accidens dicitur non minus quam albedo, quia ita contingenter homini adheret: sic etiam dicitur caecitas accidens oculi, et tenebrae aeris propter eandem rationem.

Et in hoc sensu apelatur accidens prâbile, quod etiam duplex est, unum phisicum ut albedo, vel nigredo, et aliud logicum; seu methaphisicum, quod per rationem concipitur adventitium entis, et sic vere, et realiter est cum entis, ut singularitas respectu naturae, et rationalitas respectu animalis. Accidens prâbile etiam est aliud sumptum primo, et secundo intentionaliter: primo intentionaliter sumptum sic definitur a Porphirio; quod potest adesse, et abesse subiecto absque ipsius corruptione. Caeterum hic et duntaxe

sumendum est secundo intentionaliter sumptum, sic enim definitur quod praedicatur de pluribus inaequale contingenter.

Quae definitiones satis explicare videntur esse accidentis quinti praedicabilis prout ab alijs praedicabilibus distinguitur: nam definitio conveniens omni, et soli definito optime explicat essentiam definiti; sed utraque definitiones conveniunt omni, et soli accidenti 5.º praedicabili: ergo. Maior est certa, et minor quoad primam partem conceditur ab Arriaga male de illis sentiente: quoad secundam partem probatur minor: convenit enim utraque definitiones* omni, et soli praedicato, quod non necessario, sed omnino contingenter, et defectibiliter convenit subiecto; sed hoc est accidens quintum praedicabile: ergo.

Sed dices 1.º nigredo est accidens corvi; sed nigredo non potest abesse a corvo absque eius corruptione: ergo falso asserimus, accidens esse, quod potest adesse, et abesse absque subiecti corruptione. = Facile dicere possemus cum Emm. Aguirre ludo 6.º sect. 4.ª in quibusdam regionibus gigni corvos albos, praecipue in Norbergia, et in alijs septentrionalibus provincijs: fortasse propter nives, quae ibi saepe cadunt, dum albores tempore generationum imaginantur procreantibus corvis. Et idem innuit Philosophus 6.º methaph. apud quemdam doctorem, ubi haec habet: iam enim perdix scia est alba, et corbus, et passer, et scia.

Sed aliter respondeo, quod ly adesse, et abesse non debet intelligi de separatione phisica, et reali, sed de methaphisica, logica, et enuntiativa: itaut sensus sit, accidens posse affirmari de subiecto absque eius methaphisica corruptione, et destructione, per quod accidens commune differt a proprio: hoc enim non potest de subiecto negari, cum est proprium, licet alia possit subiectum concipi sine ipso. Quod docet Divus Thomas quaest. unica de spiritualibus creaturis artic. 11.º inquiens: duplex est operatio intellectus, alia qua intelligit, quod quid est rei: et tali operatione potest intelligi essentia rei, et sine proprio, et sine accidenti, cum neutrum eorum ingrediatur rei essentiam: alia est operatio intellectus dividentis, et componentis, et sic potest intelligi substantia sine accidenti solo praedicato, etiam si secundum rem sit inseparabile, sicut potest intelligi corvum album: hac vero operatione non potest intelligi substantia sine proprio: non enim potest intelligi quod homo non sit rationalis.

Dices 2.º rationale est accidens commune respectu animalis; sed nequit ab illo separari absque eius corruptione: ergo.
3.º mors est accidens respectu cuiusque animalis; sed mors nequit adesse animali

absque eius corruptione. 2º forma substantialis potest adesse, vel abesse a materia absque eius corruptione, cum sit incorruptibilis; sed forma substantialis non est accidens materiae: ergo male definit accidens. Ad secundum argumentum iam constat rationalitatem posse separari ab animali methaphisica, et enuntiatione absque corruptione, seu destructione etiam methaphisica animalis, non vero phisica.

Ad 3um dicere potest etiam mortuum non posse adesse absque corruptione phisica, et quoad existentiam animalis; bene vero absque methaphisica. Vel dicite, quod mors non est accidens respectu animalis, cum de nullo possit praedicari nec essentialiter, nec accidentaliter, sed potius cuilibet omnino repugnat. Unde ista propositio homo est mortuus est omnino falsa non minus quam ista vivens est mortuum, nisi fortè ly homo sumatur per alterationem pro corpore cum organizatione animalis: vel nisi facias hunc sensum homo, qui fuit, est mortuus. Ad quartum nego consequentiam: nam definitio Porphirii debet intelligi de subjecto completo, seu ex materia, et forma constituto, quale non est materia prima, cum habeat esse substantiale completum ratione animae formae: quare licet haec possit adesse, vel abesse absque eius corruptione, non sequitur quod sit accidens respectu illius.

Sed quaeres, per ordinem ad quem tum accidens sit essentiale et praedicabile? respondeo esse essentiale per ordinem ad subjectum quod denominat, et cui convenit omnino contingenter, non vero per ordinem ad inferiora essentialia. His propositionibus declaratur difficultas: Petrus est albus: albedo est color: hoc album est album, dicimus ergo solam primam ex his pertinere ad hoc praedicabile et probatur: accidens ut quintum praedicabile praedicatur omnino contingenter de subjecto; sed solum praedicatur omnino contingenter de subjecto quod denominat, et cui convenit accidentaliter, ut in prima propositione, et alijs similibus; non vero praedicatur contingenter de inferioribus essentialiter sub illo contentis, ut patet.

5º Disputatio ultima discutiens quomodo abstracta de concretis, et concreta de abstractis praedicentur.

Disputatio Vltima
Quomodo abstracta de concretis, et concreta de abstractis praedicentur.

Pro faciliori captu propositae controversiae advertendum differentiam inter praedicationem identicam, et formalem, et inter praedicationem essentialem, et accidentalem. Insuper

adverte trës continentes propositiones posse esse abstractos, ut albedo est color, vel concretos, ut album est coloratum. Praeterea nota, tam concreta, quam abstracta allia esse substantialia, ut homo, et humanitas, et allia accidentalia, ut album, et albedo: allia generica, ut aal, et aalitas, et allia specifica, ut homo, et humanitas: allia differentialia, ut rāale, et rāalitas, allia simplicissima, ut Deus, et Deitas: allia trancendentalia, ut ens, et entitas: allia adiectiva, ut bonum, et bonitas: et tandem allia secundæ intentionis, ut genus, et genereitas.

His positis dico primo, omnia concreta tam substantialia, quam accidentalia, generica, aut specifica prædicari de concretis inferioribus formaliter: ut homo est aal; Petrus est albus: et similiter dico omnia abstracta superiora indefinite accepta prædicari formaliter de abstractis inferioribus: ut humanitas est aalitas, albedo est color, inferiora vero de superioribus solum prædicantur indirecte, et quasi identice. Dico 2.º concreta accidentalia vere prædicari de substantialibus, quibus realiter inhæret accidens, ut in his: aqua est frigida, aer est lucidus; ceterum abstracta substantialia nullo modo prædicantur de accidentalibus, ut albedo est humanitas, vel alliæ similes, quæ semper erunt falsæ.

Dico 3.º concreta generica non prædicari formaliter de concretis differentialibus, ut rāale est aal: nec abstracta generica de abstractis differentialibus specificis: ut rāalitas est aalitas: nec abstracta specifica de abstractis individualibus, ut Petreitas est humanitas, quæ prædicationes solum sunt veræ in sensu reali, falsæ vero omnino in sensu formali, quia sicut genus aal v.g. non includit formaliter in differentia rāale, sic aalitas nec in rāalitate, nec humanitas in Petreitate.

Dico 4.º abstracta non prædicari de concretis propriis, bene vero de alienis, sive illa sint substantialia, sive accidentalia, sic falsæ sunt istæ prædicationes: album est albedo, Petrus est petreitas, vel econverso, sed veræ sunt istæ: albedo est similis; humanitas est existens: dulcedo est creata, et alliæ huiusmodi. Ratio primi est, quia in illis prædicatur pars de toto, et ideo sunt falsæ: ratio autem secundi est, quia forma accidentaliter alicui subiecto conveniens bene valet prædicari accidentaliter de ipsa, huiusmodi autem sunt prædicata harum propositionum, ut patet. 5.º Dico 5.º abstracta simplicissima, et transcendentia prædicari posse de suis concretis formaliter, adeo vere: sic veræ sunt istæ prædicationes, ens est entitas; Deus est Deitas quia propter summam simplicitatem unius, et latitudinem alterius nichil dicit prædicatum, quod non includat formaliter subiectum.

Dico 6.° nec abstracta praedicari de concretis, nec concreta de abstractis formaliter, sive haec sint substantialia, sive accidentalia, sive physica, sive methaphysica; et ratio est, quia, ut supra diximus, quia nec totum potest praedicari de parte, nec pars de toto; sed concretum est totum, et abstractum pars: 7.° Dico tandem, concreta secundo intentionalia vere praedicari de primo intentionalibus, sic vere sunt istae praedicationes: animal est genus: homo est species pertinentque ad quinque praedicabilia; at vero abstracta secundo intentionalia nec praedicantur de concretis, nec de abstractis secundae intentionis, ut si dicas: homo, vel humanitas est species: animal, vel animalitas est generitas, quae falsae sunt omnino.

Et haec sint satis pro tempore, et pro diuturnitatibus logicae rationis, quae omnia cedant in laudem Dei omnipotentis, Deiparaeque virginis, Monachorum que Ducis, omniumque morantium in superniis castris, et ut pro tanti beneficio grates Deo devitas referant dulcioris vocibus Hymnum Canticum modulate.

VR

TE DEUM LAUDAMUS

Cômentaria in Vniversam Aristotelis Methaphisicam

Tractatus Sextus

De Disputationibus Methaphisicis, seu de Cathegorijs, vel praedicamentis Aristotelis.

Audivimus iam celebrem in philosophia Porphirium opusculum quinque praedicabilium consignasse, ut planiorem ostenderet viam ad cathegorias, seu praedicamenta Aristotelis: hic itaque feliciter transacto, iam iam optata praedicamentorum, seu cathegoriarum limina salutamus; nam cathegoria idiomate greco idem sonat, ac latino hec vox praedicamentum: et utraque dicat quendam cathalogum, seriem, sive scalam, ubi gradatim collocantur ordinata methodo omnia illa praedicata, quae alicui rei adscribi possunt; perque tanquam per gradus ascendere valet intellectus ab infimo, quod est individuum, usque ad superiorissimum, quod est genus supremum.

Itaque per hos gradus quandoque descendit itinere recto, seu quasi media via sine lapsus formidine acies intellectus per propositiones formales et directas, v.g.: substantia est ens: corpus est substantia: vivens est corpus: animal est vivens: homo est animal: Petrus est homo: quandoque vero ascendit inverso modo: Petrus est homo: homo est animal: &c.a

Connexo dixi, inter eandem recto sic ascendere, et descendere: etenim ut vidisti in arbore praedicamentali (in qua nunc iterum cagias exurgere, manumque elevare, ut arripiatis fructus eius, quos uberrimos libenter offert, si tamen studio rigetur, nam secus arescet) ut, inquam, vidisti omnia ista praedicata ponuntur in arbore praedicamentali linea media, et recta; ideoque directe locantur in praedicamento; differentiae vero, quae quae unice in lineis colateralibus valent collocari, propterea non ponuntur directe in praedicamento, sed indirecte.

Dividit Aristoteles decem cathegorias, seu praedicamenta, secundum decem ordines, sive series rerum, in quas dividitur ens reale in communi, per hunc ordinem: substantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, ubi, quando, situs, et habitus: in quibus profecto continentur, quasi in compendio, omnia, quae de aliquo scire, et indagare possumus; de Petro enim vel potest quaeri quid sit? quantus? qualis? ad quid sit? vel ad quem finem? quid agat? quid patiatur? ubi sit? quando sit? quibus vestibus ornatur? quae omnia continentur in praedictis decem praedicamentis. Quoniam vero Aristoteles praemisit quasdam regulas, seu praeceptiones parantes viam, ut postea intus capere possit difficilem doctrinam in praedicamentis tradendam, nos etiam cum communi doctorum exemplo eius methodum prosequemur.

Disp.º Prima

De ante praedicamentis, s, De Univocis, Equivocis, Analogis, & Denominatibis.

Sectio 1.ª

Quoniam univocatio, equivocatio, et analogia rerum, et nominum non potest perfecte intelligi absque univocatione, equivocatione, aut analogia conceptuum, pro quibus voces substituuntur ad aliquid manifestandum: prius de conceptibus univocis, equivocis, et analogis communem doctrinam libabimus, ut inde de nominibus, vocibus, et rebus maiori cum lucro pertractemus.

Itaque conceptus mentalis univocus est, qui attingit ex parte obiecti rationem in pluribus realiter repertam, et multiplicatam, non expressa ex modo repraesentandi multiplicitate eiusdem rationis: sic iste conceptus animal dicitur univocus, eo quod attingit ex parte obiecti rationem animalis in homine, et equo repertam, et divisam, quin tamen ex parte modi attingendi, et repraesentandi exprimat multiplicitatem, vel divisionem.

Ratio huius explicationis conceptus univoci ea est, quia conceptus univocus est, qui abstrahit, et praescindit rationem in pluribus multiplicatam a suis differentijs, per quas multiplicatur: ipsam concipiendo mentaliter unam; sed abstrahere, et praescindere rationem in pluribus multiplicatam a suis differentijs, per quas multiplicatur, ipsam concipiendo mentaliter unam, est ita attingere ex parte obiecti rationem, seu rationem multiplicatam, ut non exprimatur ex modo repraesentandi, et attingendi multiplicitas eiusdem rationis, sive rationem: ergo.

Conceptus aequivocus est, qui non solum attingit, et repraesentat ex parte obiecti plura realiter distincta, sed etiam exprimit ex modo repraesentandi eorum diversitatem: et huiusmodi sunt isti conceptus: ens a se, et ens ab alio: existens in se, et in alio: quorum primus exprimit Deum, et creaturas, secundus vero substantiam, et accidens, ut inter se dividentes. Quae explicatio conceptus aequivoci recta videtur, cum debeat praedicata opposita conceptui univoco, cui aequivocus ex diametro opponitur.

Denique conceptus analogus est, qui ex parte obiecti attingit plura realiter distincta, et ex parte modi attingendi illa exprimit ut partim eadem, partim quae diversa: ut iste conceptus sanum supponens pro animali, urina, et medicina, qui quidem conceptus exprimit haec omnia, ut partim eadem, quia ea dicat, prout respiciunt sanitatem: et ut partim diversa, quia exprimit diversum modum respiciendi sanitatem, scilicet per modum causae, per modum signi, et per modum subiecti.

His itaque praemissis sic communiter definiuntur univoca ex Aristotele hic cap. 1o quorum nomen est commune, et ratio substantiae significata per nomen omnino eadem: ut animal respectu hominis, et leonis: et homo respectu Petri et Pauli: Attamen pro

definitionis inteligentia observare expedit 1°. aliqua esse univoca univocantia, et aliqua univoca univocata: univocantia sunt nomina, seu voces, sive conceptus univoce dicantes plura, idest uniformiter, et absque expressione differentiarum prout iam dictum est. Univocata vero sunt res, quae dicantur per nomen, et conceptum univocum: et idem esto de equivocis, et analogis proportione servata.

2°. observandum est discrimen inter univoca, et equivoca intercedens; siquidem illa exigunt uniformitatem rationis per nomen dicatae, etsi aliquas importent diversitatem in alijs rationibus per nomen non expressis; equivoca vero petunt diversitatem secundum eandemmet rationem, quam nomen exprimit, etsi aliquas univoce conveniant in alijs: sic canis terrestris, et marinus univoce conveniunt in ratione animalis; equivocantur tamen in ratione canis. 3°. observandum est, quod ly ratio substantiae sumitur pro rei essentia, aut natura, sive haec sit substantiae, sive accidens: aliter enim nomen color, et nomen accidens non forent univoca ad omnes colores, et accidentia.

Equivoca definiuntur sic: quorum nomen est commune, et ratio substantiae dicta per nomen omnino diversa: procursu definitionis inteligentia etiam observare expedit, non sufficere, ut nomen equivocum sit, quod in ratione substantiae, sive essentiae dictae per nomen, detur diversitas, sed ulterius requiri, quod ea diversitas dicatur per nomen, et etiam supra dixi. Equivoca autem alia dicuntur a casu, alia vero a consilio: prima, quae proprie equivoca dicuntur, sunt illa, quae ex impositione hominum sortita sunt idem nomen pure casualiter, et sine intentione et sine aliquo fundamento: ut nomen Gallus dicatur homini, qui Galliae ortum debet, et etiam excubitori pure casualiter, et absque ulla proportione inter utrumque intercedente.

Equivoca a consilio sunt, quae ex impositione hominum sortita sunt idem nomen non pure casualiter, sed propter aliquam similitudinem, seu proportionem, quae datur inter illa: sic hominis pictura dicitur homo propter similitudinem, quam habet cum homine vero; sed certe locutio illa confundit equivoca cum analogis, quae medium locum tenent inter univoca, et equivoca.

Definiuntur vero analoga sic: quorum nomen est commune, et ratio substantiae significata per nomen partim eadem, et partim diversa: diversa quidem simpliciter, et eadem secundum quid: sic homo, cibus, et pulsus dicuntur sana, quia licet sanitas vere, et proprie non inveniatur in cibo, et pulsu, quodam modo in illis reperitur; cibus equidem dicitur sanus causative, et pulsus dicitur sanus indicative; solus vero homo dicitur, et est sanus subiective, et proprie, quia in ipso vere reperitur humorum concordia, et tranquilitas elementorum, in qua sanitas consistit. Unde cum nomen sanum solum improprie pulsui, et cibo* hec appellantur analogata minus principalia; homo vero, seu animal, cui proprie convenit sanitatem habere, dicitur analogatum principale.

* conveniat

Analoga alia dicuntur attributionis, et alia proportionis, seu proportionalitatis: prima sunt, quorum nomen est commune, et ratio significata per nomen est eadem secundum terminum, et diversa secundum habitudinem ad illum: sic animal, cibus, et pulsus prout significantur hoc nomine sanum, dicuntur analoga attributionis, quia in eis ratio significata, scilicet sanitas eadem est secundum terminum (nam eadem est sanitas, quam animal, cibus, et pulsus respiciunt) et diversa secundum habitudinem ad illum, cum animal respiciat sanitatem per modum subiecti, cibus per modum causae, pulsus vero per modum signi.

Analoga proportionis, seu proportionalitatis sunt illa, quorum nomen est commune, et ratio significata simpliciter diversa, eadem vero per quamdam proportionem: seu ita possunt definiri: quibus competit ratio significata per nomen per quamdam similitudinem, et convenientiam, quam inter se habent: idem namque sonat inter Doctores proportio, aut proportionalitas, ac convenientia, et similitudo: et huiusmodi analogia dicitur risus de homine, de Aurora, et prato; quia Aurora cum primos suos radios diffundit, aliquomodo risum emulatur, prae hilaritate: et etiam prata, cum undequaque virescunt, et iucundum admodum spectaculum proferunt hominibus, et pecoribus.

Analoga proportionalitatis alia dicuntur proportionalitatis propriae, quibus ratio significata per nomen convenit proprie, et absque methaphora: ut punctum, et fundamentum, quibus proprie convenit ratio principii, uni respectu lineae, et alteri respectu domus. Alia vero dicuntur

analoga proportionalitatis improprie, et sunt illa, quorum uni convenit proprie ratio significata per nomen, alijs vero methaphorice, et improprie: ut patet in exemplo risus respectu hominis, et prati.

Hec autem est differentia inter analoga attributionis, et proportionis proprie, quod in illis ratio significata per nomen solum invenitur intrinsece in analogato principaliori; et in allijs extrinsece; in his autem omnibus ratio significata invenitur intrinsece. Item: in analogis attributionis ratio significata per nomen est una numero; in analogis autem proportionis est multiplex. Insuper: in analogis attributionis analogatum principale ponitur in definitione ceterorum; in analogis autem proportionis unum non debet definiri per alterum. Et tandem hec est differentia, quod ab analogis attributionis non potest abstrahi aliquis conceptus, sive ratio, que sit omnibus communis; bene vero ab analogis proportionalitatis.

Unde nomen sanum, quod est analogum attributionis, significat sanitatem, que solum est subiective, et intrinsece in animali: non multiplicatur in cibo, et pulsu: non potest definiri pulsus ut sanus, nisi per ordinem ad animal, seu ad sanitatem animalis: nec tandem potest abstrahi conceptus sanitatis, qui animali, cibo, et pulsui sit communis. Econtra vero hoc nomen principium significat rationem intrinsece receptam in omnibus suis analogatis, que sunt fundamentum, punctum, fons, cor, pater &c que omnia conveniunt analogice in ratione principij; nam eodem modo se habent fundamentum ad domum, punctum ad lineam, et fons ad rivos, sicut cor ad vitam, et pater ad filios: insuper que habet allias proprietates, quas commitari diximus analoga proportionis.

Igitur denominativa sic definiuntur: que ab alliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu: ly differentia solo casu vult dicere, denominativa esse illa, quorum nomen trahit originem non solum vocis, sed et significationis ab allio, a quo differt sola cadentia, seu terminatione: sic hoc complexum sanctum dicitur denominativum a sanctitate, album ab albedine, et fortis a fortitudine: quia nomen istud sanctum derivatur quoad vocem, et significationem a sanctitate, cum sola differentia in terminatione, et idem servata proportione dicendum est de allijs.

Quare nomen studiosus, quatenus supponit pro virtuoso, non est denominativum, quia solum trahit a virtute originem significationis, sed non vocis, hanc enim ab studio desumserat ex auxit: nec etiam sunt proprie denominativa nomina haec, grammatica, Musica, logica, et alia similia prout supponunt pro femina harum artium perita: quia licet nomen grammatica (sumptum pro femina) (et idem dic de aliis) quoad significationem oriatur a grammatica arte, non tamen quoad vocem, cum ab ea non differat. Sectio 2.ª exponit complexa, et incomplexa, atque duas regulas antepraedicamentales.

Sectio 2.ª

Exponit complexa, & incomplexa, atque duas regulas antepraedicamentales.

Priusquam Philosophus ad praedicamenta explicanda perveniat, agit de complexis, et incomplexis: de istis quidem, ut ea collocet in praedicamento; de illis autem, ut ea removeat. Itaque complexa sunt res, quae voce complexa significantur: sive, ut inquit Philosophus hic, sunt ea, quae cum complexione dicuntur: ut homo albus. Incomplexa sunt ea, quae significantur voce simplici, sive ea, quae significantur sine complexione, ut homo, Angelus, albedo &c.

Haec autem incomplexa, quae unice ad praedicamenta pertinent, dividit Philosophus sic: alia de subjecto dicuntur, in subjecto vero non sunt, ut homo, et idem esto de quolibet conceptu universali, et communi pertinenti ad praedicamentum substantiae, ut animal, corpus, vivens &c. quae de Petro v.g. dicuntur, ipsique attribuuntur, quin sint in ipso tanquam in subjecto inhaesionis. Alia in subjecto sunt, de nullo vero dicuntur, ut hoc album, seu quodlibet accidens particulare: alia de subjecto dicuntur, et sunt etiam in subjecto, ut album, et quodlibet accidens commune: alia denique nec in subjecto sunt, nec de ullo dicuntur subjecto, ut Petrus, et quaelibet substantia particularis.

Post haec annotavit Philosophus duplicem regulam antepraedicamentalem, et adnotitiam praedicamentorum valde utilem: prima haec est: quando quidpiam de quopiam, ut de subjecto praedicatur, quae dicuntur de praedicato, dicuntur etiam de subjecto; cujus regulae genuina explicatio est, quod cum quidpiam de quopiam praedicatur

quidditative, et etiam aliter, quæ dicuntur quidditative de prædicato, dicuntur etiam quidditative de subjecto: sic, quia animal prædicatur quidditative de homine, et de animali prædicatur quidditative vivens, etiam vivens prædicatur quidditative de homine; si vero regula intelligatur de prædicatione accidentali, falsa omnino est: nam ex eo, quod animal prædicetur de homine, et genus prædicetur accidentaliter de animali, non sequitur, quod genus prædicetur accidentaliter de homine.

Secunda regula sic se habet: diversa genera non subalternatim posita, diversas specificas habent differentias; genera vero quorum unum sub altero collocatur, non inconvenit easdem habere differentias: cujus regulæ sensus est, quod genera, quorum unum non collocatur sub altero, sed est omnino disparata, semper habent diversas differentias specificas, ut animal, et color; illa vero, quorum unum sub altero collocatur, id est subalterna easdem possunt differentias habere: sic differentia hæc sensibile, quæ constituit animal, est distinctiva viventis, cui animal subalternatur. Prima ex his regulis deservit, ad cognoscendum, quæ prædicata ponantur in recta linea cujusvis prædicamenti: et secunda ad cognoscendum, quæ sint differentiæ ponendæ ad latus. Sectio 3.ª Natura entis in communi, et ejus proprietates declarantur.

Sectio 3.ª

Natura entis in cõmuni, & eius pptates declarantr.

Ens in communi, et prout quid præscindens a Deo, et creatura, a substantia, et accidenti solet definiri per negationem chimeræ; melius tamen, et communius explicatur sic: quod est aptum ad existendum. Solet hic dubitari, an sint attributa entis illa, quæ continentur hac dictione barbara REUBAU, scilicet res, ens, verum, bonum, aliquid, unum? quoniam vero materia nos vocant, et calamus inutiliter demorari detrectat, breviter dicam cum Patre Tonicca 1.º metaph. quæst. 5.ª sect. 2.ª res, ens, et aliquid non esse proprietates entis, sed ipsum ens sinonomis vocibus expressum: nam ly aliquid sicat aliquam quidditatem, seu aliquod esse, quod est fortissime

ipsum ens; et res denotat habens essentiam, quod tantum genus corporum ab ente differt.

Sed advertendum, quod ut ly aliquid sumatur prout significat aliud quid, sive distinctionem ab alio, in hoc sensu dicimus, esse entis proprietatem: quia per prius concipimus ens consistens absolute, et in se, quam concipiamus illud, ut ab alio distinctum. Verum, quod est prima proprietas entis, est ipsum ens non absolute sumptum, sed prout dicit ordinem ad intellectum, et prout attingibile ab ipso: et in hoc stat veritas transcendentalis, scilicet in conformitate rei cum intellectu; nam in conformitate intellectus cum re stat veritas formalis, sed haec non est proprietas entis. Bonum, quod est alia proprietas entis, est ipsum ens ut appetibile, sive prout exprimitur in ordine ad voluntatem, et ut potens trahere volitionem. Bonum

hoc sic sumptum aliud dicitur bonum transcendentale, et in se, et aliud est bonum formale, seu alteri: primum est, cui nihil deficit ad complementum suae naturae; in quo sensu dicitur genesis 1º. vidisse Deum cuncta, quae fecerat, et esse valde bona: et hac bonitate dicimus, cibum esse bonum, sive dulcem sit, sive amarum. Bonum formale, seu alteri est id, quod est conveniens alicui naturae: qua ratione calor dicitur bonus igni, et frigiditas aquae. Bonum transcendentale aliud est essentiale, cui nihil deficit de praedicatis essentialibus: aliud accidentale, cui nihil deficit de praedicatis accidentalibus: et aliud integrale, cui nihil deficit de perfectione integrali, quorum exempla cuilibet obvia sunt: solum autem bonitas in primo sensu, idest essentialis est proprietas entis, quoniam est ab omni ente inseparabilis, et cum quolibet convertibilis.

Manet autem iam explicandum, quo sensu aliquid sit sit proprietas entis, scilicet quatenus significat aliud quid. Unum vero quod est alia proprietas entis, est ipsum ens, prout dicit carentiam divisionis in se, et fundat divisionem ab alio: et ideo unum definitur ex Philosopho 5.º methaph. cap. 6.º indivisum in se, et divisum a quolibet alio; licet autem haec proprietas explicetur per carentiam divisionis, non consistit in pura carentia, sive negatione, sed est revera quid positivum, et sic per carentiam explicatum: ad modum quo aliqua attributa divina quae revera sunt quid positivum, per carentias explicantur: ut cum dicitur Deus immensus, immortalis, invisibilis &c. His itaque praelibatis sit, sectio 4.ª explicans quid, et quotuplex sit identitas, et distinctio?

Sectio 1.ª

Explicans quid, & quotuplex sit idemtitas, & dist.°

Consulto mitas facimus plures idemtitatis explicationes, quippe quæ solum conferrent ad inducendas tenebras sub specie lucis, et ut ipsius res clara tamquam nebulis obrueret: quandoquidem nulla alia nobiliori voce explicari valet idemtitas duorum extremorum, quam dicendo, ea idemtificari, sive esse unum, et eandem rem. Cuius cogitationis Autor est Augustinus super psalmum 121 ad illa verba: cuius participatio eius in idipsum, ubi hec habet: idipsum quomodo explicem nescio, nisi per idipsum. Quapropter agnosco, idemtitatem, seu id ratione cuius aliquid est idem cum aliquo, non posse rigurosa definitione explicari: etenim explicatio exigit, utamur aliquo conceptu clariori re explicata; et revera nullus dabitur conceptus clarius explicans quid sit idemtitas, quam quæ manifestat ipsa vox idemtitas; ea quippe est tibi cuicumque sati nota, utpote manifestans id ratione cuius aliqua prædicata idemtificantur. Attamen ut tenebris adhuc captivis morem geram, explico idemtitatem sic: est ratio illa, vi cuius aliqua extrema unum, et idem esse habent: nam ut inquit D. Thom. 5. metaphy. lectione 9.ª idemtitas unitas quædam eius est.

Idemtitas autem alia est realis, et alia rationis: idemtitas realis est illa, quæ independenter ab omni operatione intellectus intercedit inter aliqua prædicata, quo genere idemtitatis animal, et rationale hominum sunt idem a parte rei. Idemtitas rationis est illa, quæ solum datur dependenter ab operatione intellectus inter aliqua extrema realiter distincta: quo genere idemtitatis natura Petri, et natura Pauli sunt unum, et idem, prout representantur per illam cognitionem homo; at vero quia idemtitas est idem ac unitas, et hec est iam a nobis explicata tractatu de universalibus in communi quæst. 2.ª videte ibi dicta, non enim libet ea repetere.

Enim vero sicut datur idemtitas inter aliqua extrema, sic etiam potest inter alia intercedere distinctio, quæ pugnat ex regione cum idemtitate; quapropter sic potest explicari: distinctio est carentia idemtitatis:

hec autem alia est realis, et alia rationis: distinctio realis est carentia identitatis realis, sive ratio illa qua una res non est alia ante omnem intellectus operationem: sic homo, et equus realiter distinguuntur, et independenter a nostro intellectu. = Haec distinctio realis alia dicitur adequata, sive excludentis, et exclusi, et datur, quando extrema totaliter differunt, et mutuo se excludunt, ut homo, et lapis: alia dicitur inadequata, sive includentis, et inclusi, et datur inter totum compositum, et quamlibet partem illius, qualis est, quae datur inter hominem, et animam eius, inter hoc monasterium, et templum eius &c.

Cum autem distinctio sortiatur suas denominationes ab extremis, inter quae exercetur, propterea dicitur distinctio realis positiva, si extrema fuerint realia positiva: et negativa, si extrema fuerint negativa: et mixta, si unum extremum fuerit positivum, et aliud negativum: et absoluta, si extrema sint absoluta entia: et modalis, si unum extremum fuerit absolutum ens, et aliud modus entis, ut sunt sessio, motus, quies, duratio, ubicatio &c. et essentialis, si oriatur a praedicatis essentialibus: et accidentalis, si oriatur a praedicatis accidentalibus &c. Praeter has relatas species distinctionum realium datur distinctio realis virtualis suo loco exponenda: et super has omnes aliam celebrem adauxit Doctor Subtilis, quam nomine distinctionis formalis ex natura rei insignivit, et de hac statim disputavimus. Distinctio autem rationis, quae est divisio facta ab intellectu inter praedicata realiter identificata, proprium sibi etiam vindicat locum. Quaestio 1.a utrum inter- dat distinctio formalis ex natura rei inter gradus methaphysicos, idest inter praedicata methaphisica eiusdemmet entitatis?

Quaestio 1.a

Vtrum intercedat dist.o formalis ex natura rei intr gradus methaphcos, idest, intr praedicata methaphysica eiusdemet entitatis.

Metha fora desumpta a scala materiali, in qua inveniuntur gradus, per quos descendimus, et ascendimus, apud Thomistas appellantur gradus illa praedicata, quae inter se realiter identificantur in eadem natura; etenim hec se

habent ad instar graduum continentium quandam scalam intentionalem per quam intellectus gradatim ascendat, et descendat a gradato superiori ad inferiorem, et ab inferiori ad superiorem: unde si intellectus velit in Petro supra dicta gradata speculari, sic quodam modo intentionali poterit ascendere: Petrus est homo, est animal, est vivens &c. et econtra si velit descendere. Sed notandum, quod gradus isti appelantur methaphisici, quia ad methaphisicam attinet illa contemplari.

Annuit itaque subtilis Doctor, totaque eius schola cum communi doctorum placito, non intercedere realem entitativam distinctionem inter gradus methaphisicos eiusdem rei entitatis; asserit vero non esse recurrendum ad aliquam cognitionem distinguentem, vel per modum formae, vel per modum causae formae unum, et alterum gradum: admittit enim tertium genus distinctionis medium tenens locum inter distinctionem realem absolutam, et rationis; et propterea inquit, non fore dividendam distinctionem ut sic in realem, et rationis, ut nos facimus, sed in distinctionem ex natura rei, et distinctionem rationis: namque postea subdividitur ab ipso distinctio ex natura rei in realem entitativam, et realem formalem: distinctio realis entitativa versatur inter duas entitates, ut est illa, quae datur inter Petrum, et Paulum: distinctio vero realis formalis est (ut ipse praelaudatus Autor consignat) quae versatur inter formalitates eiusdem entitatis, ut inter animal, et rationale hominis, inter naturam, et singularitatem Petri &c.

Igitur haec distinctio
1* alii appelatur* ex natura rei, seu realis formalis, seu media inter distinctionem realem entitativam, et rationis: dicitur ex natura rei, quia non provenit ab extrinseco, sed ab ipsa natura gradatorum, inter quae datur: et dicitur formalis, ut per hoc ad invicem discernatur a distinctione reali entitativa, et absoluta: et dicitur media inter realem entitativam, et rationis, quia convenit partim, et partim disconvenit cum qualibet ex illis, et quia non est distinctio realis entitativa, nec rationis, sed maior ista, et minor illa.

Ut autem cognoscamus, ubinam haec distinctio intercedat, haec signa proferuntur ab Illmo Meurisso cap. 4. de distinctionibus disput. 4. quaest. 2. sect. 4. num. 20 apud quendam Doctorem: primum est, quando aliquod gradatum realiter identificatum cum alio non includit aliud in suo conceptu formali: ut accidit in animali, et rationali hominis, quae realiter identificantur, quin unum includat formaliter*. Secundum est, quoties unum gradatum diversam subit definitionem ac alterum, ut etiam liquet in animali, et rationali. Tertium quando aliquid affirmatur de aliquo gradato reduplicative sumpto, quod nequit affirmari de altero etiam

*[1] aliud

reduplicative sumpto: sic de homine quatenus ãal vere affirmatur esse principium sentiendi, non vero quatenus rãali.

Itaque dari distinctionem formalem ex nãa rei inter gradus methaphisicos eiusdem entitatis (de quibus unice quaestio procedit) tenent Scotistae suo subtili Doctore facem praeferente in primo distinct. 8.° quaest. 4.a et est quasi insigne huius scholae ab omnibus alijs; sed hanc opinionem non bene excipiunt Doctores non solum Thomistae, sed etiam cuiuslibet alterius scholae. Licet vero Scotistae hanc suam distinctionem evehant usque ad attributa divina, nos autem pro nunc solum disputavimus de eius existentia, et possibilitate inter prata creata realiter identificata, nichil de divinis prati attingendo, ne Theologica philosophicis misceantur. Sectio 1.a repugnat omnino distinctio formali ex nãa rei inter gradus methaphisicos.

Sectio 1.a

Repugnat omnino dist.o for̃lis ex nãa rei intr gradus methcos.

Constat conclusio nostra ex Divo Thoma 1.a part. quaest. 50 artic. 3.° ad 1.um ubi haec profert: genus, et differentia in Angelo non accipitur secundum alliud, et alliud, sed secundum unum, et idem, quae tantum differunt secundum considerationem nostram; sed ea, a quibus accipitur genus, et differentia in Angelo, (et idem dicendum de qualibet creatura) sunt gradus methaphisici: g.° inter tantum differunt secundum considerationem nostram: g.° nec datur, nec dari potest inter illos distinctio formalis ex nãa rei.

Probatur iam nostra conclusio ratione efficaci: repugnat distinctio realis entitativa, et absoluta inter gradus methaphisicos, v.g. inter ãal, et rãale hominis; sed hoc foret falsum post distinctionem formali ex nãa rei inter illos: g.° Maior est certa, et minor probatur: posita distinctione formali ex nãa rei inter gradus methaphisicos, ãal et rãale hominis actualiter distinguerentur ante operationem intus; sed illa, quae actualiter distinguuntur ante operationem intus, distinguuntur distinctione reali, et absoluta: g.° Maior continet opinionem Scotisticam, et minor probatur: quod actualiter, et ante operationem intus est hoc vel illud, realiter absolute est hoc, vel illud: g.° illa, quae actualiter distinguantur

ante operationem intellectus distinguuntur realiter absolute, seu distinctione reali entitativa, et absoluta.

Consequentia est bona, et antecedens est quod Doctor sati communi parcemia, et alterius probatur: quod actualiter, et ante operationem intellectus est unum, realiter, et absolute est unum: quod actualiter, et ante operationem intellectus est multiplex, realiter, et absolute est multiplex: quod actualiter, et ante operationem intellectus est album, seu calidum, realiter, seu absolute est album, seu calidum, etc. ergo quod actualiter, et ante operationem intellectus est hoc, vel illud, realiter, et absolute est hoc, vel illud: ergo illa, quae actualiter, et ante operationem intellectus distinguuntur, realiter, et absolute distinguuntur: consequenterque posita distinctione scotica inter gradus methaphysicos non repugnat distinctio reali entitativa, et absoluta inter illos.

Et confirmatur: sicut unitas est quasi forma reddens subjectum, quod afficit, unum, multiplicitas subjectum multiplex, calor subjectum calidum etc. sic distinctio est quasi forma reddens subjectum, quod afficit distinctum; sed unitas, multiplicitas, et calor, quae actualiter, et ante operationem intellectus afficiunt sua subjecta, illa reddunt realiter absolute unum, multiplex, et calidum: ergo distinctio quae actualiter, et ante operationem intellectus afficit aliqua grada v.g. animal et rationale, illa distinguet realiter, et absolute. = Respondent adversarii ad distinctionem realem absolutam non sufficere, quod distinctio insit inter aliqua extrema actualiter, et ante operationem intellectus, sed ulterius requiri, quod versetur inter illa, quae sunt realiter separata, aut separabilia, id est inter rem, et rem, vel inter rem, et modum; cum autem distinctio de qua loquimur non versetur inter rem, et rem, sed inter formalitates ejusdem rei, ideo non est distinctio absoluta, nec ista deducitur ex illa, sed est distinctio media inter realem absolutam, et rationis.

Sed hec solutio sic impugnatur 1.º restaurando rationem probationis; quod est actu tale in re, est tale absolute realiter; sed posita distinctione scotica inter animal, et rationale homini v.g. animal esset actu in re distinctum a rationali: ergo esset distinctum a rationali absolute realiter. Consequentia est bona, maior autem, et minor sunt probandae, et quidem maior ab exemplis adductis satis constat, et insuper suadetur alliis: bonum quod est actu tale in re, est tale absolute realiter: ens existens actu in re, est existens absolute realiter: ergo ex toto, quod est actu tale in re, est tale absolute realiter. Probatur jam minor: posita distinctione scotica inter animal, et rationale hominis,

tribueret his formalitatibus distinctionem modo quo est, et exerceret inter ipsas; sed est, et exercet inter ipsas actu in re: ergo

2.° impugnatur solutio, et explicatur praecedens ratio: distinctio realis formalis facit, ut animalitas Petri sit actu in re distincta a rationalitate eiusdem: ergo distinguit entitative animal a rationali. Probo consequentiam: illa distinctio entitativa distinguit unum ab altero, quae versatur inter duo entia realia, sive inter entitates reales; sed si animalitas Petri est actu in re distincta a rationalitate eiusdem, haec distinctio versatur inter duo entia realia, sive entitates reales: ergo si distinctio realis formalis facit, ut animalitas Petri sit actu in re distincta a rationalitate eiusdem, distinguit entitative animal a rationali. Probo minorem: illa sunt plura entia realia, quorum quodlibet ut distinctum ab altero realiter existit; sed si animalitas Petri est actu in re distincta a rationalitate eiusdem, animalitas, ut distincta a rationalitate, realiter existit: ergo

3.° ex eo, quod scotica distinctio inter plures res non exerceatur, male infertur, non esse distinctionem realem stricte, et proprie talem; alioquin nec ex eo, quod versetur inter extrema inseparabilia: ergo semel ac detur, non erit distinctio media inter realem propriam, et rationis, sed erit realis entitativa, et propria. Probo maiorem, probaturus deinde minorem: distinctio exercita inter rem, et modum rei, v.g. inter Petrum sedentem, et eius sessionem, est distinctio realis stricte, et proprie talis; sed haec non exercetur inter plures res, ut patet: ergo. Iam probo minorem: distinctio exercita inter materiam, et formam, inter quantitatem, et figuram, inter voluntatem, et intellectum, inter ingenitum Patrem, et genitum Filium est distinctio realis stricte, et proprie talis; sed neutrum ex his extremis valet separari ab altero: ergo ex eo quod distinctio scotica versetur inter extrema realiter inseparabilia, male infertur non esse distinctionem realem stricte, et proprie talem.

Tandem sic impugnatur praefata responsio: animal hominis v.g. ut formaliter ex natura rei distinctum a rationali, est aliquid proprie, et simpliciter, sive absolute, et e converso similiter hoc verum est de rationali: ergo animal hominis, ut formaliter ex natura rei distinctum a rationali, est ens proprie, et simpliciter, sive absolute, et e converso similiter hoc verum est de rationali. Antecedens est certum, quia animal ut sic distinctum a rationali, proprie, et simpliciter, sive absolute opponitur nihilo; consequentia vero legitima est, quia ens, et aliquid mutuo se convertunt. Nunc sic: distinctio intercedens inter duo entia proprie, et simpliciter, sive absolute talia, est distinctio realis entitativa; sed si animal hominis, ut formaliter ex natura rei distinctum a rationali est ens proprie, et simpliciter, sive absolute, et e converso rationale,

âal, et râale prout sic distincta sunt duo entia proprie, et simpliciter, sive absolute talia: g.° distinctio formalis ex nâa rei intercedens inter âal, et râale est distinctio realis entitativa; at distinctio realis entitativa repugnat inter âal, et râale per vos: g.° etiam distinctio formalis ex nâa rei.

2.° suadetur nostra conclusio, et adhuc confirmantur dicta: implicat, quod âal, et râale hominis realiter entitative identificentur, et quod formaliter ex nâa rei distinguantur; sed per vos, âal, et râale hominis realiter entitative identificantur: g.° non distinguuntur formaliter ex nâa rei. Probo maiorem: âal, et râale hominis realiter entitative indentificari, est, âal esse in re râale; sed implicat, quod âal sit in re râale, et quod formaliter ex nâa rei distinguantur: g.° Probo minorem: implicat, quod âal sit in re râale, quin sit realiter formaliter râale; sed implicat, quod sit realiter formaliter râale, et quod formaliter ex nâa rei distinguantur: g.°

Sectio 7.ª

Proponit, & dissuit Arg.ta Contraria.

Obiicies 1.° ea, de quibus prâta contradictoria realiter verificantur, realiter etiam distinguuntur; sed de gradibus methaphisicis hominis v.g. de aali, et râali, verificantur realiter prâta contradictoria: g.° gradus methaphisici hominis v.g. âal, et râale distinguuntur realiter; at non distinguuntur realiter entitative, ut patet: g.° distinguuntur realiter formaliter, seu ex nâa rei. Probo minorem: esse simile, et non esse simile sunt prâta contradictoria; sed de gradibus methaphisicis hominis v.g. de aali, et râali, verificantur realiter esse simile, et non esse simile: g.° Probo minorem: homo est realiter similis equo ratione âalitati, seu in esse âali, et non est realiter similis equo ratione râalitati, seu in esse râali: g.° cons.a est bona, et ans constat saltem quoad primam partem.

Quoad secundam vero probatur: homo non est realiter similis equo per rationem dissimilandi realiter hominem ab equo; sed râalitas est ratio dissimilandi realiter hominem ab equo: g.° homo ratione râalitati non est realiter similis equo. Maior est certa, quia implicat eandem met formam esse rationem assimilandi, et dissimilandi sola duo extrema; Minor autem probatur: id quod solum

invenitur realiter in homine, et non in equo, est ratio dissimilandi realiter hominem ab equo; sed rationalitas solum invenitur realiter in homine, et non in equo: ergo rationalitas est ratio dissimilandi realiter hominem ab equo.

Confirmatur 1º. Petrus est similior Paulo, quam equo; sed hoc ideo est, quia Petrus est similis Paulo in omnibus praedicatis formalibus, et est similis equo in aliquibus tantum: ergo. — Confirmatur ulterius: implicat, quod per eandem entitatem omnino indivisibilem realiter, aliquid sit realiter equale, et inequale alteri: ergo pariter implicat, quod homo per eandem prorsus indistinctam, et indivisibilem entitatem realiter sit realiter similis, et dissimilis equo. Nunc sic; sed homo per animal rationale est realiter similis, et dissimilis equo: ergo animal rationale non est eadem entitas realis realiter prorsus indistincta, et indivisibilis.

En tibi argumentum, quod scotistica schola in vexillum suae sententiae proponit, quod quasi ingeniosum ducem appellat, et quo duce adoptatae victoriae spolia non dubitat se perventuram, ad instar Constantini Magni cui coelitus revelatum est in signo crucis vinces. Verum vero si argumentum hoc crux est, certe et ipsi scotistae Cyrenei munus subeuntes ipsam baiulare tenentur: pondus enim eius ipsos gravat, quemadmodum et nos; scotistae enim fatentur singularitatem v.g. Petreitatem, et Pauleitatem, esse formalitates omnino simplices, omnem prorsus distinctionem realem formalem excludentes: hoc autem supposito, sic retorquetur argumentum.

Singularitas Petri, seu Petreitas, quae est unica, et simplicissima formalitas, non admittit distinctionem formalem iuxta scotistas; sed haec adhuc admittit praedicata contradictoria inter gradus methaphisicos, animal scilicet, et rationale, absque dubio intromissa: ergo vel ad conciliandam praedicata contradictoria allata inter animal, et rationale, non requiritur distinctio formalis scotistica, vel illa intercedit etiam in eadem simplicissima formalitate. Quod autem Petreitas admittat praedicata contradictoria, quae intercedunt inter animal, et rationale hominis, probatur: Petreitas est realiter similis, et realiter dissimilis Bucephalitati: est enim Petreitas similis realiter Bucephalitati in ratione singularitatis, et in ratione praedicati indivisibilis realiter formaliter, seu quatenus est gradus non admittens distinctionem formalem ex natura rei; sed alliunde Petreitas est realiter dissimilis Bucephalitati, quatenus Petreitas est differentia contractiva naturae humanae, et non Bucephalitas: quatenus est realiter absolute identificata cum natura humana

et ab ipsa absolute inseparabili, et non Bucephalitati: ergo.

Praeterea si verum est quod in eo ponit argumentum scilicet hominem esse similem equo realiter, et non esse similem, esse praedicata contradictoria, probabitur illa esse praedicata contradictoria realiter absolute talia; hoc autem est dicere, etiam hominem consurgere ex praedicatis contradictoriis, seu esse chimeram: igitur falsum est quod in eo ponit argumentum. Assumptum probatur: quidquid sit, an inter animal, et rationale intercedat distinctio formalis ex natura rei, haec praedicata identificantur realiter absolute: ergo si contradictoria sunt, et verificantur de animali, et rationali hominis, verificantur etiam de homine realiter absolute.

Deinde argumentum probat distinctionem realem absolutam inter animal, et rationale: nam omnis oppositio inter aliqua extrema includit, vel infert distinctionem inter illa: ita ut, quo maior fuerit oppositio, maiorem distinctionem inferat; at argumentum adstruit oppositionem contradictoriam in sensu reali inter animal, et rationale, quae oppositio est maxima iuxta Doctorem subtilem 4° metaph. quaest. 4a. ergo et a fortiori debet admittere in eodem sensu reali distinctionem maximam inter animal, et rationale, nempe distinctionem realem entitativam. Quare cursus contra non nimium gravat humeros negantium, dari realiter aliquam similitudinem inter animal hominis, et animal equi, asserentiumque, hominem solum esse similem equo ratione animalitatis praecisive sumptae a rationalitate, non vero a parte rei: cum animal hominis a parte rei sit ipsissimum rationale, ac proinde ab animali equi penitus dissimile.

Nihilominus tamen concedo cum communi Doctorum placito, hominem esse a parte rei similem equo ratione animalitatis quod tenet etiam eximius Doctor disput. 97 metaph. sect. 11 cum Angelico Magistro ibidem allegato: alia via nobis incedendum est. Igitur in forma respondeo ad argumentum concessa maiori negando minorem, et ad probationem distinguendo maiorem: esse simile similitudine adequata, et perfecta, et non esse simile sunt contradictoria concedo maiorem: esse simile similitudine inadequata, et imperfecta, et non esse simile dissimilitudine ~~[illegible]~~ inadequata, et imperfecta, sunt contradictoria, nego maiorem, et sic distincta minori nego consequentiam. Ad probationem minoris distinguo antecedens, et ad eius probationem distinguo maiorem, et minorem eodem modo: ad ultimam probationem distinguo maiorem: est ratio dissimilandi imperfecte saltem concedo maiorem: perfecte subdistinguo: si in equo non reperiatur aliquid ipsi aliquomodo simile, concedo maiorem: aliter nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam.

Similitudo alicuius entitatis cum altera potest esse adequata, quae etiam apelatur perfecta, et pura, et haec communiter censetur impossibilis a parte rei inter aliqua extrema realiter distincta; et merito: nam si inter aliqua extrema foret possibilis perfecta similitudo realis maxime inter animal hominis, et animal equi, vel si mavis inter animal Petri, et animal Pauli; sed haec non sunt tam similia, ut non sint aliquomodo dissimilia realiter: nam animal hominum identificatur realiter entitative cum rationali, exigitque ratione sui non separari ab illo; non vero animal equi: et animal Petri identificatur cum Petreitate realiter; non vero animal Pauli: ergo non est possibilis perfecta similitudo a parte rei inter aliqua extrema realiter distincta.

Alia vero est similitudo inadequata, et non totalis, quae etiam imperfecta, et non pura dicitur: sic in caterva ingenti hominum videmus esse similes, quia omnes habent frontem, oculos, ora, genas, &c eiusdem formationis: et nihilominus semper in ipsis invenimus aliquid ratione cuius unum ab altero discernimus. His itaque positis, dicimus, hominem a parte rei esse similem equo ratione animalitatis, similitudine quidem imperfecta, et inadequata, seu non totali: siquidem animal, quod est ratio assimilandi hominem equo, est etiam realiter a parte rei ratio dissimilandi: cum sit realiter a parte rei rationale.

Quocirca similitudo illa, qua homo habet cum equo per animal immixta est cum dissimilitudine, et propterea absque aliqua opositione, aut contradictione possumus afirmare de homine, esse equo similem, et dissimilem: et ratio huius est, quia similitudo, et dissimilitudo, seu non similitudo solum oponuntur contradictorie, quando utraque est adequata, et perfecta; non vero quando utraque est imperfecta, et mixta. Nam certe contradictoria sunt illa, quorum unum negat, quod alterum afirmat de eodem subiecto, et secundum easdem circunstantias, et tempus; similitudo autem imperfecta non excludit, nec negat aliquam dissimilitudinem, quemadmodum nec dissimilitudo imperfecta aliquam similitudinem, et convenientiam: poterunt igitur verificari de eodem subiecto indivisibili absque contradictione.

Nec ut homo, et equus sint realiter similia imperfecta similitudine, exigitur, ut id quod invenitur realiter in uno, inveniatur etiam realiter in altero; quin potius hoc est prorsus impossibile, non solum loquendo de perfectionibus essentialibus, sed etiam de accidentalibus: sufficit ergo ut homo, et equus sint imperfecte similes, si in utroque inveniantur perfectiones, et grada realiter distincta, quae praebeant

fundamentum intus nostro, ut illa intentionaliter advenit, et confundat: quo[d] gradus intercedere in utroque certissimum est.

Ad primam confirmationem concedo maiorem negando minorem: non enim consistit maior similitudo Petri ad Paulum, quam Petri ad equum, in eo, quod Petrus in omnibus gradibus formalibus sit similis Paulo, et non in omnibus sit similis equo: (tum in omnibus intellige perfectionem essentiam, nam si plura grata formalia realiter distincta velit adstruere, est negatio suppositi) sed in eo, quod Petrus in omnibus gradibus, idest per totam essentiam, est similior Paulo, quam equo, et equo dissimilior quam Paulo: et ratio istius totum hoc consistit, vel in eo, quod Petrus, et Paulus per totam essentiam quae essentia fundamentum praebeant intellectui, ad univocandum eos, non solum sub conceptu generico (ad quod unice praebent fundamentum Petrus, et equus) sed etiam sub conceptu specifico, et differentiali: seu, quod idem est, consistit haec maior similitudo Petri ad Paulum, quam ad equum in eo, quod omnia grata formalia Petri, et Pauli sunt realiter eadem quam realiter; non vero omnia grata formalia Petri, et equi.

Ad secundam confirmationem respondeo negando consequentiam: certum est enim, nullam rem posse simul esse aequalem, et inaequalem alteri, sive loquamur de aequalitate fundata in quantitate materiali, sive in quantitate perfectionis, seu virtutis; ceterum hoc ideo est, quia aequalitas duorum consistit in indivisibili: sic aequalitas duarum linearum consistit in eo, quod una nullatenus excedat alteram, nec habeat vel punctum unum altera superaddit: quoniam per quamlibet quantitatis minimam inaequalitatem destruitur aequalitas omnino. At vero cum apud omnes in confesso sit, similitudinem non consistere in indivisibili, sed admittere magis, et minus, optime potest eadem indivisibilis entitas esse similis, et dissimilis alteri, loquendo de imperfecta similitudine, et dissimilitudine.

Sed dices: homo in quantum animali nullomodo est realiter similis equo: ergo praecise est omnino, seu perfecte dissimilis. Distinguo antecedens: tum in quantum reduplicante animale, prout praecisum per intellectum ab animali, concedo antecedens: reduplicante animale prout est a parte rei, nego antecedens. Cum animale a parte rei sit omnino idem cum animali, prout sic non est omnino dissimile equo; sed partim dissimile, partim vero simile. = Sed iterum dices: homo eatenus est realiter similis equo, quatenus praebet fundamentum intellectui, ut illum concipiat tanquam quid univocum sensibile; sed homo in quantum animali non praebet hoc fundamentum intellectui: ergo. Dictam maiorem distinguo minorem: homo in quantum animali formaliter, et praecise ad animalitatem, concedo minorem: in quantum animali realiter a parte rei subdistinguo

non praebet fundamentum intrinsecum, ut eum concipiat tanquam purum vivens sensibile per hoc conceptum, ãal, et vivens sensibile, nego implicationem: per alliud, transeat.

Rãale realiter, et aparte rei, est totum, et adequatum hominis essentiam, sive entitatem, et idem dicendum est de ãali. Ceterum cum entitas hominis sit virtualiter multiplex, bene potest praestare fundamentum intrinsecum, ut illum concipiat ex parte actus, tanquam purum vivens sensibile, et non tanquam rãale, vel e converso: unde homo, sive in quantum rãale, sive in quantum ãal realiter, cum reduplicet totum eius esse, fundamentum dat intrinsecum, ut modo concipiatur per ordinem ad sensationem tanquam purum principium sentiendi modo vero per ordinem ad discursum tanquam purum principium discurrendi, ut ex infra dicendis clarius apparebit.

Obicies 2°.

ea, quae realiter postulant definiri diversis definitionibus, realiter distincta sunt; sed ãal, et rãale realiter postulant definiri diversis definitionibus: ergo ãal, et rãale realiter distincta sunt; at non realiter entitative, et absolute: ergo realiter formaliter, seu formaliter ex natura rei. Minor principalis probatur: ãal realiter postulat definiri per principium sentiendi, rãale vero per principium discurrendi; sed istae sunt diversae definitiones: ergo = Distinguo maiorem: quae realiter postulant definiri diversis definitionibus adequatis, concedo maiorem: diversis definitionibus inadequatis, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Ãal aparte rei non solum est ãal, sed etiam rãale, et similiter rãale non solum est aparte rei rãale, sed ãal: proindeque ãal secundum totum quod est aparte rei, non definitur satis, et adequate per principium sentiendi: est enim etiam ãal aparte rei principium discurrendi; nec etiam rãale aparte rei definitur adequate per principium discurrendi: est enim etiam aparte rei principium sentiendi.

Itaque si

ãal, et rãale accipiantur realiter, non postulant definiri illis definitionibus, sed hac unica vivens sensibile discursivum tale, vel tale. Definitiones ergo pro posito solum conveniunt ãali praecisive sumpto a rãali, et rãali sumpto praecisive ab ãali, in quo sensu ea supponunt cognitionem praescindentem unum ab alliud: quod quidem non probat distinctionem realem, sed solum intentionalem. Diversitas ergo definitionum solum arguit distinctionem realem, quando quaelibet ex illis est adequata respective rei definitae prout est aparte rei. Sed dices: ãal rãale est adequata definitio naturae humanae; sed haec non explicat paternitatem, et filiationem divinitatis realiter cum natura: ergo. Distinguo maiorem: est adequata naturae

humanæ præcisive, et methaphisice acceptæ concedo: phisice, et realiter sumptæ nego.

Obicies 3°. homo realiter componitur compositione methaphisica ex a̅a̅li, et ra̅a̅li; sed quoties realiter datur compositio, datur etiã distinctio partium componentium: g.° — Respondeo, realiter, et ante operationem intus non dari compositionem methaphisicam inter a̅a̅l, et ra̅a̅le: compositio enim methaphisica proxime dependet ab operatione intus præscindentis, et attingentis varijs conceptibus illa præcisa, eaque concipientis tanquam partes methaphisicas constitutivas eiusdem hominis; at vero a parte rei, et independenter ab intus a̅a̅l, et ra̅a̅le non sunt partes, sed entitas unica, et indivisibilis. — sed dices: a̅a̅l est realiter ratio communis, et per plures species contrahabilis, et ra̅a̅le est realiter ratio differentialis: g.° — Ans est proxime falsum: a̅a̅l enim solum dicitur ratio communis, et contrahibilis, prout præcisum est, et separatum intentionaliter a suis speciebus inferioribus.

Sed ulterius dices: hec propositio est falsa, homo a parte rei solum est a̅a̅l: g.° hec est vera, homo a parte rei est aliquid allud præter a̅a̅l: g.° in homine a parte rei datur allud, et allud; sed inter allud, et allud datur aliqua distinctio: g.° a parte rei inter a̅a̅l, et ra̅a̅le datur aliqua distinctio. — Explico ans: si propositio faciat hunc sensum, homo adequate methaphisice constituitur per a̅a̅litatem, concedo ans: si dicat, homo a parte rei nullam perfectionem habet entalem, quæ non sit realiter formaliter a̅a̅l, nego ans. A parte rei in homine a̅a̅l, et ra̅a̅le nequeunt esse allud, et allud, sed potius sunt realiter omnino unum, et idem; quæcumque vero alietas potest intercedere inter hec extrema, fit exercitive per cognitionem distinguentem, et separantem intentionaliter a̅a̅l a ra̅a̅li. Unde, a parte rei solum sunt allud, et allud fundamentaliter, quatenus a̅a̅l, et ra̅a̅le a parte rei exibent fundamentum intus ut valeat unum attingere præcisive ab allio: ex quibus constat inquo sensu sit falsa illa propositio. Et argumentum instatur sic: si a̅a̅l hominis, et ra̅a̅le a parte rei essent allud, et allud, essent a parte rei res, et res: id namque quod a parte rei allud est, res est: g.° si a̅a̅l, et ra̅a̅le a parte rei sunt allud, et allud, sunt alia, et alia res: et sic distinctio, quæ versatur inter a̅a̅l, et ra̅a̅le, erit distinctio inter rem, et rem, quod non placet Scotistis.

Obicies 4°. singularitas est extra essentiam naturæ humanæ: g.° Petreitas v.g. realiter distinguitur a naturâ Petri, atque adeo formaliter ex natura rei

Ant. patet: tum quia singularitas non definitur per definitionem naturae, ut dictum manet: tum etiam, quia singularitas est accidens naturae humanae, cui accidit esse singularem; accidens autem est extra ~~essentiam~~ essentiam: tum denique, quia singularitas non desumitur, nec desumitur ab eisdem principiis, ac natura: nam haec a forma, et illa a materia signata quantitate oritur; at quae originem ducunt ex diversis principiis non sunt a diminutione unum de essentia alterius: ergo.

Distinguo ant.: extra essentiam metaphysicam, concedo ant.: physicam nego ant. Ad primam probationem jam constat, et ad secundam dico, singularitatem accidere naturae metaphysice consideratae, non vero physice acceptae. Quae omnia sic explico: illa praedicata pertinere dicuntur ad essentiam metaphysicam cujuscumque rei, quae sub conceptibus praecisionis, et inadaequatis ex modo repraesentandi apparent praecipua, et nobiliora in illa re; cum autem in natura humana praedicata principaliora sint animal rationale, et caetera omnia sint vel minus principalia, vel super haec radicata, aut in his formaliter inclusa; ideo non ingrediuntur sub propriis expressionibus in definitionem metaphysicam naturae: quin tamen ex hoc inferatur, dari distinctionem formalem ex natura rei inter ea, quae ingrediuntur, et quae non ingrediuntur, quia omnia sunt realiter formaliter quid indivisibile, ut saepe repetitum est.

Ad ultimam probationem dicimus naturam, et singularitatem, seu individuationem desumi ab eisdem principiis intrinsece, et immediate, nempe a toto composito prout exprimitur gradibus magis, aut minus determinatis: modo quo diximus, genus sumi a materia, et differentiam a forma inseparabilibus. Ex quibus inferes, quod cum dicunt adversarii, natura humana est realiter in multis, et communicabilis multis, et alia hujusmodi, ut haec negent de singularitate, et exinde verificent de singularitate, et natura praedicata contradictoria; non est sensus, quod eadem natura humana vera identitate reali sit realiter in pluribus: hoc enim est prorsus impossibile, et est ponere in creatis ineffabile Trinitatis mysterium; sed est sensus verus earum propositionum, quod natura realiter multiplex, et quae tantum dicitur una a parte rei unitate fundamentali, est realiter in multis.

Inferes 2.º animalitatem hominis, et equi non esse realiter formaliter eandem, sed multiplicem realiter formaliter, solum que esse eandem extrinsece, et intentionaliter per cognitionem confuse repraesentantem ipsum animal absque differentiis. Inferes 3.º Petreitatem v.g. non esse extra essentiam Petri realiter sumptam. 4.º Petrum, et Paulum sub ea consideratione, qua distinguuntur realiter essentialiter per naturas, distingui etiam realiter essentialiter per singularitates, et quidquid realiter verificatur de natura Petri, vel Pauli,

debere realiter verificari de Petreitate, vel Pauleitate. Tandem infero, hominem agere rei non includere animal, et rationale, sed esse animal rationale: inclusionem unius in altero instar realis arguit distinctionem realem saltem inadequatam. Quaestio 2a. an inter gradus methaphysicos intercedat distinctio virtualis intrinseca, an vero extrinseca?

Quaestio 2a

An inter gradus methaphysicos intercedat distinctio virtualis intrinseca, an vero extrinseca?

Pro huius quaestionis facili expeditione est advertendum, distinctionem realem ex communi consensu Thomistarum dividi in actualem, et virtualem: actualis, quae dicitur etiam formalis, est illa, quae actualiter distinguit extrema, ut distinctio, quae datur inter Petrum, et Paulum, inter parietem, et eius albedinem, inter album, et nigrum, inter vulpem, et asinum. Virtualis distinctio consistit in equivalentia unius indivisibilis rei ad plura realiter distincta: sic quia anima hominis equivalet animabus bruti, et plantae, quatenus causat sensationem ut brutum, et vegetationem ut planta, ipsa prout sensitiva est virtualiter distincta a semetipsa, prout vegetativa.

Equivalentia unius rei ad plura, sive virtualis distinctio, vel potest consistere in eo, quod una res possit praestare aliquos effectus a diversis causis praestari solitos, vel in eo, quod una res possit subire diversa munera, ut patet in exemplo nuper apposito: vel tandem potest consistere in capacitate unius rei, ut de ipsa verificentur praedicata contradictoria, ut cognosci, et non cognosci, videri, et non videri &c. quae quidem equivalentia etiam dicitur distinctio fundamentalis, quia est fundamentum, ut intellectus dividat unicam, et realiter indivisibilem entitatem in plures formalitates.

Et propterea dicitur etiam praedicta equivalentia capacitas non quidem immediata, sed mediata unius rei ad suscipienda praedicata contradictoria extrinseca, quia non verificantur immediate de re prout est a parte rei, sed media distinctione rationis, ad quam tribuit fundamentum ipsamet equivalentia. Et quidem dari inter gradus methaphysicos distinctionem virtualem prout sic explicatam quae apellatur distinctio virtualis extrinseca omnes unanimiter fatentur sed Pater Linceus 2o methaph. tract. 4o praeter hanc distinctionem virtualem extrinsecam, admittit inter gradus methaphysicos distinctionem aliam etiam

virtualis, quae vocat intrinseca, et consistit iuxta illum, quod aliquid, et reale homini v.g. (et idem est iudicium de alliis formalitatibus) intrinseca habeant capacitatem, ad suscipiendam praedicata contradictoria intrinseca, et realia.

Consequenter quem aeterna praedictus Autor hanc unam distinctionem antecedere omnem operationem intellectus, in quo convenit non solum cum distinctione ex concha, sed etiam cum reali absoluta: sed ab illa differt, quia non facit quod unum extremum actu non sit allud, quod istae faciunt. Repugnat autem, necessariam esse omnino huiusmodi distinctionem non solum in divinis, ut salva fide verificentur de natura divina, et de relationibus cum ipsa summe identificatis istae propositiones: natura divina realiter communicatur filio: paternitas realiter non communicatur filio, et alliae similes; sed etiam in creatis, ut sine contradictione verum sit dicere: animalitas hominis est realiter apta ex se ratio assimilandi hominem equo: rationalitas non est realiter apta ex se ratio assimilandi hominem equo: sed ex diametro contra hanc sententiam, et eius patronos sit. Sectio 1.a repugnat omnino distinctio virtualis intrinseca inter gradus methaphisicos.

Sectio 1.a
Repugnat omnino distinctio virtualis intrinseca inter gradus methaphisicos.

Probatur 1.o conclusio ex Divo Thoma 1.a part. quaest. 39. artic. 2.o ad 2.um ubi hec habet: dicendum, quod in quantum essentia, et persona in divinis differunt secundum intelligentiae rationem, sequitur, quod aliquid possit affirmari de uno, quod negatur de allio: ergo eatenus potest aliquid affirmari de persona divina, et negari de natura, quatenus hec per rationem distinguitur ab illa: atque adeo repugnat omnino distinctio virtualis consistens in capacitate ad suscipienda praedicata contradictoria intrinseca, et realia. Sed quoniam non interest nostra disquirere nunc, utrum in divinis aliquid intercedat, vel non distinctio virtualis intrinseca, suadetur nostra conclusio ratione, loquendo dumtaxat de gradibus methaphisicis.

Repugnat omnino in re realiter formaliter indivisibili (licet sit divisibili virtualiter) capacitas, ut de ipsa praedicatum realiter affirmetur vere, et realiter vere negetur de ipsa,

sed in huiusmodi capacitate stat distinctio virtualis intrinseca: g.º Probo maiorem: repugnat omnino, quod aliquod prãtum realiter identificetur cum aliqua re realiter formaliter indivisibili, et quod realiter non identificetur cum illa; sed in reali identitate prãti cum re stat capacitas, ut idem prãtum realiter affirmetur vere de ipsa, et in non identitate reali, sive in reali carentia identitatis stat capacitas, ut idem prãtum vere realiter negetur de ipsa: g.º repugnat omnino in re realiter formaliter indivisibili capacitas. &c.

Confirmatur, et explicatur: propositiones contradictoriæ nequeunt esse simul veræ; sed propositiones contradictoriæ sunt affirmatio, et negatio eiusdem prãti de eodem subiecto: g.º affirmatio, et negatio eiusdem prãti de eodem subiecto nequeunt esse simul veræ: nunc sic; sed distinctio virtualis intrinseca stat in capacitate, ut affirmatio, et negatio eiusdem prãti de eodem subiecto sint simul veræ: g.º stat in capacitate implicatoria, et impossibili, adque et ipsa est impossibilis = Dices repugnare quidem, quod aliquod prãtum identificetur realiter cum aliqua re secundum unam virtualitatem, et quod realiter non identificetur cum illa secundum eandem virtualitatem; at vero de eadem re penes diversas virtualitates bene potest affirmari, et negari realiter idem prãtum: unde affirmatio, et negatio eiusdem prãti de eodem subiecto realiter, dummodo sit virtualiter multiplex, et distinctum, possunt esse simul veræ: nam in hoc casu subiectum affirmationis non est omnino idem cum subiecto negationis, quod erat necessarium ad strictam contradictionem.

Sed contra est 1.º etenim solutio petit principium; ideo enim per eas potest vere affirmari, et negari realiter idem prãtum de eadem re, quia hæc est virtualiter intrinsece multiplex et distincta a se ipsa; sed aliunde dicitur, quod hæc res est virtualiter intrinsece multiplex, et distincta a se ipsa, quia capax est suscipiendi sine contradictione prãta contradictoria, sive quia potest vere affirmari, et negari idem prãtum de ipsa, nec aliud principium est, ex quo distinctio virtualis intrinseca ortum ducat: g.º solutio committit circulum vitiosum, petitque principium.

Deinde: repugnat omnino illa distinctio ratione cuius in creatis statuitur misterium adeo arcanum, ac misterium sanctissimæ Trinitati; sed hoc statuitur ratione distinctionis virtualis intrinsecæ: g.º Probo minorem: sublimitas tanti misterii, que a mentibus nostris se elongat, et in cuius honorem captivamus enim, in eo stat, quod nãa divina realiter identificata cum Paternitate

realiter communicetur Filio, et non communicetur Paternitas; sed ratione distinctioni virtuali intrinsecæ verificatur: ergo realiter identificatum cum ratione est realiter simile equo, et non ratione: amorem Dei realiter identificatum in contritione cum odio peccati tractari ad Deum realiter, et non odium; quæ non minus difficilia apparent, quam quod natura divina realiter identificata cum Paternitate realiter communicetur Filio, et non Paternitas: ergo

Deinde impugnatur: distinctio virtualis intrinseca destruit principium physicum, ad conficiendum syllogismos demonstrativos deserviens, totamque artem demonstrandi, et syllogizandi reddit inutilem: ergo admittenda non est. Probatur: destruit principium illud, quæ sunt eadem uni tertio sunt idem inter se; sed in hoc principio tota ars syllogizandi fundatur, ipsoque destructo inutilis redditur: ergo Probo maiorem: contra huius syllogismi, contritio est amor Dei; sed contritio tractat ad peccatum: ergo amor Dei tractat ad peccatum, est mala iuxta adversarios; sed nequit esse mala, nisi quia et si amor Dei, et tractatio ad peccatum sint idem in præmissis cum contritione, tanquam cum tertio, non tamen sunt idem inter se in conclusione ratione distinctionis virtualis intrinsecæ: ergo

Nec sufficit dicere, principium illud debere intelligi de his, quæ sunt eadem uni tertio non solum realiter, sed etiam virtualiter intrinsece: nam certe hoc est nobis proponere nobis principium, quo posito nobis cadere præstat arguendi spem: nullus enim syllogismus est, qui ex vi formæ recte concludat, nisi qui procedat ex propositionibus identicis, et qui consistat medio virtualiter ab extremis indistincto, quod nullum fortasse est. Præter quam quod, donec mysterium Trinitatis revelatum, in nullius mentem venerat exceptio illa istius principii: ergo illud principium intra de gradibus metaphysicis in rebus creatis repertis absolute verum est. Sectio 2a. solvuntur argumenta.

Sectio 2a.
Solvuntur Argumenta

In actu contritionis perfectæ realiter identificantur amor Dei, et odium peccati; sed de amore, et odio contritionis verificantur prædicata contradictoria realia, nisi contradictionem dissolvat, et impediat distinctio virtualis intrinseca: ergo Probatur minor: de amore, et odio contritionis verificatur tractari, et non tractari realiter ad Deum; sed hæc sunt prædicata contradictoria realia

g.° Minor, et consa liquent, et maior probatr: de amore Dei verificatr trahi realiter ad Deū, et de odio pecati verificatr, non trahi realiter ad Deū; sed amor, et odiū contritionis sunt amor Dei, et odiū pecati: g.° Maior est certa quoad primā partē, et quoad secundā probatr: si odium pecati traheret realiter ad Deū, denominaret ipsū odio habitū; sed hoc est omnino falsū, ut patet: g.° probatr maior: ideo amor contritionis denominat Deū realiter amatū, quia amor est, et realiter trahitr ad ipsū: g.° similiter.

Explicatr: quælibet fōa communicata subiecto, sive intrinsece, sive extrinsece, ipsi tribuit denominationē, quā in se continet, et cuius subiectū capax est, ut patet in cognitione obiecti tribuente ipsi denominationē cogniti, in unione extremorū tribuente ipsis denominationē unitorū, in calore denominante subiectū calidū, in albedine denominante subiectū album, et etiā in ipsamet contritione, quæ quia realiter est amor, et odiū, et residet in voluntate, hanc denominat amantē, et odio habentē; sed odiū contritionis, sive contritio prout odiū est, continet in se denominationē odio habiti, Deusque capax est huiusmodi denominationis: g.°

Præterea:

quia in qualibet cognitione identificantr realiter ratio cognitionis, et ratio repræsentationis obiecti, itaut nec distinctio virtualis intercedat inter rōnē cognitionis, et repræsentationis, impossibile est, cognitionē realiter trahi ad obiectū, et illud denominare cognitū, quin etiā repræsentatio obiecti realiter trahatr ad obiectū, et illud denominet repræsentatū: g.° pariter si nulla intercedit distinctio virtualis inter amorē, et odiū contritionis, impossibile est, quod amor trahatr ad Deū, et quod ipsū amatū denominet, quin etiā odium trahatr ad Deū, et ipsū denominet odio habitū. Et idē argumentū fieri valet de amore, et odio in ordine ad pecatū: unde ad hæc conciliandā, admittere tenemur virtualē intrinsecā distinctionē amoris ab odio, ratione cuius possint verificari talia contradictoria.

Argumentū hoc, quod unicū est pro sententia contraria in suo auctore arma convertit: nā iuxta ipsū, amor, et odiū sunt realiter entitative idē in contritione, et si distinguantr virtualiter: g.° quidquid sit de distinctione virtuali non solū amor, sed odiū contritionis est realiter entitative id, quod trahitr realiter ad Deū: g.° amor, et odiū contritionis denominabunt Deū realiter amatū, et odio habitum, vel non tenet argumentū. Respondetr igitr, amorē, et odiū contritionis trahi realiter ad Deū, et similiter ad pecatū: sed quod inde deducitr, non est absurdū

illud praesertim, scilicet, quod Deus odio habeat peccatum quem amet per contritionem, sed potius oppositum.

Ratio autem ea est, quia licet odium repertum in contritione tendat ad Deum, non tendit ut odium Dei et aversive, sed ut odium peccati, et conversive: et sic etiam amor contritionis tendit ad peccatum, non ut amor peccati, et conversive in ordine ad illud, sed ut amor Dei, et per aversionem a peccato: proindeque nec Deus, nec peccatum subeunt praedictas denominationes a contritione peccatoris, quia ut aliqua forma v.g. amor, seu odium, denominationem particularem, et determinatam conferat alicui subiecto, non sufficit, quod utcumque tendat ad illud tanquam ad obiectum, seu terminum; sed necesse est, quod sit amor, vel odium respective illius obiecti, vel subiecti, cui talem denominationem confert.

Sic una indivisibili forma diversimode denominat subiectum, prout respectum habet ad illa: ut patet in cognitione, qua Franciscum cognosco, quae diversas parit denominationes in ordine ad me, et ad Franciscum pro diversitate respectuum ad utrumque terminum: nam quia respicit Franciscum, ut terminum ad quem, denominat illum cognitum, et quia respicit me, ut terminum a quo, denominat illum cognoscentem, et non e converso, et idem patet in qualibet alia forma tam respectiva, quam absoluta dummodo sit aequivalenter multiplex: ergo pariter, licet odium contritionis respiciat, et tendat in Deum, cum tamen non sit odium Dei, sed peccati, nec Deum respiciat aversive, sed potius conversive, non denominabit Deum odio habitum, sed amatum, et e contra, cum amor contritionis, et si respiciat, et tendat in peccatum, non sit amor peccati, sed potius amor Dei, nec peccatum respiciat conversive, sed aversive, non denominabit peccatum amatum, sed odio habitum.

Quae doctrina parificari potest hoc clarissimo exemplo: ita respicit, et tendit odium contritionis ad Deum, sicut odium civi nocentis ad vitam: nam sicut odio habemus peccatum propter Deum, ita odio habemus civem noxium propter vitam; sed odium civi nocentis sic respicit, et tendit ad vitam, ut eam denominet amatam, et civem noxium odio habitum, et non e contra: ergo pariter de odio contritionis dicendum est. Unde licet odium repertum in contritione tendat realiter ad Deum propter identitatem cum amore Dei, ex hoc non sequitur, quod odium contritionis denominet Deum odio habitum, vel quod amor illius denominet peccatum amatum realiter, propter dicta: sed solum, quod odium peccati tendat ad Deum, et quod amor Dei tendat ad peccatum: sive quod Deus ametur per odium peccati, et quod peccatum odio habeatur per amorem Dei.

In hoc autem nullum est inconveni-
ens:

quia unicus, et realiter indivisibili actu contritioni est tendentia conversiva; sive accessus in Deum, et simul tendentia aversiva, sive recessus a peccato: sicut unicus, et realiter indivisibili motu, quo pergimus a Matrito in Vallisoletum, est realiter, in præcendibiliter recessus a Matrito, et accessus in Vallisoletum. Quare in forma respondeo ad argumentum concessa maiori negando minorem, ad probationem nego maiorem, ad huius probationem nego maiorem quoad secundam partem, et ad probationem nego maiorem, et ad ultimam probationem distinguo antecedens: quia est amor Dei, et realiter tendit ad ipsum conversive concedo antecedens: quia est amor peccati, et realiter tendit ad Deum aversive nego antecedens, et consequentiam.

Ad explicationem distinguo maiorem: suscipit aliquam denominationem, quam in se continet, et cuius subiectum capax est, concedo maiorem: ergo suscipit omnem denominationem, quam in se continet, et cuius subiectum capax est, sub distinguo maiorem: cuius subiectum capax est absolute, nego maiorem; cuius subiectum capax est respective ad illam formam, concedo maiorem, et distinguo minorem quoad secundam partem: Deus qui capax est huius denominationis respective ad formam, quæ sit odium Dei, concedo minorem: respective ad formam, quæ est odium peccati, (quali est contritio, et odium ipsius) nego minorem, et consequentiam.

Ad id, quod additur nego antecedens: non enim id impossibile est in cognitione, quia non intercedat distinctio virtuali intrinseca inter esse cognitionis, et esse repræsentationis obiecti, nec quia cognitio tendit ad obiectum in esse cognitionis, et repræsentationis præcise; sed quia obiectum capax utriusque denominationis per ordinem ad suam cognitionem: seu quod idem est, quia cognitio, quæ tendit ad aliquod obiectum est a fortiori cognitio, et repræsentatio eiusdem obiecti; at licet odium contritionis tendit ad Deum, non est odium Dei, et similiter, quamvis amor contritionis tendit ad peccatum, non est amor peccati: ergo corruit paritas, et consequenter tota ratio contradictoriorum: quando quidem nunquam verificatur, actum contritionis realiter trahi, et non trahi ad Deum, et ad peccatum; cum potius totus actus contritionis sene amnexias fortitatis tendit ad Deum, et ad peccatum.

Sed replicabis: ergo non solum amor Dei respectum in contritione tendit ad Deum, sed etiam odium peccati, quod in contritione reperitur, tendit ad ipsum Deum: ergo Deus denominatur odio habitum. Probo hanc consequentiam: ideo Deus non denominaretur odio habitum, quia non esset capax talis denominationis respective ad illam formam; sed hoc est falsum, semel ac ad ipsum tendit, et ipsi communicetur: ergo. Probo maiorem: nulla forma valet communicari subiecto

incapaci effectus formalis ipsius formæ: ergo = Concessa prima consequentia, nego secundam; ad probationem nego minorem, et ad probationem distinguo antecedens: nulla forma valet communicari subiecto incapaci cuiuslibet effectus ipsius, concedo antecedens: incapaci alicuius tantum effectus, nego antecedens, et consequentiam.

Aliquæ sunt formæ, quæ apellantur *communes*, et aliæ, quæ apellantur *intentionales*: quælibet ex his primis non est equivalenter plures (ut communiter dicitur) sed unicum continet effectum: atque adeo unicum subiectum respicit; quapropter huiusmodi formæ nequeunt naturaliter communicari alicui subiecto incapaci recipiendi unicum effectum, quem continent. Aliquæ vero secundæ respiciunt diversa subiecta, eisque præstant diversas denominationes, quas continent, non quidem omnibus omnes, sed cuilibet unam pro capacitate ipsius; quapropter huiusmodi formæ bene possunt communicari alicui subiecto incapaci recipiendi aliquem effectum ex illis, quos ipsæ continent: ut patet in actione, qua Deus creat hominem, quæ Deo tribuit denominationem *creatoris*, et non denominationem *creati*, quamquam ipsa continet utramque.

Instabis replicabis: si odium contritionis nullum respiceret terminum, nullum profecto denominaret *odio habitum*: ergo si Deum respicit tanquam terminum, ipsum denominabit *odio habitum*. Antecedens est certum, et consequentia liquet ex illo prologuio, quod communiter circumfertur, scilicet ubi negatio est *causa negationis*, ibi affirmatio est *causa affirmationis*: si ergo odium non terminari in Deum, est causa, seu infert negationem denominationis *odio habiti*, odium in Deum terminari, erit causa, seu inferet affirmationem denominationis *odio habiti*. Nego consequentiam: prologuium autem illud sic debet intelligi, quod ubi negatio est unica, et adequata causa negationis, ibi affirmatio est causa affirmationis, non vero ubi negatio est causa inadequata, et pure sufficiens: quare ex antecedente vero, *quod non est animal, non est homo*, non licet sic arguere: ergo *quod est animal, est homo*: quia datur aliqua alia ratio, cur aliquod non sit homo, præter non esse animal, nempe non esse rationale: ergo pariter in præsenti. Quæstio 3.ª an inter gradus methaphisicos eiusdemmet entitatis detur præcisio obiectiva, an unice intercedat distinctio formalis, seu præcisio ex parte actus.

Quæstio 3.ª
An inter gradus methaphisicos eiusdemmet entitatis detur præcisio obiectiva, an unice intercedat distinctio formalis, seu præcisio ex parte actus.

Duisvisque controversia difficultatem, eque quæ celebrem ordiamur præmittere

oportet, quid, et quotuplex sit distinctio rationis, cuius explicationem in hunc locum reservavi: itaque distinctio rationis est divisio, seu separatio facta per intellectum inter praedicata physice, et realiter identificata: ut dum intellectus apprehendit hominem per istam cognitionem animal, tunc eum mentaliter dividit solum ex modo repraesentandi perfectionem principii sentiendi a perfectione principii discurrendi, quae realiter identificantur in homine: nam unam ex his perfectionibus repraesentat clare, aliam vero non repraesentat ullo modo, ut volunt aliqui, vel tantum obscure, et inadaequate, modo a nobis infra explicando. Dividitur distinctio rationis in fundamentalem, et formalem: distinctio fundamentalis est fundamentum distinctionis formalis, unde non tam proprie appellatur distinctio, quam fundamentum distinctionis. Distinctio formalis est actualis separatio intentionalis inter praedicata realiter identificata, ut in exemplo apposito, et in aliis.

Distinctio formalis alia est cum fundamento, et dicitur distinctio rationis ratiocinatae, et alia sine fundamento, quae dicitur distinctio rationis ratiocinantis: prima est, quae fit ab intellectu inter praedicata eiusdem entitatis cum aliquo fundamento praebito ab ipsa re: sic quia homo quatenus corporeus convenit cum lapidibus, et quatenus vivens cum arboribus, quatenus animal cum brutis, et quatenus intellectivus cum Angelis, ex hac aequivalentia, et convenientia hominis cum his rebus ita diversis, accipit intellectus fundamentum, ut in illo distinguat formalitates corporei, viventis, animalis, et rationalis, efformando circa easdem formalitates plures conceptus inadaequatos claritate, quorum unus, nempe iste animal exprimat hominem, ut convenientem cum brutis, et quorum alter, ut iste rationale exprimat hominem ut non convenientem cum brutis, sed ut diversum ab ipsis.

Distinctio rationis ratiocinantis fit ab intellectu inter res, et se ipsas absque aliquo fundamento, vel per conceptus identicos, ut sic in hac propositione Petrus est Petrus concipiatur subiectum a praedicato distinctum: vel per conceptus synonymos, ut sic in his gladius est ensis: animal est vivens sensibile: homo est animal rationale, subiecta a praedicatis distincta concipiuntur. Unde patet, ad efformandam distinctionem rationis ratiocinatae, non sufficere, quod eadem res attingatur distinctis conceptibus; sed requiri, quod conceptus sint ita diversi, ut constituant obiectum prout abstractum per unum definibile definitione una, et prout abstractum per alium definibile definitione altera. Sic conceptus isti homo, et animal rationale, etsi aliquo modo differant, quia tamen unus est definitio alterius non faciunt distinctionem cum fundamento inter hominem, et eius essentiam; econtra vero quia homo ut abstractus per conceptum animal redditur diversimode definibilis, ac ut tactus per conceptum rationale, ideo

homo sub hoc conceptu a͡al distinguitur formaliter a se ipso sub conceptu rationale.

Distinctio rationis, seu formalis cum fundamento dividitur in distinctionem praecisivam, seu inadaequatam, et in positivam, seu adaequatam: prima fit, quando intellectus ex perfectionibus realiter identificatis tantum ex primis ex parte actus unam, et non alliam, vel allias: ut quando attingit a͡al realiter identificatum cum ra͡ali per hunc actum a͡al tantum, et haec dicitur distinctio inadaequata, quia solum ponitur ab intellectu unum extremum distinctionis. Secunda autem distinctio fit, quando intellectus attingit, seu repraesentat perfectiones realiter identificatas per duos conceptus distinctos, ut quando attingit praedicata hominis per hos duos conceptus a͡al, ra͡ale, quia hinc ponuntur actu duo extrema complete, et positive distincta per rationem. Sed advertendum, quod distinctio praecisiva, cum unum tantum extremum ponat in intellectu negative se gerens circa allium, etiam appelari valet distinctio negativa, vel etiam distinctio mixta, sicut distinctio extremi existentis ab extremo possibili.

Insuper distinctio formalis cum fundamento allia est distinctio rationis mutua, et adaequata, seu excludentis ab excluso, quae datur inter extrema, quorum neutrum valet definiri per alterum, seu quorum neutrum est de conceptu alterius: et huiusmodi est distinctio intercedens inter a͡al, et ra͡ale, inter ra͡ale, et sensibile, inter naturam Dei, et Deitatem, etc. Allia vero est distinctio rationis non mutua, et inadaequata, sive includentis ab incluso, et datur huiusmodi distinctio inter extrema, quorum unum est de conceptu alterius, et non econtra: talis est distinctio intercedens inter a͡al, et hominem, inter vivens, et a͡al, etc. = Ulterius distinctio formalis cum fundamento dividitur in distinctionem ex parte actus, quae etiam appelatur praecisio formalis, et in distinctionem ex parte objecti, quae dicitur etiam praecisio objectiva.

Itaque duplici modo potest inteligi, cognitionem ista v. g. a͡al tracta ad hominem praescindere intentionaliter a͡al hominis a ra͡ali, cum quo realiter identificatur: in primis enim potest inteligi, ita ut cognitio a͡al attingat ex parte objecti, seu habeat pro objecto, et tam a͡alitatem, ra͡alitatem, et cetera hominis praedicata, omnia quae denominet cognita; sed adeo tenui claritate, tantaque confusione, ut solum appareat a͡al ex parte cognitionis, seu ex modo repraesentandi. Praecisio sic facta inter a͡al, et ra͡ale hominis v. g. appelatur formalis, quia tota distinctio, et separatio a͡alis a ra͡ali se habet ex parte formae, quae est cognitio intellectus: dicitur etiam praecisio ex parte actus, quia in objecto nulla fit praecisio, sed tota est in actu.

Alio modo potest intelligi illa cognitione praescindere intentionaliter animal a rationali, ita ut attingat, et habeat unice pro objecto, et termino animalitatem, ipsamque unice cognoscat, et repraesentet, rationalitate secum realiter identificata non attacta, nec habita pro objecto, et termino, nec cognita, aut repraesentata, sed prorsus intacta manente. Praecisio sic facta inter animal, et rationale hominis v.g. appellatur praecisio objectiva, quia non solum fit ex parte cognitionis divisio inter animal, et rationale, sed objectum ipsum, scilicet animal objective dicitur a rationali divisum. Seu brevius: praecisio objectiva est cognitio unius praedicati, alio secum identificato nullo modo cognito; praecisio vero formalis est cognitio, quae omnia praedicata, seu gradus, seu formalitates objecti attingit, sed ex modo attingendi non repraesentat omnia, quia non attingit illa sub expressionibus propriis singulorum, sed sub expressione propria unius tantum.

Exemplis variis utramque praecisionem tam formalem, quam objectivam explicant Auctores: primo quidem comparant utramque praecisionem lucernae cubiculum illuminanti: si enim lucerna illuminet non totum cubiculum, sed tantum unam partem illius, tunc illuminatio erit similis praecisioni objectivae, quae attingit, et repraesentat partem metaphysicam hominis, scilicet animal, quin attingat, aut repraesentet rationale cum ipso animali realiter identificatum; si vero lucerna illuminet totum cubiculum, sed ita obscure, et confuse, ut in consortio alterius lucernae plenius, et clarius illud illuminaret, tunc illuminatio est similis praecisioni formali, quae per unum actum animal v.g. repraesentat totum hominem, omniaque eius gradus, sed ita obscure, ut clarius totum hominem repraesentaret in consortio huius alterius actus rationale.

Deinde comparant utramque praecisionem imagini Philippi Regis, quae si dimidium corporis tantum repraesentet, erit similis praecisioni objectivae: quia sicut imago ista dimidium corporis tantum repraesentat, ita praecisio objectiva quasi dimidium hominis nempe solum animal attingit; si vero imago integrum corpus repraesentet, sed ita confuse, et obscure, ut non possimus discernere, quem hominem repraesentet, tunc similis evadit praecisioni formali. His in prospectu pugna ingens exarsit, ad dicendum, an distinctio rationis residens inter gradus metaphysicos fiat per cognitionem praescindentem formaliter unum ab altero, an vero fiat per cognitionem praescindentem objective? Pro hac ultima sententia stat schola Thomistica cum pluribus Scotistis, quamplurimisque ex nostris: pro prima vero defendenda stat tota schola Societatis cum aliquibus ex nostra familia in manuscriptis. Dico 1º: inter gradus metaphysicos eiusdem entitatis non potest dari praecisio objectiva, sed sola praecisio formalis, et ex parte actus.

Sectio 1.a

Inter gradus metaphysicos eiusdemmet entitatis non potest dari precisio obiectiva, sed sola precisio formalis, & ex parte actus.

Primi generis fortiorem communiter diriguntur ad impetum faciendum in precisionem obiectivam, ea quippe profligata victrix evadet fortis precisio nostra: sic ergo communiter impugnatur obiectiva precisio: posita precisione obiectiva animal per cognitionem animal cognosceretur animal hominis, non cognosceretur rationale realiter identificatum cum ipso; sed hoc est implicatorium: ergo implicatoria est precisio obiectiva. Maior est adversariorum, et minor probatur: implicatorium est, quod de una indivisibili entitate verificentur predicata contradictoria; sed hec verificarentur si per cognitionem animal cognosceretur animal hominis, et per eandem cognitionem non cognosceretur rationale: ergo. Probo minorem: verificaretur cognosci animal, et non cognosci rationale, quod cum animali est una, et indivisibilis entitas; sed cognosci, et non cognosci eandem indivisibilem entitatem sunt contradictoria: ergo.

Confirmatur: cognosci animal hominis per cognitionem animal, et non cognosci ipsum animal hominis, sunt contradictoria: ergo similiter cognosci animal hominis per cognitionem animal, et non cognosci rationale, erunt predicata contradictoria. Probo consequentiam: ideo cognosci animal hominis, et non cognosci ipsum animal sunt contradictoria, quia animal est idem cum se ipso; sed non magis est idem cum se ipso animal hominis, quam cum rationali realiter, et a parte rei: ergo. = Deinde: hec procul dubio sunt predicata contradictoria, animal hominis produci, et non produci rationale: animal hominis esse in hoc genere, et non esse rationale: animal hominis identificari cum singularitate Petri, et non identificari rationale: animal hominis uniri cum aliquo, aut perire, et non uniri cum aliquo, aut perire rationale: ergo similiter erunt contradictoria hec, animal hominis cognosci per cognitionem animal, et non cognosci per eandem cognitionem rationale.

Et huic argumento, quod precipuum est pro nostra sententia, obiter procedant aliqui obiectivistæ, duplex distinguunt genus predicatorum contradictoriorum: quedam extrinseca, quia proveniunt ab aliqua forma extrinseca, qualia sunt, cognosci, et non cognosci, quedam vero intrinseca, quia proveniunt a forma intrinseca, ut produci, et non produci,

et allia in argumento relata, extrinseca, id est extrinseca, inquiunt, posse verificari sine contradictione de eadem entitate realiter indivisibili ratione distinctionis rationis, et extrinsecae; caetera vero minime, sed requirunt ad sui verificationem distinctionem intrinsecam actualem, et realem.

Sed haec solutio stare non potest: nam qui fatentur non posse verificari praedicata contradictoria intrinseca de eadem entitate realiter indivisibili, nequibunt defendere, cognosci animal hominis, et non cognosci rationale: ergo. Probo antecedens: ex eo quod animal hominis cognoscatur, non cognito rationali, sequitur posse verificari praedicata contradictoria intrinseca de eadem entitate realiter indivisibili: ergo. Probo antecedens: sicut verificatur, cognosci animal per eandem cognitionem, et non cognosci rationale per eandem cognitionem: ita verificatur de eodem intentu, et de eadem cognitione cognoscere animal, et non rationale: repraesentare animal, et non rationale: trahi ad animal, et non ad rationale; sed eundem intentum, et eandem cognitionem cognoscere animal, et non cognoscere rationale: repraesentare animal, et non rationale: trahi ad animal, et non ad rationale sunt praedicata contradictoria intrinseca, dummodo animal, et rationale sint realiter idem, ut omnibus notum est: ergo.

Et quamvis Pater Ripalda dicat, praedicata contradictoria intrinseca non posse verificari de eadem entitate realiter indivisibili, quia haec exigunt existentiam actualem, et actualem non existentiam extremorum, quod impossibile est verificari de re indivisibili: bene vero praedicata contradictoria extrinseca, quia haec non exigunt praecise actualem existentiam extremorum, nec illam excludunt: ut amari, et non amari: cognosci, et non cognosci. Haec tamen solutio eisdem scopulis eliditur, ac praecedens, quod sic ostendo: praedicata contradictoria, quae importent esse, et non esse, existere, et non existere eiusdem indivisibilis entitatis, penitus repugnantia sunt; sed cognosci, et non cognosci eandem indivisibilem entitatem per eandem cognitionem, importent esse, et non esse, existere, et non existere eiusdem indivisibilis entitatis; siquidem importent, eandem cognitionem esse cognoscentem, et non esse cognoscentem, existere tanquam formam, et non existere tanquam formam respective eiusdem: ergo.

Alii obnixe praecisionis Patroni, duce Collegio Sancti Thomae Tractatu de Virtutibus sec. 5. art. 4. respondent nullam stare repugnantiam in eo, quod animal hominis cognoscatur, et non cognoscatur rationale: nam licet verum sit quod animal hominis, et rationale sint idem realiter, animal vero potest dividi, seu separari per intellectum a rationali: est enim unum extra eius metaphysica alterius; quocirca animal, et rationale sunt unum et indivisibilis entitas realiter, non vero per rationem,

ac proinde cognosci âal, et non cognosci râale non sunt contradictoria: contradictoria quippe sunt, quæ afirmant et negant idem prædicatum de eodem subiecto indivisibili tam realiter quam per rationem. = Sed iuxta solutionem tuam possumus dicere, âal hominis posse produci, non producto râale: âal posse existere, non existente râali; et tamen in his non afirmamus, et negamus idem prædicatum de eodem subiecto indivisibili, tam realiter, quam per rationem.

Sed dicunt Adversarii, solutionem intelligendam esse in hoc sensu, nimirum non esse prædicata contradictoria, quæ afirmantur, et negantur de eadem entitate, si hæc sit per rationem divisibilis, quando enim prædicatum ex illis contradictoriis convenit uni extremo, secundum quod est extremum distinctum per rationem ab altero: cum vero prædicatum cognosci competat âali, prout distincto per rationem a râali, cognosci enim competit âali, prout est ratio conveniendi homini cum equo; propterea in cognosci âal, et non cognosci râale nulla remanet contradictio. Et hinc aferunt discrimen ad contradictoria a nobis aducta, illa enim non conveniunt âali secundum rationem qua differt a râali, sed potius secundum rationem qua cum illo convenit: nam produci, et existere conveniunt âali ratione intrinsecæ capacitatis quam habet ut producatur, quæ quidem capacitas etiam invenitur in râali.

Sed hæc responsio sicut argumenti nostri non devitat: nam ideo iuxta Adversarios repugnat produci âal hominum, et non produci râale, quia produci convenit âali ratione capacitatis, quam habet ut producatur, quæ etiam invenitur in râali; sed etiam cognosci convenit âali ratione capacitatis intrinsecæ, quam habet ut cognoscatur, quæ quidem capacitas etiam invenitur in râali: ergo propter eamdem rationem repugnat cognosci âal, et non cognosci râale.

Deinde: omnis cognitio præcisiva est cognitio directa; sed cognosci per cognitionem directam non convenit âali, prout distincto per rationem a râali: ergo cognosci per cognitionem præcisivam non convenit âali prout distincto a râali. Maior est certa, et minor probatur 1.º âal prout distinctum per rationem a râali est âal prout iam cognitum; sed cognosci per cognitionem directam non convenit âali prout iam cognito: ergo 2.º cognosci per cognitionem directam convenit âali prout est capax terminandi cognitionem directam; sed âal prout distinctum per rationem a râali non est capax terminandi cognitionem directam: ergo 3.º cognosci per cognitionem directam convenit âali realiter, et physice sumpto, sed âal prout sic non distinguitur a râali: ergo.

Impugnata iam prædicta solutione

allia adhuc depromunt praedari ostrictius paulo diversi a praece-
denti: aiunt aliquid oportere distinguere inter praedicata phisica, et rea-
lia, et inter praedicata intentionalia: praedicata realia sunt, quae independen-
ter ab omni actu intus existunt, ut produci, existere, deficere, etc., et in
his praedicatis fatentur repugnare, quod verificentur contradictoria de eadem
entitate reali: praedicata vero intentionalia sunt illa, quae proveniunt ab
aliqua forma intentionali, sive a cognitione, ut aliquid esse subjectum prae-
dicatum, genus, et species: ex his praedicatis intentionalibus sunt quidem cogno-
sci, et non cognosci.

Igitur haec praedicata intentionalia optime possunt verifica-
ri absque contradictione de eadem indivisibili entitate ratione distinctionis
rationis oppositionem impedientis: nam sicut ex verificatione horum praedicatorum,
produci animal, et non produci rationale, deduceretur distinctio realis inter anima-
litatem hominis, et rationalitatem, quod est implicatorium: ita ex verificatione ho-
rum praedicatorum, cognosci animal hominis, et non cognosci rationale, solum poterit
deduci, dari distinctionem rationis inter animal hominis, et rationale, quod certe ve-
rum est. Unde dicunt, quod ex cognosci animal, et non cognosci rationale solum
infertur illam indivisibilem entitatem cognosci inadequate, et non secundum totum
quod est a parte rei, cum non cognoscatur rationale cum animali realiter identifica-
tum: in his autem nulla involvitur oppositio, solum namque verificatur, unam indivi-
sibilem entitatem cognosci inadequate, et non cognosci adequate.

Sed haec solutio
meo iudicio parum differt a praecedenti, seu nihil: quocirca prius placet se-
cernere certa ab incertis, ut robustiores postea appareant faciendae impugna-
tiones: fatemur quidem, et supponimus, denominationem cogniti esse intentionalem,
provenit enim a forma intentionali, nempe a cognitione; sed praeterea falsum est,
hanc denominationem cadere supra rem acceptam secundum esse intentionale:
subjectum enim cui advenit denominatio cogniti est ipsa entitas phisica animali rea-
liter existenti, et a cognitione prorsus independenti.

Supponimus insuper, et con-
sequenter, nullam denominationem provenientem a cognitione directa nostri
intus convenire rei acceptae secundum suum esse intentionale, seu prout iam
cognitae: aliud enim est cognitione directa denominare rem cognitam, et aliud
denominationem convenire rei prout iam cognitae, ut cuilibet notum est. Supponi-
mus alterum aliud esse, posse verificari actu praedicata contradictoria de forma-
litatibus realiter identificatis, prout formaliter per rationem distinctis: et aliud posse

verificari actu de ipsis formalitatibus utrumque prostat, quae identificantur, primum nos non negamus, secundum vero est prorsus falsum, ut vidimus.

Hic itaque positio, tanquam doctrina inter formalitates, et obiectivitates valde plausibili difficultas nostri argumenti minime cognita iacet, sed verum retorquendum: si verificaretur produci realiter animal hominis, et non produci rationale, deduceretur animal hominis distingui realiter, et entitative a rationali independenter ab actione productiva, et verificatione: ergo si verificaretur cognosci realiter animal hominis, et non cognosci rationale, deduceretur, animal hominis distingui realiter a rationali independenter a cognitione, et verificatione.

Probo consequentiam: ideo ex produci realiter animal, et non rationale, deducitur distinctio realis entitativa inter illa, quia tunc casu convenire intrinsece realiter aliquid animali, quod realiter intrinsece non conveniret rationali; sed ex cognosci realiter animal hominis, et non cognosci rationale, etiam deducitur convenire intrinsece realiter aliquid animali, quod realiter non convenit rationali: ergo. Probo minorem: ex cognosci realiter animal hominis, et non rationale, deducitur, animal esse intrinsece realiter capax cognosci per aliquam cognitionem, per quam rationale non est intrinsece realiter capax cognosci; sed animal esse intrinsece realiter capax cognosci per cognitionem, per quam rationale non est intrinsece realiter capax cognosci, est convenire intrinsece realiter aliquid animali, quod realiter non convenit rationali, ut patet: ergo.

2.° cognitio haec praecisiva animalis, de qua exardescit pugna, terminatur ad animal hominis, secundum suum esse physicum; sed animal hominis secundum suum esse physicum est rationale: ergo cognitio haec praecisiva animalis terminatur ad rationale. Minor est certa liquet, et maior probatur: cognitio haec praecisiva animalis terminatur ad animal hominis secundum illud esse, per quod animal terminat, et est obiectum huius cognitionis; sed animal hominis terminat, et est obiectum huius cognitionis per suum esse physicum: ergo.

Si dicas, cognitionem terminari ad animal hominis secundum illud esse, per quod ipsum animal terminat, et est obiectum huius cognitionis non adaequate, et physice sumptum, sed inadaequate, et metaphysice acceptum: contra est: cognitio haec praecisiva terminatur ad animal hominis, secundum illud esse, per quod ipsum animal physice terminat, et est physice obiectum huius cognitionis; sed implicat terminari ad animal hominis, secundum illud esse, per quod ipsum animal physice terminat, et est physice obiectum huius cognitionis, et quod non terminetur ad animal physice, et adaequate sumptum: ergo. Maior patet: etenim animal hominis physice terminat, et est physice obiectum dictae cognitionis: ergo. Minor vero probatur: esse per quod ipsum animal physice terminat, et est physice obiectum huius

cognitionis est a̅al hominis phisice sumptum: ergo implicat &c.

3.º quamvis cognitio ista a̅al praescindat, seu separet intentionaliter a̅al hominis a ra̅ali, nichilominus facere non potest, ut rei illius conveniat realiter aliquid a̅ali hominis, quod non conveniat realiter ra̅ali; sed rei illius convenit realiter a̅ali hominis esse cognitum: ergo facere non potest, ut esse cognitum non conveniat realiter ra̅ali. = Si dicas, posse realiter convenire rei illius cognitionis a̅ali hominis methaphisica, et praecisive sumpto, licet non phisice accepto aliquid, quod non conveniat realiter ra̅ali. = Implicas in terminis, et confundis statum realem, et phisicum cum statu methaphisico, et praecisionis. Si vero recurras ad praedicata pure extrinseca, et intentionalia, dicendo, posse rei illius cognitionis convenire realiter a̅ali hominis aliquid pure extrinsecum, quod non conveniat ra̅ali; in oppositum solum pro secundo opponet, quae nuper diximus.

4.º implicat intuitu cognoscere realiter a̅al hominis per istam cognitionem a̅al, et ra̅ale non esse realiter cognitum ab intuitu per eandem cognitionem a̅al; sed hoc est quod asserit opposita sententia, et intendit solutio: ergo implicat asserta oppositae sententiae, et intentum solutionis. Probo maiorem: implicat intuitu cognoscere realiter a̅al hominis per cognitionem a̅al, et ra̅ale non esse realiter rem, quae realiter cognoscitur per cognitionem a̅al; sed implicat, ra̅ale esse realiter rem, quae realiter cognoscitur per cognitionem a̅al, et non esse realiter cognitum ab intuitu per eandem cognitionem a̅al: ergo. Maior est innegabilis, nec in ipsa concedenda inficiantur oppositi Doctores. minor autem patet ex terminis.

Nunc autem probatur nostra conclusio quoad secundam partem ex Angelico Praeceptore quaestione 2.ª de veritate artic. 1.º ubi ad hoc arguitur, scilicet, quod nomen significans non potest dici de Deo, quia non significat totum ipsius perfectionem: et si non significat totum, nichil ipsius significat, cum in Deo non inveniatur pars, et pars: hec respondet inter alia: cum nomina significantia intuitum, secundum hoc se habet nomen, ad totalitatem alicuius rei significandam, secundum quod se habet intuitus in intelligendo: intuitus autem noster totum Deum intelligere potest, sed non totaliter totum: quia necessarium est, ut Dei ipso aut totum intelligat, aut nichil; cum in ipso non sit pars, et totum: sed dico non totaliter, quia non perfecte cognoscit ipsum, secundum quod ipse est in natura cognoscibili: ergo iuxta D. Thome vere conceptus, quem formamus de Deo, scilicet, scientia, qui quidem est praecisivus, et inadequatus, totum Deum necessario intelligit, et si non totaliter: id est, omnia attributa, et perfectiones divinas attingit ex parte obiecti, sed

non omnimoda perfectione, et claritate.

Liceat nunc nobis a sublimioribus ad ima volatum trahere: ergo iste conceptus animal, quem formamus de homine, qui quidem est praecisivus, et inadequatus totum hominem necessario intelligit, et attingit, et si non totaliter: id est, attingit ex parte obiecti omnia praedicata et talia hominis, sed non omnimoda perfectione, et claritate: atque adeo iste conceptus est praecisivus dumtaxat ex parte actus, et non ex parte obiecti. Probo consequentiam: ideo iuxta Divum Thomam iste conceptus scientia necessario totum Deum attingit ex parte obiecti, quia in eo non est pars, et totum, seu quia ipse est realiter entitas simplex, et indivisibilis; atqui in homine non est realiter pars, et totum, sed ipse est realiter entitas simplex, et indivisibilis: ergo:

Ex his percipies, cognitionem praecisivam omnes, et singulas formalitates, seu praedicata realiter identificata, debere attingere ex parte obiecti, quod respicit, et tamen debere dici cognitionem imperfectam, et inadequatam respectu illius: quia licet conceptus animal v.g. omnia praedicata hominis repraesentet, vel attingat, scilicet animalitatem, rationalitatem, individuationem &c; tamen in modo repraesentandi non aparent omnia, sed longe maiori claritate, et adequatione attinguntur sub hac alia cognitione animal rationale tale, quae adequat totum obiectum in modo repraesentandi. Quod ut facile capias accipe exempla: lux valde remissa, quam sol summo mane refundit, totam sphaeram illuminat; et tamen dicitur inadequate sphaeram illuminare, inadequatione quidem illuminationis, et non sphaerae: ergo pariter de cognitione praecisiva oportet philosophari.

Item: quilibet gradus gratiae totum hominem sanctificat, et tamen ista gratia inadequata, et imperfecta potest dici, comparative ad alia, quae homo potest amplius, seu plenius sanctificari: ergo a simili poterit cognitio praecisiva totum obiectum attingere, licet hoc possit adhuc clarius per aliam cognitionem repraesentari. Denique: quilibet beatus totum Deum videt, omniaque eius attributa contemplatur; et tamen non ex beatis unus perfectius, et plenius contemplatur Deum, quam alter, pro diversitate meritorum: ergo mirum non erit, quod detur duplex cognitio, quarum quaelibet totum hominem, omnesque eius perfectiones attingat, una tamen sit clarior, et perfectior, quam altera.

Si quaeras, a quo proveniat, quod aliqua cognitio sit inadequata respectu sui obiecti, et imperfectior altera? Dico, provenire tum ex debilitate, et imperfectione intellectus humani: tum etiam ex inadequatione, et imperfectione specierum repraesentantium obiecta: tum etiam ex perfectione ipsorum obiectorum, ut quando obiectum pluribus rebus valde diversis

equivalet: vel quando illa eminenter continet: tandem quique provenire potest ex imperio voluntatis: et quando intellectus pro libito voluntatis utitur speciebus idoneis ad obiectum cognoscendum cum maiori, vel minori confusione: sicut video Petrum a longe, quin possim discernere quid sit, prius cognosco esse ens corporeum per speciem immissam a quantitate: et postea esse animal, quia video se movere: postea esse hominem, quia iam sensus percipiunt figuram, et vocem ipsius: deinde vero cognosco esse Petrum, quia percipio non solum vestem, sed delineamenta vultus, et colorem. Sectio 2a. Diluuntur argumenta contraria.

Sectio 2a.

Diluuntur Argta Contraria

Tamquam robore maximo praestans celebrarunt oblocutores antiqui argumentum in hunc modum circumferri solitum: ille qui a longe videt aliquid sese moventem, quin discernat praedicantem, an homo, an equus, an leo sit, cognoscit esse animal id, quod movetur, et non cognoscit an sit rationale, hinnibile, an rugibile; cum tamen animal illud sit revera identificatum cum rationali, vel cum hinnibili, vel cum rugibili: ergo hinc intellectus elicit cognitionem, qua cognoscit animalitatem, quin per illam cognoscat differentiam specificam rationalis, hinnibilis, vel rugibilis cum ipso animali identificatam; sed in hoc stat praecisio obiectiva: ergo inter gradus metaphysicos debet admitti praecisio obiectiva.

Probatur assumptum: tunc intellectus solum cognoscit in obiecto id quod sibi manifestatur per motum progressivum; sed per talem motum solum manifestatur intellectui animalitas, et non differentia rationalitatis, hinnibilitatis, vel rugibilitatis: quia per talem motum solum manifestatur intellectui id, de quo certus, et securus redditur; solum autem certus redditur de animalitate, et non de differentiis, imo de his ignarus manet: nam si quaeras a vidente quid videat? respondebit, se scire illud esse animal, nescire vero, an sit rationale, an vero rugibile, vel hinnibile: ergo.

Solutioni huius argumenti viam paravit Philosophus 1. post. Cap. 1. Text. 6. ubi sic habet: nihil forte prohibet quominus, quod discas, partim scias, partim nescias: nec enim incommodum est, id nos aliquomodo scire, quod discimus; sed nos hoc modo scire: hoc est, qua ratione, et quo modo discimus, id etiam scire, id vero est incommodum: ex quibus patet, censuisse Philosophum nullum esse absurdum in eo

quod quis aliquid sciat, et cognoscat uno modo, et alio modo, seu in alio sensu idipsum dicat, seu nesciat: licet absurdum sit, uno modo, et sensu aliquid scire, seu cognoscere; et idipsum eodem modo, et sensu non scire, nec cognoscere.

Hinc ad argumentum respondeo in praedicto casu intellectum necessario debere cognoscere totum, quod est revera illud animal, quod movetur: quocirca intellectus non modo animalitatem cognoscit, sed etiam rationalitatem, si illud fuerit homo, vel rugibilitatem, si fuerit leo &c. non tamen utrumque praedicatum, idest, animal, et rationale perfecte, et clare cognoscitur: quia totum illud cognoscit per cognitionem animal, et non per alias claritates, et perfectiones, nempe rationale, vel homo, pro quo advertere oportet, quod non semel diximus, posse dari circa idem objectum plures cognitiones, quarum quaelibet totum objectum attingat, una tamen maiori claritate, quam altera.

Tunc datur cognitio clara, et perfecta objecti, quando attingitur per conceptum repraesentantem illud, ut differens ab omni alio, et referentem illud ad sua praecipua constituta: sic cognitione entis, substantiae, corporis, animal non sunt perfecte claritate perspecti homines, sed valde obscure, quia licet quaelibet attingat totum hominem, non tamen illum discernit ab omni alio refert ad discursum, nec illum discernit ab omni alio, sed potius illum cum brutis salvis confundit: fatemur itaque, intellectum hunc casum non posse reddere rationem de rationalitate, sed tantum de animalitate ostensa per motum: non posse, inquam, reddere rationem de rationalitate per hanc expressionem rationale; bene vero per expressionem animal, et quamvis dicere non potest, se cognoscere rationale, revera ex parte objecti tam animal, quam rationale cognoscit per illam cognitionem: ad modum quo si quis videret imaginem Philippi Regis, licet prae distantia non posset discernere, cuius esset illa imago, revera tamen imaginem Philippi Regis videret.

Cuius rei sunt certa aliqua exempla valde pertinentia: nam qui videt a longe colorem album, et distinguere non potest an album sit, ex parte objecti tam colorem quam albedinem attingit sua visione: item hic actus omnis homo attingit omnes homines ex parte objecti; et tamen vi eiusdem cognitionis intellectus non potest reddere rationem de Petro, Paulo, vel Antonio: deinde saepe contingit, quod intellectus tendat in aliquod objectum cognitione usque adeo debili, ut vix, aut ne vix quidem discernere possit, quid cognoscat, et tamen objectum stat cognitionem, et denominatur cognitum: ergo quamvis intellectus virtute cognitionis animal stante, ad hominem non possit reddere rationem claram de rationali aut animali identificato; utrumque tamen attingit, et denominat cognitum.

Unde argumentum instatur in hunc modum:

ideo cognitio aal tracta ad obiectum a longe visum, (quod supponimus esse hominem) praescindit obiective perfecte aal a raali, quia intus vi illius non remanet ita certus de raalitate sicut de aalitate; sed vi huius alterius cognitionis tendentis in illud obiectum hoc modo: aal quod video, nescio, an sit raale intus non remanet ita certus de raalitate, sicut de aalitate; quin tamen iste actus obiective praescindat aal a raali, annuentibus adversariis: ergo. Et similiter alias instantias efformare poteris ex exempli aducti.

Arguunt alii contra praecisionem obiectivam in hunc modum: ideo repugnat praecisio obiectiva, quia illa posita de una indivisibili entitate verificarentur praedicata contradictoria; sed etiam posita distinctione formali, et ex parte actus de una indivisibili entitate verificantur praedicata contradictoria: ergo vel debemus distinctionem formalem negare, vel obiectivam praecisionem admittere. Probatur minor: cognosci clare, et expresse, et non cognosci clare, et expresse sunt contradictoria; sed haec verificantur de eadem indivisibili entitate posita distinctione formali, et ex parte actus: ergo. Probatur minor: posita hac distinctione nostra cognoscitur clare, et expresse aal hominis per hanc cognitionem aal, et non cognoscitur clare, et expresse raale per eandem cognitionem; sed aal et raale sunt eadem indivisibilis entitas: ergo. Maior est certa, quia haec cognitio aal non exprimit raale, sed solum aal: minor autem cum suis liquet.

Ad hoc argumentum respondemus, eodem modo cognosci raale, quo cognoscitur clare aal, et ipsum aal eodem confuso modo cognosci, quo cognoscitur raale: tota siquidem entitas illa, quae indivisibiliter realiter est aal raale, cognoscitur clare sub hac expressione aal, quae cognitio, vel expressio distinguit tam aal, quam raale ab omni non aali: tota etiam illa entitas non cognoscitur sub hac expressione raale, quae cognitio, vel expressio distingueret eandem entitatem ab omni non raali: quo circa cognitio illa aal non est clara absolute respectu illius obiecti, cum illud non discernat ab omni non ipso, sed est clara respectu alterius confusioris, et obscurioris; ex his vero nulla sequuntur praedicata contradictoria: siquidem solum sequitur, eandem indivisibilem entitatem totam cognosci uno modo, et totam non cognosci alio modo; non vero cognosci clare, et non cognosci clare.

Sed dices: illa, quae per rationem in omnibus conveniunt, nequeunt adhuc per rationem distingui; sed si eodem modo attingitur, et repraesentatur aal hominis in omni mini, ac raale per hunc conceptum aal, aal, et raale hominis in omnibus conveniunt per rationem: ergo non distinguuntur per rationem; hoc autem est falsum: ergo idem quod sequitur. = Distinguo maiorem: quae per rationem in omnibus

conveniunt tam formaliter, quam objective concedo: objective praecise, nego maiorem: et distinguo minorem: in omnibus conveniunt objective, concedo minorem: formaliter, et ex parte actus, subdistinguo: in omnibus conveniunt ex parte actus, prout repraesentata per hunc solum conceptum animal, concedo minorem: prout repraesentata per hunc, et prout repraesentata per alios, aut repraesentabilia nego minorem, et distinguo consequens eodem modo.

Animal, et rationale hominis non ita conveniunt in omnibus per rationem, ut non differant formaliter, et ex parte actus: nam etsi eodem modo attingatur animal hominis, ac rationale per hunc conceptum animal; non tamen eodem modo attingitur utrumque, ac per hunc rationale, idest non eadem claritate, et expressione: quod sufficit, ut utrumque sub una expressione distinguatur ab utroque sub alia. Quapropter duplex debet dari conceptus, sive ex parte existens, vel saltem altera existens, et altera possibilis, ut praedicata realiter identificata distinguantur formaliter ratione ipsarum: nam si una sola cognitio detur praedicata ad objectum, tunc non fiunt duo extrema intentionalia: atque per consequens distinctio rationis non habet extrema, inter quae exerceatur.

Quare ut vides, hominem v.g. attingi, seu repraesentari per has duas cognitiones animal, scilicet, et rationale, nihil aliud est, quam ipsummet hominem se habere per modum substracti duplici concreti intentionali, et extrinseci, quorum diversitas, et distinctio unius ab altero tota se habet ex parte formarum, nempe conceptuum, nam soli illi distinguuntur, et multiplicantur, non vero ex parte substracti, nisi denominative, apparenter, et improprie; cuius multiplicitatis, seu distinctionis impropriae, et apparentis est satis opportunum exemplum in Petro repraesentato per speculum multiplicans objecta: ubi multiplex, et distinctus apparebit Petrus a se ipso, cum tamen haec diversitas tantum sit apparens, et extrinseca: sic igitur diversitas actuum intus in repraesentando objecta facit, quod objectum, prout attactum per unum appareat diversum a se ipso, ut repraesentato per alterum.

Iterum dices: in eo sensu, quo animal distinguitur a rationali, aliquid convenit uni, quod non alteri; sed animal distinguitur a rationali per rationem, iuxta omnes: ergo aliquid convenit per rationem animali, quod non convenit rationali: atque adeo contradictoria non vitantur per nostram praecisionem. — Distinguo maiorem: aliquid convenit uni, quod non alteri ex parte objecti, seu vere, nego maiorem: ex parte actus, et apparenter, concedo maiorem, et concessa minori distinguo consequens eodem modo. Distinctio rationis cum non sit proprie talis in genere distinctionis, sed sit duntaxat impropria, apparens, et methaphorica: non enim aufert propriam identitatem ab extremis, inter quae exercetur; propterea haec nostra distinctio unice facit, ut apparenter conveniat

aali, quod non reali: sed hoc est maximum, quod potest facere quaelibet distinctio inter praedicata realiter identificata intercedens.

Explicabo dicta sic: in illo conceptu aal tam aal, quam reale ostenditur, et apparet; certum reale apparet in illo conceptu ut aal, et quasi non esset reale: certum tam aal, quam reale ostenduntur, et apparent in actu ut aal, et non ostenduntur, et apparent ut reale: ideo quia cum reale solum ostendatur, et appareat ut aal, videtur non apparere: seu videtur apparere aal, quasi non esset reale: et hinc oritur, quod apparet aliquid convenire aali, quod non convenit reali, et si revera conveniat uni, quidquid convenit alteri: si autem ex hoc inferas, verificari praedicata contradictoria apparenter, seu apparenter talia de aali, et reali; libenter permittimus, quia ex eo solum sequitur, aal, et reale distingui apparenter.

Iterum replicabis: praedicata methaphysica debent distingui distinctione rationis ratiocinatae; sed haec est praecisio obiectiva: ergo. Probatur minor: differentia intercedens inter distinctionem rationis ratiocinantis, et rationis ratiocinatae in eo stat, quod prima permanet pene expressiones, sive conceptus, nulla facta distinctione in obiecto: secunda vero ponit distinctionem in obiecto ipso; sed distinctio ponens distinctionem in obiecto ipso est praecisio obiectiva: ergo. = Respondeo, discrimen inter has distinctiones non stare in eo, quod unaquaeque alia ingerat distinctionem in obiecto; sed in hoc praecise, quod distinctio rationis ratiocinatae fit ab intra cum fundamento desumpto ab ipso obiecto, et alia fit absque ullo proxime fundamento: quare etsi non detur praecisio obiectiva, subsistere valet distinctio rationis ratiocinatae.

Iterum obiicient sic: intellectus per hunc conceptum aal solum potest cognoscere principium sentiendi, et non principium discurrendi: ergo similiter solum potest cognoscere aal, et non reale. Antecedens probatur quoad secundam partem: non cognito discursu nequit cognosci principium discurrendi; sed intellectus per hunc conceptum aal non cognoscit discursum: ergo. = Nego antecedens, ad probationem distinguo maiorem: nequit cognosci principium discurrendi reduplicative ut tale, aut comparative ad discursum, concedo maiorem: absolute, specificative, aut comparative ad aliud tantum, nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam. Intellectus, ut saepe dictum est, attingit ex parte obiecti per illum cognitionem tam principium sentiendi, quam discurrendi: cum utrumque operationis sit principium realiter unum, et omnino indivisibile.

Licet etiam verum sit, quod intellectus per hunc conceptum aal non concipiat principium discurrendi reduplicative, ut tale principium est, faciendo per illum conceptum

comparationem, seu relationem illius principij ad discursum: sicut fieret per istos conceptus reale principium discursus, principium ratiocinandi; hoc tamen non impedit, ut attingat obiective, et realiter principium discurrendi, seu ut attingat absolute, et specificative: nec etiam impedire valet, quominus attingat illud met principium in ordine ad sensationem: quandoquidem principium effectivum plurium effectuum bene potest concipi in ordine ad unum, quin concipiatur in ordine ad alterum.

4° arguunt Thomistae aliqui in hunc modum: magis praecisivus est intellectus noster medijs suis actibus, quam potentia physica physice producens suum effectum; sed potentia physica potest producere unam formalitatem, et non aliam identificatam cum ipsa: ergo a fortiori intellectus poterit quoquo modo cognoscere unam formalitatem obiecti absque alia identificata realiter cum ipsa. Probant minorem: in principijs scholae Jesuiticae omnipotentia divina physice producit entitatem materialem peccati, et non maliciam, seu formale eiusdem peccati; sed malicia, aut formale peccati identificatur cum entitate, aut materiali eiusdem peccati: ergo.

Sed hoc argumentum procedit sane ex non penetratione sententiae Jesuiticae: supponit enim hos Doctores asserere, divinam omnipotentiam concurrere cum creatura ad elicientiam peccati, ita ut omnipotentia producat unum in peccato, et aliud producat dumtaxat creatura: quod quidem multum recedit ab opinione istorum Doctorum, qui unanimiter asserunt, totam entitatem, et maliciam peccati produci a Deo, et totam ab homine: cum hoc tamen discrimine, quod omnipotentia producit entitatem, et maliciam non determinando actionem illam pravam, sed potius determinata a creatura, et quasi coacta ab homine, quem Deus reliquit in manu consilij sui: hoc est, concurrit Deus ut causa sine qua non; creatura vero ut causa per se utriusque formalitatis. Quare ut video argumentum minimum quidem facit, ut pote ex falsa suppositione procedens.

5° et satis acute arguunt adversarij: actus definiens animal non attingit, quod est extra ens metaphysicum animalis; sed reale est extra ens metaphysicum animalis, cum quodlibet genus sit extra conceptum differentiarum: ergo. = Vel aliter: hic actus omne principium sentiendi est animal attingit ex parte obiecti solum animal; sed actus attingens ex parte obiecti solum animal praescindit obiective animal a reali: ergo. Probatur maior: hic actus solum attingit ex parte obiecti, quod enuntiat de subiecto; sed solum animal enuntiat de subiecto, quia falsum est, quod omne principium sentiendi sit reale: ergo. = Sed hoc argumentum venia maiorum Autorum nullam vim facit, imo solutum manet.

Unde concessa maiori, distinguo minorem: rationale formaliter sumptum sub conceptu rationale, concedo minorem: obiective acceptum nego minorem, distinguo similiter probatione implicita distinguo consequens: non attingit rationale ex parte obiecti nego consequentiam: ex parte actus concedo consequentiam. Rationale esse extra conceptum metaphysicum animalis non dependet ex eo, quod distinguantur obiective, sed ex eo, quod rationale ut tale, et prout apparet ex parte actus sit diversimode definibile, ac animal etiam prout tale. Ad id quod addit distinguo maiorem: attingit ex parte obiecti solum animal, idest, attingit animal sub hac sola expressione, et non sub alliis, concedo maiorem: attingit solum animal, idest, non attingit rationale, nec allias differentias ex parte obiecti, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam: ad probationem concessa maiori distinguo minorem: solum animal ex parte actus concedo minorem: solum animal per exclusionem differentiarum ex parte obiecti, nego minorem, et distinguo consequens eodem modo.

Sic actus omne principium sentiendi est animal, attingit ex parte obiecti non solum animal, sed etiam rationale, et omnes differentias animalium: confuse quidem, ita ut non possit intuitu rationis illius actus dicere: percepio rationale, rugibile, aut hinnibile: quare dupliciter loqui possumus de obiecto praedicti actus: vel de illo specificative sumpto, et prout a cognitione distincto, vel de illo reduplicative, et formaliter accepto, seu prout ab actu denominato: in primo sensu obiectum specificativum huius actus est omne animal realiter sumptum; atque adeo rationale, hinnibile, rugibile, et alliae differentiae, quibus animal realiter identificatur; in secundo sensu obiectum huius actus etiam sunt omnia haec, ceterum non ut sic sumpta, sed ut denominata per conceptum animalis: in quocumque autem ex his sensibus loquamur de animali, nullum praedicatum ipsi convenit sub aliquo conceptu, quod non conveniat differentiis sub eodem conceptu.

Ex dictis iam percipietur magnum discrimen inter nostram sententiam, et adversam opinionem intercedens: licet enim omnes asseramus cum Divo Thoma, quod de subiecto, quod est idem re, et differens ratione, possint verificari praedicata contradictoria: distamus longe ab illis, quatenus asserimus, praedicata illa convenire eidem subiecto ratione diversarum formarum, scilicet ratione diversorum conceptuum mentalium, eandem omnino entitatem diversimode repraesentantium: cum enim animal v.g. sub una expressione diversum appareat a seipso ut repraesentato per alliam, nihil mirum, quod ipsi prout sic diversimode repraesentato conveniant praedicata, quae absque tali diversitate in modo repraesentandi, forent contradictoria; enim vero contrarii praestant eidem subiecto ratione eiusdem formae intentionali eadem praedicata contradictoria, quae nos damus ratione duplicis formae.

Et pro alliis cavillis solvendis advertendum, nunquam aliquod praedicatum adscribatur animali homini obiective sumpto, adhuc per ipsum, quod

etiam rationali non conveniat: quare ex his propositionibus, rationale distinguitur apparenter ab animali: animal non distinguitur apparenter ab animali, sic distinguo primam: rationale sub hoc conceptu rationale distinguitur apparenter ab animali, concedo: sub conceptu animal, nego: et secundam sic: animal sub conceptu rationale non distinguitur &c. nego: sub conceptu animal, concedo. Item: ista propositio, cognitio animalis trahit ad animal obiectum tanquam ad obiectum formale, et ad rationale tanquam ad obiectum materiale, esse vera solum in quantum equivalet huic: haec cognitio animalis attingit animal ac si non esset rationale, seu quin attingat rationale sub conceptu rationale: et non aliter. Quaestio 4a. utrum ens transcendat formaliter omnes diferentias?

Quæstio 4a.

Utrum ens transcendat formaliter omnes diferentias?

Praesens controversia non procedit de ente participialiter sumpto, sed solum de ente nominaliter accepto: pro quorum inteligentia advertas oportet, quod ens participialiter sumptum est, quod dicitur per participium verbi sum, es, fui, et est idem ac esse existens; ens vero nominaliter acceptum dicitur essentia, seu esse aptum ad existendum, et prout praecise dicit oppositionem cum impossibili. Nec itaque dubitamus, ut ex titulo apparet, ens transcendere formaliter individua, species, et genera quaecumque in recta linea praedicamentorum collocata: hoc enim ita esse pro comperto habetur apud omnes fere Doctores, cum in quolibet ex illis intime, et essentialiter includatur ratio entis: usque adeo, ut possit fieri ascensus a quolibet ex illis ad ens per propositionem formalem.

Unice itaque quaerimus, utrum ens ita sit de conceptu formali diferentiarum, non solum superiorum, sed inferiorum, ut etiam possit fieri resolutio, et ascensus per propositionem formalem a diferentia usque ad illud? Sed adhuc advertendum est, me consulto dixisse, utrum ens transcendat formaliter, seu in sensu formali diferentias? quod enim in sensu identico, et reali illas transcendat nemo dubitat: verum enim est apud omnes, quod rationale est realiter animal, vivens, corpus, substantia, et ens. His praenotatis prima sententia defendit ens esse de conceptu formali omnium diferentiarum, sicque transcendere usque ad infimas diferentias: ita communiter Thomistae cum pluribus Jesuitis, inter quos eminent Suarez, et Oviedo. Caeterum sententia negativa conformior apparet rationi, et veritati, habetque in patronum subtilem Doctorem, suosque discipulos, et plures doctores dominicanos, quibus libenter subscribimus.

Sectio 1a. ens non transcendit formaliter suas diferentias.

Sectio 1.a

Ens non transcendit formaliter suas diferentias

Probatur conclusio ratione communi: ens non est de conceptu formali suarum diferentiarum: ergo. Probatur antecedens: id quod est de conceptu formali diferentiarum, formaliter praedicatur de diferentijs; sed ens non praedicatur formaliter de suis diferentijs: ergo. Maior est certa, quia ideo animal praedicatur formaliter de homine, quia est de conceptu formali illius. Probo minorem: ista praedicatio, perseitas est formaliter ens, est falsa; sed perseitas est diferentia entis: ergo. Probo maiorem: haec est vera praedicatio, perseitas est formaliter detractio entis; sed ex veritate huius sequitur falsitas illius: ergo. Probo minorem: ideo rationalitas non est formaliter animal, quia est formaliter detractio illius: ergo ex eo, quod perseitas sit formaliter detractio entis, sequitur quod perseitas non sit formaliter ens.

Confirmatur: id est precise de conceptu diferentiarum, per quod definiuntur diferentiae; sed istae non definiuntur per ens: ergo. Probo minorem: vel diferentiae entis definiuntur duntaxat per ens, vel per ens, et aliud; sed neutrum dici potest: ergo. Probo minorem quoad primam partem: si diferentiae entis definirentur duntaxat per ens, nec diferrent illae inter se, nec ab ente; non enim diferunt ab ente per ens, nec inter se, cum non sint aliud praeter ens; sed hoc est absurdum: ergo diferentiae entis non definiuntur duntaxat per ens. Probatur illa minor quoad secundam partem: si diferentiae entis definiuntur per ens, et aliud, hoc aliud non est formaliter ens; sed hoc aliud est formaliter diferentia entis: ergo iam datur diferentia entis, quae non sit formaliter ens: sicque non potest dici, quod diferentiae entis definiantur per ens, et aliud. Minor cum omnis constans est, et maior probatur: quod est aliud ab ente non est formaliter ens: ergo si etc.a

Confirmatur, et explicatur dupliciter: si ens esset de conceptu formali diferentiarum substantia non diferret formaliter ab accidenti; hoc autem est falsum: ergo. Probo maiorem: si ens esset de formali conceptu diferentiarum, substantia, et accidens sub quacumque consideratione essent formaliter ens; sed ea, quae sub quacumque consideratione sunt formaliter ens, non diferunt formaliter: ergo. Probo minorem: ea quorum uni nichil convenit formaliter, quod formaliter non conveniat alteri, non diferunt formaliter; sed uni ex eis, quae sub quacumque consideratione sunt formaliter ens, nichil convenit formaliter, quod formaliter non conveniat alteri: ergo. Maior est certa, et minor probatur: quia detur,

et Paulus sub quacumque consideratione methaphisica sunt formaliter homo, nichil convenit formaliter methaphisice enti, quod non alteri: ergo similiter in nostro &c.

Dices, nostra itaque ratio procedere ex non penetratione naturae conceptus analogi, qui talis est, ut attingat plura realiter diversa ex parte objecti, et illa exprimat ex modo attingendi, ut partim eadem, et partim diversa: unde cum conceptus entis sit analogus ad substantiam, et accidens, et ad omnes differentias entis, nichil mirum, si perseitas, et inalitas, sive substantia, et accidens formaliter, et simpliciter differant in ratione entis, et si alias in eadem ratione conveniant secundum quid: convenientia enim analogica cum differentia simpliciter tali federatur: quare differentiae entis, scilicet perseitas, inalitas, et aliae, etsi sint formaliter ens; differunt tamen formaliter inter se per ipsum ens.

Sed haec solutio auxilium ex poscit ex sententia impugnanda, et propugnante analogiam entis, adhuc ut praecisi a suis differentiis, quam defendunt non pauci ex adversariis: quare non est huius loci illam impugnare, sicut nec erat huius loci illam probare. Si autem dicas substantiam differre ab accidenti formaliter, et ex parte per rationem entis non ut cumque acceptam, idest praecisive, et in communi; sed per rationem entis particularis, et determinati, scilicet per perseitatem; haec quidem solutio quantum ad id, quod asserit, nempe per rationem entis particularis, et determinati, scilicet per perseitatem ex parte, et formaliter differre substantiam ab accidenti, vera omnino est, nostraeque sententiae conformis; ceterum quantum ad aliud quod supponit, nempe per rationem entis ut sic etiam differre substantiam ab accidenti, et si non exprimatur eorum diversitas per illammet rationem: quaestione sequenti impugnabitur. Nunc autem sectio 2ª solvuntur argumenta.

Sectio 3ª
Solvuntur Argta.

Arguetur 1º: perseitas v.g. est formaliter ens; sed eadem est ratio de aliis differentiis entis: ergo omnis differentia entis est formaliter ens: atque adeo ens transcendit omnes suas differentias. Probatur maior: perseitas est formaliter aliquid: ergo. Probatur antecedens: perseitas formaliter opponitur nichilo; sed: ergo = Confirmatur: perseitas dicit formaliter aptitudinem ad existendum; sed quidquid est formaliter aptum ad existendum, est formaliter ens: ergo. Minor est certa, et maior probatur: quidquid ex suo conceptu formali non implicat contradictionem, dicit formaliter aptitudinem ad existendum; sed perseitas ex suo conceptu formali non implicat contradictionem: ergo.

Maior est certa: nam quidquid ex suo conceptu formali non implicat contradictionem est formaliter possibile; sed possibile dicit formaliter aptitudinem ad existendum: ergo. Minor autem ex contra manifeste videtur.

Confirmatur 2°: quod excludit formaliter suum contradictorium negationem est formaliter ens; sed perseitas v.g. excludit formaliter suum contradictorium negationem: ergo. Maior patet: quia quod excludit suum contradictorium negationem excludit non esse suum; sed non esse excludit per esse formaliter, sive per ens: ergo. Minor autem probatur: contradictorium negationem perseitati est non perseitas; sed perseitas excludit formaliter non perseitatem: ergo. Probatur minor: perseitas excludit formaliter carentiam detractionis entis ad substantiam: cum ipsa sit formaliter detractio entis ad illam; sed carentia detractionis entis ad substantiam est non perseitas: ergo. = 3°: substantia differt ab accidenti per perseitatem; sed non differt ab accidenti per conceptum chimericum: ergo perseitas non est conceptus chimericus in substantia: ergo est verus, et realis, et consequenter ens.

His tibi argumentis praecipuis, et unicis, quos contra Doctores Rationis oppositam sententiam, et nostram formaliter invadant: ad quod respondeo negando maiorem, ad probationem negoans, et ad huius probationes nego maiorem. Perseitas (et idem esto de quacumque alia differentia entis) nec est formaliter aliquid, nec ens, nec non ens, nec nihil, nec possibilis, nec impossibilis, sed ab his omnibus praescindit, et unice formaliter id, per quod definitur, videlicet detractio entis ad substantiam: licet enim inter esse ens, vel non ens, aliquid, aut nihil, non sit medium in sensu reali, et physico; bene vero in sensu formali, et praecisivo: ad modum quo etiam datur medium inter esse ens creatum, et non creatum, vivens, et non vivens: igitur enim convenientibus adversariis, reale v.g. nec est formaliter ens creatum, nec non creatum, nec vivens, nec non vivens: aliter enim differentiis infimis non solum abentes, sed a quolibet conceptu ipsius superiori transcendentis.

Ad primam confirmationem nego maiorem, ad probationem distinguo maiorem: quidquid formaliter non implicat contradictionem praecisive, dicit formaliter aptitudinem ad existendum, nego maiorem: positive, concedo maiorem, et distinguo minorem eodem modo, et maiorem alterius syllogismi. Duplex est non implicatio contradictionis respectu alicuius conceptus: alia praecisiva consistens in eo, quod conceptus ille non implicans contradictionem non sit formaliter aliquid, per quod dicat positive non implicantiam contradictionis; alia vero est non implicatio contradictionis positiva, consistens in eo, quod conceptus non implicans contradictionem id habeat per esse positivum positive excludens

implicantiam contradictionis. Ad modum quo rationale singulariter potest non esse animal: vel praecisive, quatenus praecise animal non est de conceptu rationalis: vel positive, quatenus rationale est formaliter determinatio, et contrarium animalis.

Itaque quidquid ex vi sui conceptus formaliter non implicat contradictionem in secundo sensu, scilicet positive est formaliter ens, et formaliter possibile, et formaliter aptum ad existendum; sed certe quod solum in primo sensu non implicat contradictionem, hoc non dicit ad existendum formaliter positivam aptitudinem: cum igitur perseitas, seu quaelibet alia differentia entis non implicet contradictionem dumtaxat in primo sensu; minime deducitur, ipsam esse formaliter aptam ad existendum, aut esse formaliter ens. Nec ex hoc inferas, perseitatem non distingui a chimera, et nihilo, nec ab impossibili: etenim [ut] perseitas distinguatur formaliter ab his, necessum non est, quod sit formaliter, seu includat aliquid reale; sed sufficit, quod sit differentia entis realis, et contrahens ens reale: eo proximus modo, quo rationalitas distinguitur a differentiis non vitalibus, non quia sit formaliter vitalis, aut vivens, sed quia est differentia viventis, ipsumque determinat, et coarctat.

Ad secundam confirmationem aliqui respondent negando minorem, quia licet perseitas substantive, et adaequate considerata excludat suum contradictorium, tanquam se ipsam excludens non esse suum; attamen adiective, et inadaequate concepta illud non excludit, sed ab exclusione illius praescindit: etenim perseitas in hoc sensu, ut dictum manet, nec est possibili, nec non possibili, nec est ens, nec non ens; sed solum est determinatio entis, ipsum in recto non includens, sed ab ipso potius formaliter praescindens. Ad modum quo enim rationale adiective, et inadaequate conceptum, nec est vivens, nec non vivens, sed ab utroque praescindit formaliter, et est omnino talitas, seu determinatio viventis.

Sed licet plura ex his in nostra sententia vera sint; nihilominus solutio, meo videri, sustineri non potest, quatenus asserit perseitatem adiective sumptam non excludere formaliter suum contradictorium: nec exempla in explicatione huius cogitationis adducta aliquid evincunt: siquidem nullum ex his praedicatis ens, non ens, possibile, non possibile est contradictorium perseitati formaliter adiective, et inadaequate sumptae; quapropter nihil mirum, si ab ipsa prorsus non excludantur. Unde (firmum tene, quod loquor) impossibile est, aliquod praedicatum quodcumque sit, et quomodocumque accipiatur, non excludere formaliter suum contradictorium negativum: quod manifestum est ab inductione; nam ens excludit non ens, possibile non possibile: perseitas, non perseitatem: rationalitas, non rationalitatem: animal, non animal &c.

Quapropter aliter respondeo ad secundam confirmationem negando maiorem, ad probationem distinguo maiorem: quod excludit positive suum contra-

dictorium negativum excludit non esse veri, concedo maiorem: quod excludit pure negative verum contradictorium negativum, excludit non esse verum, nego suppositum, et implicationem: et distinguo minorem: non esse excludit positive per esse formaliter, sive per ens, concedo minorem: excludit negative, nego implicationem minoris, et conseq: Concedo autem omnia, quibus minor eiusdem subsequi suadebatur. Igitur perseitas formaliter sumpta excludit negative, non vero positive verum contradictorium negativum, scilicet non perseitatem, seu non determinationem entis ad substantiam.

Et ratio est, quia cum perseitas, in nostra sententia, non sit formaliter quid positivum, non habet per quid positive formaliter verum contradictorium excludat: et cum alioquin perseitas verum contradictorium non sit, sequitur illud debere excludere negative. Negavi autem suppositum, et implicationem huius propositionis, quod excludit pure negative verum contradictorium negativum, excludit non esse veri: quia supponit ex una parte, quod id, quod excludit pure negative verum contradictorium negativum, habeat esse positivum; et ex altera parte supponit, per hoc esse positivum excludere pure negative verum contradictorium.

Unde quemadmodum caecitas excludit formaliter verum contradictorium negativum, nempe non caecitatem: et tenebrositas, non tenebrositatem, quin ex eo sequatur caecitatem, aut tenebrositatem esse formaliter ens: ita similiter nec ex quo perseitas excludat non perseitatem inferri potest illam esse formaliter ens: et in hoc stat mea fere instantia retorquendo argumentum sub eadem forma.

Ad ultimam confirmationem distinguo ultimum consequens: est conceptus verus, et realis utcumque et
* cognotative conno*tative, concedo conseq: utcumque et constitutive, nego conseq. Licet perseitas, per quam differt substantia ab accidente, non sit conceptus chimericus: non stat inde deducere, quod sit quid positivum, et reale, seu quod sit conceptus verus, et et realis utcumque, sed tantum utcumque, cognotative, vel denotative: quatenus scilicet est talitas constituens cum ente substantiam: per hoc enim satis distinguitur a conceptu chimerico, et impossibili. Unde quaelibet differentia entis dicitur realis, non quia includat, vel constituat formaliter per rationem entis realis; sed quia ens reale cognotat, ignem que denotat: ad modum quo anima rationalis dicitur forma corporea, non quia includat, aut constituat formaliter per conceptum corporeitatis; sed quia corpus complet, ignem que cognotat, atque constituit.

Sed replicabis: perseitas formaliter positive excludit implicantiam contradictionis; sed iuxta solutionem, quod positive excludit implicantiam contradictionis est formaliter quid positivum, et ens: ergo. Probatur maior: perseitas formaliter positive est determinatio entis ad substantiam per nos: ergo.

Probat consequentiam: perseitas excludit implicantiam contradictionis eo modo, quo est de ratione entis ad substantiam; sed est formaliter positive de ratione entis ad substantiam: ergo. = Nego maiorem: ad probationem explico antecedens: perseitas formaliter positive est de ratione entis ad substantiam, ly positive dicante idem ac necessario, et excludente indifferentiam, concedo antecedens: ly positive dicante perseitatem esse formaliter quid positivum, nego antecedens, et consequentiam sub eadem distinctione: ad probationem concessa maiori distinguo minorem, et consequentiam eodem modo.

Perseitas formaliter, et adaequate sumpta, in quo tantum sensu procedunt de ipsa, est positive, seu necessario de ratione entis ad substantiam, numquam enim hoc potest perseitati deficere: et in hoc sensu etiam necessario petit excludere implicantiam contradictionis, seu quod idem est, unum contradictoriorum; ex quo tamen non sequitur, quod ipsum excludat positive in sensu ab adversariis concepto, scilicet tamquam quid positivum, seu tamquam ens verum, et reale excludens per semetipsum esse non esse sui.

Sed iterum dices: inter esse aliquid, aut nichil non est medium nisi in sensu formali, et praecisivo: ergo eatenus perseitas non est formaliter aliquid, nec nichil, quatenus ab utroque praescindit; sed quod praescindit a duplici contradictorio potest cum quolibet federari, et coniungi: ut patet in homine, qui, qua secundum se praecisive, nec est albus, nec non albus, potest cum albedine coniungi, et cum carentia albedinis: ergo perseitas poterit esse aliquid, et nichil, quod est posse esse aliquid impossibile. = Instatur argumentum: inter esse actuale, aut esse non actuale non est medium nisi in sensu formali, et praecisivo: ergo eatenus reale non est formaliter actuale, nec non actuale, quatenus ab utroque praescindit: sed quod praescindit a duplici contradictorio poterit cum quolibet federari, et coniungi: ergo reale poterit esse formaliter actuale, et non actuale, quod est posse esse aliquid impossibile.

In forma et directe respondeo ad replicam distinguendo subsumptum: quod praescindit a duplici contradictorio praecisione exlitatis, seu indifferentiae, concedo minorem: praecisione non inclusionis formalis praecise, nego minorem, et consequentiam. Explico: quoad praesens potest distingui praecisio; altera exlitatis, quo genere praecisionis homo, seu natura humana praescindit a Petro, et Paulo, et fit coniungibilis cum quolibet ex illis per logicam appropriationem: altera est praecisio indifferentiae, quo genere praecisionis homo, sive natura humana secundum se sumpta praescindit ab albedine, et nigredine, et fit pro hoc statu ad utrumque indifferens, potensque successive cum utroque pro statu physico coniungi.

Altera vero est praecisio non inclusionis, seu non identitatis formalis praecise: quo genere praecisionis quodlibet praescindat

ab omni eo, quod non est eius essentia, seu de conceptu formali illius: et sic praecindit quaelibet differentia formaliter sumpta a ratione entis, et possibilis, et a ratione non entis, et impossibilis, quod aliquo modo praecindi a duobus extremis, seu contradictoriis cum neutro eorum valet federari, tales ut aliquando sit idem formaliter cum aliquo ex illis: nam ea quae semel non includuntur formaliter nunquam includuntur formaliter: sic quia rationale praecindit ab animali, et non animali praecisione non inclusionis formalis, nunquam valet esse formaliter aliquod ex illis.

Dices adhuc: perseitas est formaliter aliquod esse; sed quodlibet esse est formaliter ens: ergo = Concessa maiori distinguo minorem: quodlibet esse absolute et substantive sumptum est formaliter ens concedo minorem: adiective, et qualificative acceptum nego minorem, et consequentiam: esse absolute, et substantive sumptum est, quod absolute aptum est ad existendum: esse adiective, et qualificative acceptum est quaelibet differentia, prout adiacere, contrahere, et qualificare conceptum superiorem concepti: unde sicut esse bruti differentiae rationale formaliter, et adiective sumptum non est formaliter animal, sed qualificatio, et contractio animalis: ita esse bruti, vel alterius cuiuslibet differentiae formaliter, et adiective sumptum non est formaliter ens, sed qualificatio, et contractio entis.

Argues 2°:

id per quod substantia est formaliter unum ens, et id per quod accidens est formaliter aliud ens, id est formaliter ens; sed substantia est formaliter unum ens per perseitatem, et accidens est aliud ens per inalietatem: ergo. Probatur maiorem: id per quod substantia est formaliter unum ens, et id per quod accidens est formaliter aliud ens, id est ratio adaugens formaliter numerum entium; sed ratio adaugens formaliter numerum entium est formaliter ens: nam nulla ratio potest augeri nisi per additionem eiusdem lineae, et rationis cuius illa: ergo = Distinguo maiorem: id per quod substantia est formaliter unum ens ut quod, et id per quod accidens est formaliter aliud ens ut quod, id est formaliter ens, concedo maiorem: per quod substantia est formaliter unum ens ut quo, et accidens aliud ut quo, id est formaliter ens, nego maiorem, et distinguo quae sequuntur eodem modo.

Verum quidem est, quod substantia, et accidens sunt duo entia constituta ut quod per rationem entis, et ut quo per differentias perseitatis, et inalietatis: unde quae dicunt formaliter ut quod in ratione unius, et alterius entis est formaliter ens; non vero quod dicunt ut quo: quia hoc solum est differentia, et taleitas entis. Quemadmodum homo est formaliter unum animal ut quo, et equus est formaliter aliud animal ut quo, per rationalitatem, et hinnibilitatem, quin rationalitas, aut hinnibilitas sit formaliter animal: ex quibus

constat, quod sicut ut differentiæ adaugeant ut quæ numerum aliis non est necesse, quod sint formaliter animal: ita differentiæ ut adaugeant numerum entium, non est necesse, quod sint formaliter ens.

Arguunt 3.º quod est formaliter in se bonum, et perfectum, est formaliter ens; sed quælibet differentia entis est in se formaliter bona, et perfecta: ergo. Probatur minor: rationalitas, (et idem dic de alliis differentiis sua servata proportione) est formaliter ratio constituens hominem bonum in se, et perfectionem ejus; sed ratio formaliter constituens hominem bonum in se, et perfectionem ejus, est in se formaliter bona, et perfecta: ergo. = Confirmatur: nequit negari, quod sit formaliter in se formaliter bona, et perfecta differentia constitutiva Dei scilicet aseitas: ergo nec quod sit formaliter ens: ergo ipsum ens transcendit aliquam differentiam, et consequenter omnes. Resp. Constat ex dictis necesse non esse ut differentiæ constituant ens bonum, et perfectum, quod ipsæ sint in se formaliter perfectæ, et bonæ; sed sufficere, quod unaquæque afficiat, contrahat, atque determinet perfectionem, et bonitatem repertam in ente.

Quemadmodum non est necessarium ad hoc ut rationale constituat animal completum in tali specie, quod sit formaliter animal, sed sufficit, quod afficiat, contrahat, atque determinet animal ad talem speciem. In forma concessa maiori, nego minorem, ad probationem distinguo maiorem: est ratio constituens hominem bonum in se, et perfectionem ejus ut quod, nego maiorem, ut quo concedo maiorem, et distincta minori eodem modo nego consequentiam. Ad confirmationem respondeo, non posse negari aseitatem, quæ est differentia constitutiva divinæ naturæ, esse infinite perfectam, et bonam si loquamur de illa absolute, et in sensu reali; bene vero si loquamur de illa reduplicative, aut in sensu formali, nam in hoc sensu aseitas convenit univoce cum alliis differentiis, ut ex dicendis constabit: manet ergo quod ens, et eius attributa solum transcendunt differentias transcendentia reali identitate. Quæstio 5.ª utrum ratio entis realis possit fieri univoca Deo, et creaturis, substantiæ, et accidenti?

Quæstio 5.ª

Vtrum ratio entis realis posit fieri vnivoca Deo, & creaturis, subsantiæ, & accidenti?

Cum certum omnino sit, conceptum entis non esse æquivocum ad sua inferiora: conveniunt enim hæc omnia aliquo modo non solum nomine, sed re per conceptum entis significata; dissidium non facile decidendum exoritur, an scilicet ratio entis realis

(de quo solum nunc agimus) sit ratio univoca, an vero analoga suis inferioribus?

Pro cuius expeditione advertere oportet, quaestionem procedere de ente nominaliter sumpto, seu de ratione obiectiva entis, prout est quidam potens existere realiter, et distinctum a chimera: sub qua acceptione, rationem entis realiter convenire Deo, et creaturae, substantiae, et accidenti dubitari non potest.

Hic breviter annotatis,

prima sententia defendit univocationem entis: et ita sentiunt quicumque nobiscum negabant dubio anti eius transcendentiam, et etiam pauci ex illis, qui defendebant transcendentiam entis. Secunda sententia univocationem entis negat: et ita sentiunt communiter Auctores transcendentiae; licet aliqui componentes eius transcendentiam etiam eius praecisionem a differentiis, transcendentiam, et univocationem entis conciliare studeant respectu suarum differentiarum: sed quidquid sit, an isti auctores consequenter procedant, sit nostra conclusio: sectio 1.a Ratio obiectiva entis realis potest fieri univoca substantiae, et accidenti, Deo, et creaturis.

Sectio 1.a

Ratio obtiva entis realis potest fieri vnivoca substãtiȩ, & accidenti, Deo, & Creaturis.

Probatur conclusio ratione communi, et efficaci: ratio obiectiva entis realis potest simpliciter praescindere praecisione quidem ex parte actus, a substantia, et accidenti, Deo, et creaturis; sed ratio obiectiva entis sic praecisa fit univoca substantiae, et accidenti, Deo, et creaturis: ergo. Utraque praemissa probanda est, et quidem maior, praeterquam quod conceditur a pluribus ex adversariis, sic ostenditur: ratio simpliciter contrahibilis, et detrahibilis, potest simpliciter praescindi a rationibus contrahentibus, et detrahentibus; sed ratio obiectiva entis realis est simpliciter contrahibilis, et detrahibilis substantiae, et accidenti, Deo, et creaturis: ergo.

Maior est certa, et minor probatur ex Divo Thoma 1.a part. quaest. 5.a artic. 3.o ad 1.um ubi ait: substantia, quantitas, et qualitas, et ea quae sub eis continentur, contrahunt ens addendo aliquam quidditatem, seu naturam, et quaest. 21 de veritate a(rt). 1, conceptum entis esse omnium primum, et simplicissimum, detrahique ad substantiam, quantitatem, et qualitatem; sed Divus Thomas debet intelligi de entis realis contractione, et detractione simpliciter tali: ergo. Probo minorem: iuxta eundem sanctum Doctorem diversimode contrahitur, et detrahitur ratio entis realis per quantitatem, et qualitatem, ac per verum, et bonum; sed per verum, et bonum contrahitur, et detrahitur

secundum quid: ergo dum Divus Thomas loquitur de contractione, et determinatione per quantitatem, et qualitatem, debet intelligi de entis realis contractione, et determinatione simpliciter tali.

2°, probatur eadem maior: quaelibet ratio potest simpliciter praescindi a pluribus illam participantibus, si haec non sint de conceptu formali, et essentiali illius; sed substantia, et accidens, Deus, et creatura non sunt de conceptu formali, et essentiali entis: ergo. Maior patet: quaelibet enim ratio potest simpliciter praescindi a eo, quod non est de eius essentia: et ideo praescinditur animal ab homine, et a rationali. Minor autem probatur: ea non sunt de conceptu formali, et essentiali alterius, quibus non conceptis, vel ex parte actus, vel ex parte obiecti iuxta diversa principia, concipitur, et cognoscitur alterum; sed substantia, et accidenti, Deo, et creaturis non conceptis ex parte actus (iuxta nostra principia) et ex parte obiecti (iuxta principia Thomistica, si tamen consequenter procedant,) concipitur et cognoscitur ratio entis: ergo.

Probando minorem quoad secundam partem apparebit a fortiori eius veritas quoad primam: ubi enim locum habet praecisio obiectiva Thomistica, multo magis praecisio nostra; sic ergo suadetur quoad secundam partem minor ostensa: tunc concipitur, et cognoscitur aliquid, non concepto, et cognito ex parte obiecti alio secum identificato, iuxta principia Thomistica, quando intellectus potest reddere rationem de uno, et non de alio; sed intellectus per hunc conceptum ens, per quem concipitur, et cognoscitur ratio obiectiva entis, potest reddere rationem de hac; non vero de substantia, et accidenti, de Deo, et creaturis: ergo.

Explicatur hoc: tunc, iuxta obiectivitas, praescinditur simpliciter animal a rationali, quando cognito animali a longe ex motu progressivo, nullam rationem reddere potest intellectus, an sit rationale, vel irrationale; sed cognita ratione obiectiva entis realis per hunc conceptum ens, nullam rationem reddere potest intellectus, an sit substantia, vel accidens, Deus, an creatura: ergo per hunc conceptum ens praescinditur simpliciter ratio obiectiva entis realis a substantia, et accidenti, a Deo, et creaturis. = Deinde: multoties intellectus cognoscit evidenter de aliqua re, quod sit ens, quin sciat an sit substantia, vel accidens, ignis anuentibus contrariis; sed hoc est impossibile, iuxta sua principia, quin intellectus praescindat simpliciter obiective rationem entis a substantia, et accidenti: ergo intellectus noster, iuxta principia Thomistica, potest praescindere simpliciter obiective rationem entis a substantia, et accidenti, et consequenter multo melius ex parte actus.

His reflexionibus dupliciter respondere potest ex doctrina adversariorum: vel asserendo cum aliquibus, cognita ratione entis, debere attingi, et cognosci simul, saltem pro implicito, licet non pro expresso omnia eius inferiora: atque adeo rationem entis numquam posse

simpliciter praescindere a suis inferioribus. Vel potest responderi concedendo ingenue, per cognitionem tratam ad ens manere intactas differentias: ideoque revera rationem entis obiective praescindere ab omnibus illis; ceterum cum differentiae quae sint de essentia metaphysica entis, quas quae formaliter includat, et importet in suo conceptu essentiali; ex hoc inferunt, ens non posse fieri univocum: cum essentialiter importet diversitatem.

Ex his prima solutio sic impugnatur: quia eadem libertate possumus dicere, cognito animali praecise in esse animalis debere attingi, et cognosci simul saltem pro implicito, et si non pro expresso, rationale, et alias differentias; sed hoc est falsum: ergo. Probo maiorem: ideo cognito animali praecise in esse animalis, non deberent attingi, et cognosci rationale, et aliae differentiae, quia nullam rationem de his reddere possumus per cognitionem animalis in esse talis; sed eodem modo possumus reddere rationem de differentiis animalis per cognitionem ipsius in esse talis, ac de differentiis entis per cognitionem entis in esse talis: ergo. = Deinde: vel cognitio entis in esse talis, quam per eos attingit saltem pro implicito omnia inferiora entis, illa denominat vere, et absolute cognita, vel non? si secundum: ens praescindit simpliciter a suis inferioribus; si primum: nec animal praescindit simpliciter a suis differentiis: ergo. Altera vero solutio est omnino imperceptibilis, et implicatoria, quod sic obtendo: implicat quod differentiae sint de essentia metaphysica entis, et quod ens obiective praescindat a differentiis: ergo implicat solutio. Probo antecedens: implicat praecisio obiectiva inter extrema, quorum unum est de conceptu formali alterius ad invicem; sed si differentiae sunt de essentia metaphysica entis, differentiae, et ens sunt de conceptu formali alterutrius ad invicem: ergo. Maior patet: nam ideo implicat praecisio obiectiva inter hominem, et animal rationale, quia utrumque est de conceptu formali alterius. Minor autem probatur: si differentiae sunt de essentia metaphysica entis, sunt de conceptu formali illius, ut patet ex terminis; sed alliunde ens potiori iure erit tunc de conceptu formali differentiarum: ergo.

Deinde: implicat, quod ens includat, et importet adhuc pro implicito in suo conceptu formali differentias, et illas manere intactas per cognitionem tratam ad ens: ergo ruit solutio. Probo antecedens: si ens includit, et importat in suo conceptu formali differentias, illae sunt, et constituunt formaliter obiectum cognitioni tratae ad ens; sed implicat, quod differentiae constituant formaliter obiectum cognitioni tratae ad ens, et manere intactas per cognitionem tratam ad ens: ergo. Deinde etiam: si ens formaliter includit, vel importat in suo conceptu formali differentias, constituitur in esse entis per differentias; sed hoc est falsum: ergo. Probo minorem: si ens constitueretur formaliter in esse entis per differentias, de quocunque

ens prædicatum, prædicatur etiam differentia; sed hoc est falsum: ergo. Probo maiorem: quia homo constituitur formaliter in esse hominis per animal, per vivens, per corpus, vel substantiam, et per ens, de quocumque prædicatur homo, prædicatur etiam animal, vivens etc. ergo.

Iam igitur oportet, probemus minorem illam primi sillogismi: nam usque adhuc arcem proximum manet vexilla nostri asserti: illa fit ratio univoca, quæ fit ratio simpliciter conveniendi plura; sed ratio obiectiva entis sic præcisa fit ratio simpliciter conveniendi substantiam, et accidens, Deum, et creaturam: ergo. Probo minorem: ratio æque proprie, et absque diversitate contrahibilis logice ad substantiam, et accidens, Deum, et creaturam, est ratio simpliciter conveniendi substantiam, et accidens, Deum, et creaturam; sed ratio obiectiva entis sic præcisa fit ratio æque proprie, et absque diversitate contrahibilis logice ad substantiam, et accidens, Deum, et creaturam: ergo. Maior patet: nam ideo animal est univocum, seu ratio simpliciter conveniendi hominem, et equum, quia æque proprie, et absque diversitate est contrahibile logice, seu prædicabiliter ad hominem, et equum: ergo a simili.

Minor autem probatur: ratio simpliciter, absolute, seu proprie prædicabilis de substantia, et accidente, de Deo, et creatura est ratio æque proprie, et absque diversitate contrahibilis logice ad substantiam, et accidens, Deum, et creaturam; sed ratio obiectiva entis sic præcisa (scilicet modo dicto) fit ratio huiusmodi: ergo. Probo minorem: ratio obiectiva entis præcisa modo dicto nichil est aliud, quam quid aptum esse, seu quid aptum ad existendum; sed hæc ratio fit simpliciter, absolute, seu proprie prædicabilis de substantia, et accidenti, Deo, et creatura: verum est enim simpliciter, absolute, et proprie loquendo, substantia est quid aptum esse: accidens est quid aptum esse etc. ergo.

Confirmatur: conceptus simpliciter præcisus a differentiis fit ratio univoca; sed conceptus entis simpliciter præscindit a differentiis, ipsum contrahentibus ad substantiam, et accidens, Deum, et creaturam: ergo conceptus, seu ratio obiectiva entis sic præcisa fit ratio univoca ad substantiam, et accidens, Deum, et creaturam. Consequentia est bona; minor probata, et a pluribus adversariis concessa: et maior suadetur: quod nullam importat rationem differendi fit ratio univoca; sed conceptus entis simpliciter præcisus a differentiis nullam importat rationem differendi, ut patet: ergo. = Rationem hanc, me iudice efficacissimam, solvere conantur adversarii, dicendo, quod ens adhuc simpliciter præcisum a differentiis semper exigit participari inæqualiter, et diversimode ab inferioribus, et cum dependentia unius ab altero: quapropter semper importat diversitatem saltem radicaliter, cum exigat descendere ad

inferiora cum summa diversitate

Sed haec solutio praeoccupata manet ex nostro modo arguendi, et iterum impugnatur sic: omnis inaequalitas, et diversitas entis in participibus suis oritur formaliter ab eorum differentijs; sed inaequalitas, et diversitas orta a differentijs non impedit, ut ratio abstracta entis ab illis simpliciter praecisa fiat univoca ad sua inferiora, scilicet ad substantiam, et accidens, Deum, et creaturam: ergo. Maior patet: quia omnis diversitas inter substantiam, et accidens v.g. oritur a perseitate, et inalietate; Minor vero probatur: inaequalitas, et diversitas reperta inter hominem, et equum in ratione animalis, non impedit, ut ratio abstracta animalis ab illis simpliciter praecisa fiat univoca ad sua inferiora hominem, et equum; sed ideo haec inaequalitas, et diversitas non impedit, ut ratio abstracta animalis fiat univoca ad sua inferiora hominem, et equum, quia oritur formaliter ab eorum differentijs: ergo. Sectio 2a. Solvuntur argumenta.

Sectio 2ª.
Solvuntur Argta.

Arguitur 1º ex Phil. 4º metaph. cap. 2º ubi ait, quod ens dicitur eo modo de suis inferioribus, quo dicitur sanum de omni sanitate; sed sanum dicitur analogice de omni sanitate: ergo. Et libro 3º cap. 4º docet, neque unum neque ens esse genus entium: ergo ex Phil. ens neque est genus, neque est univocum substantiae, et accidenti, Deo, et creaturae. — Idipsum confirmat Angelicus Magister quaest. 1ª de veritate artic. 1º his verbis: nihil enim potest enti addi extraneum, per modum quo differentia additur generi: quia quaelibet natura, aut essentia est essentialiter ens. Sed secundum hoc aliqua dicuntur addere supra ens, inquantum exprimunt ipsius modum, qui nomine ipsius entis non exprimitur: substantia enim non addit supra ens aliquam differentiam, sed nomine substantiae exprimitur specialis modus essendi, nempe per se.

Ad primum dicendum Phil. ibi non loqui de ente reali, de quo nunc agimus, sed de ente in tota sua latitudine prout abstrahit ab ente reali et ficto: in quo sensu certum est, praedicari analogice de suis inferioribus. Ad secundum dicendum, asseruisse Phil., ens non esse genus, nec univocum respectu suorum inferiorum, supposita illius transcendentia usque ad infimas differentias, quam tamen non stabilivit: neque ibidem postquam univocationem entis attingit, quam videtur voluisse negare, subdidit: sed haec quidem quomodocumque dicere quis velit, nihil refert. Dicendum etiam, Angelicum Doctorem loqui

de ratione obiectivè entis, prout subest cognitioni exprimenti ipsa in ipsis rebus; non vero de ipsa, prout subest cognitioni praescindenti.

Arguitur 2°: omnis ratio univoca praedicatur de suis inferioribus per modum generis, vel speciei, vel differentiae, vel proprii, vel accidentis; sed ens nequit praedicari de suis inferioribus aliquo ex his modis: ergo ens nequit fieri ratio univoca ad sua inferiora. Minor probatur quoad primam partem; quia quoad alias omnino certa est: si ens praedicaretur de suis inferioribus, v.g. de Deo, et creaturis per modum generis: Deus contineretur sub aliquo genere; sed hoc est falsum: quia iuxta Patres, nulla ratio cogitari potest superior, excelentiorve Deo, cuique per consequens Deus ipse inferior sit: ergo &.

Deinde: si ens esset genus ad Deum, et creaturas &c. non daretur nisi unicum praedicamentum, seu cathegoria: quia tunc esset unicum genus supremum, scilicet ens: nec decem praedicamenta forent tunc casus primo diversa: nec genera suprema, quod est contra communem sensum doctorum: ergo = Deinde insuper: si ens esset genus ad Deum, et creaturas &c. in Deo daretur compositio methaphysica ex genere, et differentia; sed hoc est prorsus falsum, et contra communem sensum Theologorum: quia alias Deus non esset summe simplex, nec esset actus purissimus: cum partes ipsum methaphisice componentes compararentur ad invicem tanquam potentia, et actus: ergo.

Ad argumentum concessa maiori, nego minorem quoad primam partem, ad eius primam probationem nego minorem: nec aliquid derogatur summae excelentiae divinae, etsi contineatur sub aliquo genere: haec enim continentia est de genere logico, quae nullam oppositionem habet cum infinita superioritate, et excelentia de genere phisico, de qua loquuntur Patres, dum asserunt, nichil cogitari posse superius Deo: unde haec inferioritas Dei ad ens, tanquam ad genus logicum, nullam arguit imperfectionem in ipso Deo. Vel videant adversarii, quid dicendum sit ad illa verba Damasceni cap. 8° elementalium, ubi ait: substantia, quae continet supersubstantialem increatam divinitatem; cognoscibiliter autem omnem creaturam, generalissimum genus est. Praeterquam quod adversarii quandam superioritatem concedunt enti analogo respectu Dei.

Ad 2am probationem dicendum, quod licet ens sit genus ad Deum, et creaturas, ad substantiam, et accidens, non sequitur inde, non dari nisi unicum praedicamentum, sed plura, nempe decem, prout ab Aristotele fuerunt divisa. Nam praedicamenta, cum sint series, aut classes rerum, in quas dividitur ens, tot erunt praedicamenta, quot fuerunt classes entium a viris doctis divisae, et assignatae: ex quo deinde fit, quod licet ens sit genus ad omnia praedicamenta, ac proinde ista non sint absolute, et in rigore genera suprema, nec

primo absolute diversa, dicuntur tamen sic esse, quia nullum genus praedicamentale adest ipsis superius in quo conveniant.

Ad ultimam probationem concessa maiori nego minorem: ex qua non sequitur aliquid contra summam Dei simplicitatem, et actualitatem, nec aliquid minuens vel in minimo eius infinitam perfectionem; etenim ad compositionem methaphisicam minime requiritur, quod partes methaphisicae componentes concipiantur ad invicem tanquam potentia, et actus de linea phisica, idest, per modum materiae, et formae; sed sufficit, quod concipiantur tanquam potentia, et actus de linea logica, idest, per modum praedicati communioris, altioris, seu logice contrahibilis, ad praedicatum contrahens, determinans, quasique actualizans logice, et praedicabiliter: in quo nullum est inconveniens: cum tota contrahibilitas, seu potentialitas unius praedicati divini, totaque contractio, et actualizatio alterius sit omnino extrinseca ipsis.

Quae doctrina bene accipitur ex doctrina, seu sententia contrariorum docentium posse, imo et debere unum praedicatum divinum concipi prius altero: posseque unum distingui formaliter, vel obiective ab altero: namque sicut unum concipi prius alteno, non arguit imperfectionem, quia tota prioritas, et posterioritas se habet ex parte intellectus, et actu concipientis: et sicut distinctio eorum ab altero non opponitur summae simplicitati Dei, quia non arguit veram, et realem, seu intrinsecam pluralitatem praedicatorum divinorum, sed tantum intentionalem, et extrinsecam: ita similiter tota contrahibilitas, et potentialitas unius praedicati divini in ordine ad aliud, totaque compositio methaphisica nullam inferunt imperfectionem in Deo.

Et ratio est ea assignata, quia totum hoc est omnino extrinsecum ipsi Deo, consistitque tam potentialitas, quam compositio methaphisica in eo, quod intellectus noster nunc concipit Deum conceptu communissimo, sub quo confunditur cum creaturis: nunc autem conceptu peculiari, et proprio, sub quo secernitur ab omnibus illis; ex quo fit, ut praedicatum divinum prout apparet sub illo conceptu communissimo, sit contrahibile per se met ipsum prout apparet sub altero conceptu peculiari, et proprio. Unde tota potentialitas, et compositio, quam sequitur ex nostra sententia, dari in Deo, unice se habet ex parte conceptuum, et non ex parte obiecti; haec autem, et non illa opponitur summae Dei simplicitati, et perfectioni.

Sed

dices 1°. Deo debemus arrogare omnem perfectionem immaginabilem; sed esse actum purum tam in linea phisica, quam methaphisica, est aliqua perfectio immaginabilis: ergo debemus dicere, Deum esse actum purum tam in linea phisica, quam methaphisica: atque adeo, non dari in Deo compositionem methaphisicam ex

genere, et differentia. = Dices 2º: quia Deus est summe immaterialis non potest concipi ut materialis: ergo quia Deus est summe simplex, et actu purissimus non potest concipi ut potentialis, et compositus. = Prima replica a professore Theologo solutionem desiderat, sed distinguo maiorem: imaginabilem cum fundamento concedo maiorem: absque omni fundamento, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam.

Sicut est perfectio imaginabilis, inter divinas non distingui adhuc secundum rationem a sua intellectione, voluntatem a volitione, inter a voluntate, etc. quam tamen Theologi similem perfectionem Deo conferant, precise quia est perfectio ficta, et absque fundamento: ita dicemus sentire de perfectione imaginata in argumento proposito. Praeterquam quod distinctio, et multiplicitas secundum rationem, et considerationem nostram perfectionum divinarum, unde compositio methaphysica oritur dicitur, quia quod ex multis perfectionibus conflatur compositum est, haec inquam, distinctio, et multiplicitas fundatur in summa excelentia Dei eminenter continentis perfectiones valde diversas: ac per consequens compositio methaphysica, et ex parte actus, quam solum defendimus, perfectionem arguit, non imperfectionem. Ad secundam replicam distinguo consequens: non potest concipi ut potentialis, et compositus potentialitate, et compositione physica, intrinseca, et obiectiva concedo consequentiam: logica, extrinseca, et ex parte actus nego consequentiam.

Dices 3º: si ens esset genus ad Deum, et creaturas, ratio entis esset prior, et simplicior ipso Deo; sed hoc est falsum: ergo = Respondeo, rationem entis esse priorem ipso Deo logice, seu in subsistendi consequentia, quae prioritas consistit in eo, quod valeat consequentia haec: est Deus: ergo est ens; non vero esse priorem ipso Deo physice, et in existendo, et similiter dicendum rationem entis esse simpliciorem Deo logice: quia intellectus non potest illam rationem in plures conceptus dividere; at vero intellectus bene potest Deum in plures formalitates resolvere; certum haec maior simplicitas maiorem non arguit perfectionem, sed imperfectionem in ente precisio a suis differentiis.

Dices 4º: illa entia inter quae non datur aliqua proportio, vel similitudo non possunt univocari sub aliqua ratione; sed inter Deum, et creaturas non datur aliqua proportio, vel similitudo: ergo. Minor cum consequentia liquet, et maior patet: nam proportio, et similitudo est fundamentum univocationis. = Respondeo, a nemine posse negari, quod detur aliqua convenientia, et similitudo sub ratione entis inter Deum, et creaturas: nam ut ratio entis sit analoga, etiam aliquam similitudinem, et convenientiam exigit in analogatis: praecipue cum ens sit, iuxta adversarios, respectu Dei, et creaturarum analogum propor-

tionalitati. Respondeo itaque inter Deum, et creaturam dari aliquam proportionem, et similitudinem, quamvis latissimam, quod sufficit, ut univocentur sub conceptu entis omnium ultimo.

Arguitur 3.º ratio entis est realiter diversa in Deo, et creaturis; sed ratio realiter diversa nequit fieri univoca: ergo. Probatur maior: ratio entis est diversa in Deo, et creaturis per semetipsam: non enim habet hanc diversitatem per aliquid quod non sit formaliter ens; sed ratio diversa per semetipsam est realiter diversa est: ergo. = Ad hoc argumentum, quod procedit ex suppositione transcendentiae entis, iam constat quomodo respondendum sit: infra distinguo minorem: nequit fieri univoca per conceptum exprimentem eius diversitatem, concedo minorem: per conceptum praescindentem a diversitate nego minorem, et consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: per semetipsam realiter sumptam concedo maiorem: formaliter, et praecisive acceptam, nego maiorem: et distinguo implicitam probationem: non habet hanc diversitatem per aliquid, quod non sit ens realiter formaliter, concedo: quod non sit ens formaliter, praecisive nego: et concessa minori, nego consequentiam.

Verum quidem est rationem entis esse realiter valdeque diversam in Deo, et creaturis, cum in his sit ens ab alio, et in Deo sit ens a se; haec autem diversitas non impedit univocationem utriusque in consideratione logica, consistentem in eo, quod utraque ratio repraesentetur per conceptum praescindentem formaliter a diversitate, vel a differentiis utriusque: quemadmodum diversitas animalis hominis, et equi non impedit univocationem utriusque sub hoc conceptu animal: quia per illum non exprimitur diversitas illorum, sed potius ab ea praescinditur.

Cuius doctrinae ratio est, quia ut Deus, et creaturae, vel quaelibet alia entia univoce conveniant in aliqua ratione, non est necessum, quod in illa, et per illam sub nulla consideratione differant: etenim hoc est impossibile, et potius univocationem impediret; sed solum necessum est, quod nullatenus differant in illa ratione, prout subest conceptui illam univocanti; etsi alias valde differant in illa, prout est in se, et prout subest aliis conceptibus exprimentibus diversitatem: cum igitur ratio entis reperta in Deo, et creaturis sub his conceptibus, ens, vel aptum existere realiter, non plus differant, quam ratio animalis reperta in homine, et equo, sub hoc conceptu animal, non licet dubitare, rationem entis Deo, et creaturis univocam fieri.

Arguitur 4.º effectus non adaequans virtutem causae nequit univocari cum illa; sed creaturae non adaequant virtutem causae infinitae, qualis est Deus: ergo nequeunt univocari cum Deo. Maior probatur ex Angelico Magistro 1.ª part. quaest. 13.ª artic. 5.º in corpore, ubi ait: omnis effectus non adaequans virtutem causae agentis recipit similitudinem

agenti non secundum eandem rationem, sed deficienter; sed ea quae univocantur debent recipere rationem, in qua univocantur, aequaliter, et absque defectu, et diversitate: ergo = Distinguo maiorem: nequit univocari cum illa univocatione physica, permitto maiorem; univocatione logica: subdistinguo maiorem: sub conceptu exprimente inaequalitatem, concedo maiorem: sub conceptu praescindente ab inaequalitate, illamque non exprimente, nego maiorem, et concessa minori, nego consequentiam: concessaque authoritate Divi Thomae distinguo minorem: absque defectu, aut diversitate in sensu formali, et praecisivo concedo minorem: in sensu reali, et physico nego minorem et consequentiam.

Univocatio physica petit convenientiam, et similitudinem, qua maior esse non potest in sensu reali, et physico, inter illa extrema, quae univocari dicuntur: quare effectus non adaequans virtutem causae non univocatur physice cum illa propter defectum similitudinis, et aequalitatis in perfectione; et sic accidit in causis inaequalis perfectionis, et generaliter in rebus specie diversis: species enim sunt sicut numeri omnes inaequales; ceterum haec inaequalitas in sensu physico non impedit univocationem in sensu formali, et praecisivo: et sic omnia entia, quantumvis sint physice distincta, et dissimilia, univocantur sub aliquo conceptu extensissimo, qualis est conceptus entis.

Ex dictis infertur, quaestionem nostram non procedere de ente prout praescindit a positivo, et negativo, possibili, et impossibili, a reali, et rationis: nam ens in hoc sensu est analogum: Infertur 2°. quod licet Deus, et creatura conveniant univoce in ratione entis, non tamen est verum dicere, Deum esse simpliciter similem creaturae, vel e converso: quia non est similis secundum id, in ordine ad quod attendimus similitudinem, nempe secundum esse specificum, et reale: nam denominatio similis ex usu loquentium respicit statum realem. Infertur 3°. Deum univocari cum creaturis non solum in ratione entis, sed in ratione substantiae, viventis, intelligentis, et in aliis. Infertur 4°. ex dictis manere discussam quaestionem inquirentem, utrum ens praescindat simpliciter a suis differentiis? vel utrum possit fieri genus respectu suorum inferiorum? Disputatio 7a explicat in quo consistat possibilitas entis, et tractat de ente possibili, et existente.

Disput.o 7a

Explicat in quo consistat posibilitas entis, & tractat de Ente posibili, & existente.

Plures Philosophi antiqui arbitrantes mundum fuisse ab aeterno, et nullum ens produci

de novo in rerum natura consequenter dixerunt, nullum ens fore possibile, nec ullam dari possibilitatem entium proprie dictam: nam quae nobis videntur produci de novo, ea dicebant, tantum fieri de novo nobis perceptibilia, aut visibilia per novam combinationem entium existentium ab aeterno. Hoc autem errore abiecto omnes iam Philosophi unanimiter fatentur dari veram, et propriam possibilitatem rerum; sed non omnium unanimis est, in assignando, in quo consistat, seu quid sit?

Quidam enim cum Patre Hurtado sentiunt possibilitatem entis consistere in sola divina omnipotentia; Communis autem opinio Recentiorum est, possibilitatem entis consistere in intrinseca non repugnantia terminorum: v.g. homo dicit animal, et rationale: et quia hi duo termini secundum se ipsos esse obiective non dicunt contradictionem, nec mutuo sibi repugnant; propterea homo est, et dicitur esse possibilis, et potest produci ab omnipotentia, quam cognoscat: et iuxta hunc modum dicendi, haec non repugnantia terminorum appellatur possibilitas intrinseca, et remota, seu radicalis entis: ad distinctionem possibilitatis extrinsecae, formalis, et proximae, quam dicunt consistere in omnipotentia divina potente reproducere. Sectio 1a. possibilitas entis non dicit in recto omnipotentiam, sed solam intrinsecam terminorum non repugnantiam.

Sectio 1a.

Possibilitas entis non dicit in recto omnipotentiā, sed solā intrinsecā non repugnātiam.

Probatur conclusio quoad primam partem: possibilitas entis dicit in recto quid producibile, et intrinsece mutabile; hoc non convenit omnipotentiae: ergo possibilitas entis non dicit in recto omnipotentiam. Probo maiorem: ens possibile pene recte producitur, et mutatur intrinsece dum ponitur sub existentia, seu dum reducitur ad actum: ergo consequentia liquet, et antecedens constat: quia ens possibile dum ponitur sub existentia transit per se recte de non esse, ad esse; sed quod transit de non esse ad esse producitur, et mutatur intrinsece: ergo. = Confirmatur: possibilitas entis est entis intrinseca; sed nulli enti possibili est intrinseca omnipotentia: ergo possibilitas entis non dicit in recto omnipotentiam. Probo maiorem: si possibilitas entis non foret entis intrinseca, ens esse possibile, vel actuale tantum esset denominatio extrinseca; sed hoc est falsum: nam ens possibile acquirit intrinsece aliquid dum transit ad esse: ergo.

Probatur conclusio 2a. quoad alteram partem ex Divo Thoma 1a. part. quaest. 25a. artic. 3o. ubi ait: dicitur autem

aliquid possibile, vel impossibile absolute ex habitudine terminorum: possibile quidem quia praedicatum non repugnat subjecto, ut sortem sedere: impossibile vero absolute, quia praedicatum repugnat subjecto, ut hominem esse asinum: ergo possibilitas entis non dicit in recto omnipotentiam, sed solam intrinsecam terminorum nonrepugnantiam. Ratione autem suadetur utraque pars: illud dicit in recto possibilitas entis, per quod distinguitur essentialiter ens possibile ab impossibili; sed ens possibile distinguitur essentialiter per intrinsecam non repugnantiam terminorum ab impossibili: ergo. Probo minorem: per id distinguitur essentialiter ens possibile ab impossibili, quod formaliter concipitur, dum concipitur ens possibile; sed hoc est intrinseca non repugnantia terminorum: ergo. Probo minorem: id formaliter concipitur, dum concipitur ens possibile, ratione cujus dicitur possibile; sed dicitur possibile, quia praedicatum non repugnat subjecto, ut aiebat Divus Thomas, seu propter intrinsecam non repugnantiam terminorum: ergo.

Confirmatur: Debet assignari aliqua ratio, cur hirco-cervus sit impossibilis, et Anti-christus possibilis; sed haec ratio non est divina omnipotentia, sed intrinseca terminorum repugnantia, et non repugnantia: ergo possibilitas entis non consistit in omnipotentia, sed in intrinseca terminorum non repugnantia. Probo minorem: hirco-cervus non est impossibilis, quia Deus non possit illum facere; sed nec Anti-christus est possibilis, quia Deus potest illum producere: ergo ratio cur hirco-cervus sit impossibilis, et Anti-christus possibilis etc. Maior patet, et est Divi Thomae supra citata asserentis: convenientius dicitur, quod ea (idest impossibilia) non possunt fieri, quam quod Deus non possit ea facere. Minor probatur: haec est consequentia a priori: Anti-christus est possibilis: ergo Deus potest illum producere: ergo. Sectio 1a. solvuntur argumenta.

Sectio 2a
Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1º intrinseca non repugnantia terminorum praecise non est saltem adaequatum constitutivum possibilitatis entis: ergo possibilitas entis non dicit in recto solam intrinsecam non repugnantiam terminorum. Probatur antecedens: si posita praecise intrinseca non repugnantia terminorum, seu praedicatorum Petri v.g. adhuc Petrus non est simpliciter possibilis, tunc non est adaequatum constitutivum ejus possibilitatis; sed posita praecise intrinseca non repugnantia terminorum, seu praedicatorum Petri, adhuc Petrus non est simpliciter possibilis: ergo. Probatur minor: ~~[illegible]~~ illud est simpliciter possibile, quod potest habere esse existentiale; sed posita

praecise non repugnantiâ terminorum, seu partium Petri, adhuc Petrus non potest habere esse existentiale: ergo. Probatur minor: ablata per possibile, vel impossibile omnipotentiâ (quae est unica causa productiva existentiae Petri) Petrus non potest habere esse existentiale: ergo.

Nego antecedens, ad probationem concessa maiori nego minorem, ad probationem concessa maiori nego etiam minorem, ad ultimam probationem distinguo antecedens: adhuc Petrus non potest habere esse existentiale, quantum est ex se, seu impotentiâ intrinseca, nego antecedens: ex defectu causae, seu impotentiâ extrinseca, concedo antecedens, et nego consequentiam. Possibilitas utique sicut impossibilitas duplex est, intrinseca videlicet, et extrinseca: quare licet in facta hypothesi deficeret omnipotentiâ, imo licet repugnaret, solum hinc deduceretur, Petrum non posse habere esse existentiale, seu non posse produci, impotentiâ extrinseca, et propter defectum causae productivae; quia tamen Petrus secundum se, adhuc in eam posito, nullum diceret terminorum repugnantiam, maneret absolute possibilis.

Dices: ipsa non repugnantiâ partium Petri non est possibilis sine Deo: ergo in ipsa non consistit possibilitas Petri. = Respondeo ipsam non repugnantiam partium Petri esse intrinsece necessariam, et increatam, atque adeo intrinsece possibilem sine Deo: in quo nullum est absurdum, cum non habeat esse actuale positivum. = Sed dices: implicat, quod possibilitas rerum sit prior ad omnipotentiam; sed hoc sequeretur, si consisteret in non repugnantia terminorum: ergo. Maior evidens, et innegabilis: alias potius omnipotentia a possibilibus dependeret, quam possibilia ab omnipotentia. Minor autem probatur: si possibilitas rerum consisteret in non repugnantia terminorum, tunc haec causalis foret vera: Deus potest producere Anti-christum, quia ipse est possibilis: ergo.

Distinguo maiorem: sit prior prioritate reali concedo maiorem: prioritate rationis, subdistinguo maiorem: prioritate rationis per modum causae efficientis concedo maiorem; per modum obiecti, aut signi extrinseci ipsius omnipotentiae nego maiorem, et concessa minori in sensu explicato, nego consequentiam. Deus enim independenter a non repugnantia possibilium, seu a possibilitate rerum, habet virtutem productivam omnium creaturarum: independenter quidem in sensu physico, et reali: adeoque in hoc sensu possibilitas rerum implicat quod sit prior ad omnipotentiam, hoc autem non impedit, ut in sensu logico dependeat virtus productiva Dei ab ipsa possibilitate rerum, et haec sit prior illa per modum obiecti saltem secundarii, vel per modum signi ipsius omnipotentiae: est enim possibilitas rerum tota sphaera divinae omnipotentiae, ultra quam non potest se extendere.

Si dicas, quod creaturae possibiles sunt ens ab alio: ergo consequenter non sunt ex se possibiles: ergo ab omni potentia. Si hoc dicas, insta: creaturae possibiles sunt ens ab alio: ergo consequenter non constituuntur formaliter possibiles ab omnipotentia: haec enim non est ens ab alio. Quare distinguo antecedens: sunt ens ab alio potentialiter, idest, sunt in potentia, ut sint ens ab alio concedo antecedens: sunt ens ab alio actualiter, idest, habent esse actu ab alio, nego antecedens, et consequentiam. Creaturae possibiles nullum habent esse actualiter, nec a se, nec ab alio, sed sunt revera actualiter nichil: sunt autem in potentia, ut habeant esse a Deo: igitur ex se cum actu nichil sint, habent potentiam ad essendum ab alio.

Arguitur 2°: non potest percipi quid sit ista non repugnantia terminorum, in qua ponimus possibilitatem rerum: ergo. Probatur antecedens: vel haec non repugnantia est in Deo, vel est ab aeterno extra Deum; sed neutrum dici potest: ergo. Minor quoad primam partem patet: alias haec non repugnantia esset ipse Deus, cum nichil sit in Deo, quod Deus non sit: quoad secundam partem probatur minor: si haec non repugnantia esset extra Deum, esset pura negatio ab aeterno; sed pura negatio non potest percipi per se, nisi per aliquid positivum: ergo non potest dici, quod haec non repugnantia sit ab aeterno extra Deum. — Concedo antecedens, nego consequentiam; ad probationem nego minorem quoad secundam partem: et ad probationem concessis praemissis nego consequentiam. Certe ista non repugnantia terminorum est pura negatio consistens in eo, quod partium non repugnet esse, et haec est ab aeterno extra Deum; quae quidem licet non possit concipi a nobis per se immediate, nisi per aliquid positivum connotatum: hoc non probat esse imperceptibilem, ut patet in qualibet alia negatione, aut privatione.

Dices: possibilitas entis non includit imperfectionem: ergo est in ipso Deo: nam in Deo est quidquid non dicit imperfectionem. Dices 2°: in Deo est omne id, sine quo Deus non potest existere; sed non potest existere sine possibilitate entis: ergo. — Permisso antecedente nego consequentiam: nam licet in Deo sit omne id, quod non dicit imperfectionem, si illud sit aliquid positivum; secus autem si illud sit negatio, seu aliquid purae negationis. — Et ex hoc ad secundam replicam distinguo maiorem: si illud sit aliquid positivum, concedo maiorem: si sit negatio, nego maiorem; et permissa minori nego consequentiam. Deus enim non potest existere sine negatione alterius Dei, quin tamen necesse sit ponere hanc negationem in ipso Deo. Vel aliter distinguo maiorem: in Deo est omne id, sine quo non potest existere defectu recti, seu constitutivi, concedo maiorem: defectu connotati nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Haec secunda distinctione tanquam clariori utendum nobis est.

Arguitur 3°: si possibilitas entis consisteret in non repugnantia terminorum, et eius nunc existentis adhuc

maneret posibili; sed hoc est falsum: ergo. Maior patet ex eo, quod Petrus nunc existens nullam dicat repugnantiam ad esse: minor vero probatur: Petrus nunc existens amisit statum posibilitatis: ergo. Distinguo maiorem: adhuc maneret posibili posibilitate reducta ad actum, concedo maiorem: posibilitate pure potentiali, et non reducta ad actum, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam; ad probationem minoris concessa anti distinguo consequens eodem modo. Communiter dicitur, quod actus non destruit, sed perficit potentiam: dum enim quis videt non amittit potentiam videndi, nec per actualem intellectionem destruitur, sed potius perficitur potentia intelligendi. Unde Petrus nunc existens adhuc manet posibilis, seu potens existere; cum ab actu ad potentiam valeat consequentia; non quidem posibilitate pure potentiali, quam solum importat in statu posibilitatis, sed posibilitate reducta ad actum, quam habet in statu existentiae. Quaestio 2a: utrum creaturae posibiles habeant aliquod esse actuale in statu posibilitatis, vel sint omnino nihil?

Quęstio 7a

Utrum creaturę posibiles habeant aliquod esse actuale in statu posibilitatis, vel sint omnino nihil?

Licet dificultas huius controversiae magna ex parte diremptavit ex dictis quaestione anti: nichilominus, lacet aliquibus dificultatibus noviter ocurrentibus sub hoc titulo satis facere: precipuum decisioni advertendum est tanquam de fide contra Joannem Wiclefum, et Petrum Gasendum, creaturas posibiles nullum habere esse actuale existentiale a Deo improductum, et independens: quod delirabat ille, nec dari in spatiis imaginariis aliquod esse reale, existens, eternum, et a Deo independens, quod somniabat iste.

Itaque fide certum est creaturas posibiles in statu posibilitatis nullum habere esse actuale actualitate existentiae; quod esse participiale nominatur: dubitatur autem, an habeant aliquod esse actuale actualitate essentiae? quod esse nominale dicitur. Thomistae frequentius tribuunt creaturis posibilibus esse reale actuale actualitate solum essentiae; et his adsingulariter Granado, Molina, Izquierdo, et alii Jesuitae. Scotistae quasi de mente subtilis Doctoris sentiunt, creaturas posibiles habere quoddam esse actuale, eternum, et a Deo independens, quod esse diminutum vocant, et medium inter ens reale, et rationis; sed in modo propugnandi ipsum

sententiæ partem diferunt a Thomistis, imo et Scoti non aliud sentire a Thomistis docet Dominicus Amort. Sententia vero negans creaturis posibilibus omne esse reale actuale, quod Thomistæ vocant esse essentiæ, et Scotistæ esse diminutum est valde plausibilis inter Philosophos, et Theologos cum quibus sit. Sectio 1.ª Creaturæ posibiles in suo statu posibilitatis sunt omnino nichil, itaut nullum esse reale actuale habeant ab æterno.

Sectio 1.ª

Creaturæ posibiles in suo statu posibilitatis sunt omnino nihil, ita vt nullum esse reale actuale habeant ab æterno.

Suadetur 1.º conclusio: si creaturæ posibiles in suo statu posibilitatis, seu ab æterno haberent aliquod esse reale actuale (adhuc actualitate essentiæ, ut volunt Thomistæ) hoc esse vel esset ens a se, vel ens ab allio; neutrum dici potest: ergo. Maior est certa; non enim invenitur in rerum natura aliquod esse reale actuale, quod non sit vel creatum, vel increatum: probatur minor quoad utramque partem, et primo quoad primam: illud esse reale actuale, quod haberent ab æterno creaturæ posibiles esset aliquid distinctum a Deo; sed non potest dici dari aliquid distinctum a Deo, quod sit ens a se: ergo non potest dici esse reale actuale actualitate essentiæ, quod haberent ab æterno creaturæ posibiles, esse ens a se: Maior est evidens: nam esse creaturarum est aliquid distinctum a Deo; sed esse reale actuale, quod haberent ab æterno creaturæ posibiles esset esse creaturarum: ergo. Minor etiam liquet; quia solus Deus est ens a se: ergo.

Probatur illa minor quoad secundam partem: nequit dari ab æterno esse reale actuale, quod sit ens ab allio, et non sit ab æterno productum ab allio; sed non potest dici, quod creaturæ posibiles in suo statu posibilitatis habeant esse ab æterno productum ab allio: ergo non potest dici esse reale actuale, quod haberent creaturæ posibiles in suo statu posibilitatis esse ens ab allio. Minor est de fide, iuxta illud in principio creavit Deus cælum, et terram, et maior sic probatur: nequit dari ab æterno esse reale actuale, quod non sit vel ab æterno productum, vel ab æterno non productum; sed esse reale actuale ab æterno, et ab æterno non productum non est ens ab allio: ergo.

Maior patet, et minor probatur: esse reale actuale ab æterno, et ab æterno non productum est essentialiter independens a Deo; sed esse essentialiter independens a Deo non est ens ab allio: ergo. Probatur maior: illud esse est essentialiter existens; sed esse essentialiter existens est independens a Deo: ergo. Probatur maior:

illud esse est ab aeterno, et necessario actu extra suas causas, et extra omnes causas, cum a nulla possit causari; sed esse, quod est ab aeterno, et necessario actu extra suas causas, et extra omnes causas, est essentialiter existens: ergo. Minor est certa: nam ideo Deus essentialiter existit, quia ab aeterno, et necessario habet esse actuale, id est, quia a nulla causa potest dependere.

2°. suadetur nostra conclusio alia ratione non minus efficaci. Deus dicitur, et est vere creator omnium: ergo Deus creat essentias rerum, dum res ipsae creantur; sed creatio est productio rei ex nichilo: ergo Deus creat essentias rerum de nichilo: ergo essentiae rerum prout prius ad suam creationem, seu in statu possibilitatis nichil sunt. Primum autem fide divina creditur: et consequens traditur expresse a Divo Thoma per haec verba: ex hoc ipso, quod quidditati esse tribuitur, non solum esse, sed ipsa quidditas creari dicitur, quia antequam esse (per illud esse existentiae intellige) habeat, nichil est, nisi forte in intellectu creantis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia. Minor autem subsumpta est definitio creationis. Prima igitur et secunda consequentia sunt legitimae.

Nichilominus respondent adversarii quod creatio est productio rei ex nichilo participialiter, et physice, id est, ex nichilo nichilitate existentiae, non vero est productio rei ex nichilo nominaliter, et methaphysice, id est, ex nichilo nichilitate essentiae, quod est dicere, creationem esse productionem ex nichilo, prout nichil opponitur enti existenti, non vero prout opponitur enti possibili: et hinc asserunt, non solum existentiam, sed etiam creaturarum productionem non ex nichilo essentiae, nec ex nichilo oppositionis cum chimaera, et impossibili, sed ex nichilo existentiae, id est, ex nichilo esse physici, et [illegible] opositioni cum impossibili.

Sed contra est 1°. creatio est productio rei ex nichilo omnino, et absolute; sed quod non est nichil nichilitate essentiae, sed tantum existentiae, non est nichil absolute: ergo creatio non est productio rei ex nichilo nichilitate existentiae precise, sed etiam ex nichilo nichilitate essentiae. Maior patet: nam ea est differentia creationis a generatione. 2°. nichil participialiter, seu prout opponitur enti existenti nullum esse reale actuale [illegible]; sed creatio, iuxta solutionem, est productio rei ex nichilo participialiter, seu prout opponitur enti existenti: ergo creatio est productio rei ex nullo esse suo reali actuali; sed essentiae rerum creantur a Deo: ergo ex nullo esse suo reali actuali: ergo essentiae rerum pro prius ad creationem sunt omnino nichil, itaut nullum esse reale actuale habeant. Caetera constant, praeter maiorem, quae sic probatur: nichil prout opponitur enti existenti excludit

omnem actualitatem; sed nichil prout excludit omnem actualitatem nullum est esse reale actuale: ergo. Probatur maior: omnis actualitas advenit enti per existentiam, vel post existentiam: ergo.

3.o et explicatur idipsum: nichil prout opponitur enti existenti excludit actualitatem essentiae; sed creatio est productio rei ex nichilo, prout nichil opponitur enti existenti: ergo creatio est productio rei ex nichilo, prout nichil excludit actualitatem essentiae. Probatur maior: nichil prout opponitur enti existenti excludit existentiam; sed existentia est actualitas essentiae: ergo. Minor patet: nam existentia est esse essentiae, itaut essentia antequam hoc esse, seu existentiam habeat, nichil sit; sed esse essentiae est actualitas essentiae: ergo. Quam quidem impugnatio vix sopita, aut permissa reali identitate essentiae cum existentia satis efficax apparet.

4.o creatio, iuxta solutionem, est productio rei ex nichilo, prout nichil opponitur enti existenti; non vero prout opponitur enti possibili; neque ex nichilo oppositionis cum chimera, et impossibili; sed si totum concedatur nichil evincitur pro contraria sententia: ergo. Probatur minor: illa locutio vult dicere, creationem esse productionem rei ex aliquo, quod esse non existat prorsus ante productionem, non repugnat, sed est possibile, opponiturque cum chimera, et impossibili independenter a productione, idest, creationem esse productionem rei ex non repugnantia, et possibilitate sua; sed haec locutio intactam relinquit, utrum aliquid, quod non repugnat, sed est possibile, idest, utrum non repugnantia, et possibilitas rei sit aliquod esse reale actuale? in quo unice poterat auxilium praestare contrariae sententiae: ergo Sectio 2.a solvuntur argumenta.

Sectio 3.a
Solvuntur Arg.ta

Arguitur 1.o essentia Petri actu existentis habet esse reale actuale: ergo etiam essentia Petri possibilis pro illo statu habebat esse reale actuale. Probatur consequentia: essentia Petri possibilis eadem est cum essentia eiusdem Petri actu existentis; sed essentia Petri actu existentis habet esse reale actuale: ergo. Probatur consequentia: ex duobus identificatis quidquid dicitur de uno, dicitur de altero; sed per nos essentia Petri possibilis eadem est cum essentia eiusdem Petri existentis: ergo si essentia Petri existentis habet esse reale actuale, etiam essentia eiusdem Petri possibilis habet esse reale actuale. Confirmatur: nichil numquam potest esse ens: ergo creaturae possibiles in statu possibilitatis non sunt omnino nichil. Probatur antecedens: nichil est non ens; sed non ens

nunquam potest esse ens; est enim contradictorium entis: ergo. Deinde: possibile plus dicit quam impossibile; sed impossibile est omnino nichil: ergo. Deinde: nunquam iuxta commune proloquium ex nichilo nichil fit: ergo si creaturae possibiles in suo statu forent nichil nunquam possent fieri; sed hoc implicat: ergo.

Pro solutione huius argumenti advertere oportet, nichil, enim dici tale essentialiter, et aliud dici tale accidentaliter: nichil essentialiter est illud, cui essentialiter, et pro omni statu repugnat ratio entis: ut Irco-cervus, seu pubatio lucis, et quaelibet Chimaera. Nichil accidentaliter dicimus illud, cui tantum pro aliquo statu, et accidentaliter non convenit ratio entis actualis: et hoc modo sunt nichil creaturae possibiles. Ratio autem huiusmodi divisionis nichileitatis in essentialem, et accidentalem desumi potest ab opposito: nam etiam aliquiditas dividitur in essentialem, et accidentalem, et aliquid in concreto, aliud est tale essentialiter, aliud accidentaliter.

His itaque positis concedo antecedens nego consequentiam, eiusque oppositum potius, quod illa ex antecedente deducitur: nam idem est, essentiam Petri esse actu existentem, ac habere esse reale actuale: ergo ipsa cum essentia Petri esset possibilis, ac non haberet pro illo statu aliquod esse reale actuale. Ad probationem consequentiae concessi praemissis nego consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: quidquid dicitur de uno dicitur de altero eorum, quae sunt ambobus pro eodem statu concedo maiorem: pro diversis statibus, nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam.

Fatemur itaque essentiam Petri possibilis esse eandem essentiam Petri actu existentis; eandem, inquam, formaliter, et methaphysice; non tamen realiter, et physice: nam essentia Petri possibilis realiter physice est nichil: essentia Petri actu existentis realiter physice est aliquid: unde essentia Petri possibilis distinguitur realiter physice ab essentia Petri existentis, sed propter diversitatem status possibilitatis ab statu existentiae potest ipsi competere pro hoc statu ratio illius, quod ipsimet repugnat pro altero statu, et ratione alterius. Ad modum quo eadem est natura humana posita in statu physico, et quam vis supra posita in statu logico; ceterum ratione huius status plura ipsi conveniunt, quae ipsimet repugnant ratione illius.

Miror autem, quod dum adversarii ita discurrunt, non videant instantias, quibus tanquam sagittis graviter vulnerandos se exponunt: quasdam vos parare, et proicere docebo, quibus pro opportunitate utamini, tum ad defensionem, tum ad offensionem. Sit prima: essentia Petri possibilis est eadem cum essentia eiusdem Petri actu existentis; sed essentia Petri existentis actu habet existentiam: ergo 2a essentia Petri possibilis eadem est cum essentia eiusdem Petri actu

existentiæ; sed etiam dicere actu existenti per se ipsa existit actu, per se ipsa opponit nichilo esse, et existentiæ, per se ipsam habet actu verum existentiam exercitam; Ita: ergo 3.a existentia possibili dicere etiam possibili eadem etiam existentia eiusdem dicere, qua exercite existit; sed existentia dicere, qua exercite existit reddit ipsum exercite existentem: ergo. Quare etiam istæ illationes sunt defectivæ in opinione adversa: idipsum fatetur tenentes de contra in arguto opposita.

Ad primam

confirmationem distinguo antecedens: nichil essentialiter, et ratione sui, concedo antecedens: nihil accidentaliter, et ratione status, nego antecedens; et distinguo consequens eodem modo. Ad alteram probationem distinguo maiorem: nichil essentialiter, et ratione sui, concedo maiorem: nichil accidentaliter, et ratione status, subdistinguo, est non ens in actu, et pro illo statu, concedo: in potentia, et pro alio statu nego maiorem: et distincta minori nego consequentiam in sensu explicato. Cum creatio sit productio entis ex nichilo, idest ex non ente, iuxta Divum Thomam, 1.a part. quæst. 45.a artic. 2.o ubi dicit, quod idem est nichil, ac nullum ens: et ita creatio est emanatio totius esse ex non ente, quod est nichil, in quo sibi omnes conveniunt; fateor me non percipere quomodo oppositi Doctores tam asseveranter dicant, nichil non posse esse ens: nisi inveniunt alias evidentiorem rationem, nichil non posse esse ens retenta nichilitate, quod ita certum est, ac quod idem non potest simul esse, et non esse. Enimvero id quod est nichil posse esse, aut fieri ens in digito Dei destructa nichilitate, ita constans est, ut Anselmus noster in suo Monologio Cap. 8.o asserat nichil esse apertius his verbis.

Quoniam igitur certissime patet, quod etiam cetera, quæ præter summam essentiam sunt, ab eadem summa essentia facta sunt: procul dubio nichil apertius, quam quod illa summa essentia tantam rerum molem, tam numerosam multitudinem, tam formose formatam, tam ordinate variatam, tam convenienter diversitam sola per se ipsam ex nichilo produxit. Ex quibus constat tantas rerum esse fuisse aliquando nichil, et illam summam essentiam per omnipotentiam suam fecisse lumen totius esse, et actualitatis earum de tenebris nichilitatis resplendescere, extrahendo illas ab infelici statu nichilitatis, seu possibilitatis, ad felicissimum actualitatis, et existentiæ: quapropter id quod est nichil accidentaliter pro uno statu, potest divinitus per actionem creativam transire a nichilo in aliquid pro alio statu.

Ad secundam confirmationem distinguo maiorem: si res dicit actu, nego maiorem: in potentia concedo maiorem, et minorem, et distinguo consequens.

est aliquid actu nego consq: in potentia, concedo consq. Homo possibilis v.g. Anti-christus non dicit actu plus entitatis, sed eque est actu nichil, ac quaelibet chimera: dicit vero in potentia plus entitatis, quam chimera: eo quod habet potentiam ad esse, sed non illa. = Dices: possibile plus dicit actu, quam impossibile: g.º Probatur antecedens: possibile dicit actu potentiam ad existendum: g.º = Nego antecedens: ad probationem distinguo antecedens: et hoc est aliquid actu, nego antecedens: est aliquid tantum in potentia, concedo antecedens, et nego consequentiam. Dicere actu potentiam ad existendum non est esse aliquid actu, sed consistit in mera non repugnantia terminorum. Ad ultimam confirmationem explico axioma: nichil fit realiter, seu per actionem generativam: concedo: seu per realiter, seu per actionem creativam nego. Constat solutio ex dictis.

Arguitur 2.º Deus actualiter ab ætherno cognoscit possibilia: g.º possibilia ab ætherno sunt aliquid actu: antecedens est certum, et consequentia probatur: nequit Deus actualiter ab ætherno cognoscere possibilia, quin hec sint actualiter ab ætherno obiectum divinæ cognitionis; sed possibilia esse actualiter ab ætherno obiectum divinæ cognitionis, est esse ab ætherno aliquid actu: g.º Probatur: est esse ab ætherno obiectum actuale divinæ cognitionis; sed esse ab ætherno obiectum actuale, est esse ab ætherno aliquid actu: g.º Minor probatur: quia esse ab ætherno obiectum actuale non est esse actu nichil. Confirmatur: quod est inteligibile actu est ens in actu; sed possibilia sunt actu ab ætherno inteligibilia: g.º Maior patet: nam inteligibilitas actualis omnino est proprietas entis actualis.

Argumentum patitur manifestam instantiam in privationibus, negationibus, et impossibilibus, que omnia actualiter ab ætherno cognoscuntur a Deo, quin inde possit inferri, illa esse ab ætherno aliquid actu: g.º pariter. Quare in forma concesso antecedente, nego consequentiam. Ad probationem concessa maiori, nego minorem, ad probationem concessa maiori, nego minorem, vel illam distinguo: esse ab ætherno obiectum actuale, ut aliquid actuale concedo, ut aliquid possibile nego minorem: sic que poterit explicare probationem implicitam confirmatione. Et possibilia cognoscantur a Deo ab ætherno, non est necesse quod ab ætherno sint aliquid, sive ens sit actu: quia quamvis cognitio non sit nisi entis; non tamen oportet, quod illud, quod cognoscitur, sit tunc ens, quando cognoscitur: aiebat Divus Thomas quæst. 2.ª de veritate artic. 3.º

Sufficiens g.º est, ut aliquid sit inteligibile, et ut sit obiectum actuale divinæ cognitionis, quod sit ens in potentia: enim inteligibilitas actualis est propria cuiuscumque entis: non minus enim

citur divinus, imo, et noster potest actualiter concipere tanquam entia, quae praeterita, futura, possibilia, et impossibilia: neque in his omnibus invenitur existentia dempus complexa, et reflectiva, in qua collocatur actualis intelligibilitas. Igitur intelligibilitas non commensuratur cum entitate rei intelligibilis quantum ad hoc, quod si intelligibilitas est actualis, etiam res intelligibilis actualis sit; cum non minus sit actu intelligibilis Petrus possibilis, quam Petrus actu existens; cum hac tamen differentia, quod Petrus existens est actu intelligibilis, tanquam ens in actu, et Petrus possibilis est actu intelligibilis, tanquam ens in potentia.

Sed dices 1.° Petrus possibilis est actu intelligibilis tanquam ens in actu: ergo. Probatur antecedens: Petrus possibilis est actu ab aeterno a parte rei: ergo. Probatur antecedens: haec propositio Petrus est a parte rei est actu vera ab aeterno; sed nequit esse actu vera ab aeterno, quin Petrus possibilis sit actu ab aeterno a parte rei: ergo. 2.° si non esset actu, et necessario vera ab aeterno ista propositio Petrus est a parte rei, non distingueretur ab ista Petrus est albus, sed hoc est falsum: ergo. Probatur maior: si non esset actu, et necessario ab aeterno vera prima propositio, solum foret vera contingenter, et possibiliter: ergo. 3.° Petrus possibilis non est in potentia ad id quod est aliter est; sed est aliter a parte rei: ergo. 4.° Petrus possibilis est actu ab aeterno possibilis: ergo. 5.° Petrus possibilis actu ab aeterno distinguitur a chimera; sed distinctio actualis est passio entis in actu: ergo.

Ad primum respondeo nego antecedens, ad probationem distinguo antecedens: est actu ab aeterno a parte rei actuale nego antecedens: possibile concedo antecedens, ad probationem concessa maiori distinguo minorem: quin sit actu ab aeterno a parte rei actuale: nego: possibile concedo minorem, et distinguo consequens eodem modo. Itaque cum ly est sit terminus aequivocus, et nunc abstrahat a tempore, nunc ex eo minime; idest, aliquando dicit solam habitudinem praedicati ad subiectum, seu solam connexionem essentialem praedicati cum subiecto praescindendo ab existentia, et actualitate; aliquando vero dicit actualem existentiam terminorum: propterea ly est in propositionibus adductis, et etiam in aliis sempiternae veritatis habet priorem sensum, et dicit solam connexionem essentialem terminorum.

Unde licet haec propositio Petrus est a parte rei sit actu vera ab aeterno, non probat, quod Petrus sit aliquid actu ab aeterno, seu quod sit actu ab aeterno a parte rei actuale: ad modum quo licet haec propositio: actualis existentia Petri constituit Petrum formaliter et exercite existentem, sit actu vera ab aeterno; male ex hoc deducitur existentiam Petri constituere Petrum actu formaliter ab aeterno existentem: et ex his constat ad secundam replicam. Iam enim dictum manet, quare, et quo sensu sit actu, et necessario vera dicta propositio.

Ad 3.am concessa maiori distinguo minorem; esse est essentialiter ens reale actuale nego minorem: possibile concedo minorem, et nego conseq. Petrus possibilis non est essentialiter ens reale actuale, imo nec accidentaliter potest pro illo statu ipsi convenire aliqua actualitas, nisi possibilitatis, aut potentialitatis, quae solum consistit in actuali potentia existendi: caeterum haec non est aliquid aliud, quam non repugnantia terminorum, seu pura negatio.= Ad 4.am concesso ant. nego conseq. vel distinguo consequens: ergo est aliquid actu actualitate potentiae, concedo conseq: actualitate actus nego conseq; sed ad hoc iam constat ex immediate dictis.

Ad quintum: distinguo maiorem: sanguis ens actuale nego maiorem: sanguis ens possibile, et in potentia concedo maiorem, et distincta minori nego conseq. Distinctio actualis est ex parte entis in actu vel actualitate potentiae, vel actualitate actus: cum autem Petrus possibilis sit actu ab aeterno possibilis, habet ab aeterno actualitatem potentiae, per quam sufficienter distinguitur a chimaera, quae solum habet actualitatem repugnantiae. Ex quo seque quod si una chimaera actu ab aeterno distinguitur ab alia, quod mirum, si possibile actu ab aeterno distinguatur a chimaera, et impossibili?

Arguitur 3.o seu replicabis: quod convenit naturae Petri secundum se sumptae, ei convenit in omni statu; sed naturae Petri secundum se sumptae convenit esse ens positivum actuale saltem actualitate entis: ergo = Concessa maiori nego minorem: quia natura Petri solum in statu a parte rei est ens positivum actuale, et reale; at vero in statu possibilitatis est ens positivum possibile, et in statu secundum se est ens positivum praescindens ab actuali, et possibili. Quare actualitas, sicut et existentia cum sit praedicatum accidentaliter loquendo conveniens naturae Petri (naturae Petri) ideo non convenit ipsi secundum se sumptae, nisi negative, et praecisive: ad modum quo convenit ipsi secundum se sumptae physice produci, et non produci.

Arguitur 4.o: quidquid ponitur in praedicamento non est nihil, sed ens reale actuale; sed creaturae possibiles ponuntur in praedicamento: ergo. Minor est certa, et maior patet quoad primam partem: non enim alia ratione excluditur ens rationis a praedicamento, nisi quia non est ens reale: ergo. Quoad secundam probatur: quidquid ponitur in praedicamento habet definitionem actualem, cum ad aliquam scientiam pertineat; sed quod habet definitionem actualem est ens reale actuale: ergo = Ad argumentum distinguo maiorem quoad primam partem: non est nihil essentialiter, et in potentia concedo maiorem: non est nihil actu, et accidentaliter nego maiorem, quoad primam partem, et eodem quoad secundam absque distinctione; ad cuius probationem concessa maiori nego minorem.

Verum enim est, quod negationes, privationes, impossibilia, et etiam entia rationis ficta non ponuntur in praedicamento; sed hoc ideo est, quia sunt nihil essaliter, seu pro omni statu, nec sunt ens partim adhuc in potentia; quod econtra accidit in creaturis possibilibus. Quod vero non requiratur ad hoc, ut aliquid ponatur in praedicamento, quod sit ens reale actuale, aperte traditur a Divo Thoma 1. metaph. lect. 3.ª ubi hec habet: ens quod dividitur in decem praedicamenta, significat ipsas naturas decem generum, secundum quod sunt actu, vel potentia. Nec magis requiritur, ut aliquid actu definiatur, quod sit ens in actu: nam definitio cuiuscumque rei tradita ad illam, praecisive ab eo quod sit ens in actu, vel in potentia.

Ex dictis colliges discrimen intercedens inter has propositiones: ab aeterno actualiter verificatur de Petro, quod sit animal rationale: ab aeterno verificatur de Petro, quod sit actualiter animal rationale: prima siquidem est vera, et falsa secunda: nam in prima la actualiter cadit supra affirmationem, et in secunda supra rem affirmatam. Quod discrimen clarius percipies in his: actualiter verificatur de Petro quando sedet, quod potest ambulare: de Petro quando sedet, verificatur, quod potest actualiter ambulare.

Pro complemento huius quaestionis inquires, quid sit ens futurum? et ante resolutionem advertendum est, quod futurum est duplex aliud absolutum, aliud conditionatum: futurum absolutum dicitur illud, quod Deus absolute facere decrevit pro sua differentia temporum; conditionatum est, quod Deus facere decrevit sub aliqua conditione, qua purificata, fiet, et non purificata, non fiet. Unde dico futurum solum addere supra possibile liberum decretum, seu liberam determinationem Dei de eius productione in tempore, et ordinem ad existentiam ex decreto libero in tempore habendam: nam sicut possibile dicitur tale extrinsece ab omnipotentia potente illud producere, et intrinsece a non repugnantia existendi, seu ab ordine ad existentiam sibi non repugnantem: sic futurum dicitur tale extrinsece ab omnipotentia determinata per liberum decretum ad illud producendum, et intrinsece ab ordine ad existentiam ex decreto libero in tempore habendam. Quaestio 3.ª utrum essentia creata realiter distinguatur a sua existentia?

Quaestio 3.ª

Utrum essentia creata realiter distinguatur a sua existentia?

Cum in superioribus de ente possibili disputaverimus, nunc de ente existenti disputatio nos vocat. Praemittere autem oportet, quid sit essentia, quid existentia rerum? Itaque essentia cuiuscumque rei est id, quo res est id, quod est: seu est prima radix proprietatum

et operationis: vel est id, sine quo res nec esse, nec intelligi potest: sic animal rationale est essentia hominis. Existentia rei est id, quo res actu ponitur extra nichil: seu id, quo res est aliquid actu, et quo distinguitur a mero nichilo: vel si loquamur de existentia creata, est id, quo res ponitur formaliter extra suas causas: formaliter dicitur per actionem productivam ponitur res extra causas solum effective.

His positis quaerimus in praesenti an essentia creata posita a parte rei, et extra omnes suas causas distinguatur realiter ab existentia, per quam formaliter ponimus extra illas, quod est inquirere, an essentia creata existat per suam met entitatem? an vero existentia sit aliquid realiter ab essentia distinctum, et realiter ipsi super additum? Circa quod communiter Jesuitae cum eximiis Doctoribus, quibus adhaerent frequenter Domestici asserunt, nullam dari distinctionem realem inter essentiam, et existentiam rei creatae; e contra Thomistae acerrime propugnant, debere intercedere distinctionem realem inter essentiam, et existentiam cuiuscumque rei infra Deum. Sectio 1a. essentia creata est realiter indistincta a propria existentia

Sectio 1a.

Essentia creata est rlr indistincta a propria existentia.

Probatur conclusio ratione communi: propria existentia rei creatae est id, per quod ponitur formaliter extra suas causas essentia creata; sed id, per quod ponitur formaliter extra suas causas essentia creata, est realiter indistinctum ab propria essentia: ergo. Probo minorem: Maior enim est propria notio, seu definitio existentiae: essentia creata ponitur formaliter extra suas causas per suam entitatem; sed entitas essentiae creatae est realiter indistincta ab ipsa essentia: ergo. Minor cum consequentia liquet, et maior probatur: essentia creata ponitur formaliter extra suas causas per id, per quod habet actionem creativam; sed habet actionem creativam per suam entitatem: ergo.

Confirmatur: essentia creata ponitur formaliter extra suas causas per id, quo est aliquid actu, et quo distinguitur a mero nichilo; sed distinguitur a mero nichilo per suam entitatem: ergo. Probo minorem: essentia creata est aliquid actu, et distinguitur a mero nichilo per id, quo constituitur actu in ratione entis realis; sed hoc habet per suam entitatem: ergo. = Respondebis enim creatam poni extra suas causas per suam entitatem solum essentialiter, non vero existentialiter: et constitui actu in ratione entis realis essentialis per propriam entitatem, non vero in ratione entis realis existentialis: hoc enim advenire ipsi essentiae per existentiam distinctam; quod est dicere, essentiam creatam poni extra causas per suam entitatem

initiative, essentialiter, et incomplete; non vero complete, ultimo, et totaliter.

Sed contra est 1.°

et in primis advertere, quod esse, quam contrarij adstruunt distinctum ab existentia, est physica, et actualis essentia posita in statu physico, et reali; unde sic arguitur: essentia creata per id formaliter, quo ponitur precise essentialiter extra suas causas, ponitur etiam existentialiter: ergo implicat essentiam creatam poni per rationem distinctam extra suas causas precise essentialiter, et non existentialiter. Probo antecedens: essentia creata per id formaliter quo ponitur precise essentialiter extra suas causas, ponitur etiam ultimo, et totaliter in statu physico; sed per id formaliter, quo ponitur ultimo, et totaliter in statu physico, ponitur etiam extra suas causas existentialiter: ergo. Minor patet: quia status physicus est status existentialis: ergo.

Maior vero probatur: essentia creata per id formaliter ponitur ultimo, et totaliter in statu physico, quo totaliter desinit esse in statu possibilitatis; sed per id formaliter, quo ponitur precise essentialiter extra suas causas, totaliter desinit esse in statu possibilitatis: ergo. Probo minorem: per id formaliter, quo essentia creata ponitur precise essentialiter extra suas causas, aliquid ipsius desinit esse in statu possibilitatis: aliquomodo ipsa desinit esse in statu possibilitatis; sed per id formaliter, quo aliquid eius, quo aliquomodo ipsa essentia desinit esse in statu possibilitatis, totaliter desinit esse in tali statu: non enim potest aliquomodo ipsa essentia, vel aliquid eius desinere esse in tali statu, quin tota desinat, quin omnimodo desinat esse in eodem statu: ergo.

Probatur 2.° eadem conclusio, et simul impugnatur solutio precedens: si essentia creata distingueretur a propria existentia, haec esset accidens illius; sed hoc est falsum: ergo. Probo minorem: si existentia esset accidens essentiae, supponeret eius existentiam; sed hoc est falsum: ergo. Probo maiorem: quodlibet accidens supponit existentiam subjecti, in quo recipitur: ergo. Consequentia est bona, et antecedens constat ab inductione: nec assignant contrarij accidens aliquod preter existentiam, de qua est litigium, quod non supponat existentiam subjecti. = Confirmatur: essentia recipit, et causat realiter existentiam, iuxta adversarios; sed nequit recipere, et causare realiter existentiam, quin sit realiter existens pro priori ad ipsam: ergo essentia existit realiter pro priori ad existentiam, quod est absurdum. Minor probatur: nulla forma potest recipi in subjecto non existenti: nullus effectus potest causari a causa non existenti pro priori: ergo essentia nequit &c.

Si dicas, sufficere, quod essentia creata existat pro toto illo instanti, in quo causat, et recipit existentiam, quin necesse sit, quod ipsa essentia existat pro priori ad receptionem, et causalitatem: quia essentia est causa materialis existentiae; causa autem materialis ad distinctionem causae

eficienti non debet præsupponi existere ad causandum, quia hec causat recipiendo, et illa dando: si, inquis, hoc respondeas, parum tibi prodest effugium adversus etiam nostrum rationis supra scriptum, quod alibi Deo favente instaurabimus. Sectio 2ª solvuntur argumenta.

Sectio 2ª
Solvuntur argta

Arguitur 1º ex Divo Thoma pluribus in locis, et præcipue opusc. 48º de prædicamentis tract. 2º cap. 2º ubi hec habet: esse essentiæ, et esse existentiæ differunt realiter ut duæ diversæ res. Et opusculo 15º cap. 8º inquit: in substantia composita ex materia, et forma invenitur duplex ordo: unus quidem ipsius materiæ ad formam, alius autem ipsius rei iam compositæ ad esse participatum: non enim est esse rei nec forma eius, nec materia, sed aliquid adveniens rei per formam; sed hoc aliquid adveniens rei per formam est propria ipsius existentia: ergo iuxta Divum Thomam essentia creata distinguitur realiter a propria existentia. Et confirmatur ex testimonio prolato ab ipso Deo ad Moysen Exodi 3º ego sum, qui sum: ex quo sequitur, solum Deum existere per suam essentiam; non vero creaturas: alias etiam creaturæ existerent necessario, et taliter, et absque dependentia ab alio, quod est absurdum.

Respondeo Divum Thomam debere intelligi in primo loco de esse essentiæ in statu possibilitatis, quod si comparetur cum esse existentiali eiusdem essentiæ realiter ab eo distinguitur: hoc enim est actu realiter aliquid; illud vero est actu realiter nichil. Si autem contra hanc expositionem dicas, quod esse essentiæ in statu possibilitatis, et esse existentiæ non differunt ut duæ diversæ res: cum essentia in statu possibilitatis non sit res, sed nichil = Respondetur, quod licet essentia in statu possibilitatis non sit actu res; differt nichilominus ab existentia exercita eo modo, quo una res differt ab alia, distinctione scilicet reali, quæ bis minor est. Vel si mavis, dic, loqui Divum Thomam 1º loco alegato de esse essentiæ pro esse subsistentiæ, quod distinguitur realiter ab esse existentiæ. Et similiter dicendum: quod in secundo loco per tum esse participatum intelligit subsistentiam, quæ quidem advenit rei per formam; non vero intelligit existentiam.

Ad testimonium ex sacra pagina respondeo ex illo solum, quod non solum quod Deus existit per suam essentiam; sed quod ate, necessario, et essentialiter existit per illam: aliud enim est existere per essentiam, et aliud existere essentialiter: primum competit cuilibet creaturæ; secundum soli Deo potest convenire. Et ratio est,

naplicu quelibet creatura existat per suam essam, seu per se ipsam, quia tamen hec a Deo proxime dependet, ab ipso quae creatur: non enim solum esse creatum, sed ipsa quidditas ipsius creari dicitur, iuxta D. Divum Thomam, propterea nulla est possibilis creatura existens essentialiter, seu necessario, et absque dependentia: Hoc autem privilegium solius Dei est, nec est dabile alteri. Qua solutione explicabis argumentum quo instabis in essa ipsius existentiam.

Arguitur 2°: si essa creata non distingueretur realiter a sua existentia, foret purus actus nulla potentialitate permixtus: proindeque foret infinita, et illimitata, sicut Deus; sed hoc est absurdum: ergo. Probatur maior: actus purus nulla potentialitate permixtus est, qui nec potest recipi in aliquo subiecto, nec potest esse subiectum receptivum alterius actus; sed ita foret essa creata, si non distingueretur realiter a sua existentia: ergo. Probatur minor: hoc casu essa creata non posset recipi in aliquo subiecto; alliunde nec posset esse subiectum receptivum alterius actus: nam si semel non recipiat existentiam, nequit recipere alium actum, cum existentia sit ultimus actus: ergo.

Confirmatur a paritate: si essa creata non distingueretur realiter a sua subsistentia foret purus actus: ergo. Probatur consequentia: ideo antecedens est verum, quia hoc casu essa creata identificaret realiter suum ultimum actum de linea substantiae, qui est subsistentia; sed etiam in hoc casu identificaret suum ultimum actum de linea entis, qui est existentia: ergo. = Respondeo, assumptum argumenti esse manifeste falsum, si loquatur de existentia formae materialis, quae recipitur cum forma in materia: et similiter, si loquatur de essa, et existentia accidentium, quae recipiuntur in subiectis, quibus inhaerent accidentia ipsa, nec est magis verum argumentum si loquatur de essa, et existentia materiae, quae licet realiter identificentur, sufficienter tamen limitantur, per hoc quod materia cum sua existentia identificata recipiat formam, et plura accidentia.

Itaque argumentum, si aliquam vim facit, solum erit loquendo de essa, et existentia Angelorum: cum enim non detur in Angelis compositio ex materia, et forma, si alliunde existentia non recipitur in eorum essa: non erit unde utraque llimitetur. Sed certe nec loquendo de essa, et existentia Angelorum aliquid urget argumentum: nam etsi essa identificetur in Angelis cum sua existentia, ac proinde haec non recipiatur in illa; adhuc non excluditur per hoc omnis potentialitas ab ipsa essa Angelorum: manet enim adhuc capax recipiendi subsistentiam, quae advenit cuicumque rei physice, et post existentiam: et etiam manet capax recipiendi virtutem, et vitium, amorem, et odium &c.

Quod autem subsistentia adveniat cuicumque rei post existentiam ex eo patet, quod conceptus essae est exterior, et prior prioritate intelligentiae, quam conceptus substantiae: unde actualitas correspondens essae

deberet esse prior actualitate correspondente substantiae: et consequenter subsistentia, quae est actualitas de linea substantiae, deberet advenire rei iam physice existenti. Apparet quod existentia non esse necessario ultimus actus physicus entis, qui praecedere debeat subsistentiam, patet ex Emm. Caietano apud Eximium Doctorem, qui asserit posse ens creatum, v.g. essentia Petri nunc existenti conservari physice absque subsistentia: cui si Deus tribueret subsistentiam, ipsa ipsi adveniret post existentiam. Et deberet esse certum apud omnes: nam si natura Petri nunc existenti assumeretur ab aliqua persona divina, tunc existentia, quam nunc habet, succederet subsistentia.

Quare ad argumentum in forma nego maiorem: ad probationem concessa maiori nego minorem: et ad eius probationem nego minorem, et probationem simpliciter. Ad confirmationem concesso antecedenti nego consequentiam: ad probationem distinguo minorem: identificaret realiter suum ultimum actum physicum, seu de linea entis physici sumpti, nego minorem: suum ultimum actum methaphysicum, seu de linea entis methaphysice sumpti, concedo minorem, et nego consequentiam. Existentia non recipit realiter in essentia, nec est ultimus actus physicus entis, sicut subsistentia substantiae; sed est actus ultimus methaphysicus entis methaphysice, ultimo ipsum complens, et perficiens in esse entis actualis praescindenti a substantia, et accidenti.

Quare si essentia creata non distingueretur realiter a subsistentia foret purus actus: quia tunc nec reciperet realiter in aliquo subiecto, nec posset realiter recipere aliquem actum: nam post subsistentiam nullus restat recipiendus; econtra vero licet essentia creata realiter non distinguatur ab existentia non ideo erit purus actus, nec infinita, aut illimitata sicut Deus: manet enim adhuc in potentia ad recipiendam subsistentiam realiter, prout iam diximus. Unde sicut in sententia contraria natura humana v.g. non est purus actus in esse naturae quamvis secum identificet suum ultimum actum eiusdem lineae, nempe Petreitatem, Pauleitatem etc. non alia ratione, nisi quia adhuc potest recipere existentiam: ita pariter essentia non erit purus actus, quamvis secum identificet ultimum actum de linea entis, nempe existentiam: quia adhuc potest recipere subsistentiam.

Dices: existentia nequit esse actus ultimus methaphysicus entis methaphysice: ergo ruit solutio. Probatur antecedens: actus ultimus methaphysicus entis methaphysice est differentia specifica; sed existentia nequit esse differentia specifica entis methaphysici: ergo. = Nego antecedens: ad probationem distinguo maiorem: actus ultimus methaphysicus entis methaphysice methaphysice sumpti, concedo maiorem: possibiliter accepti nego maiorem, et concessa minori distinguo consequens

eodem modo. Non dicimus, existentiam esse ultimum actum methaphisicum essentiae, quia essentia methaphisica constituitur per modum differentiae, sed quia ultimo actuat ~~essentiam~~ methaphisicam, et obiectivam potentiam, quam essentia methaphisica possibiliter sumpta dicit ad existendum: est enim prout sic indifferens, et potens, non phisice, et subiective, sed logice, aut methaphisice, et obiective, ad existendum, vel non.

Arguitur 3º: ex duobus identificatis quidquid realiter affirmatur de uno, debet realiter affirmari de altero; sed aliquid affirmatur realiter de essentia creata, quod nequit affirmari realiter de sua existentia: quia essentia est ab aeterno, non vero existentia: est ingenerabilis, incorruptibilis, et necessaria, non vero existentia: ergo. = Concessa maiori nego minorem, et implicitam probationem: nam eodem modo, et sensu, quo essentia est ab aeterno, ingenerabilis, incorruptibilis, et necessaria; idem verificatur de existentia: nam essentia solum est ab aeterno, ingenerabilis, incorruptibilis, et necessaria, methaphisice, connexive, signate, et possibiliter sumpta; non vero phisice, realiter, exercite, et actualiter accepta: quod totum verificatur de existentia, ut explicari, et videri potest in essentia ipsius existentiae, ab existentia prorsus indistincta.

Arguitur 4º: separatio realis est signum evidens distinctionis realis; sed existentia valet separari realiter ab essentia: ergo. Probatur minor: post consecrationem Hostiae deficit existentia, qua accidentia prius existebant in substantia panis, essentia accidentium remanente: ergo. = Confirmatur: si humanitas Petri nunc existentis assumeretur a persona divina, existeret per existentiam divinam, eo prorsus modo, quo humanitas Christi Domini existit nunc per existentiam Verbi: ergo tunc humanitas Petri separaretur a propria existentia. = Nego minorem, et eius probationem: nam post consecrationem Hostiae existunt accidentia per eamdem existentiam, per quam prius existebant, solumque ipsis deficit illa actualis unio, et inhaerentia, qua prius substentabantur in substantia panis.

Ad confirmationem dico, nam Petri in facto hypotesi non existeret per existentiam divinam, sed per propriam: sicut nunc contingit in humanitate Christi Domini, quae tantum subsistit, non vero existit per existentiam Verbi. = Ex quibus inferes essentiam creatam distingui tantum per rationem ab existentia, quatenus concipimus essentiam, et existentiam constituere per modum partium hoc concretum essentia existens. Inferes 2º: existentiam non esse actum phisicum phisice perficientem essentiam, cum non distinguatur phisice ab ipsa essentia. Inferes 3º: quot esse essentias, seu entitates in rerum natura, tot existentias: totque esse existentias partiales, et incompletas, quot sunt entitates partiales, et incompletae.

Disput.° 3.ª

De Prędicamentis in cōmuni,

Questio 1.ª

Quot sint Prędicamenta, quęque conditiones requisitę?

Prædicamenta tot sunt, quot genera suprema: cum enim prædicamentum sit naturalis dispositio, series, seu subordinatio, aut cathalogus prædicatorum repræsentabilium a suno supremo genere in linea sua usque ad individuum eiusdem seriei, et classis: tot profecto erunt prædicamenta, quot fuerint classes, series, et genera suprema. Apud Platonem unicum est prædicamentum, scilicet ens ut sic: apud Xenocratem duplex est, nimirum substantia, et accidens: apud Laurentium Valla triplex, substantia, accidens, et quantitas: apud Stoicos quadruplex: substantia, quantitas, qualitas, et relatio: Pytagorici viginti numerabant prædicamenta; sed Aristoteles decem prædicamenta distinxit, substantia, quantitas, relatio, qualitas, actio, passio, ~~relatio~~ ubi, quando, situs, et habitus. Quæ continentur his versibus:

Arbor sex servos ardore refrigerat ustos,
cras ruri stabo, sed tunicatus ero.

Quare etsi speculative, et in rigore unicum sit prædicamentum, scilicet ens reale: quia in rigore sola ratio entis realis est genus supremum, sub quo cetera omnia continentur; cum tamen divisio facta ab Aristotele a tam præstantissimis philosophis recepta sit, nefas erit ab illa recedere, imo et temerarium, inquit doctor Eximius hic disput. 39.ª sect. 2.ª illam in dubium revocare.

Unde cum communi consensu philosophorum præfatum numerum decem prædicamentorum, seu cathegoriarum admittimus: et ratio est, quam in superioribus insinuavimus: quia totuplex est prædicamentum,

quomplex quæstio fieri valet de aliqua substantia, sive illa particulari; sed de substantia particulari, v.g. de Petro, quæri potest quid sit? quanta? qualis? cuius est? quid agat? quid patiatur? ubi sit? quando sit? quomodo sita? et quomodo vestita sit? quibus omnibus respondetur per decem prædicamenta enumerata: ergo.

Sed advertendum quod quamvis omnes res creatæ ad aliquod ex his prædicamentis pertineant, non tamen omnes eodem modo locantur in prædicamento: nam aliæ collocantur in recta linea, seu directe, et per se, ut in prædicamento substantiæ substantia, corpus, vivens &c. aliæ collocantur in lineis collateralibus, seu indirecte, ut in eodem prædicamento locantur differentiæ ista, corporea, incorporea &c. aliæ denique collocantur in prædicamento tantum reductive: et sic locantur in eodem prædicamento modi afficientes substantiam, ut unio, et quidquid substantiæ complet, et terminat, ut subsistentia, et existentia.

Conditiones requisitæ ut res aliqua locetur directe in prædicamento, sex numerantur: prima quod sit ens per se, et non tantum per accidens, ut est acervus lapidum: secunda, quod sit ens reale: tertia quod sit ens completum, cuius conditionis defectu quælibet entia incompleta, ut materia, et forma, atque differentiæ non ponuntur directe in prædicamento: quarta quod sit ens finitum: quinta quod sit univocum, idest quod habeat eundem nomen, et eandem rationem: et sexta quod dicatur tantum incomplexum, seu quod sit quid incomplexum: ex cuius conditionis defectu, licet homo ponatur in recta linea prædicamenti substantiæ, non vero animal rationale, nec quidquid voce complexa dicatur, ut iam alibi insinuavimus. Quæstio 2a. quænam res ponantur in prædicamento?

Quæstio 2a.

Quænam res ponantur in prædicamento?

Supponendum est contra aliquos Doctores, Angelos, et omnia corpora cælestia posse locari in prædicamento substantiæ directe: et ratio huius suppositionis est, quia Angeli, et corpora cælestia habent omnes conditiones ad substantiam prædicamentalem requisitas: sunt enim substantiæ reales, per se, finitæ, incomplexæ, completæ, et univocæ: ergo Angeli, et corpora cælestia directe locantur in prædicamento substantiæ. Nec obest si dicas, quod ut aliquid ponatur in prædicamento debet esse quid compositum, non simplex; Angeli autem sunt substantiæ simplices: ergo non locantur directe in prædicamento.

Non obest: nam ut aliquid ponatur in prædicamento non debet esse quid compositum compositione physica, seu ex materia, et forma; sed sufficit, quod sit quid compositum compositione methaphysica, seu ex genere, et differentia. Præterquamquod Angeli etiam sunt substantiæ physice compositæ ex esse, et subsistentia tanquam ex potentia, et actu. Quod expresse tradit Divus Thomas 2º. contra gentes cap. 54º. inquiens: in substantijs intelectualibus, quæ non sunt compositæ ex materia, et forma, sed in eis forma est substantia subsistens, est tamen compositio actus, et potentiæ, quæ scilicet est ex substantia, et esse, idest ex esse, et subsistentia. Facta autem hac suppositione adest specialis difficultas circa Deum, et Christum Dominum ponantur in prædicamento. Procemus decisione sit. Sectio 1ª. Deus optimus maximus non ponitur in prædicamento.

Sectio 1ª.

Deus optimus maximus non ponitur in prædicamento.

Probatur 1º. nostra conclusio: non ponitur in prædicamento, quod non habet omnes conditiones requisitas, et assignatas a viris doctis quæ tale ad ens prædicamentale; sed Deus optimus maximus non habet omnes illas conditiones: ergo. Maior est certa: nam in præsenti loquimur de rebus ponibilibus in prædicamento, aut in prædicamentis prout sunt instituta a Philosopho, et admissa a viris doctis. Minor vero probatur: una ex conditionibus requisitis ad ens prædicamentale est quod sit ens finitum; sed Deus non est ens finitum, sed potius infinitum per essentiam: ergo. Confirmatur ex Philosopho lib. Cathegoriarum cap. de substantia apud Comm. nostrum Aquinatem ubi ait, unam ex proprietatibus substantiæ prædicamentalis esse substare accidentibus: ex quibus sic: si Deus optimus maximus poneretur in aliquo prædicamento, illud foret prædicamentum substantiæ; sed in hoc non ponitur: ergo. Probo minorem: cui repugnat una ex proprietatibus substantiæ prædicamentalis non ponitur in prædicamento substantiæ; sed Deo repugnat una ex proprietatibus substantiæ prædicamentalis, nempe substare accidentibus: ergo. Sectio 2ª. Christus Dominus ut homo directe ponitur in prædicamento substantiæ.

Sectio 2ª

Christus Dominus ut homo directe ponitur in prædicamento.

Probatur ratio: illud ponitur directe in praedicamento substantiae, quod habet omnes conditiones requisitas ad substantiam praedicamentalem; sed Christus Dominus ut homo illas habet: ergo. Probo minorem: conditiones ad substantiam praedicamentalem requisitae sunt, quod illa sit substantia realis, sit una per se, sit completa, sit univoca, sit finita, et incomplexa; sed Christus Dominus ut homo totum hoc habet: ergo. = Confirmatur: quodlibet individuum naturae humanae directe ponitur in praedicamento substantiae: ergo et Christus Dominus ut homo directe ponitur in eodem praedicamento. Nec sufficit dicere, hoc verum esse de quolibet individuo naturae humanae, si sit purus homo; secus autem si sit etiam Deus. Non sufficit: nam quod Christus sit Deus, non impedit, ut in esse hominis conveniat univoce cum alliis: ergo nec impedit, ut ponatur directe in praedicamento cum ipsis. Sectio 3a solvuntur argumenta.

Sectio 3a
Solvuntur Argumenta.

Arguitur 1°: ideo Deus non poneretur directe in praedicamento substantiae, quia non est substantia finita; hoc autem non impedit: ergo. Probatur minor: si Deus produceret quantitatem infinitam in aliquo genere, haec directe poneretur in praedicamento quantitatis: ergo licet Deus non sit substantia finita, sed infinita, non impedit &c.a = Concessa maiori nego minorem, ad probationem permissive, nego consequentiam: et ratio disparitatis est, quia quantitas illa adhuc non foret simpliciter infinita, seu infinita per essentiam, sed tantum secundum quid, et penes aliquam rationem duntaxat: maneret ergo hoc casu illa quantitas simpliciter finita: quare non mirum, si ad praedicamentum quantitatis pertineret.

Arguitur 2°: id de quo substantia praedicamentalis praedicatur directe ponitur in praedicamento substantiae; sed substantia praedicamentalis praedicatur de Deo: ergo. Probatur minor: substantia praedicamentalis est ens per se; sed ratio entis per se praedicatur de Deo: nam vera est haec propositio: Deus est ens per se: ergo. = Confirmatur: non est cur ratio entis realis sit univoca, et communis Deo, et creaturis, et ratio substantiae ut sic non sit univoca substantiae increatae, et substantiis creatis; sed hoc stabilito, Deus directe pertineret ad praedicamentum substantiae: esset enim tunc Deus inferior respectu illius: ergo. Deinde: omnis substantia composita ex genere, et differentia ponitur in praedicamento substantiae; sed: ergo.

Ad argumentum concessa maiori nego minorem: ad probationem distinguo maiorem: est ens per se finitum, et creatum, concedo maiorem: ens per se praescindens a finito, et infinito, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Cum substantia praedicamentali

non sit substantia in tota sua latitudine, prout comprehendit substantiam finitam, et infinitam; sed potius praedicamentum substantiae institutum sit pro substantiis praecise finitis: propterea substantia praedicamentalis, debens per se finita, et creata, non patet de Deo: proindeque Deus non ponitur in praedicamento substantiae.

Rationemque, quare praedicamentum substantiae, et etiam alia praedicamenta instituta sint tantum pro rebus finitis in suis ordinibus collocandis, quin instituta sit cathegoria aliqua, in qua, vel sub qua locetur, et contineatur Deus, et creaturae esse potuit, quia congruum non est, quod Deus optimus Maximus infinite excedens, et superemi-nens omnibus creaturis ponatur in cathalogo, serie, seu ordine aliquo simul cum ipsis, ubi potius quam contempletur, simul cum tanta multitudine creaturarum confundatur: quin potius honorificum est, ut eius quidditas, et excelentia summa in se immediate contempletur, et veneretur, omnino seorsim a tumultu creaturarum.

Sed si haec ratio displiceat, respondebis huic quaesito, quia sic voluere priores. Et adhuc cum Patre Hurtado disput. 3a. methaph. sect. 2a. respondebis: quod Deus non ponitur in cathegoria aliqua cum creaturis, quia ita locuti sunt Patres, quorum vestigia oportet aemulari, non vero quia aliqua ratio methaphysica id prohibeat, seu quia in eo sit aliquod inconveniens: potuit enim institui praedicamentum, cuius supremum genus esset commune Deo, et creaturis: atque adeo in illo praedicamento sic instituto collocaretur Deus, et creatura, si nostris Paedagogis placuisset.

Ad confirmationem fateor rationem substantiae ut sic esse univocam substantiae increatae, et creatae; ceterum substantia praedicamentalis, cum solum comprehendat substantias creatas, et finitas, ut diximus, non bene arguitur, pertinere Deum ad praedicamentum substantiae. Ad id, quod addit, quod omnis substantia composita ex genere, et differentia ponitur directe in praedicamento substantiae: respondeo, verum esse, ubi sit substantia completa, et finita, habeatque omnes conditiones supraenumeratas; secus vero si non habeat: ut patet in materia, et forma substantialibus, quae propter suam incomplectionem non ponuntur in praedicamento substantiae, licet quaevis componatur ex genere, et differentia.

Arguitur 3o. Christus Dominus per se ponitur directe in praedicamento substantiae; sed Christus Dominus est Deus: ergo = Respondeo: quod Christus Dominus vel sumitur adequate, quatenus Deus, et homo simul, vel inadequate, quatenus Deus tantum, vel homo tantum: nos autem non dicimus, quod Christus Dominus adequate sumptus ponatur directe, aut indirecte in praedicamento, sed oppositum: quia prout sic non est unum tantum

naturæ, sed multiplici, divinæ, scilicet et humanæ: vel quia prout sic non est quidditatis finitæ. Hinc insuper dicimus, quod Christus inadequatè, quatenus Deus est, ponatur in prædicamento substantiæ; sed quatenus homo præcisè.

Replicabis: Christus quatenus infinitus ponitur directè in prædicamento; sed quatenus infinitus est Deus: ergo. Probatur maior: Christus quatenus homo ultimatè completus ponitur directè in prædicamento; sed prout sic est infinitus: ergo. Probatur minor: Christus prout includit subsistentiam, et personalitatem divinam est infinitus; sed prout homo ultimatè completus includit subsistentiam, et personalitatem divinam: ergo. = Vel aliter: Christus Dominus ponitur in prædicamento substantiæ ut individuum completum; sed completur per subsistentiam, et personalitatem divinam: ergo ponitur in prædicamento substantiæ subsistentia, et personalitas divina: ergo etiam Deus.

Respondeo ad replicam negando maiorem: ad probationem distinguo minorem: prout sic est infinitus ratione naturæ, nego minorem: ratione hypostasis, et subsistentiæ divinæ, concedo minorem, et nego consequentiam: ad probationem distinguo maiorem eodem modo, concedo minorem, et distinguo consequens ut supra. Ut Christus Dominus directè ponatur in prædicamento sufficit, quod sit finitus per naturam; non vero est necesse, ut sit finitus per hypostasim, seu subsistentiam. Et ratio est, quia subsistentia non est ratio formalis, sed est mera conditio locandi Christum in prædicamento; ratio autem formalis locandi Christum in prædicamento est humana natura: sufficit ergo quod hæc sit finita, quamvis subsistentia sit infinita. Et per hoc patet solutio ad additamentum.

Nec inferas, subsistentiam divinam saltem reductivè debere in prædicamento locari ex paritate subsistentiæ creatæ: non enim id sequitur: quia ideo subsistentia creata locatur reductivè in prædicamento substantiæ, quia per se, et ex natura sua ordinatur ad perficiendam, et complendam substantiam per modum formæ informantis, aut per modum partis in fieri, et conservari a substantia dependentis: cum autem divina subsistentia non dicat ullo ex his modis ordinem ad humanitatem Christi: non enim ipsam complet per modum partis, seu formæ dependentis ab humanitate: ideo non tenet paritas.

Sed inquires: an tantum concreta, an vero abstracta ponantur directè in prædicamento? seu, quod idem est, an entia substantialia, et accidentalia in concreto, an vero in abstracto ponantur directè in prædicamento? Dico 1º: quod solum tantum concreta, et non abstracta substantialia locantur directè in prædicamento. Et probatur: illa sola tantum ponuntur in prædicamento directè, quæ sunt vere prædicabilia, et subiicibilia: est enim prædicamentum ordo, vel series entium prædicabilium, et subiicibilium, in quibus concurrunt supra enumeratæ conditiones; sed sola tantum concreta

substantiales, non vero abstracti hoc habent: nam soli âal præd. de homine, non vero âalitas: et soli homo præd. de Petro, non vero humanitas: ergo.

Explicatur: quod ponitur in recta linea prædicamentali debet esse ens completum in propria linea; sed soli tri concreti substantiales, non vero abstracti sunt ens completum in proprio linea: ergo. Probo minorem: tri non importantes ultimum complementum propriæ lineæ non sunt ens completum in sua linea; sed soli tri concreti substantiales, non vero abstracti important ultimum complementum propriæ lineæ, nempe subsistentiam: ergo. Probo minorem: tri substantiales importantes ultimum complementum propriæ lineæ, nempe subsistentiam, et accipi ut concretum ex esse, et subsistentia constitutum; sed soli tri concreti substantiales e.g. homo, seu âal, non vero abstracti ut humanitas, seu âalitas accipiuntur ut concreta ex esse, et subsistentia constituta: ergo.

Dico 2º: quod soli tri abstracti accidentales, et non concreti locantur in prædicamento directe. Et probatur: illi tri locantur dumtaxat directe in prædicamento, qui significant per modum per se stantis, non vero per modum alteri adiacentis, sed soli tri abstracti accidentales, et non concreti hoc habent: ergo. Minor constat, et maior probatur: ideo differentiæ e.g. rationale, et sensibile non locantur directe in prædicamento substantiæ, quia significant per modum adiacentis, et dependentis a ipsa substantia: ergo. Confirmatur ex Angelico Doctore Cap. 7º de ente, et essentia, ubi ait: nomina accidentium concretive dicta non ponuntur in prædicamento, sicut genera, et species, e.g. album, vel Musicum, nisi per reductionem: sed soli secundum quod in abstracto significantur, ut albedo, vel Musica.

Sed dices: tri substantiales abstracti sunt prædicabiles, et subiicibiles iuxta supra conditiones enumeratas; sed tri prædicabiles, et subiicibiles hoc modo locantur directe in prædicamento: ergo. Maior probatur: in hac prædicatione humanitas est âalitas servantur supra conditiones enumeratæ: ergo. = Nego maiorem, ad probationem nego ant.: deficit enim conditio entis completi: quia nec humanitas, nec âalitas est quid completum in linea substantiæ, cum neutra dicat formaliter complementum subsistentiæ: et propterea sunt falsæ istæ propositiones homo est humanitas, âal est âalitas; porro soli tri prædicabiles, et subiicibiles per modum entis completi, et in quibus concurrant alliæ conditiones enumeratæ locantur in prædicamento directe.

Replicabis: âal est prædicabile per modum entis incompleti: est enim pars speciei: quia cumque prædicatur de homine, et leone inquid incom-

plete, ut dictum est in praedicabilibus; sed rationale locatur directe in praedicamento: ergo licet tria substantialia abstracta non sint praedicabilia, et subiicibilia per modum entis completi poterunt locari directe in praedicamento. = Nego maiorem: quamvis enim rationale prout in actuali praedicatione, vel prout actu constituens, vel potens constituere metaphysice hominem simul cum rationali, non ponatur directe in praedicamento propter incompletionem, quam dicit praecise; at vero prout praedicabile directe locatur in praedicamento: nam in hoc sensu dicit pro formali rationem totius potentialis per se stantis, continentisque in potentia species tanquam sibi inferiores.

Si vero dicas, sequi ex nostra doctrina, quod etiam rationale debeat poni directe in praedicamento, sicut animal: nam etiam rationale habet rationem totius potentialis continentis in potentia sua inferiora: si, inquam, hoc dicas, respondeo, non sufficere ad hoc ut aliquid ponatur directe in praedicamento, quod praedicetur per modum totius potentialis, nisi praedicetur in quid, et essentialiter, seu per modum per se stantis, et substantivi; quod totum reperitur in animali, non vero in rationali. = Sed rogabis, quare tria accidentalia in abstracto locantur directe in praedicamento, cum non dicant actualem inhaerentiam in subiecto, quae est complementum ultimum illorum? Respondeo, id ita contingere, quia inhaerentia actualis, etsi sit complementum accidentium in esse existentiali, seu actuali, id est in esse rei physice existentis, non vero in esse rei ponibilis in praedicamento: nam accidentia prout sic praescindunt saltim pro expresso ab inhaerentia, et a dependentia, quam habent a substantia in ordine ad existendum.

Sed iterum rogabis: quomodo abstractum accidentale est totum per se completum, proindeque directe ponibile in praedicamento, et id non habet abstractum substantiale? Respondeo, id ita contingere, quia abstractum substantiale, v.g. animalitas, seu humanitas, est pars per se totius substantialis in esse talis: estque proinde per se quid incompletum in linea substantiali: cum vero abstractum accidentale v.g. color, seu albedo, solum per accidens, et non per se, est pars totius accidentalis: quare accidens abstractive sumptum, et prout concipitur in ordine ad sua inferiora, a quibus fuit abstractum (in quo sensu unice locari potest directe in praedicamento) absolvitur ab incompletione, et partialitate: etenim prout sic praescindit saltim pro expresso ab ordine ad subiectum, in quo stat partialitas, et incompletio illius.

Disput.° IV.ª
De Subst.ª primo Predicam.to

Quæstio 1ª

An sit substantia, et quid sit, qualis, & quotuplex illa sit?

Substantia multipliciter sumi potest: 1.º pro facultatibus, opibus, seu divitijs, in quo sensu dicitur prodigus Evangelij suam substantiam dissipasse. 2.º sumitur pro quidditate, vel pro essentia rei: in quo sensu etiam comprehendit accidentia, et hæc dicuntur naturalia, aut supernaturalia quoad substantiam. 3.º sumitur substantia proprie, et stricte pro re, quæ opponitur accidenti, et quæ subsistit per se, id est, quæ non indiget aliquo subiecto, seu sustentaculo, cui inhæreat, ad existendum: in præsenti autem disputatione solum de substantia in hoc ultimo sensu nobis agendum est.

Dari autem substantiam in hoc sensu, ex eo patet, quod sicut quædam sunt arbores robustiores, quæ quasi ipsis substentantur, ut robur, aut cypressus: quædam autem debiliores, quæ cum per se stare non valeant, aliquo sustentaculo indigent, cui adhæreant, ut hedera, arbor passionis, cucurbita, et alliæ: ita oportet dari aliqua entia (ut experientia patet) magis robusta, quæ valeant subsistere per semet ipsa, et hæc apellantur substantia, ut homo, vel equus: et allia magis debilia, quæ nisi allijs adhæreant, vel inhæreant, subsistere per se non valeant, et hæc apellantur accidentia, ut color, aut magnitudo.

Substantia in communi, et præcisive a completa, et incompleta sic definitur: ens per se subsistens, id est, ens independens a subiecto inhæsionis more accidentium ~~[...]~~. Bonitas autem huius definitionis sic intellectæ ex eo patet, quia illa est bona definitio, quæ convenit omni, et soli definito; sed tradita definitio convenit omni, et soli definito, nempe substantiæ: quia licet aliquæ substantiæ pendeant a subiecto informationis, ut sunt formæ substantiales materiales, et corporeæ; non tamen pendent a subiecto inhæsionis: nam hoc est proprium solius accidentis: ergo.

Sed dices: independentia a subiecto inhæsionis etiam convenit accidentibus, quia ergo non convenit soli substantiæ: ac per consequens substantia non constituitur per esse per se subsistens, id est, per hoc, esse independens a subiecto inhæsionis, prout a nobis explicatur. Probatur antecedens: post consecrationem Hostiæ accidentia eucharistica non dependent a subiecto

inhaesioni: ergo. = Nego antecedens ad probationem distinguo antecedens: non dependent a subiecto inhaesionis, in quo actualiter sint concedo antecedens: in quo sint radicaliter, et exigentialiter, nego antecedens, et consequentiam. Accidentia eucharistica, licet actualiter non inhaereant, vel adhaereant alicui subiecto, semper autem dicunt exigentiam ad inhaerendum: quare essentia substantiae est esse ens per se subsistens, idest non dicens exigentiam ad inhaerendum; et per hoc distinguitur omnis substantia ab omni accidenti.

Dices 2°: esse ens per se subsistens non convenit omni substantiae: ergo. Probatur antecedens: substantiae incompletae, ut formae materiales, materia prima, et unio substantialis non subsistunt per proprias subsistentias, quas non habent, sed per subsistentiam compositi: ergo his non convenit esse ens per se subsistens. Confirmatur: humanitas Christi subsistit per subsistentiam non propriam, sed divinam; sed quod non subsistit per subsistentiam propriam non est ens per se subsistens: ergo. = Respondeo: quod cum substantia dicitur ens per se subsistens, ly per se subsistens non vult dicere, substantiam debere subsistere vel per naturam essentiam, vel per subsistentiam propriam, aut totalem; sed dicat, substantiam esse quid exigentialiter independens a subiecto inhaesionis: quod quidem convenit omni substantiae, tam completae, quam incompletae, tam per propriam, aut partialem, quam per alienam, aut totalem subsistentiam subsistenti.

Dices 3°: substantia dicitur talis, quia substentat accidentia: ergo essentia substantiae stat in eo, quod sit subiectum accidentium. = Permitto antecedens nego consequentiam: nam etsi conveniant rebus nomina saepe suis, ut aiebat Poeta; non tamen semper ex origine ducunt ab essentiis earum, sed multoties sumuntur ab effectibus, vel proprietatibus quoad nos magis notis: sic lapis nominatur ita ab offendendo pedem: et vespertilio, quia vespere volet ex ire; quin in hac essentia vespertilionis, nec in illo consistat essentia lapidis.

Proprietates substantiae sex communiter numerantur ex Philosopho: quarum prima est, quod substantia non habeat subiectum inhaesionis, licet aliquae sint in subiecto informationis, ut formae substantiales: et aliquae in subiecto attributionis, seu praedicationis, ut substantiae secundae, universales, et haec proprietas convenit omni substantiae. Secunda est, quod univoce praedicetur de inferioribus, ut homo de Petro, et Paulo; sed haec soli convenit substantiis secundis. Tertia, quod non habeat contrarium per se, et ratione sui: unde ignis non est contrarius aquae per se, et ratione sui, sed ratione adiunctorum accidentium, seu qualitatum. Quarta, quod non suscipiat magis, et minus proprie in ratione substantiae. Quinta, quod dicat hoc aliquid, ad distinctionem accidentis,

quod dicat quale quid, seu quid qualificans alliud.

Sexta denique proprietas substantiae est, quod recipiat contraria tanquam subjectum quod, secundum eamdem sui partem, et cum intrinseca sui mutatione; et haec proprietas itaque tota etiam convenit omni, et soli substantiae: omni, quia omnis substantia creata, tam corporea, quam incorporea, tam corruptibilis, quam incorruptibilis est intrinsece mutabilis: nam corpora caelestia possunt recipere motum, et quietem, densitatem, et raritatem: et Angeli possunt recipere amorem, et odium, virtutem, et vitium; soli vero, quia nullum accidens secundum eamdem sui partem recipit contraria, tanquam subjectum quod, cum sui intrinseca mutatione; nam etsi propositio vocalis recipiat veritatem, et falsitatem ut subjectum quod, secundum eamdem sui partem, non tamen cum sui mutatione intrinseca, sed tantum extrinseca, scilicet propter mutationem objecti.

Substantia multiplex est: sed dividitur praecipue in primam, et secundam, corpoream, et incorpoream, finitam, et infinitam, completam, et incompletam. Prima substantia est substantia singularis, et incommunicabilis alteri tamquam physice, quam logice, ut Petrus, Paulus etc. Secunda substantia est substantia universalis, et logice communicabilis, ut homo, seu animal. Ex his prima substantia magis proprie dicitur substantia, quam secunda: quia illa magis subjicitur, et magis subsistit, quam ista: prima enim per se subjicitur secundae, et subjicitur accidentibus, et etiam subsistit per se exercite; secunda vero non subjicitur accidentibus per se, nec subsistit per se exercite, sed per primam substantiam: solum quia subsistit per se signate, modo quo homo ut sic est principium sentiendi.

Substantia corporea vel est ipsa materia, vel ab ea dependet, ut forma materialis, et materia prima: incorporea autem substantia nec est materia, nec ab ea dependet, ut Angelus, et anima rationalis. Substantia finita est, quae certis clauditur terminis, ut homo, vel equus: infinita est, quae nullis terminis clauditur, ut natura divina. Substantia completa est quae ad alliud componendum non ordinatur, ut Petrus, vel homo: incompleta vero est, quae ad alliud componendum per se ordinatur, ut materia, et forma. Hinc advertere oportet, substantiam secundum ut sic alliam esse praedicamentalem, quae sub se unice continet illas substantias, quae habent omnes conditiones requisitas, ut ponantur in praedicamento: et alliam esse transcendentalem, quae continet sub se omnem substantiam tam completam, quam incompletam, tam finitam, quam infinitam.

Cum autem usquemodo diximus de substantia in communi, et prout praecise contra-

distinguitur ab accidente, nunc inquirimus, per quid constituatur substantia praedicamentalis in esse talis? Pro cuius decisione advertendum est, tripliciter posse aliquod ens creatum esse ens per se: primo itaut esse per se solum inferat independentiam ab omni alio, tanquam a subiecto inhaesionis more accidentium: et hoc per se sic sumptum diximus constitui substantiam ut sic: secundo itaut esse per se inferat etiam independentiam ab alio tanquam a subiecto informationis more formae substantialis, et independentiam ab alio tanquam ab actu informante more materiae primae: et per esse per se sic sumptum constituitur quaelibet substantia in esse naturae completae, et non ordinatae ad alterius naturae complendam, seu perficiendam, ut humanitas, equinitas etc.

Tertio itaut esse per se etiam inferat independentiam ab alio tanquam a suposito: sicut est natura humana in Petro tanquam in suposito, a quo dependet, et per quod infert independentiam ab alio; et per esse per se sic sumptum constituitur quaelibet substantia praedicamentalis in esse tali. Cuius ratio est, quia per esse per se sic sumptum distinguitur substantia praedicamentalis a non praedicamentali: ergo. Probo antecedens: per esse per se sic sumptum infert substantia independentiam ab alio tanquam a suposito adhuc inadaequate distincto; sed sola substantia praedicamentalis hoc habet: ergo. Probo minorem: sola substantia habens suum ultimum complementum, scilicet subsistentiam completam, infert independentiam ab alio tanquam a suposito adhuc inadaequate distincto; sed sola substantia praedicamentalis hoc habet: ergo. Maior est certa, et minor patet: nam sola substantia praedicamentalis accipitur tanquam concretum ex essentia, et subsistentia completa constitutum.

Sed dices: Anima rationalis in statu separationis a corpore est ens per se inferens negationem essendi in alio tanquam in suposito; sed anima rationalis in statu separationis a corpore non est substantia praedicamentalis: ergo. — Distinguo maiorem: inferens negationem essendi in alio tanquam in suposito adaequate distincto, concedo maiorem: inadaequate distincto, nego maiorem, et concessa minori nego consequentiam. Anima rationalis v.g. anima Petri in illo statu est ens per se capax essendi, et subsistendi in persona Petri, sive in Petro, qui est supositum completum, et ad minus inadaequate distinctum a subsistentia animae ipsius: unde anima rationalis in illo statu separationis non est substantia praedicamentalis: quia ad hoc erat necesse, quod inferret negationem essendi in alio, tanquam in suposito, tam adaequate, quam inadaequate distincto.

Dices 2º substantia secunda v.g. homo est substantia praedicamentalis; sed haec est communicabilis alteri tanquam in supo-

sito: non infert negationem essendi in allio tanquam in supposito: ergo substantia praementalis non constituitur per esse per se, prout infert negationem essendi in allio tanquam in supposito. Probatur minor: homo est communicabilis Petro, et Paulo; sed Petrus, et Paulus sunt* supposita: ergo. = Concessa majori nego minorem: jam enim constat, quod substantia secunda solum est communicabilis alteri logice, et tanquam sibi inferiori; cum quo stat, quod sit incommunicabilis alteri tanquam supposito.

Et ex dictis infertur, quod subsistentia completa est ultimus terminus, seu complementum substantiae in genere suppositi: quod ut intelligas, considera in primis in Petro v.g. ossa eius: haec quidem habent naturam ossea; sed quia natura ossea ex se incompleta est, propterea quaelibet ossa particularia ordinantur ad constituendum aliquod sceleton, et ideo non subsistunt in se ipsis complete, nec habent ultimum complementum in genere suppositi. Et quia ulterius sceleton, seu systema ossium ordinatur per se ad componendum corpus humanum: propterea sceleton nondum habet subsistentiam completam; quoniam autem corpus humanum ulterius ordinatur ad constituendum hominem, ideo natura corporis, seu corpus nondum habet completam subsistentiam.

Considera igitur hominem jam integrum ex corpore, et anima, et unione constitutum, et habebis quidem naturam humanam integram, et completam in linea naturae: si tamen haec natura possit ordinari ad personam divinam, ut de facto contingit in natura Christi Domini, vel ad personam creatam, ut de facto contingit in natura Petri, et haec ulterius prout sic tracta non ordinetur ad alliud componendum: tunc natura humana ita tracta, et completa per personam divinam, aut creatam, tunc habet jam subsistentiam completam: est igitur subsistentia completa ultimum complementum substantiae in genere suppositi, seu est terminus, in quo ultimo sistit substantia, ultra quem non progreditur substantia. Quaestio 2a. utrum subsistentia sit aliquid positivum realiter a natura distinctum, ipsique superadditum?

Quaestio 7a.

Utrum substantia sit aliquid positivum realiter a natura distintum, ipsique superadditum?

Quaestio haec solet aliis terminis proponi, inquirendo scilicet quid addat suppositum supra naturam. Pro cujus tituli intelligentia oportet notare, quod

licet hoc nomen græcum hypostasis pro eodem ac substantia olim acciperetur:
Unde fidei defensores antiqui noluerunt admittere in Deo tres hypostases,
ne cum Arrio tres substantias in Deo admittente, seu adstruente, convenirent;
Iam vero his temporibus nomen hypostasis pro eodem usurpatur, ac subsistentia;
sive suppositalitas, sive personalitas. Quare natura cum sua subsistentia appellatur subsistens, sive suppositum, sive etiam persona, si tamen natura subsistens sit rationalis, et completa: nam si non sit rationalis, licet sit completa, appellatur subsistens, et suppositum, sed non persona: et si non sit completa, licet sit rationalis, non appellatur suppositum, nec persona, sed solum subsistens.

Nunc autem prima sententia docet, subsistentiam non esse quid realiter a natura distinctum, nec quid realiter ipsi superadditum ex parte rei sicut, sed tantum per rationem, et ex modo significandi: ad modum quo distinguuntur homo, et humanitas, ens, et entitas, et quodlibet concretum a suo abstracto. Secunda sententia affirmat, suppositum non addere supra naturam aliquid positivum realiter positive ab ipsa distinctum, sed consistere formaliter in pura negatione, et repugnantia unioni cum altiori digniori se; seu consistere in negatione dependentiæ actualis, et aptitudinalis ab alio, tanquam a supposito: ita Scotus cum omnibus suis discipulis.

Sed hæc sententia parum a præcedenti distare videtur: siquidem Durandus Autor illius etiam asserit, naturam sicut in concreto, seu in esse suppositi addere ad se ipsam in abstracto sicut negationem dependentiæ ab alio tanquam a supposito. Tertia denique sententia tuetur, subsistentiam esse aliquid positivum realiter a natura distinctum ipsi que naturæ realiter superadditum, per quod ultimo completur, et redditur incommunicabilis alteri tanquam supposito: quam sententiam amplectuntur communiter Thomistæ, et Theologi, Angelico Præceptore facem ferente, pro qua sit. Sectio 1ª. Subsistentia est aliquid positivum realiter a natura distinctum.

Sectio 1ª

Subst.ª est aliquid positivû rltr a naâ distintum.

Probatur conclusio ratione utramque partem comprehendente: subsistentia est ultimus terminus, seu complementum naturæ in linea substantiæ; seu quod idem sonat est ultimum complementum substantiæ in genere suppositi; sed ultimum complementum naturæ in linea substantiæ, ultimum complementum substantiæ in genere suppositi est quid positivum realiter a natura distinctum: ergo. Maior est definitio subsistentiæ: minor vero

probatur: ultimus complementum naturae in linea substantiae, ultimum complementum substantiae in genere suo, est quid substantiale, realiterque a natura divisibile; sed quid substantiale realiter a natura divisibile est quid positivum realiter a natura distinctum: ergo. Minor patet: nam quid substantiale est quid positivum: quid realiter a natura divisibile est quid realiter a natura distinctum: ergo.

Maior autem quoad primam partem etiam constat: quia ultimum complementum naturae in linea substantiae, substantiam perficit in esse tali; sed perfectivum substantiae in esse tali quid substantiale est: ergo. Quoad secundam vero partem probatur illa maiori: natura Petri nunc existentis habet propriam personalitatem, seu subsistentiam; sed personalitas, seu subsistentia Petri nunc existentis est realiter ab ipso divisibilis: ergo. Probatur minor: natura Petri nunc existentis est a Verbo divino assumptibilis: ergo. Probatur consequentia: iuxta Divum Thomam 3ª part. quaest. 4ª artic. 1º ad 3um Verbum divinum non potest assumere naturam Angelicam, aut naturam hominis praeexistentis sine corruptione personalitatis, quae fuisset repertam in homine: ergo si natura Petri nunc existentis etc.

Confirmatur: personalitas, seu subsistentia Verbi divini, qua de facto subsistit natura humana Christi Domini est quid positivum realiter a natura distinctum: ergo quaelibet subsistentia creata est quid positivum realiter distinctum a natura. Antecedens est innegabile, et consequentia patet a paritate, et ulterius suadetur: personalitas creata est participatio personalitatis divinae, convenitque univoce cum illa: ergo si personalitas Verbi divini, qua de facto subsistit natura humana Christi Domini est quid positivum realiter a natura distinctum, etiam quaelibet subsistentia etc.

2º confirmatur: subsistentia Verbi ut singulis subsistentiis creatis in humanitate Christi communicat ipsi effectum positivum: ergo subsistentia creata, quam supplet, seu quaelibet subsistentia creata est quid positivum etc. Antecedens patet: communicat enim ipsi semet ipsam: ipsa autem est quid positivum adhuc iuxta Scotum: ergo. Consequentia vero probatur: si subsistentia Verbi, ut supplens creatam in humanitate Christi, communicat effectum positivum: subsistentia, quam supplet, si adesset, communicaret etiam eundem effectum; sed hoc probat subsistentiam creatam esse quid positivum realiter a natura distinctum, ut patet: ergo.

Impugnatur autem directe sententia Durandi: si subsistentia creata non distingueretur realiter, sed tantum ex modo se tenendi a natura: tunc Verbum divinum assumens naturam humanam necessario deberet assumere totum hominem; scilicet naturam humanam cum propria subsistentia; sed hoc est falsum: ergo. Minor est de fide, ut ait Divus Thomas 3ª part. quaest. 4ª artic. 3º in corpore: et

maior probatur 1°: eo realiter identificari nequeunt unum realiter assumi, altero realiter non assumpto: g.° 2°: si subsistentia creata realiter non distinguitur a naâ, quemadmodum naâ humana est realiter unita verbo, sic foret ipsi unita subsistentia creata; sed hoc est falsum, alias verbum divinum assumeret non solum naâm, sed personam creatam: proinde quae esset in Xpto duplex persona divina, et creata, quod est error Nestorij heretici: g.° Sectio 1.ª solbuntur argumta.

Sectio 2.ª
Solvuntur Argumta

Argumtum 1.°: ideo subsistentia creata distingueretur realiter a propria naâ, quia esset divisibilis, seu separabilis ab illa realiter; sed hoc est falsum: g.° Maior est nostra doctrina, et minor probatur: ideo subsistentia creata esset realiter separabilis a propria naâ, quia aliter sequeretur, quod verbum divinum assumens naâm humanam, hanc assumeret cum propria subsistentia; sed hoc minime sequitur, etsi subsistentia creata non sit divisibilis, seu distincta, seu separabilis realiter a propria naâ: g.° Probatur minor: etsi subsistentia divina non sit divisibilis, seu separabilis, seu distincta a propria naâ, nihilominus subsistentia divina unitur humanitati Xpti, et non naâ: g.° etsi &c.= Confirmatur: filiatio divina generat, non vero divina essentia; sed haec solum distinguitur per rationem, seu ex modo dicendi a filiatione: g.° pariter poterit assumi a verbo humana naâ, et non subsistentia, non obstante, quod haec solum per rationem distinguatur ab illa.

Ad argumtum concessa maiori nego minorem: ad probationem concessa maiori nego minorem: sed ad probationem nego maiorem. Non enim sola personalitas, seu subsistentia Verbi, et non naâ divina, sed utraque unita est immediate phisice humanitati Xpti Dni: etenim in filio Dei non est aliud secundum rem subsistentia, et naâ, sed tantum est aliud secundum modum inteligendi, et dicendi: quae distinctio non sufficit ad hoc, ut subsistentia uniatur phisice immediate humanitati, et non naâ: cum in unione nulla detur inter naâm, et subsistentiam oppositio relativa.

Sufficit autem prefata distinctio rationis inter naâm divinam, et eius subsistentiam, ut dicamus, naâm divinam esse unitam humanitati ratione subsistentiae, si attendamus ad finem huius unionis: cum enim huiusmodi unionis terminus, seu finis sit persona, sive subsistentia, et non naâ: quia naâ humana sic unitur Verbo, ut verbum in ea subsistat, non autem ut aliquid addatur ei ad rationem suae naâe, velut eius naâ in aliud transmutetur, et finis sit optimus, et precipuus in

unoquoque, ideo dicitur, quod unio humanæ naturæ ad verbum facta est in persona, et non in natura: licet alias humana natura physice, et immediate divinæ naturæ; non quidem secundum se iungatur, sed prout subsistenti in persona Filij unitatur.

Praeterquam quod in sententia Durandi personæ divinæ convenit primo ratione essentiæ divinæ assumere straticæ naturæ humanæ: ita quod ad unionem personalem verbi cum natura humana non consequitur, sed præexigit unio naturæ divinæ cum ipsa natura humana: quod tradit Durandus in sententiarum distinctione 1.a quæst. 2.a g.o implicat in eius sententia subsistentiæ divinæ unioni humanitati, non vero divinæ naturæ; imo et implicat, hanc non uniri immediatæ, quam subsistentiæ. = Sed dices: natura divina communis est tribus personis: g.o si natura convenit immediatæ physice uniri humanitati, sequitur, quod conveniat tribus personis, quod est erroneum. = Ad hoc respondet Divus Thomas 3.a part. quæst. 3.a artic. 2.o ad 2.um ita: dicendum, quod illud, quod convenit naturæ divinæ secundum se, convenit tribus personis, sicut bonitas, sapientia, et huiusmodi: sed assumere convenit ei ratione personæ verbi (idest prout subsistit in persona verbi) et ideo soli illi personæ convenit.

Ad confirmationem concessi premissi nego consequentiam: quod enim realiter generet, aut producat filiatio divina, non producta, aut genitta natura cum filiatione realiter identificata, ab inaccessa mysterij Trinitatis altitudine descendit: est que summum nostræ fidei mysterium, quod solum obscure capimus, et firmissime credimus de eminentia illa divini esse, potenti extrema adeo sibi adversantia, qualia sunt produci, et non produci, generari, et non generari, amico federe copulare. Nihilominus tamen eiusdem rei rationem theologicam assignare possumus: et est, quia cum Deus sit infinite perfectus in omni linea, proindeque infinite simplex, et fecundus: ideo propter summam suæ simplicitatis petit identitatem realem filiationis cum ea: et propter summam fecunditatem petit filiationem produci, aut generari, et non generari naturam.

Retorquetur autem argumentum multipliciter: si cum sola distinctione rationis, et eo modo, sicut datur inter naturam, et subsistentiam creatam potest verbum divinum assumere realiter naturam, et non subsistentiam: etiam cum sola distinctione rationis inter animal, et rationale hominis posset Deus producere realiter animal, et non rationale; sed hoc est impossibile: g.o 2.o supposita identitate reali inter naturam humanam Christi, et eius subsistentiam propriam, natura humana Christi habet independenter a verbo omne illud, per quod alia natura humana suppositatur, nempe subsistentiam creatam: g.o exigere suppositum creatum

et consequenter persona creata: cum g° natura humana Christi unita fuerit supposito verbi, sequitur in Christo esse duplex suppositum.

3° contra Durandum subsistentia non distinguitur realiter a natura subsistenti per illam; sed subsistentia verbi realiter distinguitur a natura humana Christi: g° haec non subsistit per subsistentiam verbi, quod est haereticum. Tardy: si enim, suae natura non distinguitur realiter a subsistentia, sed tantum ex modo dicendi, videat Durandus quomodo effugere valeat censuram Damasceni lib. 2° de fide cap. 3° ubi ait: quidvis fraudi haereticis est hoc in genere, quod naturam, et hypostasim idem esse germanum habent. Cui consonat Sanctus Epiphanius lib. 3° conciliorum in septima synodo, act. 6° inquiens: Haeretici errant, quia nihil aliud agunt, quam ut ostendant, naturam et hypostasim idem esse: quam sane inter se differre, veri fidelis catholicae alumni agnoscunt.

Arguitur 2° cum subtili Scoto: verbum divinum assumsit naturam humanam perfectam et integram; sed hoc foret falsum, si subsistentia creata esset quid positivum naturae superadditum: g°. Probatur minor: quia tunc foret subsistentia integratio, et perfectio naturae: cum g° verbum divinum subsistentiam non assumpserit, nec humanam naturam perfectam, et integram assumsisset. = Respondeo, verbum divinum assumpsisse naturam humanam integram, et perfectam in linea naturae, id est cum omnibus perfectionibus ipsi debitis in esse naturae; non vero in esse suppositi, vel in esse substantiae subsistentis: unde valebat, quod verbum naturam humanam integram, et perfectam sibi univerit, et quod subsistentia sit quid positivum naturae superadditum, quin tamen verbum eam assumpserit.

Sed replicas ex Damasceno lib. 3° cap. 6° asserente, verbum divinum assumpsisse quidquid in humanitate plantaverat; sed non solum plantavit in humanitate perfectiones spectantes ad lineam naturae, sed ad lineam suppositi, et quidquid in ea positivum est: g° cum non assumpserit subsistentiam, sequitur, quod haec non sit quid positivum. = Dicendum est supra, verbum divinum assumpsisse quidem hypostatice quidquid in humanitate plantavit spectans ad lineam naturae; secus vero quod spectat ad lineam personae, hoc enim est impossibile: nam assumi aliquid hypostatice a persona verbi est trahi ad personalitatem illius, et subsistere per illam; sed impossibile est, quod una persona trahatur ad personalitatem alterius: ergo impossibile est, verbum divinum assumpsisse hypostatice quidquid in humanitate plantavit spectans ad lineam personae.

Arguitur 3° seu replicabis: si subsistentia creata esset perfectio positiva naturae, natura humana v.g. in quolibet statu constituta illam appeteret: quodlibet enim appetit suam positivam perfectionem; sed natura humana unita verbo

non ageret subsistentia creata: ne dicas manere proinde violentam: quia subsistentia creata non est perfectio positiva naturae, sed consistit in pura negatione. = Respondeo distinguendo maiorem: in quolibet statu constituta absque omni subsistentia illam appeteret concedo maiorem: constituta praecise absque propria subsistentia, si aliam perfectionem habeat, nego maiorem: et distinguo implicitam probationem: quodlibet appetit suam positivam perfectionem, vel formaliter, vel aequivalenter talem, concedo: formaliter talem praecise nego.

Si natura humana seu quaelibet alia natura constituerentur in aliquo statu, quo nullam subsistentiam haberet (quod plures iudicant possibile) utique propriam subsistentiam appeteret, maneretque violenta, donec ad illam, vel ad aliam perfectionem perveniret; enim vero humanitas Christi Domini unita nunc defacto Verbo divino subsistit per subsistentiam Verbi, quae quidem longe perfectiori modo facit in humanitate Christi quidquid faceret subsistentia creata, si adesset: ideoque humanitas violenta non manet, sed perfectissime satiata, non solum quoad appetitum elicitum, qui procedit ex cognitione rei appetitae, sed quoad appetitum innatum, qui procedit absque rei cognitione. Quod potest parificari in natura prima corporis Beatae Mariae, quae licet in statu viae appeteret omnes fructus propter amissibilitatem cuiuslibet earum; secus in felicissimo statu beatitudinis, in quo per animam reales inamissibiliter recepta satiata est.

Arguitur 9.°

ex pluribus Divi Thomae testimoniis, et in primis in 3.° distin. 6.a quaest. 1.a artic. 2.° ad 5.um ubi haec habet: dicendum, quod hoc quod facit coniunctum ex anima, et corpore esse hominem, non est praeter animam, et corpus, et unionem aliquid positivum; videas hoc ipso, quod ipsum compositum ex anima et corpore non adveniat alteri subsistenti in natura composita, sequitur, quod coniunctum sit homo. Ex quibus sic: sed homo est suppositum, sive persona: ergo quod facit coniunctum ex anima, et corpore esse hominem, sive personam non est aliquid positivum supra naturam, seu non est aliquid praeter animam, et corpus, et unionem.

Item opusc. 3.° Cap. 10 haec habet: in aliis hominibus (praeter Christum) unio animae, et corporis constituit hypostasim, et suppositum, quia nihil aliud est praeter haec duo = Et 1.a part. quaest. 3.a artic. 3.° ad 3.um apud Eminentissimum Aguirre sic loquitur: illae formae, quae non sunt receptibiles in materia, sed sunt per se subsistentes ex hoc ipso individuantur. = Respondeo neminem posse dubitare de mente Divi Thomae in hac parte: nam 1.a part. quaest. 2.a artic. 3.° apud Amort inquit: in substantiis materialibus naturam, et suppositum differre (et rationem assignans prosequitur) quia nempe a

materialibus est separabilis subsistentia.

Cui consonant alia verba, quae habet 3a part. quaest. 16. artic. 12 in corpore, ubi ait: in Christo non esse personam causatam ex principiis humanae naturae, quia tamen subsistentia provenit a Verbo. Idem 3a part. quaest. 2a artic. 2o in corpore praeter alia clarissima verba in favorem nostrae sententiae haec habet: si in nonquibusdam rebus, quae ad rationem speciei pertinent, nihil aliud addatur inveniri potest, nulla necessitas esset distinguendi naturam a supposito naturae ::::: contingit autem in quibusdam rebus subsistentibus inveniri aliquid, quod non pertinet ad rationem speciei, scilicet accidentia et principia individuantia (sicut maxime patet in his, quae sunt ex materia, et forma composita) et ideo in talibus etiam secundum rem differt natura, et suppositum.

Haec ad longum transcripsi, ut constaret de mente Divi Thomae: nunc autem ad primam authoritatem objectam respondeo, ibi Angelicum Praeceptorem solum docere, quod hoc quod facit conjunctum ex anima, et corpore esse hominem formaliter in esse hominis, non est aliquid positivum praeter animam, et corpus, et unionem; cum hoc tamen stat, quod homo de materiali, et in ratione suppositi praeter relata importet subsistentiam: nam hoc concretum homo de formali significat naturam humanam, et de materiali subsistentiam. Ad secundum testimonium dicendum, loqui de supposito late sumpto, prout est idem ac individuum, sive compositum substantiale, in quo sensu si sumatur suppositum nihil aliud est praeter illa duo.

Ex ultima authoritate, et aliis solvendis advertere oportet, subsistentiam tam in naturis spiritualibus, quam corporeis, esse quid positivum ipsi realiter superadditum: et ratio est, quia verbum divinum, quemadmodum assumpsit naturam humanam, potuit assumere Angelicam: ergo etiam natura Angelica distinguitur realiter a propria subsistentia. Probo consequentiam: verbum divinum assumens naturam Raphaelis v.g. illam assumeret in unitatem personae divinae: sed non potest naturam Raphaelis assumere in unitatem personae divinae, quin eius personalitas propria destrueretur, (ut constat ex dicto nuper allegato) ex cuius destructione sequitur esse quid realiter naturae superadditum: ergo etc. Unde quando ait Divus Thomas, quod forma non receptibilis in materia est per se subsistens, non vult dicere, quod subsistat per subsistentiam indistinctam; sed quod subsistat per se, idest, in se, seu independenter a materia.

Si pro complemento huius quaestionis inquiras, quae sint causae subsistentiae? dico causam materialem esse naturam substantialem, in qua subsistentia recipitur: et hanc etiam esse causam efficientem immediatam ipsius subsistentiae: quia subsistentia profluit, et dimanat physice a natura substantiali tanquam propria illius passio, ut etiam calor dimanat ab igne. Nec contra hoc obstet, quod

cum actiones sint suppositorum, ut tenet commune proverbium, videtur, quod non antequam subsistat, nequeat causare subsistentiam: ac per consequens nullo modo. Nonobstat; nam illud proloquium debet intelligi de actionibus proprie talibus, et ad extra; minime autem de actionibus ad intra, quibus non praesupponitur intrinsece in suo esse, quae non sunt tam proprie actiones, quam emanationes: ideoque in principio immediato subsistentiae non exposcunt.

Tamen ex superioribus colliges, dari in quolibet composito ex materia et forma subsistentias partiales: est enim subsistentia proprietas substantiae ~~propria~~ ~~ostenta~~ ut sic, consequenterque cuilibet substantiae partiali debet convenire. 2º colliges, effectum formalem secundarium subsistentiae, et sic consistere in eo, quod subiectum reddat incommunicabile alteri tanquam supposito adequate distincto: siquidem omnis subsistentia velut pars alicuius suppositi, sive partialis, velut suppositum integrum formaliter, si sit totalis; sed quodlibet suppositum formaliter, idest suppositalitas, sive totalis, sive partialis reddit subiectum incommunicabile alteri tanquam supposito adequate distincto: ergo. Disputatio 5.ª de accidente in communi.

Disput.º 5.ª

De Accidente in comuni

Accidens in omni sua latitudine est quidquid accidit, seu advenit alicui subiecto: seu accidens est, quod inhaeret alteri, sive ens in altero. Dividitur autem accidens in physicum, metaphysicum, et logicum: physicum est, quod distinguitur physice, et realiter a substantia, cui accidit, ut albedo a pariete: metaphysicum dicitur illud, quod non est de conceptu definitivo, aut metaphysico rei, nec physice ab ea distinguitur, ut risibilitas in homine: logicum est, quod praedicatur in quale contingenter de subiecto, et hoc sicut et praecedens potest esse substantia entitative, dummodo accidentaliter subiecto conveniat, ut praedicatum huius propositionis, homo est exercitu subsistens.

Accidens physicum, quod etiam appellari solet accidens praedicamentale, de quo duntaxat in praesenti, aliud est accidens perfectum, et absolutum, quod est vere res, seu ens, et inhaerens substantiae abeaque dependens, ut magnitudo, et color: et aliud est imperfectum, et modale, quod non ex se proprie dicitur res, quam modus rei, cui inhaeret, ut vero regesta (?) sessio in flexio

respectu digiti, et illuminatio respectu luminis &c.a Inhaerentia accidentis ad substantiam una est actualis, quae consistit in exercitio, et actuali afficientia, seu unione accidentis ad substantiam: alia est inhaerentia aptitudinalis, seu radicalis, quae consistit in exigentia positiva accidentis ad actualem afficientiam, coniunctionem, et unionem sui ad substantiam. His tamen notatis sit. Quaestio unica quaenam sit ratio formalis constitutiva accidentis?

Quaestio unica.

Quęnã sit raô formalis constitutiva accidentis?

Alii antiqui communiter sentiebant, accidens in tota sua latitudine debere formaliter constitui per sui actualem inhaerentiam ad substantiam: sed falsitas huius opinionis evidenter convincitur in Augusto Eucharistiae Sacramento, ubi manent accidentia panis, quin actualiter inhaereant alicui substantiae. Scotistae docent, nec inhaerentiam actualem, nec aptitudinalem posse esse rationem formalem constitutivam alicuius accidentis, sed potius quodlibet accidens debere formaliter consistere in radice, seu exigentia utriusque inhaerentiae. Communiter tamen defenditur, inhaerentiam aptitudinalem, seu radicalem, seu exigentialem esse constitutivum accidentium perfectorum: et inhaerentiam actualem esse constitutivum formale, et essentiale imperfectorum accidentium. Sectio 1.a Accidentia absoluta, et perfecta constituuntur formaliter per inhaerentiam aptitudinalem; modalia, seu imperfecta per actualem.

Sectio 1.a

Accidentia absoluta, et perfecta cōstituuntur formaliter per inhęrentiam aptitudinalē, modalia, seu imperfecta per actualem.

Probatur conclusio quoad primam partem ex Angelico Praeceptore in 4.o dist. 12.a art. 1.o ad 2.um ubi haec habet: substantia est res, cui debetur esse per se, sicut accidens est res, cui debetur esse in alio: quia esse actu per se, vel in alio non est ipsa quidditas substantiae, vel accidentis. Ex quibus sic: iuxta Divum Thomam, quemadmodum substantiae debetur esse per se, ita accidenti debetur esse in alio; sed substantiae ita debetur esse per se, ut constituatur formaliter per aptitudinem exactivam, seu per exigentiam

essendi per se: ergo accidenti saltem perfecto ita debet esse in altero, ut constituatur formaliter per aptitudinem exactivam, seu per exigentiam essendi in altero, sed aptitudo exactiva, seu exigentia essendi in altero est inhaerentia aptitudinalis: ergo

Confirmatur: accidentia perfecta, et absoluta vel constituuntur formaliter per inhaerentiam actualem, vel per radicalem, exigentialem, aptitudinalem, (nam eadem nos intelligimus per hos terminos) sed non constituuntur formaliter per inhaerentiam actualem: ergo per radicalem, exigentialem, aptitudinalem. Probo minorem: nulli rei valet nec divinitus deficere sua essentia; sed accidentibus perfectis deficit divinitus quandoque inhaerentia actualis, ut patet in accidentibus Eucharisticis: ergo

Probatur conclusio quoad secundam partem: accidentia modalia, seu imperfecta habent essentialiter rationem actus secundi de linea accidentis; sed actus secundus de linea accidentis constituitur formaliter per inhaerentiam actualem: ergo Maior patet ab inductione: etenim sessio est essentialiter actus secundus, seu exercitium sedendi: inhaerentia actualis est essentialiter actus secundus, et exercitium inhaerendi: genuflexio est essentialiter actus secundus, et exercitium genuflectendi &c. at haec omnia sunt accidentia modalia, atque adeo de linea accidentis: ergo Minor vero probatur: actus secundus de linea accidentis constituitur formaliter per inhaerentiam, quae sit actus secundus, et exercitium inhaerendi; sed sola inhaerentia actualis est actus secundus, et exercitium inhaerendi; non vero inhaerentia aptitudinalis, quae est actus primus ut patet: ergo

Fortasse dices: inhaerentia actualis, vel exercitium inhaerendi est quid contingens, et defectibile; sed essentia accidentium modalium non est contingens, et defectibilis: ergo — Distinguo maiorem: inhaerentia actualis, vel exercitium inhaerendi exercite sumptum, concedo maiorem: signate acceptum, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Quemadmodum essentia cuiuslibet creaturae est defectibilis, si consideretur prout exercita, et prout existens, non vero si consideretur signate, aut secundum se: ita philosophandum est de exercitio inhaerendi. Praeterquam quod in quacumque accidentia modalia dicantur consistere idem arguitur poterimus efformare. Sectio 2a solbuntur argumenta

Sectio 2a
Solvuntur Argumenta

Arguitur 1o: inhaerentia est relatio, seu ordo accidentis ad proprium subiectum; sed

nullum accidens praecipue absolutum constituitur formaliter per relationem, seu ordinem ad subiectum, ut patet: ergo = Distinguo maiorem: est relatio, seu ordo transcendentalis, concedo maiorem: praedicamentalis, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Cum inhaerentia tam actualis, quam aptitudinalis non sit relatio, seu ordo praedicamentalis accidentis ad subiectum; sed tantum transcendentalis, quae tantum improprie dicitur relatio, nec extrahit rem inhaerentem extra lineam entis absoluti, ideo optime potest constituere accidens absolutum in suo esse. Quod patet explicare in materia prima, quae cum sit ens absolutum, definitur per ordinem ad formam substantialem, sed et in pluribus exemplis passim obviis: et instabis argumentum subiectum formale in constitutivo accidentis excogitato ab adversariis.

Arguitur 2°: inhaerentia aptitudinalis est potentia ad inhaerendum; sed potentia ad inhaerendum debet supponere accidens in sua entitate constitutum: nam quaelibet potentia supponit rem, cuius est potentia: ergo = Confirmatur: essentia accidentis est, quod primum concipimus, et primum est in accidente; sed quod primum concipimus, et est in accidente non est aptitudo ad inhaerendum: ergo. Probatur minor: in accidente (sicut in qualibet alia re) primum est esse in ordine ad se, quam in ordine ad aliud; sed aptitudo ad inhaerendum est ordo ad aliud: ergo = Confirmatur 2°: possumus concipere accidentia, non concepta inhaerentia nec actuali, nec aptitudinali: nam accidentia in abstracto, et prout ponuntur in praedicamento nullam exprimunt inhaerentiam; sed nullam rem possumus concipere non conceptis formalibus ipsius constitutivis: ergo.

Respondeo concessa maiori negando minorem, et implicitam probationem: alia enim est potentia radicalis, et constitutiva, seu indistincta a re, cuius est potentia: quae solet appellari transcendentalis; et alia est potentia formalis, et accidentalis, vel adventitia, quae etiam appellari solet praedicamentalis: ex his potentiis etsi nulla sit de conceptu formali rerum, quae sunt omnino absolutae, et propter se, nec essentialiter ordinantur ad aliud; utraque tamen potentia tam radicalis, et constitutiva, quam formalis, et adventitia est de conceptu formali cuiuscumque rei, quae sit essentialiter propter aliud: sic est de conceptu formali materiae primae esse potentiam receptivam formarum: de conceptu formali naturae esse potentiam causativam, et receptivam motus, et quietis: de conceptu formali animae rationalis esse potentiam radicalem, seu primum principium intelligendi, et volendi: ergo a simili, de conceptu formali accidentis potest esse inhaerentia aptitudinalis, seu potentia radicalis ad inhaerendum.

Ex hac doctrina respondeo ad confirmationem, quod in qualibet re primum est quod sit in ordine ad se, quam in ordine ad aliud, quando ipsa non est essentialiter propter aliud: accidens

autem est essentialiter propter substantiam: ideo quia quod primum concipitur in accidenti est ordo ad illam. = Ad secundam confirmationem distinguo maiorem: non concepta nec pro expresso, nec pro implicito inhaerentia, nego maiorem: non concepta precise pro expresso concedo maiorem; et distinguo implicitam probationem: nullam exprimunt inhaerentiam, nec dicunt formaliter pro implicito, nego: dicunt tamen illam formaliter pro implicito, concedo, et concessa minori sub eadem distinctione, nego consequentiam. Itaque accidens in abstracto, et prout ponitur in praedicamento non exprimit inhaerentiam, seu ordinem ad subiectum: nam in ea expressione stat eius incompletio, et dependentia a substantia, a qua debet denudari quantum sit possibile, ut possit in praedicamento locari.

Ab hac autem dependentia denudata accidens pro expresso sub ratione quantitati, qualitati, relationi, et caeteris sub qualibet ratione sui inferiori sicata per modum abstracti: at vero accidens adhuc prout sic sicatum semper importat saltem pro implicito ordinem ad subiectum, cui potest inhaerere: quemadmodum homo semper importat saltem pro implicito rationem entis, et substantiae. Habemus ergo quod accidentia possunt definiri, et explicari independenter ab expressione inhaerentiae, ut de facto accidit in actione, in quantitate, et aliis infra explicandis; nihilominus tamen illa semper importare formaliter inhaerentiam vel actualem, vel aptitudinalem, cum sint essentialiter ens in alio. Disputatio 6.a de quantitate. Quaestio 1.a et quotuplex sit quantitas?

Disput.o VI.a;

De Quantitate,

Quaestio 1.a;

Quid, et quotuplex sit Quātitas?

Quantitas ita definitur ab Aristotele lib. de praedicamentis: unde aliquid quantum dicitur: sed per hanc definitionem non doctiores evadimus, nec per hanc explicationem quiescit sensus inquirentis, quid sit quantitas? aliam igitur explicationem indagemus; sed placet primum tradere definitionem quanti in concreto, ut proinde explicemus quantitatem in abstracto: itaque Aristoteles lib. 5.o metaphysicorum cap. 13.o ita definit quantum:

quod est divisibile in ea quae insunt, quorum utrumque unum quid, et hoc aliquid aptum est esse: sic lapis, qui est quoddam quantum, est divisibilis in plures partes, quae actualiter insunt in lapide, quarum quaelibet est unum quid, et est capax ut fiat hoc aliquid per actualem divisionem earum.

Quantitas igitur in abstracto sic debet definiri: magnitudo, sive extensio rei ~~partes~~ ~~longitudinem~~. Quantitas dividitur 1.º in quantitatem virtutis, et in quantitatem molis: prima est magnitudo, seu extensio rei in perfectione, et virtute: sic dicitur Deus in psalmo Magnus Dominus, sed de quantitate in hoc sensu non loquimur in praesenti. Quantitas molis, est magnitudo, seu extensio rei corporeae, et materialis. Haec autem dividitur in continuam, et discretam: continua est extensio rei, cujus partes copulantur aliquo termino communi, ut quantitas lineae, cujus partes copulantur vinculo utrique communi, nimirum aliquo puncto indivisibili: discreta est econverso; cujus exemplum est numerus, qui constat unitatibus mutuo ordinatis, sed non copulatis termino communi.

Subdividitur quantitas continua in permanentem, et successivam: permanens est, cujus partes simul existunt, ut linea: successiva est cujus partes sibi invicem succedunt, ut motus, et tempus, de quibus in Physica. Quantitas continua permanens dividitur in lineam, superficiem, et profunditatem, seu corpus: linea est extensio generis longitudinis sine latitudine, aut profunditate: superficies est extensio generis latitudinis sine profunditate: profunditas autem, seu corpus est extensio trium dimensionum, nempe longitudinis, latitudinis, et profunditatis. Unde linea dicitur longa, vel brevis: superficies lata, vel stricta: profunditas autem alta, vel humilis.

Quantitas discreta etiam dividitur in numerum, et orationem: numerus est multitudo numerata per unum; sicut per ulnam multoties replicatam mensuratur, et numeratur pannus: sic per unitatem saepius repetitam numeratur, et constituitur multitudo, seu numerus: ut numerus centum militum per unitatem centies repetitam. Pro quo nota 1.º quod alius est numerus improprie dictus, et vocatur numerans, nempe actus animae designans partes rei numeratae; et alius est numerus proprie talis, qui vocatur numeratus, res scilicet numerata. Nota 2.º quod numerus alius est praedicamentalis, nempe multitudo resultans ex divisione continui: et alius est transcendentalis, nempe multitudo resultans ex quibuslibet unitatibus, ut est numerus hominum, vel Angelorum.

Oratio prout est species quantitatis discretae

definiri: numerus syllabarum, et mensura durationis earum, idest complexio plurium syllabarum, in qua non solum attenditur quot sint, sed quantum unaquaeque durat: sic ista vox homo est oratio prout in praesenti accipitur, sed est minor, quam ista hominibus, minus enim durat illa, quam ista; sed quoniam oratio quantitativa comprehendit non solum multitudinem syllabarum, sed quoscumque motus aliquibus moralis interceptos, ut plures sonitus tubae, et plures saltationes, sic potest definiri oratio quantitativa in communi: numerus motuum, et mensura durationis eorum. Vel sic: multitudo motuum propriam habentium durationem.

Sed quaeres 1.º an linea, et superficies sint verae species quantitatis continuae? Affirmative respondeo, et probatur: illae sunt verae species quantitatis continuae, quibus convenit eius definitio; sed tam lineae, quam superficiei convenit definitio quantitatis continuae: ergo. Probo minorem: tam linea, quam superficies est extensio rei cuius partes copulantur aliquo termino communi; haec est definitio quantitatis continuae: ergo. Maior patet: siquidem tam linea, quam superficies habet extensionem partium, quae copulantur termino communi: nam partes lineae hinc inde copulantur puncto, et partes superficiei copulantur lineis: ergo.

Sed dices: superficies constituitur ex lineis, et corpus, seu profunditas ex superficiebus: ergo solum corpus est vera species quantitatis, non linea aut superficies. Probatur consequentia: quod ordinatur per se ad componendum speciem quantitatis, non est vera species quantitatis: nam una species non ordinatur ad aliam per se; sed sic superficies constituitur ex lineis, et corpus ex superficiebus, linea, et superficies ordinantur per se ad componendum corpus, quod est vera species quantitatis: ergo. — Distinguo antecedens: et corpus ex superficiebus, ut indivisibilibus, concedo antecedens; ut divisibilibus, et extensis, nego antecedens, et consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem: quod ordinatur per se, secundum conceptum primarium, concedo maiorem: secundum conceptum secundarium, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam.

Linea, et superficies considerari possunt secundum conceptum primarium, et in esse divisibilium, illa ut extensa longitudine, et haec ut extensa latitudine: et possunt considerari secundum conceptum secundarium, et in esse indivisibilium, illa ut terminus latitudinis, et superficies ut terminus profunditatis: in primo sensu neutra ordinatur ad aliam componendam, sed quaelibet est quid completum in propria specie; cum quo tamen stat, quod utraque in esse indivisibilium, et tanquam quid incompletum ordinetur ad aliam componendam, non tanquam pars componens, sed tanquam terminus finiens. Ex quo adverte expeditum, quod nec

superficies ex lineis, nec corpus, seu profunditas ex superficiebus tanquam ex partibus componitur: sed linea ex minoribus lineis, et superficies ex minoribus superficiebus, et denique corpus, seu profunditas ex minoribus profunditatibus constituitur tanquam ex partibus.

Quaeres 2°: an quantitas discreta, scilicet numerus, et oratio sit quantitas praedicamentalis? Negative respondeo, et probatur: illa quantitas non est praedicamentalis, quae non est una per se, sed per accidens; sed quantitas discreta, scilicet numerus, et oratio, non est una per se, sed per accidens: ergo. Probo minorem: illud totum non est unum per se, sed per accidens, cuius nulla pars per se ordinatur ad illud ultimo perficiendum; sed nulla pars quantitatis discretae, scilicet numeri (et idem de oratione) ordinatur per se ad illud perficiendum: ergo. Probo minorem: partes numeri ternarii v.g. sunt tres unitates; sed nulla ex tribus unitatibus per se ordinatur ad ternarium ultimo perficiendum: ergo. Probo minorem: quod ultimo perficit numerum ternarium est tertia unitas: nam sola haec est forma ternarii iuxta thomistas; sed nulla ex tribus unitatibus est per se tertia unitas, sed quod haec prae illa tertia sit, pendet omnino ex designatione intellectus: ergo.

Dices: quamlibet unitatem respectu in ternario posse esse per se primam, vel secundam, vel tertiam, sub diversa connotatione, et respectu: primam quidem quatenus inciat numerum, connotat alias ut posteriores: secundam, quatenus aliam connotat ut primam, et aliam ut ultimam: et tertiam, quatenus alias respicit, et connotat, ut priores, quas proinde terminat, et quasi informat: et hoc totum accidit absque dependentia ab ullo intellectu considerante, aut numerante: ad modum quo in linea quodlibet punctum ipsius est realiter principium, et finis, principium quidem, quatenus ab illo incipit, finis autem, quatenus in illo desinit.

Sed contra est: et in primis notandum, quod numerus dupliciter potest considerari, vel materialiter, et in actu primo, vel formaliter, et in actu secundo: numerus materialiter, et in actu primo est illud quod est numerabile, vel sunt unitates numerabiles: numerus formaliter, et in actu secundo est id, quod est actu numeratum, vel sunt unitates numeratae, et ad certum summum collectae. Nunc sic arguitur: licet numerus quaternarius v.g. in actu primo sit ens reale, et omnino independens ab intellectu; attamen quaternarius formaliter, et in actu secundo omnino dependet ab intellectu: ergo ruit solutio. Probo antecedens: illud dependet ab intellectu, quod non existit nemine cogitante; sed quaternarius formaliter, et in actu secundo non existit nemine cogitante: ergo.

Probo minorem: ut existat quaternarius formaliter, et in actu secundo, debent unitates esse formaliter, et actu numeratae, et in certam summam actu collectae; sed unitates non sunt formaliter, et actu numeratae, nec in certam summam actu collectae, nemine cogitante: ergo. Probo minorem: quod est indiferens, ut faciat, vel non faciat numerum, ut faciat hunc, vel illum numerum, non est formaliter actu numeratum, nec in certam summam actu collectum; sed unitates, nemine cogitante, sunt indiferentes, ut faciant, vel non faciant numerum, ut faciant hunc, vel illum numerum: ergo. Probo minorem: unitates elementorum v.g. ex se sunt indiferentes, ut faciant duos binarios, vel etiam ternarium cum unitate residua, vel etiam quaternarium: ergo.

Sed dices contra rationem probatibus: ideo numerus non esset quantitas praedicamentalis, quia non esset ens reale, nec omnino per se; sed hoc est falsum: ergo. Probatur minor quoad primam partem: quod existit independenter ab intellectu est ens reale; sed numerus existit independenter ab intellectu: ergo. Probatur minor: numerus quaternarius v.g. sunt quatuor unitates resultantes ex divisione continui; sed istae existunt independenter ab intellectu: ulna siquidem realiter divisa in quatuor partes equales existunt quatuor palmi, nihil intellectu cogitante: ergo. Probatur illa minor quoad secundam partem: numerus constat partibus per se ordinatis ad invicem: ergo. Probatur antecedens: partes numeri se habent per modum prioris, et posterioris; sed quod est prius per se ordinatur ad posterius, et econtra: ergo. Confirmatur: numerus est objectum Arithmeticae: ergo.

Nego minorem, ad probationem quoad primam partem nego minorem, ad hujus probationem distinguo maiorem: sunt quatuor unitates resultantes ex divisione continui actu numeratae concedo maiorem: actu non numeratae, sed numerabiles, subdistinguo: numerus quaternarius materialiter, et in actu primo, concedo maiorem: formaliter, et in actu secundo nego maiorem, et distincta minori cum implicita probatione nego consequentiam. Numerus quaternarius v.g. materialiter sumptus, et in actu primo, cum nichil aliud sit quam unitates numerabiles, ut diximus, non est dubium, quin existat independenter ab intellectu; sumptus vero formaliter, et in actu secundo acceptus, cum importet unitates jam per intellectum ad hanc certam summam collectas, et ordinatas: ideo in hoc sensu numerus quaternarius numquam datur nisi dependenter ab intellectu.

Ad probationem secundae partis illius minoris jam constat, unitates resultantes ex divisione continui nec esse per se ordinatas ad invicem ad constituendum determinatum numerum, nec habere dependentiam realem quod una sit prior quam altera, sed totum hoc dependere ab intellectu quatenus pariter

pro priori ad ipsum numerandum se habent illae unitates ad invicem, ut constituant numerum, sicut se habent plures lapides ad invicem, ut constituant aliquod acervum. Unde forma numeri nec est aliqua unitas, nec est intrinseca rebus, seu unitatibus numeratis, sed extrinseca omnino: est enim ipsa numeratio mentalis, et collectio, seu apprehensio rerum numerabilium sub ratione unius summae, seu numeri. Ad confirmationem dico, numerum non esse omnino per se realem, sed tantum per ipsum abstrahentem rationem numeri ab hoc, et illo numero. *

*Numerus hic est multiplex ad varias species, et in ipsis principium formale, et sic sufficit ad specificandas Arithmeticas:

Quaeres 3°: quae sint causae quantitatis, quot que effectus, et proprietates? Causa finalis quantitatis est recipere omnia alia accidentia, ut subiectum quo, seu est disponere materiam ad recipiendas alias formas tam substantiales, quam accidentales: Causa efficiens quantitatis est substantia corporea, quae quantitatem producit, tanquam proprietatem physicam ipsius: causa materialis etiam est substantia corporea, in ipsa enim quantitas recipitur: Causa formalis physica quantitatis nulla, ipsa enim quantitas est forma physica: causa vero formalis methaphysica est eius methaphysica differentia.

Effectus quantitatis plurimi: primus namque distinctio suarum partium: secundus divisibilitas earumdem, seu capacitas, ut in suas partes dividatur: tertius extensio suarum partium in ordine ad se, in eo consistens, quod partes uniantur ad invicem per suas extremitates, et non secundum se totas: quartus extensio partium in ordine ad locum, in eo consistens, quod quaelibet pars quantitatis occupet locum distinctum ab alia: quintus impenetrabilitas partium, in eo consistens, quod unaquaeque habeat vim expellendi alteram a loco suo, qualiter unus digitus expellit alterum a proprio loco: sextus ratio mensurae tam activae, quam passivae alterius quantitatis, in eo consistens, quod possit una quantitas mensurare aliam, et mensurari per alteram.

Proprietates quantitatis tres sunt: prima est non habere contrarium proprie loquendo: contraria enim sunt, quae in eodem genere maxime distant, et ab eodem subiecto mutuo se expellunt, quod non habent quantitas magna et parva: nam unum, et idem subiectum simul magnum, et parvum, esse potest respectu diversorum: secunda proprietas est, non suscipere magis, et minus, seu intensionem, et remissionem, licet suscipiat maius, et minus, id est maiorem, vel minorem extensionem: tertia proprietas est esse fundamentum aequalitatis, et inaequalitatis: quia illa sunt proprie aequalia, quae eamdem habent quantitatem, ut duo palmi: et inaequalia illa sunt, quae diversam habent quantitatem, ut pes, et palmus: et haec proprietas convenit omni, et soli quantitati. Iam vero sit.

Quaestio 7.ª

Quaenam sit ratio formalis constitutiva Quantitatis?

Ita diversimode super hac re opinantur Autores, ut non sit aliqui effectus eas enumerationis, quas aliqui non designent pro constitutivo formali quantitatis; dico tamen, quod ratio formalis constitutiva quantitatis stat in extensione suarum partium in ordine ad se. Et probatur: ratio formalis constitutiva quantitatis est, quam primo concipimus in quantitate per modum radicis caeterarum rationum; sed extensio partium in ordine ad se est huiusmodi: ergo. Probo minorem: prius est, quod quantitas sit extensa in ordine ad se, quam quod habeat partes distinctas, vel ordinatas, quod sit extensa in ordine ad locum quod sit mensura activa, aut passiva, aut divisibilis, aut ingenerabilis: ergo.

Et adverte nos non negare divisibilitatem radicalem, ingenerabilitatem &c.ª identificari realiter cum ista quantitate: nulla namque proprietas radicaliter sumpta distincta est ab essentia; sed dubium est, quaenam sit in quantitate ratio illa, vel expressio, per quam primum concipitur constitutam.

Sed dices: quot sunt modi divisibilitatis, tot sunt species quantitatis: ergo divisibilitas est ratio formalis constitutiva primum quantitatis. Probatur consequens: ideo linea, superficies, et corpus sunt diversae species quantitatis, quia sunt diversimode divisibiles, et idem dicendum de quantitate permanente, et successiva: ergo. = Concesso antecedente nego consequentiam: ad probationem distinguo causalem, quia dicente ratione a priori, nego antecedens, a posteriori concedo antecedens. Ideo enim divisibilitas est diversa in qualibet specie quantitatis, quia eius est diversa extensio partium in ordine ad se, a qua tanquam a radice dimanat divisibilitas.

Obicies 1.º: substantia materialis habet ratione sui partes extensas in ordine ad se: ergo extensio partium in ordine ad se non est ratio formalis quantitatis. Probatur antecedens: substantia materialis ratione sui petit, ut pars capitis sit extra partem pedis, et tamen unita; sed in hoc stat extensio partium in ordine ad se: ergo. = Respondeo, quod idem argumentum valet fieri, sive ista quantitatis in ~~extensione~~ consistat in distinctione partium, sive in divisibilitate, in mensura, aut ingenerabilitate: unde dicimus, substantiam non habere partes extensas ratione sui formaliter, sed ratione quantitatis quamvis eius ratione

sui petat radicaliter, et remote, ut pars capitis sit extra partem pedis, quatenus ratione sui radicat quantitatem, ad quam immediate sequitur talis effectus; non vero id habet, nec petit habere proxime, et immediate, id est formaliter, et ratione sui.

Replicabis: si Deus separaret quantitatem a mundo terrestri, adhuc mundus retineret extensionem in ordine ad se; sed tunc non haberet ratione quantitatis: ergo. Maior probatur: in instanti quo Deus separaret quantitatem a mundo, partes substantiales mundi manerent unitae ad invicem, et non secundum se totas: ergo. Antecedens quoad primam partem patet, nam illae partes aliquod tempus continuerent: ergo partes substantiales mundi manerent unitae ad invicem. Quoad secundam partem probatur: ut partes substantiales mundi unirentur secundum se totas, deberent confluere in instanti ad eumdem locum, seu potius ad punctum indivisibile loci; sed hoc est impossibile: ergo. Probatur minor: impossibile est motus instantaneus, sicut homo existens in India moveatur in Europam in unico instanti; quia utique deberet transire per medium, atque adeo numerare plura instantia: ergo impossibile est, quod &c.

Nego maiorem: ad probationem distinguo antecedens quoad secundam partem: et non secundum se totas positive, et ab intrinseco, seu ratione impedimenti intrinseci, nego antecedens: negative, et ab extrinseco, seu ratione distantiae loci, permitto antecedens, et nego consequentiam. Licet in casu arguenti partes substantiales mundi manerent unitae ad invicem, et non secundum se totas (quod constanter negant Thomistae) nihilominus non manerent extensae in ordine ad se, ac in ordine ad locum: nam extensio in ordine ad se ipsa consistit, quod partes extensae uniantur ad invicem penes extremitates, et non secundum se totas ratione alicuius impedimenti intrinseci prohibentis similem unionem: id est cum positiva exclusione, et repugnantia reali unionis partium secundum se totas.

Cum autem in praedicto casu partes substantiales mundi non dicant aliquam repugnantiam, vel impedimentum intrinsecum ut uniantur ad invicem totaliter, sed tantum extrinsecum, nempe distantiam localem alterius ab altera, quam nequeunt in instanti percurrere: ideo illae partes substantiales non manerent extensae in ordine ad se, ac proinde nec in ordine ad locum propter eamdem rationem. Praeterea quod in praedicto casu arguenti sed supponitur quod partes substantiales mundi maneant in eisdem locis, quibus erant sub quantitate, vel disquiritur quomodo maneant? si hoc inquiratur, dicimus, confluere, vel potius reduci ad punctum indivisibile loci, quin foret necessarius motus ab

actione ablativa quantitatis divinitus: tum in eodem instanti, quo quantitas separaretur a mundo, iam non amplius distaret India ab Europa, nec una pars substantialis ab altera.

Si autem per hypothesim supponatur partes substantiales mundi manere iisdem locis, quibus nunc sunt adhuc ablata quantitate: tunc dico, non manere unitas per suas extremitates; tum quia aliæ ab aliis sunt distantes localiter: tum etiam quia separata quantitate a substantia deficiunt indivisibilia quantitativa, et extensiva, per quæ copulabantur partes substantiales per suas extremitates: non ergo manent partes substantiales sic unitæ, nec ullo modo extensæ, sumpto nomine extensionis proprie, prout una pars unita alteri excludit aliam a loco suo; sed ad summum potest dici, manere extensas improprissime, prout una pars substantiæ non est in loco alterius.

Obicies 2º: implicat, quod constitutivum metaphysicum quantitatis separetur a quantitate; sed separata a quantitate extensio in ordine ad se: ergo. Probatur minor: corpus Christi in Eucharistia retinet propriam quantitatem; sed ibi non habet extensionem in ordine ad se: alias una pars corporis esset extra aliam: ac proinde non esset totum corpus in qualibet parte Hostiæ, sed totum in tota, et pars in parte. quod est esse ibi modo divisibili. quod nefas est dicere: ergo. = Concessa maiori nego minorem: ad probationem nego minorem: et concessa prima illatione negantur aliæ. Itaque corpus Christi in Eucharistia servat extensionem in ordine ad se, quia licet pars A e.g. sit in eodem loco ubi est pars B, pars C &a atamen pars A non est intra partem B nec intra partem C, sed est una extra aliam.

Ex quo fit ut totum corpus Christi sit in tota Hostia, et in qualibet parte etiam minutissima Hostiæ: atque adeo modo indivisibili in ordine ad [illegible]; licet alioquin sint ibi omnes partes corporis Christi Domini absque ulla partium confusione, ita unitæ distinctæ, et ordinatæ ad invicem, et quoad se, sicut sunt in Cælo. Quod expresse docet Ang. Mag. in 4. dist. 1ª quæst. 1ª art. 5.º quæsitiuncula 3ª ad 2um inquiens: quamvis non sit aliquis ordo partium corporis Christi, secundum comparationem ad partes Hostiæ, tamen est aliquis ordo ipsarum partium ad invicem in corpore Christi secundum propriam quantitatem: ubi aperte videtur docere, quod cum partes corporis Christi in Sacramento sint omnes intra quemlibet locum, sive in qualibet parte Hostiæ; minime autem una intra aliam. Quæstio 3ª utrum substantia materialis habeat partes integrantes distinctas independenter a quantitate?

Quæstio 3.ª

Utrũ substantia mâalis habeat partes integrãtes distintas independẽter â quantitate?

Pro resposione supponamus oportet contra Nominales, et Cartesianos, quantitatem esse accidens distinctum realiter a substantia. Et insuper advertendum est, dubium non procedere de partibus phisicis, ut mâa, et fõa, nec de methaphisicis, ut genus, et differentia, quas certissimum est, dari in qualibet substantia mâali independenter a quantitate: nam homo v.g. seclusa quantitate, constat phisice ex corpore, et anima, et methaphisice ex âali, et râli: procedit ergo dubium de partibus integrantibus, et entitativis corporis humani v.g. et quærimus utrum substantia manus hominis sit realiter distincta independenter a quantitate a substantia pedis, et hæc a substantia capitis?

Prima sententia docet, substantiam mâalem nullas habere partes actualiter entitative, seu realiter distintas, nec de se, nec adhuc ratione quantitatis, sed esse pure substantialiter indivisibilem: quam sententiam docent Patres Complutenses cum aliis. Secunda dicit, substantiam mâalem non habere partes entitative distintas ratione sui, bene vero ratione quantitatis: itaut quantitate sublata a substantia, solum hæc habeat partes integrantes distintas radicaliter, et in potentia, et quantitate adveniente substantiæ, habeat hæc partes distintas actu realiter, et entitative: ita Joannes a S.to Thoma, et alii. Ultima, et frequentiori sententia in utraque schola asserit, substantiam mâalem ratione sui, et independenter a quantitate habere partes integrantes distintas inter se realiter, et entitative, cui libenter subscribimus. Sectio 1.ª Substantia mâalis de se, et independenter a quantitate habet partes integrantes distintas realiter entitative.

Sectio 1.ª

Substantia mâalis de se, et independẽter â quãtitate habet partes integrantes distintas r.ltr entitative.

Probatur conclusio ex Ang. Præcep. 1.ª 2.æ quæst. 17.ª art. 4.º in corpore ubi hæc habet: totum in genere substantiæ compositum ex partibus, vel integralibus, vel essentialibus est unum simpliciter: ergo in quolibet toto de genere substantiæ mâali

cognoscit a D. Thomas partes integrantes realiter; sed de ratione partis invenit quo pars est, est concludere aliquam compartem a suo esse, vel a sua entitate: ergo. Sed alliud quod est in genere substantiae non dependet a quantitate: ergo. = Probatur deinde conclusio ratione communi directe secundam sententiam impugnante: substantia capitis hominis independenter a quantitate non est actu realiter, et entitative substantia pedis: (et idem dicendum de qualibet alia substantia materiali) ergo.

Probatur antecedens: substantia capitis hominis sub quantitate non est actu realiter, et entitative substantia pedis; sed quod non sit actu realiter entitative non habet a quantitate: ergo substantia capitis hominis non est actu realiter, et entitative substantia pedis independenter a quantitate. Probatur minor: quod substantia capitis hominis sub quantitate non sit actu realiter, et entitative substantia pedis, habet a propria entitate: habet autem ipsa: habet ab eo per quod realiter formaliter in suo esse constituitur; sed quantitas capitis hominis non est propria entitas substantiae capitis: non est ipsa substantia: non est id, per quod substantia capitis realiter formaliter in suo esse constituitur (ut supponimus): ergo quod substantia capitis hominis non sit actu realiter, et entitative substantia pedis non habet a quantitate.

Confirmatur: substantia capitis hominis sub quantitate est realiter actu separabilis, et actu distincta entitative a substantia pedis: ergo etiam seclusa quantitate, et in omni eventu distinguitur realiter entitative substantia capitis hominis a substantia pedis. Antecedens constat: quia abscisso capite, quod pluries contingit, separatur actu realiter substantia ipsius a substantia pedis. Consequentia probatur: quod semel realiter actu distinguitur ab alio, semper, et in omni eventu distinguitur ab illo: ergo consequentia est legitima, et antecedens patet. nam quod semel actu realiter distinguitur ab alio, id semel realiter est non aliud; sed quod semel realiter est non aliud, semper, et in omni eventu distinguitur ab illo: ergo. Probatur minor: quod semel realiter actu est non aliud, numquam est, nec valet esse illud: ne detur, idem posse esse simul, et non esse; sed quod numquam est, nec valet esse aliud, semper, et in omni eventu distinguitur ab illo: ergo.

Explicatur hoc ipsum: substantia capitis Petri v.g. seclusa quantitate, est eadem cum se ipsa sub quantitate; sed ipsa sub quantitate distinguitur actu realiter, et entitative a substantia pedis, ut diximus: ergo substantia capitis Petri v.g. seclusa quantitate, et in omni eventu distinguitur actu realiter et entitative a substantia pedis. = Aliter: sed substantia capitis Petri sub quantitate habet aliquid

secum realiter identificatam, quod non habet seclusa quantitate, vel non? si primum: substantia capitis Petri, quae nunc est sub quantitate, non posset eadem sine quantitate manere, quod est falsum: si secundum, subsumo sic: sed substantia capitis Petri sub quantitate habet secum identificatam actualem entitatem distinctionem a substantia pedis: ergo hanc habet etiam seclusa quantitate.

Confirmatur 2°: ita distinguitur substantia capitis hominis a substantia pedis, sicut substantia hominis a substantia leonis: nam ita distinguitur substantia partialis a partiali, sicut substantia totalis a totali: sed substantia hominis independenter a quantitate distinguitur realiter entitative a substantia leonis: ergo = 3° separata, vel quandoque separetur substantia capitis a substantia pedis potest Deus illam destruere, hac remanente: ergo etiam prius ad separationem substantia capitis non erat eadem cum substantia pedis = 4° juxta opinionem adversam, non est unde probemus distinctionem realem entitativam, et actualem inter materiam, et formam substantialem: inter ipsam substantiam, et quantitatem, et inter partes integrantes eiusdem quantitatis: nam solum ex separabilitate earum ad invicem, quae adhuc probabatur: ergo adversa opinio admittenda non est. Ex dictis autem satis impugnata manet opinio Complutensium, quare ab alliis seperse dendum duxi. Sectio 2° solvuntur argumenta.

Sectio 3a
Solvuntur Argta

Arguitur 1° ex Divo Thoma Quodlibeto nono quaest. 4. art. 4° ubi ait: diversitas partium non potest intelligi in materia, non intellecta divisione, nec divisio non intellecta dimensione; quia substantia sublata quantitate remanet indivisibilis. Nunc sic; sed dimensio nequit intelligi sine quantitate: ergo nec diversitas, seu distinctio partium in materia sine quantitate = Idem 3a part. quaest. 76a art. 3° haec habet: natura substantiae tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur: sicut in qualibet parte aeris est tota natura aeris, et sub qualibet parte panis est tota natura panis:::: ad cuius similitudinem est corpus Christi in Eucharistia sub tota quantitate panis, et sub qualibet parte. Haec, et allia primo aspectu difficilia profert sanctus Doctor alliis in locis.

Sed ad primum dicimus, deberi intelligi de diversitate, aut divisione partium prout haec opponitur confusioni earum, quae nequit intelligi in hoc sensu absque dimensione, et

quantitate: neq partes substantiæ seclusa quantitate manerent sub maxima confusione; non vero deberet intelligi de diversitate partium, prout opponitur identitati earum: diversitas enim partium substantiæ prout sic non dependet a quantitate, sicut ostensum est. = Vel dic: loqui de diversitate, aut divisibilitate sensibili facta per contactum physicum, seu per agens corporeum, quæ quidem dependet necessario a quantitate; minime vero de divisibilitate insensibili facta, vel facienda per Deum, vel per Angelum: hæc enim non dependet a quantitate, quæ tamen nequit fieri absque partium distinctione.

Ad secundum frequenter dicitur, Angelicum Præceptorem intelligendum, quasi loquatur de natura substantiæ intensive sumpta, seu quoad esse metaphysicum specifice sumptum, quæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur: non vero de natura substantiæ extensive, et quoad integritatem physicam, vel quoad gradus individuales ipsius, sic enim non est tota in qualibet parte: quemadmodum tota natura humana intensive, et quoad esse metaphysicum, et specificum est in quolibet homine; sed non tota extensive, et quoad integritatem physicam; quod necessum est ita contingere: si enim in qualibet parte panis esset tota natura panis quoad integritatem, et extensive, sacerdos volens dimidium Hostiæ tantum consecrare, totam Hostiam consecraret: et similiter, si in qualibet parte aquæ esset tota natura substantiæ aquæ extensive, tunc qui solum guttam aquæ extraheret a mari, totum exhauriret.

Paritas igitur Angelici Præceptoris ex modo essendi totius substantiæ panis in qualibet parte panis, ad modum essendi totius corporis Christi in qualibet parte Hostiæ, non tenet in omnibus: aliter enim sicut dividitur substantia panis ad divisionem quantitatis panis, ita divideretur corpus Christi ad divisionem quantitatis Hostiæ; solum autem stat paritas in eo, quod sicut substantia panis est tota in toto, et tota, quoad sua gradus specifica, in qualibet parte: ita corpus Christi totum est in tota Hostia, et etiam est totum in qualibet parte; cum hac differentia, quod sit totum integraliter, et extensive in qualibet parte. Licet autem doctrina hæc excavit, mentem Divi Thomæ non videtur exponere: ibi enim absolute probat modum essendi totius corporis Christi in qualibet parte Hostiæ, ex modo essendi cujuslibet integræ substantiæ in qualibet dimensione.

Unde aliter cum quodam Sapientissimo Recentiore nostræ familiæ placet doctrinam Divi Thomæ explicare: loquitur itaque Sanctus Doctor (inquit laudatus Autor) methaphysice

numus, et attenti praecise naturam rerum: hic autem praecise inspecti, certum est, substantiam panis esse totam in toto, et totam in qualibet parte, esse non positive, et determinate, negative solum; et indifferenter; cum vero quantitas est positive, et determinate tota in toto, et pars in parte. Quare ut substantia habeat modum essendi sibi proprium, et existat alicubi iuxta modum suum, et non iuxta modum quantitatis, non est tota in toto, et pars in parte: nam iste modus essendi ipsi advenit a quantitate, a qua omnino provenit quod una pars substantiae sit extra aliam: sed est tota in toto, et tota in qualibet parte.

Unde paritas Angelici Praeceptoris est in hoc sita; quod sicut natura panis sibi relicta, et attenta praecise eius natura, est tota in toto, et tota in qualibet parte, ita est totum corpus Christi in tota Hostia, et totum in qualibet parte Hostiae. Et ratio est, quia ibi substantia corporis Christi non est ratione quantitatis propriae, nec ad modum illius; quamvis propria quantitas propria ponatur ibi ex vi verborum indirecte, et per concomitantiam, vel ratione substantiae; nec etiam ibi est ratione quantitatis panis, cum haec corpus Christi non afficiat: est ergo ibi corpus Christi ad modum substantiae; cui autem, iuxta dicta, modus proprius essendi substantialis est, esse totam in toto, et totam in qualibet parte (quod maxime constat ex eo, quod si divinitus separaretur quantitas ab aliqua substantia, tota esset in qualibet parte substantiae, penetrarentur enim omnes eius partes adinvicem) optime ait Angelicus Praeceptor, quod sicut tota natura panis est in qualibet parte modo dicto, ita totum corpus Christi in qualibet parte Hostiae.

Arguitur 2º. Si substantia materialis v.g. materia prima independenter a quantitate haberet partes actualiter distinctas, ex ipsis fieret aliqua compositio; sed nulla compositio fit: ergo. Probatur minor: si aliqua compositio fieret ex materia prima independenter a quantitate, vel foret compositio essentialis, vel accidentalis; sed nulla ex his fit: ergo. Minor quoad primam partem patet: nam compositio essentialis fit ex potentia, et actu substantiali; nulla autem partium materiae primae se habet ad aliam tanquam potentia ad actum substantialem. Quoad secundam etiam constat: nam compositio accidentalis fit ex potentia, et actu accidentali; nulla autem partium materiae primae valet esse actus accidentalis alterius.

Respondeo praeter compositionem essentialem, et accidentalem dari aliam, quam integralem vocant. quae potest dici compositio accidentalis large, quia una pars unitur accidentaliter cum altera; non vero quia una pars comparetur ad aliam tanquam potentia ad actum, seu formam accidentalem, hoc enim non petit compositio

integrali: quod patet in quantitate composita ex partibus integrantibus quarum neutra ad alliam comparata, tanquam potentia ad actum, sed tanquam pars ad compartem specie, et tanquam partes integrantes ad totum = si dices: si mãa prima esset composita ex partibus integrantibus, ex ipsa non fieret unum per se cum fõa: nam hoc casu mãa prima sic integrata iam esset totum completum: ex toto autem completo, et ex allio ente non fit unum per se: ergo. dico, quod ex toto completo precise in linea integrali, et ex allio ente denuo potest resultare unum per se: quia completio huius lineæ non impedit incompletionem in linea totius essentialis: et consequenter nec impedit quominus ens sic completum comparetur ad alliud, tanquam potentia ad actum substantialem.

Replicabis: nulla potest fieri compositio adhuc integralis ex partibus mãæ distinctis, independenter a quantitate: ergo non dantur in mãa prima partes distinctæ. Proba antecedens: omnis compositio est distinctorum unio, sed inter partes mãæ primæ independenter a quantitate nulla est unio: ergo. Proba minorem: unio inter partes mãæ primæ separata independenter a quantitate, vel fieret mediis punctis indivisibilibus distinctis ab ipsis partibus unitis: vel partes unirentur seipsis; neutrum dici potest: ergo. Minor quoad primam partem constat: allias mãa prima haberet partes sic unitas, illas haberet extensas: quemadmodum quantitas ~~illas~~ habet partes extensas, quia illas habet sic unitas, ~~quia illas~~. Quoad secundam partem etiam patet: nam ea uniuntur seipsis, quæ comparantur ad invicem tanquam potentia ad actum, vel tanquam fãm ad subiectum; sed non comparantur sic ad invicem partes mãæ primæ, cum sint omnes eiusdem rationis, et homogeneæ: ergo.

Nego antecedens: ad probationem nego minorem, et ad probationem dico, praefatam unionem fieri mediis punctis substantialibus omnino indivisibilibus: ex quo minime deducitur, partes mãæ primæ sic unitas facere extensionem: nam indivisibilia substantialia non uniunt partes substantiæ per suas extremitates, cum has non habeant, sed secundum se totas: quare ex partibus sic unitis non fit extensio: quod alliter contingit in quantitate. = Vel alliter respondetur: partes mãæ primæ et cuiuslibet alterius mãalis substantiæ, seclusa divisibili quantitate, uniri seipsis immediate, et non medio aliquo vinculo distincto, nec divisibili, nec indivisibili: nam etsi nulla pars sit actus, vel potentia respectu alterius, omnes tamen sunt in potentia respectu totius.

Attamen contra primam solutionem est: quod indivisibile non potest attingere partem

substantiæ secundum se totam, quia quod est indivisibile, cujus sit minus, nequit attingere, quod est divisibile, cujus sit majus: ergo. = Ad secundum secunda etiam est: quod magis proportionantur materia, et forma, et uniantur se ipsis, quam partes substantiæ materialis; sed nihilominus materia et forma non uniuntur se ipsis, sed media unione distincta, in communi sententia: ergo. = Deinde: eadem est ratio, ut partes substantiæ uniantur unione distincta, ac partes quantitati; sed istæ uniuntur distincta unione: ergo et illæ semel quod dicitur. = Respondeo ad primum negando antecedens, et probationem implicitam distinguo: nequit sic attingere, quod est divisibile quantitative, et quoad extensionem, cujus sit majus, concedo; quod est divisibile substantialiter, et quoad entitatem tantum, cujus sit majus, nego suppositum. Una substantia non est de se major, vel minor altera extensive, et proprie, hoc enim convenit ipsi ratione quantitati.

Quare licet pars substantiæ sit major quolibet puncto entitative, ut quod, et improprie; non vero est major extensive, seu quantitative, et quo, et proprie: atque inde punctum indivisibile attingere valet totaliter integram partem substantiæ. Ad impugnationem secundæ solutioni nego in primis minorem cum communi sententia: deinde nego majorem: nam materia et forma sunt partes diversæ rationis, et proptereas petunt unionem distinctam, ut uniantur; partes vero substantiæ sunt ejusdem rationis, et sic quæ non tenet paritas. Ad secundum nego majorem: nam partes quantitati connaturaliter ordinantur, ad constituendum aliquod totum magnum, et extensum, tam in ordine ad se, quam in ordine ad locum: ad hoc autem necesse est, quod uniantur tantum per extremitates, atque adeo medio aliquo tertio communi, et indivisibili illas per extremitates tantum tangente; id vero non habent partes substantiæ. Disputatio 7.ª de relatione. Quæstio 1.ª quid, qualis, et quotuplex sit relatio?

Disputatio VII.ª

De Relatione.

Quæstio 1.ª

Quid, qualis, et quotuplex sit relatio?

Ubi primum agit de relatione, quæ de qualitate, et relequis prædicamentis, quia relatio per omnia prædicamenta divagatur: proinde quæ absque relationes no-

ticia vix illa cognosci, aut definiri poterunt. Praeterea vero ita opportuna, et necessaria est relationis notitia pro difficultatibus tangendis quae Theologicis enucleandis, ut, qui doctrinam tradendam pro hac Cathegoria plusquam mediocriter non calluerit, numquam illud valeat obtinere: sic quae debemus in his perexigendis diligentius incumbere.

Relatio itaque vel potest sumi in concreto, idest pro relativo formaliter sumpto, seu pro re relata formaliter sumpta, et sic definitur a Philosopho: cuius totum suum esse est in ordine ad alliud: intellige totum esse proprium, et peculiare relationi; non vero totum esse commune: nam relatio nontantum habet esse ad aliud, sed etiam habet esse in subiecto: siquidem quatenus relatio habet esse ad aliud, et quatenus accidens habet esse in subiecto. Vel insuper potest sumi relatio in abstracto, et est ordo, respectus, habitudo, cognatio, comparatio unius ad alliud: v.g. similitudo inter duos muros vocatur duorum murorum relatio; respectus, ordo &c.

Dividitur 1.a relatio in realem, et rationis: relatio realis est, quae datur a parte rei, et omnino independenter ab intellectu: et relatio huiusmodi vel nulla est, vel est illa, quae datur inter duo equalia, aut similia. Relatio rationis est, quae tantum datur in intellectu, et relatio huiusmodi est, quae intercedit inter subiectum, et praedicatum, inter genus, et differentiam; haec autem non est huius praesentis. 2.o dividitur relatio in relationem secundum dici, et in relationem secundum esse: quidam dicunt relationem secundum esse coincidere cum reali, et relationem secundum dici cum relatione rationis: sed quidquid sit de modo loquendi, relatio secundum esse sic debet explicari: cuius totum esse consistit formaliter in respectu ad alliud: et relatio secundum dici sic: cuius esse est quid absolutum, nequit tamen explicari nisi in ordine ad alliud: ut Omnipotentia, quae nequit explicari nisi in ordine ad creaturas.

3.o dividitur relatio in transcendentalem et praedicamentalem: relatio transcendentalis est respectus, qui convenit unicuique rei inseparabiliter: vel est respectus sic fundamento essentialis: sic omnis creatura dicit ordinem transcendentalem ad omnipotentiam. Praedicamentalis vero praesupponens praedicamentum constitutum est respectus, qui cuicumque convenit, separabiliter convenit (intellige quoad denominationem) vel est respectus sic fundamento accidentalis, ut similitudo inter duo alba. Sed advertendum, quod relatio praedicamentalis in aliquibus convenit cum transcendentali, et in alliis valde differt: convenit, quia utraque versatur inter correla-

realiter distincta, nihil enim refert ad suum terminum transcendentaliter, nec praedicamentaliter, convenit etiam, quia utraque petit fundamentum, et terminum.

Differunt vero, quia praedicamentalis est purus respectus, respicitque terminum per modum puri termini: idest taliter respicit terminum, ut nihil praeter hoc quod est purus respectus, seu respicientia correlativi, nullum aliud munus exerceat causae, effectus, subiecti, formae, finis, obiecti aut similium; transcendentalis autem nunquam est purus respectus, sed vel est actio, vel potentia, vel repraesentatio, vel quid simile, nec respicit terminum in vi puri termini, sed ut exercet munus causae, vel effectus, vel finis, vel mensurae. Differt etiam relatio praedicamentalis a transcendentali, quia illa semper petit terminum existentem, ista vero ex conceptu relationis transcendentalis solum petit terminum possibilem. Maxime vero differunt, quia relatio praedicamentalis est separabilis a suo fundamento (intellige quoad denominationem) minime vero transcendentalis, ut patet ex explicatione utriusque.

Iterum dividitur relatio in mutuam, et non mutuam: prima est, quae datur inter extrema ad invicem relata: secunda vero est, quae datur inter extrema, quorum unum refertur ad aliud, non autem hoc ad illud: et huiusmodi relatio est, quae datur inter Deum, et creaturas: nam licet creaturae referantur ad Deum, Deus autem non refertur ad creaturas, nisi relatione secundum dici: quamvis aliqui cum Nominalibus affirment, relationem inter Deum, et creaturas esse mutuam, nullamque dari relationem non mutuam; sed loquendum ut multi. Dividitur relatio mutua in relationem aequiparantiae, et disquiparantiae: prima est relatio similitudinis, et confert utrique extremo eandem denominationem, ut respectus similitudinis inter duo alba: secunda est relatio dissimilitudinis, et confert utrique extremo diversam denominationem, ut relatio mutua inter patrem et filium.

Adhuc autem sciendum est in qualibet relatione tria concurrere, fundamentum scilicet, terminum, et rationem fundandi: v.g. in relatione aequalitatis qua Martinus refertur ad Isidorum, Martinus est fundamentum, Isidorus terminus, et quantitas eorum ratio fundandi. Quare triplex est genus relationum iuxta D. Thom. 5. metaph. Cap. 15. primum genus est earum, quae fundantur in unitate, et numero, idest in convenientia, et disconvenientia: secundum est earum, quae fundantur in actione, et passione: et tertium est earum quae fundantur in mensura et mensurabili.

sic relatio similitudinis inter duo alba, aequalitatis inter aequalia, coexistentiae inter coexistentia, et propinquitatis inter propinqua pertinens ad primum genus. Ad secundum vero pertinent relatio causae ad effectum, Domini ad servum, filii ad patrem. Ad tertium pertinent relatio ~~intelligibilis~~ visibilis ad visum, sensibilis ad sensum, et relatio scientiae ad objectum: objectum enim cuiuslibet scientiae, vel potentiae dicitur, et quasi illius est mensura.

Fundamentum relationis est causa, seu ratio cur unum refertur ad aliud: sic potentia generandi, et generatio ipsa est ratio cur Pater refertur ad filium: quod quidem fundamentum est duplex, proximum et remotum: proximum, quod coincidit cum ratione fundandi, est causa proxima, propter quam unum refertur ad aliud, ut actio generativa respectu relationis Paternitatis: remotum est causa remota, propter quam unum refertur ad aliud, ut potentia generandi respectu eiusdem relationis Paternitatis. Et advertendum, quod posito fundamento proximo relationis semper necessario resultat relatio: quia illo posito, semper ponitur terminus, et consequenter omnia, quae requiruntur ad relationem; licet autem ponatur fundamentum remotum, non semper statim ponuntur omnia ad relationem requisita, ideoque non semper resultat relatio.

Sic unitas in esse est fundamentum proximum relationis identitatis; in quantitate aequalitatis: et in qualitate, similitudinis, iuxta illud Phil: unum in substantia facit idem, in quantitate aequale, in qualitate simile. Et similiter numerus, seu disconvenientia est proximum fundamentum relationis diversitatis in esse, inaequalitatis in quantitate, et dissimilitudinis in qualitate. Sic etiam actio est fundamentum proximum relationis causae ad effectum: et passio est fundamentum proximum relationis effectus ad causam. Pro quibus adverte, quod relatio causae ad effectum in viventibus dicitur paternitas, et relatio effectus ad causam in eisdem dicitur filiatio: in aliis autem causis non habet proprium nomen. Sic tandem mensura est fundamentum proximum relationis objecti ad scientiam, vel potentiam, et mensurabilitas est fundamentum relationis scientiae, vel potentiae ad objectum.

Ex hinc colliges, esse in esse fundamentum remotum relationis identitatis, et diversitatis: quantitatem esse fundamentum remotum relationis aequalitatis, et inaequalitatis: qualitatem vero fundamentum remotum relationis similitudinis, et dissimilitudinis. Et similiter potentiam activam esse fundamentum remotum relationis causae

ad effectum: et potentia passiva esse fundamentum remotum relationis effectus ad causam. In relationibus autem tertij generis sic distingui valet fundamentum proximum a remoto.

Terminus relationis est, quod terminat, et claudit relationem, ut patet: sed advertendum, quod id, quod est terminus unius relationis, praesertim mutuae, potest esse fundamentum respectu alterius relationis oppositae: sic filius, qui est terminus relationis paternitatis, est etiam fundamentum, seu subjectum relationis filiationis. Terminus relationis alius est purus, qui mere terminandi officio fungitur: alius impurus, qui non modo terminat, sed causat, aut recipit, prout dicebamus. Alius est proximus, qui immediate terminat, et alius remotus, qui terminat mediate, et ratione alterius. Alius est terminus relationis absolutus, qui sine altero definiri potest, et qui coincidit cum termino specificative sumpto: et alius est terminus relativus, qui sine altero definiri non potest, et coincidit cum termino reduplicative accepto.

Proprietates relationis plures: prima est habere contrarium: nam similitudo habet contrarium dissimilitudinem, et aequalitas inaequalitatem; sed haec contrarietas, me iudice, est dumtaxat contrarietas impropria. Secunda suscipere magis, et minus: sed haec proprietas nec convenit omni relationi, nam relatio aequalitatis non admittit magis, aut minus: nec convenit soli, cum conveniat etiam qualitati, et actioni. Tertia facere, quod relata dicantur ad convertentiam, non quidem in recto, sed in obliquo, praecipue in genitivo, et dativo: sic Pater dicitur Pater filij, et filius dicitur filius Patris. Quarta facere, quod relata formaliter sumpta sint simul natura, idest, quod utrumque simul existat absque dependentia ab altero formaliter in esse relati. Quinta facere, quod relata formaliter sumpta sint simul cognitione, cum se invicem fundamentaliter sumptis: nam unum formaliter sumptum nequit cognosci sine altero fundamentaliter accepto.

Ex dictis infertur, quae conditiones requirantur ad relationem realem, et praedicamentalem, quaerimus autem in praesenti an dentur relationes reales tam praedicamentales, quam transcendentales? Aliqui defendunt, relationes saltem praedicamentales non dari a parte rei, sed eas consistere formaliter in actu intellectus comparantis unum correlativum ad alterum: atque adeo relationem formaliter acceptam supra fundamentum, et terminum addere denominationem extrinsecam desumptam ab actu intellectus referentis, quamvis aliunde asserant relationem materialiter, et obiective acceptam consistere in aliquo reali, scilicet vel in fundamento, vel in termino,

vel in ea, quae: ita Nominales quibus etiam adhaeret Durandus, Mai-
ron, et Fonseca in suo compendio philosophiae tractatu 2.o de metaphy-
sica internationali praepositio: 5.17. Sed dari relationes reales nec solum transcen-
dentales, sed praedicamentales est frequentior sententia.

Dantur relatio-
nes reales non solum transcendentales, sed praedicamentales, et probatur quoad
primam partem: ordo potentiae ad suum objectum, et ordo creaturae ad Deum
sunt relationes transcendentales, ut supponitur; atqui sunt reales: ergo
Probo minorem: nemine cogitante potentia ordinatur ad suum objectum, et
creatura ad Deum, ut patet: ergo. = Quoad secundam partem etiam probatur:
dantur relationes reales inter divinas personas: ergo etiam dantur relatio-
nes reales praedicamentales inter res creatas. Probo consequentiam: ideo filiatio, et
paternitas in divinis sunt relationes reales, quia pater realiter ge-
nerat, et filius realiter generatur; sed inter res creatas, inter homines
v.g. pater realiter generat filium, et filius realiter generatur a pa-
tre: ergo.

Deinde: duo alba ut quatuor dicuntur reales formaliter similitudine; sed
ubi datur similitudo realis formalis datur relatio realis praedicamentalis: ergo.
Probo maiorem: ea quorum unum independenter ab intellectu est realiter formaliter
sicut alterum, dicuntur reales formaliter similitudine; sed duplici albi ut
quatuor unum independenter ab intellectu est realiter formaliter sicut alterum:
ergo duo alba ut quatuor dicuntur reales formaliter similitudine. Probo mino-
rem: duplici albi ut quatuor est una qualitas independenter ab intellectu;
sed eorum quorum est una qualitas independenter ab intellectu, unum indepen-
denter ab intellectu est realiter formaliter sicut alterum: ergo.

Sed dices 1.o: si ex eo,
quod dentur relationes reales in divinis, sequeretur dari etiam in creatis:
pariter ex eo quod sint substantiae in divinis, sequeretur esse etiam sub-
stantias in creatis; sed hoc minime sequitur: ergo nec illud. = Distin-
guo maiorem: si ex eo praecise, quod dentur relationes reales in divinis,
sequeretur dari etiam in creatis: pariter etc. permitto maiorem: si non ex
eo praecise, sed quia eadem est ratio, ut dentur tam in divinis, quam in creatis
relationes reales: pariter etc. nego maiorem, et concessa minori, nego consequentiam. Nos
probamus debere dari relationes reales in creatis ex eo, quod dentur in
divinis, quia ratio, unde eas probatur in divinis, insinuata supra, est
omnino similis ei, qua insinuabimus pro relationibus creatis;
sed vero quamvis divinae relationes sint semper substantiae, non est eadem

ratio, ut semper id habeant relationes creatæ.

Dices 2°: relatio prædicamentalis formaliter sumpta nec est substantia, nec accidens: ergo non datur â parte rei, nec est quid reale. Probatur ant.: relatio formaliter sumpta nec est ens per se, nec est ens in alio, sed potius ens ad aliud: ergo = Nego ant.: ad probationem dicimus, quod relatio formaliter sumpta est ens per se saltem pro implicito, si fundetur immediate in substantia: est enim in alio, si fundetur immediate in accidenti: est ens per se, si fundetur in substantia, sicut homo, qui tantum est per se pro implicito: est ens in alio, si fundetur in accidenti, sicut actio, quæ in esse talis solum dicit inhærentiam pro implicito. = Sed dices: omne album esse formaliter simile alteri, vel provenit formaliter ab albedine, vel ab aliquo alio? si primum: hæc relatio non est prædicamentalis: si secundum: illud aliud erit actus intellectus comparantis omne album: ergo

Respondeo, provenire formaliter ab albedine quod omne album sit formaliter simile alteri: non quidem ab albedine absolute sumpta, et pro se tali; sed pro ut alteri sufficiente, et cognitante, ut ex dicendis constabit. Sed iterum dices: similitudo, sicut quælibet relatio formaliter sumpta est comparatio unius ad alterum; sed comparatio est actus intellectus cognoscentis unum in ordine ad aliud: ergo = Distinguo maiorem: est comparatio formalis, seu mentalis, nego maiorem: est comparatio obiectiva, et realis, concedo maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Omnis quidem relatio est comparatio obiectiva, et realis, se habens ex parte rei comparatæ, vel est rei cognita per comparationem; non vero est comparatio formalis, et mentalis se habens ex parte intellectus comparantis. Quæstio 2ª: utrum esse relationis prædicamentalis consistat in referibilitate, vel in exercitio referendi?

Questio 2ª

Vtrum esentia relationis predicamentalis consistat in referibilitate, l. in exertitio referendi

Probatum contra sceptic expeditione, et simili intelligentia, advertendum est, plures dari formas in rerum natura talis conditionis, et naturæ, ut receptæ in subiecto proprio subordinent sibi suos effectus formales per modum cuiusdam potentiæ, vel actus primi, quæ propterea dicuntur formæ de linea

actu primi: sic intra constituit hominem potentia intelligere, et non actu intelligentem: et habitus scientiae sicut constituit intra potentiam scire, et non actu scientem; alii vero sunt formae talis conditionis, ut ipsae receptae in subiecto proprio eis tribuant suos effectus formales praecise per modum cuiusdam exercitii, et actus secundi, quae dicuntur formae de linea actus secundi: sic intellectio constituit intra actu intelligentem: sicut extrema actualiter unita, et ipsa actu existentem existentia.

Quare cum quaelibet forma communicet formaliter, et actualiter in illo effectu, quem primo communicat subiecto in quo recipitur: sane si relatio praedicamentalis primum constituit subiectum referibile, quam relatum, referibilitas erit eius esse, esse autem eius esse exercitium referendi, si nequeat intelligi relatio communicata subiecto, quin intelligat subiectum exercite relatum. Sed adhuc ad exercendum exercitium referendi, et quemlibet alium actum secundum potest considerari vel in actu exercito, vel in actu signato, idest signate, vel exercite: sumitur signate, quando consideratur quoad suam entitatem praecise ab actuali, et exercita existentia, sumitur vero exercite, quando consideratur, ut de facto, et exercite existens, et ut praestans actualiter, et in exercitio effectum formalem subiecto.

Aliis itaque positis, prima sententia defendit esse relationis praedicamentalis consistere in referibilitate, sive in hoc quod est constituere subiectum proxime referibile ad terminum; esse vero actualiter relatum, esse eius effectum secundarium. Ita Emm. Caietanus, quem sequuntur plures Thomistae, sed cum hoc discrimine inter ipsos: quod cum in relatione detur duplex conceptus *in* scilicet, et *ad*, aliqui dixerunt, *in* esse conceptum primarium relationis, et *ad* secundarium: atque adeo relationem secundum conceptum *in* constituere subiectum primario referibile, et secundum conceptum *ad* constituere subiectum secundario relatum.

Alii vero dicunt, quod conceptus *ad* est conceptus primarius, et formalis relationis: sed aiunt, posse accipi signate, vel exercite: primo sensu non petit terminum existentem inquiunt, et ideo constituit subiectum proxime dumtaxat referibile: secundo sensu petit terminum existentem, et constituit subiectum actu relatum; sed hoc ipsum est quid consecutum ad primarium conceptum relationis, iuxta ipsos, consistentem in conceptu *ad* signate sumpto. Sed communis sententia in utraque schola docet, esse relationis praedicamentalis

consistere in actuali exercitio referendi subjectum ad terminum, praeque vis Sectio 1.a essentia relationis pramentalis stat in actuali exercitio referendi.

Sectio 1.a

Essentia relationis pramentalis stat in actuali exercitio referendi.

Probatur conclusio ratione: essentia relationis pramentalis stat in effectu, quem primo communicat subjecto ipsa relatio; sed relatio primo communicat subjecto actuale exercitium referendi: ergo. Probo minorem: relatio pramentalis primo communicat subjecto effectum, per quem primo constituitur in linea relativa; sed subjectum primo constituitur in linea relativa per actuale exercitium referendi: ergo. Maior est certa, et minor probatur: quodlibet subjectum constituitur primo in linea relativa per id, quo primo constituitur actu ad aliud; sed primo constituitur actu ad aliud per actuale exercitium referendi: ergo. Minor patet, et maior etiam constat: nam subjectum, ex quo primo incipit esse relativum, habet dotem suam esse actu ad aliud: ergo.

Confirmatur: pro priori ad actuale exercitium referendi, subjectum est dumtaxat referibile proxime; sed per referibilitatem proximam non constituitur adhuc formaliter in linea relativa: ergo solum exercitium referendi est id, quo primo constituitur subjectum in linea relativa. Probo minorem: referibilitas proxima est de linea absoluta: ergo. Probo ant.: referibilitas proxima est capacitas proxima alicuius subjecti ad actualem relationem; sed haec capacitas est de linea absoluta: ergo. Minor patet: nam capacitas proxima ad actualem relationem datur in subjecto pro priori ad illam: sicut in pariete datur proxima capacitas ad albedinem pro priori ad illam: et in quolibet subjecto proxima capacitas ad formam pro priori ad ipsam; sed quidquid datur in subjecto pro priori ad actualem relationem, est de linea absoluta: ergo. Maior autem probatur ab inductione: intelligibilitas proxima est capacitas proxima alicuius subjecti ad actualem intellectionem: unibilitas ad unionem: producibilitas ad productionem etc. ergo.

Probatur conclusio alia ratione satis efficaci: relatio pramentalis in eo distinguitur a transcendentali, quia illa per suam essentiam exigit terminum existentem; sed hoc est falsum

si essentia illius consisteret in proxima referibilitate, et non in actuali exercitio referendi: ergo. Minor probatur: proxima referibilitas bene potest stare in subiecto absque termino existente: ergo falsum est, quod relatio praedicamentalis &c. Antecedens probatur ex dictis: proxima referibilitas stat in proxima capacitate respectu actuali ad terminum; sed bene potest stare in subiecto proxima capacitas respectu actualis ad terminum, absque termino existente: ergo. Maior patet, et minor probatur: bene potest stare in subiecto proxima capacitas ad ordinandum obiectum absque obiecto existente: ad producendum effectum absque effectu existente: ad se movendum ab uno loco in alium absque alio loco existente: ergo.

Denique probatur eadem Conclusio: essentia unionis, visionis, et intellectionis stat in actuali exercitio uniendi, videndi, et intelligendi: ergo essentia relationis praedicamentalis stat in actuali exercitio referendi. Probo consequentiam: ideo essentia unionis stat in actuali exercitio uniendi, quia nequit intelligi unio absque tali exercitio; (et idem dic de aliis, servata proportione) sed nequit intelligi relatio absque actuali exercitio referendi: ergo. Si dicas Consequens bonum esse, si sermo sit de essentia relationis praedicamentalis exercite sumpta; sed non si sumatur signate. Contra hoc est, quod idem possemus dicere de unione, visione, et intellectione. Deinde: relatio signate sumpta est respectus unius ad aliud; sed respectus est exercitium respiciendi, et referendi; non minus quam unio exercitium uniendi, et existentia exercitium existendi: ergo. Sectio 2a. Solvuntur argumenta.

Sectio 2a.
Solvuntur argumenta

Obiicient N. primum est, quod essentiam subiecti esse proxime referibile, quam actu relatum; sed quod sit subiectum proxime referibile habet a relatione praedicamentali: ergo relatio praedicamentalis prius communicat subiecto quod sit proxime referibile, quam actu relatum. Nunc sic; sed effectus primarius relationis praedicamentalis est eius essentia: ergo. Omnia sunt certa praeter minorem silogismi, quam sic suadent: quod subiectum sit proxime referibile habet ab aliqua forma relativa: ergo. Probant antecedens: subiectum esse proxime referibile est esse in linea relativa: ergo. Probant antecedens: subiectum esse proxime referibile est esse ad aliud; sed subiectum esse ad aliud

est esse in linea relativa: ergo.

Nego minorem: ad probationem nego antecedens: ad probationem distinguo antecedens: est esse in linea relativa transcendentaliter, concedo antecedens: praedicamentaliter nego antecedens: et distinguo maiorem, et minorem sequentis syllogismi. Referibilitas sive proxima, sive remota nequit provenire alicui subiecto a relatione praedicamentali: nam sicut ostensum est, quodlibet subiectum est de se, et antecedenter ad relationem praedicamentalem referibile, seu capax recipiendi relationem: proxime quidem, si ei nihil ipsi deficiat, nisi actuale exercitium referendi; remote vero si ulterius deficiat ipsi aliqua conditio requisita ex parte actus primi. Quare referibilitas non ponit subiectum in linea relativa praedicamentaliter, sed tantum transcendentaliter: id est, non facit, quod subiectum respiciat, seu ordinetur ad aliud ordine praedicamentali, sed transcendentali tantum.

Replicabis: subiectum esse proxime formaliter referibile est esse ad aliud praedicamentaliter: ergo. Probatur antecedens: subiectum esse proxime formaliter referibile est effectus relationis praedicamentalis praecise secundum conceptum in; sed quilibet effectus relationis praedicamentalis facit, subiectum se habere ad aliud praedicamentaliter: ergo. Probatur maiorem: relatio praedicamentalis secundum conceptum in aliquem effectum communicat subiecto in quo est; non esse actu relatum: alias quodlibet accidens id faceret: ergo. — Nego antecedens: ad probationem nego maiorem: ad probationem concessa maiori nego minorem. Sicut homo secundum quod est animal realiter, est discursivus; non vero secundum quod est animal formaliter, et praecise: sic relatio praedicamentalis secundum conceptum in realiter, est respectus eius ad aliud, et constituit subiectum actu relatum; non vero secundum conceptum in formaliter, et praecise sumptum.

Dices adhuc: in relatione prior est saltem conceptibiliter conceptus in, quam conceptus ad: ergo prius conceptibiliter saltem debet esse effectus praestitus a relatione per conceptum in, quam per conceptum ad; at per conceptum ad constituit subiectum actualiter relatum: ergo per conceptum in tantum constituit subiectum referibile. — Addes dein: relatio, qua pater nunc refertur ad filium iam natum, est eadem qua referetur ad filium futurum; sed relatio, qua Pater referetur ad filium futurum non consistit in exercitio referendi: cum exercite non referat Pater ad ipsum: ergo. — Primo replica nimis probat: nam eodem argumento possumus dicere, effectum quantitatis non consistere in extensione partium in ordine ad se, nec in aliquo alio effectu

iam suo loco numerati.

Nam in quantitate etiam prior est saltem conceptibiliter conceptus in, quam conceptus extensionis partium, vel quilibet alius: ergo prior saltem intelligibiliter debet esse effectus primus per quantitatem per conceptum in, quam per conceptum extensionis &c. atqui quantitas per conceptum in non facit extensionem partium (alias omne accidens id haberet) nec aliquem alium effectum sibi proprium ex enumeratis: ergo essentia quantitatis non consistit in extensione partium, nec alio effectu ex enumeratis: cum nullus ex illis sit primus quantitatis effectus. Sicut igitur quantitas per conceptum in praecisive sumpta solum sedet subiectum actuatum, et informatum, quin in hoc consistat essentia quantitatis, sed in extensione partium in ordine ad se, vel in alio effectu ex iam dictis: sic relatio per conceptum in formaliter, et praecisive sumptum constituit subiectum actuatum, et informatum, quin consistat in eo essentia relationis.

Ad secundam replicam concessa praemissa maiori, et concessa minori nego consequentiam. Verum est, quod relatio, qua pater actualiter refertur ad filium iam natum, non constituit ipsum actualiter relatum ad filium futurum, imo ipsum nec referibilem proxime, aut remote ad ipsum; et tamen est eadem met, qua referetur ad illum, quando ille existat: nec in hoc est maximum inconveniens, quod eadem relatione qua pater nunc refertur ad filium primum, referatur postea ad secundum, et tertium. Cuius ratio esse potest, quia non est de conceptu essentiali relationis paternitatis, quod sit exercitium referendi patrem ad primum filium praecise, vel ad quemlibet alium: ad quod de materiali sit habere rationem primi, aut secundi: quare ex eo, quod de novo ponatur, aut auferatur novus filius non sequitur, quod ponatur, vel auferatur de novo relatio, sed solum, quod ponatur, vel auferatur nova denominatio, nova extensio.

Obiiciunt 2.° relatio sacramentalis uxoris non petit terminum existentem; sed exercitium referendi petit terminum existentem: ergo exercitium referendi non est de essentia relationis sacramentalis uxoris. Probatur maior: relatio sacramentalis uxoris solum petit terminum uxorem; sed tunc uxor non est existens: ergo. = Distinguo maiorem: non petit terminum existentem exercite, concedo maiorem: signate nego maiorem: et distinguo minorem: exercitium referendi exercite sumptum petit terminum existentem concedo minorem: signate sumptum, subdistinguo: petit terminum existentem existentia signata, concedo minorem: exercita, nego minorem: et ad probationem maioris distinguo minorem eodem modo. Iam constat

quid sit exercitium referendi exercite, vel signate sumptum: et dico, quod exercitium referendi, seu relatio praedicamentalis ut sic, idest signate sumpta petit utrumque existentiam ut sic, et signate: et relatio praedicamentalis exercite accepta petit utrumque existentiam exercite.

Obstabunt 3.º argumentum, quod est Caietani fundamentum praecipuum: relatio divina, Paternitas v.g. non consistit in actuali exercitio referendi Patrem ad filium: ergo exercitium referendi non potest esse constitutivum metaphysicum relationis creatae: haec enim univoce convenit cum divina, vel saltem est participatio illius. Probant antecedens: Paternitas non consistit in eo, sine quo valet intelligi; sed valet intelligi absque actuali exercitio referendi Patrem ad filium: ergo. Probant minorem: Paternitas intelligitur esse persona Patris prius ad generationem filii; sed pro illo priori Pater non intelligitur in exercitio relativi ad filium: ergo. Maior patet: quia persona Patris intelligitur constituta in ratione Patris pro priori ad generationem filii: est enim principium illius; sed constituitur in ratione personae per Paternitatem iuxta veram sententiam theologorum: ergo. Minor autem est manifesta: nam pro illo priori, quo non intelligitur filius, nec intelligitur Pater in exercitio relativi ad filium; sed pro priori ad generationem filii non intelligitur filius, ut patet: ergo.

Pro solutione huius robustissimi argumenti offerenda, advertere oportet triplex debere distingui munus in qualibet relatione divina v.g. in Paternitate: taliter ut Paternitas per primum munus praecedat generationem, seu originem filii: per secundum originem compleat, et constituat: per tertium vero resultet, et quasi sequatur ex generatione, vel origine: ut proinde Paternitas per primum munus constituat personam Patris, per secundum Patrem generantem, per tertium Patrem actu complete relatum ad filium. Petes quaerat, quomodo nominandum sit unumquodque horum munerum? Dicimus cum nostro R.mo Navarro tractatu de Trinitate disp. 3.a num. 44, quod primum munus relationis Paternitatis est ipsa Paternitas prout praecise exprimit esse subsistens: secundum, prout exprimit actum et exercitium illud referre ad terminum: tertium, prout exprimit attingere terminum, et in illo veluti sistere, et quiescere.

Quae divisio munerum relationum divinarum explicari potest exemplo cuiuslibet motus, est enim relatio ad modum illius: nam motus cuiuscumque rei a loco A ad locum B tria haec importat in suo conceptu adaequato: primum, initium motus a loco A, qui motus pro primo signo, quo incipit, tantum concipitur, ut est motus rei;

vel mobilis secundum, durationem ipsius motus, quæ pro illo secundo signo est id actu movere: tertium, accessum ad terminum, quod pro illo tertio signo idem est, ac id, quod movetur, attingere locum B. Unde primum munus cuiuslibet relationis divinæ correspondet motui incipienti: secundum motui ut duranti: tertium motui, ut ad terminum pervenienti.

His positis ad argumentum respondeo in forma negando antecedens: ad probationem concessa maiori nego minorem: ad probationem distinguo maiorem: Paternitas sub primo munere, et prout præcise exprimit esse Patris concedo maiorem: sub aliis muneribus nego maiorem: et distinguo minorem: pro illo priori Pater non intelligitur pro exercito in exercitio relatus ad filium, concedo minorem: pro implicito, nego minorem, et consequentiam. Vel aliter distinguo minorem: pro illo priori Pater non intelligitur, nec est in exercitio relatus ad filium, nego minorem: non intelligitur, est tamen in exercitio relatus, ~~concedo~~ minorem permitto: idcirco quod additur totum conceditur.

Itaque relatio Paternitatis divinæ sub quocumque munere constituit Patrem actu, et exercite relatum ad filium, licet non sub omni munere exprimatur esse exercitium referendi ipsum: sed hoc non est necessarium nec in relationibus divinis, nec creatis, ut vera est nostra doctrina, et opinio ponens in exercitio referendi essentiam relationis. Nec capio, quomodo Caietanus valeat defendere, Paternitatem divinam constituere personam Patris pro aliquo priori rationis referibilem ad filium, antequam ipsa constituat actu relatum ad ipsum filium; quamvis alluderet in creatis id posset accidere: nam quæram a sapientissimo Doctore: vel Paternitas constituit pro illo priori, seu pro illo signo rationis personam Patris realiter, et vere referibilem, vel ficte? secundum nec dicit, nec aliquid prodest ad eius intentum: primum vero dicat ultra deinde pergam.

Supposito quod Paternitas divina constituat pro aliquo signo rationis personam Patris vere, et realiter referibilem, non actu relatam, sequitur 1°. quod persona Patris pro aliquo signo non sit vere, et realiter actu relata ad filium: sequitur 2°. quod sit in potentia pro illo signo, ut vere, et realiter actu referatur ad filium: sequitur 3°. quod persona Patris pro aliquo signo non sit id ipsum, quod essentialiter est: aliæ quæ illationes fiunt ex Caietani sententia, quæ, ni fallor, sunt absurdæ. Præterquam quod argumentum probat contra intentum Autoris: nam in ista ipsa Paternitas

intelligitur in persona Patris pro priori ad generationem filij; sed Pater pro priori ad generationem filij non intelligitur proxime referibilis ad filium: constituitur enim proxime referibilis per ipsam generationem: ergo Paternitas intelligitur in persona Patris pro priori ad hoc, quod intelligatur constituere Patrem proxime referibilem. Sed de hoc iam satis, quoniam non est partis metaphysici de constitutivo divinarum personarum peragere. Quaeritur 3.a quomodo relatio praedicamentalis distinguatur a fundamento, et termino?

Questio 3.a

Quomodo relatio praedicamentalis distinguatur â fundamento, et termino?

Pro hac plausibili dirimenda controversia unum notare placet, quod iam ex dictis vobis omnibus innotescit: nimirum ad quamlibet relationem praedicamentalem quatuor debere concurrere: primum est fundamentum remotum: secundum fundamentum proximum, seu ratio fundandi; tertium est ratio referendi: et quartum terminus, seu ratio terminandi: sic in relatione, qua Pater refertur ad filium, persona Patris est subiectum, seu fundamentum remotum relationis Paternitatis, generatio est ratio fundandi, Paternitas ratio referendi, et persona filij ratio terminandi. Quaerimus itaque an relatio praedicamentalis distinguatur realiter, tam a fundamento proximo (nam de remoto non est dubium) quam a suo termino? An vero realiter identificetur cum alterutro tantum, vel cum utroque simul?

In qua re prima sententia asserit, relationem praedicamentalem esse accidens vel modale, vel absolutum, pro diversitate opinionum, a suo fundamento proximo, pariterque a suo termino realiter distinctum: est frequentior Thomistarum opinio, quibus adhaerent ex utraque schola Doctores non pauci. Secunda sententia docet, relationem praedicamentalem non distingui realiter a fundamento, et termino, sed potius cum utroque adaequate identificari, et cum quolibet eorum inadaequate: opinio haec multum apud Recentiores invaluit, quibus subscripsit sapientissimus noster, mihi vero praecipue colendissimus ac iure Magister Sanchez, iam olim Abbas observantissimus, insignisque Monasterij Sancti Petri de Montes, nunc Definitor Iudex Benedictinae Hispano-Anglae Congregationis nostrae, simulque Praefectus, et Cathedrae Sacrorum Canonum

Moderator dignissimus in celebri collegio Sancti Joannis agudalo-go.

Ab hac tamen sententia venia tanti Magistri recedam: non enim unquam piaculum ipsius dignum ducerem intra potentiam quae humori subdita, sed potius voluntatis cognitionis. Itaque tertia sententia defendit, relationem praedicamentalem identificari adaequate realiter cum solo fundamento tantum quae dependere a termino per modum connotati extrinseci: est plausibilis esse modus probandi Thomistis in aliis materiis: quam sententiam docet eximius Doctor, et ut convincit mente Anselmi nostri amplectitur Emin. Aguirre Tomo V. Theologiae, quam vis contrariam sententiam in praesenti, sed mentem propriam sequentes assertiones declarabunt. Sectio 1.a Relatio praedicamentalis non identificatur adaequate realiter cum suo fundamento, et termino simul.

Sectio. 1.a
Relatio pramentalis non identificantur adequate realiter cum suo fundamento, et tr̃o simul.

Probari solet nostra conclusio sequenti ratiocinio: relatio praedicamentalis est, cuius totum suum esse est in ordine ad aliud, idest ad terminum: ergo terminus relationis praedicamentalis est aliud a relatione praedicamentali: ergo relatio praedicamentalis non identificatur &c.= Sed praeterquam quod non facile impugnabitur evasio adversariorum dicentium, totum esse relationis esse ad aliud ab uno extremo relationis, idest, esse ad aliud a fundamento; minime vero esse ad aliud ab utroque extremo relationis, nec esse ad aliud a relatione: praeterea inquam, valet instari ratio in suo paro-no: nam sicut quod totum esse relationis sit ad aliud, idest ad terminum, infert, relationem debere distingui realiter a termino: pariter, quod totum esse relationis sit ab alio, idest a fundamento, inferret debere distingui realiter ab ipso, quod minime arridet Doctoribus relationem cum fundamento identificantibus.

Aliter itaque suadetur conclusio: forma, quae grata constituit formaliter dissimilem peccato, est relatio praedicamentalis; sed haec non identificatur adaequate realiter cum suo fundamento, et termino simul: ergo. Probo minorem: forma, quae grata constituit formaliter dissimilem peccato, est realiter

id, quo gratia realiter disconvenit, et differt a peccato; sed id, quo gratia realiter disconvenit, et differt a peccato non identificatur adequate realiter cum gratia, et peccato simul: ergo. Maior est certa: nam dissimilitudo, disconvenientia, et diversitas sunt idem realiter, imo sunt tria synonyma: ergo. Minor autem probatur: id quo gratia realiter distinguitur a peccato, non identificatur adequate realiter cum gratia, et peccato simul, sed cum sola gratia; sed id, quo gratia realiter distinguitur a peccato, est id quo realiter disconvenit, et differt ab eo: ergo.

Consequentia est bona, et premissae non indigent subsidia explicatione, et quidem maior sic ostenditur: nam id quo gratia realiter distinguitur a peccato est realiter ipsa gratia: est entitas gratiae: est constitutivum gratiae: constitutivum enim, et distinctivum idem sunt in unaquaque re; sed constitutivum gratiae, entitas gratiae, ipsa gratia non identificatur adequate realiter cum gratia, et peccato simul, sed cum sola gratia, ut patet ex terminis: ergo. Minor autem etiam demonstratur: id, quo gratia realiter disconvenit, et differt a peccato, est id, quo taliter distinguitur ab eo; sed id, quo gratia taliter distinguitur a peccato, est id quo realiter distinguitur ab eo: distinctio enim, et talitas distinctionis non distinguuntur realiter: ergo id quo gratia realiter disconvenit, et differt a peccato, est id, quo realiter distinguitur ab eo.

Argumentum hunc simile formari valet in quibuslibet extremis, quorum unum fundet, et aliud terminet relationem dissimilitudinis: cui si respondeant Adversarii, quod dissimilitudo, quae datur inter gratiam, et peccatum inadequate sumpta, et secundum quod dicit in recto gratiam dissimilem in esse tali, identificatur adequate cum gratia realiter, non vero identificatur realiter adequate cum gratia dissimilitudo ipsius a peccato, si sumatur adequate, idest pro eo id, quod dicit tam ex parte recti, quam ex parte obliqui, scilicet termini: si sic respondeant, nihil ipsi proderit cum nostra ratio de dissimilitudine adequate sumpta processerit. Sed deinde eum evidenter fateri, dissimilitudinem gratiae a peccato entitative, seu constitutive in solo fundamento consistere, quod adhuc amplius declarabitur. Sectio 2a. Relatio praedicamentalis identificatur realiter cum solo fundamento.

Sectio. 2a

Relatio praedicamentalis identificatur realiter cum solo fundamento.

Est expressa sententia Doctoris Anselmi in Monologio cap. 24. ubi

potius, dicaut Deo nichil accidere posse propter eius naaly immutabilitatem hanc obiectionem sibimet ipsi proponit: quomodo non est (scilicet Deus) particeps accidenti, cum et hoc ipsum quod maior est omnibus creaturis, et quod illis dissimilis est, videatur accidere? Cui eleganter respondet in hunc modum: Sed quid repugnat, quamvis ea, quae accidentia dicuntur, susceptibilitas, et naturali incommutabilitas, si ex eorum assumptione nulla substantiae consequitur variabilitas? Omnium quippe quae accidentia dicuntur, quaedam non nisi cum aliqua participantis variatione adesse, et abesse posse intelliguntur, ut omnes colores: alia omnino nullam vel accedendo, vel recedendo mutationem circa id, de quo dicuntur, efficere cognoscuntur, ut quaedam relationes.

Constat namque, quia hominem post annum nasciturum nec maior, nec minor, nec aequalis sum, nec similis; omnes autem relationes has utique cum natus fuerit, sine omni mei mutatione ad ipsum habere potero, easque amittere, secundum quod crescit, vel per qualitates diversas mutabitur. Ex quibus sic arguo pro nostra assertione: ideo relatio praedicamentalis non identificatur realiter cum solo fundamento, quia esset accidens vel absolutum, vel modale realiter adveniens ipsi fundamento, de quo dicitur; sed hoc est falsum: ergo. Probo minorem: accidens vel absolutum, vel modale realiter adveniens fundamento, de quo dicitur, causaret in ipso aliquam realem mutationem, accedendo, vel recedendo; sed iuxta Anselmum, relatio praedicamentalis non causat aliquam realem mutationem, accedendo, vel recedendo in fundamento, de quo dicitur: ergo.

Nec locum habet Adversariorum responsio asserentium, loqui Sanctum Doctorem de mutatione physica, et proprie per se intenta a causa, vel a quo ordinem per se motus causae: quam quidem mutationem negat Sanctus Doctor fieri a relatione praedicamentali, quia ad istam non datur per se motus; non vero negat fieri per relationem mutationem impropriam, et metaphysicam: haec enim non intenditur per se a causa, sed solum per resultantiam. Non, inquam, locum habet haec responsio: nam in primis Sanctus Doctor asserit, me posse habere relationes maioritati, minoritati, aequalitati, et similitudinis respectu alterius, illasque amittere absque omni mei mutatione: ergo sentit Sanctus Doctor, relationem praedicamentalem nullam causare mutationem in subiecto, nec propriam, nec impropriam.

Deinde: Si relatio relatio praedicamentalis sit accidens absolutum, vel modale nequibit de

novo advenire subto, de quo dicitur absque huius physica, et propria mutatione; hoc negat Sanctus Doctor, ineoq. solutione: ergo Probatur maior: accidens tam absolutum, quam modale est vera forma physica, et realis; sed vera forma physica, et realis nequit de novo advenire subto, de quo dicitur, absque huius physica, et propria mutatione, quae est transitus physicus, et realis de non esse formam ad esse formam: ergo. Deinde insurgere: quodlibet subtum proprie mutatur per receptionem formae absque realiter distinctae; sed fundamentum non mutatur proprie per receptionem relationis praedicamentalis: ergo relatio praedicamentalis non est forma realiter distincta a suo fundamento.

Idem quod Anselmus noster docet Angelicus Magister 5.° methaph. lect. 3.a per haec verba: nichil advenit michi de novo per hoc, quod incipio esse alteri equalis. Idem opusc. 48.° cap. 2.° haec habet: cum dico quod similitudo sortis habet albedinem eius est fundamentum, non est intelligendum, quod similitudo sortis sit aliqua res in sorte altera ab ipsa albedine: sed solum est ipsa albedo, ut se habet ad albedinem Platonis, ut ad terminum. Si enim similitudo adderet aliquam rem supra albedinem sortis, nullo modo posset aliquis alicui fieri similis sine sui mutatione; fit autem homo similis alicui sine sui mutatione ut patet &c. Quae verba adeo clara sunt pro nostra assertione, ut ponderatione non indigeant.

Nichilominus probatur ex conclusio ratione deducta ex hoc ipso testimonio: relatio similitudinis, qua Petrus ratione albedinis refertur ad Paulum, identificatur realiter adequate cum sola albedine Petri; sed haec similitudo est relatio praedicamentalis, et albedo Petri fundamentum illius: ergo. Probatur maior: relatio similitudinis, qua Petrus refertur ad Paulum ratione albedinis, identificatur realiter adequate cum eo, quod ipsa realiter est; sed ipsa est realiter sola albedo Petri: ergo. Probatur minor: ipsa, idest relatio similitudinis, qua Petrus refertur ad Paulum ratione albedinis, solum est ipsa albedo Petri, ut se habet ad albedinem Pauli; sed albedo Petri, ut se habet ad albedinem Pauli, est realiter sola albedo Petri: ergo. Maior est Divi Thomae: nam similitudo sortis solum est ipsa albedo, ut se habet ad albedinem Platonis. Minor etiam constat: nam albedo Petri, ut se habet ad albedinem Pauli, nullam entitatem superaddit realiter nec absolutam, nec modalem supra albedinem Petri: ergo.

Confirmatur 1.° similitudo formalis Petri ad Paulum consistit adequate in albedine Petri, ut se habente relative ad albedinem Pauli; sed albedo Petri se habet relative

ad albedinem Pauli absque aliquo accidenti ab albedine Petri distincto: ergo. Probo minorem: albedinem Petri se habere relative ad albedinem Pauli, est esse formaliter sicut albedinem Pauli; sed albedo Petri valet esse formaliter sicut albedo Pauli (et non solum fundamentaliter, ut inquiunt Thomistae) absque aliquo accidenti ab albedine Petri distincto: ergo. Probo minorem: albedo Petri absque aliquo accidenti ab ipsa distincto valet esse formaliter aeque intensa, sicut albedo Pauli; ergo in eo consistit, quod albedo Petri sit formaliter sicut albedo Pauli: ergo.

Confirmatur 2°: seclusa per fas vel nefas modo accidentali similitudinis superaddito, et positis praecise duobus albis aequalis intensionis, haec manerent formaliter similia, et non tantum fundamentaliter sive non haberent modum accidentalem similitudinis superadditum: ergo formalis similitudo, seu relatio inter duo alba (et eadem est ratio de aliis) non consistit in modo accidentali superaddito. Probo antecedens: si in praedicto casu ista duo alba manerent tantum fundamentaliter similia in non habere modum similitudinis accidentalem superadditum, possent fieri formaliter similia per modum superadditum; sed implicat in terminis, quod fiant formaliter similia per modum superadditum in non habere modum accidentalem similitudinis superadditum: ergo.

Nec dicas, tunc casu manere ista duo alba similia formaliter per intrinsecam, idest similitudine rationis: et fundamentaliter a parte rei in ordine ad hanc similitudinem rationis habendam; non vero manere similia similitudine reali formaliter. = Nam contra est: ista duo alba, secluso non solum modo accidentali similitudinis realis superaddito, sed etiam secluso modo accidentali similitudinis rationis manerent realiter formaliter similia, et non solum fundamentaliter in non habere modum superadditum tam similitudinis realis, quam rationis: ergo nulla solutio.

Probo antecedens: ea sunt realiter formaliter similia in aliqua ratione, quorum unum est realiter formaliter sicut alterum in ista ratione; sed secluso ab utroque albo non solum modo accidentali superaddito reali similitudinis, sed etiam modo accidentali similitudinis rationis, quodlibet eorum esset realiter formaliter sicut alterum in non habere modum superadditum tam similitudinis realis quam rationis: nam sicut unum esset realiter formaliter non habens modum superadditum tam similitudinis realis, quam rationis, sic et alterum: ergo. = Praeterea: si duo alba possunt esse formaliter similia similitudine rationis

in non habere modum superadditum similitudini reali; ad quid similitudines, seu relationes reales tandiu sunt, quousque identificatae cum suis fundamentis?

Confirmatur 3.° una relatio v.g. Paternitati est realiter formaliter similis, seu sicut altera relatio Paternitati absque relatione superaddita: ergo albedo Petri potest esse formaliter similis, seu sicut albedo Pauli absque relatione superaddita. Ant. conceditur a plurimis ex adversariis, et merito: nam nec potest dici in primis, quod duae relationes paternitati non sint realiter similes; alias nec duae albedines, nec duo homines id realiter haberent propter eandem rationem; nec potest dici, quod sint similes a relatione superaddita: nam praeterquam quod est contra Divum Thomam quaest. 3.a de poten. arti. 3.° asserentem, quod nulla relatio refertur alia relatione: praeterea in primis, haec relatio superaddita etiam tunc casu esset similis alteri per aliam superadditam, et sic in infinitum, quod est inconveniens; consequentia vero patet a paritate rationis.

Nec sufficit dicere, unam relationem bene posse referri ad alteram per se ipsam; non vero posse unam albedinem referri per se ipsam alteri albedini: nam forma relativa absoluta, ut albedo nequit secum identificare, nec habere pro effectu adhuc secundario denominationem propriam formae relativae: nam forma unius generis nequit praestare effectum proprium formae diversi generis; cum vero eo formae ejusdem lineae bene potest una praestare effectum proprium alterius, ipsumque secum identificare, et tanquam secundarium habere: unde intra lineam relativam relatio paternitatis, quae primario habet referre Patrem ad filium, habet etiam secundario se ipsam referre alteri ejusdem rationis relatione similitudinis, vel relatione dissimilitudinis alteri diversae rationis.

Hoc autem discrimen in responsione insinuatum nihil prodest nisi ad exornandum fundamentum praecipuum adversariorum: etenim si una paternitas est formaliter sicut altera, idest similis alteri formaliter, absque relatione superaddita: nulla est ratio, ut albedo Petri non sit formaliter sicut albedo Pauli, idest ipsi formaliter similis absque relatione superaddita; sed primum fatetur solutio: ergo et secundum. Probo maiorem: ideo albedo Petri non est formaliter sicut albedo Pauli, idest similis ipsi absque relatione superaddita, quia deficit denominatio similis, perseverante in Petro realiter fundamento similitudinis, nempe albedine; sed in una paternitate deficit denominatio similitudinis, perseverante realiter fundamento similitudinis, nempe paternitate ipsamet

casu quo deficiat alteri Paternitas, cui erat ita similis, deficit huic statim tali denominatio, ut patet: ergo Sectio 3ª solvuntur argumenta.

Sectio 3ª
Solvuntur Argumenta

Arguunt 1º: separatio realis est signum evidens distinctionis realis; sed relatio praedicamentalis realiter separatur a suo fundamento: ergo signum evidens est, quod distinguitur realiter a suo fundamento. Probant minorem: deficiente relatione praedicamentali realiter permanet fundamentum: ergo Probantur: relatio praedicamentalis deficit realiter deficiente solo termino; sed deficiente solo termino realiter, permanet fundamentum: ergo = Confirmatur: implicat existere omnia constitutiva rei, quin existat res: implicat non deficere aliquod constitutivum rei, et deficere rem; sed existente fundamento relationis praedicamentalis, quandoque non existit relatio: non deficiente fundamento, quandoque deficit relatio: ergo haec non identificatur cum solo fundamento.

Hoc vero, arguendum hoc satis robustum esse, sed plus iusto nimis in eo plandiuntur Adversarii: itaque concessa maiori nego minorem, ad probationem distinguo antecedens: deficiente relatione praedicamentali quoad entitatem permanet fundamentum, nego antecedens: deficiente quoad denominationem, subdistinguo antecedens: deficiente quoad denominationem, secundum quod haec importat in recto, concedo antecedens: secundum quod importat denominatio de cognotato, nego antecedens, et consequentiam: ad probationem distinguo maiorem eodem modo, et concessa minori nego consequentiam in eodem sensu. Ad confirmationem distinguo maiorem quoad primam partem: implicat existere omnia constitutiva rei, quin existat res, si res sit absoluta, concedo maiorem: si sit relativa, subdistinguo: quin existat res quoad entitatem, concedo maiorem, quoad denominationem, iterum subdistinguo maiorem: quin existat penes id, quod importat ex parte recti, concedo maiorem: ex parte cognotati nego maiorem quoad primam partem: et similiter distincta maiori quoad secundam, et minori quoad utramque partem nego consequentiam.

Relatio similitudinis, qua unus albus refertur ad alium v.g. Petrus ad Paulum, (et idem esto de qualibet alia relatione praedicamentali) dupliciter considerari potest, vel quoad entitatem, vel quoad denominationem: primo modo, idest

quoad entitatem considerata, nullam rem superaddit ad proximum suum fundamentum, scilicet ad albedinem Petri: licet alias ipsa similitudo Petri ad Paulum entitative sumpta distinguatur per rationem ab albedine Petri proximo seu eius fundamento: nam albedo Petri quatenus informat Petrum dicitur fundamentum proximum similitudinis, et quatenus potest albedinem Pauli connotare, illique coexistere, dicitur similitudo quoad entitatem. Secundo modo, idest quoad denominationem considerata duo importat, scilicet albedinem Petri ut connotantem albedinem Pauli, illique coexistentem, et albedinem Pauli ut terminum illius connotationis, et coexistentiae.

Sed aliter, et aliter haec duo importat: nam albedinem Petri importat in recto, et tanquam id, in quo intrinsece, et formaliter consistit similitudo: albedinem autem Pauli importat de connotato, et tanquam conditionem extrinsecam, seu tanquam terminum, ad quem tendit similitudo: et hinc fit, quod quamvis deficiat terminus relationis, nunquam illa separetur a suo fundamento, nec quoad entitatem, nec quoad denominationem, pro eo quod dicit ex parte recti: permanentibus in fundamento omnia constitutiva intrinseca ipsius; sed duntaxat separatur quoad denominationem ex parte connotati; nam deficiente termino deficit connotatum entitati relationis, et denominationis eiusdem.

Unde etsi verum sit, quod Paulo deficiente, nequeat Petrus denominari Paulo similis: non ideo est, quia deficiat aliquod constitutivum intrinsecum similitudinis Petri ad Paulum; sed quia deficit conditio necessaria, ad hanc denominationem subeundam, scilicet Pauli existentia. Ad modum quo etsi eadem constitutiva sint huius concreti Petrus albus, ac huius alterius Petrus albus actualiter fundans similitudinem ad Paulum: nullo ex constitutivis horum concretorum deficiente, potest deficere concretum secundum ex parte connotati, per hoc praecise quod Paulus deficiat. Pro qua doctrina explicanda, et percipienda adhuc maxime advertendum est discrimen intercedens inter denominationes absolutas, et relativas: nam absolutae unice dependent a suis constitutivis intrinsecis; et ideo ipsis positis, bene possumus earum existentiam affirmare: sic semel ac albedo sit in pariete, seclusis quibuscumque aliis, bene possumus dicere, quod paries est albus.

Caeterum denominationes relativae, utpote dependentes aliter ab aliquo extrinseco, non modo petunt ad suam verificationem existentiam suorum constitutivorum intrinsecorum, sed etiam existentiam illius extrinseci, a quo etiam dependent tanquam a connotato: ut patet in exemplo nuper posito, et in aliis. Et hinc constat, quomodo eadem omnino constitutiva

ejusdem rei, si sumantur absolute, tribuant denominationem absolutam a nullo extrinseco dependentem, et denominationem relativam cum dependentia ab extrinseco, si sumantur respective, quin superaddatur, vel auferatur aliquod ex constitutivis intrinsecis ejusdem rei, cum sola positione, vel ablatione cognotati.

Sed replicabis multipliciter: nequit subjectum transire de uno contradictorio in alterum, absque forma de novo deficiente, vel adveniente; sed tantum relationi precise deficiente, transit fundamentum de uno contradictorio ad alterum, scilicet de esse relatum ad non esse relatum; ~~vel consequenter~~ de esse simile ad non esse simile &c. ergo. 2°: relatio consistit in actuali exercitio referendi; sed deficiente termino, deficit actuale exercitium referendi: ergo termino deficiente deficit id, in quo consistit saltem inadequate relatio. 3°: denominatio relati, seu similis non distinguitur realiter ~~ab~~ ab entitate relationis similitudinis; sed deficiente solo termino, deficit etiam fundamento denominatio relati, seu similis: ergo deficit entitas relationis similitudinis.

1°: implicat, quod maneat in subjecto relatio quoad entitatem, quin maneat in ipso denominatio relati: sed deficiente solo termino, non manet in subjecto denominatio relati: ergo nec manet relatio quoad entitatem. Probatur maior: implicat, quod maneat in subjecto relatio quoad entitatem, quin maneat in ipso effectus formalis, et principalis relationis quoad entitatem: est enim indistinctus ab entitate relationis; sed effectus formalis, et principalis relationis quoad entitatem est denominatio relati: ergo. Haec, et alia congerunt adversarii, quae esse despicienda non sunt; manent, ni fallor, praeventa jam, et praesoluta. Quare ad primam replicam distinguo maiorem: nequit subjectum transire de uno contradictorio ad alterum in absoluto, absque forma &c. concedo maiorem; in relationis, subdistinguo: de uno contradictorio ad alterum quoad entitatem, concedo maiorem: quoad denominationem, etiam subdistinguo: secundum quod dicit ex parte recti, concedo maiorem: secundum quod dicit ex parte cognotati nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam.

Verum quidem est, quod nullum subjectum valet transire de uno statu absoluto, et importante perfectionem in suo formali conceptu, ad eius contradictorium etiam absolutum, v.g. de esse lapidem ad non esse lapidem: de esse hominem ad non esse hominem, vel econverso, absque aliqua forma, seu statu de novo accedente, vel recedente; bene tamen potest transire subjectum denominatum relatum ad esse relatum,

vel e converso, secundum quod hic esse relati, et non relati negat, vel affirmat de denominatione sumpta pro ejus denominatione, aut cognotatione, absque ff. de novo deficiente, vel adveniente ipsi subito: nam quod ego sim relatus, vel non denominatione praecise consistit in eo, quod coexistant, vel non alter, qua per entitatem propriam, cum sola conditione quod alter existat, vel non ospinere possunt.

Ad secundam replicam possumus respondere distinguendo maiorem: relatio entitative sumpta, nego maiorem: denominative, et cognotative accepta, concedo maiorem, et concessa minori distinguo consequens eodem modo. Cum relatio denominative, seu cognotative sumpta sit in nostra sententia fundamentum ut cognotatum: nichil mirum, si termino deficiente, deficiat etiam relatio cognotative, atque adeo eius esse, quod consistit in exercitio referendi; cum tamen stat quod maneat entitas adequata relationi absolute, et quin exerceat munus referendi defectu cognotati: admodum quo esse essentiae cognotative sumpta consistit in actuali exercitio essendi; et tamen si non distinguatur realiter ab existentia, ut placet pluribus adversariis, manet entitas adequata illius multoties absque actuali exercitio essendi propter defectum cognotati, id est actioni conservativae.

Sed alliter, et conformius adictis placet respondere distinguendo minorem: deficit actuale exercitium referendi, quoad entitatem nego minorem: quoad denominationem, subdistinguo: pro eo quod importat in recto intrinsecum fundamentum, nego minorem: pro eo quod importat de cognotato extrinsecum fundamentum, concedo minorem, et nego consequentiam. Solutio constat ex dictis. = Ad 3.am distinguo maiorem: denominatio relati, seu similis entitative sumpta, et generice quod dicit in recto non distinguitur realiter, concedo maiorem: cognotative, et expresse accepta, seu generice id quod dicit ex parte cognotati nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam in eodem sensu. Non me latet, denominationem fratris et fratrem ipsam non esse entitates distinctas, tam in denominationibus, et fratris absolutis, quam in relationis; nichilominus tamen sicut fratres absolute exigunt existere subiectum, ut ipsi propriam denominationem conferant: ita relationes exigunt termini existentiam, ut valeant subiecto conferre propriam denominationem relativam.

Ad quartam replicam nego maiorem: ad probationem concessa maiori distinguo minorem: effectus formalis, et principalis relationi quoad entitatem cognotative sumptam, concedo minorem: absolute

vtrumque nego minorem, et consequentiam. Cum effectus formalis, et principalis relationis sit eadem met relationis entitas, ut diximus manet, possumus loqui de entitate relationis, seu de relatione quoad entitatem, ac de effectu formali, et principali ipsius: quare sicut ista, quae est denominatio relati, valet sumi connotative, et entitative, ita similiter entitas relationis potest considerari: et sic dicimus, quod effectus principalis relationis quoad entitatem connotative sumptam, id est prout actu connotantem terminos, ipsique respicientem, est denominatio relati; effectus vero principalis relationis quoad entitatem absolute sumptam, vel erit denominatio albi, vel nigri, vel hominis, vel equi &c.

Sed iterum replicabis: doctrina de connotatis admissa, plura possunt sustineri, et propugnari absurda: ergo admittenda non est. Probatur antecedens: illa admissa facile quisque defendet animam non distingui realiter a corpore, nec actum intelligendi, et volendi ab intellectu, et voluntate, et plura alia huiusmodi; haec autem sunt absurda: ergo. Maior probatur: nam facile erit dicere, animam separari a corpore quoad denominationem, non quoad entitatem: et similiter actus intelligendi, et volendi non separari realiter a suis potentiis, nec ipsis de novo advenire quoad entitatem, sed duntaxat quoad denominationem: quod licet aliquibus Cartesianis placuerit, falsissimum tamen est; ergo.

Respondemus, minime sequi ex doctrina ista connotatorum, quae in argumento dicuntur, nec aliquod aliud absurdum: nec propterea negamus, quod si quis velit abuti hac doctrina, vel si illam non calleat, aliqua possit absurda propugnare; sed non ideo debere Metaphysicum illam deserere. Quare, ut ista examini opportune, attendite rationem tribuendam pro solutione praecedentis replicae; dicimus itaque, non sequi ex hac doctrina, quod anima non distinguatur realiter a corpore, nec quod actus intellectus, et voluntatis non distinguantur realiter a suis potentiis: quia tam denominatio viventis proveniens formaliter ab anima, quam denominationes volentis, et intelligentis important, et dicunt in suo conceptu formali, et essentiali novam perfectionem; est enim nova perfectio corporis actualiter vivere, et intellectus actualiter intelligere &c. Quare dici nequit, quod fiat harum denominationum identificatio cum subiectis, quibus communicantur.

Contrarium omnino accidit in denominationibus relati, similis, aequalis, et aliis huiusmodi provenientibus a sua relatione, dummodo istae sint relationes praedicamentales: nam quando sum formaliter similis Paulo, et dissimilis equo, nullam perfectionem de

novo michi confert, imo nec perfectionem in me repertam exprimit. Quare iste effectus, et alij similes advenientes valent de novo tribui, seu rebus absolutis, absque additione novae formae, seu novae entitati, solum beneficio alicuius cognitati de novo pullulantis: Unde hec infertur regula generalis, quod quando aliqua denominatio dicit in suo conceptu perfectionem; nequit de novo affirmari de subiecto, quin ipsi aliqua entitas superveniat de novo.

Et quam familiaris sit ista doctrina tam Thomistis, quam Jesuitis, patet pluribus exemplis, quorum quibusdam uti poterimus tanquam instantijs: nam in primis artificium actum intus tale in actu secundo identificatur realiter, iuxta plerosque adversariorum praecipue ex Jesuitis, cum entitate ipsorum; et tamen procul dubio deficit per solum defectum actualis attentionis regularum: item apud eosdem Doctores, causa partialis constituitur in esse talis per suimet entitatem; et nihilominus, deficiente alia concausa desinit esse partialis: deinde, prandium quod distinctum est a tempore meridiano, et tamen non posito tempore meridiano, nec ponitur prandium: ulterius apud Thomistas in reperientibus, Petrus eadem relatione refertur ad primum filium, et ad secundum; et tamen potest deficere relatio ad primum, quin deficiat ad secundum: alia exempla, et instantias formari valent in unione, duratione, et alijs.

Arguunt 2°: dantur aliquae relationes praedicamentales immediate fundatae in substantia; sed istae nequeunt realiter identificari cum suo fundamento: ergo. Probatur minor: nullum accidens valet identificari realiter cum substantia; sed relationes praedicamentales fundatae in substantia sunt accidentia: ergo = Confirmatur: esse relationis est esse respectivum, et ad aliud; sed esse fundamenti non est esse respectivum, et ad aliud, sed potius quid absolutum: ergo = Dimissa maiori nego minorem: ad probationem distinguo maiorem: nullum accidens physicum, concedo maiorem: nullum accidens methaphisicum, seu logicum, nego maiorem, et distincta minori nego consequentiam. Aliud est accidens physicum, aliud methaphisicum, et aliud logicum, ut diximus disputat. 5°: primum quod proprissime, et in rigore accidens est, nequit realiter identificari cum substantia; bene vero secundum, et tertium, ut dictum manet loco citato.

Itaque relatio praedicamentalis ex proprio conceptu non est accidens physicum de facto, sed praescindit ab eo, quod sit accidens physicum, vel methaphisicum: et est de facto accidens physicum illa relatio quae fundatur in accidenti physico; methaphisicum autem illa, quae in substantia fundatur, quatenus est extra conceptum methaphisicum, et definitionem substantiae:

hoc enim valet concipi absque ordine ad aliud, et absque relatione quemadmodum valet concipi esse absque existentia, et natura absque singularitate. Ad confirmationem dicendum, esse relationis cognotationes, et conprehensive sumptum esse quid respectivum; non vero entitative, et quasi in recto acceptum, quod idem dicendum est de fundamento.

Replicabis: si relatio esset accidens methaphisicum substantiæ pertineret ad prædicamentum substantiæ: sicut quia existentia, et singularitas sunt accidentia methaphisica eiusdem ad idem prædicamentum pertinent; sed hoc est falsum: ergo 2º. relatio est prædicamentum distinctum ab omnibus alijs; sed hoc est falsum, si non distinguitur relatio realiter a fundamento: ergo probatur minor: ea, quæ pertinent ad diversa prædicamenta debent distingui realiter: quia magis distinguuntur quæ pertinent ad diversa prædicamenta quam quæ ad idem; sed plura expectantia ad idem prædicamentum distinguuntur realiter: ergo. Respondeo huiusmodi instantiæ manifeste in existentia naturæ substantialis indistincta realiter a duratione, iuxta plures, quæ absolute sumpta pertinet ad prædicamentum substantiæ, et ut cognotat tempus, seu quatenus duratio pertinet ad prædicamentum quando.

Deinde manifestum est, divisionem entis in decem prædicamenta non esse in decem genera rerum absolute realiter, et intrinsece distinctarum: ut patet necdum in exemplo immediato, et in exemplo de actione, et passione, in quibus conveniunt fere omnes Thomistæ, sed et maxime patet ex testimonio divi Thomæ loco superius allegato Cap. 3º. ubi ad argumentum, quod sibi proponit sanctus Doctor sub hac forma: cum enim decem prædicamenta sint decem genera rerum oportet realiter differentia: si relatio nullam rem addit supra fundamentum: ergo non erit alia res a fundamento, et sic non erit in alio genere similiter, quod absurdum.

Ad hoc argumentum ita respondet: dicendum quod divisio entis in decem prædicamenta est divisio in decem diversa secundum res, vel quantum ad hoc, quod dicant diversas res intrinsece, et realiter, sicut substantia, quantitas, et qualitas::: vel in quantum dicunt diversas res extrinsece, quia unum importat aliquam rem diversam, quam non importat reliquum: et sic relatio differt a suo fundamento, quia importat oppositum relationis:::: quod non importat fundamentum: ergo iuxta Angelicum Præceptorem relatio solum distinguitur a suo fundamento realiter extrinsece, scilicet quatenus importat, seu cognotat terminum, quod non facit fundamentum absolute sumptum, et propterea distincta pertinet ad prædicamentum diversum.

Igitur illa divisione entis in decem praedicamenta intendit Philosophus explicare diversos modos essendi rerum, seu quomodo res diversimode se habeant, scilicet absolute, et in se, scilicet respective, et in ordine ad aliud; minime vero ex illa requirit reali distinctio entitatum, nec quod una, et indivisibilis res non valeat pertinere ad duplex, vel triplex praedicamentum, cum sola diversitate ex parte alicuius cognoscentis extrinseci: quemadmodum Petrus absolute pertinet ad praedicamentum substantiae, et cum simili Paulo ad praedicamentum relationum, et cum nuper est Ducatus ad praedicamentum quando.

Quare causalis primae replicae est omnino falsa; ideo enim illa reducuntur ad praedicamentum substantiae; quia illas perficiunt in se absolute, et constituunt cum ea unum genus reale substantiale: et ex hoc patet ad secundam; sed addimus, quod inter omnia, quae distinguuntur realiter, non datur maior, et minor distinctio: haec enim non potest realiter admitti magis, vel minus. Ex quibus etiam colligere potestis, quod licet iuxta communem modum loquendi accidens physicum dicatur accidens praedicamentale; nichilominus stricte loquendo, accidens praedicamentale physicum, et methaphisicum, et logicum comprehendit.

Sed forsan replicabis: si relatio non esset accidens phisicum possemus admittere in Deo relationem realem ad creaturas; sed hoc est contra Divum Thomam 1a part. quaest. 13a artic. 3o: ergo. = Respondeo Divum Thomam negare in Deo relationem realem praedicamentalem ad creaturas, vel illas, quae petunt fundari in aliquo accidenti; non vero negat in Deo omnem relationem realem ad creaturas absolute: ut patet ex ipso Doctore 3a part. quaest. 16 artic. 6o ad 1um ubi haec habet: esse hominem convenit Deo ratione unionis, quae est relatio quaedam: et ideo esse hominem praedicatur de novo de Deo absque eius mutatione: et haec solutio confirmari potest ex doctrina Sancti Anselmi. Et cum aliis testimoniis Divi Thomae respondeas, advertere, quod cum asserit relationem distingui a suo fundamento, debere intelligi de fundamento remoto: et quando dicit, substantiam creatam non identificare relationem, debere intelligi de relatione immediate fundata in aliquo accidenti.

Replicabis adhuc: relatio realiter sumpta est purum respectum ad aliud; sed fundamentum relationis non est realiter purus respectus ad aliud: ergo. Vel aliter: entitas relationi praedicamentali est purus respectus; sed entitas fundamenti non est purus respectus, cum sit realiter quid absolutum: ergo. = Respondeo distinguo minorem: fundamentum relationis in se, et absolute sumptum non est realiter purus respectus, concedo minorem: respective acceptum, et ut cognoscatur talis, nego minorem, et consequentiam, et similiter ad secundam concessa maiori distinguo minorem, et nego consequentiam.

Iam constat, quod fundamentum, ut cognotat terminum, sit quasi respectus ad illum: nam praescindit non tantum absolute, sed etiam dicit se habere ad aliud: quare nichil obstat ut etiam methaphisica relationis realis praedicamentalis, quae est purus respectus realis, in entitate fundamenti cognotatiose supra valeat consistere.

Arguis 3°: relatio Paternitatis non identificatur realiter cum suo fundamento: ergo nulla. Probatur antecedens: relatio Paternitatis non identificatur realiter cum actione generativa; sed haec est eius fundamentum: ergo. Minor constat, et maior probatur 1°: relatio Paternitatis permanet deficiente actione generativa; sed ea, quorum unum permanet, altero deficiente, non identificantur realiter: ergo. Minor cum consequentia, et maior nam Petrus dicitur realiter Pater Antonij multis abhinc annis geniti. 2° relatio Paternitatis est praedicamentalis, et actio generativa est transcendentalis; sed relatio praedicamentalis non identificatur realiter cum transcendentali: ergo.

Respondeo 1°: negando antecedens: ad probationem nego maiorem, et ad primam eius probationem nego maiorem, quia non convincit subsequens implicita probatio: nam ut Petrus dicatur realiter, et actualiter Pater Antonij, satis est quod Paternitas maneat moraliter, seu virtualiter in actione conservativa: quia Petrus dicitur enim conservatio continuata productio, quamvis defecerit formaliter, et phisice. Admodum quo homo dicitur realiter, et actualiter Peccator ab actione prava moraliter, et virtualiter perseverante in ipsa privatione gratiae; quamvis iam illa actio multis diebus praeterierit phisice. Et quidem modus iste solvendi obiectionem factam satis probabilis apparet; sed nichilominus etiam respondebitur distinguendo minorem secundi silogismi: est eius fundamentum proprie, et stricte, nego minorem: late, et improprie, seu per modum conditionis se habentis ex parte fundamenti, concedo minorem.

Relationes secundi generis, ut sunt Paternitas, et filiatio, habent pro fundamento proprio agens, et patiens, prout cognotans actionem, vel passionem tanquam conditionem necessariam ad fundandum actualiter eandem relationem: sicque transacta actione generativa manet realiter Paternitas, quatenus adhuc illa transacta manet agens cognotans quamvis actionem. Unde iuxta hanc doctrinam concedendum est totum silogismum secundae probationis illius maioris: Caeterum secundum praecedentem solutionem debemus distinguere maiorem quoad secundam partem: est transcendentalis respectu filij ut effectus concedo maiorem; in esse puri termini nego maiorem, et distinguo minorem: non identificatur realiter, et

entitative nego minorem: formaliter, et reduplicative concedo minorem, et nego consequentiam. Juxta hunc modum dicendi actio generativa est relatio transcendentalis, prout respicit filium tanquam effectum, et est relatio praedicamentalis, prout respicit filium tanquam purum terminum.

Arguunt 4°. ex nostra doctrina sequitur non dari relationem realem: ergo vel consequenter procedimus, vel admittenda non est. Probatur antecedens: nichil ponimus a parte rei, quod non admittant negantes relationem realem: ergo. Consequentia videtur bona, et antecedens patet: nam ad relationem similitudinis inter duo alba v.g. nichil realiter ponimus praeter ipsa, nemo autem negavit dari a parte rei duo alba: ergo. = Nego antecedens: et ad probationem concesso antecedente nego consequentiam. Licet negantes relationes reales ponerent a parte rei plura convenientia, aut disconvenientia tum in substantia, tum in quantitate, et qualitate &c., adhuc illa convenientia admissa negabant relationem realem formaliter tales, licet absque sufficienti fundamento: cum nichil aliud requiratur ad formalem relationem duorum extremorum, ut probatum relinquimus. Et instabis sic: sicut nichil ponimus quod illi non ponerent, sic totum quod ponimus, et illi ponebant; sed nos ponimus quidquid requiritur ad relationes reales: ergo.

Denique arguunt: ex duobus identificatis nequit augeri unum, et non aliud; sed potest augeri albedo, in qua fundatur similitudo ad aliud, quin augeatur similitudo ipsa: ergo hec non identificatur realiter cum albedine, in qua fundatur. Probo minorem: etsi duobus albis equalis intensionis adveniat perfectior albedo, non ideo augetur eorum similitudo: ergo. = Concessa maiori distinguo minorem: quin augeatur similitudo quoad entitatem, nego minorem: quoad denominationem concedo minorem, et ad probationem distinguo antecedens eodemmodo. Ut augeatur similitudo formaliter, et quoad denominationem inter duo alba v.g. non sufficit, quod augeatur albedo absolute, sed requiritur, quod augeatur conformitas, et convenientia utriusque extremi in eadem albedine: ut patet in similitudine fundamentali inter duo alba identificata, iuxta adversarios, cum fundamento solo: nam licet augeatur fundamenti albedo, non ideo augetur formaliter fundamentalis similitudo.

Iam ex dictis infertur 1°. relationem multiplicari entitative per sola multiplicatione, et diversitate entitativa fundamentorum, et multiplicari formaliter denominative per sola diversitate terminorum. Infertur 2°. relationem praedicamentalem minime diverse confundi cum transcendentali; ex eo, quod identificetur entitative cum aliis praedicamentis: non enim transcendit

illa subproprijs eorum conceptibus, quod facit transcendentalis. Infertur 3° quod licet relatio fundata in substantia sit entitative substantia, et quæ fundatur in quantitate quantitas, et quæ in qualitate qualitas &c. proindeque relatio physice entitative, et materialiter sumpta non constituat hoc prædicamentum; cum tamen hæc omnia prout dicunt formaliter relationem, seu prout important formalitatem relationis conveniant univoce bene poterunt ad unicum prædicamentum pertinere, et hoc unicum prædicamentum relationis constituere. Quæstio 4.a utrum relatio prædicamentalis tendat ad absolutum formaliter, an ad relativum?

Questio 4.a utrum relatio prædicamentalis tendat ad absolutum formaliter, an ad relativum?

Suppono 1° dari relationes non mutuas contra Jacoby Serrera, et aliorum oppositorum opinantes, ut proinde controversia hæc procedat tam de relationibus mutuis, quæ de non mutuis. Suppono etiam 2° quod cum in tota relationi prædicamentali e.g. in filio tendente relatione paternitati, detur aliquid absolutum, nempe substantia genita, et aliquid relativum, nempe filiatio ipsa, quæritur, an paternitas, quæ est relatio patris ad filium, tendat ad substantiam genitam formaliter prout talem, et absolute sumptam? an vero ad relationem filiationis formaliter, seu ad substantiam genitam, ut formaliter relativam? Omnes relationes tam mutuas, quæ non mutuas tendere ad relativum formaliter tale docet Caietanus, et cum eo communiter Thomistæ. Oppositam eius diametro sententiam docent utrique Doctor Eximius, et Subtilis, quos sequuntur communiter Nostrates. Attamen media sententia defendit, omnes relationes mutuas tendere ad relativum, non mutuas vero ad absolutum: Huic posito sit Sectio 1° omnis relatio, sive mutua sive non mutua tendit ad absolutum formaliter.

Sectio 1.a

Omnis relatio, sive mutua, sive non mutua tendit ad absolutum formaliter.

Probatur conclusio ratione utramque partem simul comprehendente: ad id tendit

qualibet relatio, ad quod refert fundamentum; sed illud ad quod relatio tam mutua, quam non mutua refert fundamentum est absolutum formaliter: ergo. Probo minorem: relatio similitudinis v.g. inter duo alba (et eadem est ratio de aliis tam mutuis quam non mutuis proportione servata) refert fundamentum ad id cui assimilatur; sed id cui fundamentum assimilatur, est absolutum formaliter: ergo. Maior est certa, et minor probatur: fundamentum ex hypothesi est unum album; sed id, cui assimilatur unum album est absolutum formaliter, nempe alterum album: ergo.

Confirmatur: id, quod in fundamento cuiusvis relationis est ratio fundandi, idem in termino eiusdem relationis ratio terminandi; sed in fundamento cuiusvis relationis ratio fundandi est quid absolutum formaliter: ergo et in termino ratio terminandi est quid absolutum formaliter: ergo omnis relatio tam mutua, quam non mutua &c. Consequentia est bona: minor est certa: nam ratio fundandi in omnium sententia est de linea absoluta: maior autem probatur: id, quod in fundamento est causa, seu ratio, cur refertur ad terminum, idem est in termino causa, seu ratio, cur terminat relationem fundamenti; sed causa, seu ratio, cur fundamentum refertur, est ratio fundandi, et causa, seu ratio, cur terminus terminat, est ratio terminandi: ergo. Probo maiorem: positis duobus muris albis, causa, seu ratio, cur iste murus refertur ad alium est albedo: et causa, seu ratio, cur alius terminat relationem primi, est albedo: nam quaerenti cur iste murus referatur ad alium? respondemus: quia est albus: et quaerenti cur alius terminet relationem huius? respondemus: quia est albus: ergo.

Dices: id, quod in fundamento cuiusvis relationis est ratio fundandi, esse in termino rationem terminandi fundamentaliter, materialiter, et ut quod; non vero esse in termino rationem terminandi formaliter, et ut quo. Quod est dicere: id, quod fundat, et terminat relationem esse quid absolutum; id vero ratione cuius, seu ratio formalis, qua terminus terminat relationem esse aliquid relativum formaliter = Sed contra est 1o: id, quod in fundamento cuiusvis relationis est formaliter ratio fundandi, idem est in termino ratio formaliter terminandi: ergo ruit solutio. Probo ant.: id, quod in fundamento cuiusvis relationis est formaliter ratio, seu causa, cur refertur ad terminum, idem est in termino formaliter causa, seu ratio, cur terminat relationem fundamenti; sed causa, seu ratio formaliter, cur fundamentum refertur, est formaliter ratio fundandi: et causa, seu ratio formaliter, cur terminus terminat relationem, est in termino ratio formaliter terminandi: ergo. Maior probatur exemplo duorum murorum, et sic manebit instaurata tota ratio praecedens.

Contra 2o: implicat, quod ratio formalis terminandi relationem sit in termino aliquid relativum formaliter: ergo non solum id, quod terminat relationem, sed ratio terminandi est aliquid absolutum formaliter.

Probo ant: implicat, quod ratio formalis terminandi relationem sit intra formaliter ratio respiciendi aliud; sed quod est relationem formaliter, est ratio formaliter respiciendi aliud: ergo. Minor cum certa patet, et maior probatur: ratio formalis terminandi relationem constituit terminum formaliter in esse inspecti ab altero: quod est intra formaliter ratio respiciendi aliud, constituit ipsum formaliter ut inspicientem aliud; sed implicat, quod id, quod constituit terminum formaliter in esse inspecti ab altero, constituat ipsum formaliter ut inspicientem aliud: ergo implicat, quod ratio formalis terminandi relationem sit intra formaliter ratio respiciendi aliud.

Explicatur id ipsum: implicat, quod terminus formaliter ut talis respiciat fundamentum; sed constituitur formaliter in esse talis per rationem formalem terminandi: ergo implicat, quod ratio formalis terminandi sit intra formaliter ratio respiciendi fundamentum. Probo maiorem, nam cetera constant: terminus formaliter ut talis est respectus a fundamento; sed implicat, quod prout est respectus a fundamento respiciat fundamentum: ergo = Contra est 2º, et confirmatur praecedens ratio: si ratio formalis terminandi in filio v.g. relationem paternitatis foret aliquid relationem formaliter, seu aliqua relatio, haec esset filiatio; sed non est filiatio: ergo. Probo minorem: implicat, quod filiatio praecedat paternitatem: nam relativa sunt simul natura, et cognitione; sed praecederet paternitatem, si ratio formalis terminandi relationem paternitati in filio esset filiatio: ergo ratio formalis terminandi etc. non est filiatio.

Probo minorem: ratio formalis terminandi quamcumque relationem praecedit intra ipsam relationem: ergo si ratio formalis terminandi relationem paternitati in filio esset filiatio, haec praecederet paternitatem. Probo ant: ratio formalis terminandi quamcumque relationem est id, ex quo simul, et ratione fundandi formaliter resultat relatio inter fundamentum, et terminum; sed id, ex quo simul, et ratione fundandi formaliter resultat relatio inter fundamentum et terminum praecedit intra ipsam relationem, ut patet: ergo. Maior probatur 1º: non est minor ratio, ut relatio resultet inter fundamentum, et terminum ex ratione formali terminandi, quam ut resultet ex ratione formali fundandi; sed prior resultat ex ratione formali fundandi: ergo et ex ratione formali terminandi: ergo ratio formalis terminandi quamcumque relationem est id, ex quo simul etc.

2º: ideo resultat relatio inter fundamentum, et terminum ex ratione formali fundandi, et non ex materiali, quia ratio formalis fundandi, et non materialis connectitur essentialiter essentialiter cum relatione; sed etiam ratio formalis terminandi et non materialis connectitur essentialiter cum relatione: ergo haec resultat inter fundamentum, et terminum ex ratione formali terminandi, sicut ex ratione formali fundandi. 3º quod simul cum

ratione fundandi formaliter dat esse relationi intercedenti inter fundamentum, et terminum, est id, ex quo simul, et ex ratione fundandi formaliter resultat relatio inter fundamentum, et terminum; sed ratio formalis terminandi quamcumque relationem est id, quod simul cum ratione fundandi formaliter dat esse relationi intercedenti inter fundamentum, et terminum: nam terminus non aliter dat esse relationi nisi terminando formaliter: ergo.

Probatur 2a conclusio loquendo de relationibus non mutuis: relatio realis praedicamentalis non mutua non terminat formaliter ad aliam relationem realem, nec ad aliam relationem rationis: ergo non terminat formaliter ad aliam relationem: ergo nec ad relationem formaliter. Utraque consequentia patet, et antecedens quoad primam partem etiam constat: quia in termino relationis non mutuae nulla correspondet relatio realis: ergo. Quoad secundam partem probatur antecedens: terminus formalis relationi reali praedicamentali non mutuae existit actu in re, nihil intellectu cogitante, sicut et ipsa relatio non mutua; sed non ita existit relatio rationis: ergo. Probo majorem: implicat, quod existat relatio realis praedicamentalis non mutua actu in re, nihil intellectu cogitante absque eius termino formali: ergo. Probo antecedens: omnis relatio praedicamentalis petit terminum formalem existentem actu in re: ergo.

Si dicas cum Emin. Caietano terminum relationis non mutuae esse formaliter relativum extrinsece, et realiter, denominatione desumpta a relatione fundamenti terminata ad ipsum terminum extrinsece: ad modum quo obiectum est formaliter visum extrinsece, et realiter, denominatione desumpta a visione terminata ad illud solum extrinsece. = Contra est 1o: terminus relationis realis praedicamentalis non mutuae, iuxta solutionem, constituitur formaliter relativus extrinsece ab ipsa relatione fundamenti; sed relatio haec fundamenti non terminat ad se ipsam: ergo relatio realis praedicamentalis non mutua non terminat ad relationem formaliter extrinsece. 2o iuxta solutionem, sicut visio denominat obiectum realiter formaliter extrinsece visum: ita relatio fundamenti denominat terminum realiter formaliter extrinsece relativum; sed quia visio ita denominat obiectum visum, propterea non terminat ad illud, ut formaliter visum: ergo. Sectio 2a solvuntur argumenta.

Sectio 2a.
Solvuntur argumenta

Arguitur 1o ex Divo Thoma 1a part. quaest. 4o artic. 2o ad 4um ubi ait: cum dicitur, quod relationi esse est ad aliud se habere, per hoc aliud inteligitur

correlationem, quod non est prius natura sed simul natura, et cognitione: ergo relationi esse per se habet, seu tendere ad correlationem; at correlationem est relationem formaliter: ergo = Explico divum Thomam: per illud alterius intelligitur correlationem formaliter, et reduplicative sumptum, nego: specificative, et materialiter acceptum, concedo: et distinguo consequens, et minorem subsumptam eodem modo. Angelicus Magister loquitur de relationibus, seu de relationi mutua: etenim vult de his verum est, quod esse relationi se habeat, seu tendere ad correlationem; sed ideo ita debet intelligi, ut esse relationi, cui correspondet altera relatio ex parte termini, se habeat ad correlationem specificative sumptam, non vero formaliter, et reduplicative acceptum in esse relationi: eo proprio modo, quo dicimus visionem se habere ad obiectum visum, et auditum ad auditum.

Arguitur 2°.

Paternitas, et filiatio, (et idem de aliis relationibus mutuis) sunt simul natura, et cognitione; sed hoc est falsum, si Paternitas tendat ad substantiam genitam, ut est quid absolutum: ergo. Probatur minor: substantia genita ut est quid absolutum, praecedit pro aliquo priori filiationem; sed pro priori in quo substantia genita praecedit filiationem, intelligitur, et est Paternitas tendens ad ipsam substantiam genitam: ergo falsum est 2°. Probatur minor: Paternitas intelligitur, et est pro illo priori, in quo intelligitur, et est eius fundamentum, et terminus formalis; sed pro illo priori, in quo substantia genita praecedit filiationem, intelligitur, et fundamentum, et terminus formalis relationi paternitati, scilicet substantia generans, et genita: ergo.

Arguens hoc pro modo petitum eius Auctores, ut constat ex textu impugnationem prioris solutioni, seu ex textu confirmatione nostrae conclusioni, et ulterius evincit instando arguens: Paternitas, et filiatio sunt simul natura, et cognitione; sed hoc est falsum, si Paternitas non tendat ad substantiam genitam, sed ad filiationem formaliter: nam tunc causa esset prior filiatione quam Paternitas: haec enim resultaret ab illa: ergo Paternitas non tendat ad filiationem formaliter. Quare concessa maiori nego minorem, ad probationem concessa maiori nego minorem, et ad probationem nego maiorem. Cum relatio Paternitatis sicut et quaelibet alia resultet ex fundamento, et termino praerequisitis, propterea nequit intelligi Paternitas, nisi pro posteriori ad terminum ex quo resultat, qui est substantia genita; cum autem pro posteriori ad substantiam genitam necessario intelligatur filiatio: inde constat Paternitatem, et filiationem esse simul natura et cognitione.

Quod vero filiatio debeat intelligi prior relatione ad substantiam genitam: proindeque simul cum Paternitate, etsi utraque tendat ad absolutum formaliter, ideo est: quia cum substantia genita sit fundamentum filiationis, et substantia generans, quam assignamus pro termino illius, sit simul fundamentum Paternitatis tendentis ad substantiam genitam; posita substantia genita, et generante, necessum est utramque relationem existere, et intelligi simul pro signo sequenti. Quare cum dicitur, quod relativa sunt simul natura et cognitione, debet intelligi hoc proloquium de relationibus mutuis in esse correlativorum, non vero in esse relativorum: admodum quo coexistentia alicuius rei ab altera, quae nec esse, nec intelligi potest absque existentia alterius; bene vero potest esse, vel intelligi existentia utriusque seorsim absque dependentia unius ab altera.

Sed dices: relatio mutua necessario dependet ab altera relatione; sed unica potest dependere ab altera tamquam a termino: ergo. Probatur maior: quod nequit intelligi absque alio necessario dependet ab illo: nam quaelibet res valet intelligi absque eo a quo non dependet; sed relatio mutua nequit intelligi absque altera relatione: ergo. — Nego maiorem: ad probationem nego maiorem loquendo de dependentia physica, et causalitati: nam creator in esse tali nequit cognosci absque creatura, nec omnipotentia absque possibilibus, quin propterea Deus in esse creatoris, et omnipotentis pendere dicatur a creaturis existentibus, aut possibilibus, nisi ad summum dependentia connexionis, impropriae dictae, aut logicae. Huiusmodi igitur est dependentia unius relationis ab altera: non enim una potest existere sine altera loquendo de relationibus mutuis: sed non propterea una relatio mutua dependet ab altera tamquam a termino formali, ut dictum est.

Nam ad hoc necessum erat, quod dum intelligitur una tendens, intelligeretur simul altera terminans illam, quod econtra accidit: nam dum intelligitur una ex parte fundamenti tendens, intelligitur altera ex parte termini etiam tendens: sed utraque tendit, et terminatur ad quid absolutum formaliter. Unde simultas naturae, et cognitionis duarum relationum non fundatur in formali habitudine ipsarum inter se; sed in necessaria connexione, quam habent cum fundamento, et termino: quatenus implicat, quod detur relatio paternitatis v.g. ex parte unius extremi, quin etiam detur relatio filiationis ex parte alterius extremi; haec autem simultas non est formalis, seu per mutuam terminationem, sed materialis, et per concomitantiam: admodum quo adhuc in sententia Adversariorum, filiatio, prout terminat relationem Paternitatis, tantum dicitur de materiali, et quasi per concomitantiam mutuo referendi.

Replicabis: relatio quarum relationum non tendit ad absolutum formaliter: ergo non omnis relatio tendit ad absolutum formaliter. Probatur antecedens: relatio quarumdam relationum tendit ad relationem: ergo. = Distinguo antecedens: non tendit ad absolutum formaliter, simpliciter, et sub omni ratione, concedo antecedens: secundum quid, et sub aliqua ratione nego antecedens: ad probationem concedo antecedens distinguo consequens eodem modo. Nam cuiuscumque relationis semper est absolutum comparative ad relationem cuius est terminus: unde relatio, quae datur inter duas relationes v.g. similitudo duarum paternitatum, etsi non tendat ad absolutum simpliciter; bene tamen ad absolutum secundum quid, et comparative ad relationem, cuius terminus est: nam una paternitas est quid absolutum in ordine ad similitudinem cum altera, quam terminat.

Replicabis adhuc: terminus, ut terminus est aliquid relativum formaliter; sed relatio tendit ad terminum, ut est terminus: ergo. Probatur maior: Terminus ut terminus nequit intelligi absque relatione, quam terminat: ergo. = Distinguo maiorem: est aliquid relativum formaliter transcendentaliter, concedo maiorem: praedicamentaliter, nego maiorem, et concessa minori distinguo consequens, et ad probationem concedo antecedens distinguo consequens eodem modo. Terminus relationis, ut talis est, cum sit id, ex quo tanquam ex cognotato, et conditione resultat relatio, et aliquomodo dependet relatio, dicit formaliter relationem transcendentalem ad ipsammet relationem praedicamentalem, quam terminat: unde licet terminus ut talis nequeat intelligi absque relatione praedicamentali, non inde deducitur, quod terminus ut talis constituatur formaliter per relationem praedicamentalem.

Arguitur 3.° ex explicanda dicta: oppositio relativa versatur inter extrema formaliter relativa; sed extrema cuiusvis relationis sive mutuae, sive non mutuae opponuntur relative: ergo sunt formaliter relativa: ergo omnis relatio sive mutua, sive non mutua tendit ad relationem formaliter. Maior patet: nam oppositio sumit denominationem ab extremis: Minor etiam constat, et consequentia videntur legitimae = Distinguo maiorem: oppositio relativa non mutua, nego maiorem: oppositio relativa mutua, subdistinguo: versatur inter extrema formaliter relativa prout unum est respiciens, et aliud est respectum, nego maiorem: prout mutuo se respiciunt, concedo maiorem, et minorem, et distinguo primum consequens eodem modo, sed nego ultimum consequens.

Oppositio relativa non mutua non exigit extrema formaliter relativa: nam per hoc quod unum extremum respiciat aliud, et hoc terminet relationem alterius

dari inter hec extrema opositio relativa; quamvis alterutrum tantum respectu non sit formaliter relativum, nec habeat ipse formaliter relationem: nam opositio relativa, ut pote minus propria, quam contraria, non petit, quod in utroque extremo detur forma opositionis, scilicet relatio alteri oposita, sed sufficit; quod detur in uno, et tantum ad aliud. At vero opositio relativa mutua non consistit precise in eo, quod unum extremum respiciat aliud, et hoc per relationem alterum; sed in hoc consistit, quod unum respiciat aliud, et hoc pariter respiciat illud, quamvis non ut respecti formaliter. Igitur ad hoc quod detur opositio relativa mutua inter Patrem, et filium v.g. sufficit, quod tum relationi Paternitati sit fundamentum filiationis, et econverso, quin necesse sit, quod una relatio sit formaliter tantum alterum.

Pro complemento, et captu precedentis Doctrinæ advertere oportet 1º quod illæ res dicuntur esse simul tempore, quæ sunt in eodem instanti; ea autem dicuntur esse simul natura, quorum neutrum dependet ab altero tanquam a causa: et denique illa dicuntur esse simul cognitione, quorum neutrum sine altero valet intelligi: porro dupliciter dici potest, quod aliquæ res sint simul tempore, natura, et cognitione: vel positive, quando est aliqua necessitas, ut ea sint simul: vel negative, quando nulla adest necessitas, ut unum sit prius altero: advertere oportet 2º equivocationem huius propositionis, et aliarum similium: Pater respicit filium ut filium, quæ si sic explicetur, Pater respicit filium ut filium ab ipso genitum, vera est; si autem intelligatur sic, Pater respicit filium ut filium ad ipsum relatum, seu ly ut reduplicante filiationem formaliter, falsa omnino est.

Advertere oportet 3º ordinem, et numerum signorum, quæ debent distingui in eodem instanti, in quo simul existunt relationes mutuæ v.g. Paternitas, et filiatio: nam in primo signo intelligitur substantia Patris generans substantiam filii, et substantia filii genita a substantia Patris: in secundo intelligitur resultare relationem Paternitatis ex substantia generante, et genita, et simul resultare filiationem ex substantia genita, et generante: in tertio intelligitur Paternitatem trahi ad substantiam genitam, et filiationem ad substantiam generantem: et in quarto intelligitur Paternitatem constituere Patrem formaliter in esse Patris, et filiationem constituere filium formaliter in esse filii. Si autem queras a quo sumat relatio suam unitatem, et specificationem: dico illam desumere a suo fundamento ut connotat tale, vel tale term: nam relatio ab eo sumit speciem, a quo sumit esse; sed: ergo. Disputatio 8ª de qualitate.

Disputatio 8a.

De qualitate.

Auctor huius nominis qualitas fuit Plato, quod tanquam barbarum seu non usitatum rejicit a Cicerone: sed nihilominus illo utuntur Philosophi cum usus invaluerit ad significandum hoc praedicamentum, et sumi potest tripliciter: 1° et latissime prout convenit etiam differentiis essentialibus, et omni eo, quod praedicatur de subiecto in quale quid: 2° et minus late prout convenit omni accidenti communi, seu omni quod praedicatur de subiecto in quale contingenter: 3° et stricte, prout convenit omni, et soli accidenti ad hoc praedicamentum spectanti. Dari autem qualitatem in hoc universo patet, nam color, sonus, odor, sapor, lumen, calor, et frigus sunt tandem qualitates.

Qualitas definitur ab Aristotele tractatu 2° de praedicamentis cap. 4° accidens quod facit proprie, et simpliciter denominationem qualem: seu id, quo aliquid dicitur quale proprie, et simpliciter: nam ab alliis accidentibus res denominantur improprie quales, et cum aliquo addimento: sic a quantitate v.g. res non denominatur qualis, sed qualiter quanta, ut inquit Aristoteles. Hanc definitionem aliqui non modo rejiciunt, sed et contemnunt; immerito tamen cum ipsa prae caeteris legitima videatur, alliis vero valde obscuris: explicat enim satis clare, quid nomine qualitatis intelligatur: nam cum qualitatem dicimus, intelligimus abstractum illius concreti, per quod respondemus ad hanc quaestionem, qualis res est.

Haec autem quaestio ita per se nota est, ut allia explicatione non indigeat; nemo siquidem ita rusticus, a quo si quaeras, qualis Petrus sit? respondeat, esse domum, aut esse vestem; sed potius esse bonum, aut malum, doctum, vel indoctum &c: retinenda igitur est praedicta definitio qualitatis donec accuratior proferatur; praecipue cum nunc sufficiat, habere rudem notitiam huius cathegoriae: cum

enim accurata explicatio proprium sibi vendicat locum in physica. Sed animi gratia placet allias quasdam definitiones, quibus aliqui qualitatem explicant insinuare. Prima; accidens absolutum consequens formam positam in esse quieto. Per ly consequens formam distinguitur qualitas a quantitate, quae materiam sequitur: per ly in esse quieto distinguitur ab actione, quae sequitur formam positam in esse fluenti, et mobili.

Secunda definitio est hujusmodi: accidens primario perficiens substantiam in existendo, et operando: allia enim accidentia per se primo non perficiunt substantiam, et ex hoc patet cur qualitas sit: nam causa finalis qualitati est complere substantiam creatam in existendo, ipsamque perficere ad operandum: ejus causa efficiens est ipsamet substantia creata, a qua profluit tamquam proprietas physica: et ipsa est etiam ejus causa materialis, cum sit subjectum receptivum illius: nullam autem habet causam formalem physicam, sed tantum metaphysicam, scilicet propriam differentiam. — Tres autem proprietates qualitati recensent Aristoteles: prima est habere contrarium, ut frigus calorem, et scientia vitium: haec autem proprietas nec convenit omni, nec soli qualitati: secunda est admittere magis, et minus: sed nec ista convenit omni, et soli: tertia est esse fundamentum similitudinis, et dissimilitudinis, et haec convenit omni, et soli qualitati.

Aristoteles divisit qualitatem in quatuor species, seu genera subalterna ad primum attinent habitus, et dispositio: ad secundum potentia, et impotentia: ad tertium, passio, et patibilis, seu passibilis qualitas: ad quartum, forma, et figura, de quibus omnibus sigillatim nobis agendum est. Prima species qualitatis est qualitas, qua subjectum afficitur convenienter, aut disconvenienter ad propriam naturam, et comprehendit habitum, et dispositionem: habitus non sumitur in praesenti, prout significat indumentum, nec prout est participium verbi habeo, nec prout significat formam positivam, quo sensu dicitur: a privatione ad habitum non datur regressus: sed sumitur prout significat id, quo res bene, aut male se habet habitualiter, tam in ordine ad se, quam in ordine ad alliud: in ordine ad se ut pulchritudo, sanitas, vel morbus: in ordine ad alliud, ut scientia, seu vitium: nam his bene se habet homo ad operationem; illis vero bene se habet in ordine ad se.

Nec etiam dispositio sumitur in praesenti pro praeparatione ad agendum, vel patiendum, nec pro penultimo praedicamento, sed praecise prout contradistinguitur ab habitu, nempe prout est id, quo res bene aut male se habet dispositive, tam in ordine ad se, quam in ordine ad alliud. Quare habitus in hoc sensu definitur: qualitas dificile mobilis a subjecto: et dispositio econtra

qualitas facile mobilis a subiecto: differunt igitur inter se habitus, et dispositio in eo, quod habitus per se, et ex natura sua petit diu durare in subiecto, et difficile dimoveri, quamvis aliunde per accidens, et ratione subiecti facile exa-bicetur; ut virtus de novo acquisita, quae ab opposita dispositione subiecti ex contraria consuetudine facile violatur; econtra vero dispositio per se, et ex natura sua est facile mobilis, nec petit diu durare, quamvis aliunde per accidens, et ratione subiecti firmiter, et immobiliter inhaereat, ut sitis, et livor.

Ex quibus satis constat dari distinctionem specificam inter habitum, et dispositionem: quia dispositio est qualitas per se, et ab intrinseco fluens; habitus vero per se, et ab intrinseco permanens. Nec obest, si dicas, quod habitus, et actus sunt eiusdem speciei, et tamen actus est dispositio: ergo. Non obest: nam licet habitus, et actus sint eiusdem speciei extrinsece, et per ordinem ad obiectum, quatenus tendunt ad illud sub eadem ratione formali; sunt tamen diversae speciei intrinsece, et per ordinem ad subiectum, quatenus actus, etsi procedat a principiis firmis, procedit per modum fluxus, et viae, atque adeo mutabiliter perficit subiectum; habitus vero procedit ex eisdem principiis non per modum viae, sed per modum termini: atque adeo firmiter, et permanenter subiectum perficit.

Potentia, et impotentia, quae pertinent ad secundam speciem qualitatis, sunt qualitates a natura datae, et per se ordinatae ad agendum, patiendum, vel resistendum sine additione ad agendum, ut intellectus ad intelligendum: ad patiendum, ut mollities in cera ad recipiendam impressionem: ad resistendum ut durities in lapide ad resistendum divisioni: Ex qua definitione constat discrimen potentiae, et impotentiae ab habitibus tam naturalibus, quam supernaturalibus: nam illi non dantur a natura, sed sunt adventitii, nec sunt ad agendum, vel patiendum sine additio; sed naturales sunt ad agendum, vel patiendum facile; et supernaturales ad agendum vel patiendum complete, et bene. Sed advertas oportet, potentiam, et impotentiam solum differre accidentaliter inter se tamquam magis, et minus, seu tamquam perfectum, et imperfectum; cum impotentia non sumatur hic pro carentia potentiae, sed pro potentia debili, infirma, et imbecilli, ut visus in sene: et ideo cadunt sub eadem definitione.

Passio, et passibilis qualitas, prout ad praesens attinent, sic definiuntur: qualitates unico sensu externo perceptibiles ex alteratione seu motu procedentes, ut sonus, odor, sapor, color &c.: dicuntur passio, et passibilis qualitas, quia passionem inferunt subiecto, quod afficiunt. Pro cuius intelligentia nota, quod passio non accipitur in praesenti pro receptione

formæ in subiecto, prout sic est constituit prædicamentum speciale; sed pro forma recepta, non utcumque, sed cum abiectione alterius, quæ erat rei conveniens, ut ægritudo, quæ recipitur in animali, abiecta sanitate sibi convenienti. Item nota discrimen inter passionem, et passibilem qualitatem: nam passio est transiens, brevis, facile mobilis, ex transeunte alteratione procedens, ut pallor ex metu; at passibilis qualitas est diuturna, permanens, difficile mobilis, ex permanenti alteratione procedens, ut rubor ex sanguineo temperamento.

Forma, et figura, quæ pertinent ad quartam speciem qualitatis sunt, qualitates exterminantes, seu modificantes quantitatem: vel sunt qualitates resultantes ex ratione quantitatis: seu quod idem est, sunt exteriores modi aut termini quantitatis, ut modus ille qui resultat in circulo ex ratione perimetri lineæ, et in triangulo ex ratione per triplicem. Sed adverte, pro differentia inter formam, et figuram percipienda, quod id, quod dicitur forma in rebus artificialibus, id dicitur figura in naturalibus: sic exterior figura huius cathedræ dicitur eius forma, at vero forma vultus, aut corporis hominis dicitur figura. Et ratio forte est, quia figura cathedræ dat esse specificum ipsi, et ideo dicitur eius forma: figura hominis non dat esse specificum homini, et ideo forte non dicitur eius forma, sed figura tantum. Disputatio 9a de sex ultimis prædicamentis.

Disputatio 9a

De sex ultimis prædicamentis.

Hæc sex prædicamenta breviter me expediant ut communem usum, vel in minimis recipiam. Actio itaque est determinatio ~~causæ~~ formalis causæ ad agendum, seu id quo agens formaliter agit, ut calefactio, qua ignis calefacit. Passio est ratio formalis, qua subiectum constituitur actu, et de facto recipiens effectum agentis, ut receptio caloris in aqua; dividitur autem actio in immanentem, et transeuntem: prima nihil producit extra ipsum agens, sed manet in eo, et quæ propter agens perficiendum; at huiusmodi actio pertinet ad prædicamentum qualitatis. Secunda aliquid efficit extra agens, transit in exteriorem materiam, et quæ propter passum; huiusmodi sunt ustio, secatio, et istæ pertinent ad hoc prædicamentum; sed de actione, et passione alibi pertractandum.

Ubi est ratio formalis perque

rei est alicubi, seu in aliquo loco. Quando est ratio fortis per quam res est aliquando, seu in aliquo tempore. Situs est ordinatio, seu dispositio partium in loco, seu id, quod oritur corpori facienti ex actu tali modo disposito in loco, ut stare, et sedere. Ex quo colliges, quod situs non convenit nisi solis viventibus corporeis, vel eorum imaginibus: lapidem enim non dicimus sedere, stare, cubare etc. Habitus est adiacentia, sive applicatio corporis tangentis, vel ornantis ad corpus tangendum, vel ornandum, ut esse vestitum, vel armatum. Ad habitum proprie dictum, quatuor requiruntur: primum, ut actu applicetur corpori: quare vestis in arca non est habitus in actu secundo, sed tantum in actu primo. Secundum, ut habitus sit substantia, et non accidens physicum, quare qualitates sensibiles non sunt habitus corporum. Tertium, ut non sit pars corporis, quare cutis non est habitus corporis. Quartum, ut deferatur a corpore: quare apparatus est habitus parietum. Absignatur de post praementis.

Disputatio 10.ª

De post praementis.

Nomine post praementorum intelligimus proprietates, seu modos cathegoriarum, qui eis sunt consecuti ad praementa, merito post praementa vocantur, nec aliquo praemento directe ponuntur: illa autem sunt oppositio, prioritas, simultas, motus, et modus habendi: oppositio est repugnantia aliquorum inter se, et dividitur in simplicem, et complexam; haec est oppositio propositionum, et enuntiationum, de qua in Summulis; illa vero est oppositio rerum, de qua in praesenti. Et est quadruplex: contradictoria, privativa, contraria, et relativa: namque omnis oppositio vel est inter ens, et non ens simpliciter ut esse, et non esse, et haec dicitur contradictoria: vel inter ens, et non ens in subiecto, ut visus, et caecitas in homine, et haec dicitur oppositio privativa: vel inter ens, et ens absolutum, ut calor, et frigus, et haec dicitur contraria: vel tandem inter ens, et ens relativum, et haec est oppositio relativa.

Prioritas, quae est praecedentia unius rei ad aliam est quintuplex: prima dicitur prioritas temporis, qua unum tempore, et duratione praecedit alterum, ut Petrus Paulum: secunda dicitur prioritas naturae, qua unum licet sit simul tempore cum altero, est tamen causa illius ut sol respectu lucis, et igni respectu caloris: tertia dicitur prioritas

in existendi consequentia, qua dicitur prius altero illud, a quo valet consequentia ad alliud, et non e converso, sic generatim inferius est prius superiori hac prioritate, quia ab inferiori ad superius valet consequentia affirmative, et non e contra: quarta dicitur prioritas ordinis, et sic Logica est prior alliis scientiis: quinta est prioritas dignitatis, qua Abbas prior est ceteris Monachis: additur etiam a Theologis prioritas originis, qua persona, a qua altera procedit absque ulla dependentia, aut causalitate dicitur prior procedente.

Eodem prorsus modo philosophandum est de modis posterioritatis, et simultatis, ac de prioritate: nam ea sunt simultanea, quae mutuo ponuntur, et tolluntur absque dependentia, aut productione, ut correlativa scilicet talia: ea sunt simul tempore, quae habent eamdem durationem, &c. Motus dicitur actus entis in potentia prout in potentia, sive est prout in via ad acquirendum terminum sive actum. Motus habet sex species, nempe generationem, corruptionem, augmentationem, diminutionem, alterationem, et motum localem, de quibus omnibus in physica. Modus habendi multiplex est; est enim habere per inhaerentiam, ut substantia habet accidentia; vel per relationem ut Magister discipulos; vel per dominium, ut Rex habet regnum: vel adiacentiam, et applicationem, ut homo habet vestem: vel per continentiam, ut vas habet aquam: et sunt etiam allii innumerabiles modi habendi, latius supersedemus. Satis superque sit de disputationibus dedicatis totius Metaphysicae.

Laus Deo, et Sanctis eius.

Si sobreuiuo alos infrascriptos, tengo obligacion, de decirles las Missas, q señalaré. sino, no. Puedo encargarlas, o decirlas. el encargo ha de ser alpre cio regular.

~~H. P. Mo. fr. Ruperto [illegible] 6.~~ [illegible] Rmo.
~~H. P. Pdor. de Arria fr. Anul. Pereira 6.~~ Hease [illegible] se muera.
~~P. Mo. Bocal~~ ||||||| 6. Requiescat in pace.
~~P. Mo. fr. Orozio Paz. dos.~~ || Requiescat in pace.
~~H. P. Mo. fr. Martin Ruibamba~~ † ||||| Requiescat in pace
~~P. Mo. fr. Andres Pacheco.~~ 6 ||||| Requiescat in pace.
~~P. Pdor. fr. Joseph Navclares.~~ 6 ||||| Requiescat in pace.
~~P. fr. Joseph Aorti.~~ 6 ||||| Requiescat in pace.
~~P. fr. Anselmo Gonzalez~~ 6 ||||| Requiescat in pace.
P. Pdor. fr. Ramiro Gonzalez. 6.
~~P. fr. Geronimo Arias~~ 6 ||||| Requiescat in pace.
P. fr. Anselmo de Torres. 6.
~~P. fr. Benito Burgos~~ . 6 ||||| Requiescat in pace.
~~P. fr. Joseph Gutierrez, alias Fernandez~~ 6 ||||| Req.t in pace.
~~P. fr. Bernardo Diazuelo~~ ||||| Requiescat in pace.
P. fr. Francisco Martinez. 6.
P. Pasante fr. Romualdo Escalona. 6.
P. Pasante fr. Fernando Bango, alias Valdes. 6. ~~[illegible]~~ |||||
~~P. fr. Manuel Losada~~. 6 ||||| Requiescat in pace.
~~Dn. Andres Lopez de Sotomayor, mi Padre 12. Item 12~~ Requiescat in pace.
~~Da. Maria Pedrosa y Mendoza, mi Madre 6~~ ||||| Requiescat in pace.

No tengo obligacion a indagar, quando sucede su muerte, sino a decirles las Missas, en sabien = dola. ~~Item 6. por el Rmo. Hease.~~